COLLEGIUM POLITICUM, IN QUO DE SOCIETATIBUS, MAGISTRATIBUS, JURIBUS...

Christian Liebenthal, Giovanni Battista Coccini

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
1 C
33 M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

14-29 c. 30

43. 4. 33.

43
e
33.

43
e
33

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

COLLEGIUM POLITICUM, IN QVO

SOCIETATIBUS, MAGISTRATIBUS, JURIBUS MAJESTATIS, ET LEGIBUS FUNDAMENTALIBUS.

ITEM

DE UNIVERSA AC SUMMA

REPUB. ROMANA, UTPOTE, DE IMPERATORE, Rege Romanorum & Statibus Romani Imperii:

UT ET

DE NOBILITATE, EQUESTRI DIGNITATE, Conſiliariis, Legatis, Officiariis, legibus, earundemq; executione:

NEC NON

DE PACE RELIGIOSA, JURE EPISCOPALI ET patronatus, Jure Belli, & ſubditorum officiis ac oneribus, unà cum Quæſtionibus annexis, ex priſcis & recentioribus Politicis, Juriſq; Canonici & Civilis præceptis, methodicè & perſpicuè tractatur.

De quibus

Præſide & Auctore

CHRISTIANO Liebenthal/ MARCHICO, J. U. D. ET IN INCLYTA ACAdemia Gieſſena Eloquentiæ Profeſſore.

Nobiliſſimi & præſtantiſſimi Viri-Iuvenes, quorum nomina ſingulis Diſputationibus præfixa ſunt, diſputarunt.

§ (*) §

GIESSÆ HESSORUM,
Typis Nicolai Hampelii, Typogr. Academ.

M DC XIX.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

BIBL. SEC. COLL. ROM. S. J. IHS

Digitized by Google

ILLUSTRISSIMIS AC POTENTISSIMIS PRINCIPIBUS AC DOMINIS,

DN. LUDOWICO, DN. PHILIPPO, DN. FRIDERICO,

LANDGRAVIIS HASSIÆ, COMITIBUS CATTIMELIBOCORUM, DECIORUM, ZIEGENHEINI ET NIDDÆ, &c. Dominis & Evergetis ſuis clementiſſimis,

Vitam, incolumitatem atq; felicitatem perpetuam.

VIrtute Politica, Illuſtriſſimi ac Potentiſſimi Principes & Domini clementiſſ. præſtantiorem nullam in hac vita hominem conſequi poſſe, rectiſſimè à *Plutarch. in Cat. Maior. dictum*. Eſt enim hæc virtus non modo omnibus ac ſingulis hominibus perutilis & jucunda, verùm etiã omninò neceſſaria. Etenim & Reges & Principes & omnes in univerſum Magiſtratus, eorundemque Conſiliarii, officiales & adminiſtri, ſimulac omnium ordinum ſubditi, hîc inveniunt ad ſuũ uſum. Quis enim Rempub. in omnibus ſuis partibus & utroq; tàm belli, quàm pa-

cis tempore, egregiè adminiſtrârit, niſi Politicam virtutē, hoc eſt, prudētiam regēdi accuratè antea didicerit? Quis ſalutaria Magiſtratui conſilia ſuggeſſerit, niſi ſingulorum Magiſtratuum ſtatum, ut & ſubditorum cōditionem, mores, ingenia & inſtituta percalluerit? Quis officio ſuo, in quacunq; etiã Reipub. parte verſatur, ſatisfecerit, niſi naturam ſuæ conditionis & officii rationem præcognôrit? Quę ſingula, cùm comprehendantur hac virtute Politica, digna profectò eſt, ut à ſingulis hominibus & excolatur & in maximo pretio habeatur.

Hoc ergò ſtudium Politicum, cùm ſummè neceſſarium deprehenderim, cum juris ſtudio ſemper conjunxi & ita colui, ut imprimis ea, quæ ad hodiernũ Reipub. Rom. ſtatum quàm maximè pertinent, ſelegerim & ſcrutatus ſim. Ut & in pręſentiâ, dum ad placitum & voluntatē quorundam Nobiliſſimorum & præſtantiſſimorum juvenum, quaſdam diſputationes Politicas emitto, talia conſcripſi, quæ omnibus ac ſingulis, qui in lucem vivere & Reipub. conſulere cupiunt, tàm in conſiliis dandis, quàm actibus publicis expediendis, maximè ſunt neceſſaria. Verùm cũ nihil tàm optimè & cogitari & ſcribi poſſit, quod à cavillationibus & obtrectationibus immune eſſe poſſit, de tutelari Numine, neceſſariò diſpiciendum mihi eſſe video, cujus patrocinio hoc qualecunq; meum ſtudium & induſtria cōtra cavillatorum incurſus defendi poſſit. Quamobrem, Illuſtriſſimi ac Potentiſſimi Principes, Domini Clementiſſimi, Illuſtr. I. I. Celſitud. C. C. Veſtr. V. V. humilimè & ſubmiſsè accedo rogatum, ut & in hoc literarum negotio, meum patrocinium clementer ſuſcipiatis: Illuſtriſſimis enim Celſitudinibus Veſtris, Dominis meis Clementiſſimis, diſputationes has, in lucem productas, in certiſſimũ humiliorum & promptiſſimorum ſervitiorum argumentum,

tum,

tum, ſubmiſsè & inſcribo & humilimè offero, & quibus poſſum precibus devotè rogo, talem mihi clementer largiantur gratiam, qualem Perſici Reges in muneribus deferēdis, ſuis exhibuerūt ſubditis fidelibus, hæc mea exigua & vilia munera favente manu ac mēte clementi acceptēt, & eandem clementiam, favorem & gratiam mihi concedant, quam alii mei ordinis viri experti ſunt quàm plurimi. In id enim unicè incumbam, ut Illuſtr. Celſit. Veſtris, & ſtudiis & induſtriâ meâ fideliter ſemper inſerviam. Eapropter, ut Illuſtriſſimæ Celſitudines Veſtræ, me meaq; ſtudia ſibi commendata habere non dedignentur, quibus debeo precibus ab iiſdem ſubmiſsè & humiliter oro. Et quia, de gratia & clementia mei, minimè dubito, calamum hic ſiſto, & id unicè à Deo Ter. Opt. Maxim. ardentibus votis animitus peto: Vos, ô Illuſtriſſimi ac Potentiſſimi Principes ac Domini Clementiſſimi, firmiſſima & certiſſima orthodoxæ religionis fulcra, Vos, inquā, una cum tota Illuſtriſſima domo Darmſtadina, Illuſtriſſima itidem familia & proſapia, feliciſſimè valere ac æternum florere, faciat. Veſtris Illuſtriſſimis Celſitudinibus pacatum regimen, vitam, incolumitatem atq; felicitatem ex intimis mei cordis penetralibus perpetuam voveo. Scribebam Gieſſæ ex Muſæo meo, die XII. Martii, Anno 1619.

Veſtr. V.V. Illuſtr. I.I. Celſſ. C.C.
Subjectiſſ.

Chriſtianus Liebenthal / *I. V. D. & Profeſſor.*

Elenchus Diſputationum & Quæſtionum.

Diſputatio I.

Conſtitutionem Politices proponit. Th.3. ſignificationes vocabuli Politices. 5. Definitio. 7. objectum, 8. Finis, 12. diſt. Imperii & & dominii. 13. Diviſio. 15. Methodus hujus operis.

Quæſtiones hæ ſunt.

1. *Vtrum Politica certis præceptis comprehendi poſſit?*
2. *Vtrum Politica per ſe ſit utilis & neceſſaria?*
3. *Vtrum virtutes Ethicæ & Politicæ differant?*
4. *Vtrum Oeconomica ſpecialiter à politica diſtincta?*
5. *Vtrum Politica definiri poſſit.*
6. *Vtrum Politica ſit ſcientia, vel ars vel prudentia?*
7. *Quodnam ſit verum & adæquatum ſubjectum?*
8. *Quinam revera Politici nominandi?*
9. *Vtrum ſoli principes dicendi Politici?*
10. *Vtrum politica conſtare poſſit abſq; virtute?*
11. *Vtrum Religio ſit finis Politices.*
12. *Vtrum differat Politica à doctrina Evangelii?*
13. *Vtrum Politica rectè diſtribuatur in duas partes?*
14. *Qua methodo Politica tradi debeat?*
15. *Vtrum in ſtatu innocentiæ Politiæ futuræ fuiſſent?*
16. *Vtrum Oeconomica ante Politicam tradenda?*
17. *Quomodo Politica differat à Iuriſprudentia.*

Diſputatio II.

De Familiis in genere & in ſpecie de ſocietate conjugali. th. 1. Origo ſocietatis. 9. Partes ſocietatis. 11. Diviſio ſocietatis. 13. De ſponſalibus. 18. Clandeſtina ſponſalia. 21. De matrimonio. 24. requiſita juſtarum nuptiarum. 27. Impedimenta. 30. de lineis & gradibus. 39. Officia mariti. 44. Officia uxoris.

Quæſtiones.

1. *Vtrum homo natura ſit animal ſociale?*
2. *Vtrum vita ſolitaria in benè conſtitutis Politiis toleranda?*
3. *Vtrum melius ſit vivere in cœlibatu, quam in ſocietate coniugali?*

4. *Vtrum*

Digitized by Google

4. *Vtrum liberi & res familiaris ſint partes familiæ?*
5. *Vtrum paterfamilias ſit pars familiæ.*
6. *Vtrum ſervus ſit pars familiæ.*
7. *Quot perſonæ requirantur ad integritatem familiæ.*
8. *An omnium rerum communio in bene conſtituta politia toleranda.*
9. *Vtrum uxorum communio ſit toleranda.*
10. *Vtrum polygamia ſit toleranda.*
11. *Vtrum concubinatus tolerari debeat.*
12. *Vtrum ſacerdotes debeant vivere in cœlibatu?*
13. *Vtrum Lupanaria tolerari debeant.*
14. *Vtrum conſenſus parentum ſit neceſſarius ad matrimonium liberorum.*
15. *Vtrum pater diſſenſus ſui teneatur reddere rationem.*
16. *Vtrum Sponſalia de futuro aliquam inducant obligationem.*

Diſputatio III.

De Domino &Servo, th. 2. de vocabulo libertatis, 3. Quotuplex libertas.11.Definitio libertatis.14.Servus quid,24. Diviſio ſervitutis.43.Poteſtas Domini in ſervum. 45. de propriis hominibus, 47. adminicula ſocietatis domeſticæ.

Quæſtiones.

1. *Vtrum definitio libertatis ICti Florentini, in l.4.in pr.ff. de ſtat.hom.poſita tolerari poſſit.*
2. *Vtrum definitio ſervitutis tolerari poſſit.*
3. *Vtrum ſervitus quædam ſit à natura.*
4. *Vtrum ſervitus ſit contraria ſacris literis.*
5. *Vtrum ſervitus legalis ſit juſta.*
6. *Vtrum ſervitus jure gentium introducta deroget iuri naturæ.*
7. *Vtrum melius ſervari in ſervitutem, quam occidi.*
8. *Vtrum tabelliones ſervis annumerati.*
9. *Vtrum poteſtas vitæ & necis Dominis jure ſit adempta.*
10. *Vtrum bona externa in cenſu verorum bonorum habenda.*
11. *Vtrum pecunia inter veras divitias numerari poſſit.*
12. *Vtrum natura divitiarum magis conſiſtat in uſu, quàm in poſſeſſione.*
13. *Vtrum τὰ χρήματα ſint pars familiæ.*
14. *Vtrum mercatura ſit medium licitum acquirendi rem familiarem.*
15. *Vtrum uſura ſit licitus acquirendi modus.*

Quæ-

Diſputatio IV.

De patre & liberis, th.1. patria poteſtas. 2. Quot modis conſtituatur. 15. effectus patriæ poteſtatis. 28. officium parentum. 46. officium liberorum. 48. Modi diſſolvendi patriam poteſtatem.

Quæstiones.

1. *Vtrum poteſtas patria ſit juris gentium, ac civium Romanorum.*

2. *Vtrum patria poteſtas matri etiam competat.*

3. *Vtrum jus vitæ & necis optima ratione parentibus ademptum.*

4. *Vtrum per matrimoniũ in articulo mortis cõtractum poſsit fieri legitimatio.*

5. *Vtrum ignobilis à nobili adoptatus per adoptionem cõſequatur nobilitatem.*

6. *Vtrum parentes magis ament liberos, quam liberi parentes.*

7. *Vtrum patri homini privato ſuperior locus maiorq; honor debeatur, quam filio ipſius magiſtratum gerendi*

8. *Vtrum inſtitutio publica ſit præferenda privatæ.*

9. *Quali pœna filii contumaces afficiendi.*

10. *Vrum per Matrimonium Patria poteſtas ſolvatur.*

Diſputatio V.

De Civitate & Reipub. th. 1. de villis, vicis, pagis & oppidis th. 3 vicus quid & quotuplex. 6. Pagus unde & quid. 9. diff. vicus & pagus. 2. Oppidum quid. 12. Urbs unde. 14. Definitio urbis. 20. Platea. 21. ædificia. 29. urbis diviſio. 30. Metropolis quid. 33. Coloniarum origo. 34. diff. Colonia municipium. 35. diff. civitas & urbs. 40. civis quid & quotuplex. 46. Incola. 48. confœderatus. 50. honorarius. 51. Inquilinus. 52. Civitatis acquiſitio. 61. diff. civitas & Reſpub. 94. collegium quid & quotuplex.

Quæstiones.

1. *Vtrum urbes muris cingendæ & regiones arcibus & propugnaculis muniendæ.*

2. *Vtrum cohabitatio civium pertineat ad eſſentiam civitatis.*

3. *Vtrum conducat peregrinos in civitatem recipi.*

4. *Vtrum conducat Iudæos in civitate tolerari.*

5. *Vtrum ſpurii in civium ſocietatem recipiendi.*

6. *Vtrum aliquis duarum civitatum ſimul civis eſſe poſsit.*

7. *Vtrum* Collegia Reipub. *ſint neceſſaria & utilia.*

8. *Vtrum pro privato religionis exercitio in civitate inconſulto magiſtratu Collegium inire ſit licitum.*

9. *Vtrum Auguſtanæ Confeſsionis civibus integrum ſit emigrare, an verò in civitate permanere.*

Vtrum

Digitized by Google

10. *Vtrum cives Auguſtanæ confeſſionis in civitatibus Imperialibus in puncto religionis majorem poteſtatem habeant, quàm cæterorum ſtatuum ſubditi.*

Diſputatio VI.

De Magiſtratu in genere, th. 1. Magiſtratus origo & appellatio. 4. Definitio Magiſtratus. 5. conſtitutio 9. ordinaria conſtitutio. 22. Requiſita magiſtratus 45. primogenitura. 50. Extraordinaria conſtitutio. 53. modi illegitimi. 58. confirmatio magiſtratus. 61. diſtinctio magiſtratus.

Quæſtiones.

1. *Vtrum magiſtratus Politicus Deo placet.*
2. *Vtrum vir pius & verè Chriſtianus bona conſcientia officium Magiſtratus gerere poſſit.*
3. *Vtrum electio ſucceſſioni præferenda.*
4. *Vtrum magiſtratus conſtitutio ſorti committenda.*
5. *Vtrum fœminæ ad Magiſtratum vel imperium admittendæ.*
6. *Vtrum ſacerdotes & Epiſcopi à Magiſtratus Politici geſtione arcendi.*
7. *Vtrum illegitimi ad regimen admittendi.*
8. *Vtrum conſuetudo præferens primogenitos ſit rationalibus.*
9. *Vtrum pro primogenito habendus, qui ante acquiſitam à patre dignitatem natus.*
10. *Vtrum jus primogenituræ competat etiam legitimatis.*
11. *Vtrum jure primogenituræ filius primogeniti patruo præferatur.*
12. *Vtrum Magiſtratui iniqua præcipienti ſit obediendum.*

Diſputatio VII.

De juribus Majeſtatis & legibus fundamentalibus. th. 1. vocabulum majeſtatis unde. 3. Quotuplex majeſtas. 4. Majeſtas realis quid. 9. leges fundamentales quæ. 10. Majeſtatis Imperantis & imperii differunt 15. Perſonalis majeſtas quid & qualis. 24. jura majeſtatis & regalia differunt. 25. Quænam ſint jura majeſtatis.

Quæſtiones.

1. *Vtrum Lege Regia plena & abſoluta poteſtas, dominatus, an vero [illegible] principi conceſſa [illegible].*
2. *Vtrum Pontifex in Imperatorem dominatum & poteſtatem habeat.*
3. *Vtrum Imperium noſtrum ſit feudum Pontificis.*
4. *Vtrum Romanum Imperium ad Germanos à Pontifice ſit translatum.*
5. *Vtrum Romanum Imperium ad Francos ſit translatum.*

6. *Vtrum Imperium noſtrum Germanicum adhuc rectè dicatur Romanum.*

7. *Vtrum donatio, de qua in c. Conſtantinus diſtinct. 96. Papini gloriantur, in facto conſiſtat.*

8. *Vtrum eo caſu, quo donatio à Conſtantino M. facta eſſet, de jure ſit rata habenda.*

Diſputatio IIX.

De Imperatore & Rege Romanorum, th. 3. 3. Quibus nominibus Imperator inſignitur. 7. Imperator quis. 9. Imperator & Rex Rom. differunt. 10. olim fuit Imperium hæreditarium. 11. de electione Imperatoris, 13. Quæ perſona eligenda, 19. eligentes, 27. de ordine votandi, 32. effectus electionis, 36. præeminentia Imperatoris.

Quæſtiones.

1. *Vtrum ſtatus hodiernus Sacri Rom. Imp. ſit abſolutè & purè monarchicus.*

2. *Vtrum ut olim, ita & hodie Princeps ſit legibus ſolutus.*

3. *Vtrum Imperator præcedentiam & præeminentiam habeat inter omnes Reges & Principes totius orbis terrarum.*

4. *Vtrum Imperator Anteceſſorum ſui facta adimplere & approbare cogatur.*

5. *Vtrum vivente adhuc Imperatore Rex Rom. eligi poſſit.*

6. *Vtrum a ſcientia Imperatoris licite provocari poſſit & debeat.*

7. *Vtrum Imperator cum Camera in juriſdictione concurrat.*

8. *Vtrum Imperator cum ſtatibus Imperii in eorum territoriis concurrat in juriſdictione.*

9. *Vtrum totaliter exempti aliquo iure ſe tueri poſſint.*

10. *Vtrum Cæſarea Maieſtate male informata ad eandem melius informandam provocandum.*

Diſputatio IX.

De ſtatibus Romani Imperii. th. 1. ſtatus quis dicatur. 2. Proprietates ſtatus. 4. Diſtributio in claſſes, 7. de Collegio Septemvirorum. 22. De principibus Imperii. 24. De archiepiſcopis. 38. De principibus ſecularibus. 50. De familiis principum in Germania. 51. De Comitibus, 61. De Baronibus. 64. De liberis civitatibus.

Quæſtiones.

1. *Vtrum ſolitum illud Electorum Collegium ſub Ottone III. cœperit.*

2. *Vtrum principes in ſuis territoriis tantum poſſint, quantum Imperator in Imperio.*

3. *Vtrum*

3. *Vtrum territorium ſit de ſubſtantia ſuperioritatis.*

4. *Vtrum omnes, qui alicuius principis territorii diſtrictu comprehenduntur, ſint in iſtius principis juriſdictione & patrocinio.*

5. *Vtrum iuriſdictio Eccleſiaſtica principibus ſecularibus competat.*

6. *Vtrum iuriſdictio ſecularis Eccleſiaſticis Electoribus competat.*

7. *Vtrum ſuperioritas territorialis ab Imp. concedi poſſit.*

8. *Vtrum ſuperioritas præſcriptione acquiri poſſit.*

9. *Vtrum Comites & Barones immediatè Imperio Romano ſubiecti ſint in pari dignitatis gradu.*

10. *Vtrum lites in Marchia Brandeburgenſi, Ducatu Brunſwicenſi, Luneburgenſi, &c. ſecundum jus Saxonicum decidendæ.*

Diſputatio X.

De Nobilitate & Equeſtri dignitate th. 1. Nobilis unde. 6. Definitio Nobilitatis. 8. Fundamentũ nobilitatis. 10. diviſio nobilitatis, 11. nobilitas ſanguinis. 15. Privilegia nobilium. 16. Diviſio nobilium quoad ſtatum Imperii. 18. de Ganerbinatu. 25. nobilitas perſonalis. 36. de dignitate equeſtri 42. De ordinibus equitum.

Quæſtiones.

1. *Vtrum nobiles immediatè imperio ſubjecti ſint ſtatus imperii.*

2. *Vtrum divitiæ nobilitent.*

3. *Vtrum feudum nobilitet.*

4. *Vtrum liberi ante acceptam à patre nobilitatem nati, æquè nobiles ſint, ac poſt nati.*

5. *Vtrum uxor ignobilis nobili nubens, liberis inde prognatis nonnulla privilegia nobilium adimat.*

6. *Vtrum nobilis genere, nobili virtute præferendus.*

7. *Vtrum Doctor præferendus nobili genere.*

8. *Vtrum in illegitimos ſeu ſpurios nobilitas deſcendat.*

9. *Vtrum per ſubſequens matrimonium legitimati conſequantur nobilitatem.*

10. *Vtrum nobiles deceat eſſe literatos.*

11. *Quomodo puniantur, qui falsò nobilitatem affectant.*

12. *Vtrum Nobiles mitius puniendi, quàm Plebei.*

13. *Vtrum pater amittens nobilitatem præiudicet Nobilitati filiorum.*

Diſputatio XI.

De Conſiliariis, Legatis & officiariis. th. 2. Diviſio officialium. 3. perpetui qui. 4. temporales qui. 7. conſiliarii qui. 8. Diſtributio cõſilia-

Digitized by Google

ſiliariorum.4.Requiſita conſiliariorum.32. De Legatis. 34. Legationum ſpecies. 42. immunitates Legatorum.55. Legatorum præmia 58.de officiariis.

Quæſtiones.

1. *Vtrum quilibet Magiſtratus ſtipatus eſſe debeat conſiliariis.*

2. *Vtrum juvenes in numerum conſiliariorum cooptandi.*

3. *Vtrum princeps novus anteceſſoris ſui cōſiliarios mutare & demittere debeat.*

4. *Vtrum conſiliarius non requiſitus teneatur monere ſuum principem.*

5. *Vtrum conſiliarius à ſemel data ſententia recedere debeat.*

6. *Vtrum conſiliarius in conſiſtorium ire teneatur, ſi ſciat conſilium aliquod tractatum iri cui ſalva conſcientia aſſentiri non poſſit.*

7. *Vtrum conſiliarius pœna afficiendus, ſi conſilium ſiniſtrum ſit ſortitum eventum.*

8. *Vtrum Princeps omnibus conſultationibus intereſſe debeat.*

9. *Vtrum Legatus fines ſui mandati excedere poſſit.*

10. *Vtrum Legatum adverſus principem vel Rem:pub. delinquentem, num jure gentium liceat capere & punire.*

11. *Vtrum Legatis liceat accipere munera.*

Diſputatio XII.

De Legibus & executione legum, th.3.Definitio legis. 4. Diviſio, 6. Moralis quid, 8. ceremonialis quid, 9. forenſis quid, 10. Humana quotuplex, 11. communis quid & quotuplex, 17.propria quid & quotuplex, 21. cauſa efficiens,25. requiſita Llatoris,28.Materia legis, 31. Forma, 32. finis, 34. effectus, 35. Adjuncta, 36. pugnantia 37. executio.

Quæſtiones.

1. *Vtrum melius, ſi Reſpub. ab optimo Rege, quàm ab optima lege adminiſtretur.*

2. *Vtrum Magiſtratus legem latam mutare & aliam ſubrogare debeat.*

3. *Vtrum Leges judiciales Moſaicæ una cum ceremonialibus abolitæ, an verò adhuc in N. T. Chriſtianos ſtringant.*

4. *Vtrum jus gentium rectè diſtinguatur in primævum & ſecundarium.*

5. *Vtrum jus naturale & jus gentium eſſentialiter differant.*

6. *Vtrum judex ſecundum conſcientiam ſuam, an verò ſecundum acta & probata judicare teneatur.*

7. *Vtrum in judicando magis æquitatem, quam jus ſtrictum ſequi debeamus.*

9. *Vtrum judex condonare maleficia & pœnas criminum capitalium ignoſcere poſſit.*

9. Vtrum

9. *Vtrum certa à legibus præfinita pœna capitalis in aliam pœnam converti à ſtatibus Imp. poßit.*

10. *Vtrum judex munera accipere poßit.*

11. *Vtrum ſi reus iniuſtè ad mortem condemnatus, Dei tribual appellet & iniquam iudicem ad vallem Ioſaphat citet, ſit ſuperſtitioſum exiſtimandum.*

12 *Vtrum executores iuſtitiæ, quos vulgò carnifices appellamus, ſint infames.*

13. *Vtrum ſalvus conductus alicui conceſſus ad locum iudicii, etiam ad loca intermedia extendi debeat.*

14. *Vtrum ſalvus conductus ad eundum, redeundi facultatem contineat.*

15. *Vtrum inferior aliquis ſtatus Imperii ſalvum conductum concedere poßit.*

Diſputatio XIII.

De adminiſtratione religioſa, jure Epiſcopali & patronatus. th. 4. Requiſita ad religonem introducendam 11. de libertate religionis. 14. Conciliorum ordinatio ad quem pertinet. 15. de conciliis. 24. ad diſciplinam Eccleſticam quæ pertinent 26. de Doctorum idoneorum vocatione. 27. de jure Epiſcopali. 28. In quibus jus Epiſcopale conſiſtat. 35. de jure patronatus. 46. de Academiis & Scholis.

Quæſtiones.

1. *Vtrum Magiſtratus à religione vera alienus nihilominus legitimus ſit & maneat Magiſtratus.*

2. *Vtrum heretici pœna mortis afficiendi.*

3. *Vtrum ad Magiſtratum Politicum pertineat inſpectio Eccleſiæ.*

4. *An non aliquando in Repub. plures una vera religione, toleranda.*

5. *Vtrum pacificationis religioſæ articuli Imperatori à proteſtantibus vi extorti.*

6. *Vtrum ea obligatio, quæ ex edicto pacis religioſæ oritur, ipſum Imperat. ſtringat.*

7. *Vtrum conſtitutio de pace religioſa per concilium Tridentinum ſublata. ſublata.*

8. *Vtrum illi reformatæ religionis, quos vulgo Calviniſtas appellamus in publica pace ſint comprehenſi.*

9. *Vtrum tempus quadrimeſtre patronis ad præſentandum datum currat illis ignorantibus à tempore vacationis.*

Diſputatio XIV.

De jure belli, th. 1. bellum unde, 2. Definitio belli, 9. cauſa efficiens, 10. cauſa efficiens principalis quæ, 14. cauſa impulſiva, 17. materia belli, 20. de Duce belli, 21. Milites, qui conſcribi poſſunt, 25. de

Digitized by Google

Errata inſigniora ſic corrigantur.

*p.1.in proœm.lege diſciplina.p.2.pro curta lege certa.th.2.πέλεος,th.3.evolvenda th.9.videlicet p.7.creari. 8 æſtimantur p.10.q.5.adferuntur.12.q.8.impediat. in fin.Politices p 13.in converſationibus.lin.4.norunt dici poteſt in fin. mereatur. q. 9. comparavit.& pro perſpecta lege perſpectam.q.10.lege veritum.p.14.lege ut pietas. Agamemnonem, p.15.afficiendi.p.17.q.15.cœtus.p.24.theſ.10. delendum eſt vocabulum. Nec p.25.th.15.in fin. lege diſſentiens. p.36.q.3.itidem.& in fin. lege quidam.p.62.th.18.opificum,p.63.th.20 lege in memoria p.91.in proœm.pro pars lege partem conſtituentem. p.127.th.23.lege cauſa.p.129.lege inſtituta.p.130.th. 39.lege penitus.p.219 th.ib.*auß Vätterlicher.*p.226.theſ.37.lege fuerunt.p. 228.lin.29.lege propendet.p.231.lin. ult.reſcripſerint.p.232.lin.6.pro ut lege & pag.ead.q.3 lege dignior is p.223.lin.23.leg.Litvania p.237.lin.6.conſervaretur.p. 248.etiam ſit minuſcula p.eadem Corol. ult.pro verum fac utrum,&c.*

Cum propter temporis anguſtiam ſingulas diſputationes denuo ſub incudem revocare non potuerim, æquum & candidum Lectorem rogo, ut reliqua pro candore ſuo emendare velit.

Colle-

DEO DIRIGENTE ET AVSPICE:

COLLEGII POLITICI.

DISPUTATIO I.

DE CONSTITUTIONE POLITICES.

Reſp. HENRICO HEISEN, ADELIEBSIENI, Brunswigio-Sax.

Προοίμιον.

CUm diſciplinæ Politicæ tanta ſit præſtantia, tanta utilitas, tanta dignitas; ut homo in hac vita præſtantiorem aſſequi non poſſit. *Plutarch. in Caton. Major. Socrates apud Xenoph.* Eſt enim maximè architectonica, omniumq; auguſtiſſima, *Ariſtoteles* 1. *Eth.* 1. *&* 2. *& Polit.* 2. *Petr. Gregor. Toloſ. lib.* 18. *cap.* 1. *n.* 6. *Keckerm. in præcog. polit. pag.* 4. Ars regia & regina ſcientiarum, *Toloſ. lib* 10. *cap.* 4 *n.* 1. Quæ urbes parit, *Cic.* 5. *Tuſcul.* Homines à ferocitate revocat, *Iſocrat. orat. parænit.* eosq; ad vitam ſocialem & conſtituendam & colendam & conſervandã conſociat, *Ioan. Althuſ. cap.* 1. *polit. in definit. polit.* Hæc eſt diſciplinæ, quæ beatas & florentiſſimas reſpub. efficit. *Plat.* 5. *&* 6. *de reſp.* Quę ſola hodie mundum univerſum regit, *Patrit.* 1. *de reg.* Quæ cætus humanos conſtituit, gubernat & tuetur, omnibus diſciplinis occaſioñe & leges, quibus tradi doceri & ad humani generis uſum accomodari poſſint, demõſtrat, ut tutò & in pace excoli & ad poſteritatem propagari queant; hoſpitium & patrocinium præbet, & ut *Seneca* verbis utar, eſt vinculũ per quod reſpub. cohæret, imò & ſpiritus vitalis eſt, quẽ tot millia trahunt. Quamobrem cum generoſum & omni favore dignum ſit ingenium, cui hæ diſciplinę politicæ curæ & cordi, *Socrat. apud Xenoph.* digniſſimam eam judicamus, ut ab omnibus ſtudioſis per quàm di-

 ligentiſ-

Digitized by Google

ſimè cognoſcatur & tractetur. Et quamvis tanta ſit ejus varietas, ut certis cancellis & metis perfici, certisq; præceptis comprehendi & methodo curta vix tradi poſſit; diſſenſus enim hìc eſt maximus, qui & magnorum virorũ animos vacillare facit, neq; hactenus conſentientibus ſuffragiis res, de quibus in Politicis diſquirendum, ſunt definitæ, *Toloſ.1.de rep.cap.1.& Lipſ.5.polit.1.Dan.in pr.Polit.* Non tamen abs re nos facturos arbitramur, ſi ad priſcorum philoſophorum inventa, ex recentioribus Politicis ea, quæ ad hodiernã, Politicam ſpectare videntur, ex præceptis juris civilis, jure publico, & receſſibus imperii, quantũ pro materiæ ratione ſatis, & pro tenuitate ingenii noſtri poſſibile, addamus, & aliquot deinceps diſputationibus hac methodo ſubjiciamus.

1. *Præcepta doctrinæ Politices ex bonis autoribus θετικῶς proponemus.*
2. *Quæſtiones controverſas pro & contra tractabimus & certificabimus.*
3. *Ζητήματα quædam παρέργως adjiciemus.*

THESIS PRIMA.

Diſciplinarũ ſecundum Peripateticos tractatio omnis diſtinguitur *in proœmium & tractatum.Zabarel.lib.2. Metaph.c.4.* Proœmium autem abſolvitur conſideratione objecti adæquati. De conſtitutione ſive de natura vel præcognitis diſciplinæ Politicæ nobis primò omnium eſt diſpiciendum.

2. Cùm autem imprimis vocis alicujus uſum cognoſcere debeamus, à quo *teſte Scalig exerc. 1.ſect.1.* in ipſam rerum cognitionem provehimur, meritò nos idipſum in Politicis ſequemur. Dicta eſt igitur Politica ἀπὸ τῆς πόλεως, à civitate: Unde etiam dicitur ὁ πολίτης civis, & ἡ πολιτεία ipſa forma, ſecundũ quam reſpubl: adminiſtratur: hinc etiã dicuntur πολιτικαὶ πράξεις civiles actiones; item οἱ πολιτικοὶ homines, qui in reipub: adminiſtratione rectè verſantur, vel hac civili ſcientia præditi ſunt, *Gol.in proleg.Polit.in pr.Schonb.in Polit. l.1.c. 2. in pr. Beſold. claſ.1. Polit.diſput. 1. Timpler.lib.1.Polit.quæſt.1.*

3. Porrò, quia Politicę vox ambigua eſt, illius ergò ambiguitas evolenda, & primò omniũ ὁμωνυμία excutienda. Nihil enim magis rerum intelligentiam impedit, quàm vocabulorũ varia ſignificatio, *Scheg.in top.p. 98.* Vocabulum igitur Politices ſumitur dupliciter; *Abſtractivè & Concretivè.Abſtractè* nihil aliud denotat, quam gubernationis formam, ſeu ordinem & conſtitutionẽ cœtus publici in genere huma-

humano, exempli gratia, ſi quærerem de Politia, quæ eſt hic Gieſſę, tunc nihil aliud vellem, quam qualis eſſet ordo, quæ ratio ac forma publici cœtus in adminiſtranda repub. Et hac ratione diſtinguitur in *Civilem* & *Eccleſiaſticam. Civilis* eſt per quam ſocietas humana dirigitur ad honeſtum. *Eccleſiaſtica* per quam cœtus Politicus dirigitur ad ſalutem & cultum Deo præſtandum. *Concretè* & ſic non tantùm denotat formam adminiſtrandæ Reip. Sed & certam hominum ſocietatem in certo loco habitantium. Ut cum quærerem, quænam eſſet Politia Germanica, intelligo gentem, una cum forma regiminis. Atq; ſic pro ipſo hominum cœtu certo loco habitantium & certo ordine gubernantium. Et hac ratione rurſum uſurpatur *Populariter* & *Philoſophicè. Populariter* ſumitur pro omni eò, quod ad civitatem & vitam civilem pertinet. Sic Politicus non diſtinguitur ab Eccleſiaſtico. *Philoſophicè* rurſum bifariam ſumitur, *Generalitèr* & *Specialiter. Generaliter* ſumitur pro tota Philoſophia practica, unde etiam ἀρχιτεκτονικὴν καὶ κυριωτάτην, *Ariſtoteles* 1. *Ethicor* 2. eam nominat. *Specialiter* accipitur pro tertia Philoſophiæ practicæ parte, Politica videlicet ſpecialiter ſic dicta Atqui hoc modo dupliciter ſumitur: *Syſtematicè & habitualiter. Syſtematicè* notat legitimam præceptorum comprehenſionem. *Habitualiter* notat habitum rempub. benè adminiſtrandi & gubernandi.

4. Eſtq; porrò Politia duplex: *generalis & ſpecialis. Generalis* eſt, quæ de ſtatu publico generaliter tractat, qualis eſt Politia SS. Romani Imperii. *Specialis* eſt, quæ de ſtatu Politico in accommodatione ad certa & definita loca, tempora, & perſonas tractat, qualis eſt Ungarica, Bohemica, Belgica, Saxonica, Haſſica, &c.

5. Definitur: Quod ſit prudentia benè de repub. judicandi, eâq; rectè conſtituendi, & ſapienter ad publicam ſalutem adminiſtrandi.

6. Genus ergò Politices non eſt ſcientia, neq; ars, ſed prudétia, non enim in contemplatione aut effecto aliquo materiato, ſed in actione conſiſtit.

7. Objectum adæquatum perfectionis Politices, non eſt civitas, neq; reſpub. neq; ſocietas, aut hominum mores, ſed homo quatenus civilis.

8. Finis Politices eſt benè beateq; in repub. vivere, quod conſiſtit in recta ratione gubernandi & obtemperandi.

9. Finis ergò omnium imperantium alius eſſe non debet,

Digitized by Google

quàm juſtitia & publica omnium ſubditorum ſalus, *Lipſ.2.pol.6. Bornitius de majeſtate, cap.6. & 12.* Inſtrumentum enim debet ſe regulare ſecundum ſuum finem: Dei enim inſtrumentũ & miniſter eſt, qui imperat, *Rom.13.v.4.* Populi ergò bonum, h. e. ejus directionem non ipſummet principatũ principaliter propoſitũ ſibi habere debet, *Ferd. Vaſq. illuſt. contr.1.c.1.n.10. Beſold. Claſſ.1. diſp.1.p.21. Vt enim gubernatori curſus, medico ſalus, Imperatori victoria: ſic Principi beata civium vita propoſita eſſe debet. Cic.5. de rep.* Hinc per omnia ſecula laudata vox principis Hadriani, ſe videlicet rempub. geſturum ut ſciret, rem populi eſſe nõ ſuam. Huc referẽda ſunt egregia *Tiberii* verba in pleno prolata ſenatu: Dixi & nũc & ſæpè aliâs, P. C. bonum & ſalutarẽ principem, quem vos tanta & tam libera poteſtate inſtruxiſtis ſenatui ſervire debere & univerſis civibus ſæpè ac plerunq; etiam ſingulis: neq; id dixiſſe me pœnitet.

10. Ex quo fine rectiſſimè infertur imperantes non propter ſemetipſos, ſed propter ſubditos præfici Reipub. Hinc *Mario Salonius 3. de principatu.* Nolite exſtimare à Deo creatum mundum & in eo homines, ut principum ſervirent emolumentis, Abſurdum enim eſt & ſupra quam dici poteſt, propter principes homines factos opinari.

11. Impium ergò & impudens eſt Machiavelliſtarum dogma, quo aſſerunt ſubditos ſimpliciter eſſe propter magiſtratus, *Dann.1 Polit. Chriſt. cap.4.*

12. Non enim unum & idem ſunt imperium civile & dominium: Sed toto genere differunt. Imperium enim civile, quod ſponte in imperantes collatum libertatẽ, quæ unicuiq; naturalis eſt, non tollit, ſed ne ab æquo & bono vacillet, vel deflectat, dirigit *Bornit. de Majeſt. cap.12. & Beſolt. d.d. th.36.* Dominium verò, quod olim cives Romani in ſervos habeant, omninò libertatem tollebat in tantùm, ut nec minimam juris civilis communionem habuerint, *l. quod attinet, ff. de R.I.* imò pro mortuis habebãtur, *l. ſervitutẽ, ff. eodem, & l. intercidit, 59. de cond. & demonſt. l.32. § ſi donatur, ff. de don. inter vir. & ux.* Item reb. aliis in dominio, utpote pecudibus annumerabantur, *l.1. ff. de R. Div. & l.2 ff. ad L. Aq.* Quod dominium in homines, quia optima ratione in univerſo ferè terrarũ orbe ſublatũ, *Bod. de rep. c.6.* amplius locũ habere nõ poteſt.

13. Dividitur Politica ad modum reliquarum diſciplinarum practicarum ratione finis in duas partes: quarum *prior* agit de iis rebus, quæ rempub. rectè conſtituunt & adminiſtrant: *poſterior* de iis, quæ conſtitutam ſartam tectamq; conſervant. Quam-

Digitized by Google

14. Quamvis Politica in ſpecie ſic dicta tantùm ſocietatem civilem publicā, non verò privatā & domeſticam, quam Oeconomia inſtruit, ſpectat: attamē, quia methodi lex perpetua, ut illa prius tractentur, quæ ad cognitionē meliorem faciunt. Quare antequam diſciplinam tam nobilem, tam beatam & florentem particulatim in ſuis membris ſingulis diſpiciamus, quędā de ſtatu Oeconomico, quę ad meliorem cognitionem Politices omninò faciunt, & ad publicā ſalutē ſpectant, utpote ſunt, ſocietas conjugalis, patria & herilis. Item de familiis, jure ſodalitatis & vicinitatis, præmittemus.

15. Quibus præmiſſis & prælibatis, ut eò expeditius & luculentius ea, quæ ad remp. conſtituendam, gubernandam & conſervandam pertinent, tractari poſſint, de civitate, quæ ſubjectum ſive materia reipub. eſt. *Ariſtoteles* 4. *Polit. c.* 11. *& de Repub.* in genere ſimul ac de civili ſocietate agemus.

16. Quibus expeditis partes reipubl. in diſquiſitionem venient, ex quibus videlicet reſpub. conſtituitur, ubi ſtatus geminus ſeſe nobis offert: unus imperantium, & alter obedientium. De utroq; diligenter diſpiciendum; & quidem *primò* de ſtatu imperantium, ubi de ſumma poteſtate, juribus Majeſtatis, de regalibus, de Eccleſiaſtico, majeſtatis jure eſt inquirendum.

17. Porrò, quia proximum locum ſibi vendicant Ephori, vicarii, & officiales, de his etiam particulatim erit tractandum.

18. Quibus tractatis ſpecies reip. in collationem venient, ubi latiſſimus erit docendi campus, de Monarchia, Ariſtocratia, Democratia, &c.

19. Et quia omne imperium legibus debet eſſe armatum, dicendum etiam erit de legibus, de jure belli, de fœderibus, de pace publica, & religioſa, de ærario, &c.

20. Et ſic omnibus illis, quæ ad ſtatum imperantium ſpectare videntur, expeditis, ad ſtatum obedientium tranſitus erit inſtituendus, & diſquirendum, de ſubditis, item de ordine ſubditorum, de ſubjectione & contributionibus ſubditorum.

21. Quamprimùm reſpub. ſic ex partibus ſuis erit conſtituta; ad ſecundam Politices partem nos conferemus, quæ erit de conſervanda repub. ubi de corruptionibus & remediis contra corruptiones diſertatio inſtituenda. Quibus laboribus exantlatis, illa expedita

Digitized by Google

erunt, quæ ductu convenientis methodi Politicus præſtare debebat. Et tantum de præceptis, ſequuntur quæſtiones.

QUÆSTIO I.

Utrum Politica certis quibusdam præceptis comprehendi poſſit?

Anſam dubitandi præbet. 1. quod omnium rerum, de quibus tractatur in Politicis mira ſit varietas, 2. quod omnia in operatione & exercitatione conſiſtant, quæ cũ ſint contingentia omnia, præcepta etiam contingentia, & non certa ſint, neceſſe eſt. 3. Quod qualis ſit res extra mentem, talis etiam ſit earum cognitio: Atqui extra mentem ſunt contingentes. E. earum cognitio & præceptio contingens tantùm erit. Ratio conſequentis eſt, quod intellectus res alias facere non poſſit, quam quales ſunt extra intellectum.

Contrà certa poſſe tradi præcepta rerum Politicarũ, aſſeritur his rationibus. 1. *ab adjunctis* bonæ definitionis. Omnis definitio certa debet eſſe. Atqui pleraq; præcepta Politices ſunt definitiones. Ergò. Majoris evidentia patet ex *Ariſtotele* 4. *Phyſ. tex.* 31. Ubi aſſeritur, quod per definitiones omnia dubia, quæ circa rẽ incidunt, ſolvi poſſint & debeant. Item probatur Major *ex Ariſtotele* 7. *Metaphyſ. cap.* 12. quod videlicet definitio debet eſſe conjuncta cum veritate. Item, quod definitio ſit principium ſyllogiſmorum. 2. Probatur *ab effecto*, quia præcepta debent Politicum reddere certum & immutabilem. E. Ratio eſt evidens, quod ex effecto judicetur de cauſa, & quod effectus nonpoſſit eſſe præſtantior ſua cauſa.

Pro deciſione quæſtionis diſtinguitur primò inter modũ Politicè vivendi & inter actiones ſecundum modum conſtitutas. 2. inter res ipſas & propoſitionem, univerſalem definitivam de rebus. Quibus diſtinctionibus præſuppoſitis facilè patet, quid de propoſita quæſtione ſentiendum, & quomodo ad contraria argumenta reſpondendum.

QUÆSTIO II.

Utrum Politica per ſe ſit utilis & neceſſaria?

Invenies ex Philoſophorum cœtu quoſdã, qui tradunt libros Politicorum non ob neceſſitatem artis, ſed tantùm ob hominum pravitatem eſſe conſcriptos. Ex quorum numero eſt *Mirandula*, cujus verba hæc ſunt:

Si homines ſecundum virtutem viverent, non opus eſſet, leges

ges condi aut magiſtratus creare; quia verò homines, non virtutis amore ad honeſtum ducuntur, ex accidenti factum eſt, ut traditę ſint leges & creati ſint magiſtratus, ut ita formidine pœnæ ad benè agendum compellantur. Verùm, hæc ſententia Mirandulę erronea eſt, & meritò rejicitur propterea. 1. quia virtus, de qua Mirandula ſuam probat opinionem, nõ ſufficit ad benè beateq; vivendum in Repub. Idq; probatur ex inductione earum rerũ, quæ ad rempub. pertinent utpote ſunt: ut reſpub. ſit optima, conſtituta ſecundum materiam & formam, ſecundum materiam cognoſcendus & urbis ſitus, ut videlicet ejus locus ſit perpetuus, commodus, fertilis, aquis abundans, ſpatioſus, ſalubris. Deinde cognoſcendæ ſunt ejus partes, quarum aliæ ſunt publicę, aliæ privatæ; publicę, ut ſunt: Platea, ædificia & ſpatia publica, &c. Privatę, quarũ poſſeſſio & uſus privatorum eſt. Quoad formã, ut habeat optimum regimen, & quæ. ã ſunt ſexcenta alia, ad quæ perficienda ſola virtus nõ ſufficit; deinde in rebuſp. nõ tantũ pœnę infliguntur malis, verùm etiam præmiis mactatur virtus. Tertiò à diverſitate hominum in repub. degentiũ. Nõ enim omnes, qui in repub. vivũt, idonei ſunt ad virtutem, idcircò legibus ſunt admonendi & coërcendi. Quamobrem, quia de his omnibus & ſingulis non in Ethicis, ſed in Politicis, tractatur: Sequitur Politicam maximè eſſe neceſſariam & utilem.

QUÆSTIO III.

Vtrum virtutes Ethicæ & Politicæ differant?

Dubium alicui facere poteſt, quod *Ariſtoteles* 1. *Eth*. 2. aſſerat his verbis: Virtutes idem eſſe bonum & hominis, & civitatis; item eandem eſſe ſingulorum & civitatis felicitatem, 7. *Pol*. 2. Item per eaſdem res & virum probum & civitatem bonam conſtitui, 3. *Pol*. 12. Item quod leges nihil aliud ſint quàm virtutes armatæ pœnis, 5. *Eth*. 1. & 2. Ex quibus textibus conſtat, quod ſint civis bonus & vir bonus. Cùm ergò civis bonus à viro bono nihil differat, ſequitur virtutes Politicas ab Ethicis nihil differre.

Contrà quod Ethicæ virtutes & Politicæ differant probatur his fundamentis. 1. quod in virtutibus Ethicis imprimis ſpectetur προαίρεσις & voluntas. Politicæ verò ab invitis etiam fiunt, quin imò maximè interdum metu pœnæ ab hominibus invitis extorquentur. 2. Ethicæ virtutes comparantur crebro uſu & exercitatione & profici-

Digitized by Google

ficiſcuntur ab habitu: Politicæ verò contra ex ſingulis æſtimantes actionibus, ſic unicum furtum ſufficit ad furem, & unicum homicidium ad homicidium conſtituendum. 3. Ethica omnes virtutes, quæcunq; rectæ rationis judicio virtutes nuncupantur pertractat, & ordine perſequitur. In Politicis nõ pertractantur virtutes, neq; præcipiuntur omnes, quia nõ omnes virtutes omnibus Rebuſpub. ex æquo congruunt, neq; omnia tempora omnes virtutes Ethices requirunt, ſed eas duntaxat, quæ ad hujus vel illius reipub. incolumitatem ſpectant.

Pro deciſione quæſtionis, & ſolutione argumentorum in contrarium oppoſitorum diſtinguendum eſſe putamus, inter virtutes Ethicas & Politicas, quatenus in ſpecie & per ſe conſiderantur, & quatenus conſiderantur in uſu Politices. Primo modo dicimus easdem ab invicem differre, nõ verò poſteriori modo. Sic enim in benè conſtituta repub. unũ idemq; ſunt: ita, ut qui civis bonus, neceſſariò etiam ſit vir bonus. *Arniſ. in proœm. lib. 1. Pol.*

QUÆSTIO IV.

Utrum Oeconomia ſpecialiter à Politica diſtincta nec ne?

Reperiuntur nonnulli Philoſophi, qui vulgatam & benè tritam illam diſtributionem, qua Philoſophia practica diſtinguitur in Ethicam, Oeconomicã & Politicam, improbant & reijciunt his fundamentis. 1. Quia teſte *Ariſtotele lib. 1. Oecon. c. 1.* domus eſt pars civitatis. E. Oeconomia eſt pars Politicæ. 2. à toto & parte. Ubi agitur de toto, ibi etiam agendum de partibus. Atqui in Politicis agitur de toto. E. ibi etiam agendum de partibus. Totum autem in Politicis eſt reſpub. ad quã familiæ & ſocietates tanquã membra & partes omninò ſpectant. 3. A ſimili: Uti familia non poteſt diſtrahi à civitate: ita neq; Oeconomia à Politica; veluti urbs nõ poteſt eſſe ſine ædificiis: ita Politica non poteſt eſſe ſine Oeconomia. 4. ab authoritate Ariſtotelis, quia ipſe Ariſtoteles *l. 1. Polit.* omnia illa explicat & tradit, quę ſolent tradi in Oeconomicis, quo facto ipſe Ariſtot. indicat, Oeconomiam ad Politicam referendam eſſe, *Picol. 9. in fine introduct. ad 10. grad. Caſus in præfat. Oeconom. Timpl. in Oeconom. quæſt 2.*

Contrà quod diſtincta ſit diſciplina Oeconomica à Politica probatur his fundamentis. 1. ab authoritate, *Ariſtotelis lib. 1. Oeconom. cap. 1.* Ubi diſtinguit inter Oeconomiam & Politicam, tanquã inter diverſas

Digitized by Google

ſas Philoſophiæ practicæ partes, & docet quod differant, 1. ſubjectis, quod in Oeconomica ſit domus, in Politica verò civitas. 2. numero imperantium: multi enim ſunt imperantes in civili ſocietate; in domeſtica verò unus tantùm. 3. fine, qui in Oeconomica eſt rectè conſtituere domum & adminiſtrare familiam; in Politica verò rectè conſtituere rempublicam, & ea conſtituta rectè uti. 4. Ordine generationis: nam Oeconomia ſecundum ordinem generationis prior eſt Politicâ. Hinc aliqui, ut *Giphanius in arg. libr.* 1. *Polit.* nec non *Kecker. in præcog. Polit. & in pr. ſinops. pract. Oecon.* videntur Ariſtotelem arguere erroris, propterea, quod *lib.* 1. *Polit. Oeconomica tractarit*; ſed abſit, ut ſummum Philoſophorum huic illigemus errori, ac ſi fines diſciplinarũ diſcernere non potuerit. Quia non agit de iis, quæ ad Oeconomiam ſpectant abſolutè & ſimpliciter, ſed quatenus ad rempub. & publicã ſpectant ſalutem. Ideoq; 1. *Polit. cap.* 1. ſubjicit ſtatim non poſſe expediri civitatem, niſi ea præmittãtur, ex quibus componãtur, ut ſunt, familiæ & familiarum ſocietates. Quamobrem ex ipſis Ariſtotelis verbis planum fit de familiis, *lib.* 1. *Polit.* non alio agi reſpectu, niſi quatenus ſunt partes civitatis ſeu ſubjecti, quod ex 1. *Polit.* 3. etiã patet, ubi de re domeſtica, patre, liberis, conjugibus, ſervis, dominis non aliter ſe tractare proponit, niſi quatenus domus ſunt partes civitatis & hæ ſocietates domus. Id, quod expreſſius adhuc *eodem in libr. cap. ult.* exprimit, ubi de virtutibus mariti & uxoris ſe acturum proponit, quatenus ſubordinantur reipub. Nam addit: cum omnis domus ſit civitatis pars, illa autem pars domus, partis autem virtus ad totum reſpicere debeat: neceſſarium eſt reſpicientes ad rempub. filios & uxores inſtruere. Quamobrẽ nõ omnia, quæ de familiis dicuntur, pertinent ad Oeconomicam, ſed ea tantùm, quæ ad ſuſtinendam familiam ſpectant, quod verò in his publicum eſt, uti eſt jus dominorũ in ſervos, Patris in Filios, & quæ ſunt his ſimilia, ad publicam diſciplinam pertinent. Diſtinguendum proinde inter diverſum modum rem conſiderandi & tractandi. Tractantur quidem eædem quæſtiones in diverſis diſciplinis. Verùm, diverſo, uti dictum eſt, reſpectu. Non ſecùs ut medicus, qui diſputat de qualitatibus herbarum, quod idẽ facit & Phyſicus; verùm diverſo reſpectu. Nam medicus id facit, quatenus diriguntur ad ſalutem; Phyſicus, quatenus ſunt corporum naturalium affectiones. Ita etiam hæ quæſtiones quatenus ſimpliciter con-

ſiderantur,& tantùm ad ſuſtinendam familiā pertinent,ſunt conſiderationis Oeconomicæ;contrà,quatenus non abſolutè & ſimpliciter, ſed reſpectivè,videl.cum reſpectu ad civitatem cōſiderantur,ad Politicā meritò referuntur. *Arn.in proœ.ad Pol.* Ex quib.dictis jam facilè eſt reſpondere ad Argum.oppoſita, & quidē ad 1. Domus dupliciter cōſideratur: uno modo abſolutè,quat.cōſtat ex familia ſine reſpectu ad civitatem,altero modo quatenus eſt pars civitatis. Ad 2. negando, familias ſimpliciter conſiderando eſſe partem civitatis. Ad 3. eſt fallacia falſorum imparium. Ad 4.reſponſio patet ex ſupra dictis.

QUÆSTIO V.

Vtrum Politica definiri poſſit?

Pro negativa ſententia à *Chriſt.Matth.Dithm.in ſyſt.Pol. in proleg.Sect.2.* duo referuntur Argum. 1. depromptum eſt ex Schola Logic. Quia Politica eſt Ens collectivum ſive aggregativum,quod definiri nō poteſt. Propterea quia iſtiusmodi Ens in prædicamentis poni non poteſt.E.nec definiri,ratio conſeq. eſt, quia genera definitionū ex prędicamentis deſumuntur. Quod autem Politica ſit Ens aggregativum & collectivum,patet inde :quia objectum ejus eſt multiplex,videlicet multæ ſocietates,tùm domeſticæ tùm Politicæ,ſeu civiles. Et ubi objectum multiplex, ibi quoq; diſciplinam ipſam multiplicem eſſe oportet,quia ab objecto,diſciplinarum unitas vel diſtinctio,ſive diverſitas pendet. 2. à communi regula JCtorum, quod omnis definitio periculoſa, *l.* 202. *de R.I.* Ergò definitio Politices periculoſa erit,& per conſequens certò definiri non poteſt.Quas duas rationes nō tantùm adfert, *Chriſt.Matth.d.l.* Pro ſententia negativa, verùm etiā ipſe ibid. reſpondet ad primū : diſtinguendo inter Ens collectivum & aggregativum materialiter & formaliter conſideratum.Materialiter ſi conſideratur,quatenus conſtat ex diverſis ſocietatibus tam domeſticis quàm Politicis, Politica nō definitur. Formaliter verò quatenus hæ ſocietates omnes unione & conſocietate ſeu certo ordine ad felicitatem Politicam obtinendam colliguntur, hoc reſpectu Politica nō multiplex eſt, ſed unū quid,atq; ita rectè definiri poteſt, nō ſecus ut ſacramentum,ut Eccleſia, ut collegium, quæ ſunt Entia aggregativa, & tamē definiuntur, ratione unius & formalitatis, non v. ratione partium ; ita etiā vocabulū Politices.*Vide Keck.in Syſt.Pol.in præcog.ad objectum,prud.* Ad 2.diſtinguendum inter definitionem ἰργανικῶς

&

& πραγματικῶς acceptam. JCtis enim definitio eo loco non eſt definitio organica ſive Logica; ſed regula, &c. Poſſe autem Politicam ſic definiri, probatur ulterius. 1. quia eſt in prædicamento qualitatis. 2. habet genus & differentiam ſpecificam. 3. ab effecto, omnes ferè Politici illam definiunt, ab *Ariſtot. 3. Polit.* 1. πλῆθειά τῶν τὴν πόλιν οικούντων ἐςὶ τάξις τις, Politica eſt ordo inhabitantium civitatem. A *Caſo lib.* 1. *cap.* 1. quod ſit ſcientia benè adminiſtrandi civitatem. A *Keck. Timpl. Golio. Althuſio, & aliis*, quod ſit ars vel diſciplina practica, vel doctrina hominis ad vitam ſocialem conſtituendam & conſervandam conſociandi. *Timpl. lib.* 1. *Polit. c.* 1. *quæſt.* 2. duodecim recenſet definitiones Politices variorum autorum. Nobis placet illa, qua definitur: quod ſit prudentia benè de repub. judicandi, eamq; rectè conſtituendi & ſapienter ad publicam ſalutem adminiſtrandi.

QUÆSTIO VI.

Utrum Politica ſit ſcientia, vel ars, vel prudentia?

In aſſignando genere philoſophi nō conſentiunt, ut paſſim videre eſt. Pro conciliatione ergò diverſarū opinionum, nos has adferemus. 1. Diſtinguendum eſt inter Politicam habitualiter & ſyſtematicè cōſideratam, 2. Diſting. inter genus eſſentiale & accidētale. Quod ſi Politicam habitualiter conſiderari, pro ut meritò conſiderari debet, & genus eſſentiale eidē aſſignari velis, tunc dicimus quod verum, proprium, legitimum genus Politices ſit prudentia. Eſt enim habitus practicus & non Theoricus. Non enim in contemplatione ſed in operatione acquieſcit. At ſi ſyſtematicè, nō quatenus eſt in mente Politici, ſed tantùm quatenus eſt in libro conſiderari velis. Ars nominari poteſt.

QUÆSTIO VII.

Quodnam ſit verum & adæquatum objectum Politices?

In hac quæſtione magnā invenies apud Politicos diſſenſionem: nonnulli dicunt eſſe rempub. alii civitatem; alii ſocietatem civilem; alii conſociationem hominum; alii ſtatum publicum; alii modum benè adminiſtrandi civitatē; alii modū benè vivēdi in ſocietate civili; alii mores hominū quat. civiliter quiſpiā iis inſtituēdus, pro objecto adæquato venditant. Nos maluimus ſtatuere objectū politicę, hominem quat. civiliter informandus. Idq; à natura & conditionibus objecti. Nullum enim objectum ingreditur conſtitutionem ejus, cujus

Digitized by Google

eſt objectum, ſed extra illud eſt & exiſtit. Deinde, omne objectũ correſpondet toti Politicæ, 3. non debet demonſtrari & tractari in ea ſcientia, in qua eſt objectum. 4. eſt radix, à qua omnia ea, quæ tractãtur in ea diſciplina oriuntur. *Zabar. de tribus præcog. cap.* 2. Atqui hæc ſingula competunt homini quatenus eſt civilis, vel moribus civilibus informandus. E. Pro conciliatione diverſarũ opinionum & ſcientiarum diſtinguo inter objectum cognitionis Politicæ & inter objectũ operationis. Reſpub. enim ſive civitas, conſociatio vel ſtatus publicus poſſunt nominari objectum cognitionis, ſi videlicet intelligamus modum & formam civiliter vivendi & adminiſtrandi rempub. Operationis objectum eſt homo quatenus civilis.

QUÆSTIO VIII.

Quinam revera Politici nominandi?

Cum nihil magis intelligentiam rerum impediat, quam vocabulorum varia ſignificatio *Scheg. in Top. pag.* 98. & Politicę vocabulum admodum ſit ambiguum, ne quid erroris aut confuſionis nobis hic pariat, placet illud ab æquivocationis vinculo liberare. Uſurpatur autẽ potiſſimum triplici ratione. 1. pro quolibet homine ſeculari in latiſſima ſignificatione ſæpius accipitur, quo ſenſu omnes, qui ab Eccleſiaſtico ordine diſtincti ſunt, Politici nominantur. 2. Sumitur non rarò pro eo, qui inſtructus eſt cognitione præceptorum Politicorũ. 3. ſumitur pro eo, qui comiter, amicè, & decorè cum hominibus cõverſari poteſt, 4. pro eo, qui optimè ſimulare ac diſſimulare poteſt, qui omni genere nequitiarum, qui fraudibus, & verſipelli aſtutia inſtructus, qui optimè alios poteſt circumvenire, mendacia comminiſci, alios criminari, & taxare optimè didicit. 5. pro eo, qui longo uſu & exercitatione prudentiam Politicã ſibi acquiſivit, reipub. tractandæ omnes vias tenet, ejusq; naturam optimè perſpectam habet, & omnia ad publicam ſalutem dirigit. Hiſce ſignificationibus notatis ordine de ſingulis breviter dicemus. Et ad primam ſignificationẽ quod attinet tantũ abeſt, ut omnes Politicos nominemus, cũ vulgò notũ in quantũ vita civilis diſtet à clero & ordine Eccleſiaſtico, & quantum etiam diſcriminis ſit inter hominẽ civilem & Eccleſiaſticam vitam agentes. Proinde neq; illorum opinionem recipimus, qui ſtatuunt illum eſſe politicũ, qui modũ adminiſtrandę reipub. ex præceptis didicit; ſequeretur enim omnes ſtudioſos Politices, extra

civilem

Digitized by Google

lem vitã cõſtitutos, Politicos eſſe nominãdos. Neq; temerè dè quovis ardelione vel eo, qui comiter & decorè converſari didicit cũ hominibus, qui in cõverſationibus ſuis cũ aliis, tempori, loco, & perſonis ſeſe accomodare queunt, ſimulare & diſſimulare norunt. Hi n. magis Politi quàm Politici nominandi ſunt, propterea, quòd magna ſit inter eos & Politicos differentia, quippe quod omnia agant & faciant ad proprium commodum & emolumentum. Politici verò non tàm proprium, quàm reipub. commodum & ſalutem publicam quærunt. Quarti generis Politici tam exoſi & tam viles ſunt, ut dubitetur, an in Chriſtianorum numero habendi nec ne? Thomas Stapletonius Anglus, in orat. Acad. Non ergò tam temerè judicandum eſt de Politicis. Reſtat igitur, quod nomen Politici tantùm mereãtur illi, qui & modum rempub. gubernãdi tenent, & jam prudenter in eadem verſantur & degunt, & omnia ad publicam ſalutem dirigunt.

QUÆSTIO IX.

Vtrum ſoli principes dicendi Politici?

Negamus hoc primò, quia nõ ſolùm principes, verùm etiam haut exigua ſubditorum copia, habitum prudentiæ ſibi comparavit 2. non ſolùm in imperando, verùm etiam in obtemperando prudentia Politica locum habet. 3. Reſpub. non à ſolis principibus, ſed ab horum conſiliariis ſenatoribus, prętoribus, conſulibus, &c. adminiſtratur. Proinde diſtinguendum eſt inter principale & minus principale. Principaliter quidẽ princeps quatenus reipub. tractandæ & gubernandæ omnes vias tenet, ejusdemq; naturam probè habet perſpectã, rempub. prudenter adminiſtrat, & omnia ad publicam ſalutem dirigit, eſt politicus nominandus. Deinde & Ephori, & Vicarii, & officiales, &c. hoc nomine ſunt digni. 3. Minus principaliter & ſubditi quatenus civilem prudentiam ſibi compararunt, & in civili vita publicam ſalutem ſpectant, hoc nomen merentur.

QUÆSTIO X.

Vtrum Politica conſtare poſſit abſq; virtute?

Florentinum illud monſtrum, quod citat & refutat, *Caſus in præf.* ſuę ſphæræ civitatis, dicere non erubuit. Politiam ſine ulla virtute, fide & religione feliciter poſſe adminiſtrari. Verùm falſa eſt, imò impia & blaſphema hæc Machiavelli ſententia, & non tam refutatione quam relegatione digna. Quod autem nulla politia efficax eſſe

Digitized by Google

queat abſq; virtute & fide, probamus his fundamentis, 1. à cauſa efficiente. Quemadmodum enim omnia Entia eſſe ſuum dependens & participatum habent à ſummo Ente; ita & Politiæ & omnia imperia ab unico hoc fonte, *Fr. Patricius de reg.1.cap.*11. Huc omnia ſunt referenda, ab iis, qui alijs præſunt; ut qui eorum ſuberunt imperio, ſint quam beatiſſimi, *Cic. ad Q.F. Epiſt.* 1. hoc e. quemadmodum *Xenoph.* 1. *inſt. Cyr. ſ.* 26. explicat: univerſi, ut tales ſint. quales eſſe convenit, vel ut, *D. Paul.* 1. *Tim.* 2. interpretatur, at pietas & honeſtas inter homines cum pace vigeat. Unde Homer. Agamnonē vocat ποιμένα λαῶν; curā populorū, quod rex ſubjectorū habere rationē debeat, veluti paſtor oviū. Deoq; ſummo principi de ſingulis nō ſecus ac paſtor ſuo domino rationem reddere debeat. Eſt n. imperans Dei miniſter, ergò ſecundum voluntatem Domini ſui adminiſtrare debet. 2. à cauſa materiali. Eſt enim Politia multitudo benè beateq, viventium ſub uno eodemq; imperio cohabitantium. 3. à forma, quia Politica conſiſtit in prudente adminiſtratione. 4. à fine, qui pax, honor, & ipſa beatitudo civilis eſt. Quamobrem, quia ex his numeratis cauſis tantùm conſtet, quæ ſolummodo ipſam virtutem amplectuntur & ſequuntur, ſequitur ſine virtute nullam florentem & beatam rempub. conſtare poſſe.

QUÆSTIO XI.

Vtrum honeſtas publica, an verò cura religionis ſit verus Politices finis?

Sunt nonnulli qui opinantur Ariſtotelem perfectiſſimam Politiam eamq; ſolam beatam facere, in qua Philoſophia & contemplationies ſublimes vigent; atq; adeo inde concludunt, quod illa non ſit vera Politia ubi tales contemplationes non ſunt, imprimis, unitas religionis, ſive communis & uniformis ad Deū devotio. Hinc propterea ſic argumentantur. Ubi nullus finis, ibi nulla felicitas: Finis, autem eſt vera religio & Dei cultus unanimis. Atqui in tali repub. ubi ſi hanc plateam ingrediaris, ſic Deum invocari audias, ſi alteram, ſi tertiam, ſi quartam, alio atq; aliò modo Dei cultum inſtitui videas, ibi nullus eſt finis verus, ac proinde nulla reſpub. Super hæc ergò fundamenta pernitioſiſſima ſtruunt dogmata Jeſuitæ. 1. Quod ubi talis permittatur reipub. ſpecies, ibi regens nō ſit verus & legitimus magiſtratus, ſed Tyrannus & per conſeq. è medio tollendus. 2. Quod cives ſub iſtis Tyrannis ſint fures & latrones, ideoq; ſupplico affici-

Digitized by Google

afficiendo. Verùm enim verò ſi reipub. finis contemplatio eſſet, vel vera religio uniformisq; ad Deum devotio, eaq; ad eſſe civilis ſocietatis abſolutè pertineret, ubi tandem locorum veram rempub. inveniremus, ſic nulla fuiſſet Aſſyriorum, Perſarum, Græcorũ, Politia, ſic imperatores Romani nullam habuiſſent Politiam, ſic nulla eſſet in Romano Imperio Politia, quod cum ſit contra expreſſam ſacram ſcripturam *Matth.22.verſ.21 Marc.12.v.17.Luc.20.v.25.* Ubi dicitur, quod Evangelium nõ aboleat Politiam *Et D. Paulus* ex lege imperii Ethnica pulſatus appellat Cæſarem, *Act. 21.v* 8. Imo cõtra rationem eſt. Nã cives honeſtos quidem facere poteſt Politica, nõ v. Chriſtianos & religioſos. Quamobrem cõfundunt Jeſuitæ regimen Politicum cum regimine Eccleſiaſtico & inter honeſtatem & exercitia pietatis non diſtinguunt. Errant igitur Jeſuitæ, dum ſuper falſo & arenoſo principio, ſpecioſa ſua dogmata ſtruunt. Hac enim ratione finis hominis qui eſt vera Dei agnitio cũ fine Politicę converſationis confundetur. Cadit proinde ſceleſtum Jeſuitarum decretum de principibus Hæreticis ſolio deturbandis, clamvè ac palam ferro vel veneno à quolibet privato è medio tollendis *Keck. in præcog. Polit. Beſold. Claſ.1. diſp. 1. th.* 22. Manet proinde quod finis Politices abſolutus, ſine quo reſpub. ſalva eſſe non poteſt, ſit publica honeſtas, quæ in omnibus reipubl. civibus quam ſtrictiſſimè urgenda, tãquam res, ſine qua reſpub. nullo modo eſſe nequidem mediocriter poteſt. Contrà contemplationẽ puræ religionis, cum non poſſit in omnibus & ſingulis reipub. civibus obtineri, ſic urgenda, tanquam, quæ non ad eſſe, ſed ad præclarè eſſe requiratur. Diſtinguit ergò *Keck. d. l.* inter finem abſolutum Politices & cũ gradu eminentię. Et dicit, quod olim fuerint multę reſpub. uti reſpub. Spartana, Athenienſis, Item Romana & Venetorum & aliæ quamplurimæ, quæ verarum rerumpub. laudem omnino habuerunt, quamvis ad illum excellentem finem non pervenerint.

QUÆSTIO XII.

Utrum differat Politica à doctrina Evangelii?

Conqueritur hàc de re *Philip. in com. Polit.* multos eſſe in hac opinione. Evangeliũ nihil eſſe aliud, quam doctrinã publicã; ac proinde inventi ſunt, qui legib. aliis abrogatis juxta Evangeliũ remp. conſtituẽdam duxerunt. Quamobrem breviter hic monſtrabimus, quomodo ab invicẽ diſtant. Differt proinde doctrina Politica, à doctrina Evange-

ange-

Digitized by Google

vangelii, 1. Cauſa efficiente: Evangelium enim, quoad cauſam efficientem proximam, eſt immediatè ab ipſo Deo, à ſpiritu S. in corda hominum implantatum Doctrina Politica, quoad cauſam remotam eſt quidem à Deo, ſed quoad proximã eſt ab hominibus doctis, prudentibus, & experientia confirmatis. 2. differt fine & effectis. Nam doctrina Politica ad hoc unicè inventa, ut benè & civiliter in repub. vivamus. At Evangelium nobis eſt ad ſalutem æternam datum. 3. Objectis: Quia Politica agit de rebus humanis, quippe de cauſis rempub. conſtituentibus & adminiſtrantibus. Evangelium verò agit de rebus ad ſalutem & felicitatem æternam ſpectantibus. Quamobrem nullo modo Politica cum Theologia vel Evangelio confundenda; Siquidem illa externam diſciplinam, videlicet honeſtatem publicam duntaxat curat: hæc verò, quæ ad vitam æternam faciunt, impertit.

QUÆSTIO XIII.

Vtrum Politica rectè diſtribuatur in duas partes?

Invenies benè multos, qui hoc etiam noſtro ſeculo de Politicis ſcripſerunt; Verùm, qui de accurata ejus diſtributione ſolliciti fuerunt, perpaucos. Quidam ea, de quibus tractat Politica ad capita referunt, quemadmodum faciunt *Thomas Aquin. & Gol.* Quidam ad libros certos referant, utpote *Tholoſ. & Danæus.* Omiſſis ergò aliorum partitionibus, illa videtur omniũ optima & commodiſſima, qua Politica in duas diſtribuitur partes: quarum prima dicitur συστατική, hoc eſt, conſtitutrix reipub. & altera διοικητική, hoc eſt, ejusdem adminiſtratrix. Quam diviſionem ideò legitimam eſſe cenſemus. 1. Quia conſentit cum natura diſtributi. 2. Quia conſtat ex partibus diſſentientibus & oppoſitis. 3. Quia eſt diſtributio adæquata. 4. Eſt ſecundum regulas Logices bipartita. 5. ab auctoritate Ariſtotelis lib. 1. Oeconom. cap. 1. Ubi inquit, Quod Politicæ ſit, & civitatem ab initio conſtituere, & conſtitutã bene uti.

QUÆSTIO XIV.

Qua methodo Politica tradi debeat?

Quia in qualibet diſciplina à principiis incipiendum & atteſtante Philoſopho, 7. *Eth.* 8. *&* 7. *Metaph.* § 23. & in practicis diſciplinis finis obtinet rationem principii; ideoq; hanc diſciplinam, uti & alias diſciplinas practicas non poſſe alia, quam reſolutiva methodo tradi

Digitized by Google

tradi; Urſit etiam hoc ipſum nō tantùm *Averroes in pr. colleg. & tr.1. Polit. & Gal.1. de conſtit. artis med*; Verùm Ariſtoteles id docet, ſuo proprio exemplo. Exempla ſi deſideras, dirige oculos & mentem ad topica, ubi à ſyllogiſmo topico, item ad analytica attende, ubi à ſyllogiſmo apodictico; item ad Ethicam, ubi à ſummo bono; Item ad Politica, ubi à repub. exorſus eſt. Cùm ergò nullum poſſit monſtrari veſtigium, quod in contrariam partem directum, concludimus non poſſe alia methodo diſciplinas practicas tradi, quàm analytica. *Keck. in præcog. Polit.* Interim tamen diſtinguendum eſſe putamus, inter methodum univerſalem, qua tota diſponitur diſciplina, & inter particularem, quâ partes diſciplinæ ordinātur. In his poſſe obſervari ſyntheticū ordinē aſſerimus, quamvis diſciplinę ſyſtema in ſe totū, ſuo principio ac fine nō niſi analyticè diſponatur. *Beſold. Claſ.1. diſp.1. th.47. in fin.*

QUÆSTIO XV.

Vtrum, ante lapſum in ſtatu innocentiæ, Politiæ futuræ fuiſſent?

Utrum ante lapſum, ſeu in ſtatu innocentiæ futuræ Politię fuiſſent; non ineleganter hic quæritur. Et ab affirmativa multos Politicos ſimpliciter ſtare deprehendo, quorum rationes hæ ſunt, 1. Quia, etſi homo manſiſſet in ſtatu innocentiæ; tùm propagato genere humano, neceſſario ex diverſis familiis ſeu ſocietatibus domeſticis hominum hinc inde per totum terrarum orbem diſperſis, fuiſſent conſtitutæ diverſæ ſocietates civiles ad vitam civilem meliùs & commodiùs inter ſe agendum. 2. Quia Deus non immediatè rexiſſet ſingulos hominum certus', ſed mediatè per magiſtratus cuilibet ſocietati præpoſitos. 3. Quamvis leges & magiſtratus non fuiſſent opus ad coërcendam improbitatem & injuſtitiam hominum; tàmen opus fuiſſet ad regendam ſocietatem humanam, in hunc finem, ut eo meliùs unuſquiſq; ſcire potuiſſet, quid ſui fuiſſet officii, & ad id præſtādum & faciendum magis magis excitaretur. In quem finem Deus primis noſtris parentibus ad huc in ſtatu innocentiæ conſtitutis legem tradidit, de non comedendo fructu vetitæ arboris. 4. Quia natura eſt animal congregabile & Politicum. 5. Quia Politiæ conſtitutio eſt res per ſe & abſolutè bona. 6. Quia propterea Deus in paradyſo matrimoniū inter Adamū & Evam inſtituit & ordinavit, ut illud eſſet primordium familiæ & ſocietatis civilis. 7. Quia & inter angelos bonos locum habet aliqua reipub. forma. Ergò & inter

homines, quamvis in ſtatu innocentiæ manſiſſent, locum habuiſſet.

Contrà beatus Lutherus *in cap.2.Geneſ.pag.25.inquit*. Politia ante peccatum nullum fuit, neq; ea opus fuit. Eſt enim Politia remedium noſtræ corruptæ naturæ. Oporet enim jam in hoc ſtatu cupiditatem conſtringere vinculis legũ & pœnis, ne libere vagetur. Ideoq; Politiam rectius regnum dixeris peccati, ſicut Paulus Moſen vocat miniſtrum mortis & peccati. Hoc enim unum & præcipuum agit Politia, ut peccatum arceat. Hinc Paulus dicit: poteſtas gerit gladium in vindictam malorum. Si igitur homines per peccatum non eſſent mali facti, Politiâ nihil eſſet opus, ſed Adam vixiſſet cum poſteris ſuis in ſumma & perpetua tranquillitate, & plus effeciſſet, uno digito, quã nunc omnes gladii, cruces, ſecures poſſint efficere. Item ſtatuit etiam *Hunnius tom.3.pag.*1441. Argumenta aliorum Politicorum in hanc ſententiam hæc ſunt. 1. Quia in ſtatu innocentiæ totum genus humanum à ſolo Deo fuiſſet gubernatum, ſine humanis legibus & conſiliis. Hinc Plato in Polit ſuâ diſertè ſcribit: in prima illa felici hominum ætate, quæ aurea ætas & ſeculum Saturni ab eo nominatur, nullas vel conſtitutas vel conſtituendas fuiſſe respub. Cui etiam ſuffragantur Poëtæ, imprimis verò *Heſiodus. lib. 1.oper. & dier. Itẽ Ovid lib.1.Metamorph.qui mentem Heſiodi his expreſſit verbis.*

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem rectumq; colebat.
Pœna metusq; aberat: nec vincla minantia fixo
Aere ligabantur; nec ſuppellex turba timebat
Iudicis ora ſui. ſed erant ſine judice tuti.

2. Quia in ſtatu innocentię homines ſponte feciſſent ſuum officium neq; opus fuiſſet, ut metu & pœna ad id fuiſſent compulſi. 3. Quia tunc nulla fuiſſet impietas & injuſticia, quæ à magiſtratu Politico fuiſſet coercenda & punienda. 4. Quia Politiæ talis conſtitutio, eſt juſta peccati pœna, &c. Quæ poſterior ſententia, quia auctoritate magnorum Theologorum eſt comprobata & rationibus firmior, à nobis approbatur. Neq; putamus ſuperiora argumenta in contrariã opinionem allata aliquid facere, contrà noſtram ſententiam, quâ diſtinguimus inter Politiam quâ talis, & inter naturalem ſocietatem hominum, quam Deus hominibus implantavit. Nam ut plurimum laborant vitio petitionis principii, partim etiã inconſequentiæ. *Vide*

Keck.

Digitized by Google

Keck. in præcog. Polit Itē *Danæum. lib. 1. Polit. Chriſt. c. 3. Tholoſ. lib. 1. de Repub. c. 2. Timpl. in quæſtion. Politicis lib. 1. c. 3.*

QUÆSTIO XVI.

Vtrum Oeconomica ante Politicam tradenda?

Negatur hoc à quibusdam his rationibus. 1. Quia *Ariſtoteles* 1. *Polit.* 1. *ubi ait.* πρότερον τῇ φύσει πόλις ἢ οἰκία, καὶ ἕκαστος ἡμῶν ἐστι· τὸ γὰρ ὅλον πρότερον ἀναγκαῖον εἶναι τοῦ μέρους. 2. Quia perfectum natura prius eſt imperfecto 1. *de cœlo c.* 2. Semper enim natura id intendit, quod perfectius. Politicam perfectiorem eſſe Oeconomica, patet ex *Ariſtotele* 1. *Eth.* 1. *&* 2. ubi nominat eam κυριωτάτην πασῶν ἐπιστημῶν καὶ ἀρχιτεκτονικήν 3. Quia Oeconomica eſt Politiæ ſubjecta, partim, quod leges adminiſtrandi domum ab ea accipit, partim, quod illius finis ad hanc referatur, tanquam ſubordinatus & ultimus 4. Auctoritas *Ariſtotelis, qui* 10. *Eth. ad Nicomach.* ſcribit, poſt Ethicam, ſe non de Oeconomia, ſed de Politica acturum eſſe.

Verùm contraria opinio verior eſt, & confirmatur his rationibus. 1. Quia Oeconomia ordine naturæ eſt prior, verſatur enim circa familias, quæ fundamentum ſunt Reipub. 2. Quia domus abſolutè conſiderata prior eſt civitate, eiq; prima principia & fundamenta ſuppeditat. 3. Quia finis Oeconomicæ habet ſe ad finem Politicæ tanquam intermedius ad ultimum, quia verò intermedius præcedit ultimum. E. &c.

Ad contraria argumenta ℞. ad 1. Eſſe fallaciam ambiguitatis in phraſi natura prius eſſe, quæ duabus intelligi modis poteſt, 1. abſolutè, 2. reſpectivè, intentione videlicet naturæ. Ad. 2. ſimiliter eſſe ambiguitatem in vocabulo perfectionis. Ad. 3. quod ſit petitio principii. Ad. 4. quod ſit fallacia conſeq. Ariſtoteles enim ſub finem Eth. facit mentionem Politices tanquā principalis partis totius Philoſophiæ practicę, ad quam & Ethica & Oeconomica reſpiciunt: Sed inde colligi non poteſt: Politicam ante Oeconomicam, ſtatim poſt abſolutam Ethicam, eſſe tradendam.

QUÆSTIO XVII.

Quomodo Politica differat à juriſprudentia?

Quanta eſt cognatio & affinitas Phyſicæ ſcientiæ cum Medicina; tanta imò major & arctior eſt Politicæ cum Juriſprudentia. Hinc etiam ſæpè contingit, ut ea, quæ propriè pertinent ad Juriſpru-

dentiam,tractentur in Politicis,& contrà,quæ pertinent ad Politica tractentur in Juriſprudentia. Differunt tamen in hoc, quod enim in genere Philoſophus practicus docet, id Jureconſultus ſpecialiter & particulariter per circumſtantias perſonarum, rerum, locorum, & temporum,perq; diſtinctas partes & proceſſus actionum atq; judiciorum diducit.*Beſold.d.l.* Quod cũ ita ſit Politicam futuro JCto maximè neceſſariam concludimus.

Ζητημα παρεργως adjectum.

1. *An futuro Iuriſconſulto Philoſophiæ cognitio ſit neceſſaria?*

Studio Philoſophiæ homines ad prudentiam acriores fieri teſtatur *Ariſtoteles 1.Reth.* & eandem quoq; in conſiliario requirit. *Cic.de clar. Orat.* Peripatheticam diſciplinam idem alibi commendat,quod & rebus gerendis ſit aptiſſima & ab ea claros viros inſtructos ſæpiùs rempub.feliciter geſſiſſe 5.*de fin.* Verùm tantùm abeſt,ut hæc de Philoſophia, quæ in contemplatione acquieſcit, intelligi poſſint, à qua quid emolumenti in rempub.redundare poteſt vix animadverto, cũ neq; Politiam conſtituere neq; ſauciatam ad integritatem reducere queat. Unde non immeritò ſpeculatores iſtiuſmodi, ſi ultra cathedram ſapere,& Politices circulos turbare auſint. *cum phormione Hannibalis* ſibilo excipiendi,& cum Thalete Thracenſium, riſu eludendi ſunt,ut animavdertant,aliam eſſe rationẽ altercationum in ſcholis, & aliam rerum gerendarum;Proinde per Philoſophiã intelligimus illam, quæ in actione poſita & in Ethicis,Oeconomicis,& Politicis conſiſtit.Plura hac de re vide apud *Tholoſſ.17.de repub.c.7.n.16.Albertum Gentilem,3.de legat.c.9.Tilem. in præf diſc.Pol.Crug.in clav.reip.diſp.1.&* 4.

Proinde *Tholoſſan.l.17.de Repub.c.7.n.16.*ſeriò urget,Practicis Philoſophis clavum Reipub.concredendum eſſe; ſimul ac deridet Philoſophos ſpeculativos,quod ultra cathedram ſapere & Politiam adminiſtrare velint,proinde ſimiles Thaleti eoſdem judicat, qui cœlũ ſuſpiciens in foveam incidit & Thracenſibus riſum movet, ergò,in αυταρκεία ſua,quã in ſe habent,maneant, nec circulos Politices turbent.Quâ in ſententia & nos acquieſcimus.

FINIS DISPUTATIONIS I.

Digitized by Google

COLLEGII POLITICI
DE FAMILIIS IN GENERE ET IN Specie.
DE SOCIETATE CONJUGALI.
DISPUTATIO II.
Reſp. IONA PETREIO WEXIONEN. SVECO-SMOLAN.

Προοίμιον.

Uanquam pluribus modis differant ſubjecta ſcientiarum & artium, *uti ex Zab. de tribus præcognitis, cap. 2. videre eſt. Item Mercat. quæſt. proœm. operis Med. ult. & ex ipſa rei evidentia patet*, cũ *Scientia* requirat ſubjectum, de quo demonſtrentur affectiones: *ars vel diſciplina practica*, in quod finis per inſtrumenta inducatur, veluti aurum ſe habet ad aurifabrum: tamen in eò conveniunt ſcientia & ars vel diſciplina Practica, quod ex ipſa ſubjecti natura prodit, ut videlicet præſupponantur & explicentur ante diſciplinam, 1. *poſt. t.* 73. & 2. *poſt. t.* 42. ea, ſine quibus ad perfectam & accuratam cognitonem ejus diſciplinæ pervenire nõ poſſumus. *Arniſ. in Polit. in principio ſeu Proœm. de rat. ordinis.* Quare cum *civitas*, quæ ſubjectum Politices eſt, perfectè intelligi non poſſit, niſi præmittantur ea, ex quibus componitur, *ut ſunt familiæ, & familiarum ſocietates, Ariſtoteles* 1. *Polit.* 1. non alio reſpectu hic de familiis & earum ſocietatibus, quàm, quatenus ad cognitionẽ & declarationẽ ſubject. pertinent, & partes ejusdem conſtituunt. 1. *Polit.* 3. agemus.

THESIS PRIMA.

Societatem civilem, non aliunde, quàm ab ipſo Deo & natura proveniſſe, certum eſt. *Arniſ. lib. 1. cap. 1. ſect. 1. Beſol. Claſſ. 1. diſp. 1. th. 13. in Polit. Keckerm. in præcog. Polit. Can. 1. Schonb. lib. 1. Polit. c. 4. Althuſ. in Polit c. 1.*

2. Quomodo verò una educatur ex alia oſtendit, *Ariſtoteles* 1.

D *Polit.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

*Polit.c.2.& Cic.1.offic.*his verbis: *Cum ſit hoc natura commune omnium animantium, ut habeant libidinem procreandi, prima ſocietas eſt in ipſo conjugio, proxima in liberis, deinde una domus, communia omnia. Id autem eſt principium urbis & q. ſeminarium Reipubl. Sequuntur fratrum conjunctiones, poſt conſobrinorum ſobrinarumq; qui cum una domo capi jam non poſſint, in alias domus, tanquam in colonias exeunt. Sequuntur connubia & affinitates, ex quibus etiam plures propinqui. Quæ propagatio & ſoboles, eſt origo Repub. Ariſtoteles 2. de anima, t. 34.& 3. Polit.4.Cic.1.off.paulò poſt Princip.Auguſt.lib.21.contr.Fauſt.c.5.Epictet.in Enchirid. Arniſ.1.Polit.c.1.ſect.4.*

3. Prima igitur à natura monſtratur *ſocietas Maris & fœminæ conjunctio*, quam ſequitur ſecunda, videlicet *Procreatio ſobolis, & cura illius, quod procreatum eſt.* De qua prolixius explicat *Cic.1.off.his verbis: Ingenerat imprimis natura præcipuum quendam amorem in eos, qui procreati ſunt, impellitq; ut hominum cœtus & celebrari inter ſe & à ſe obiri velit, ob eaſq; cauſas ſtudeat parare ea, quæ ſuppeditant & ad cultum & ad victum, nec ſibi ſoli, ſed conjugi, liberis, cæteriſq; quos charos habeat, tueriq; debeat.*

4. Et quia Paterfamilias conjugi & liberis ſuis proſpicere tenetur, nam qui ſuos negligit, deterior eſt Ethnico & Publicano, 1. *Tim.5.* Impoſſibile verò eſt, ut hujus oneri ferendo ſolus ſufficiat, tertius familiæ, ordo prodit videlicet, qui manus Patrifamilias commodare debent, quorum originem *Ariſtoteles 1. Polit,5.* etiam ex eo deducit, quod imperans & parans ſe naturaliter appetant, propter ſalutem, quia neutrum ſubſiſtere poteſt ſine altero. Et *Cic. 2.off. Omnis ratio & inſtitutio vitæ adjumenta hominum deſiderat.*

5. Ex quibus conſtat: tres eſſe *Societates primas Mariti videlicet & uxoris, parentis & liberorum, Domini & ſervorum*, quas cum ambitu ſuo complectatur familia; ideoque priusquam in has ſocietates profundius intueamur, in genere conſideranda venit familia.

6. Ne a. ambiguitate à cognitione perfecta impediamur, prius vocabulũ familiæ ab æquivocatione liberabimus. *Græcis* familia dicitur οἶκος vel οἰκία, quod vocabulũ etiam variè accipitur. Nam interdũ denotat univerſam ſeriẽ agnatorũ, *ut apud Demoſt.& Thucyd.* Interdum univerſam poſſeſſionẽ & quicquid ad vitam utile, *ut apud Ariſt.1. Pol.& Xenoph.in Oecon.* quo ſenſu *Heſ.2.op.& dier.* jubet prius quærere οἶκον, quam uxorẽ. Hinc etiam οἰκονομία uſurpatur, pro gubernatione domeſtica & οἰκόνομος dicitur, qui rebus familiaribus præſidet. *In ſacris* verò non-

nun-

nunquam familiæ nominantur *πατριαὶ*; ut *Luc.2* ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαβίδ. Item *Act.3.*

7. Porrò familiæ vocabulum, quod *Alciat. ICtus l.* 195. derivat à verbo *famulari*, & *Brechaus* ibidem à fama, variè ſumitur. *Interdum*, pro tota gente ſeu tota ſerie agnatorum, & pro certa aliqua ſtirpe, & ſic communiter & vulgariter uſurpatur. Atq; hoc ſenſu dicit *Cajus ICtus l.* 196. § 1. *de Verbor. Signif.* Fæminarum liberos in earum familia non eſſe, propterea, quod, qui naſcuntur, *non matris*, *ſed patris* familiam ſequantur, § *atqui, Inſtitut. de leg. agnit. tut. & l. cum legitima, ff. de ſtat. homin.* Interdum ſumitur pro re familiari & poſſeſſione. Quo ſenſu Terent. Decem dierum vix mihi erit familia: *& Cic. pro Cæcin.* Unde tu, aut familia, aut procurator tuus; *Interdum* pro ſocietate ſecũdum naturam, vel pro pluribus perſonis, quæ ſub unius poteſtate ſunt. Qua in ſignificatione h. l. vocabulum capitur, & ſic uſus ejus ſeſe extendit non tantùm ad ſervos & reliquam poſſeſſionem, verùm etiam ad filios, *d. l.* 195. § *ſervientium*, item ad matrem & Patrem familias, *d. l.* 195. § *jure, & l.* 196. *in pr. ff. de V. S.*

8. Definitur familia à *ICto Ulpiano in l.* 195. § *familiæ in verbis, jure proprio, ff. de V. S.* hoc modo: *Quod ſit inter plures perſonas, quæ ſunt ſub unius poteſtate, & vel natura vel jure ſubjecta.* Deinde ab *Ariſtot. 1. Polit. c. 1. text.* 10. Et eſt talis: Quod ſit *ſocietas conſtituta ſecundum naturam, quotidiani uſus gratia.*

9. *Partes* Eſſentiales familiæ duæ ſunt. Uxor videlicet & ſervus. Idq; patet ex fine. Nam cum duplex ſit finis ejus, qui inſtituit familiam, ex dictamine naturæ, videlicet, *procreatio ſobolis & ſuſtentatio ejus, quod generatum.* Ideoq; duobus indiget Paterfamiliâs, qui caput familiæ dicitur, inſtrumentis, *uxore*, videlicet ad procreandum, *& ſervo* ad proſpiciendum, liberis de victu. Uxor enim per naturam nata nõ eſt ſubire munia ſervorum, partim pudore muliebri ſexui innato, partim imbecillitate, partim curis domi peragendis prohibita, ad ſedentariam verò operam eſt formata, ut domum inſtar teſtudinis ſervet, colum & lanam tractet, & educationi puerorum domeſticæ operam impendat. Et quamvis gravioribus onerantur laboribus in quibusdam partib. Germaniæ, quam in Anglia, Italia, & Gallia, qua de re *Montecat. 1. Polit.* Helvetios repræhendit, quod mulieribus utantur loco ſervarũ, eo tamen fit hoc temperamento, ne in ſer-

vorum ordinem deprimatur, niſi apud infimam plebem, ubi cum maritus ſerviat, quid mirum, quod idem faciat & uxor. *Perſonæ* autem in familia tres ſunt, videlicet *Paterſamilias, uxor & ſervus*.

10. Libri proinde non ſunt familiæ partes Eſſentiales, ſed effectus & finis primæ ſocietatis conjugalis. Non enim familiam cōſtituunt, ſed veluti, opes, divitiæ, facultates, conſtitutam ſequuntur. Hinc etiā inter bona poſſeſſa collocantur in ſacris. *Iob. 1. v. 12.* Proinde, quādo paterfamilias prima jacit fundaméta, ducta uxore & miniſtris imperfecta familia dici nequit reſpectu eſſentiæ, ſicut nec puer, quoad partes eſſentiales hominis, imperfectus homo dici nō poteſt, quamvis per ætatem, ratione uti nondum queat.

11. Huc uſq; in genere de familiis, ſequuntur jam ſocietates in ſpecie. Cum verò triplices ſint ſocietates generales, utpote *Domeſtica, Collegialis & civilis*. De domeſtica, quę aliâs privata & ſocietas paucorum dicitur, prius agemus. Eſtq; uti dictum rurſum triplex: *Conjugalis, Patria & Herilis*.

12. Et quia ſocietate conjugali, nulla vel dignitate præſtantior, vel utilitate efficacior, vel jucunditate uberior; ideoq; prius pertractanda erit. Ut autem tractatio ejus ſocietatis, certis cancellis includatur, dicendum nobis erit 1. De ſponſalibus. 2. De nuptiis. 3. De Requiſitis nuptiarum. 4. De impedimentis nuptiarum. 5. De officiis Mariti & uxoris. 6. De modis matrimonium diſolvendi.

13. Dicuntur *Sponſalia* à ſpondendo, quia moris fuit veteribus ſtipulari, & ſpondere ſibi uxores futuras, *ICtus Vlpian. in l. 2. ff. de ſponſalibus.* Hinc omnis ſtipulatio promiſſioq; dotis, ſponſio appellatur, & qui puellam ſpondet *Sponſor*; & quæ ſpondetur *Sponſa*, & cui ſpondetur *Sponſus*. Actus verò hujus dicitur *ſponſalis*, & actus publicus *ſponſalia. ICtus Florent. l. 3. ff. de ſponſ.*

14. Definiuntur Sponſalia *à ICto Florent. in l. 1. ff. de ſponſal.* Quod ſint mentio & repromiſſio futurarum nuptiarum. Mentio dicuntur ſponſalia reſpectu ejus qui ſtipulatur, ſiquidem mos erat veteribus, ſtipulari & ſpondere ſibi uxores futuras, ut antea dictum: repromiſſio dicuntur reſpectu ejus, qui ſpondet.

15. Canoniſtæ in decretalibus ſuis faciunt ſponſalia duplicia. Alia de *præſenti*, & alia *de futuro, uti videre cap. commiſſum, 16. & cap. tuæ fraternitati. 25. & c. ult. & penult. de ſponſalibus & matrim.* Sponſalia *de futuro* dicunt

dicunt illa eſſe, quæ per verba de futuro concipiuntur, de futuro matrimonio & nihil aliud ſunt, quã promiſſio aliqua ſeu ſpes de futuro matrimonio impoſterum contrahendo, *cap. penult. de ſponſ. & matrim.* Sponſalia de præſenti, quæ per verba de præſenti concipiuntur, de præſenti matrimonio, ut duco te in uxorem, accipio te in virum. Hæc abſolutum important cónſenſum & efficacem obligationem inducunt, ita, ut quod ſemel placuit, amplius diſplicere non poſſit, & in tantum obligant, ut uno diſſentiente, vel etiam utroq; diſſentiente, & ſic contrario conſenſu diſolvi non poſſint: Non enim militat in his regula, quæ poſita eſt, *in l. nihil tam naturale, ff. de R. I.* Illa verò, quia non abſolutum important conſenſum; quia vel non fit abſoluta futurarum nuptiarum mentio; aut vel ex parte alterius non fit abſoluta & ſimplex repromiſſio, ſed tantùm fit alicui ſpes, de futuro matrimonio impoſterũ contrahendo, vel partes pactũ volunt eſſe ratũ certis conditionibus, vel promittunt aliquo temporis ſpatio ſe iterũ conventuros, & prout re latius conſideratâ & deliberatâ poſtea viſum fuerit, promiſſioni de futuro matrimonio factæ, ſatisfacturos, non inducunt obligationem efficacem, niſi ſubſecuta fuerit copula carnalis, tunc enim inducitur præſumptum matrimonium, *cap. 30. 15. qui fidem ext. eodem. alias* impunè pars diſſentiens ab ea promiſſione recedere poteſt.

16. Verùm diſtinctionem hanc Sponſaliorum, *Ius civile* non agnoſcit. *Iure enim civili* ea tantùm ſponſalia appellantur, quæ ſunt promiſſiones de futuro matrimonio contrahendo, quæ à canoniſtis ſponſalia de futuro nominantur. Addit ergò *jus canonicũ*; Sponſalia de præſenti, quæ jure civili, nihil ſunt aliud, quàm verum matrimonium. Sed quia jus canonicum hac diſtinctione differentiã conſtituere voluit, inter *matrimonium conſenſu initum & conſumatum*, attento communi uſu loquendi, tolerari hæc diſtinctio poteſt.

17. Porrò ſponſalia de præſenti duplicia ſunt: Alia dicuntur *Publica* & alia *clandeſtina*. *Publica* ſponſalia ſunt, quæ palàm contracta ſunt in præſentia teſtium, quibus probari poſſunt. Et de iſtiuſmodi, nullum eſt dubium, quin valeant niſi impediantur ratione conſanguinitatis vel aliis cauſis, de quibus paulò pòſt, in requiſitis juſtarum nuptiarum agemus.

18. *Clandeſtina* ſponſalia *in genere*, omnia ea dici poſſunt, quæ

Digitized by Google

contra prohibitionem generalem vel ſpecialem, expreſſam vel tacitam contracta ſunt. *Panormitan. in cap. cum inhibitio, numer. 8. ext. de Clandeſtin. deſponſ.* In *ſpecie* duob. tantùm modis dicuntur clandeſtina ſpóſalia. 1. *Strictè & propriè* loquendo, quæ clam, remotis arbitris & nullis teſtibus præſentibus contrahuntur *cap. 1. 2. & 3. ext. eod.* 2. *Largè*, quando in præſentia teſtium, ſed ſine conſenſu parentum ſponſalia contracta ſunt, hæc *Luth. in libell.* Von Eheſachen / nominat propriè eſſe heymliche Verlobnüß / quod non valeant, quamvis mille teſtes interveniſſent.

19. In priore ſignificatione prohibentur quidem fieri ſponſalia clandeſtina à jure canon. propter plurimas rationes; *de quibus vide t.t. de clandeſtinis deſponſationib. & cap. aliter. 30. quæſt. 5.* Interim tamen contracta nôn diſtrahuntur, modò uterq; confiteatur, ſe clam matrimonium contraxiſſe. *Panorm. d. cap. 1. extr. eodem.* Et in tali caſu perinde eſt, ac ſi coram facie Eccleſiæ contraxiſſent.

20. Publica tamen ſponſalia ſemper præferri debent clandeſtinis, *cap. 2. extr. eodem.* Nec refert, ſi ſponſus & ſponſa confiteantur ſe ſponſalia clandeſtina prius contraxiſſe, modo copula non acceſſit, tunc enim clandeſtina ſponſalia publicis prçferéda eſſe, tradit *D. Luth. d. lib.* Von Eheſachen / ubi etiam rationes ſuas adfert. Et tantùm de ſponſalibus; Sequitur matrimonium.

21. *Matrimonium* dictum eſt vel à titulo matris, paulò pòſt impetrando, *Agell. l. 18. c. 6.* cum idcircò fœminæ nubant, ut matres fiant. *Auguſt. l. 19 contr. Manich. c. 26. vel* à majore matris certitudine, *l. quia ſemper. ff. de in jus vocando. Homer. odyſ. 1.* Aliter vocatur *Conjugium* à communi jugo, quo vir & uxor junguntur. *Nuptiarum* quoq; appellatio vulgaris eſt, à veteri velationis ritu, *cap. nec illud, 10. q. 5. & cap. Mulier. 33. q. 5.* Plura de nominibus conjugii, connubii, conſortii. *Vide apud Heig. ad pr. inſt. de Patr. poteſt. nu. 14. & ſeqq. Speckhan. cent. 2. Claſſ. 2. q. 6. Alberic. Gentil. diſput. de nupt. c. 18. & 19.*

22. Sunt autem Nuptiæ ſeu matrimonium, legitima conjunctio maris & fæminæ, & conſortium omnis vitæ, divini & humani juris communicatio, *ICtus Modeſtinus in l. 1. ff. de ritu nuptiarum, & § 1. Inſt. de Patr. poteſt.*

23. Legitima conjunctio dicitur illa, quç neq; natura, neq; lege, neq; canone prohibetur. Eſtq; proinde *viri & mulieris* conjunctio *non*

Digitized by Google

marium nec fæminarum, d.l.1.ff.de ritu nupt. Ex quibus verbis patet *Polygamiam omninò prohibitam,* non tantùm lege civili & voce majeſtatis terreſtris, verùm etiam voce Jehovæ & ipſius majeſtatis cœleſtis, *Gen.2.v.24.Matth.19.v.5.Mar.10.v.8.1.Corinth.6.v.16.* Ad quam Jehovæ vocē Salvator ipſe nos revocavit, cum hæc controverſia agitaretur, *Matth.19.* Noſtrum ergò erit, ne latum quidem unguem ab inſtitutione illa prima recedere. Legibus civilibus, plures ducens uxores, nō tantùm fit infamis, *l.1.ff.de his qui notantur infamia;* Verùm etiam pœna ſtupri punitur. *l.eum qui duas, C.de adulteriis,* Quin imò *ex conſtit.Caroli V.* capite punitur in der Peinlichen Halßgerichts Ordnung / *c.*121. Item dicitur in definit. *viri & mulieris,* ad oſtendendum, omnem aliam conjunctionem in diverſa ſpecie, *de qua loquitur text. in Levitic.c.* 20. eſſe deteſtandam, cùm & Sodomiticū peccatum jure civili ſub pœna capitis prohibitum, *l.cum vir, C.de adult.* Hodie verò igne concremari ſolent, *ex inſtit. Car. V.* in der Peinlichen Halßgericht Ordnung/*c.*116.

24. Requiſita juſtarum nuptiarum Imp. I V. ponit. Primum, Ut contrahentes ſint cives Romani, hoc eſt, liberi homines: Sed quia hodiè ferè in univerſo orbe ſervitus deſiit, hodiè etiam inter ſervos & ancillas matrimonium contrahitur, ut conſtat *ex tot. tit. extr. de conjug. ſervorum.*

25. Secundum requiſitum eſt ætas contrahentium, quæ de *jure civili* ex annorum numero, § 1. *inſtit. de nupt. de jure canon.* ex coëundi potentia, ęſtimatur, *c. puberes, & c. de illis extr. de deſponſ. impub.* ubi dicitur, quod malitia, hoc eſt, animi vigor, ſuppleat interdum ætatem.

26. Tertium requiſitum eſt conſenſus non tantùm eorum, qui contrahunt nuptias, verùm etiam, in quorum poteſtate contrahentes ſunt. Et hoc in tantum valet de jure civili, ut omninò parentum conſenſus præcedere debeat. Conſenſus enim non concubitus legitimas nuptias facit, *l.conſenſus.ff.de R.I.*

27. Quartum requiſitum, ne conſanguinitas & affinitas ſint impedimento. Quod requiſitum, quia & cognitu neceſſarium & utile eſt, ſequentibus membris declarabimus. Primò de differentiis linearum, ſecundò de ſupputatione graduum & tertiò, qui gradus de jure prohibiti ſunt, &, qui non, agemus.

28. Eſt autem *conſanguinitas* vinculum perſonarum ab uno ſtipite deſcendentium carnali propagatione contractum: Eſtq; *duplex*

Digitized by Google

plex.agnatorum & cognatorum.Illi ex maſculina linea progenerantur. *Hi* verò ex fæminina. Sed plerunq; hæc vocabula confunduntur & indifferenter uſurpantur:Ideoq; cognati, agnati,ſive conſanguinei rectè dicūtur illi,qui ab eodem ſtipite & orti & propagati.*Stipes ſive ſtirps* eſt perſona,à qua reliqui,de quorum cognitione quæritur,originem ducunt.Ducta eſt ſimilitudo ab arbore.Nam quemadmodū ab uno ſtipite, plures oriuntur rami, à quibus alii, ejus cum ſtipite naturæ propagantur:Sic ab uno Patre filii,& ab his nepotes,&c.

29. Diſtinguuntur autem *Conſanguinei & Lineis & gradibus. Linea* eſt ordinata collectio perſonarum conſanguinitate junctarum, ab eodem ſtipide deſcendentium, diverſos continens gradus & cognationes diſtinguens. Eſt proinde linea nihil aliud,quā ordo, qui ſervandus eſt in conſanguinitate,ne confuſio fiar.

30. Eſtq; linea duplex. Alia dicitur *recta*, & alia *obliqua.* Recta linea continet in ſe & aſcendentes & deſcendentes. Exempla paſſim invenies tàm apud Theologos, utpote *Chemnitium p 524.Havenreſſ.p. 677.quam apud ICtos.*

31. *Obliqua linea*,quæ aliâs *linea Collateralis* dicta eſt, quæ complectitur illos,qui nobis ex latere juncti ſunt, à quibus nos non ducimus originem,neq; ipſi à nobis & tamen ab una & communi ſtirpe & ſanguine, propagati ſumus, ut fratres ſorores & eorum earumq; liberi.

32. Eſtq; *linea obliqua* ſive collateralis rurſum duplex: *æqualis & inæqualis. Aequalis linea* dicitur, quando gradus illorum, de quorum ſanguinitate quæritur,æqualiter & pariter diſtant à communi ſtipite, veluti duo fratres & duorum fratrū filii.Inæqualis dicitur, quando una perſona præcedit aliam in gradu, & non pariter à communi ſtipite diſtant,veluti frater & fratris filius. Et tantùm de lineis.

33. Gradus eſt intervallum,quo cognoſcitur perſonarum,de quarum cognatione quæritur,propinquitas. Uti enim linea ordinē conſanguinitatis tenet:ita gradus ſeriem ſeu rationem propinquitatis numerat.

34. *Supputatio* graduum duplex eſt. Alia eſt *juris civilis, & alia eſt juris canonici,* de utraq; hoc loco videndum.

35. Supputatio juris civilis comprehenditur hâc regulâ:Quot ſunt generationes à communi ſtipite, tot ſunt gradus, vel,tot ſunt gradus,

Digitized by Google

gradus, quot numerantur perſonæ, ſtipite dempto. Et hæ regulæ locum habent, tàm in linea inæquali, quàm æquali, tam in obliqua ſeu collaterali, quàm recta. Exempli gratia, inter patrem & filium una eſt generatio. Ergò ſunt in primo gradu. Inter patrem & nepotem ſunt duæ generationes, quia ordine naturæ primò pater genuit filium, & filius nepotem. Ergò ſunt in ſecundo gradu. Sic inter fratres duos, ſunt duæ generationes. Ergò ſunt in ſecundo gradu. Sic inter duorum fratrum filios, numerantur quatuor generationes. Ergò ſunt de jure civili in 4. gradu.

36. *Supputatio juris canonici* (quæ tantùm in nuptiis, nõ verò in hereditatibus locũ habet) conſiſtit in diligenti obſervatione linearũ. Et quod attinet, ad *Lineam rectam*, nulla eſt differentia à jure civili in ſupputatione graduum, ſed eadem regula de jure canonico adfertur, quæ ſupra eſt ex jure civili poſita, videlicet: *tot eſſe gradus, quot ſunt perſonæ, una dempta*. Porrò de linea *collaterali* æquali, talis eſt regula ſupputationis: *Quoto gradu uterq; diſtat, à communi ſtipite, eodem quoq; gradu inter ſe diſtant*; veluti duo fratres, cum diſtet uterque uno gradu à patre, Ergò inter ſe uno gradu diſtant: Et per conſeq. de jure can. in primo gradu ſunt, qui de jur. civil. erant in ſecundo gradu. Sic duorum fratrũ filii, quia diſtant ab utraq; parte, à communi ſtipite, nempe ab avo, duobus gradibus, Ergò inter ſe duobus gradibus diſtant, & per conſequens duorum fratrum filii ſunt *de iure can.* in ſecundo gradu, qui *de iure civili* erant in quarto. Et ſic conſequenter. Tertiò *de linea inæquali* traditur hæc regula: *Quoto gradu diſtat remotior à ſtipite, eodem quoq; gradu inter ſe diſtant*. Neceſſe igitur eſt hoc in caſu, ut inter eos, de quorũ propinquitate quæritur, eum conſideres, qui à ſtipite eſt remotior, nam quoto gradu ille à communi ſtipite diſtat, eodem etiam diſtabit à ſuo conſanguineo de jure canonico, Exempli gratia, ſi ſcire cupias, quoto gradu tibi conjuncta filia tui fratris, tunc numera à filia, quæ eſt perſona à communi ſtipite remotior, gradus per regulam à jure civili & primam à jure canonico traditam, & invenies, quod filia tui fratris diſtet à communi ſtipite duobus gradibus. Ergò tibi erit in gradu ſecundo conjuncta. Et ſic de cæteris eſt judicandum. Et tantum de ſupputatione graduum.

37. De jure *Civili, in linea rectâ*, prohibitæ ſunt nuptiæ in infinitum: *in linea collaterali*, inter eos, qui parentum & liberorum locum

Digitized by Google

locum inter ſe obtinent, prohibitæ ſunt nuptiæ in infinitum. Et hinc cujus filiam non poſſum ducere in uxorem, propterea, quod parentum loco ſim, ejus neq; neptem ducere poſſum. Utpote cum fratris mei filiam ducere non poſſim, propterea, quod ſim ei patris loco; ſequitur, quod neq; ejus neptem ducere poſſim. *Id, quod de jure divino* etiam certiſſimum, *Lev.*18.*v.*12.*&* 13. Inde talem facio concluſionem. Si propter carnis propinquitatem patris mei ſororem in uxorem ducere non poſſum, id quod *ex verſ.*12.*c.*18.*Levit.* certiſſimum. Ergò propter eandem rationem & gradus paritatem vice verſa, patris mei frater, nec ſororē meam ducere in uxorem poteſt: vel quod idem eſt, Quæ mulier mihi prohibita eſt ob propinquitatem carnis, illius mulieris frater ſorori meæ prohibitus intelligitur. Deteſtamur ergò Pontifices, qui contrà expreſſam ſcripturam in iſtiusmodi inceſtuoſis nuptiis diſpenſare ſolent. Alias & extra illum caſum parentum & filiorum in linea collaterali; *de iure civili ſecundus & tertius gradus*, computatione civili prohibitus. Nam duorum fratrum filii, qui in linea collaterali in quarto gradu ſunt, de jure civili matrimonio conjungi poſſunt, *§. duorum fratrum, Inſt. de nupt. l.* 3. *& l. nō ſolum, §* 1. *ff. de ritu nuptiarum. l. celebrandis, C. de nuptiis.* Theodoſius quidem Major hujusmodi quoq; matrimonia improbavit & prohibuit, *auctoribus, Aurelio Victore, & Paulo Monacho in Theodoſio, & D. Ambroſio lib.* 8. *epiſt. ad Paternum.* ac cōſtat id ipſum *ex l. unic. C. Theodoſiano, ſi nuptiæ ex reſcripto petantur*, in qua lege Theodoſius & Arcadius ſtatuunt amiſſionem bonorum & pœnam deportationis in eum, qui contra legum præcepta, nuptias precum ſubreptione meruerint, exceptis his, inquiunt, quos conſobrinorum, id eſt, quarti gradus conjunctionē, lex triumphalis patris noſtri, exemplo indultorum, ſupplicare non vetuit. Fuit hæc conſtitutio recepta apud Gothos, *teſte Caſſiodoro l.* 7. Variarum. Et ex Gothorū jure poſtmodum eſt negatio ad JCtum Cajum adſcripta, *in* 1. *Inſtit. t.* 4. *ad Vlpian in fragm. t.* 5. *ad Theophilum, in § duorum. Inſtitut. de nuptiis, & ad Conſtantinum Harmenopolum lib.* 6. *epit. t.* 4. Qui omnes ſcribunt, duorū fratrum aut ſororum liberos conjungi non poſſe. Poſt mortem autem *Theodoſii*, liberi ejus utpote *Arcadius & Honorius*, patris conſtitutionē rurſum abrogarunt, *d. l. celebrandis, C. de nuptiis.* Concilia vetuſtiſſima, probibitionem illā de jure civili modo, & divino poſitā nullo coarctarunt, ſed magis magisq; ampliarunt, utpote, *Anno* 490. ad ſecundum

Digitized by Google

cundum gradum canonicum in linea æquali, poſtea *Anno* 577. ad tertium gradum cannonicæ ſupputationis in linea inæquali. *Anno* 619. ad tertium in linea æquali. Pontifex verò *Innocentius Anno* 1215. uſq; ad octavum gradum de jure civili computatum, vel quarto jure canonico & quidem incluſivè, matrimonium contrahere prohibuit, *cap. non debet. Extr. de conſang. & Affin. Moribus noſtris;* quarto gradu excluſivè, apud nonnullos etiam tertiò, & quidem linea inæquali matrimonium contrahere permittitur.

38. Gradus quidem in affinitate de jure civili nulli ſunt, *l.* 4. § 5. *ff de grad. & affin.* Ergò de jure civili ratione affinitatis inter eos, tantum nuptiæ ſunt prohibitæ, qui parentum liberorumq; locũ inter ſe obtinent, uti *ex* § *affin. & ſeqq. Inſtit. de nupt. patet.* Sed de jure can. quia eodem modo, uti in conſanguinitate, gradus diſtinguuntur, juxta hanc regulam: *Quoto gradu quiſpiam eſt cognatus uxori, eo ſit affinis marito & cont.* E. de jure can. ratione affinitatis ſimiliter in quarto gradu cõputatione juris canonici nuptiæ erunt prohibitæ. Et tantũ de requiſitis.

39. *Officium mariti* conſiſtit *partim* in præſtatione debiti naturalis: *partim*, in ſubminiſtratione alimentorum: *partim* in defenſione: *partim* in gubernatione domeſtica.

40. *Præſtationem debiti naturalis priore loco ponimus.* Parentes enim liberorum procreandorum animo & voto uxores ducunt, ut ex prole diuturnitatis ſibi memoriam in ævum relinquant, *l.* 220. § 3. *de V.S.* Non ergò ad fovendam perpetuam virginitatem contrahendæ ſunt nuptiæ. Paria enim ſunt non habere maritum & habere inutilem, *gl. in l. plagiarii. C. ad l. Fab. de plag.*

41. *Alimentorum ſubminiſtratio* ſuccedit, quæ & exhibitio alimentorum à noſtris licitur, *l.* 1. § *aquè, ff. de mun. & hon. l. Neben. ff. de negot. geſt. l. inſulam*, § *uſuras, ff. ſolut. matrim.* alimenta autem ſunt duplicia; quædã enim *nutritioni*, & quædam *cultui* corporis inſerviunt. Utraq; præſtare uxori maritus tenetur ex lege naturæ. Quin enim ſuos non alit deterior eſt Ethnico, 1. *Tim.* 5. Et qui alimenta ſubtrahit, necare videtur, *l.* 4. *ff. de agnoſ. lib.*

42. *Defendere* etiam uxorem maritus tenetur. Nam uxores defendi à viris, non viros ab uxoribus æquum eſt, § 2. *Inſtit. de injur. l.* 2. *ff. eod.* Et ſi maritus cum uxorem defenderet, aliquem aggreſſorem occiderit, obſervato moderamine inculpatæ tutelæ, pœnam non incur-

Digitized by Google

rat. *Nicol. Vigel. Proſocer meus, in M. I. C. & Gœddaeus in expl. l. 3. de Iuſtit. & Iur. axiom.* 4.

43. *Adminiſtratio* deniq; domeſtici regiminis viro incumbit, ut ſuo conſilio Oeconomica procuret negotia; mandet, jubeat, quid fieri velit, in regimine autem illo non nimis aſperum oſtendat ſe maritus: Si immorigera eſt uxor, modica caſtigatione uti poterit, non violenta aut tyrannica.

44. *Officium uxoris* conſiſtit, *partim* in præſtatione debiti naturalis, *partim* in exhibitione honoris & obedientæ, *partim*, ut unum idemq; habeat cum marito domicilium: *partim*, ut gratam viri defuncti memoriam retineat.

45. Quod debitum naturale attinet, conſtat, maximum ac præcipuum fæminarum munus eſſe concipere, ac tueri conceptum, *l. queritur, § 1. ff. de ædilit. edict. & l. ambiguitates, § 1. C. de indict. viduit. toll.*

46. Tenetur porrò Uxor Marito ſuo prǽſtare obedientiam & honorem, verecundiam, & timorem, *Eph.* 5. *v.* 22. 1. *Pet.* 3. *v.* 23. 45. *Eſth.* 1. *v.* 17. 18. 1. *Timoth. c.* 2. *v.* 12.

47. Convenit etiam uxori ut habeat cum marito idèm domicilium, & ſequatur maritum in omni fortuna, *Exod.* 18. *v.* 2. 3. & 1. *Sam.* 72. *v.* 5. *Gen.* 29. *v.* 21. & *c.* 30. *v.* 25. 26. experiatur miſerias & calamitates. 1. *Sam.* 19. *v.* 11. 12. & 1. *Reg.* 14. *v.* 4. Itē ad mores mariti ſeſe componat & accōmodet. 1. *Cor.* 7. *Prov.* 31. Sine ejus conſilio nihil agat, *Num.* 30. *v.* 7. 8. *Eccl.* 25. *v.* 30. 31. 32. Eſt enim uxor propter virū & adjumentum viri & ex viro condita, *Gen.* 2. 1. *Cor.* 11. *v.* 9. pars mariti, *Matth.* 19. *v.* 5. ejus caro, *Eph.* 5. *v.* 28.

48. Hinc accipit uxor quædam ratione matrimonii *privilegia.* Mulieres enim maritorum honore eriguntur & genere nobilitantur, *l. ult. C. de incol. l.* 13. *C. de dignit.* Hinc maritus nobilis nobilitat uxorem ruſticam, & maritus ignobilis, uxorem nobilem facit ignobilem, *Vult.* 1. *de I. R.* 16. *n.* 15. Maritus ergò communicat uxori ſuum nomen & familiam, dignitatem, ſtatum, & conditionē, quā vidua facta retinet tam diu, quam diu in eodem ſtatu permanſerit, *l. filii, § 1. ff. ad municip. & lib. fin. C. de bon. quæ lib.* & ratio eſt, quòd defuncto marito, idē matrimonium nihilominus durare intelligatur. Quæ autem ad vitā tantum marito conceſſa immunitas, ad viduas non tranſit, *l. Archiatros, C. de metat.*

49. Solvitur

Digitized by Google

49. Solvitur matrimonium vel *ipſo iure*, propter adulterium, *Math.19.v.19*. vel per *magiſtratum*, propter malitioſam deſertionem.

50. Adulterium, quod attinet variis modis ſemper eſt coërcitum: *Zalencus teſte Val. Max. lib 6.c.5*. adulteros oculis privavit. *Diogones*, teſtium ſuſpenſione punivit. *Tiraq. lib. Connub.13.n.12. Aegyptii*, nariū mutilatione. *Diod. Sic. lib.2.c.3*. quę pœna in regno Neapolitano eſt frequentata, in quo viro permittitur adulterę mulieri præcidere naſum. Capitalis pœna in Repub. Rom. introducta eſt, *l. Iulia*, § 4. *Inſtit. de pub. Iud*. Verberatione ignominioſa utebantur *Germani. Tacit. de morib. Germ*. Hodie plerumq; capitis ſubeunt diſcrimen, aut fuſtigatione, aut pœna pecuniaria mulctantur. Et tantùm de pręceptis, ſequntur quęſtiones.

QUÆSTIO I.

Vtrum homo natura ſit animal ſociale?

Variæ ſunt hominum opiniones, quomodo in Politias & ſocietates, homines primùm redacti. Nōnulli dixerunt temerè & fortuito homines in ſocietatem perveniſſe, perinde, ut atomi, temerè confluunt: quàm opinionem *Cic.* tribuit *Epicuro*, & eundem refellit, 1. *& 2. de natur. Deor. Vitruvius* perſuadere nobis conatur, homines prodigio & miraculo quodam primum conveniſſe, cum nempè primò ignem conſpexerint, tanquam rem miram, quod ſint primò perterriti, poſtea verò, ubi propius ad ignem acceſſerint, & calorem ejus ſenſerint, quod tum demum ad eundem habitare cœperint, & ſocietatem colere inceperint. *Horat. in lib. de arte Poëtica*, conatur nobis perſuadere: Homines beneficio Muſices primum conveniſſe. *Diodor. Sicul. cum Herodot. & aliis*, eſt in ea opinione, quòd homines primùm convenerint defenſionis gratia. *Ovid.1. Metamorph.* exiſtimat, homines conveniſſe, ut pagos ac domos exſtruerent, & ſic ſe adverſus frigus, calorem & alias Cœli injurias munirent. Alii propter religionē homines primum conveniſſe putant, ut alter alterum de religione doceret; In qua opinione hodie ſunt Jeſuitæ.

Sed erroneæ hæ ſunt opiniones, & veritati quàm maximè adverſantur: Quamobrem omnes illas opiniones graviter refutat *Lambertus Danæus lib.1. Polit. Chriſtianæ c 3.* Ubi concludit, non aliâ cauſa, quàm naturę inſtinctu & legę divinitus implantata, Politias eſſe initio conſtitutas, quam ſententiam, ut veram & ſanam & nos retinemus & ul-

terius certis fundamentis probamus. 1. Ab auctorit. Ariſtotelis. 1. *Polit.* 2. ubi hominem vocat *ζῶον πολιτικὸν*; *item* 3. *Polit.* 4. ab hominis appetitu, qui nō debet finaliter fruſtrari, propterea, quod omni potentiæ in rerum natura reſpondeat ſuus actus, *Sonc.* 5. *Metaph. quæſt.* 15. 16. Item ab Auctorit. Cic. in pluribus locis, 1. *off.* 1. in verbis: naturam vi rationis. Itē 4 *de fin.* & *in Lælio. in verbis*: à natura potius. Et paulò pòſt, ubi enim benefici, &c. *item in Lælio, in verbis*, tum maximè, &c. 2. ab auctoritate JCtorum, *l.* 3. *ff. de I. & I. & l.* 2. *in fin. ff. de ll.* 3. Hominem ad *κοινωνίαν*, inſtinctu naturali trahi apertè indicat ſermo, qui ſolitario omninò ſupervacuus eſt & fruſtra conditus. 4. Impellitur q. natura ad hanc vitam Symbioticam amplectendam; quia omni auxilio deſtitutus, nudus ac inermis, q. ex naufragio rebus omnibus amiſſis, in hujus vitæ ærumnas ejicitur; neq; etiam in adulta ætate, propriis viribus, omnia vitæ ſubſidia ſibi parare poteſt. Plures rationes, *Vide apud Timpl.* 1. *Polit.* 3. *q.* 5. *Althuſ.* 1. *Polit.* 1. *in Princip. Arniſ.* 1. *Polit.* 1. *in pr. ſect.* 1. *Beſoldum claſſ.* 1. *diſp.* 1. *th.* 13.

Pro ſolutione argumentorum, *quæ Plat.* 3. *de ll. &* 2. *de Repub. Machiavell. l.* 1. *diſcur Liv. c.* 1. *Magir. lib.* 1. *de reg & reg. Inſtit. c.* 1. *Montecat.* 1. *Polit.* 4. *text.* 16. Pro neceſſitate adferri & *à Bodin.* 1. *de Repub. c.* 6. & 4. *c.* 1. *de vi.* adferri ſolent, diſtinguendum putamus inter cauſam efficientem internam & impulſivam. Cauſam efficientem internam dicimus eſſe naturam ſeu ipſum lumen naturale. Cauſæ verò impulſivæ poſſunt eſſe variæ, utpote, metus, indigentia, frigus, &c. de quibus hoc loco nō agimus.

QUÆSTIO II.

Vtrum vita ſolitaria in benè conſtitutis Politiis ſit toleranda?

Priusquam ad hujus quæſtionis reſolutionem accedamus, vitā ſolitariam ab æquivocationis & ambiguitatis vinculo liberabimus. Sumitur enim vita ſolitaria variè. Imprimis ponitur *pro vita cœlibe*, & quatenus vitæ conjugali opponitur. Porrò *pro vita ſordida & privata*, remota à converſatione hominum, quatenus opponitur vitæ ſociali tàm domeſticæ, quam civili. Tertiò, *pro vita contemplativa & ſtudio ſapientiæ* ac eruditionis, in hunc finem, ut poſtmodum proſint Reipub. conſilio vel aliis modis. Quartò, *pro vita contemplativa tantùm, quatenus oppoſita eſt praxi.*

Illam ergò hoc loco libet excutere quæſtionē? Utrum ea vita ſolitaria, in qua ſunt homines *μισάνθρωποι* & *ἀπόλιδες*. & in monaſticum ſeu

Digitized by Google

ſeu eremiticum vivendi modum amplectuntur & in latebris ſuis deliteſcunt, toleranda nec ne.

Argumenta, quæ pro aſſertione hujus quæſtionis adferri poſſunt: potiſſimum hæc ſunt. 1. à ſcripturæ teſtimoniis, *Luc.* 10. *verſ. ult. Hebr.* 11, *v.* 38 1, *Reg. c.* 19. *Luc.* 1. *v.* 80. in quibus textibus vita ſolitaria probatur & aſſeritur, quod nõ tantùm multi ex fidelibus, olim in deſertis erraverint, inq; montibus & ſpeluncis ſeu cavernis terræ vixerint, quibus mundus indignus, verùm etiã, quod Maria meliorem elegerit partem, & quod ſalvator ipſe in deſertis in juventute fuerit, 2. à teſtim. humano *Hieronymus Epiſt.* 73. Mihi oppidum carcer, & ſolitudo Paradyſus. Item *Auguſt. in lib. de ſingularit. Clericor.* Minus voluptatibus ſtimulatur, qui non eſt, ubi frequentia voluptatum: & minus avaritiæ moleſtias patitur, qui divitias non videt. *Itẽ Chryſoſtom. ſuper Matth.* Sicut difficile eſt arborem juxta viam poſitam fructus ad maturitatem ſervare: Sic difficile eſt virum juxta hunc mundũ viventem uſq; finem tenere; Recede ergò de via & planta te in loco ſecreto, ut nec mundus tecum habeat commune, nec tu cum mundo. 3. Quia hæc vita hominem avocat à tumultibus, à curis, & abſtrahit ab improborum congreſſu, facit, ut homo omnibus cupiditatibus & voluptatibus mundanis valedicat, & duntaxat rerũ cœleſtium cognitione delectetur, 4. à mandato & exemplo Chriſti. Chriſtus enim quoties orare voluit, ivit ad montes, loca deſerta & ab hominum congreſſu remota. 5. ab Exemplo multorum Philoſophorum & divorum patrum. Conſtat autem nõ tantum Pythagoreos, verùm etiã Auguſtinum, Ambroſium & alios plures, imò, Eliam & Johannem Baptiſtam, monachos & eremitas fuiſſe.

Verùm in contrarium hæ ſunt rationes. 1. Quia pugnat cum communi hominum natura, uti quæſtione præcedenti eſt demonſtratum, 2. Pugnat cum hominum fine. Non emim nobis tantùm nati ſumus, ſed ortus noſtri partem, Patria noſtra vendicat, partem parentes, partem amici. *Cic.* 1. *off. Ariſtoteles* 8. *Polit.* 1. *l.* 1. § 15. *ff. de vent. in poſſ. mittend. l.* 19. *poſtlim.* § *filius, ff. de cap. poſtl. & reverſ.* Hinc vir ſapiens, qui operam denegat Reipub. eſt theſaurus abſconditus, qui nemini prodeſt. *Syracid. c.* 2. 3. Quia majorem licentiam peccandi homini concedit, & feneſtram aperit tentationib. diabolicis, uti exempla ſatis luculenter demonſt. *Hinc Seneca ep.* 61. *rectè ait*: Omnia nobis mala ſolitu-

do.

do perſuadet. Nemo eſt, cui non ſit ſanctius eſſe cum quolibet, quàm ſecum. *Et Bernhardus ad Sophiam virginem*: Malum, quod nemo videt, nemo arguit: & ubi non timetur reprehenſor, ibi ſecurus accedit tentator, & ſic licentius malum perpetratur. 4. Quia vitam ſolitariam & ſcriptura ſacra refert inter maledictiones. *Gen.* 4. *c.*14.*Deut.*28. *v.*64. *&* 65. *Pſalm.*107. *verſ.*4. *&* 5. 5. Damnatur iſtiuſmodi legibus civilibus, *utpote l.*26. Quidam ignaviæ ſectatores. C. de decurion. ubi dicitur, quod debeant erui latebris ſuis, & ad mancipia ſubeunda revocari. 6. Conſtat ex ſacris, quod ſanctiſſimi & pientiſſimi homines vitam politicam amplexi ſint. 7. Quia ſolitudinem quærere & locum mutare mentem non mutat: Loth ſanctus fuit in Sodomis, in monte verò ubi ſolitudine fuit, peccavit.

Cùm ergò vera εὐθυμία & ſecuritas non ſit ſita in ecſtaſi & ſpirituali monaſtico gaudio; ſed potius in carnis & affectuum victoria, iſtiusmodi Monachorum & eremitarum turpem ſolitudinem, ventri, ſomno, libidini, &c. addictam, omninò deteſtamur, & quæſtionẽ noſtram hac disjunctivâ concludimus, aut præſtantior eſt natura cõmuni, aut cum Nebecadnezare, *Dan.* 3. in beſtiam degeneravit, qui à ſocietate abhorret, utram arripiant partem Monachi, vapulabunt.

QUÆSTIO III.

Vtrum melius ſit vivere in cœlibatu quam in ſocietate conjugali?

Portentoſæ & horribiles à veterib. hæreticis, de hac vitę cõjugalis ſtatu, ſparſæ ſunt ſentẽtię. Primariũ hujus ſectæ caput fuere *Eſſeni*, qui contemptũ conjugii fecerũt. *Ioſ. lib.*2.*c.*12. *de bel. Iud.* Marcion, Severus, Lucan. Montaniſtæ, Novatiani, Gnoſtici, Adamiani, Priſcillianiſtæ, Albigenſes, in meras tandem proruperũt blaſphemias & ipſi Diabolo conjugii inſtitutionẽ nefaria voce aſſcripſerunt. *Socrat. lib.*1.*cap.*8. *& lib.*2.*c.*33. *Auguſt.c.*74. *ad Deut.* Qui furor *in concil. Nicen. ann.* 325. publico anathemate cœpit coërceri. *Ruff. lib.* 1.*hiſt.c.*1. Secundus quidam, à quo dicti Secundani, docuit mulierem totam, eſſe opus Diaboli, viri itinem inferiores partes ab umbilico, proinde utentes conjugio Satanæ opus implere. *Epiph. lib. hæreſ. tom.*3. *Plato* adhuc dubitavit, quonam in genere animalium deberet ponere mulierem, rationalium ne, an verò brutorum? *Arniſ.*1.*Polit.*9. Quid *ex Ariſt. lib.*2. *de generat. an. c.*3. *Albert. Magn.*2.*Ph.tr.*1.*c.*5. conantur dicere: Fæminam eſſe monſtrum, & generari per accidens contra intentionem naturæ. Non multum ab hac ſenten-

ſen tentia abſunt Papini, & quamvis verbis proteſtantur ſe honeſtè ſentire de matrimonio, quatenus contrahitur à Laico: interim tamē facto ipſo contrarium aſſerunt, dum conjugium vocant ſtatum carnalem, in quo nemo poſſit Deo placere: Itē dum ſcribunt, quod pejus ſit nubere: quàm uri: Item dum dicunt, quod melius ſit, ſi ſacerdos fornicetur aut domi concubinam habeat, quam ſi matrimonium contrahat.

A quorum genio parum abeſſe puto omnes in turpi cœlibatu vivētes, celebrē mulierū malitiā ꝓtēdentes, vel multa onera & moleſtias vitæ conjugalis extimeſcentes, & quæſunt alia plurima. Quibus reponim⁹. 1. Cōjugiū eſſe ſanctiſſimā Dei ordinationē, ante lapſum adhuc inſtitutam, in qua invenitur puritas, caſtitas & ſanctificatio, *1. Cor. 7. v. 14. 1. Theſſ. 4. v. 4. Hebr. 13. verſ. 4. 1. Pet. 3. v. 1. & 2. Eph. 5. v. 32. Vide part. 3. exam. Concil. Trident. D. Chemnit.* 2. Reponimus illis veteres conſtitutiones. Egregia enim vox eſt & multis laudata elogiis *Hadriani Imper. in l cum. ratio, ff. de bonis dam. dicentis.* Se malle hominum adjectione, quàm pecuniariam copia ampliare imperium. Intellexit enim D. Imper. ſine ſocietate conjugali, neq; familiam, neq; patriam, neq; Rempub. neq; Eccleſiam, neq; cultum divinum conſervari poſſe. Non alieni erant ab hac ſentententia cenſores in Repub. Rom. quorum munus erat inter cætera, familias cenſere & vitam cœlibem prohibere. *Cic. 3. de ll.* Ita *Camillus & Poſthumius* cenſores æra, pœnæ nomine eos, qui ad ſenectutem cælibes pervenerant, in ærarium deferre juſſerunt. *Val. Max. libr. 2. cap. 3.* Atq; illud etiam in Repub. Rom. vigebat, quod cœlibes nihil ex civium Romanorum teſtamentis capere poſſent. *Gœd. ad l. 128. n. 1. de V. S.* neq; ex mortis cauſa donatione, *l. 35. pr. ff. de mortis cauſ. donat.* Deforme quippe erat liberos non habere, *Ambroſ. c. 3. in Luc.* 3. Reponimus illis oſoribus ſocietatis conjugalis, gentium nonnullorum uſurpatas in cœlibes animadverſiones. Corinthii cœlibes honore ſepulturæ privabant. Argivi ex inſtituto Phoronei nullis muneribus pręficiebant. Lacones rigidius eos plectebant: nam & media bruma ex magiſtratuum edicto, jubebant forum veſtibus ſpoliati obire. *Plut. in Lycur.* & ita circumeuntes, cantione quadam fatebantur, ſe juſta pati, quod legibus nō parerent. Apud Athenienſes feſto die quodam à mulieribus circum aram tracti cœlibes, cædebantur flagris, qua ex ignominia ad dandam liberis operā excitarentur, *Scalig. 3. Poët. c. 101.*

Quamobrem, licet quarundam mulierum malitia non ſit excuſanda, interim tamen non ad univerſalitatem eſt trahenda. Inveniuntur interdum fæminę, quæ mares multis virtutibus, non tantùm adæquarunt, ſed & ſuperarunt. Neq; moleſtiæ vitæ conjugalis uſq; adeò metuendæ; licet enim iſtæ ſuo nō careant tædio, interim tamen multis jucunditatibus curæ domeſticæ temperantur & edulcantur, ut propterea intermitti matrimonium nullo modo debeat.

QUÆSTIO IV.

Utrum liberi & res familiaris ſint partes familiæ?

Aegidius 2. de Regim. Princ. c. 6. multus in eo eſt, ut oſtendat perfectionem familiæ dependere à liberis, nec id abnegat *Montecat. 1. Polit. text. 4. 9. 29. 30.* Qui imperfectas vocat familias, in quibus nō ſunt liberi, utitur hoc argumento: Quibus familiis aliquid deeſt, imperfectæ ſunt: Atqui ſi liberi non adſunt, familiis aliquid deeſt. Ergò, &c. Nam quæ ad finem ordinantur, quam diu eo carent, imperfecta manere certum eſt, quia perfectio eorum dependet à fine adepto. Familiarum verò primus finis eſt procreatio ſobolis. Porrò argumentantur, *ex l. 195. § 2. famil. in verb. jure proprio, ff. de V. S.* ubi liberi familiis annumerantur. Idem putant probari poſſe, *ex Ariſtot. 1. Polit. c. 3. & 1. Oecon. 2.* ubi Ariſtoteles familiam ſeu domum in tres minimas ſocietates dividit. In qua opinione ſimiliter eſt, *Caſ. in comm. c. 2. Oecon.*

Verùm contraria aſſertio verior eſt, & defenditur his fundamentis. 1. Quod multæ perfectæ familiæ conſtent, ſine liberis. 2. Quod liberi & res familiaris obtineant rationē finium. Atqui finis nequit eſſe pars alicujus rei, cum partium talis ſit conditio, ut ſua opera finē producant, ſic enim effectus & cauſæ in idem coinciderent, quod primi principii ratio non admittit. Pro quæſtionis deciſione diſtinguendum ergò eſt inter partes eſſentiales & inter finem familiæ: Uti enim truncatus & imperfectus ſyllogiſmus dicitur ille, qui caret alterutra præmiſſarum, non qui caret concluſione; quæ finis ſyllogiſmi eſt, uti non minus acutè, quam prolixè diſputatum eſt ab Arniſ. de ſyllog. in Logicis, contra Crel. Ita etiam liberi & res familiares non ſunt partes eſſentiales & conſtituentes, ſed tantùm effecta & fines, & hac ratione, ſi videlicet familię deſtituantur liberis & re familiari, imperfectæ dici poſſunt.

Quæ-

QUÆSTIO V.

Utrum Paterfamilias ſit pars familiæ?

Affirmatur hoc his argumentis. 1. Quia paterfamilias primario concurrit ad conſtituendam integritatem familiæ, & ſine eo familia non poteſt conſiſtere. 2. Quod dux eſt in exercitu, id paterfamilias in familia: Atqui Dux eſt caput, Ergò, &c.

Verùm contraria ſententia eſt verior, & defenditur his fundamentis. 1. Quia paterfamilias eſt cauſa efficiens familiæ: Cauſa autem efficiens non poteſt eſſe pars ſui effecti. 2. Sicuti Deus non eſt pars mundi, ut Nauclerus nō eſt pars navis, princeps non eſt pars ſubditorum; ita paterfamilias non eſt pars familiæ. 3. Quia familia eſt cœtus hominum ſub unius patrisfamilias imperio viventium. Ad illum autem cætum non pertinet paterfamilias, niſi velimus ſtatuere, illum ſub ſuo proprio imperio vivere. Quare ſi propriè & ſtrictè velimus vocabulum familiæ conſiderare, paterfamilias non poteſt eſſe pars ſuæ familiæ. Diſtinguendum ideoq; eſt, inter partem familiæ, & inter perſonam ad familiam ſpectantem & principem locum obtinentem: vel quat. per familiam cætus hominum intelligitur, qui conſtat ex patrefamilias & iis, qui ſub ejus imperio vivunt.

QUÆSTIO VI.

Utrum ſervus ſit pars familiæ?

Dubium alicui facere poteſt, quod *Ariſtoteles* 1. *Polit*. 4. *ſervum*, ita definiat, quod ſit: κτῆμα καὶ ὄργανον τοῦ δεσπότου ἔμψυχον πρακτικὸν καὶ χωριστὸν, bonum poſſeſſum & inſtrumentum heri, animatum activū & ſeparatū. Cum igitur ſervus numeratur inter inſtrumenta, nō poterit eſſe pars, proptera, quod pars alicujus rei & inſtrumēta longè differant. Sed ℞. ad objectionem ſervum duobus modis conſiderari. Uno modo, quatenus eſt perſona domeſtica in familia: Altero modo, quat. eſt inſtrumentum Oeconomicum.

QUÆSTIO VII.

Utrum duæ, an verò tres perſonæ requirantur ad integritatem familiæ?

Anſam dubitandi hac de re, præbet, quod non tantùm apud hiſtoricos verùm etiam apud JCtos pauciores, quàm tres in collegio fuerint. e.g. Conſules qui tantum bini erant, collegarū nomine cenſentur, *l. un. in fin. ff. de offic. conſ. l. apud filium, § apud Coll. ff. de manum. vindict.* Et tutores, licet pauciores quàm tres dari poterant; attamē collega-

unt hypotheſibus. 1. à cauſa efficiente. Quia natura impellit nos ad uxorum communitatem. Ergò bona erit communio uxorum. Antecedens probatur exinde, quod omnia naturalia ſint bona, uti videre eſt in brutis, quæ naturaliter communitatem excolunt. 2. ab utili. Quia ſic occurritur multis querelis, quæ oriuntur indies ex matrimonio contracto. 3. à fine. Quia communio mulierum facit plurimum ad amplificationem generis humani, in quem finem conjugium primitus introductum. 4. ab effecto. Quia faciet & pariet multos amicos & affines.

Verùm abſurdam & impiam eſſe hanc Platonis & Anabaptiſtarum opinionem demonſtramus his fundamentis. 1. Quia pugnat hæc communio cum ordinatione divina, *Gen.2.v.24.* Sint duo in carne una. 2. à cauſa naturali. Filius non poteſt concipi, niſi ex uno, perit ergò matrimonii communitas, ipſa reclamante natura, *Lact.l.3. inſtit.c.21.* 3. ab incommodis plurimis. Quia nulla eſſet cura circa educationem; ſequeretur abrogatio graduum, conſanguinitatis & familiarum; item ignorantia certorum parentum, liberorum, fratrum, ſororum; item ſequeretur perpetratio maximorum ſcelerum, ut ſunt inceſtus & adulteria; itē ſequeretur diminutio amoris erga liberos, parentes, fratres, ſorores, conjuges, quem tamen amorem ſeveriſſimè mandat Apoſtolus, *Coloſſ.3.*

Pro ſolutione argumentorum in contrarium oppoſitorum diſtinguimus. 1. Inter naturæ conditionem & affectum malitiæ. 2. Inter ordinatum & inordinatum. 3. Inter brutum & rationale. Quibus obſervatis non erit difficile reſpondere ad objecta argumenta. *Vide Arniſ. cap.1. de fam. ſect.11. per tot.*

QUÆSTIO X.

Utrum Polygamia adhuc in benè conſtituta Repub. tolerari debeat?

Quæſtionem hanc affirmat & propugnat inter alios Bernhardus Ochinus, in Dialogis, his argumentis. 1. Exemplis Patrum & Patriarcharum in Veteri teſtamento. Conſtat enim patres & Patriarchas uno eodemq; tempore plures habuiſſe conjuges: Lamech duas habuit uxores, *Gen.4.v.19.* Abraham præter Sarā adjunxit ſibi Hagar. *Gen.16.v.5.* Jacob duas uno tempore habuit ſorores loco uxorū, *Gen.29.* Cumq; earum concubuit ancillis. *Gen.30.* Similia exempla habemus in Davide, *2.Reg.3. & 20.c.* Item in Salomone, *1.Reg.11.* item in Robam.

bam 2.*Paralyp.* 24.*v*.3. Nec unquã eo nomine, ſunt reprehenſi à Deo. Quorum exempla abſq; dubio, alii populi, utpote Indi, Thraces, Perſæ, Syri, Siculi, Athenienſes, ſunt ſecuti. Nam Perſarum reges mulieres ducebant, quotquot placebat, *Eſth.*1.*Herod.lib.*3. Commodus Imperator habebat trecentas, Lampr. in comm. Voldimerus Moſchorum princeps uxores habuit quingentas. *Sigiſm.Bar.in hiſt.Moſch.* Et novarũ Inſularum Reguli, pro libidine & arbitrio, quod videretur, ducebant uxores, adeò, ut Hiſpani apud Pacram Tyrannum quendam & regulum anguſti agri in Hiſpaniola, octoginta uxores invenerint. *Martyr.Dec.*2. 2. teſtimonio ſacræ ſcripturæ. *Deut*.21. *v*. 15. ubi præcipitur, ſi quis habeat duas uxores, alteram dilectam, alteram exoſam; ne præferat filium dilectæ filio exoſæ in jure primogenituræ. *Item Deut*.25.*v*.5. jubetur fratres excitare ſemen fratri, neq; diſtinguit lex, utrum ſuperſtes frater uxorem habeat, nec non, ſæpè enim accidit, ut frater ille vivus fuerit maritus. *Item*.2.*Sam*. 12. *v*. 8. dicit Dominus per Prophetam Nathanem: Dedi tibi domum Dominorum tuorum, & uxores Dominorũ tuorum in ſinum tuũ. *Itẽ* 1.*Tim*.3.*v*.2. Oportet Epiſcopum irreprehenſibilẽ eſſe, unius uxoris virum. E. ſolis Epiſcopis interdicta eſt Polygamia. 3. à ratione humana. Quia omnia illicita & peccata reprehenderunt, Prophetæ V. T. in Patriarchis: Atqui Polygamiam non reprehenderunt. E. 4 ab honeſto, quinq; inducitur modis. 1. Quia non eſt contra naturam, neq; contra morem. 2. Quia finis fuit & ſanctus & honeſtus. 3. Quia legibus quorundam Imperatorũ fuit conceſſa & permiſſa; probavit enim hoc D. Imper. Valentinus proprio ſuo exemplo & lege. 4. uxorem habere eſt licitum, E. & uxores habere licitum erit. 5. Uti non inhoneſtum eſt, ut unum caput habeat multa membra; ita inhoneſtum non erit, ſi unus maritus habeat multas ſimul uxores, 5. ab utili probatur, 2. 1. Quia finis conjugii primarius, videl. procreatio ſobolis promoveri poteſt. 2. Quia diſſolutioni matrimoniorum cavendæ quàm maximè eſt commodatum. 6. à neceſſariò probatur tribus modis: 1. Quia eſt remedium ad ſterilitatem tollendam. 2. Deſertis à fugitiva conjuge, conceduntur vota ſecunda. Atqui hic durat prius vinculum & ſuperadditur alterum, quod nihil eſt aliud, quàm Polygamia. 3. Quia Turcæ & alii infideles non rejiciuntur ob polygamiam, quin imò in primitiva Eccleſia polygami admiſſi fuerunt ad baptiſmum.

Verùm

unt hypotheſibus. 1. à cauſa efficiente. Quia natura impellit nos ad uxorum communitatem. Ergò bona erit communio uxorum. Antecedens probatur exinde, quod omnia naturalia ſint bona, uti videre eſt in brutis, quæ naturaliter communitatem excolunt. 2. ab utili. Quia ſic occurritur multis querelis, quæ oriuntur indies ex matrimonio contracto. 3. à fine. Quia communio mulierum facit plurimum ad amplificationem generis humani, in quem finem conjugium primitus introductum. 4. ab effecto. Quia faciet & pariet multos amicos & affines.

Verùm abſurdam & impiam eſſe hanc Platonis & Anabaptiſtarum opinionem demonſtramus his fundamentis. 1. Quia pugnat hæc communio cum ordinatione divina, *Gen.2.v.24.* Sint duo in carne una. 2. à cauſa naturali. Filius non poteſt concipi, niſi ex uno, perit ergò matrimonii communitas, ipſa reclamante natura, *Lact.l.3. inſtit.c.21.* 3. ab incommodis plurimis. Quia nulla eſſet cura circa educationem; ſequeretur abrogatio graduum, conſanguinitatis & familiarum; item ignorantia certorum parentum, liberorum, fratrum, ſororum; item ſequeretur perpetratio maximorum ſcelerum, ut ſunt inceſtus & adulteria; itẽ ſequeretur diminutio amoris erga liberos, parentes, fratres, ſorores, conjuges, quem tamen amorem ſeveriſſimè mandat Apoſtolus, *Coloſſ.3.*

Pro ſolutione argumentorum in contrarium oppoſitorum diſtinguimus. 1. Inter naturæ conditionem & affectum malitiæ. 2. Inter ordinatum & inordinatum. 3. Inter brutum & rationale. Quibus obſervatis non erit difficile reſpondere ad objecta argumenta. *Vide Arniſ. cap.1. de fam. ſect.11. per tot.*

QUÆSTIO X.

Vtrum Polygamia adhuc in benè conſtituta Repub. tolerari debeat?

Quæſtionem hanc affirmat & propugnat inter alios Bernhardus Ochinus, in Dialogis, his argumentis. 1. Exemplis Patrum & Patriarcharum in Veteri teſtamento. Conſtat enim patres & Patriarchas uno eodemq; tempore plures habuiſſe conjuges: Lamech duas habuit uxores, *Gen.4.v.19.* Abraham præter Sarã adjunxit ſibi Hagar. *Gen.16.v.5.* Jacob duas uno tempore habuit ſorores loco uxorũ, *Gen.29.* Cumq; earum concubuit ancillis. *Gen.30.* Similia exempla habemus in Davide, *2.Reg.3.& 20.c.* Item in Salomone, *1.Reg.11.* item in Ro-

bam.

bam 1.*Paralyp.* 24.*v.*3. Nec unquã eo nomine, ſunt reprehenſi à Deo. Quorum exempla abſq; dubio, alii populi, utpote Indi, Thraces, Perſæ, Syri, Siculi, Athenienſes, ſunt ſecuti. Nam Perſarum reges mulieres ducebant, quotquot placebat, *Eſth.*1.*Herod.lib.*3. Commodus Imperator habebat trecentas, Lampr.in comm. Voldimerus Moſchorum princeps uxores habuit quingentas. *Sigiſm.Bar.in hiſt.Moſch.* Et novarũ Inſularum Reguli, pro libidine & arbitrio, quod videretur, ducebant uxores, adeò, ut Hiſpani apud Pacram Tyrannum quendam & regulum anguſti agri in Hiſpaniola, octoginta uxores invenerint. *Martyr.Dec.*2. 2. teſtimonio ſacræ ſcripturæ. *Deut.*21. *v.*15. ubi præcipitur, ſi quis habeat duas uxores, alteram dilectam, alteram exoſam; ne præferat filium dilectæ filio exoſæ in jure primogenituræ. *Item Deut.*25.*v.*5. jubetur fratres excitare ſemen fratri, neq; diſtinguit lex, utrum ſuperſtes frater uxorem habeat, nec non, ſæpè enim accidit, ut frater ille vivus fuerit maritus. *Item.*2.*Sam.* 12. *v.* 8. dicit Dominus per Prophetam Nathanem: Dedi tibi domum Dominorum tuorum, & uxores Dominorũ tuorum in ſinum tuũ. *Itẽ* 1.*Tim.*3.*v.*2. Oportet Epiſcopum irreprehenſibilẽ eſſe, unius uxoris virum. E. ſolis Epiſcopis interdicta eſt Polygamia. 3. à ratione humana. Quia omnia illicita & peccata reprehenderunt. Prophetæ V.T. in Patriarchis: Atqui Polygamiam non reprehenderunt. E. 4 ab honeſto, quinq; inducitur modis. 1. Quia non eſt contra naturam, neq; contra morem. 2. Quia finis fuit & ſanctus & honeſtus. 3. Quia legibus quorundam Imperatorũ fuit conceſſa & permiſſa; probavit enim hoc D. Imper. Valentinus proprio ſuo exemplo & lege. 4. uxorem habere eſt licitum, E. & uxores habere licitum erit. 5. Uti non inhoneſtum eſt, ut unum caput habeat multa membra; ita inhoneſtum non erit, ſi unus maritus habeat multas ſimul uxores, 5. ab utili probatur, 2. 1. Quia finis conjugii primarius, videl. procreatio ſobolis promoveri poteſt. 2. Quia diſſolutioni matrimoniorum cavendæ quàm maximè eſt commodatum. 6. à neceſſariò probatur tribus modis: 1 . Quia eſt remedium ad ſterilitatem tollendam. 2. Deſertis à fugitiva conjuge, conceduntur vota ſecunda. Atqui hic durat prius vinculum & ſuperadditur alterum, quod nihil eſt aliud, quàm Polygamia. 3. Quia Turcæ & alii infideles non rejiciuntur ob polygamiam, quin imò in primitiva Eccleſia polygami admiſſi fuerunt ad baptiſmum.

Verùm

Digitized by Google

unt hypotheſibus. 1. à cauſa efficiente. Quia natura impellit nos ad uxorum communitatem. Ergò bona erit communio uxorum. Antecedens probatur exinde, quod omnia naturalia ſint bona, uti videre eſt in brutis, quæ naturaliter communitatem excolunt. 2. ab utili. Quia ſic occurritur multis querelis, quæ oriuntur indies ex matrimonio contracto. 3. à fine. Quia communio mulierum facit plurimum ad amplificationem generis humani, in quem finem conjugium primitus introductum. 4. ab effecto. Quia faciet & pariet multos amicos & affines.

Verùm abſurdam & impiam eſſe hanc Platonis & Anabaptiſtarum opinionem demonſtramus his fundamentis. 1. Quia pugnat hæc communio cum ordinatione divina, *Gen.2.v.24.* Sint duo in carne una. 2. à cauſa naturali. Filius non poteſt concipi, niſi ex uno, perit ergò matrimonii communitas, ipſa reclamante natura, *Lact.l.3. inſtit.c.21.* 3. ab incommodis plurimis. Quia nulla eſſet cura circa educationem; ſequeretur abrogatio graduum, conſanguinitatis & familiarum; item ignorantia certorum parentum, liberorum, fratrum, ſororum; item ſequeretur perpetratio maximorum ſcelerum, ut ſunt inceſtus & adulteria; itẽ ſequeretur diminutio amoris erga liberos, parentes, fratres, ſorores, conjuges, quem tamen amorem ſeveriſſimè mandat Apoſtolus, *Coloſſ.3.*

Pro ſolutione argumentorum in contrarium oppoſitorum diſtinguimus. 1. Inter naturæ conditionem & affectum malitiæ. 2. Inter ordinatum & inordinatum. 3. Inter brutum & rationale. Quibus obſervatis non erit difficile reſpondere ad objecta argumenta. *Vide Arniſ. cap.1. de fam. ſect.11. per tot.*

QUÆSTIO X.

Vtrum Polygamia adhuc in benè conſtituta Repub. tolerari debeat?

Quæſtionem hanc affirmat & propugnat inter alios Bernhardus Ochinus, in Dialogis, his argumentis. 1. Exemplis Patrum & Patriarcharum in Veteri teſtamento. Conſtat enim patres & Patriarchas uno eodemq; tempore plures habuiſſe conjuges: Lamech duas habuit uxores, *Gen.4.v.19.* Abraham præter Sarã adjunxit ſibi Hagar. *Gen.16.v.5.* Jacob duas uno tempore habuit ſorores loco uxorũ, *Gen.29.* Cumq; earum concubuit ancillis. *Gen.30.* Similia exempla habemus in Davide, *2.Reg.3.& 20.c.* Item in Salomone, *1.Reg.11.* item in Ro-

bam.

Digitized by Google

bam 2.*Paralyp.* 24.*v.*3. Nec unquã eo nomine, ſunt reprehenſi à Deo. Quorum exempla abſq; dubio, alii populi, utpote Indi, Thraces, Perſæ, Syri, Siculi, Athenienſes, ſunt ſecuti. Nam Perſarum reges mulieres ducebant, quotquot placebat, *Eſth.*1.*Herod.lib.*3. Commodus Imperator habebat trecentas, Lampr. in comm. Voldimerus Moſchorum princeps uxores habuit quingentas. *Sigiſm.Bar.in hiſt.Moſch.* Et novarũ Inſularum Reguli, pro libidine & arbitrio, quod videretur, ducebant uxores, adeò, ut Hiſpani apud Pacram Tyrannum quendam & regulum anguſti agri in Hiſpaniola, octoginta uxores invenerint. *Martyr.Dec.*2. 2. teſtimonio ſacræ ſcripturæ. *Deut.*21. *v.*15. ubi præcipitur, ſi quis habeat duas uxores, alteram dilectam, alteram exoſam; ne præferat filium dilectæ filio exoſæ in jure primogenituræ. *Item Deut.*25.*v.*5. jubetur fratres excitare ſemen fratri, neq; diſtinguit lex, utrum ſuperſtes frater uxorem habeat, nec non, ſæpè enim accidit, ut frater ille vivus fuerit maritus. *Item.*2.*Sam.*12.*v.* 8. dicit Dominus per Prophetam Nathanem: Dedi tibi domum Dominorum tuorum, & uxores Dominorũ tuorum in ſinum tuũ. *Itẽ* 1.*Tim.*3.*v.*2. Oportet Epiſcopum irreprehenſibilẽ eſſe, unius uxoris virum. E. ſolis Epiſcopis interdicta eſt Polygamia. 3. à ratione humana. Quia omnia illicita & peccata reprehenderunt, Prophetæ V.T. in Patriarchis: Atqui Polygamiam non reprehenderunt. E. 4 ab honeſto, quinq; inducitur modis. 1. Quia non eſt contra naturam, neq; contra morem. 2. Quia finis fuit & ſanctus & honeſtus. 3. Quia legibus quorundam Imperatorũ fuit conceſſa & permiſſa; probavit enim hoc D. Imper. Valentinus proprio ſuo exemplo & lege. 4. uxorem habere eſt licitum, E. & uxores habere licitum erit. 5. Uti non inhoneſtum eſt, ut unum caput habeat multa membra; ita inhoneſtum non erit, ſi unus maritus habeat multas ſimul uxores. 5. ab utili probatur, 2. 1. Quia finis conjugii primarius, videl. procreatio ſobolis promoveri poteſt. 2. Quia diſſolutioni matrimoniorum cavendæ quàm maximè eſt commodatum. 6. à neceſſariò probatur tribus modis: 1. Quia eſt remedium ad ſterilitatem tollendam. 2. Deſertis à fugitiva conjuge, conceduntur vota ſecunda. Atqui hic durat prius vinculum & ſuperadditur alterum, quod nihil eſt aliud, quàm Polygamia. 3. Quia Turcæ & alii infideles non rejiciuntur ob polygamiam, quin imò in primitiva Eccleſia polygami admiſſi fuerunt ad baptiſmum.

Verùm

Digitized by Google

unt hypotheſibus. 1. à cauſa efficiente. Quia natura impellit nos ad uxorum communitatem. Ergò bona erit communio uxorum. Antecedens probatur exinde, quod omnia naturalia ſint bona, uti videre eſt in brutis, quæ naturaliter communitatem excolunt. 2. ab utili. Quia ſic occurritur multis querelis, quæ oriuntur indies ex matrimonio contracto. 3. à fine. Quia communio mulierum facit plurimum ad amplificationem generis humani, in quem finem conjugium primitus introductum. 4. ab effecto. Quia faciet & pariet multos amicos & affines.

Verùm abſurdam & impiam eſſe hanc Platonis & Anabaptiſtarum opinionem demonſtramus his fundamentis. 1. Quia pugnat hæc communio cum ordinatione divina, *Gen.2.v.24.* Sint duo in carne una. 2. à cauſa naturali. Filius non poteſt concipi, niſi ex uno, perit ergò matrimonii communitas, ipſa reclamante natura, *Lact.l.3. inſtit.c.21.* 3. ab incommodis plurimis. Quia nulla eſſet cura circa educationem; ſequeretur abrogatio graduum, conſanguinitatis & familiarum; item ignorantia certorum parentum, liberorum, fratrum, ſororum; item ſequeretur perpetratio maximorum ſcelerum, ut ſunt inceſtus & adulteria; itẽ ſequeretur diminutio amoris erga liberos, parentes, fratres, ſorores, conjuges, quem tamen amorem ſeveriſſimè mandat Apoſtolus, *Coloſſ.3.*

Pro ſolutione argumentorum in contrarium oppoſitorum diſtinguimus. 1. Inter naturæ conditionem & affectum malitiæ. 2. Inter ordinatum & inordinatum. 3. Inter brutum & rationale. Quibus obſervatis non erit difficile reſpondere ad objecta argumenta. *Vide Arniſ. cap.1. de fam. ſect.11. per tot.*

QUÆSTIO X.

Vtrum Polygamia adhuc in benè conſtituta Repub. tolerari debeat?

Quæſtionem hanc affirmat & propugnat inter alios Bernhardus Ochinus, in Dialogis, his argumentis. 1. Exemplis Patrum & Patriarcharum in Veteri teſtamento. Conſtat enim patres & Patriarchas uno eodemq; tempore plures habuiſſe conjuges: Lamech duas habuit uxores, *Gen.4.v.19.* Abraham præter Sarã adjunxit ſibi Hagar. *Gen.16.v.5.* Jacob duas uno tempore habuit ſorores loco uxorũ, *Gen.29.* Cumq; earum concubuit ancillis. *Gen.30.* Similia exempla habemus in Davide, *2.Reg.3.& 20.c.* Item in Salomone, *1.Reg.11.* item in Robam.

bam 2.*Paralyp.* 24.*v.*3. Nec unquã eo nomine, ſunt reprehenſi à Deo. Quorum exempla abſq; dubio, alii populi, utpote Indi, Thraces, Perſæ, Syri, Siculi, Athenienſes, ſunt ſecuti. Nam Perſarum reges mulieres ducebant, quotquot placebat, *Eſth.*1.*Herod.lib.*3. Commodus Imperator habebat trecentas, Lampr.in comm. Voldimerus Moſchorum princeps uxores habuit quingentas. *Sigiſm.Bar.in hiſt.Moſch.* Et novarũ Inſularum Reguli, pro libidine & arbitrio, quod videretur, ducebant uxores, adeò, ut Hiſpani apud Pacram Tyrannum quendam & regulum anguſti agri in Hiſpaniola, octoginta uxores invenerint. *Martyr.Dec.*2. 2. teſtimonio ſacræ ſcripturæ. *Deut.*21. *v.*15. ubi præcipitur, ſi quis habeat duas uxores, alteram dilectam, alteram exoſam; ne præferat filium dilectæ filio exoſæ in jure primogenituræ. *Item Deut.*25.*v.*5. jubetur fratres excitare ſemen fratri, neq; diſtinguit lex, utrum ſuperſtes frater uxorem habeat, nec non, ſæpè enim accidit, ut frater ille vivus fuerit maritus. *Item.*2.*Sam.* 12. *v.* 8. dicit Dominus per Prophetam Nathanem: Dedi tibi domum Dominorum tuorum, & uxores Dominorũ tuorum in ſinum tuũ. *Itẽ* 1.*Tim.*3.*v.*2. Oportet Epiſcopum irreprehenſibilẽ eſſe, unius uxoris virum. E. ſolis Epiſcopis interdicta eſt Polygamia. 3. à ratione humana. Quia omnia illicita & peccata reprehenderunt, Prophetæ V.T. in Patriarchis: Atqui Polygamiam non reprehenderunt. E. 4 ab honeſto, quinq; inducitur modis. 1. Quia non eſt contra naturam, neq; contra morem. 2. Quia finis fuit & ſanctus & honeſtus. 3. Quia legibus quorundam Imperatorũ fuit conceſſa & permiſſa; probavit enim hoc D.Imper. Valentinus proprio ſuo exemplo & lege. 4. uxorem habere eſt licitum, E. & uxores habere licitum erit. 5. Uti non inhoneſtum eſt, ut unum caput habeat multa membra; ita inhoneſtum non erit, ſi unus maritus habeat multas ſimul uxores. 5. ab utili probatur, 2. 1. Quia finis conjugii primarius, videl. procreatio ſobolis promoveri poteſt. 2. Quia diſſolutioni matrimoniorum cavendæ quàm maximè eſt commodatum. 6. à neceſſariò probatur tribus modis: 1. Quia eſt remedium ad ſterilitatem tollendam. 2. Deſertis à fugitiva conjuge, conceduntur vota ſecunda. Atquì hic durat prius vinculum & ſuperadditur alterum, quod nihil eſt aliud, quàm Polygamia. 3. Quia Turcæ & alii infideles non rejiciuntur ob polygamiam, quin imò in primitiva Eccleſia polygami admiſſi fuerunt ad baptiſmum.

Verùm

Quamobrem, licet quarundam mulierum malitia non ſit excuſanda, interim tamen non ad univerſalitatem eſt trahenda. Inveniuntur interdum fæminę, quæ mares multis virtutibus, non tantùm adæquarunt, ſed & ſuperarunt. Neq; moleſtiæ vitæ conjugalis uſq; adeò metuendæ; licet enim iſtæ ſuo nō careant tædio, interim tamen multis jucunditatibus curæ domeſticæ temperantur & edulcantur, ut propterea intermitti matrimonium nullo modo debeat.

Quæstio IV.

Utrum liberi & res familiaris ſint partes familiæ?

Aegidius 2. de Regim. Princ. c.6. multus in eo eſt, ut oſtendat perfectionem familiæ dependere à liberis, nec id abnegat *Montecat. 1. Polit. text. 4.9.29.30.* Qui imperfectas vocat familias, in quibus nō ſunt liberi, utitur hoc argumento: Quibus familiis aliquid deeſt, imperfectæ ſunt: Atqui ſi liberi non adſunt, familiis aliquid deeſt. Ergò, &c. Nam quæ ad finem ordinantur, quam diu eo carent, imperfecta manere certum eſt, quia perfectio eorum dependet à fine adepto. Familiarum verò primus finis eſt procreatio ſobolis. Porrò argumentantur, *ex l. 195. § 2. famil. in verb. jure proprio, ff. de V.S.* ubi liberi familiis annumerantur. Idem putant probari poſſe, *ex Ariſtot. 1. Polit. c. 3. & 1. Oecon. 2.* ubi Ariſtoteles familiam ſeu domum in tres minimas ſocietates divídit. In qua opinione ſimiliter eſt, *Caſ. in comm. c. 2. Oecon.*

Verùm contraria aſſertio verior eſt, & defenditur his fundamentis. 1. Quod multæ perfectæ familiæ conſtent, ſine liberis. 2. Quod liberi & res familiaris obtineant rationē finium. Atqui finis nequit eſſe pars alicujus rei, cum partium talis ſit conditio, ut ſua opera finē producant, ſic enim effectus & cauſæ in idem coinciderent, quod primi principii ratio non admittit. Pro quæſtionis deciſione diſtinguendum ergò eſt inter partes eſſentiales & inter finem familiæ: Uti enim truncatus & imperfectus ſyllogiſmus dicitur ille, qui caret alterutra præmiſſarum, non qui caret concluſione, quæ finis ſyllogiſmi eſt, uti non minus acutè, quam prolixè diſputatum eſt ab Arniſ. de ſyllog. in Logicis, contra Crel. Ita etiam liberi & res familiares non ſunt partes eſſentiales & conſtituentes, ſed tantùm effecta & fines, & hac ratione, ſi videlicet familię deſtituantur liberis & re familiari, imperfectæ dici poſſunt.

Digitized by Google

QUÆSTIO V.

Vtrum Paterfamilias ſit pars familiæ?

Affirmatur hoc his argumentis. 1. Quia paterfamilias primario concurrit ad conſtituendam integritatem familiæ, & ſine eo familia non poteſt conſiſtere. 2. Quod dux eſt in exercitu, id paterfamilias in familia: Atqui Dux eſt caput, Ergò, &c.

Verùm contraria ſententia eſt verior, & defenditur his fundamentis. 1. Quia paterfamilias eſt cauſa efficiens familiæ: Cauſa autem efficiens non poteſt eſſe pars ſui effecti. 2. Sicuti Deus non eſt pars mundi, ut Nauclerus nõ eſt pars navis, princeps non eſt pars ſubditorum; ita paterfamilias non eſt pars familiæ. 3. Quia familia eſt cœtus hominum ſub unius patrisfamilias imperio viventium. Ad illum autem cætum non pertinet paterfamilias, niſi velimus ſtatuere, illum ſub ſuo proprio imperio vivere. Quare ſi propriè & ſtrictè velimus vocabulum familiæ conſiderare, paterfamilias non poteſt eſſe pars ſuæ familiæ. Diſtinguendum ideoq; eſt, inter partem familiæ, & inter perſonam ad familiam ſpectantem & principem locum obtinentem: vel quat. per familiam cætus hominum intelligitur, qui conſtat ex patrefamilias & iis, qui ſub ejus imperio vivunt.

QUÆSTIO VI.

Vtrum ſervus ſit pars familiæ?

Dubium alicui facere poteſt, quod *Ariſtoteles* 1. *Polit.* 4. *ſervum*, ita definiat, quod ſit: κτῆμα καὶ ὄργανον τοῦ δεσπότου ἔμψυχον πρακτικὸν καὶ χωριστὸν, bonum poſſeſſum & inſtrumentum heri, animatum activũ & ſeparatũ. Cum igitur ſervus numeratur inter inſtrumenta, nõ poterit eſſe pars, proptera, quod pars alicujus rei & inſtrumẽta longè differant. Sed ℞. ad objectionem ſervum duobus modis conſiderari. Uno modo, quatenus eſt perſona domeſtica in familia: Altero modo, quat. eſt inſtrumentum Oeconomicum.

QUÆSTIO VII.

Vtrum duæ, an verò tres perſonæ requirantur ad integritatem familiæ?

Anſam dubitandi hac de re, præbet, quod non tantùm apud hiſtoricos verùm etiam apud JCtos pauciores, quàm tres in collegio fuerint. e.g. Conſules qui tantum bini erant, collegarũ nomine cenſentur, *l. un. in fin. ff. de offic. conſ. l. apud filium, § apud Coll. ff. de manum. vindict.* Et tutores, licet pauciores quàm tres dari poterant; attamẽ collega-

rum appellatione contineri dicuntur, *arg. l. collegarum, 173. in pr. ff. de V. S.* Contra *Bod. 1. de Repub. 2. in pr.* quinq; ad minimū perſonas in familia requirit, qui reſpicit fortaſſis ad JCtorū leges. Nā JCti, *utpote Vlpian. l. 40. § 3. ff. de V. S. & l. 2. § 14. in verbis: Familia, &c. ff. de vi bon. rapt. & l. 1. § 16. & 17. ff. de vi & vi armat.* tres ad nimium ſervos requirunt ad familiam, quibus ſi addatur Paterfamilias & uxor: numerus quinquenarius exſurgit: Vel reſpexit Bodin. ad duplicem reſpectum Patrisfamiliâs, nā aliter conſideratur in ſocietate conjugali & aliter in herili. Verùm erroneam eſſe hanc Bodini & aliorum ſententiam patet. 1. Ex definitione JCtorum ad collegium ſive corpus conſtituendum, quæ poſita eſt, *in l. Neratius. 85. ff. de V. S.* ubi de ſententia Neratii Priſci, Marcellus JCtus pauciores tribus non admittit. 2. Conſtat ex antè dictis, duas ſocietates ſufficere ad familiam eſſentialiter conſtituendam, videlicet conjugalem & herilem. Ergò & per conſequens tres erunt perſonę in familia neceſſarię, utpote paterfamiliâs, uxor, ſervus. Nec eſt, quod quis ad JCtorū leges, hac in parte, reſpicere velit, Nam 1. JCti non requirunt pæcisè ad quamvis familiam tres ſervos, uti patet, *l. 1. §. 17. in fin. ff. de vi & vi armat.* 2. loquntur JCti de familia, quæ deſignat collectionem tantùm miniſtrorum. Non ergò ab hac confuſione Bod. progredi debet, ad collectionem ſocietatum, loquuntur ergò interdum JCti *diſtributivè* de ſervis, & non *collectivè* ratione ſocietatis. Neq; eſt quod duplex iſte reſpectus à veritate nos dimovere queat. Non enim duplicem & diſtinctam perſonam & duos patresfamiliâs conſtituit, ſed manet in familia unus individuo Paterfam. Cùm unum tantùm poſſit eſſe unius corporis caput, ne biceps monſtrum in familiam introducamus. Unus perinde tantùm debet eſſe paterfamilias, nec poteſt in una familia paterfamilias multiplicari, ut uxores & ſervi *Arniſ. cap. 1. de familiis. ſect. 9.*

QUÆSTIO VIII.

An omnium rerum communio in benè conſtituta Politia ſit toleranda?

Ad Reipub. conſtitutionem quasdam res communes requiri, convenit inter Politicos omnes; Verùm quænā ſint iſtæ res, & quouſq; ea communio ſit neceſſaria magnoperè controvertitur. *Plato ex ſententia Socratis, in lib. de Repub.* putat requiri ad iſtam communionem, nō tantùm omnes in univerſum agros, bona & poſſeſſiones, quæ per familiarum diſcrimina cuiq; approprianrur; verùm etiam, uxorum

& li-

Digitized by Google

& liberorũ communionem. Platoni ſubſcripſerunt, Plotinus, Stoici, Eſſæi, Brachmanni, Cubani, Garamant. & moderni Anabaptiſtæ. Defendunt, quod aſſerunt his verbis. 1. ab utili. Quia nihil eſſet inſidiarum & diſcordię inter cives. *Hinc Plato lib. 9. d. ll. ait*: illam civitatem beatam, in qua meum & tuum non audiuntur. 2. à regula & norma fidei: Quia confitemur communionem bonorum. 3. à mandato Dei, *Deut.* 15. *v.* 4. 4. ab exemplis Chriſti & omnium Apoſtolorum, *Ioan.* 12. Chriſti enim actio eſt noſtra inſtitutio. 5. à primitiva Eccleſia, *Act.* 12. *v.* 44. *&* c. 4. *v.* 31. 32. Ergò, &c.

Contra Ariſtoteles & alii ſaniores Politici rejiciunt Platonis & reliquorum hæreticorum ſordidam opinionem his argumentis. 1. Quia pugnat cum jure naturæ: Charitas enim ordinata incipit à ſe ipſa. 2. Pugnat cum præceptis Decalogi ſeptimo & octavo, ſiquidem horum nullus erit uſus: Item cum doctrina de Eleemoſynis: Et quod quilibet ſibi ſuisq; debeat proſpicere. 3. Pugnat cum cauſa efficiente propriæ poſſeſſionis, quæ eſt ipſe Deus. Deus enim auctor eſt proprietatis bonorum: ejus enim juſſu terra eſt diviſa. 4. ab effecto abſurdo. Tollit enim hæc communio omnem liberalitatem, & omnem amicitiam utilem, & facit fratres ignorantiæ & ſocordiæ. Longè enim majori diligentia adminiſtrantur propria, quàm communia, &c.

Proinde alia ſtatuerunt Politici communia in Repub. 1. Prœmia & pœnas. 2. Aeraria & paſcua quædam, 3. templa & religionem. 4. Mænia & ædificia publica. 5. Solemnia feſta. 6. Forum, Porticus, vias. 7. Jura & judicia. 8. Contractus & commercia. 9. conſuetudines, 10. ſuffragia. *Vide Bodin. lib. 1. de Repub. p.* 16.

Pro deciſione quæſtionis diſtinguendum. 1. Inter communionem rerum corporalium & ſpiritualium. 2. Inter mandatum & temporale & quidem liberrimum inſtitutum. 3. Inter poſſeſſionẽ & uſum: Philippus enim propriã habuit domum, ut conſtat *ex c.* 21. *v.* 8. *in Actis Apoſt.* 4. Inter Eccleſiam conſtituendam & jam inſtitutam. Quibus diſtinctionibus præſuppoſitis, facile erit reſpondere ad argumenta oppoſita.

QUÆSTIO IX.

Vtrum uxorum communio ſit toleranda.

Affirmativæ aſſertores uti ſunt hodiè Anabaptiſtæ, his ſe muni-

unt hypotheſibus. 1. à cauſa efficiente. Quia natura impellit nos ad uxorum communitatem. Ergò bona erit communio uxorum. Antecedens probatur exinde, quod omnia naturalia ſint bona, uti videre eſt in brutis, quæ naturaliter communitatem excolunt. 2. ab utili. Quia ſic occurritur multis querelis, quæ oriuntur indies ex matrimonio contracto. 3. à fine. Quia communio mulierum facit plurimum ad amplificationem generis humani, in quem finem conjugium primitus introductum. 4. ab effecto. Quia faciet & pariet multos amicos & affines.

Verùm abſurdam & impiam eſſe hanc Platonis & Anabaptiſtarum opinionem demonſtramus his fundamentis. 1. Quia pugnat hæc communio cum ordinatione divina, *Gen.2.v.24.* Sint duo in carne una. 2. à cauſa naturali. Filius non poteſt concipi, niſi ex uno, perit ergò matrimonii communitas, ipſa reclamante natura, *Lact.l.3. inſtit.c.21.* 3. ab incommodis plurimis. Quia nulla eſſet cura circa educationem; ſequeretur abrogatio graduum, conſanguinitatis & familiarum; item ignorantia certorum parentum, liberorum, fratrum, ſororum; item ſequeretur perpetratio maximorum ſcelerum, ut ſunt inceſtus & adulteria; itẽ ſequeretur diminutio amoris erga liberos, parentes, fratres, ſorores, conjuges, quem tamen amorem ſeveriſſimè mandat Apoſtolus, *Coloſſ.3.*

Pro ſolutione argumentorum in contrarium oppoſitorum diſtinguimus. 1. Inter naturæ conditionem & affectum malitiæ. 2. Inter ordinatum & inordinatum. 3. Inter brutum & rationale. Quibus obſervatis non erit difficile reſpondere ad objecta argumenta. *Vide Arniſ. cap.1. de fam. ſect.11. per tot.*

QUÆSTIO X.

Vtrum Polygamia adhuc in benè conſtituta Repub. tolerari debeat?

Quæſtionem hanc affirmat & propugnat inter alios Bernhardus Ochinus, in Dialogis, his argumentis. 1. Exemplis Patrum & Patriarcharum in Veteri teſtamento. Conſtat enim patres & Patriarchas uno eodemq; tempore plures habuiſſe conjuges: Lamech duas habuit uxores, *Gen.4.v.19.* Abraham præter Sarã adjunxit ſibi Hagar. *Gen.16.v.5.* Jacob duas uno tempore habuit ſorores loco uxorũ, *Gen.29.* Cumq; earum concubuit ancillis. *Gen.30.* Similia exempla habemus in Davide, *2.Reg.3.& 20.c.* Item in Salomone, *1.Reg.11.* item in Robam.

Digitized by Google

bam 2.*Paralyp.* 24.*v.*3. Nec unquã eo nomine, ſunt reprehenſi à Deo. Quorum exempla abſq; dubio, alii populi, utpote Indi, Thraces, Perſæ, Syri, Siculi, Athenienſes, ſunt ſecuti. Nam Perſarum reges mulieres ducebant, quotquot placebat, *Eſth.*1.*Herod.lib.*3. Commodus Imperator habebat trecentas, Lampr.in comm. Voldimerus Moſchorum princeps uxores habuit quingentas. *Sigiſm.Bar.in hiſt.Moſch.* Et novarũ Inſularum Reguli, pro libidine & arbitrio, quod videretur, ducebant uxores, adeò, ut Hiſpani apud Pacram Tyrannum quendam & regulum anguſti agri in Hiſpaniola, octoginta uxores invenerint. *Martyr.Dec.*2. 2. teſtimonio ſacræ ſcripturæ. *Deut.*21. *v.*15. ubi præcipitur, ſi quis habeat duas uxores, alteram dilectam, alteram exoſam; ne præferat filium dilectæ filio exoſæ in jure primogeniture. *Item Deut.*25.*v.*5. jubetur fratres excitare ſemen fratri, neq; diſtinguit lex, utrum ſuperſtes frater uxorem habeat, nec non, ſæpè enim accidit, ut frater ille vivus fuerit maritus. *Item.*2.*Sam.* 12. *v.* 8. dicit Dominus per Prophetam Nathanem: Dedi tibi domum Dominorum tuorum, & uxores Dominorũ tuorum in ſinum tuũ. *Itẽ* 1.*Tim.*3.*v.*2. Oportet Epiſcopum irreprehenſibilẽ eſſe, unius uxoris virum. E. ſolis Epiſcopis interdicta eſt Polygamia. 3. à ratione humana. Quia omnia illicita & peccata reprehenderunt Prophetæ V.T. in Patriarchis: Atqui Polygamiam non reprehenderunt. E. 4 ab honeſto, quinq; inducitur modis. 1. Quia non eſt contra naturam, neq; contra morem. 2. Quia finis fuit & ſanctus & honeſtus. 3. Quia legibus quorundam Imperatorũ fuit conceſſa & permiſſa; probavit enim hoc D. Imper. Valentinus proprio ſuo exemplo & lege. 4. uxorem habere eſt licitum, E. & uxores habere licitum erit. 5. Uti non inhoneſtum eſt, ut unum caput habeat multa membra; ita inhoneſtum non erit, ſi unus maritus habeat multas ſimul uxores, 5. ab utili probatur, 2. 1. Quia finis conjugii primarius, videl. procreatio ſobolis promoveri poteſt. 2. Quia diſſolutioni matrimoniorum cavendæ quàm maximè eſt commodatum. 6. à neceſſariò probatur tribus modis: 1. Quia eſt remedium ad ſterilitatem tollendam. 2. Deſertis à fugitiva conjuge, conceduntur vota ſecunda. Atqui hic durat prius vinculum & ſuperadditur alterum, quod nihil eſt aliud, quàm Polygamia. 3. Quia Turcæ & alii infideles non rejiciuntur ob polygamiam, quin imò in primitiva Eccleſia polygami admiſſi fuerunt ad baptiſmum.

Verùm

Digitized by Google

Verùm impiam & abſurdam eſſe hanc opinionem, probatur his fundamentis. 1. Expreſſis ſcripturæ teſtimoniis, *Matth.* 19.*v.*3.*&* *ſequen.* Chriſtus revocavit matrimonium ad primam inſtitutionem, eamq; vult deinceps valere. Cum autem inſtitutio eam excluſerit; ſequitur per revocationem eandẽ excluſam eſſe. Proſyllogiſmus probatur quadrupliciter. 1. Ex verbis ſingularis numeri, maſculum & fæminam, uxori ſuæ, duo in carne una. 2. Ex Chriſti explicatione: Itemq; jam non ſunt duo, ſed una caro: At ſi unus jungitur multis, non erit una caro, ſed multæ. 3. Creavit Deus Adamo unam tantùm fœminam. 4. Ex conſenſu Patrum, qui in hunc locum *Matth.*19. ſcripſerunt, unanimiter docent, polygamiã eſſe excluſam. Item ex eodem *cap. Matth.* 8. ubi dicitur: Moyſes ad duritiem cordis veſtri permiſit vobis dimittere uxores veſtras; ab initio autem ſic non fuit. *Item Matth.*5.*v.*3.*Marc.*10.*v.*11.*Luc.*16.*v.*18. Ubi dicitur, quod mechetur, qui aliã ducit, vivente uxore. *Item* 1.*Cor.*7.*v.*2.*&* 27.*Rom.*7.*v.*2.*&*3.1.*Cor.* 7.*v.* 10. 39. ubi ſemper loquitur Apoſt. de uxore in ſingulari & nunquã in plurali. 2. ab abſurdo effecto, ſpargit ſemina diſcordiarũ & litiũ inter uxores & inter liberos, refragatur naturæ humanæ, & bonis moribus, pareret uxor rarius vel nunquam, ſuſceptæ prolis educatio negligeretur, regimẽ familiæ impediretur, eſſent enim ſcil. multa capita unius corporis. 3. à legibus & conſtitutionib. Imperatorũ. Sic n. D. *Imp. Dioc. & Max. in l* 2.*C. de inceſt. nupt.* Neminẽ, qui ſub ditione Romani nominis ſit, binas uxores habere poſſe. *Item Theod. Arcad. & Honor. in l.*7.*C. de Iudæis, & in l.*18.*C. ad L. Iuliam.* de adulteriis, infamia notatur, qui ſimul duas habuit uxores, item ex edicto prætoris, *l.*1.*in fi. l.*13. § 1.*ff. de his*, qui notantur infam. Item Novella Caroli V. ſub pœna capitis polygamia prohibetur. Ad argumenta pro contraria ſententia adducta. ℞. breviter & quidem ad 1. Quod non exemplis, ſed legibus judicandum; Patriarchas in veteri Teſtamento, quod attinet, dicimus ab illis, hoc factum eſſe ſecundum conſuetudinem & mores, quos de facto Lamech, ſibi aſſumſit, quem poſtmodum ſucceſſores ex conſetudine ſecuti. Ad dictum *Deut.* 21.*v.* 25. ℞. per diſtinctionem, inter tolerationem & ordinationem. Ad text. *Deut. c.* 25. ℞. Negando aſſumptionẽ. Loquitur enim Moyſes de fratribus unà habitantibus, & non de iis, qui in conjugio vixerunt, *Ad text.* 2.*Sam.*12.*v.*8. ℞. aſſumptionẽ negando. Eſt enim fall. figuræ dictionis, Dare enim in ſinum

non

Digitized by Google

non tantùm eſt in matrimonium, ſed in poteſtatē tradere. Poſteriori ſignificatione hic accipitur, non priori. Quod autem priori non poſſit accipi conſtat, *ex Levit. c. 18. v. 7. 15.* Poſteriori autem ſignificatione uſurpari hoc loco ex conjunctis patet, ubi ita tradita domus Domini ſui, ut domus Jſraelis atq; Judæ dicitur, ut tantùm legitima poteſtas, non tyrannicus notetur abuſus. Quod ſi tamen quis velit priorem ſignificationem hic retinere, is poterit illam ſic explicare, ut duobus malis minus indultum dicamus, quaſi dicat Nathan, ſi noluiſſes contentus eſſe iis, quas habes, uxoribus, ex toro regio eligere ſolutas, quas velles, pro ratione horū temporū, & relinquere conjugatā marito ſuo. *Tarnov. in tract. de matrim. lib 2. c. 25. Ad text. 1. Tim. 3. v. 2.* ℞. etiam fall. oppoſitorum, ſumuntur enim tanquam oppoſita, quæ gradibus tantùm differunt, ut ſi reliqui ſic vivere debent, multo magis & vos, &c. Ad 3 argumentum, ℞. Negando. Neq; enim factum Lothi filiarumq; concubantium cū patre eſt peculiariter reprehenſum; Neq; Jacobi inceſtus: Neq; Davidis injuſtum judicium; Niſi ex generali lege. *Plura hac de quæſtione, qui deſideret, videat Dominum D. Hunnium in Reſol. ſuis lib. 1. tract. 3. q 2. Tarnovium, d. l. Beran. in tract. de Polygamia.*

QUÆSTIO XI.

Vtrum Sacerdotes debeant vivere in cœlibatu?

Affirmant hoc Pontificii, moti his argumentis.

1. Ex teſtimoniis Sacræ ſcripturæ. Ad *Tit. cap. 1. v. 8.* ubi dicitur, quòd Epiſcopus debeat eſſe caſtus & continens. *Item, 2. Tim. 2. v. 2.* Unde ita concludunt: Nemo poteſt benè militare Deo, qui ſe implicaverit negotiis ſecularibus. Item ex 1. *Corinth. 7. v. 5.* ita concludunt: Laici conjugati vacare ex conſenſu ad tempus ab opere nuptiarum jubentur, ut orationi inſtare poſſint. Ergò Epiſcopi perpetuo à nuptiarum opere vacare debent. Item ex veteri Teſtam. *Exod. 12. v. 11. & c. 19. v. 15.* Ubi continentia requiritur in iis, qui Deū appropinquant. *Item Exod. 28. v. 42. & 43.* ex quo ita colligunt: Deus præcepit, ut Aaron & filii ejus, cum ingrederentur tabernaculum, fœminalibus lineis, à renibus uſq; ad fœmora, tecti eſſent. Ergò voluit debere Sacerdotes N. T. aut virgines eſſe, aut contracta cum uxoribus fœdera diſſolviſſe. *Item 1 Sam. 21. v. 4.* Achimelech ſacerdos noluit dare Davidi panes propoſitionis comedendos, niſi prius intellexiſſet, eum ab uxoribus aliquandiu ſe continuiſſe. Ergò perpetua requiritur in ſacerdotibus

Digitized by Google

continẽtia, qui Corpus Chriſti, quod illo pane propoſitionis ſignificabatur conficiunt & aliis tradunt. *Item* 1. *Paralyp. c.* 24. *v.* 3. *& ſeqq. & Luc.* 1. *v.* 8. *&* 9. ex quibus locis ſic inferunt. Si tempore, quo miniſtrabant Sacerdotes V.T. ab uxoribus abſtinebant; omninò decet, ut ſacerdotes noſtri, qui non per vices, ſed ſemper miniſtrant Deo, ſemper ab uxoribus ſe contineant. 2. Ex teſtimoniis conciliorum. Quod in omnibus conciliis ita ſit decretum & obſervatum. 3. ex Pontificum & Imperatorum ſcriptis. Et quidem, *ex cap.* 8. *diſtinct.* 27. *& aliis, per tot. & l.* 19. eum item Auth. Epiſcopo & Auth. Nunc autem C. de Epiſ. & clericis. 4. Ex dictis & factis Patrum Græcorum & Latinorum, qui omnes, quotquot fuerunt Epiſcopi, à tempore Apoſtolorum continentes fuerunt. 5. Ex ratione humana hoc modo. Quia conjugium vehementer impedit Eccleſiaſtica munera, utpote ſacrificare, orare, legere, prædicare, curare, oves, pauperes, adminiſtrare ſacramenta. 6. ab ordine deſumptum tale eſt: quia tollit diſtinctionem dignitatis clericorum & Laicorum.

Verùm falſam & impiam eſſe Pontificiorum dogma patet ex his fundamentis:

1. Ex ſcripturæ teſtimoniis, *Gen.* 1. *v.* 22. Deus reliquit matrimonium omnibus liberum, nec ulli interdixit ordini, id probatur ex 1. *Tim.* 4. *v.* 4. Ubi notam hæreticorum dicit eſſe, prohibere nuptias, *item* 1. *Tim.* 3. *v.* 2 *& ſeqq. & c.* 1. *v.* 6. *& ſeqq.* Sit unius uxoris vir. Ex quo ſequitur, quod conjugium ſacerdotibus liberum. *Item ad Ebr.* 13. *v.* 4. ubi citra exceptionẽ ſecurè pronunciat Apoſtolus honorabile eſſe inter omnes conjugium, *item* 1. *Corinth.* 7. *v* 2. præcepit omnibus, qui donum continentiæ non habent, ut nubant. *Item Matth.* 19. *verſ.* 11. *Vide Mentzerum de matrim. p.* 238. 2. Exemplo Apoſtolorum. Conſtat enim eos non ſolum uxores habuiſſe, verùm etiam circumduxiſſe, 1. *Cor.* 9. *v.* 5. 3. Ex hiſtoria Eccleſiaſtica, *Socratis lib.* 1. *c.* 8. *& Sozomeni, lib.* 1. *cap.* 22. ubi dicunt, quod cum Nicænum concilium legem ferre vellet, ne liceret clericis cum uxoribus dormire, ſurrexit Paphnutius confeſſor & contradixit, & ſynodus tota in ejus ſententiã ivit & continentia ab uxore in arbitrio cujuſq; permanſit. 4. Quia jus divinum & naturæ non poteſt tolli ulla lege humana: Atqui conjugium eſt de jure divino, *Gen.* 1. *v.* 28. & quod ſit de jure naturę patet ex naturali appetitu generandi. 5. Inductione 7. Canon. 1. In contrarium eſt ſextus ca-

non.

Digitized by Google

non Apoſtolorum: Epiſcopus aut presbiter uxorem propriam nequaquam obtentu religionis abjiciat. 2. Conon. Cōcilii Grangrenſis quartus: Quicunq; diſcernit à presbitero, qui uxorem habuit, quod non oporteat eo miniſtrante de oblatione percipere, anathema ſit. 3. Canon. 13. ſextæ ſynodi, qui diſertè reprobat morem Romanæ Eccleſię, quo jubentur profiteri continentiam, qui ſacris initiantur. 4. Canon. 3. Concilii quinti Charthagienſis, in quo ſtatuitur, ut Epiſcopi, preſbiteri, diaconi ſe abſtineant ab uxoribus in propriis terminis, h. e. in oridine vicis ſuæ, ut exponunt Trullani patres, can. jam citato. 5. Can. Aliter diſt. 31. ubi Stephan. Papa dicit: In oriētali Eccleſia: Eccleſiaſticos viros matrimoniis copulari, nec eum morem reprehendit. 6. Canon Auguſtini cauſa 35. quæſt. prima, Can. cum igitur, ubi dicitur: Eccleſia, poſt Apoſtolica inſtituta, quędam conſilia perfectionis addidit, utpote de continentia clericorum, E. non erit præceptum, ſed tantùm conſilium. 7. Canon S. Leonis ex Epiſt. 85. ubi ſic legimus: Dicente enim Apoſtolo, ut inter alias Chriſtianiſmi regulas, is Epiſcopus ordinetur, quē unius uxoris virū fuiſſe, aut eſſe cōſtare, tam ſacra ſemper eſt habita iſta præceptio, ut jam de muliere ſacerdotis eligenda, eadem intelligatur ſervanda conditio, ne forte illa priuſquam in matrimonium veniret, qui aliam nō habuiſſet uxorem, alterius viri eſſet experta conjugium. 6. Ab effecto abſurdo: Quia prodigioſas libidines & Eccleſiam ſcandalis replet. Aſſumptio poteſt probari pluribus ſcandalis, de adulteriis & ſcortationibus, illud huc adferemus tantùm, de quo conſtat ex Epiſtola S. Uldarici Epiſcopi Auguſtani ad Nicolaum Papam, quæ ſe habet in hunc modum: Beatus Gregorius Magnus Papa, 1. aliquando ſuo quodam decreto, uxores ſacerdotibus ademit, deinde paulò pòſt, cū idem Gregorius juſſiſſet, ex piſcina ſua piſces aliquot capi, piſcatores pro piſcibus ſex millia capitum infantum ſuffocatorum repererunt: quam cędem infantium, cum intelligeret S. Gregorius ex occultis fornicationibus vel adulteriis Sacerdotum natum eſſe, continuo revocavit decretum & peccatum ſuum dignis pœnitentiæ fructibus purgavit. *Vide Tarnovium lib. 1. c. 3. & ſeqq. tract. de matrim. item Calvin. lib.* 4. *Inſtit. cap.* 12. *ſect.* 23. *& ſeqq. Lipſ. cent.* 1. *Epiſt.* 13.

Ad argumenta contraria Pontificiorum ℟. Quod inter ſe non pugnet fungi officio Eccleſiaſtico, & vivere in matrimonio. Ad argu-

menta igitur ex ſacris allata, nullo modo damnatur conjugium, ſed potius approbatur, & pręcipitur, ut omnia ſuo loco & tempore fiant. Nã in ipſo matrimonio eſt puritas, caſtitas & ſanctificatio, *uti ex* 1. *Cor.* 7. *v.* 14. 1. *Theſ.* 4. *v.* 4. *Hebr.* 13. *v.* 4. 1. *Pet.* 3. 1 *&* 2. imò conſpicitur in matrimonio magnum illud myſterium Chriſti & Eccleſiæ, *Eph.* 5. *v.* 32. Vide *Chemnit. part.* 3. *exam. concil. Trident.* & ſic reſpondemus ad primum textũ biblicum, *ex Tit* 1. *v.* 8 Contra nos allatum. In 2. *Tim.* 2. *v.* 4. non agitur de conjugio, ſed de vocatione, unumquẽq; videl. debere agere propria ſuæ vocationis, & abſtinere ab alienis negotiis. *In* 1. *Corinth.* 7. *v.* 5. nullo modo permittit Apoſtolus ſeparationem, ſed magis exigit; ut quilibet ſuam propriam habeat: Intermiſſionem autem aliquam operarum ſolitarum Deo non ingratam exigit, nõ autem in ordinariis & quotidianis, ſed in extraordinariis tempore jejunii, quo tempore ſeparatio à familiaribus & amicis fuit ſolemnis, ut conſtat ex *Zach. c.* 7. *v.* 3. *Inc.* 12. *v.* 11. *&* *c.* 19. *v.* 15. moderatio certis temporib. pręcip. Ad locũ *Exod* 28. *v.* 42. *&* 43: ℞. quod hęc ſint ceremonialia & typica, & quod argumentũ exinde ductum nitatur falſo fine. Ad argumentum, *ex dicto* 1. *Sam.* 21. *v.* 4. ℞. quod ſit fallacia imparium, illa enim ſanctitate hodiè non eſt opus, quæ olim fuerit ſacra tangentibus, non enim conficitur Corpus Chriſti à ſacerdotibus N. T. Idem ad argum. *ex* 1. *Paralip.* 24. *v.* 3. ℞. Non enim eſt par ratio noſtrorum miniſtrorum verbi & ſacerdotum, V. T. in ſecubando à conjugibus tempore vicis ſuæ; illi enim in templo Hieroſolymitano per vices certas fungebantur ſuo munere, quod de noſtris doceri nequit. Ad ſecundum ſeriem argumentorum, quod attinet, poſſumus, *ex Euſeb. lib.* 4. *c.* 2. Niceph. *lib.* 4. *c.* 8. prolixum texere Epiſcoporum conjugatorum elenchum, adeóq; turpiſſimam illam Pontificiorum cohercere impudentiam, qua ſcribere & aſſerere non verentur, omnes Epiſcopos fuiſſe cœlibes, item ſic in Conciliis omnibus decretum; Et imprimis urgere exemplum, Petri, *Matth.* 8. *v.* 14. *Item* Philippi, *Act.* 21. *v.* 9. *Item* Pauli, 1. *Cor.* 9. *v.* 5. Itẽ poſſemus urgere, quod in conciliis variis de cœlibatu ſacerdotum decretum, & quęrere, quomodo ſalvari debeat, jus Can. diſt. 59. quod quam plurimos producit Romanos Pontifices ex ſacerdotum conjugiis natos, ut & Valater. cum Platin. annotat. Sed tempus monet, ut ad alia progrediamur.

Digitized by Google

QUÆSTIO XII.

Vtrum concubinatus in benè conſtituta Repub. tolerari debeat?

Quæſtionem hanc, cum diſtinctione juris divini & humani, affirmandam & negandam eſſe putamus. Antequam verò penitiùs quæſtionem hanc indagemus, priùs, quid concubina ſit, afferemus. Eſt igitur concubina, mulier ſoluta, uni viro ſoluto, mediante fide, minimè tamen conjugali adfectu, ſed ſolius concubitus & incontinentiæ cauſa, eo usq;, donec alia dignior & ditior aſſumatur juncta. De qua concubina, ſi quæratur, num de jure divino tolerari poſſit, negamus & quidem his fundamentis. 1. quia jus divinum omnem concubinatum extra conjugium damnat, & illũ polutionem & ſcortationem nominat, *Hebr.*13. *v.* 4. Inde talem facio ſyllogiſmum: Si nullum aliud remedium ſit contra ſcortationem, neq; ullum aliud medium ad ſobolem generandam & rem familiarem adminiſtrandam, ſequitur concubinatũ eſſe illicitum: At prius conſtat, *ex Gen.*2.*v.* 24. 1. *Cor.*7.*v.*2.*Ebr.*13.*v.*4.E. & poſterius. 2. Qui non poteſt exerceri citra ſcandulatum & offenſionem verè Chriſtianorum, &c. De jure humano quæſtionem affirmandam eſſe putamus. Et quidem, quod attinet jus Civile manifeſtior res eſſe videtur, quàm de jure Canonico. Et quidem de jure Civili concubinatum tolerari conſtat, *ex l. unic. C. de concub. & tot. tit. ff. eodem; itē cap. Chriſtiano* 34. *diſt.* Et quamvis non deſint, qui contrarium evincere conantur, *ex Novell.* 6. *cap.* 1. § 3. *item Novell.*123. *cap.* 1. *in pr. & cap.*12 *& cap.*5. *cap.* 7. *item ex Novel. Leonis*, 91. Nihil tamen efficiunt, quia dictę Novellæ Juſtiniani, expreſsè & in ſpecie tantùm loquuntur de Epiſcopis & Clericis, à quibus hoc in argumento non licet argumentari ad laicos. Leonis conſtitutionem, quod attinet, conſtat illam in Rom. Imp. auctoritatem juris non habere, ac proinde illam pro jure nõ recipimus. De jur. Canonico idem affirmamus propter expreſſos textus in cap. Chriſtiano 5. *diſt.* 34. *& cap.* 4. *ejusdem, diſtinct.*34. *Item cap. ſolet.* 6. *cauſa,* 32. *quæſt.*2. ubi certis quibusdam limitationibus, de quibus in deſcriptione concubinæ in pr. hujus quęſtionis diximus, omninò toleratur. Et quamvis in contrarium allegetur, *cap. dicat aliquis,* 9. *cauſa,* 32. *quæſt.*4. *& ejusdem quæſtionis, c.*4. Item *cap. concubinæ cauſa,* 32 *quæſt.* 2. *& cap.* 11. *cauſa,* 34. *quæſt* 4. Nihil tamen contra noſtram ſententiam faciunt, ſiquidem in omnibus illis, unum ad minimum requiſitum deficit. *Vide Hun. in Reſolut. ſuis in Inſtit. libr.* 1. *tract.* 3. *quæſt.*4. *&* 5.

Digitized by Google

QUÆSTIO XIII.

Vtrum lupanaria in benè conſtituta Repub. tolerari debeant?

Affirmativam hujus quæſtionis videtur defendere, *Tholoſan.14. de Repub.c.1.* Item *Thomas,12.q.101.à 3.ad 2.& 22.q.10. art.11.* Quorum rationes hæ ſunt. 1. ad evitandum majus ſcandalum, minùs eſt permittendum. 2. quia ſordes permittendæ ſunt ſordeſcentibus, ut qui in ſordibus ſunt, ſordeſcant, ne aliorum aut aliarum honeſtatem incendio libidinis violare attentent, 3. Quia magiſtratus ita poteſt permiſſionem lupanarium limitare & reſtringere infamiæ notis, ut illi, quos timor Dei & honeſtatis amor à turpitudine revocare non valet, ſaltem infamiæ publicæ metus coërceat.

Verùm nullo modo lupanaria toleranda & approbanda eſſe, evincitur his fundamentis. 1. Quia Magiſtratus Politicus debet eſſe cuſtos & executor legis divinæ; jam verò lex divina omninò illicitũ concubitum damnat, uti ante demonſtratum. Ergò. 2. Quia lupanaria licentiam & feneſtras aperiunt ad impunè peccandum. 3. Politicus magiſtratus curare debet, ut liberi in Repub. honeſtè procreentur, educentur, & inſtituantur. 4 Quia lupanaria ſunt ſpirituum immundorum templa, Syrenum antra, item corruptelæ juventutis, cloacæ impudicitiæ, fædarum voluptatum & libidinum ſentinæ, & deniq; omnium vitiorum latibula. 5. Quicquid cum lege Dei pugnat, id nullo modo eſt licitum magiſtratui. 6. Iram & vindictam Dei graviſſimam provocant, ruinam & interitum Reipub. teſtis eſt Sodoma & Gomorrha, & univerſale totius mundi primævi diluviũ.

Ad argumenta in contrarium oppoſita, quod attinet, ℞. ad 1. Quod quidem valeat in rebus adiaphoris, non verò in expreſsè à lege prohibitis. Ad 2. id eſſe contra officium Magiſtratus Politici. Ad 3. lupanaria non poſſe excuſari per infamiæ publicæ notas.

QUÆSTIO XIV.

Vtrum conſenſus Parentum omnimo ſit neceſſarius ad matrimonium liberorum?

Negat hoc Bellarm. de matrim. ſacramento cap. 19. his argumẽtis. 1. Exemplis ſcripturę trib. utpote *Eſavi Gen.26.v 34.* qui duxit uxores duas invitis parentibus, ut conſtat ex offenſione horum: & tertiã *c.28. v.9.* contra eorundem voluntatem: & ſeram tamen eos vocat uxores. *Item* Jacob. *Gen.29. & 30.* duxit unam uxorem juxta conſilium paren-

parentum, ſed alias tres & præſertim duas ancillas duxit parentibus omninò invitis. Item Tobias duxit uxorem in aliena regione, *Tob.*17. 12. nec tamen Angelus Raphaël, qui cum ipſo erat, eum admonuit, ut parei tu n conſenſum exſpectaret. 2. Ex auctoritate juris *Canon. cap.ſufficiat, cauſa* 27.*q.*2. ex quo colligit, conſenſum parentum eſſe quidem de honeſtate, ſed non neceſſitate.

Contrà, ſententiā Bellar. contra jns divinū & humanum eſſe, evincîmus hoc modo. Et quod jus Divinum attinet, certiſſimū eſt & probatur expreſſis S.S. teſtimoniis. 1. In Decalogi pręcepto quarto jubētur filii obedire parentibus, id quod explicat, Apoſt. *ad Col.* 3.*v.* 20. in omnibus rebus. 2. *Deut.*7.*v.*3.*Ierem.*29.*v* 6.1. *Corinth.* 7.*v.* 38. in quib. præcipitur parentibus, ut filias ſuas elocent, *Item Exod.* 22.*v.* 17. *Deut.* 22.*v.* 29. ubi patriæ poteſtati relinquitur, ratū vel irritum facere conjugium filiæ etiam ſtupratæ. *Item Num.*30.*v.*3.*& v.*16. Pater poteſt filiæ votum Deo factum irritum reddere. Ergò. 3. Ex ipſo modo conttactus, quia Deus non amplius conjungit virum uxori immediatè, ut Adamum Evæ, ſed per parentes, quibus poteſtatem ſuper filiis dedit.

Præterea de jure civili neceſſario requiri conſenſum parentū patet, *ex pr. Inſtit. de nupt. & l. nuptiæ, ff. de ritu nuptiar. & l* 1.*&* 2. *C. de nupt. & l. conſenſus, ff. de R.I.* Argumenta, quæ in contrarium opponi poſſunt, non tantùm collegit JCtus Hunn. in Reſolutionibus ſuis in Inſtit. verùm etiam ſolidiſſimè refutavit.

Neq; refragatur hac in parte jus canonicum, uti videre in cap. aliter, &c. noſtrates cauſ. 30. quæſt. 5. & cap. non omnis. Item cap. honorantur, &c. hoc ſanctum cauſa q. 2. quibus omnibus manifeſtè probatur, ſine legitimo parentum conſenſu matrimonium nō conſtare. Ad cap. ſufficiat reſponderi poteſt, quod eandem probet ſententiam, in verbis, ſecundum leges & conſenſum, intelligit enim ibi Pontifex leges humanas, id eſt, jus civile. Reſpondemus igitur Bellarmino, quod non ſit exemplis, ſed legibus judicandum. Multa enim tunc temporis toleravit Deus, quæ non vetuit.

QUÆSTIO XV.

Vtrum Pater diſſenſus ſui teneatur reddere rationem?

Quamvis patria poteſtas non in atrocitate, ſed in pietate conſiſtere debeat, *l. divus, ff. ad l. Pomp.* interim tamen ſeveritas & ruſticitas non-

Digitized by Google

nonnullorum parentum tanta eſt, ut recuſent liberos ob privatum commodum in matrimoniũ collocare. Hinc quæritur, utrùm de jure teneatur reddere rationem ſui diſſenſus, an verò ſatis ſit, ſi rogatus de conſenſu, ea ratione, detrectet conſenſum, quod nolit. Erneſtus Cothman in ſuis conſiliis *Vol. in reſp.* 1. *p* 19. *quæſt.* 3. *n*. Quod parens eo caſu, quo ab initio contractus, de conſenſu interrogatus, teneatur reddere rationem ſui diſſenſus & non ſit cum ſua inepta reſponſione audiendus, quod ea ratione detrectare cupiat, quia nolit, ſed omninò deridendus & compellendus ad rationẽ veram & ſufficientem reddendam. Quod ſi verò non ſtatim ab initio de conſenſu ſit rogatus, ſed clam contraxerit matrimonium, tunc negari non poteſt, quin pater juſtiſſimam diſſentiendi cauſam habeat. Alia enim eſt ratio, ſi pater dicat, conſentire nolo, quia me inſcio & clam nuptias contraxiſti, reverentiam illam jure naturæ, divino & humano mihi debitam violaſti & transgreſſus eſt, & aliud ſi dicat nolo, quia nolo. Idem ſentit *Luth. in comm. cap.* 24. *Geneſ. verſ.* proinde damnanda, *Beza in tract. de repud. Ioan. VVigand. in lib. de conjug.* Plures diſſentiendi cauſas, qui aveat, videat *Cothman. d. l. Malch. Kling. in tit. de nupt. § de licitis nuptiis, n.* 8. *&* 9.

Quæstio XVI.

Vtrum ſponſalia de futuro aliquam inducant obligationem?

Antequam aliquid certi reſponderi poteſt, prius ſubjectum quæſtionis ab ęquivocationis vinculo liberandum. Quadrupliciter enim accipitur. Aliis enim ſponſalia de futuro ſunt ſponſalia conditionalia. Aliis ſunt deſponſationes impuberum; aliis ſunt tractatus ſive tractationes ad actum futuram ſponſaliorum. Aliis ſunt cavillationes verborum, qui conſenſum de futuro hic intelligunt per verba futuri temporis, quibus exprimitur. Ideoq; pro diverſitate ſubjecti diverſa eſt ferenda deciſio Conditionalia obligant tantiſper, dum incertum manet, an appoſita conditio poſſit impleri. Deſponſationes verò impuberum inefficaces ſunt, niſi liberi ad pubertatis annos progreſſi eaſdem ratas habuerint. Si in tractationibus nihil eſt certi concluſum & conventum, obligatio nulla exiſtit, & per conſequens nulla exactio. Deniq; de conſenſu præſenti & futuro, tutius eſt petere judicium ex re ipſa; quàm ex ſubtili verborum differentia, quæ in noſtra vernacula lingua non poteſt obſervari, ut rectè Lutherus movet de lib. Von Ehesachen/ *Vide Mentzerum, de matrimon. p.* 129.

Zuti-

Ζητήματα παρέργως adjecta.

1. Philoſophiæ cauſam eſſe Deum aſſerimus cum ſit bona & omne bonum à Deo Jacob. 1. Minorem probo quia intellectum ab ignorantia, voluntatem à pravis deſideriis liberat, atq; ſic quodammodo animum noſtrum ad priſtinam ſanitatem reducit. 2. quia omnis ſapientia vera eſt à Deo, Philoſophia verò tale quid eſt, cum res humanas & divinas tradat, cauſasq; quibus illæ continentur.

2. Philoſophicæ diſciplinæ ante ſuperiores ſunt addiſcendę, quia hæ, (ſi ſuis ſe finib. cõtineant & ſobriè uſurpetur) veluti ancillulæ quędam ſunt, quæ nos in iſtarũ cognitionem & ſcientiam deducunt, quibus neglectis nulla traditio, nulla ſcientia firma eſt, *Lipſius* 4.*Pol.c.*2.

3. Philoſophiæ ſubjectum primarium eſt mens nõ verò liber, nam ex illa in literas redacta eſt. 2. ſi Philoſophia eſſe ſuum haberet in libris, ſequeretur, quod ſublatis omnibus libris philoſophia non amplius maneret, in quocunq; enim accidẽs habet ſuum eſſe, eo ſublato etiam tollitur. Atqui poſterius eſt abſurdum, ergò & prius.

4. Logicam partem eſſe Philoſophiæ, negamus, cum ſit inſtrumentum Philoſophiæ, teſtante *Zabarell. de natura Logica libr*. 1. *cap*. 2. Jàm verò nullum inſtrumentum poteſt eſſe pars ejus, cujus eſt inſtrumentum, Ergò. 2. quia non immediatè intellectum perficit, ut omnes Philoſophiæ partes, ſed tantùm modum indagandi cauſas docet.

5. De Machiavello ſtatuendum, oſorem fuiſſe & religionis, juris, & æquitatis. Non enim poterat dari conſilium peſtilentius, quam quod dedit, Principi dum ſuadet, ut ſpreto alieno conſilio ſuæ ipſius prudentiæ innitatur?

Digitized by Google

nonnullorum parentum tanta eſt, ut recuſent liberos ob privatum commodum in matrimoniũ collocare. Hinc quæritur, utrùm de jure teneatur reddere rationem ſui diſſenſus, an verò ſatis ſit, ſi rogatus de conſenſu, ea ratione, detrectet conſenſum, quòd nolit. Erneſtus Cothman in ſuis conſiliis *Vol. in reſp.* 1. *p* 19. *quæſt.* 3. *n.* Quod parens eo caſu, quo ab initio contractus, de conſenſu interrogatus, teneatur reddere rationem ſui diſſenſus & non ſit cum ſua inepta reſponſione audiendus, quod ea ratione detrectare cupiat, quia nolit, ſed omninò deridendus & compellendus ad rationē veram & ſufficientem reddendam. Quod ſi verò non ſtatim ab initio de conſenſu ſit rogatus, ſed clam contraxerit matrimonium, tunc negari non poteſt, quin pater juſtiſſimam diſſentiendi cauſam habeat. Alia enim eſt ratio, ſi pater dicat, conſentire nolo, quia me inſcio & clam nuptias contraxiſti, reverentiam illam jure naturæ, divino & humano mihi debitam violaſti & transgreſſus eſt, & aliud ſi dicat nolo, quia nolo. Idem ſentit *Luth. in comm. cap.* 24. *Geneſ. verſ.* proinde damnanda, *Beza in tract. de repud. Ioan. VVigand. in lib. de conjug.* Plures diſſentiendi cauſas, qui aveat, videat *Cothman. d. l. Malch. Kling. in tit. de nupt. § de licitis nuptiis, n.* 8. *&* 9.

Quæstio XVI.

Vtrum ſponſalia de futuro aliquam inducant obligationem?

Antequam aliquid certi reſponderi poteſt, prius ſubjectum quæſtionis ab ęquivocationis vinculo liberandum. Quadrupliciter enim accipitur. Aliis enim ſponſalia de futuro ſunt ſponſalia conditionalia. Aliis ſunt deſponſationes impuberum; aliis ſunt tractatus ſive tractationes ad actum futurum ſponſaliorum. Aliis ſunt cavillationes verborum, qui conſenſum de futuro hic intelligunt per verba futuri temporis, quibus exprimitur. Ideoq; pro diverſitate ſubjecti diverſa eſt ferenda deciſio Conditionalia obligant tantiſper, dum incertum manet, an appoſita conditio poſſit impleri. Deſponſationes verò impuberum inefficaces ſunt, niſi liberi ad pubertatis annos progreſſi eaſdem ratas habuerint. Si in tractationibus nihil eſt certi concluſum & conventum, obligatio nulla exiſtit, & per conſequens nulla exactio. Deniq; de conſenſu præſenti & futuro, tutius eſt petere judicium ex re ipſa; quàm ex ſubtili verborum differentia, quæ in noſtra vernacula lingua non poteſt obſervari, ut rectè Lutherus movet de lib. Von Eheſachen / *Vide Mentzerum, de matrimon. p.* 129.

Zyri-

Ζητήματα παρέργως adjecta.

1. Philoſophiæ cauſam eſſe Deum aſſerimus cum ſit bona & omne bonum à Deo Jacob. 1. Minorem probo quia intellectum ab ignorantia, voluntatem à pravis deſideriis liberat, atq; ſic quodammodo animum noſtrum ad priſtinam ſanitatem reducit. 2. quia omnis ſapientia vera eſt à Deo, Philoſophia verò tale quid eſt, cum res humanas & divinas tradat, cauſasq; quibus illæ continentur.

2. Philoſophicæ diſciplinæ ante ſuperiores ſunt addiſcendę, quia hæ, (ſi ſuis ſe finib. cōtineant & ſobriè uſurpetur) veluti ancillulæ quędam ſunt, quæ nos in iſtarū cognitionem & ſcientiam deducunt, quibus neglectis nulla traditio, nulla ſcientia firma eſt, *Lipſius 4. Pol. c. 2.*

3. Philoſophiæ ſubjectum primarium eſt mens nō verò liber, nam ex illa in literas redacta eſt. 2. ſi Philoſophia eſſe ſuum haberet in libris, ſequeretur, quod ſublatis omnibus libris philoſophia non amplius maneret, in quocunq; enim accidēs habet ſuum eſſe, eo ſublato etiam tollitur. Atqui poſterius eſt abſurdum, ergò & prius.

4. Logicam partem eſſe Philoſophiæ, negamus, cum ſit inſtrumentum Philoſophiæ, teſtante *Zabarell. de natura Logicæ libr. 1. cap. 2.* Jàm verò nullum inſtrumentum poteſt eſſe pars ejus, cujus eſt inſtrumentum, Ergò. 2. quia non immediatè intellectum perficit, ut omnes Philoſophiæ partes, ſed tantùm modum indagandi cauſas docet.

5. De Machiavello ſtatuendum, oſorem fuiſſe & religionis, juris, & æquitatis. Non enim poterat dari conſilium peſtilentius, quam quod dedit, Principi dum ſuadet, ut ſpreto alieno conſilio ſuæ ipſius prudentiæ innitatur?

H Pieta-

Digitized by Google

nonnullorum parentum tanta eſt, ut recuſent liberos ob privatum commodum in matrimoniū collocare. Hinc quæritur, utrùm de jure teneatur reddere rationem ſui diſſenſus, an verò ſatis ſit, ſi rogatus de conſenſu, ea ratione, detrectet conſenſum, quod nolit. Erneſtus Cothman in ſuis conſiliis *Vol. in reſp. 1. p 19. quæſt. 3. &c.* Quod parens eo caſu, quo ab initio contractus, de conſenſu interrogatus, teneatur reddere rationem ſui diſſenſus & non ſit cum ſua inepta reſponſione audiendus, quod ea ratione detrectare cupiat, quia nolit, ſed omninò deridendus & compellendus ad rationē veram & ſufficientem reddendam. Quod ſi verò non ſtatim ab initio de conſenſu ſit rogatus, ſed clam contraxerit matrimonium, tunc negari non poteſt, quin pater juſtiſſimam diſſentiendi cauſam habeat. Alia enim eſt ratio, ſi pater dicat, conſentire nolo, quia me inſcio & clam nuptias contraxiſti, reverentiam illam jure naturæ, divino & humano mihi debitam violaſti & transgreſſus eſt, & aliud ſi dicat nolo, quia nolo. Idem ſentit *Luth. in comm. cap. 24. Geneſ. verſ.* proinde damnanda, *Beza in tract. de repud. Ioan. VVigand. in lib. de conjug.* Plures diſſentiendi cauſas, qui aveat, videat *Cothman. d. l. Malch. Kling. in tit. de nupt. § de licitis nuptiis, n. 8. & 9.*

QUÆSTIO XVI.

Vtrum ſponſalia de futuro aliquam inducant obligationem?

Antequam aliquid certi reſponderi poteſt, prius ſubjectum quæſtionis ab ęquivocationis vinculo liberandum. Quadrupliciter enim accipitur. Aliis enim ſponſalia de futuro ſunt ſponſalia conditionalia. Aliis ſunt deſponſationes impuberum; aliis ſunt tractatus ſive tractationes ad actum futuram ſponſaliorum. Aliis ſunt cavillationes verborum, qui conſenſum de futuro hìc intelligunt per verba futuri temporis, quibus exprimitur. Ideoq; pro diverſitate ſubjecti diverſa eſt ferenda deciſio Conditionalia obligant tantiſper, dum incertum manet, an appoſita conditio poſſit impleri. Deſponſationes verò impuberum inefficaces ſunt, niſi liberi ad pubertatis annos progreſſi eaſdem ratas habuerint. Si in tractationibus nihil eſt certi concluſum & conventum, obligatio nulla exiſtit, & per conſequens nulla exactio. Deniq; de conſenſu præſenti & futuro, tutius eſt petere judicium ex re ipſa; quàm ex ſubtili verborum differentia, quæ in noſtra vernacula lingua non poteſt obſervari, ut rectè Lutherus movet de lib. Von Eheſachen/ *Vide Mentzerum. de matrimon. p. 129.*

Vtri-

Digitized by Google

Ζητήματα παρέργως adjecta.

1. Philoſophiæ cauſam eſſe Deum aſſerimus cum ſit bona & omne bonum à Deo Jacob. 1. Minorem probo quia intellectum ab ignorantia, voluntatem à pravis deſideriis liberat, atq; ſic quodammodo animum noſtrum ad priſtinam ſanitatem reducit. 2. quia omnis ſapientia vera eſt à Deo, Philoſophia verò tale quid eſt, cum res humanas & divinas tradat, cauſasq; quibus illæ continentur.

2. Philoſophicæ diſciplinæ ante ſuperiores ſunt addiſcendę, quia hæ, (ſi ſuis ſe finib. cõtineant & ſobriè uſurpetur) veluti ancillulæ quędam ſunt, quæ nos in iſtarũ cognitionem & ſcientiam deducunt, quibus neglectis nulla traditio, nulla ſcientia firma eſt, *Lipſius* 4. *Pol.c.*2.

3. Philoſophiæ ſubjectum primarium eſt mens nõ verò liber, nam ex illa in literas redacta eſt. 2. ſi Philoſophia eſſe ſuum haberet in libris, ſequeretur, quod ſublatis omnibus libris philoſophia non amplius maneret, in quocunq; enim accidẽs habet ſuum eſſe, eo ſublato etiam tollitur. Atqui poſterius eſt abſurdum, ergò & prius.

4. Logicam partem eſſe Philoſophiæ, negamus, cum ſit inſtrumentum Philoſophiæ, teſtante *Zabarell. de natura Logica libr.* 1. *cap.* 2. Jàm verò nullum inſtrumentum poteſt eſſe pars ejus, cujus eſt inſtrumentum, Ergò. 2. quia non immediatè intellectum perficit, ut omnes Philoſophiæ partes, ſed tantùm modum indagandi cauſas docet.

5. De Machiavello ſtatuendum, oſorem fuiſſe & religionis, juris, & æquitatis. Non enim poterat dari conſilium peſtilentius, quam quod dedit, Principi dum ſuadet, ut ſpretò alieno conſilio ſuæ ipſius prudentiæ innitatur?

H Pieta-

nonnullorum parentum tanta eſt, ut recuſent liberos ob privatum commodum in matrimoniū collocare. Hinc quæritur, utrùm de jure teneatur reddere rationem ſui diſſenſus, an verò ſatis ſit, ſi rogatus de conſenſu, ea ratione, detrectet conſenſum, quod nolit. Erneſtus Cothman in ſuis conſiliis *Vol. in reſp. 1. p 19. quæſt. 3. &c.* Quod parens eo caſu, quo ab initio contractus, de conſenſu interrogatus, teneatur reddere rationem ſui diſſenſus & non ſit cum ſua inepta reſponſione audiendus, quod ea ratione detrectare cupiat, quia nolit, ſed omninò deridendus & compellendus ad rationē veram & ſufficientem reddendam. Quod ſi verò non ſtatim ab initio de conſenſu ſit rogatus, ſed clam contraxerit matrimonium, tunc negari non poteſt, quin pater juſtiſſimam diſſentiendi cauſam habeat. Alia enim eſt ratio, ſi pater dicat, conſentire nolo, quia me inſcio & clam nuptias contraxiſti, reverentiam illam jure naturæ, divino & humano mihi debitam violaſti & transgreſſus eſt, & aliud ſi dicat nolo, quia nolo. Idem ſentit *Luth. in comm. cap. 24. Geneſ. verſ.* proinde damnanda, *Beza in tract. de repud. Ioan. VVigand. in lib. de conjug.* Plures diſſentiendi cauſas, qui aveat, videat *Cothman. d. l. Matth. Kling. in tit. de nupt. § de licitis nuptiis, n. 8. & 9.*

Quæstio XVI.

Vtrum ſponſalia de futuro aliquam inducant obligationem?

Antequam aliquid certi reſponderi poteſt, prius ſubjectum quæſtionis ab æquivocationis vinculo liberandum. Quadrupliciter enim accipitur. Aliis enim ſponſalia de futuro ſunt ſponſalia conditionalia. Aliis ſunt deſponſationes impuberum; aliis ſunt tractatus ſive tractationes ad actum futurum ſponſaliorum. Aliis ſunt cavillationes verborum, qui conſenſum de futuro hîc intelligunt per verba futuri temporis, quibus exprimitur. Ideoq; pro diverſitate ſubjecti diverſa eſt ferenda deciſio Conditionalia obligant tantiſper, dum incertum manet, an appoſita conditio poſſit impleri. Deſponſationes verò impuberum inefficaces ſunt, niſi liberi ad pubertatis annos progreſſi eaſdem ratas habuerint. Si in tractationibus nihil eſt certi concluſum & conventum, obligatio nulla exiſtit, & per conſequens nulla exactio. Deniq; de conſenſu præſenti & futuro, tutius eſt petere judicium ex re ipſa; quàm ex ſubtili verborum differentia, quæ in noſtra vernacula lingua non poteſt obſervari, ut rectè Lutherus movet de lib. Von Ehesachen/ *Vide Mentzerum, de matrimon. p. 129.*

Trri-

Ζητήματα παρέργως adjecta.

1. Philoſophiæ cauſam eſſe Deum aſſerimus cum ſit bona & omne bonum à Deo Jacob. 1. Minorem probo quia intellectum ab ignorantia, voluntatem à pravis deſideriis liberat, atq; ſic quodammodo animum noſtrum ad priſtinam ſanitatem reducit. 2. quia omnis ſapientia vera eſt à Deo, Philoſophia verò tale quid eſt, cum res humanas & divinas tradat, cauſasq; quibus illæ continentur.

2. Philoſophicæ diſciplinæ ante ſuperiores ſunt addiſcendę, quia hæ, (ſi ſuis ſe finib. cõtineant & ſobriè uſurpetur) veluti ancillulæ quędam ſunt, quæ nos in iſtarũ cognitionem & ſcientiam deducunt, quibus neglectis nulla traditio, nulla ſcientia firma eſt, *Lipſius 4. Pol. c. 2.*

3. Philoſophiæ ſubjectum primarium eſt mens nõ verò liber, nam ex illa in literas redacta eſt. 2. ſi Philoſophia eſſe ſuum haberet in libris, ſequeretur, quod ſublatis omnibus libris philoſophia non amplius maneret, in quocunq; enim accidẽs habet ſuum eſſe, eo ſublato etiam tollitur. Atqui poſterius eſt abſurdum, ergò & prius.

4. Logicam partem eſſe Philoſophiæ, negamus, cum ſit inſtrumentum Philoſophiæ, teſtante *Zabarell. de natura Logica libr. 1. cap. 2.* Jàm verò nullum inſtrumentum poteſt eſſe pars ejus, cujus eſt inſtrumentum, Ergò. 2. quia non immediatè intellectum perficit, ut omnes Philoſophiæ partes, ſed tantùm modum indagandi cauſas docet.

5. De Machiavello ſtatuendum, oſorem fuiſſe & religionis, juris, & æquitatis. Non enim poterat dari conſilium peſtilentius, quam quod dedit, Principi dum ſuadet, ut ſpretò alieno conſilio ſuæ ipſius prudentiæ innitatur?

Digitized by Google

QUÆSTIO XIII.

Vtrum lupanaria in benè conſtituta Repub. tolerari debeant?

Affirmativam hujus quæſtionis videtur defendere, *Tholoſan.* 14. *de Repub. c.* 1. Item *Thomas*, 12. *q.* 101. *à* 3. *ad* 2. *&* 22. *q.* 10. *art.* 11. Quorum rationes hæ ſunt. 1. ad evitandum majus ſcandalum, minùs eſt permittendum. 2. quia ſordes permittendæ ſunt ſordeſcentibus, ut qui in ſordibus ſunt, ſordeſcant, ne aliorum aut aliarum honeſtatem incendio libidinis violare attentent, 3. Quia magiſtratus ita poteſt permiſſionem lupanarium limitare & reſtringere infamiæ notis, ut illi, quos timor Dei & honeſtatis amor à turpitudine revocare non valet, ſaltem infamiæ publicæ metus coërceat.

Verùm nullo modo lupanaria toleranda & approbanda eſſe, evincitur his fundamentis. 1. Quia Magiſtratus Politicus debet eſſe cuſtos & executor legis divinæ; jam verò lex divina omninò illicitũ concubitum damnat, uti ante demonſtratum. Ergò. 2. Quia lupanaria licentiam & feneſtras aperiunt ad impunè peccandum. 3. Politicus magiſtratus curare debet, ut liberi in Repub. honeſtè procreentur, educentur, & inſtituantur. 4 Quia lupanaria ſunt ſpirituum immundorum templa, Syrenum antra, item corruptelæ juventutis, cloacæ impudicitiæ, fœdarum voluptatum & libidinum ſentinæ, & deniq; omnium vitiorum latibula. 5. Quicquid cum lege Dei pugnat, id nullo modo eſt licitum magiſtratui. 6. Iram & vindictam Dei graviſſimam provocant, ruinam & interitum Reipub. teſtis eſt Sodoma & Gomorrha, & univerſale totius mundi primævi diluviũ.

Ad argumenta in contrarium oppoſita, quod attinet, ℞. ad 1. Quod quidem valeat in rebus adiaphoris, non verò in expreſsè à lege prohibitis. Ad 2. id eſſe contra officium Magiſtratus Politici. Ad 3. lupanaria non poſſe excuſari per infamiæ publicæ notas.

QUÆSTIO XIV.

Vtrum conſenſus Parentum omnimo ſit neceſſarius ad matrimonium liberorum?

Negat hoc Bellarm. de matrim. ſacramento cap. 19. his argumẽtis. 1. Exemplis ſcripturę trib. utpote *Eſavi Gen.* 26. *v* 34. qui duxit uxores duas invitis parentibus, ut conſtat ex offenſione horum: & tertiã *c.* 28. *v.* 9. contra eorundem voluntatem: & ſeram tamen eos vocat uxores. *Item* Jacob. *Gen.* 29. *&* 30. duxit unam uxorem juxta conſilium paren-

parentum, ſed alias tres & præſertim duas ancillas duxit parentibus omninò invitis. Item Tobias duxit uxorem in aliena regione, *Tob.* 17. 12. nec tamen Angelus Raphaël, qui cum ipſo erat, eum admonuit, ut parentum conſenſum exſpectaret. 2. Ex auctoritate juris *Canon. cap. ſufficiat, cauſa* 27. *q.* 2. ex quo colligit, conſenſum parentum eſſe quidem de honeſtate, ſed non neceſſitate.

Contrà, ſententiā Bellar. contra jus divinū & humanum eſſe, evincimus hoc modo. Et quod jus Divinum attinet, certiſſimū eſt & probatur expreſſis S.S. teſtimoniis. 1. In Decalogi precepto quarto jubētur filii obedire parentibus, id quod explicat, Apoſt. *ad Col.* 3. *v.* 20. in omnibus rebus. 2. *Deut.* 7. *v.* 3. *Ierem.* 29. *v* 6. 1. *Corinth.* 7. *v.* 38. in quib. præcipitur parentibus, ut filias ſuas elocent, *Item Exod.* 22. *v.* 17. *Deut.* 22. *v.* 29. ubi patriæ poteſtati relinquitur, ratū vel irritum facere conjugium filiæ etiam ſtupratæ. *Item Num.* 30. *v.* 3. *&* *v.* 16. Pater poteſt filiæ votum Deo factum irritum reddere. Ergò. 3. Ex ipſo modo contractus, quia Deus non amplius conjungit virum uxori immediatè, ut Adamum Evæ, ſed per parentes, quibus poteſtatem ſuper filiis dedit.

Præterea de jure civili neceſſario requiri conſenſum parentū patet, *ex pr. Inſtit. de nupt. & l. nuptiæ, ff. de ritu nuptiar. & l* 1. *&* 2. *C. de nupt. & l. conſenſus, ff. de R. I.* Argumenta, quæ in contrarium opponi poſſunt, non tantùm collegit JCtus Hunn. in Reſolutionibus ſuis in Inſtit. verùm etiam ſolidiſſimè refutavit.

Neq; refragatur hac in parte jus canonicum, uti videre in cap. aliter, &c. noſtrates cauſ. 30. quæſt. 5. & cap. non omnis. Item cap. honorantur, &c. hoc ſanctum cauſa q. 2. quibus omnibus manifeſtè probatur, ſine legitimo parentum conſenſu matrimonium nō conſtare. Ad cap. ſufficiat reſponderi poteſt, quod eandem probet ſententiam, in verbis, ſecundum leges & conſenſum, intelligit enim ibi Pontifex leges humanas, id eſt, jus civile. Reſpondemus igitur Bellarmino, quod non ſit exemplis, ſed legibus judicandum. Multa enim tunc temporis toleravit Deus, quæ non vetuit.

QUÆSTIO XV.

Vtrum Pater diſſenſus ſui teneatur reddere rationem?

Quamvis patria poteſtas non in atrocitate, ſed in pietate conſiſtere debeat, *l. divus, ff. ad l. Pomp.* interim tamen ſeveritas & ruſticitas

non-

Ζητήματα παρέργως adjecta.

1. Philoſophiæ cauſam eſſe Deum aſſerimus cum ſit bona & omne bonum à Deo Jacob. 1. Minorem probo quia intellectum ab ignorantia, voluntatem à pravis deſideriis liberat,atq; ſic quodammodo animum noſtrum ad priſtinam ſanitatem reducit. 2. quia omnis ſapientia vera eſt à Deo, Philoſophia verò tale quid eſt,cum res humanas & divinas tradat, cauſasq; quibus illæ continentur.

2. Philoſophicæ diſciplinæ ante ſuperiores ſunt addiſcendę,quia hæ,(ſi ſuis ſe finib cōtineant & ſobriè uſurpetur) veluti ancillulæ quędam ſunt,quæ nos in iſtarũ cognitionem & ſcientiam deducunt, quibus neglectis nulla traditio, nulla ſcientia firma eſt, *Lipſius* 4.*Pol.c.*2.

3. Philoſophiæ ſubjectum primarium eſt mens nō verò liber,nam ex illa in literas redacta eſt. 2. ſi Philoſophia eſſe ſuum haberet in libris, ſequeretur, quod ſublatis omnibus libris philoſophia non amplius maneret,in quocunq; enim accidēs habet ſuum eſſe,eo ſublato etiam tollitur. Atquipoſterius eſt abſurdum,ergò & prius.

4. Logicam partem eſſe Philoſophiæ, negamus, cum ſit inſtrumentum Philoſophiæ, teſtante *Zabarell. de natura Logica libr*. 1. *cap*. 2. Jam verò nullum inſtrumentum poteſt eſſe pars ejus, cujus eſt inſtrumentum, Ergò. 2. quia non immediatè intellectum perficit, ut omnes Philoſophiæ partes, ſed tantùm modum indagandi cauſas docet.

5. De Machiavello ſtatuendum, oſorem fuiſſe & religionis,juris,& æquitatis.Non enim poterat dari conſilium peſtilentius,quam quod dedit, Principi dum ſuadet, ut ſpretò alieno conſilio ſuæ ipſius prudentiæ innitatur?

H Pieta-

Pietatem & religionem, quam etiamſi non habeat, attamen præ ſe ferat? Doctores Chriſtianæ religionis nihil faciat? Moyſis auctoritatem & leges, vi & armis, non fide ac Deo nixas fuiſſe credat? fortunæ & caſui felicitatem, non virtuti vel religioni veræ tribuat. Et quid quæſo poterat effari pernitioſius, quàm belli juſtitiam in ea, quam quiſq; ſibi putat eſſe neceſſitatem, ſtatuere, & hac occaſione juſtè inflammaſſe orbem univerſum Nerones, cum tamen belli juſtæ cauſæ tantùmmodo ſint, defenſio patrię, pacis, religionis & aliorum bonorum maximi momenti.

6. Nihil proinde magis venenatũ, quàm cum ait, Principi, ut omnem penitus pacis ſpem ac deſiderium præcidat, inſignibus injuriis violandos eſſe adverſarios. In provinciis ſubactis Colonias ſic eſſe collocandas, ut veteres ablegentur incolæ: quibus autẽ mutatio gravis eſt, omnes eſſe ſubvertendos & familias funditus tollendas: Pravis moribus eſſe implendam civitatem vel provinciam, quã ſine bello velit ulſciſci. Stultum eſſe, ſi quis putet, veterum injuriarum oblivionem induci novis benefactis. Principi tyrannum aliquem inſignem imitandum eſſe, famamq; crudelitatis contemnendũ, modo in officio ſubditos ſuos contineat, Expedire ut metuatur plus, quàm ametur: amicitiæ haut fidendum. Si quem plectere velit, ſpecioſum aliquid eſſe prætexendum. Leonis & vulpis induendum ingenium. Immanitatem uno impetu, ſenſim verò beneficentiam eſſe exercendam. Factiones eſſe alendas inter ſubditos, tollendos autem de medio boni publici amantes, & quæ ſunt plura alia quæ blaſphemans ex damnata ſua evomuit anima, & ſic inſipiẽti mundo obtruſit, ut hoc veneno epoto, multi Politici ſtatuerint, optima ratione ſic adminiſtrari Rempub. Quamobrem Machiavelli opinionem,

Digitized by Google

nionem, ut impiam & blaſphemam è Reipub. finibus ejiciendam & radicitus extirpādam eſſe, ne pars ſincera trahatur, concludimus.

APOTELESMA,

IN QUO TURPIS ET PERNITIOSA MACHIAVELLI OPINIO REFUTATUR, QUEM affirmare non puduit, Principi utilitatis ſuæ cauſa, licere promiſſa vel fidem datam fallere & revocare.

INTER alias virtutes, quibus Machiavellus vult Principem ornatum, vehementer ille laudat, illam prudentiam, quam vulgò perfidiam & perjurium nominamus, quo videlicet Princeps omnia pacta & promiſſa ad ſuam tantùm interpretatur utilitatem; monens, licere Principi, ſine ullo ſcrupulo, vel conſcientiæ aut honeſtatis morſu & reſpectu, illo caſu, ſi egregia amplificandi & confirmandi Imperii ſeſe offerat occaſio, fidem datam fallere ac jus jurandū violare. Qua opinione nos nihil, non dicemus principe, ſed quovis homine, indignius eſſe judicamus, adeò, ut qui vel cogitare tale quid auſit, meritò eum pudere atque erubeſcere oporteat: tantum abeſt, ut hæc præcepta principum animis, inſtillanda atq; inculcanda putemus, utpote, quorum præcipuum munus eſt, juſtitiam incorruptè omnibus adminiſtrare. Hujuſmodi ergo ſuaſoribus non facilè aures præbebunt, niſi ii, quorū animus & corruptus, & malitiâ obcœcatus eſt, ut quid de ipſis poſteritas cenſura ſit, non multum laborent. Illud enim negari non poteſt, firmiſſimum principatus fundamentum eſſe, bonam ac honeſtam, de principis alicujus virtutibus, tàm ſubditorum, quàm exterorum, opinionem ac judiciū, ut videlicet benè de eo boni omnes ſentiant, & benè de eo loquantur. Quid verò de principis illius reputatione & fama dicemus, qui omnium ſermonibus tanquam perfidus ac perjurus differtur? Refert Machiavellus, id nonnunquam neceſſarium, cùm occaſio ſemel amiſſa non facilè revertatur. Audio, Machiavelle, quem tuo errori fucum facis. De occaſio-

ne quod dicis, verum eſſe non nego. Sed, an inde concludes, licere principi utilitatis ſuæ cauſa fidem datam fallere? Equidem ſic omnia & divina, & humana jura pervertis. Hæc enim ſententia locum ſi obtineret, mox ferro & igne omnia vaſtari adeoq; cœlum terræ miſceri videbimus. Eſto, ſit aliquando utile, fidem datam fallere. An propterea fallemus? Sic enim licebit & templa diripere, altaria expilare, opprimere innocentes, fures, ſicarios & peſſimorum hominum ſentinam fovere. Neq; ſcelerum ullum eſt, quod non ſpeciem utilitatis habeat. Apage cum tua opinione, ô principum peſtis. Equidem ſic exiſtimamus, fidem ſervare, divinum quid eſſe, ac longè melius, quàm eandem datam fallere, etiamſi certiſſima utilitatis ſpes effulgeat. Annon, qui fidem privato datam violant, in omnium ſuſpiciones & odia incurrunt? Annon vulgò execrationi ſunt, ipſiq; iiſdem petuntur artibus? Annon & aliam pœnam ſecum apportat perfidia, videlicet illam, quod tum etiam, quando verum dicit, remque ſerio agit, neminẽ inveniat, qui credere ipſi aut fidere velit. Porrò, quam triſtes ſoleant eſſe, hanc Machiavelli doctrinam amplectentium exitus, infinitis exemplis demonſtrari poſſet. Unum tantum hoc loco ſufficiat. Notum eſt enim Borgię famoſi illius Valentini ducis exemplum. Is cum abjecto omni religionis, honeſtatis, fidei & æquitatis reſpectu, totum ſe libidinibus dediſſet, & perjurio, perfidia, proditionibus, aliisq; ſceleribus divina & humana jura polluiſſet, ſuo malo expertus eſt, quam parum firma ſint regna, quæ fraudibus ac perfidia nituntur. Paulò enim poſt à ſuis ſubditis eſt deſertus, amicis juxta ac inimicis exoſus eſt, è tam alto dignitatis culmine ad ima detruſus, vitam tandem in ſumma miſeria finivit, nec quicquam poſteris ſuis reliquit: præter infelicem ſcelerum ſuorum memoriam. Neq; eſt quod dicis; Turcas his artibus frequenter uſos eſſe, cum magna ipſorum utilitate. Nã ſi recta ratione putare rem velimus, omninò dicendũ non fraudi & perfidiæ hoc per ſe adſcribendum, verùm potius ignaviæ & diſcordiæ Chriſtianorum. Perjurium enim & Deus & homines rectæ rationis, ſemper oderunt, nullam proinde proſperitatem perjurio, ſed juſtæ Dei indignationi & ſocordiæ hominum adſcribendam eſſe concludimus.

Finis Disputationis II.

Digitized by Google

COLLEGII POLITICI
DISPUTATIO III.

DE DOMINO ET SERVO, ET ARTE χρηματιστικῆ.

Reſp. JOHANNE WORMSERO, GIESSENSI.

Προοίμιον.

AD conſtituendam familiam, duas neceſſariò requiri ſocietates, præcedenti diſputatione, dictum eſt: Primariâ igitur, quæ eſt inter maritum & uxorem, expeditâ; Secundariam, quæ eſt inter dominū & ſervum, hâc diſputatione adjiciemus. Idq; ut à nobis fiat certa methodo & ordine. Primò ad pleniorem cognitionem & intellectum ſervitutis, præmittemus quædam, *de libertate*, *Secundò* varias diſtinctiones *ſervitutis* adferemus. *Tertiò*, qualem habuerint Romani *poteſtatem* in ſervos, detegemus. *Quartò* de novo quodam & innominato ſervorum genere vulgò dictis, Leib Eygene / quædam adjiciemus.

THESIS PRIMA.

CUm privatio per habitum meliùs cognoſcatur ideoq; meritò jus ſervitutis à jure libertatis auſpicamur. Sunt autem *Libertas & ſervitus* nō res privatæ, ſed publicæ, quæ ad publicam utilitatem & ſtatum perſonarum pertinent, *teſte ICto Marciano, l. ſiquis rogatus*, 53. *in pr. ff. de fideicom. libert.* Ideoq; meritò de iis in Politicis agimus.

2. Vocabulum libertatis, tàm Theologi, quam Philoſophi in Metaphyſicis & Ethicis, nec non JCti, variè accipiunt, & proinde diverſis definitionibus circumſcribūt, quas ne huc præter neceſſitatem ingeram, quandam diſtinctionem libertatis præmittam.

3. *Socin. 9. Metaph. q. 9.* duplicem facit *libertatem*: Unam *à coactione*; alteram *contradictionis*, quibus nos tertiam addimus ſpeciem; quæ dicitur *Politica*.

4. Libertas *à coactione* dicitur, *Soncino d.l.* illa, quæ rem eximit ab omni poteſtate ſuperiore; Atq; ſic competit, *Deo Ter. Opt. Max. abſolutè & primò; Hominibus verò ſecundum quid*, quia, ut alii aliis quodam reſpectu ſubjiciantur, omnes tamen obſequium debent Deo, à quo voluntatis & actus noſtri libertas omnis dependet.]

5. *Contradictionis* libertas nihil eſt aliud, quàm ipſa voluntas, ſeu naturalis facultas, quæ tendit ad utrumq; oppoſitum, & poteſt agere vel non agere, prout viſum fuerit, aut ipſa ſeſe applicaverit. *Ariſt. 8. Phyſ. text. 8. & 9. Metaph. text. 10. Soncin. 9. Metap. q. 9. Soar. diſp. Metaph. 19.* Et hæc eſt, quæ à Stoicis definita eſt. *Quod ſit facultas vivendi, prout quis maximè velit*, & proinde nullo modo cogi, nec prohiberi, nec vim pati poteſt, cujus appetitiones non impediuntur, deſideria non fruſtrantur, averſationes non ſunt irritæ.

6. Eſt igitur hæc *contradictionis libertas, tantùm voluntatis*, & non cadit, niſi in motum voluntatis primum, ſive in actum elicitum, atq; proinde diſtincta ab illa, quę nō principiū actus, ſed ipſum actum imperatum ſive ſecundum conſiderat, & in ſpecie *libertas Politica* nominatur. Actus enim imperatus, ſive quatenus in objectum extra ſe fertur, quia & tolli & impediri poteſt ab extraneo quodam; ſequitur & ipſam libertatem hac ratione, actu videlicet potentiæ impedito, tolli poſſe; & quia hoc loco nobis ſermo de tali libertate, quę habet oppoſitam ſervitutem, ſequitur hìc tantùm agendum eſſe de *libertate Politica, quæ non ex facultate agendi, ſed ex impedimento*, quod inter facultatem, & actum interjicitur, prohiberque quominus tantum poſſit voluntas, quantum cupit, æſtimanda. Quotiescunq; enim membra noſtri corporis aliud exequi coguntur, quàm imperavit voluntas noſtra; toties libertati noſtræ aliquid detrahitur.

7. Non tamen propterea libertas noſtra æſtimari debet ex impedimento quocunq; operationis & limitatione licentiæ, nullus enim in rerum natura liber hac ratione eſſet; omnes enim cogimur ſubjecti eſſe & majeſtati & legibus, quæ quamvis non ſinunt nos vivere ut volumus, non tamen inducunt animo noſtro ſervitutem, aut quicquam derogant libertati, quia conveniunt & congruunt inclinationi voluntatis noſtræ & ita imperant, prout voluntas noſtra naturaliter appetere debet, reſtringunt igitur præcepta & leges voluntatem.

Digitized by Google

tem noſtram & ad mores, naturæ & rationi conformes limitant.

8. Hominis proinde libertas non conſiſtit in eo, ut malè agat, ſed ut liberè perſequatur bonum, & in eo imitetur perfectionem *Dei Ter. Opt, Max.* & ſanctorũ Angelorũ, qui etiam pertinaci propoſito vergunt in id, quod abſolutè bonum, non tamen inde libertatis jacturam patiuntur magis, ac ipſe Deus, quem nefas eſt quicquam cogitare ab optimo.

9. Cùm ergò voluntas noſtra non proſiliat ad executionem, niſi prius ab extraneo quodam objecto moveatur & invitetur; Idcircò leges, & præcepta, tanquam objectum adſunt, quo voluntas noſtra inclinatur ad id unicum, quod tendit ad ſui perfectionem, & quò aliàs à natura ſua ferebatur.

10. Hinc ſequitur, ſervitutem non eſſe, ſi quiſpiam convenienter vivit Reipub. Proinde *Cic. pro Cluent. egregiè. Legũ miniſtri Magiſtratus, legum interpretes, judices, legum deniq; idcircò omnes ſervi ſumus, ut liberi eſſe poſſum*. Item *Plin. ad Trajan. juſtæ legi ſanctæ & honeſtæ, ut & optimo ſervire Principi, regnare eſt. Item Boët. lib. 1. conſol. Proſ. 6. Regis agi frenis, atq; obtemperare juſtitiæ, ſumma libertas eſt in Monarchia. Item Seneca lib. 2. de benef c. 20. optimus civitatis ſtatus, ſub rege juſto. Item Claud. lib. 3. laud. ſtil.*

Fallitur egregiè, quiſquis ſub principe credit
Servitium: nuſquam libertas gratior extat
Quàm ſub rege pio, &c.

11. Rectè ergò à JCtis definitur libertas: *Quod ſit naturalis facultas ejus, quod cuiq; facere libet, niſi quid vi aut jure probibetur, l. libertas, ff. de ſtatu hom. & § 1. inſtit. de jur. Perſon.*

12. Patet inde, jus non opponi libertati, ſed cum libertate ſtare poſſe, homini quippe id tantum facere ex recta ratione libet, quod magiſtratus & leges requirunt. Eſt proinde libertas nihil aliud, quam vivere ſub legibus. Nã ſi libertas eſſet talis facultas, quod cuiq; ex corrupta natura placet, abſq; ullo impedimento licentiæ, non tantùm Reſpub. nulla conſtare poſſet, verùm ne vita quidem hominum à belluina abeſſet, quæ, quo magis alligata materiæ eſt, eo magis determinantur tantùm ad id, quod eſt proprium rerum materialium. Non ergò facultas agendi quodlibet, ſufficit ad libertatem conſtituendã. Nam eâdem ratione & brutis libertatem adjudicare deberemus, quę ſuo impetu procurrunt ad pręſepia, per prata vagantur. Sic volucres, qua volunt, æthera tranant.

Digitized by Google

13. Proinde neque vis, de qua *ICtus Florentinus in d.l. libertas, ff. de ſtat.hom.* loquitur, in totum libertatem tollit, *l. quia à latronibus, in pr. ff. qui teſt.fac.poſſ.* Nam quos hoc loco ſervos indigitamus, non habent libertatem circumſcriptam, & rebus certis alligatam; ſed prorſus & omninò ademptam. Et quamvis libertas ſit facultas naturalis; interim tamẽ jus eidem eſt additum à juregentiũ, *L.4. in fin. ff. de I. & I.* Hinc non poteſt vis injuſta libertatem tollere, niſi de facto, *l. qui à latronib. ff. Qui teſt.fac.poſ.* Et aliud longè eſt, eſſe inſervitute & eſſe ſervum.

14. Servum definit Ariſt. quod ſit κτῆμα καὶ ὄργανον τοῦ δεσπότου ἔμψυχον, λογικὸν, πρακτικὸν, τῇ φύσει μὲν κτητὸν, ἀλλὰ χωριστόν. Bonum & & inſtrumentum domini ſui animatum, ratione præditum, aptum ad aliquid agendum, natura quidem in ejus poteſtate exiſtens, ſed tamen ab eodem ſeparatum, *Ariſtot.1.Polit.4.*

15. In qua definitione Ariſt. ſervum appellat. 1. *Bonum à ſuo domino poſſeſſum.* Servi enim non ſunt ſui juris, ſed ſecundum omnia & in univerſum ſubjiciuntur Domino ſuo nec tantùm ſunt ſervi Domini, ſed toti ſunt ipſius, quia poſſeſſioni & familiæ aſcribuntur, ut partes; partes enim non referuntur ad totum ſecundum quid, ſed in illo ſecundum totam ſui ſubſtantiam includuntur, & quemadmodum cætera ſive animata ſive inanimata, univerſim Domino ſubjiciuntur, ita etiam ſervi inter poſſeſſiones; quæ ſunt in poteſtate poſſidentis, numerantur. Et hinc præter relationem æqualem, quæ eſt inter Dominum & ſervum inæqualiter ſeſe habent. Dominus quidem ſervi dominus eſt, Cætera ſuus; Servus non tantùm reſpectivè ſubjicitur Domino, ſed vitam & quicquid deniq; habet & poſſidet, id domino debet, *1.Polit.3.*

16. *Inſtrumentum dicitur*, quod in rebus domeſticis, opera & miniſterio ſervi Paterfamiliâs tanquam inſtrumento ad negotia domeſtica expedienda utatur.

17. *Animatum eſt inſtrumentum,* quò diſtinguitur ab inſtrumentis inanimatis, uti ſunt aratrum, ligo & quibus in laboribus & operibus perficiendis uti conſuevimus.

18. *Practicum* eſt, quo à miniſtris opificium, quorum miniſterio in operibus efficiendis uti ſolent, ſeparetur cum ſervus uſui vitæ quotidianæ in adminiſtranda re familiari inſerviat.

19. Differt ergò in duobus ab artifice. 1. Quod in artifice, ſolùm

Digitized by Google

ſolùm requiratur peritia ejus artis, quam exercet, quibuſcunq; etiã ſit prædit us moribus: In ſervo autem ad miniſteria rectè expedienda, amor etiã erga dominum, fidelitas atq; induſtria inexpediendis negotiis ſui domini & vitæ probitas. 2. Quod ſervus ſit pars familiæ: Artifex verò etiam ignotus eſſe poteſt.

20. Eſt propterea ſervus *inſtrumentum rationale:* quod æquè uti dominus ratione præditus eſt: hinc mandata domini intelligere, in moria retinere & rectè expedire valet.

21. Inſtrumentum eſt tale, quod in domini poteſtate; Hinc olim ſervi emptioni, venditioni & commutationi, &c. ſubjacebant.

22. *Separabile* dicitur inſtrumentum ad differentiam membrorum corporis & reliquorum inſtrumentorum, quæ reſecta à ſuo corpore, aut remota ab opifice, à quo regebantur & movebantur, nihil amplius per ſe poſſunt agere aut efficere: cùm tamen ſervus mandato domini accepto etiam illo abſente & remoto negotia ſibi commiſſa expedire poſſit.

23. Jure naturali dicitur eſſe in poteſtate domini, quo à ſervis qui jure civili tales ſunt, diſtinguitur.

24. Sunt enim *ſervi duplices: Alii natura,* qui jure naturæ ſervi dicuntur: *Alii verò lege*, qui vel conſtitutione jurisgentium, vel jure civili, ſervi dicuntur.

25. Experientia teſte, natura duas hominum claſſes inſtituit, quæ ubiq; etiam, quo etiam te vertas, reperiuntur: Alios enim inſtruxit natura magnis animis & provida ſolertia: Alios abjecit uſq; ad ignominiam brutorum ſolius patientiæ & laborum gloria ſuperbos. Id quod innuere voluit, *Plato 3. d. ll.* quando imperantium animis ait admixtum fuiſſe, in prima generatione aurũ, unde honoratiſſimi facti fuerint. Illis autem inquit, quos ad auxiliandum fieri voluit, argentum indidit, ferrum deniq; & æs agricolis, cæterisq; opificibus.

Fertur quippe Prometheus addere Principi
Limo coactus particulam undiq;
Deſectam. Horat. lib. 1. Od. 16.

26. Quia verò tùm demum officia & dignitates juſtè diſtribuuntur, quando quiſq; obtinuit, quod conditioni & naturę ſuę congruit, *Eth. c. 3.* Et conſtat naſci quosdam, uſq; adeò impotentis animi, ut nec ſuis commodis proſpicere, nec in longitudinem conſulere

Digitized by Google

poſſint propterea indignos illos eſſe, quin imò impares libertati ferendæ,& tales, ut non niſi ægerrimè extra ſervitutem vivere queant, quis non animadvertit?

27. Eſt proinde ſervitus alia naturalis exiſtit, quæ cum natura & conditione alicujus per omnia quadrat; & ſicuti piſcis contra naturam detinetur in aëre, in quo etiam perire neceſſe habet; ita, qui extra ſervitutem ſe & ſuam familiam ſuſtentare non poſſunt, propter rationis & judicii defectum, à libertate non minus abſtinere prohibentur, quàm piſcis ab aëre, avis ab aqua. Unde rectè *Busbeq. Epiſt.* 3. Conferens Turcas, qui ſervitutes retinent, cum noſtris, qui eas aboleverunt, ita ſcribit: *Neſcio, an optimè rebus noſtris conſuluit, qui ſervitutem primus ſuſtulit: Si enim juſta & clemens, & qualē Romanæ leges præſcribunt, ſervitus maneret, nō tàm crucibus, patibulis opus eſſet ad cohercendos eos, quibus præter libertatem nihil eſt: niſi egeſtas, quæ illos ad patrandum ſcelus impellit.*

28. Hinc, cum tempore *Conſtantini Magni* ſub initium reviviſcentis Chriſtianiſmi, *Pontifices* de manumittendis ſervis invicem certarent, & amore religionis ſervos manumittendos ſtatuerent, tanta ſtatim oborta fuit mendicorum copia, ut non longe pòſt, rogatione Pontificum Xenodochia, Noſocomia & id genus alia hoſpitia, coacti fuerint Imperatores ædificare, quo illi, qui ex propria prudentia & ingenii induſtria, ſe nutrire neſciebant, nutrirentur.

30. Hinc non longe pòſt Valens Imperator edicto vetuit, ne quiſquam ſine labore oſtiatim ſtipem quæreret, ſed in ſervitutem viciſſim retraheretur, *Bod. 1. de Rep. c. 5.* Et tantùm de ſervis jure naturæ, à ſerviendo dictis

31. Porrò *lege fiunt ſervi dupliciter, jure gentium, & jure civili. Iure gentium iterum dupliciter capitivitate, & Nativitate.*

32. *Captivitate*, quia jus belli apud omnes gentes receptum eſſe conſtat, 1. *Polit.* 4. *Vt videlicet capta urbe, quæcunq; in ea ſunt, tàm corpora, quàm pecuniæ in poteſtatem victoris concedant.* Hinc ſequitur, quamprimum civis aliquis in præſidia hoſtium deductus eſt, jus omne & civitatem & libertatem amitti, *l. 5. § 1. & tot. tit. ff. de cap. & poſtlim. reverſ. & l. 1. ff de acquir. rerum dom. & § item ea, Inſtit. de rer diviſ* Hoc ergò ſummum jus, ne in ſummam degeneraret injuriam, pietas ſenſim etiam apud Barbaras gentes mitigavit, ut qui jure ſtricto occidi potuiſſent, aſſervarētur & in ſervitutē perpetuā damnarētur. Qui igitur à rigore ſummi juris

ſic

Digitized by Google

ſic præſervabantur, apud Latinos exinde nomen traxerunt & ab aſſervando, ſervi dicti ſunt. Alio nomine etiam vocantur *mancipia, l.4.ff. de ſtat.hom.* quod ab hoſtibus manu capiantur.

33. Et qui non eſſent optimo jure in ſervitute ſuorum victorum? Cum enim illos liceat impunè occidere, cur non liceret id victoribus, quod minus, videlicet in ſervitutẽ redigere? Eſt enim mors omnium terribiliſſimum & omnem ſpẽ aufert. 3. *Eth.* 6. Servis verò ea prærogativa manet, qua poſſint à ſervitute ad libertatem pervenire, nullo verò modo à morte ad vitam, propterea, quod à privatione ad habitum non detur regreſſus.

34. Definitur hæc ſervitus: *Quod ſit conſtitutio jurisgentium, qua quis dominio alieno contra naturam ſubjicitur, l. 4. & 5. ff. de I. & I. l. 4. & 5. ff. de ſtat. hom §. ſervitus autem. Inſt. de jur. Perſ.*

35. *Nativitate,* quia jure naturali partus ſequitur conditionem parentum, & quia jure gentium ſervi ex captivitate fiunt, ſequitur, quod eodem jure ſervi ſint, qui ex ancillis per captivitatem factis naſcuntur, *ICtus Marcianus, l. 5. ff. de ſtat. hom. & §. ſervi autem, Inſtit. de jur. perſon.*

36. *Iure civili* triplici ratione ſervi fiunt: *venditione, ſententia* & *revocatione ob ingratitudinem. Donel. lib. 2. de jur. civ. c. 9.*

37. *Emptione* dupliciter aliquis fit ſervus *uno modo.* Cum liber homo, major viginti annis ad pretium participandum ſeſe venundari paſſus eſt, *§ ſervi autem, Inſtit. de jure perſon.* Conſtat enim libertatem eſſe rem publicam, *ex l. ſi quis rogatus, ff. de fidejcom. libert.* quam ut nemini licet reſpuere, ſi offeratur, *l. ult. § ſi verò, verſ. licet enim, C. de teſt. man.* ita neq; prodigere & ſibi nocere. Hinc puniuntur illi, qui ſibi injurias manus inferunt: Hinc puniri voluit Adrianus Imp. qui ſe ſiverint caſtrari, vel caſtrandos ſe dederint, *l. 4. § ult. ff. ad l. Corn. de Sicar.* Pœna ergò hæc abjectis animis impoſita, quod pretio libertatem, quæ alias inæſtimabilis, *l. libertas, ff. de* R. I. vendiderint; Eſtq; hoc omnino ſacris literis conſonum. Nam ſicuti ſacræ literæ inſectantur Eſavi temeritatem, *Gen. 25.* quod unius offæ pretio primigenia vendiderit; Ita etiam leges temeritatem inhiantium turpi lucro, ulſciſci voluerunt.

38. *Altero modo* ſervus venditione fit, ſi quis captum ex hoſtibus redimat. Redemptus enim ſtatim fit redimentis, *l. in bello, § ſi quis ſervum, ff. de capt. & poſtlim. reverſ.*

39. Quibus loco ſupplicii ſervitus imponitur, ſervi pœnæ vocan-

vocantur & *ſententia dicta ſtatim ſervi fiunt*. Facinora autem, quæ ſervitute punita fuerunt, plurima enarrantur: utpote, qui ſuppetias ferunt & arma miniſtrant hoſtibus, pro hoſtibus habentur, *l. liberi, C. de inoff. teſt. & cap. ita. quorundã, & cap. ad liberandum. Extr. de Iudæ. & Saracenis. Liv. lib.* 38. Ideoq; eadem tractantur pertica, qua hoſtes, imò eo durius, quo majori cum perfidia peccant.

40. Servitute item punita eſt mulier ingenua, quæ contra edictum nupſit ſervo, *l. 3. C. de mulieribus, quæ ſe ſervis iunxer.* Quod SCtm poſtmodum ſublatum eſt *à Iuſtiniano Imperat. in l.* 1. *C. de SCto Claudian. & §* 1. *in fin. Inſtit. de ſucceſſ. ſubl.*

41. Item ſervitute punita eſt jure civili magnitudo debitorũ & ceſſio bonorũ, *l.* 12. *tab. Gell. lib.* 20. *cap.* 1. Ante jus 12. tab. debitoris corpus ſecabatur in partes, & inter creditores dividebatur, *teſte Quintiliano, lib.* 3. *c.* 8. Quam efferatã immanitatem non tantùm repudiavit mos publicus, & multi ex patribus repudiarunt, *Tertull. in apol. cap.* 4. *Ambroſ. de Tob. c.* 8. & 10. Hodie propter perfidiam, fraudem & alia ſcelera, quibus plerumq; obærati involvuntur, in carcerem compingi ſolent. *Menoch. de arbitr. iud. quæſt. Gail. lib.* 1. *obſ.* 26. Sic in Hiſpania, Gallia & Anglia omnes ferè turres portarum farctas reperimus miſeris obæratis, qui illic ſtipem mendicant.

42. Et quia unuſquiſq; naturaliter obligatus ad ἀντίδωρον, propter ingratitudinem libertus iterum revocatus eſt ad ſervitutem, *l.* 2. 3. & 4. *C. de libertis & eorum, lib. l.* 30. *ff. qui & à quib. manu. l. ult. C. de oper. l.*

43. *Poteſtas dominica* eſt jus, quod Dominus habet in ſervum. Et eſt omni ſuo affectu planè eadẽ, cum eo dominio, quod dominus habet in aliis ſuis rebus. Hinc ſervi toti ſunt ſui domini & pars familiæ, proinde pro nullis habebantur, & vivis hominibus non annumerabantur, nihi habebant in patrimonio, ſed omnia acquirebant ſuo domino, *t. t. Inſt. per quas perſonas nobis acq.* Deinde & vita etiam eorum in manu Domini fuit, ita ut à Domino pro libidine & ſine cauſa occidi poterant. *l. quid ergò in fin. ff. de legat.* 1. & *l ſi ſervum. ff. de verb. oblig.* Qua de re *Vide Bodin. de Repub. libr.* 1. *c.* 1. Germaniam verò ſervos veros nunquam habuiſſe, *teſtis eſt Cornelius Tacit. in hiſtoria de moribus Germ.*

44. Sed ab anno Chriſt. 781. ſervitus magis magiſq; minui cœpit, ita ut anno Chriſti 1200. in univerſo ferè terrarum orbe, ſervi amplius non fuerint, *ut plenius ex hiſtoriis probat Bodin.* 1. *de Repub. c.* 6.

Super-

Digitized by Google

45. Superſunt tamen in nonnullis terris, qui inopiâ & amplitudine divitum familiarum, ad ſervorum propius, quam ad liberorũ conditionem accedunt. Conditio verò illorum non ubiq; eadem; in aliis enim liberius, in aliis durius tractanrur. Germanis novo nomine vocãtur homines proprii Leib Eygene. Polonis appellantur *Kmetones*; Danis *Bondons*; Gallis *Taillables, on manis mortes.* In Suevia propè accedunt ad ingenuos, *Z.1ſ.1.Reſp ſing.c.3.n.77 & ſeqq.* In Polonia non ſibi ſed Dominis poſſident; nam quicquid id genus hominum habet, utpote agros, paſcua, ædes, boves, pecudes, utenſilia & elegantiores veſtes, hæc omnia ad Dominum pertinent: Et uſitatum erat Polonis olim, præſertim nobilibus, dum iterfaciebant, diripiebant villas ruſticorum & eorum ſumptu proficiſcebantur; donec à Caſimiro 1. id correctum anno 1180. Nec multum etiam abſunt ab antiquorum ſervitute, qui in ducatu Megapolitano, in Weſtphalia & in Ruſſia degunt, nam ſingulis diebus ſervire debent & non tantùm ipſi, verùm etiam liberi ipſorum, in poteſtate dominorũ exiſtunt, nihilq; habent proprii, niſi quantum ſagacitate, ſuum defraudantes genium comparcere & peculium inde condere poſſunt.

46. Et quamvis hi homines, ſervi non ſint per omnia; interim tamen neq; ingenui: Saxones enim olim eos non tantùm à judiciis & dignitatibus; verùm à tribubus & commerciis, rejiciebant, cujus veſtigia adhuc ſupereſſe videmus, in vulgari formula literarum nativitatis. Nec enim recipiuntur, Leben vnnd Eygen / quorum cum plena eſſet Weſtphalia, poſt introductas à Carolo Magno, ob reiteratas defectiones, Francorum Colonias & incolas omnes inſervitutem condemnatos, factum eſſe puto, ut in quibusdam civitatibus inferioris Saxoniæ ne adhuc Weſtphali recipiantur. Id quod meritò etiam dies abolevit. Et tantùm de illis, quæ ad familiæ conſtitutionem pertinent.

47. Adminicula ſocietatis domeſticæ, ſine quibus conſervari nõ poteſt, ſunt opes & poſſeſſiones; circa quas duo neceſſariò conſideranda veniunt. 1. ἡ κτητική, ratio & modus acquirẽdi. 2. ἡ χρηστική, ratio acquiſitis rectè utendi.

48. Illa dicitur ſcientia vel facultas acquirendi ea, quæ ad victum & amictum ſunt neceſſaria, dicta à Philoſopho, χρηματιστική, quod τὰ χρήματα medium commodiſſimum, per quod nobis neceſſaria, comparare poſſimus.

K Divi-

Digitized by Google

49. Dividitur in naturalē & artificialem. Naturalis eſt, quam natura monſtravit neceſſitate urgente, quæ etiam exinde neceſſaria dicitur, quod circa victum & amictum occupata.

50. Eſtq; 2. ſimplex vel mixta. Simplex eſt, qua certo uno vitæ genere victum nobis acquirimus. Cujus ſpecies 4. à Philoſopho numerantur: quarum prima eſt ἡ γεωργία, agricultura, per quam victum quærimus ex terra & iis, quæ è terra naſcuntur: Altera eſt, qua ex paſtura animalium manſuetorum victum quærimus, dicitur *Paſtoratitia*: Tertia ἡ πολεμικὴ, qua ex juſto bello victum quærimus dicitur *Polemica*: Quarta ſpecies, qua ex venatione victum conquirimus, dicitur *Venatio*; Eſtq; rurſum triplex θηρευτικὴ, qua beſtias vel animalia terreſtria; ὀρνιθοθήρα aucupiū, qua aves & volatilia: ἁλιευτικὴ Piſcatio, qua piſces capimus, & ex iis victum & amictum quærimus.

51. Mixta eſt, quando non una tantùm ratione, victus acquiritur.

52. Artificialis eſt, quæ hominum induſtria & ſtudio, inventa: hinc neq; naturalis, neq; neceſſaria dicitur. A naturali differt, quod non neceſſitate naturæ, ſed cupiditate hominum, quæ inſatiabilis, eſt profecta; item quod ſplendorem voluptatem & luxum, &c. ſibi habeat propoſita.

53. Eſtq; Philoſopho duplex. Alia honeſta & licita, & alia inhoneſta & illicita. Honeſta utilis & neceſſaria eſt, per quam res æquo & tolerabili pretio æſtimantur, ut inter ementes, vendentes aut alio modo permutantes.

54. Turpis & prohibita eſt ſi res pretio juſto majore æſtimātur & permutantur, hinc *Cauponaria, nummularia & fœneratio*.

55. Præterea ἡ χρηστικὴ facultas ad Dominum ſpectat, nec patiatur ſervos ſuos vel petulantes, vel ſuperbos, vel nimis remiſſos & abjectos, quod obtinebit, ſi opus, cibum & caſtigationem rectè temperare ſciat.

56. Opus debetur ſervis, quia ad rem familiarem augendam habetur.

57. Cibus præterea requiritur ſufficiens ad ſatietatem & robur, ne labore frangantur.

58. Tertiò, ne nimium ſæviat in ſervos. Nam quamvis olim jus vitę ac necis in ſervos habuerint domini: tamen illud jus rigidum

Digitized by Google

rectè hodiè correctum eſt, ne abſq; juſta cauſâ ſervum interficere, vel in eũ ſupra modum ſævire liceat, cum Reipub.interſit, ne quis ſua re malè utatur.

59. Et quia hæc de ſervis per legem talibus, qui vel in bello capti, vel ex captivis nati fuerunt, rectè accipiuntur: ſequitur quod in ſervos, per naturam tales, nulla prorſus ſæviendi ſit poteſtas, ſed quod humaniſſimè tractandi.

60 .Et quia hodie inter Chriſtianos ſervitus ſublata & loco ſervorum, liberis utimur hominibus, tanquam mercenariis, nulla prorſus datur ſæviendi poteſtas; moderata tamen correctiò licita & permiſſa eſt, ſi videlicet officium ſuum neglexerint, aut negligentes in officio fuerint. Et tantum de præceptis.

QUÆSTIO I.

Vtrum definitio libertatis ICti Florentini, in l.4.in pr.ff.de ſtatu hom.poſita tolerari poſſit?

Nos definitionem libertatis JCti Florentini, ad quam *ipſe Imp. Iuſtinianus, in pr. Inſtit. de iur. perſ. acceſſit,* omnino ſartam tectamq; retinendam eſſe aſſerimus.

Impugnatur autem à quibusdam & imprimis *à Montecat in ſchol. 1. Polit. text.* 56.1. à cauſa efficiente. Quia æquè eſt conſtitutio jurisgentium, ac ſervitus: Et probat hoc duplici ratione. 1. *Ex l.4. in fin.ff.de I. & I.* ubi *ICtus Vlpianus,* tria hominum genera juregentium introducta eſſe dicit, videlicet, liberos homines, ſervos, & libertinos. 2. declarat id exẽplo, hoc modo: licet unicuiq; barbã habere, nõ ullo hominũ privilegio, ſed quod eam licentiam quisq; habeat à natura. Si verò certæ conditionis homines edicto aliquo juberentur tondere barbam; reliqui ad quos edictum non pertineret, inciperent jure edicti barbam promittere, & ſic quod antea fuit naturalis facultatis & omnium, jam incipit juris civilis eſſe & paucorum. Ad iſtum modum libertas, poſt introductam juregentium ſervitutem, cæpit ſimiliter eſſe jurisgentium, & eorum tantùm, qui non ſerviebant. ℞. Diſtinguendum eſſe inter facultatem naturalem, qua omnes liberi eramus, *§ ius autem gentium, Inſtit. de* I. N. G. *&* C. & æquales *l. quod attinet, ff. de* R. I. & inter jus, quod certo reſpectu facultati naturali, ſuperadditum. Non enim loquitur hic JCtus de mediis, quomodo illud jus naturale ſit limitatum, & ad certas perſonas reſtrictum, ſed potius reſpicit ad cauſam

Digitized by Google

efficientem immediatam, cum ideoq; libertas primam ſuam originem trahat à jure naturæ, & contra ſervitus, de qua JCtus loquitur: ſuam dependentiam habeat à jure gentium; ſequitur libertatem non æquè conſtitutionem juris gentium nominandam, uti ſervitutem. Exemplum allatum, quod attinet, magis confirmat noſtram ſententiam, hoc enim ſequitur, illos, ad quos edictum non pertinet, permanere in ſua naturali libertate, & ulterius approbari & confirmari.

Secundò impugnatur definitio JCti ulterius his argumentis. 1. Quod hæc definitio æquè competat ſervis ac liberis hominibus, quia ſervis quoq; ineſt facultas faciendi, quodlibet, niſi vi aut jure prohibeantur. 2. Quod jus ſive leges omninò impediant libertatem & faciant, quo minus homo facere poſſit, quàm velit. 3. Quòd vis ſeu violentia non tantùm impediat libertatem, verùm omninò tollat & ex liberis hominibus ſervos faciat, ipſis JCtis judicibus, qui ſervitutē ex vi & violentia bellica introductam eſſe aſſerunt, *l.4.ff.de I.& I.* Opponitur enim vis ſeu violentia libertati directò, *3.Eth.c.1.* verùm ℞. ad primum negando, nā definitio libertatis ſervis nullo modo competit, non enim habent libertatem certis legibus & regulis circumſcriptam, ſed prorſus ademptam, nihil proinde facere poſſunt ex illis, quę à liberis hominibus fieri permiſſa ſunt, & legibus approbata. Ad 2. ℞. diſtinguendo. Leges enim non imperant ex coactione δεσποτικῶς, ſed πολιτικῶς. Obedientia enim quæ legibus præſtatur, fit ſponte, ut libertas ſit incolumis, non enim uti antea dictum, libido faciendi, quod lubet, facit libertatem, ſed leges & præcepta, quæ ita imperant & inclinant, prout ipſa facultas naturalis appetere debet. Ad 3. ℞. Diſtinguendo inter violentiam ex juſta cauſa profectā, & inter injuſtam. Servus n. non fit violentia injuſta, ſed juſta, hoc eſt, quæ jure conceſſa. Eſt enim ſervitus conſtitutio juris gentium. Quāobrē rectè inquit JCtus, quod ille, qui tantùm vi aliquid prohibetur, non efficiatur ſervus, ſed liber permaneat, *l. qui à latronibus, ff. qui fac. teſt. poſſ. & l. hoſtes, ff. de captiv. & poſtl.*

QUÆSTIO II.

Vtrum definitio ſervitutis ICti Florentini d.l. 4. de ſtatu hom. poßit tolerari?

Definitionem ſervitutis, prout eſt à JCto Florentino in *d.l.4. ff. de ſtat. hom. poſita*, & à Juſtiniano Imp. *in pr. Inſtit. de iur perſon.* approbata, nos recipimus & defendimus.

Impu-

Impugnatur autem ſimili ratione à quibusdam multis modis. 1. Quia non eſt ipſa conſtitutio, ſed jus & res juregentium conſtituta, & quod verbalia in *jo* ſignificent ipſam actionem, non verò rem actam. 2. Quod hæc definitio, non ſpecificè tantùm ſervos complectatur, verùm etiam plerosq; Europæ incolas & cives, ſub dominio & Imperio viventes. 3. adverſari videtur, § *ſervi, Inſtit de iur. perſon.* ubi Juſtin. ait, quod ſervi fiant, vel juregentium vel jure civili. Ergò ſervitus non tantùm eſt conſtitutio jurisgentium, ſed & juris civilis. 4. Quòd ſervus etiam interdum ſit ſine domino, *l. ſi uſumfr. in fin. ff. de liberali cauſa. & l. licet, ff. de pecul. & l. quod ſervus, ff. de ſtip. ſerv.* Quia ſervitus ex natura cauſam trahit, 1. *Polit.* 3. Ergò ſervitus naturæ non eſt contraria, 6. Quia jus gentium eſt, quod naturalis ratio inter omnes homines docuit, *l. omnes, ff. de I. & I. & § ius autem, Inſtit. d. I. N. G. & C.* Ergò ſervos non ſubjicit domino contra naturam.

Verùm ℞. ad 1. Non eſſe inuſitatum, apud JCtos, ut metonymicè ipſa conſtitutio pro re conſtituta ponatur, & ſic verbalia in jo non ſemper denotant ipſam actionem, ſed etiam interdum rem factam, ut theſaurus eſt depoſitio pecuniæ, hoc eſt, depoſita pecunia; ſic fidejuſſorum obligatio dicitur acceſſio rei principalis, pro re, quæ acceſſit, *Donell. 1. comm. c. 9.* Ad 2. diſtinguimus inter Dominum propriè dictum & inter Imperium, quæ toto genere differunt, *uti th.* 12. *primæ diſſ. noſtræ Polit.* demonſtratum. Non ergò ſequitur, Cives Romani Imperii ſunt ſub Imperio. Ergò non ſint liberi homines, quia Imperium ideò imperantibus tributum eſt, ut ſubditorum libertas ſalva permanere poſſit. Ad 3. Quod à potiori debeat fieri denominatio. Conſtat enim ſervitutem, qua talis primùm jure gentium introductam eſſe, ad quod poſtmodum jus civile acceſſit & alias ſpecies ſervitutis conſtituit. *Borch. ad § ſervi autem, Inſtit. de iure Perſon.* Ad 4. Reſpondet *Pac. Cent.* 1 *q.* 21. *in pr.* Quod hi, qui ſine domino ſervi dicuntur, non ſint propriè ſervi, ſed ideo ſervi dicantur, quòd jura libertatis nō habeant. Ad 5. Quod unius incluſio non ſtatim ſit alterius excluſio. Item; quod aliter JCti & aliter Philoſophi ſervitutem conſiderent, & proinde una ſervitus aliam nō tollat. Ad 6. Diſtinguendum inter ipſam naturam & inter privilegium naturæ, quod juregentium optima ratione eſt limitatum.

Quæstio III.

Vtrum ſervitus quædam ſit à natura?

Servitutem naturâ nō dari videtur probari poſſe his argumentis. 1. Quia ſervitus eſt pœna peccati, *teſte Ambroſio & Auguſt.* Auguſtini verba, *lib. 19. de C.D.c. 15. hæc ſunt: Imperant qui conſulunt, ſicut vir uxori, Parentes filiis, domini ſervis. Rationalem factum ad imaginem ſuam noluit Deus, niſi irrationalibus dominari, non autem homines homini.* Unde primi juſti Paſtores pecorum magis, quàm hominum Reges conſtituti, ut ſic inſinuaret Deus, quid poſtularet creaturarum ordo & quid exigat meritum peccatorum. Conditio quippè ſervitutis jure intelligitur impoſita peccatori. Proinde nuſquam ſcripturarum legimus ſervum prius, quam hoc vocabulo *Noach* peccatum ſui filii vindicaret. *Itaq; illud culpa meruit, non natura.* Et paulò pòſt. *Nullus autem natura, in qua prius Deus hominem condidit, ſervus eſt hominis aut peccati verum pœnalis ſervitus ea lege ordinatur, qua naturalem ordinem conſervari jubet, perturbari vetat: quia ſi contra eam legem, non eſſet factum, nihil eſſet pœnali ſervituti cœrcendum. Ambroſius in ſerm. de ieiun.* ab eodem quidē principio, verùm non ex eodē peccato auſpicatur ſervitutem, *dum ait: Manebat antequam vinum inveniretur omnibus inconcuſſa libertas: nemo ſciebat à conſorte naturæ ſuæ, obſequia ſervitutis exigere. Item non eſſet hodie ſervitus, ſi ebrietas nō fuiſſet, C. ſexto die, vers. manebat, diſt. 35. Ambroſius* ergò *ebrietatem Noach; Auguſtinus* verò *contemptum Chami;* uterq; magnum peccatum divina deſtinatione à Deo per ſervitutem punitum fuiſſe aſſerit. Atqui pœna non eſt ſecundum, ſed contra naturam. Ergò, &c. 2. à definitione JCti Florentini, *in l. 4. ff. de ſtat. hom.* ubi dicitur, *quod ſit conſtitutio iuris gentium, qua quis Domino alieno contra naturam ſubiicitur.* 3. à contrario. Quia eſt violentum quoddam. 4. ab abſurdo. Sequeretur & Reges & magnos dominos eſſe ſervos, ſi Ariſtotelis ſententia de ſervis natura eſſet vera. 5. A cauſa efficiente. Quia vis & violentia introduxit ſervitutem *teſte ICto Florentino, in d. l. 4.* 6. Quia ſervitus Reipub. Chriſtianæ eſt noxia, cum impium & iniquum ſit, pretioſam Dei naturam tā diræ ſervituti addicere, redempti enim omnes ſumus per J.C.

Contrà ſervitutem naturalem dari probatur his fundamentis: 1. ab adjunctis commodis. Quia ſervitus humano generi eſt utilis ac maximè neceſſaria. 2. Ratione ſervorum. Naſci enim quoſdam videmus uſq; adeò impotentis animi, ut nec ſuis commodis proſpicere,

re,nec in longitudinem conſulere poſſunt, in dignos ad conſilium & cognitionem rerum,qui niſi ſerviant & ex quotidiano labore vivant, propria induſtria victum ſibi parare copiam non habent; hinc multos videmus in malam rem abripi,quos impotentia animi alienis rebus uncas injicere manus coegit; Inde rectè *Busbeq. Epiſt.3.Libertatem omnes ferre non poſſunt. Non enim omnes ita nati ſunt, ut ſe regere & ſuo arbitrio rectè uti ſciant, melioris ductu atq; imperio,tanquam adminiculo opus habent, nullum alioquin peccandi finem facturi,ut ſunt quædam beſtiæ, quarũ ferocitas ſemper metuenda eſt, niſi vinculis aut robore coerceantur.*Hinc *Ariſtoteles* 3.*Polit*. 10.& 5.*Polit*. 10.& 7.*Pol*.14..*Aſiaticos bonos ſervos appellat,& liberos malos.*Hinc *Syri* ſervi dicuntur & Celti liberi homines. Nõ ergò omne ſpontaneum efficit liberum hominem, niſi & cognitio accedat, quæ facultatem indifferentem trahit ad alteram contradictionis partẽ. 2. *Ratione Domini neceſſaria eſt ſervitus,* quia Dominus ſervis neceſſario in re familiari indiget,& eis carere nullo modo poteſt: Cum igitur natura in rerum productione neceſſitatem & utilitatem ſibi habeat propoſitam,neq; deficit in neceſſariis, Ergò ſervitus ſecundum naturam erit. 2. Quod indoli & naturę cujusq; rei convenit,nõ poteſt nõ naturale dici.Atq; ſervitus quibusdam convenit tanquã principium internũ motus.E.3. Quod fit ad commodum & utilitatẽ alicujus,nõ poteſt eſſe violentũ. Atqui inſervire alicui,vergit quibusdam ad commodum & emolumentum.Ergò, &c.4.In tota rerũ natura,quædam ſunt aliis præſtantiora atq; adeò quædam aliis ſubjecta. 5. à natura animatorum ſive animalis.In animalibus anima imperat corpori ſecundum naturam. Ergò quoq, inter homines unus homo alteri. 6. Per naturam fæmina paret maſculo, tanquam præſtantiori.Ergò & ſervus Domino, tanquam nobiliori. 7. à natura & diſcrimine corporum,quia natura fecit diſtincta corpora hominum, alia robuſtiora ad opus,alia imbeciliora,ita ut animus in iis prętvaleret,atq; adeò eſſent quædã Deorum imagines. 8. Et quia cum Decalogus ſit de lege naturæ, & tab. 2.Decalogi lex ſit,ut liberi,quorum nomine omnes inferiores, eo in loco, comprehenduntur,debeant parere parentibus, hoc eſt, ſuperioribus quibuſcunq; ,utiq; ad jus naturæ etiam ſervitus reducetur. *Plura vide apud Ariſtotelem,1.Polit.3.& Arniſæ.1.Polit.c.3.ſect.3.Keckerm.Synopſ. prud.Oecon.c.4.*

Pro determinatione quæſtionis diſtinguimus. 1. *Inter ſervum*

natu-

Digitized by Google

naturalem, Civilem, Spiritualem & Carnalem. 2. Inter *ſtatum ante lapſum & poſt lapſum.* 3. *Inter Dominũ legitimũ & illegitimũ.* 4. *Inter illud, quod fit per accidens & inter illud, quod fit per ſe.* Quibus diſtinctionibus præſuppoſitis, jam ℞. ad 1. Illud verum eſſe de ſtatu ante lapſum. Nam ſi homo lapſus non fuiſſet, tunc omnes homines liberi eſſent & nulli ſervi: Verùm, poſt lapſum, diſcrimen hominum eſt introductum & certi ordines conſtituti, & ſic Chami poſteritas damnata eſt in ſervitutẽ fratrum, *Gen.* 9. & Eſavi progenies ſubjiciebatur Jacobo, priusqàum ex utero enitebantur, *Gen.* 25. quod præſagium mirabili errore perficiebatur, cum Jſaac, omnes fratres in Jacobi ſervitutem damnaret, *Gen.* 26. Ideoq; non ſine nutu divino fieri putandum eſt, quod quidam naſcantur adeò abjecti & ſervilis animi, ut ſine aliena ope ſuſtendandæ familiæ non ſufficiant. Ad 2. ℞. Verùm eſſe de ſervitute legali, non verò de naturali. Ad 3 ℞. Negando, ſervitutem naturalem eſſe rem violentam, quia omninò naturæ & conditioni per omnia convenit. Ad 4. Diſtinguendum eſt inter Regem & plebeum. Nam in Rege non unũ hominem, ſed totam civitatẽ intelligo. Quare etſi in homine, qui Rex eſt, ſit quædam rationis & virtutis defectio, ipſi tamen, quatenus eſt perſona civitatis, nec ratio, nec virtus deficit, propterea, quod habeat ſuos conſiliarios & vicarios, per quos adminiſtrare Rempub. poteſt. Ad 5. Diſtinguimus inter vim ſecundum leges & contra leges. Nam vis quædam eſt de facto, hoc eſt, contra jus, & quædam eſt legibus approbata. Ad 6. Quamvis hodiè inter Chriſtianos ſervitus nulla, nã vel gratis dimittuntur, vel certo lytro vel permutatione aliorum captivorum: tamen ſi bellum geratur cum Turcis omninò captivi in ſervitutem rediguntur, propterea, quod non tunc locum habeat regula: Item quòd ordinata Charitas incipiat à ſe ipſa. Non enim debeo prodeſſe inimico & mihi nocere. Patet ergò, quod hoc argumentum hìc nihil contra noſtram ſententiam faciat. *Plura hac de quæſtione, vide apud Caſum in Sphær. civ. lib. 1. c. 3. p. 26. Timpl. in Oecon. lib. 1. c. 4. q. 21.*

Quæstio IV.

Vtrùm ſervitus ſit contraria ſacris literis?

Servitutem Politicam contrariari ſacris literis tradunt, *Hieron. Cagnol. in l. quod attinet, ff. de R. I. Vaſq. lib. 1. Controv. illuſt. c. 9. n. 2. Montec. 1. Polit. text. 58.*

Verùm

Verùm conſentaneam eſſe ſervitutem Politicam ſacris ſanctionibus, tam veteris, quam novi Teſtamenti apparet: Quia D. Apoſtolus admonet Corinthios, ut unusquiſq; in ea, in qua quis vocatus permaneat: *Servi ne captent illicitam libertatem, ſi qua tamen offeratur, non detrectent*, 1. *Cor.* 7. Præterea Timotheum ita jubet docere & admonere, 1. *Timoth.* 6. *Ut ſervi, qui ſunt ſub jugo, Dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Dei & doctrina, male propter ipſorum iniquam pertinaciam audiat.* Qui verò fidelibus ſerviant Dominis, ne eos contemnant, ſub prætextu, quaſi ſint fratres, ſed multo ſubjectius ſe gerant. Idem inculcat ad *Eph.* 6. & *Petr.* 2. *Epiſt.* 2. Idem probatur, *Gen.* 9. *item* 25. & 26.

QUÆSTIO V.

Utrum ſervitus legalis ſit juſta?

Scotus, 4. *ſent. diſt.* 36. *q.* 1. *Montecat. in* 1. *Polit. ſuper tex.* 64. *Bodin.* 1. *de Repub. c.* 5. Servitutem juregentium conſtitutam prorſus damnat. 1. A cauſa efficiente. Quia jus belli ſtrictum non abeſt à violentia & injuria, adverſatur propterea naturæ, & victoria ſævitiæ nomine ab omnibus meritò condemnatur, 2. ab effecto abſurdo. Pœna tantùm debet tenere ſuos auctores, *l. ſancimus*, 22. *C. de pœnis.* & *l. crimen. ff. eodem*, *Deut.* 24. *Ezech.* 18. 2. *Reg.* 14. & 2. *Paral.* 25. Si enim ultra extenditur, ad crudelitatem pertinet. Non enim ſunt æquandi in pœna, quos non æquat peccatum. *Cic. lib.* 2. *off.* 3. ab adjunctis multorum bellorum. Multa enim bella ſunt injuſta & offenſiva & fieri non poteſt, ut ab utraq; parte ſit juſta & legitima cauſa. 4. Si nec cędere victos liceat, multo minus in ſervitutem abducere, nam dedititium hominem occidere, ait *Alciat. in l. pupillus*, § *ſervorum, ff. de V. S.* crudeliſſimum eſt, nec boni Imperatores hoc patiuntur. 5. Quia juſta non eſt fortitudo, quam accendit cupido habendi potius, quam ſtudium virtutis & honeſtatis. 6. Quia alienum eſt à charitate Chriſtiana, aliquem ſervitutis vinculis detinere. 7. Quia eſt contra morem multorum populorum. *Chii. Juſtin.* 17. *Phonceſes & Locrenſes. Athen. lib.* 6. *c.* 7. *Taprobani. Plin.* 7. *l. c.* 22. *Indi. Ioan. Boëm. l.* 2. *de mor. gent. Servos nullos habuerint. Arniſæ. lib.* 1. *Polit. c.* 3.

Verùm legitimam & juſtam eſſe ſervitutem legalem, probatur his fundamentis. 1. Quia approbatur ſacris literis. Quia Deus ipſe Cananitas & alias gentes ex ſtirpe Eſavi, longè lateq; propagatas, in ſervitutem, à præſumpta libertate vindicavit. 2. Quia ſervitus com-

L muni

Digitized by Google

muni gentium conſuetudine introducta. 3. Quia & naturali rationi & legi juſtitiæ per omnia conſentit, quamdiu enim victus non deductus eſt intra præſidia noſtra, hoſtis eſt & ſuæ Reipub. civis, *l. poſtlim. § 1. ff. de capt. & poſtlim. reverſ.* injuſta enim eſt miſericordia, ſi quis hoſtē abſolvendum putet, cui adhuc latrocinandi adſpirat affectus, *cap. eſt iniuſta, 23. q. 4.* Et charitas ordinata à ſe ſumit initium, & nemo tenetur alteri, imprimis hoſti prodeſſe, cum ſuo incommodo. Si enim dimitterentur victi, permultum decederet Reipub. Victoris. Nam privaretur fructu victoriæ, quæ ipſi omnia hoſtium tradidit in manus. Deinde ſua benevolentia duplicaret ſibi pericula; novo bello contrà dimiſſos hoſtes tentanda, eò periculoſius, quò pertinaciori animo contra conſuetos ad vendicandam ignominiam eſſent redituri, qua de re eleganter Herennius ſenior, contra filium Imperatorem Samnitium, ne dimitteret Roman. ſemel victos, diſputat: verba hæc ſunt, *Servate modo, quos ſemel irritaveritis ignominia. Eſt enim Romana gens, quæ victa quieſcere neſciat: vivet ſemper in pectoribus illorum, quicquid iſthuc præſens neceſſitas iuſſerit, neq; eos ante multiplices pœnas expetitas à vobis, quieſcere ſinet. Livius lib. 9. in pr.* Proinde nulla juſtitia vetat hoſti nocere, modo modus non excedatur, nec tranſcendantur limites honeſtatis. Nam aut hoſtem conſideramus in acie, vel poſt victoriam. *In acie*, quicquid feceris excuſationem habet, *Gregor. lib. 4. c. 6 Hoſtem enim pugnantem neceſſitas perimit, non voluntas Auguſtin. cap. noli, in fin. 23. q. 1.* Poſt victoriam quamvis quibusdam diſpliceat: nullo tamen jure prohiberi poteſt, ut victor victoriam ſuam perſequatur & victis ad commodum & emolumentum ſuum utatur. Contraria argumenta, quod attinet. ℞ ad 1. Quāvis jus ſtrictum ſæpè abeat in injuriam, idq; eo facilius in jure belli, quò propius ad vim accedit, tamen ſi ſervitus intra limites contineatur & eo fine, in ſervitutis vinculis, victi detineantur, ut ſint potius Reipub. commodo & emolumento, quam detrimento, omninò retineri, abſq; injuria poſſe, puto. Ad 2. Quamvis ſæpè ſubditi eorumq; liberi nihil peccarunt; tamen tenentur de facto Reipub. *l. civitas, ff. de rebus creditis, & l. ult. C. de navicul. Gail. de areſtis. Imp. c. 9.* Secundum illud:

Quicquid delirant reges plectuntur Achivi.

Sic homicidium Saulis in Gabaonitas perpetratum, nec vindicatum à Davide, totius provinciæ fame punitur, 2. *Reg.* 21. Sic nume-

ratio

Digitized by Google

ratio populi, non tam Davidi, quam univerſis ſubditis exitialis fuit 1.*Paral.21.& 2.Reg.cap.ult.* Sic negligentia magiſtratuū conſumit totam tribū Benjamin.*Iud.*20.&c. Generaliter quidā verum, quod pœna tātùm tenere debeat auctorem ipſum; ſed in caſibus ſpecialiter exceptis locum non habet. Ad 3. Diſtinguendum puto, inter forum contentioſum,& conſcientiæ.*Vaſq.lib.1.cont.c.9.n.15.* De occultis enim & quæ ad cauſam impulſivam pertinent, ſolis Principibus cognitam, non poteſt homo cogitare, qui reſpicit ea, quæ ante oculos ſunt. Et quia bellorum cauſa, ab utraq; parte, ſæpius tàm eſt involuta, ut de ejus æquitate nullo modo perfectè conſtare poſſit, factum eſt, ut, publicæ pacis tuendæ & majoris tumultus evitandi gratia, partim etiam, quod neq; mutari, neq; noſtrorum ſaluti & utilitati aliter conſuli poſſit, non tantùm juſtis, verùm etiam iniquis bellatoribus, hoc jus indulgere cogamur. Sed in foro conſcientiæ ipſi bellatores viderint, quidnam Domino exercituum reſponſuri ſint. Quod verò attinet nullum bellum utrinq; poſſe eſſe juſtum & legitimum, equidem non ſimpliciter & abſolutè affirmarim. Nam quamvis contrariæ cauſæ nequeant ſimul eſſe veræ, nec ſimul falſæ; interim tamen poteſt fieri, ut ſit ab utraq; parte juſtum, propter probabilem ignorantiam, quæ agentem ſtatuit in bona fide. Ad 4. argum.℞. Negando. Quamvis enim ſervitus ſecundum quid, hujus vel illius reſpectu, deterior ſit morte, dum cordatis viris, ſtat, aut libertatem defendere, aut mori ante ſervitutem: tamen abſolutè & reſpectu naturæ carior omnibus eſt vita. *Ariſtot.3.Polit.c.4.* Et niſi vita eſſet melior libertate, *l.capitalium, in pr.ff.de pœn.* Mors non eſſet terribilior ſervitute, *3.Eth.6.& 9.* Et habet ſervitus hanc prærogativam, quod à morte non detur regreſſus ad vitam; à ſervitute ad libertatem omninò regreſſus concedatur, quemadmodum plurima exempla evincunt, de quibus *vide Arniſæ.lib. 1.Polit.cap.3.p.122.n.50.* Ad 5. Quod ſit fallacia à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Non enim tantùm ob pecuniam incenditur, ſed propter virtutem;& quid vetat, ſi primò virtus ſpectetur & nummi poſt virtutem, unius enim rei plures poſſunt eſſe fines. Ad 6. Non eſſe extendendum id latius, quod ex certa cauſa, Chriſtianis tantùm indultum eſt; in quibus n. ceſſat cauſſa, videl. Chriſtiana fides, in illis etiam deficit jus. Aliter ergò cum Turcis,& aliter cum Chriſtianis eſt procedendum. Ad 7. Quod ſit à particulari, & contra totius mundi præjudicium.

Digitized by Google

QUÆSTIO VI.

Vtrum ſervitus jure gentium introducta, deroget juri naturæ?

Variè hac de re diſputatur tàm apud JCtos, quàm apud Philoſophos. Quod verò jus naturale per jus civile tolli non poſſit, probamus his fundamentis. 1. Si enim tolleretur, tunc vel in parte vel in toto tolleretur. Atqui neutro modo tolli poteſt. Non in toto, quia naturalia jura ſunt immutabilia, § *ſed natur. Inſt de I.N.G. & Civili.* Nõ in parte, ratio eſt, quia non aliter judicandum de parte, quam de toto, cum eadẽ ſit de parte ratio, quam de toto, totum enim nihil eſt aliud, quam partes, tam naturæ noſtræ pars implantata eſt, quàm totum, non enim partes referuntur ad totum ſecundum quid, ſed ſunt de ſubſtantia & maſſa totius, & in illo ſecundum totam ſui ſubſtantiam includuntur, tam contra jus & honeſtum agit, qui particulam juſti & honeſti ſupprimit, quam qui totum: Si igitur una & alia particula juris naturę per jus gentiũ corrigi poſſet; ſequeretur eadem ratione introduci poſſe jure gentium contra jus naturale, quod licitũ ſit furari latrocinari & alia, quæ in particulari & diſtributiva juſtitia jure naturæ ſunt prohibita, item interdicere matrimonium, reverentiam erga magiſtratum, pietatẽ erga Deum, & ejus generis alia, 2. Quia jus naturale & jus gentium ſunt ſubordinata, quæ ſe invicem non tollant, ſed explicant, 3. Superius nõ poteſt corrigi vel abrogari per inferius. Atq; jus naturale eſt ſuperius, quia Deum immediatè habet auctorẽ, à quo implantatum, § *ſed naturalia, Inſtit. de I.N.G. & C.* 4. Si jus naturale vel in toto vel in partibus quibusdam tollatur, vel corrigatur, ſequeretur eſſe iniquum & injuſtum. Atqui conſequens eſt abſurdum, Ergò, &c. 5. Quia omne jus gentium eſt naturale, § *ſingulorum, Inſtit. de rer. diviſ.* Quod autem ſervitus ſit juris gentium conſtat, *ex* § 2. *Inſtit. de I.N.G. & C.* 6. à ſimili, ſicuti Magiſtratus non facit contra jus naturale, dum punit ſontes, illosq; planè ex rerũ natura tollit, propter peccatum. Sic etiam non peccat contra jus naturale, neq; illi derogat Princeps, dum punit ſuos hoſtes ſervitute.

Contrà verò, quod ſit contra naturam, eiq; deroget, videtur probari his argumentis. 1. ab auctoritate Florentini, *in l.* 4. § 1. *ff. de ſtat. hom.* quem ſecutus eſt Juſtinianus Imperator, *in* § 2. *Inſt. de jur. perſon.* ubi definitur ſervitus, quod *ſit conſtitutio juris gentium, qua quis alieno dominio contra naturam ſubjicitur.* 2. à natura contrariorum. Si libertas eſt à natura,

tura, ſequitur ſervitutem eſſe contra naturam. Atqui libertas eſt à natura, § 1. *Inſtit. de jur. perſ.* Ergò ſervitus nō poteſt eſſe natura, & ratio eſt, quia contrariorum non eſt eadem ratio. Sed non magni ponderis hæc argumenta ſunt & facilè diſpelli poſſunt. Quod enim in definitione JCti Florentini dicitur; ſervitutem eſſe conſtitutionem jurisgentium, qua quis contra naturam dominio alieno ſubjicitur, non recipit hanc interpretationem, ac ſi abſolutè & ſimpliciter jusgentium juri naturæ derogaret, ſed tantùm explicat & limitat jus naturale illudq; reſtringit & coarctat ad illos, qui debitā naturâ libertatē, inobedientiā vel alio maleficio non perdiderunt. Eſt ergò, hoc loco, contra naturam, non derogare juri naturali, nullam enim juris naturalis partem tollit, ſed manet jus naturale integrum & perfectum, ſed eſt vetare, ne illud naturæ privilegium extendatur ad indignos. Diſtinguendum proinde eſt inter naturam hominis, cui hoc privilegium naturale eſt tributum, & inter ipſum jus naturale. Aliud enim eſt privilegium, & aliud ipſa natura, quæ ad utramvis contradictionis partem vergere poteſt. Annon educatio liberorum conſentit, cum jure naturæ, *l. 1. § jus naturale, ff. de l. & l. & l. 5. ff. de agnoſc. & alend. l.* Nihilomninus tamen licitum eſt patri, degeneres abdicare, *l. ubi C. de alend. lib.* Num hic jus naturale propterea immutatū putas, quòd liberi degeneres propter naturalem rationem excipiantur, & tantùm ad frugi & obedientes libros reſtringatur? Atq; hac ratione, quatenus jus gentium privilegium naturale ad dignos reſtringit & facinoroſos & morte dignos ſervituti ſubjicit, non video, quomodo vel iniquum ſit vel juri naturali deroget. Ad 2. ℞. Negando. Nā quamvis contrariorum ſint contraria effecta, id tantùm valet in æqualibus, verò non in inæqualibus.

QUÆSTIO VII.

Vtrum melius ſit ſervari in ſervitutem, quàm occidi?

Deterius eſſe in ſervitutem aſſervari, quam occidi, videtur probari poſſe his argumentis. 1. Quia non ſui, nec victoris gratia tantùm aſſervantur, *de qua re Horat. in Epiſt. ad Quinct.*

Vendere cùm poſſis, captivum occidere noli,
Serviet utiliter, ſeu paſcat durus aretq;
Naviget, ac mediis hyemet mercator in undis,
Annonæ proſit, portet frumenta penusq;

Sic Auguſtus Cleopatram juſſit eſſe bono animo : Nihil ſibi eventurum mali,non,quod ſaluti & commodis ejus vellet conſultum; ſed ut eam ad laſciva ſervitia adduceret. Sic poſt expugnatam Hyeroſolymam reſervarant Romani infinita Judæorum millia, ſed non eo fine, ut ad libertatem recuperandam ipſis daretur regreſſus: id enim apparuit in eo, ubi miles Romanus in captivi cujusdam viſcerib.aliquid auri invenit, continuo viginti millia cęſi ſunt, quod crederentur aurum in viſcera occultaſſe, *Ioſeph.de bell.Iuda.* Inde rectè dicitur,quod lucrum ſpectet ſervator, non ſalutem ſervati. 2. Quia melius eſt ſtatim perire cũ honeſtate,quam lentè cũ dedecore.3.Quia libertas eſt vitâ pretioſior, quod inde apparet, quia jure antiquo patri fuit licitum filio eripere vitam; verùm libertatem aufferre à filio Pater non potuit, *l.ult.C.de patr. poteſt,* 4. vita & libertas paribus paſſibus ambulant, *l.1.in fin. C.de Lat.lib.toll.* Unde puer quidam Spartanus ab Antigono venditus, cum juberetur Domino ſuo matulam porrigere, quod cum is extremi opprobrii loco habebat, tectum conſcendit & dominum ſuum allocutus eſt, his verbis: *ſenties; cujusmodi mercatum feceris, & ſic mox ſe præcipitem dedit. Plutarch. in Apoph. Lacon.* Sed tamen, quamvis cordatis hominibus,mors tolerabilior ſervitute videatur; Interim tamen non ſequitur, quod reſpectu naturæ humanæ,ſit appetibilior, propterea, quod ex ſervitute, multis modis quis liberari poſſit,ex morte verò ſit nulla redemptio, ſed ultima linea omnium rerum.

QUÆSTIO VIII.

Vtrum Tabelliones ſeu notarii ſervis annumerati?

Statuit hoc *Accurſius* & movetur imprimis hoc argumento, quod in plurimis locis juris noſtri expreſsè fiat mentio ſervorum publicorum,utpote *in § 3.Inſt. de adop.l.non alter,ff.eodem,l.ſi pupillus,ff.de Rem pupill. ſalvam ſor.* Cum autem Notariorum officium conſiſtat in conficiendis libellis & publicis inſtrumentis,putat,per publicos ſervos intelligi notarios.

Verùm Accurſii opinionem erroneam eſſe,evincit, *l.3. C. de tabul,* qua in lege Impp. *Arcadius & Honorius* expreſsè contrariũ ſtatuunt his verbis: *Generali lege ſancimus, ut ſive ſolidis provinciis,ſive ſingulis civitatibus neceſſarii fuerint tabularii, liberi homines ordinentur, neq; ulli deinceps ad hoc officium pateſcat aditus,qui ſit obnoxius ſervituti.* QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO IX.

Vtrum poteſtas vitæ & necis Domini jure ſit adempta?

Tantam habuerunt Romani poteſtatem in ſervos,ut eos non tantùm aliis rebus moventibus annumerarint, *l. 2.ff.de ſupell. leg.l. moventium, ff.de V.S.*& nõ ſecus ut alia bona mobilia æſtimarint, & plus minusvè 20. aureis vendiderint, *l.1. C. comm.ſerv. manum.* Verùm etiã pro lubitu occiderint,*l. 1, § 1.de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.* Sic Lacedemonii Helotas ſuos per Cryptas occidi conſueverunt.*Polit. Heraclid.* Sic Scythæ ſolebant ſuos ſervos privare viſu,ut fortius inflarent vulvas aſinarũ, dum mulgebantur: Hinc n. copioſius lac extrudi credebant,*Herod. lib.3.* Quam conſuetudinem Romanorum & aliarum gentium,propugnarunt quidam his rationibus. 1. Quia Dominorum poteſtas in ſervos,illibata permanere debet,nec cuiquam hominum licitum jus ſuum detrahi. *l. 2. in pr. ff. de his qui ſunt ſui.* 2. Quia ſervus eſt totus Domini & pars poſſeſſionis.Ergò nõ ſecus ut alia animalia, impunè occidi poteſt. 3. ab auctoritate ſacrę ſcripturæ,*Exod.21.v.21.* ubi dicitur, quod ſi Dominus interfecerit ſervum,& uno vel duobus diebus ſupervixerit, ſubjacere pœnæ non debeat, eo quod ſit pecunia illius.

Verùm poteſtatem vitæ ac necis Dominis rectè ademptam probatur his rationibus. 1. Quia per ſervitutem non deſinit eſſe naturalis homo & tam ad ſervum pertinet præceptum, *Non occides,nec profundes ſanguinem humanum*, quam ad liberum hominem, qua de re eleganter,*Senec.in Epiſt.47.his verbis.Servi ſunt? imò homines ſunt;Servi ſunt? imò contubernales ſunt;Servi ſunt;imò humiles amici;Servi ſunt;imò conſervi,ſi cogitaveris tantundem in utroſq; licere fortunæ. Quoties in mentem venit, quantum tibi in ſervum liceat, veniat in mentem, tantundem in te Domino tuo licere. Item lib.1.de Clem.c.18. Servis imperare moderatè laus eſt,& in mancipio cogitandum, non quantum illud impunè pati poſſit, ſed quantum tibi permittat æqui boniq; natura.* 2. Quamvis dominium in eo conſiſtat, ut quis re ſua pro arbitrio utatur: tamen hoc dominium privatum ſubjicitur & includitur dominio publico,nec cuiquam fas eſt, re ſua in præjudicium ſalutis publicæ abuti,cum ne quidem privatis commodis ſuo arbitrio nocere queat. Proinde ſicut leges prodigo dant curatores:Ita ſemper operam dederunt Præſides Reipub. ne quis ſervis pro libidine ad peccandum utatur,*l.2.ff. de his,qui ſunt ſui.* Hinc cautum eſt: ut ad ſcelera voca-

Sic Auguſtus Cleopatram juſſit eſſe bono animo: Nihil ſibi eventurum mali, non, quod ſaluti & commodis ejus vellet conſultum; ſed ut eam ad laſciva ſervitia adduceret. Sic poſt expugnatam Hyeroſolymam reſervarant Romani infinita Judæorum millia, ſed non eo fine, ut ad libertatem recuperandam ipſis daretur regreſſus: id enim apparuit in eo, ubi miles Romanus in captivi cujusdam viſcerib. aliquid auri invenit, continuo viginti millia cęſi ſunt, quod crederentur aurum in viſcera occultaſſe, *Ioſeph. de bell. Iudæ.* Inde rectè dicitur, quod lucrum ſpectet ſervator, non ſalutem ſervati. 2. Quia melius eſt ſtatim perire cũ honeſtate, quam lentè cũ dedecore. 3. Quia libertas eſt vitâ pretioſior, quod inde apparet, quia jure antiquo patri fuit licitum filio eripere vitam; verùm libertatem aufferre à filio Pater non potuit, *l. ult. C. de patr. poteſt.* 4. vita & libertas paribus paſſibus ambulant, *l. 1. in fin. C. de Lat. lib. toll.* Unde puer quidam Spartanus ab Antigono venditus, cum juberetur Domino ſuo matulam porrigere, quod cum is extremi opprobrii loco habebat, tectum conſcendit & dominum ſuum allocutus eſt, his verbis: *ſenties; cujusmodi mercatum feceris, & ſic mox ſe præcipitem dedit. Plutarch. in Apoph. Lacon.* Sed tamen, quamvis cordatis hominibus, mors tolerabilior ſervitute videatur; Interim tamen non ſequitur, quod reſpectu naturæ humanæ, ſit appetibilior, propterea, quod ex ſervitute, multis modis quis liberari poſſit, ex morte verò ſit nulla redemptio, ſed ultima linea omnium rerum.

QUÆSTIO VIII.

Utrum Tabelliones ſeu notarii ſervis annumerati?

Statuit hoc *Accurſius* & movetur imprimis hoc argumento, quod in plurimis locis juris noſtri expreſsè fiat mentio ſervorum publicorum, utpote *in § 3. Inſt. de adop. l. non alter, ff. eodem, l. ſi pupillus, ff. de Rem pupill. ſalvam for.* Cum autem Notariorum officium conſiſtat in conficiendis libellis & publicis inſtrumentis, putat, per publicos ſervos intelligi notarios.

Verùm Accurſii opinionem erroneam eſſe, evincit, *l. 3. C. de tabul.* qua in lege Impp. *Arcadius & Honorius* expreſsè contrariũ ſtatuunt his verbis: *Generali lege ſancimus, ut ſive ſolidis provinciis, ſive ſingulis civitatibus neceſſarii fuerint tabularii, liberi homines ordinentur, neq; ulli deinceps ad hoc officium pateſcat aditus, qui ſit obnoxius ſervituti.*

QUÆ-

Digitized by Google

QUÆSTIO IX.

Vtrum poteſtas vitæ & necis Domini jure ſit adempta?

Tantam habuerunt Romani poteſtatem in ſervos, ut eos non tantùm aliis rebus moventibus annumerarint, *l. 2. ff. de ſupell. leg. l. moventium, ff. de V. S.* & nõ ſecus ut alia bona mobilia æſtimarint, & plus minusvè 20. aureis vendiderint, *l. 1. C. comm. ſerv. manum.* Verùm etiã pro lubitu occiderint, *l. 1, § 1. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.* Sic Lacedemonii Helotas ſuos per Cryptas occidi conſueverunt. *Polit. Heraclid.* Sic Scythæ ſolebant ſuos ſervos privare viſu, ut fortius inflarent vulvas aſinarũ, dum mulgebantur: Hinc n. copioſius lac extrudi credebant, *Herod. lib. 3.* Quam conſuetudinem Romanorum & aliarum gentium, propugnarunt quidam his rationibus. 1. Quia Dominorum poteſtas in ſervos, illibata permanere debet, nec cuiquam hominum licitum jus ſuum detrahi. *l. 2. in pr. ff. de his qui ſunt ſui.* 2. Quia ſervus eſt totus Domini & pars poſſeſſionis. Ergò nõ ſecus ut alia animalia, impunè occidi poteſt. 3. ab auctoritate ſacræ ſcripturæ, *Exod. 21. v. 21.* ubi dicitur, quod ſi Dominus interfecerit ſervum, & uno vel duobus diebus ſupervixerit, ſubjacere pœnæ non debeat, eo quod ſit pecunia illius.

Verùm poteſtatem vitæ ac necis Dominis rectè ademptam probatur his rationibus. 1. Quia per ſervitutem non deſinit eſſe naturalis homo & tam ad ſervum pertinet præceptum, *Non occides, nec profundes ſanguinem humanum*, quam ad liberum hominem, qua de re eleganter, *Senec. in Epiſt. 47. his verbis. Servi ſunt? imò homines ſunt; Servi ſunt? imò contubernales ſunt; Servi ſunt; imò humiles amici; Servi ſunt; imò conſervi, ſi cogitaveris tantundem in utroſq; licere fortunæ. Quoties in mentem venit, quantum tibi in ſervum liceat, veniat in mentem, tantundem in te Domino tuo licere. Item lib. 1. de Clem. c. 18. Servis imperare moderatè laus eſt, & in mancipio cogitandum, non quantum illud impunè pati poßit, ſed quantum tibi permittat æqui boniq; natura.* 2. Quamvis dominium in eo conſiſtat, ut quis re ſua pro arbitrio utatur: tamen hoc dominium privatum ſubjicitur & includitur dominio publico, nec cuiquam fas eſt, re ſua in præjudicium ſalutis publicæ abuti, cum ne quidem privatis commodis ſuo arbitrio nocere queat. Proinde ſicut leges prodigo dant curatores: Ita ſemper operam dederunt Præſides Reipub. ne quis ſervis pro libidine ad peccandum utatur, *L. 2. ff. de his, qui ſunt ſui.* Hinc cautum eſt: ut ad ſcelera voca-

Digitized by Google

Sic Auguſtus Cleopatram juſſit eſſe bono animo: Nihil ſibi eventurum mali.non,quod ſaluti & commodis ejus vellet conſultum; ſed ut eam ad laſciva ſervitia adduceret. Sic poſt expugnatam Hyeroſolymam reſervarant Romani infinita Judæorum millia, ſed non eo fine, ut ad libertatem recuperandam ipſis daretur regreſſus: id enim apparuit in eo, ubi miles Romanus in captivi cujusdam viſcerib.aliquid auri invenit, continuo viginti millia cęſi ſunt, quod crederentur aurum in viſcera occultaſſe, *Ioſeph.de bell.Iudæ.* Inde rectè dicitur, quod lucrum ſpectet ſervator, non ſalutem ſervati. 2. Quia melius eſt ſtatim perire cũ honeſtate, quam lentè cũ dedecore. 3. Quia libertas eſt vitâ pretioſior, quod inde apparet, quia jure antiquo patri fuit licitum filio eripere vitam; verùm libertatem aufferre à filio Pater non potuit, *l.ult.C.de patr. poteſt,* 4. vita & libertas paribus paſſibus ambulant, *l.1.in fin. C.de Lat.lib.toll.* Unde puer quidam Spartanus ab Antigono venditus, cum juberetur Domino ſuo matulam porrigere, quod cum is extremi opprobrii loco habebat, tectum conſcendit & dominum ſuum allocutus eſt, his verbis: *ſenties; cujusmodi mercatum feceris , & ſic mox ſe præcipitem dedit. Plutarch. in Apoph. Lacon.* Sed tamen, quamvis cordatis hominibus, mors tolerabilior ſervitute videatur; Interim tamen non ſequitur, quod reſpectu naturæ humanæ, ſit appetibilior, propterea, quod ex ſervitute, multis modis quis liberari poſſit, ex morte verò ſit nulla redemptio, ſed ultima linea omnium rerum.

QUÆSTIO VIII.

Vtrum Tabelliones ſeu notarii ſervis annumerati?

Statuit hoc *Accurſius* & movetur imprimis hoc argumento, quod in plurimis locis juris noſtri expreſsè fiat mentio ſervorum publicorum, utpote *in § 3. Inſt. de adop l.non alter, ff.eodem, l.ſi pupillus, ff. de Rem pupill. ſalvam ſor.* Cum autem Notariorum officium conſiſtat in conficiendis libellis & publicis inſtrumentis, putat, per publicos ſervos intelligi notarios.

Verùm Accurſii opinionem erroneam eſſe, evincit, *l.3. C. de tabul.* qua in lege Impp. *Arcadius & Honorius* expreſsè contrariũ ſtatuunt his verbis: *Generali lege ſancimus, ut ſive ſolidis provinciis, ſive ſingulis civitatibus neceſſarii fuerint tabularii, liberi homines ordinentur, neq; ulli deinceps ad hoc officium pateſcat aditus, qui ſit obnoxius ſervituti.*

QUÆ-

QUÆSTIO IX.

Vtrum poteſtas vitæ & necis Domini jure ſit adempta?

Tantam habuerunt Romani poteſtatem in ſervos, ut eos non tantùm aliis rebus moventibus annumerarint, *l. 2. ff. de ſupell. leg. l. moventium, ff. de V.S.* & nō ſecus ut alia bona mobilia æſtimarint, & plus minusvè 20. aureis vendiderint, *l. 1. C. comm. ſerv. manum.* Verùm etiã pro lubitu occiderint, *l. 1, § 1. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.* Sic Lacedemonii Helotas ſuos per Cryptas occidi conſueverunt. *Polit. Heraclid.* Sic Scythæ ſolebant ſuos ſervos privare viſu, ut fortius inflarent vulvas aſinarũ, dum mulgebantur: Hinc n. copioſius lac extrudi credebant, *Herod. lib. 3.* Quam conſuetudinem Romanorum & aliarum gentium, propugnarunt quidam his rationibus. 1. Quia Dominorum poteſtas in ſervos, illibata permanere debet, nec cuiquam hominum licitum jus ſuum detrahi. *l. 2. in pr. ff. de his qui ſunt ſui.* 2. Quia ſervus eſt totus Domini & pars poſſeſſionis. Ergò nō ſecus ut alia animalia, impunè occidi poteſt. 3. ab auctoritate ſacrę ſcripturæ, *Exod. 21. v. 21.* ubi dicitur, quod ſi Dominus interfecerit ſervum, & uno vel duobus diebus ſupervixerit, ſubjacere pœnæ non debeat, eo quod ſit pecunia illius.

Verùm poteſtatem vitæ ac necis Dominis rectè ademptam probatur his rationibus. 1. Quia per ſervitutem non deſinit eſſe naturalis homo & tam ad ſervum pertinet præceptum, *Non occides, nec profundes ſanguinem humanum*, quam ad liberum hominem, qua de re eleganter, *Senec. in Epiſt. 47. his verbis. Servi ſunt? imò homines ſunt; Servi ſunt? imò contubernales ſunt; Servi ſunt; imò humiles amici; Servi ſunt; imò conſervi, ſi cogitaveris tantundem in utroſq; licere fortunæ. Quoties in mentem venit, quantum tibi in ſervum liceat, veniat in mentem, tantundem in te Domino tuo licere. Item lib. 1. de Clem. c. 18. Servis imperare moderatè laus eſt, & in mancipio cogitandum, non quantum illud impunè pati poſſit, ſed quantum tibi permittat æqui boniq; natura.* 2. Quamvis dominium in eo conſiſtat, ut quis re ſua pro arbitrio utatur: tamen hoc dominium privatum ſubjicitur & includitur dominio publico, nec cuiquam fas eſt, re ſua in præjudicium ſalutis publicæ abuti, cum ne quidem privatis commodis ſuo arbitrio nocere queat. Proinde ſicut leges prodigo dant curatores: Ita ſemper operam dederunt Præſides Reipub. ne quis ſervis pro libidine ad peccandum utatur, *L. 2. ff. de his, qui ſunt ſui.* Hinc cautum eſt: ut ad ſcelera voca-

Sic Auguſtus Cleopatram juſſit eſſe bono animo: Nihil ſibi eventurum mali, non, quod ſaluti & commodis ejus vellet conſultum; ſed ut eam ad laſciva ſervitia adduceret. Sic poſt expugnatam Hyeroſolymam reſervarant Romani infinita Judæorum millia, ſed non eo fine, ut ad libertatem recuperandam ipſis daretur regreſſus: id enim apparuit in eo, ubi miles Romanus in captivi cujusdam viſcerib. aliquid auri invenit, continuo viginti millia cęſi ſunt, quod crederentur aurum in viſcera occultaſſe, *Ioſeph. de bell. Iuda.* Inde rectè dicitur, quod lucrum ſpectet ſervator, non ſalutem ſervati. 2. Quia melius eſt ſtatim perire cũ honeſtate, quam lentè cũ dedecore. 3. Quia libertas eſt vitâ pretioſior, quod inde apparet, quia jure antiquo patri fuit licitum filio eripere vitam; verùm libertatem aufferre à filio Pater non potuit, *l. ult. C. de patr. poteſt,* 4. vita & libertas paribus paſſibus ambulant, *l. 1. in fin. C. de Lat. lib. toll.* Unde puer quidam Spartanus ab Antigono venditus, cum juberetur Domino ſuo matulam porrigere, quod cum is extremi opprobrii loco habebat, tectum conſcendit & dominum ſuum allocutus eſt, his verbis: *ſenties: cujusmodi mercatum feceris, & ſic mox ſe præcipitem dedit. Plutarch. in Apoph. Lacon.* Sed tamen, quamvis cordatis hominibus, mors tolerabilior ſervitute videatur; Interim tamen non ſequitur, quod reſpectu naturæ humanæ, ſit appetibilior, propterea, quod ex ſervitute, multis modis quis liberari poſſit, ex morte verò ſit nulla redemptio, ſed ultima linea omnium rerum.

QUÆSTIO VIII.

Vtrum Tabelliones ſeu notarii ſervis annumerati?

Statuit hoc *Accurſius* & movetur imprimis hoc argumento, quod in plurimis locis juris noſtri expreſsè fiat mentio ſervorum publicorum, utpote *in § 3. Inſt. de adop. l. non alter, ff. eodem, l. ſi pupillus, ff. de Rem pupill. ſalvam for.* Cum autem Notariorum officium conſiſtat in conficiendis libellis & publicis inſtrumentis, putat, per publicos ſervos intelligi notarios.

Verùm Accurſii opinionem erroneam eſſe, evincit, *l. 3. C. de tabul.* qua in lege Impp. *Arcadius & Honorius* expreſsè contrariũ ſtatuunt his verbis: *Generali lege ſancimus, ut ſive ſolidis provinciis, ſive ſingulis civitatibus neceſſarii fuerint tabularii, liberi homines ordinentur, neq; ulli deinceps ad hoc officium pateſcat aditus, qui ſit obnoxius ſervituti.*

QUÆ-

QUÆSTIO IX.

Vtrum poteſtas vitæ & necis Domini jure ſit adempta?

Tantam habuerunt Romani poteſtatem in ſervos, ut eos non tantùm aliis rebus moventibus annumerarint, *l. 2. ff. de ſupell. leg. l. moventium, ff. de V. S.* & nō ſecus ut alia bona mobilia æſtimarint, & plus minusvè 20. aureis vendiderint, *l. 1. C. comm. ſerv. manum.* Verùm etiā pro lubitu occiderint, *l. 1, § 1. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.* Sic Lacedemonii Helotas ſuos per Cryptas occidi conſueverunt. *Polit. Heraclid.* Sic Scythæ ſolebant ſuos ſervos privare viſu, ut fortius inflarent vulvas aſinarū, dum mulgebantur: Hinc n. copioſius lac extrudi credebant, *Herod. lib. 3.* Quam conſuetudinem Romanorum & aliarum gentium, propugnarunt quidam his rationibus. 1. Quia Dominorum poteſtas in ſervos, illibata permanere debet, nec cuiquam hominum licitum jus ſuum detrahi. *l. 2. in pr. ff. de his qui ſunt ſui.* 2. Quia ſervus eſt totus Domini & pars poſſeſſionis. Ergò nō ſecus ut alia animalia, impunè occidi poteſt. 3. ab auctoritate ſacrę ſcripturæ, *Exod. 21. v. 21.* ubi dicitur, quod ſi Dominus interfecerit ſervum, & uno vel duobus diebus ſupervixerit, ſubjacere pœnæ non debeat, eo quod ſit pecunia illius.

Verùm poteſtatem vitæ ac necis Dominis rectè ademptam probatur his rationibus. 1. Quia per ſervitutem non deſinit eſſe naturalis homo & tam ad ſervum pertinet præceptum, *Non occides, nec profundes ſanguinem humanum*, quam ad liberum hominem, qua de re eleganter, *Senec. in Epiſt. 47. his verbis. Servi ſunt? imò homines ſunt; Servi ſunt? imò contubernales ſunt; Servi ſunt; imò humiles amici; Servi ſunt; imò conſervi, ſi cogitaveris tantundem in utroſq; licere fortunæ. Quoties in mentem venit, quantum tibi in ſervum liceat, veniat in mentem, tantundem in te Domino tuo licere. Item lib. 1. de Clem. c. 18. Servis imperare moderatè laus eſt, & in mancipio cogitandum, non quantum illud impunè pati poſſit, ſed quantum tibi permittat æqui boniq; natura.* 2. Quamvis dominium in eo conſiſtat, ut quis re ſua pro arbitrio utatur: tamen hoc dominium privatum ſubjicitur & includitur dominio publico, nec cuiquam fas eſt, re ſua in præjudicium ſalutis publicæ abuti, cum ne quidem privatis commodis ſuo arbitrio nocere queat. Proinde ſicut leges prodigo dant curatores: Ita ſemper operam dederunt Præſides Reipub. ne quis ſervis pro libidine ad peccandum utatur, *L. 2. ff. de his, qui ſunt ſui.* Hinc cautum eſt: ut ad ſcelera

voca-

Quæstio VI.

Vtrum ſervitus juregentium introducta, deroget juri naturæ?

Variè hac de re diſputatur tàm apud JCtos, quàm apud Philoſophos. Quod verò jus naturale per jus civile tolli non poſſit, probamus his fundamentis. 1. Si enim tolleretur, tunc vel in parte vel in toto tolleretur. Atqui neutro modo tolli poteſt. Non in toto, quia naturalia jura ſunt immutabilia, § *ſed natur. Inſt de I.N.G.& Civili.* Nō in parte, ratio eſt, quia non aliter judicandum de parte, quam de toto, cum eadē ſit de parte ratio, quam de toto, totum enim nihil eſt aliud, quam partes, tam naturæ noſtræ pars implantata eſt, quàm totum, non enim partes referuntur ad totum ſecundum quid, ſed ſunt de ſubſtantia & maſſa totius, & in illo ſecundum totam ſui ſubſtantiam includuntur, tam contra jus & honeſtum agit, qui particulam juſti & honeſti ſupprimit, quam qui totum: Si igitur una & alia particula juris naturę per jus gentiū corrigi poſſet; ſequeretur eadem ratione introduci poſſe jure gentium contra jus naturale, quod licitū ſit furari latrocinari & alia, quæ in particulari & diſtributiva juſtitia jure naturæ ſunt prohibita, item interdicere matrimonium, reverentiam erga magiſtratum, pietatē erga Deum, & ejus generis alia, 2. Quia jus naturale & jus gentium ſunt ſubordinata, quæ ſe invicem non tollunt, ſed explicant, 3. Superius nō poteſt corrigi vel abrogari per inferius. Atq; jus naturale eſt ſuperius, quia Deum immediatè habet auctorē, à quo implantatum, § *ſed naturalia, Inſtit. de I.N.G.& C.* 4. Si jus naturale vel in toto vel in partibus quibusdam tollatur, vel corrigatur, ſequeretur eſſe iniquum & injuſtum. Atqui conſequens eſt abſurdum, Ergò, &c. 5. Quia omne jus gentium eſt naturale, § *ſingulorum, Inſtit. de rer. diviſ.* Quod autem ſervitus ſit jurisgentium conſtat, *ex* § 2. *Inſtit. de I.N.G.& C.* 6. à ſimili, ſicuti Magiſtratus non facit contra jus naturale, dum punit ſontes, illosq; planè ex rerū natura tollit, propter peccatum. Sic etiam non peccat contra jus naturale, neq; illi derogat Princeps, dum punit ſuos hoſtes ſervitute.

Contrà verò, quod ſit contra naturam, eiq; deroget, videtur probari his argumentis. 1. ab auctoritate Florentini, *in l.* 4. § 1. *ff. de ſtat. hom.* quem ſecutus eſt Juſtinianus Imperator, *in* § 2. *Inſt. de jur. perſon.* ubi definitur ſervitus, quod *ſit conſtitutio jurisgentium, qua quis alieno dominio contra naturam ſubjicitur.* 2. à natura contrariorum. Si libertas eſt à natura,

tura, ſequitur ſervitutem eſſe contra naturam. Atqui libertas eſt à natura, § 1. *Inſtit. de jur. perſ.* Ergò ſervitus nō poteſt eſſe natura, & ratio eſt, quia contrariorum non eſt eadem ratio. Sed non magni ponderis hæc argumenta ſunt & facilè diſpelli poſſunt. Quod enim in definitione JCti Florentini dicitur; ſervitutem eſſe conſtitutionem jurisgentium, qua quis contra naturam dominio alieno ſubjicitur, non recipit hanc interpretationem, ac ſi abſolutè & ſimpliciter jusgentium juri naturæ derogaret, ſed tantùm explicat & limitat jus naturale illudq́; reſtringit & coarctat ad illos, qui debitā naturâ libertatē, inobedientiā vel alio maleficio non perdiderunt. Eſt ergò, hoc loco, contra naturam, non derogare juri naturali, nullam enim juris naturalis partem tollit, ſed manet jus naturale integrum & perfectum, ſed eſt vetare, ne illud naturæ privilegium extendatur ad indignos. Diſtinguendum proinde eſt inter naturam hominis, cui hoc privilegium naturale eſt tributum, & inter ipſum jus naturale. Aliud enim eſt privilegium, & aliud ipſa natura, quæ ad utramvis contradictionis partem vergere poteſt. Annon educatio liberorum conſentit, cum jure naturæ, *l. 1. § jus naturale, ff. de I. & I. & l. 5. ff. de agnoſc. & alend. l.* Nihilomninus tamen licitum eſt patri, degeneres abdicare, *l. ubi C. de alend. lib.* Num hic jus naturale propterea immutatū putas, quod liberi degeneres propter naturalem rationem excipiantur, & tantùm ad frugi & obedientes libros reſtringatur? Atq; hac ratione, quatenus jus gentium privilegium naturale ad dignos reſtringit & facinoroſos & morte dignos ſervituti ſubjicit, non video, quomodo vel iniquum ſit vel juri naturali deroget. Ad 2. ℞. Negando. Nā quamvis contrariorum ſint contraria effecta, id tantùm valet in æqualibus, verò non in inæqualibus.

QUÆSTIO VII.

Vtrum melius ſit ſervari in ſervitutem, quàm occidi?

Deterius eſſe in ſervitutem aſſervari, quam occidi, videtur probari poſſe his argumentis. 1. Quia non ſui, nec victoris gratia tantùm aſſervantur, *de qua re Horat. in Epiſt. ad Quinct.*

Vendere cùm poſſis, captivum occidere noli,
Serviet utiliter, ſeu paſcat durus aretq́;
Naviget, ac mediis hyemet mercator in undis,
Annonæ proſit, portet frumenta penusq́;

Digitized by Google

QUÆSTIO IX.

Vtrum poteſtas vitæ & necis Domini jure ſit adempta?

Tantam habuerunt Romani poteſtatem in ſervos, ut eos non tantùm aliis rebus moventibus annumerarint, *l. 2. ff. de ſupell. leg. l. moventium, ff. de V.S.* & nõ ſecus ut alia bona mobilia æſtimarint, & plus minusvè 20. aureis vendiderint, *l. 1. C. comm. ſerv. manum.* Verùm etiã pro lubitu occiderint, *l. 1, § 1. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris.* Sic Lacedemonii Helotas ſuos per Cryptas occidi conſueverunt. *Polit. Heraclid.* Sic Scythæ ſolebant ſuos ſervos privare viſu, ut fortius inflarent vulvas aſinarũ, dum mulgebantur: Hinc n. copioſius lac extrudi credebant, *Herod. lib. 3.* Quam conſuetudinem Romanorum & aliarum gentium, propugnarunt quidam his rationibus. 1. Quia Dominorum poteſtas in ſervos, illibata permanere debet, nec cuiquam hominum licitum jus ſuum detrahi. *l. 2. in pr. ff. de his qui ſunt ſui.* 2. Quia ſervus eſt totus Domini & pars poſſeſſionis. Ergò nõ ſecus ut alia animalia, impunè occidi poteſt. 3. ab auctoritate ſacrę ſcripturæ, *Exod. 21. v. 21.* ubi dicitur, quod ſi Dominus interfecerit ſervum, & uno vel duobus diebus ſupervixerit, ſubjacere pœnæ non debeat, eo quod ſit pecunia illius.

Verùm poteſtatem vitæ ac necis Dominis rectè ademptam probatur his rationibus. 1. Quia per ſervitutem non deſinit eſſe naturalis homo & tam ad ſervum pertinet præceptum, *Non occides, nec profundes ſanguinem humanum*, quam ad liberum hominem, qua de re eleganter, *Senec. in Epiſt. 47. his verbis. Servi ſunt? imò homines ſunt; Servi ſunt? imò contubernales ſunt; Servi ſunt; imò humiles amici; Servi ſunt; imò conſervi, ſi cogitaveris tantundem in utroſq; licere fortunæ. Quoties in mentem venit, quantum tibi in ſervum liceat, veniat in mentem, tantundem in te Domino tuo licere. Item lib. 1. de Clem. c. 18. Servis imperare moderatè laus eſt, & in mancipio cogitandum, non quantum illud impunè pati poſſit, ſed quantum tibi permittat æqui boniq; natura.* 2. Quamvis dominium in eo conſiſtat, ut quis re ſua pro arbitrio utatur: tamen hoc dominium privatum ſubjicitur & includitur dominio publico, nec cuiquam fas eſt, re ſua in præjudicium ſalutis publicæ abuti, cum ne quidem privatis commodis ſuo arbitrio nocere queat. Proinde ſicut leges prodigo dant curatores: Ita ſemper operam dederunt Præſides Reipub. ne quis ſervis pro libidine ad peccandum utatur; *l. 2. ff. de his, qui ſunt ſui.* Hinc cautum eſt: ut ad ſcelera

voca-

Digitized by Google

vocati dominis parere non teneantur, *l.is qui puteũ,§ an ignoſcitur,ff.quod vi aut clam.& l.ſervus non in omnibus,ff.de oblig.& act.* Hinc *Hadrianus* ſervos ac ancillas Lenoni & laniſtæ vendi vetuit; Item Caſtrari & Thlibios fieri prohibuit, *l.4.in fin.& l.5.ad L.Corn.* Hinc Severus quenquã ex iisdem proſtitui voluit, *l.1.§ 6. in fin de offic.præf.urb.* Et quamvis Domini à ſervis accuſari non poterant, *l.ſi quis, C.de his, qui accuſ.non poſſ.* tamen Antonius Pius & Severus proconſules, in provinciis præfectum quendam conſtituerunt, qui de injuriis ſervorum, cognoſceret. 3. propter privatam utilitatem: quia quot ſervos, tot hoſtes habebis; unde etiam *Macrob.1.Saturn.21.* ſervum malum domeſticum appellat. Propter has igitur cauſas, utilitatem tam publicam quàm privatam omni cura in id incubuerunt boni legumlatores, ut poteſtatem dominorum æquitatis & humanitatis cancellis circumſcriberent. Proinde introducta eſt Lex Petronia, *anno V.C.813.* qua omnis vis privata à tergis ſervorum amota, uſq; ad virgas & lora, *l. unic.C.de emendat.ſerv.* Item apud omnes ferè gentes, cũ ab accuſationibus arcerentur ſervi, ad Aſyla recipiendi iis data eſt facultas, ex quo fundamento ſanctuaria Pontificiorum orta eſſe creduntur, à quibus etiam facinoroſiſſimos avelli vetant, *c.rerũ n ad Eccl. 17. q. 4 & c.inter alia, de immunit. Eccl.* quaſi divina lege non juſſi eſſent Magiſtratus, ab ipſa ara eripere facinoroſos, *Exod.21.Deut.10.1. Reg.2. & 2. Reg.11.* quaſi à Deo defenderetur, qui in leges peccaret.

Pro ſolutione argumentorum in contrarium adductorum diſtinguendum eſt. 1. Inter vindictam publicam & privatam. 2. Inter uſum & abuſum. 3. Inter legem moralem & forenſem. 4. Inter pœnam ſoli & poli.

QUÆSTIO X.

Vtrum bona externa in cenſu verorum bonorum habenda?

Stoici & quicunq; eos ſequuntur, ita argumentantur: Quæcunq; res homines alliciunt ad ſuperbiam, ad faſtũ, injuſtitiam, &c. Contrà à contrariis, virtutibus abſtrahunt, poſſeſſorem nunquam ſatiant vel implent, homines cruciant, & omnis generis moleſtias adferunt, in bonum virum rarò cadunt, per ſe etiam adiaphora ſunt, inconſtantes ſunt, fragiles ac caducæ, nitent cum effunduntur, nõ v. cum cumulantur, à multis probis viris contemnuntur, in numerum verorum bonorum collocari non debent. Atqui externa bona ſunt talia, E.&c.

Verùm,

Verùm, quia externa bona, ſunt maxima Dei dona, à ſummo bono Deo Ter. Max. orta & hominibus divinitus conceſſa, per ſe inſtrumenta, adjumenta, ornamenta & præmia virtutum, quibus Deus neceſſitati & indigentiæ humanæ ſuccurrit, &c. meritò in numerum verorum bonorum ſunt collocanda; & quia Stoicorum argumenta partim laborant fallacia accidentis, partim à dicto ſecundum, quid ad dictum ſimpliciter, concludimus, Stoicos, ut indignos, hiſce bonis privandos & in turpi cœno atq; luto relinquendos eſſe.

QUÆSTIO XI.

Vtrum pecunia inter veras divitias numerari poſſit?

Negat hoc Ariſtot. c. 8. 9. *lib.* 1. *Polit.* qui vulgatam & tot ſeculis tritam opinionẽ, mentibus hominum eripere conatur, his rationibus, 1. Quia dicit illas eſſe veras divitias, quas cũ tenent ex voto poſſeſſores, fame perire non poſſunt; At pecunia eſt talis res, quam cum quis tenet, etiam in maxima copia, tamen fame perire poteſt. Exemplum habemus in Rege Mida, de quo fabulantur Poëtæ, *ut eſt apud Ovid. lib.* 2. *Metamorphoſ.* is enim cũ ex nimia avaritia precatus eſt Jovem, ut quicquid attingeret, illud in aurum converteretur, atq; hujus ſui voti compos factus eſſet, tandem omnes cibi, quos comedere voluit in aurum ſunt converſi, ita ut iis frui nõ poterit & ſic coactus fuerit, in ſumma pecuniæ abundantia, fame perire. 2. Quia pecuniæ pendent ab arbitrio humano, quarum valor facilè edicto mutari poteſt. 3. Quia nec modum nec finem ullum habent. 4. Quia pecunia eſt communis menſura divitiarum: Atqui menſura non eſt id, cujus eſt menſura.

Verùm, quod hæc opinio ſit erronea probatur his fundamentis, 1. Quia pecunia inter inſtrumenta Oeconomica eſt primum & ultimum, quatenus per eam, reliqua omnia inſtrumenta parari, aut amiſſa recuperari poſſunt. 2. Quia eſt medium utile & appoſitum ſuccurrendi humanæ indigentiæ. 3. Quia ſine pecunia aut planè nõ, aut difficulter neceſſaria vitæ ſubſidia comparari poſſunt. Et propterea rectè ait Demoſthenes: Δεῖ χρημάτων, καὶ ἄνευ τούτων οὐδὲν ἐστι γενέσθαι τῶν δεόντων. *Opus eſt pecuniis & ſine his nihil poteſt fieri eorum, quæ decent,* cum quo conſentit vulgatum illud: *Cui pecunia deeſt, ei omnia deſunt.* Huc etiam pertinet effatum *Ariſtotelis, lib.* 1. *Nicom. c.* 9. Impoſſibile eſt, aut non facilè, res præclaras agere, cui bona externa non ſuppetunt. 4.

 Quia

Quia inter divitiarum partes,primum locum pecuniæ tribuit, *Ariſtot. lib.*1.*Rethor.c.*5. 5. Quia communi hominum opinione propriè divites appellantur,qui pecunia abundant,eamq; ad ſuos & aliorum uſus transferunt.

Ad argumenta igitur 1. & 3.R. Committi fallaciã accidentis,valet enim pecunia intrinſeca bonitate. Ad 2,& 4. Quod ſit fallacia à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Licet enim menſura,qua mẽſura non poſſit eſſe id,cujus eſt menſura; tamẽ fieri poteſt, ut aliquid diverſo reſpectu ſit menſura & menſuratum, ut cum alius nummus argenteus vel aureus per alium libræ lanci impoſitus menſuratur. Eſt quidem nummus menſura communis omnium divitiarum; ſed earum tantùm,quæ appellatione nummi non poſſunt comprehendi.

QUÆSTIO XII.

Vtrum natura divitiarum magis conſiſtat in uſu, quam in poſſeſſione?

Plato in Epin. ſic ait; Divitiæ ſeorſim ab uſu nullæ ſunt, quamvis cuncta in aurum convertantur. *Ariſtot. libr.*1. *Rethor. cap.*5. inquit: ὅλως τὸ πλουτεῖν ἐστὶν ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον, ἢ ἐν τῷ κεκτῆσθαι. Omninò divitię in utẽdo magis, quam poſſidendo conſiſtunt. Idem probatur rationibus. 1. Quia divitiæ ſunt inſtrumenta à Deo & natura ordinata ad ſuccurrendum indigentiæ vitæ humanæ. Inſtrumenti autem unius cujusq; natura magis in uſu,quã in poſſeſſione conſiſtit. 2. quia etiamſi quis multas poſſideat divitias,ſi tamen iis non utatur ad indigentiam ſui & aliorum miſeriam explendam, non verè dicitur dives, ſed potius in ipſa divitiarum abundantia pauper & egenus. Proinde & nos, affirmativam quæſtionis non immeritò amplectimur, & concludimus: bonum eſſe divitiis bene uti; malum, divitiis non uti; pejus verò divitiis male uti.

QUÆSTIO XIII.

Vtrum τὰ χρήματα ſint pars familiæ?

Affirmat hoc *Caſus in Sphær. Civit. lib.*1.*c.*3.*p.*20. Propterea, quòd *τὰ χρήματα* ſeu poſſeſſiones ſervis ferè per omnia comparẽtur; quare cum ſervus ſit res poſſeſſa non minus ac reliquæ poſſeſſiones, putat eadem ratione, poſſeſſiones alias eſſe, partem familiæ. 2. quòd familia ſine poſſeſſionibus conſiſtere nullo modo poſſit, ſed iis ſubtractis cadat. 3. Quod res poſſeſſæ ſint ſubſtantiæ. Ergò non poſſunt eſſe partes accidentales, ſed debent eſſe res eſſentiales.

Verùm

Verùm duas tantùm eſſe partes eſſentiales probavimus præcedenti diſput. de familiis in genere. Et ſicuti liberi ſunt effectus primę ſocieta tis, ita poſſeſſiones ſunt effectus ſocietatis ſecundæ, & quia ad familiam conſtituendam tantum requirantur perſonę, nulla verò inſtrumenta inanimata & irrationalia, propterea, quod radii textoris vi ſua non texant, nec plectra Cytharam vi propriâ pulſent, nec denìq; ulla alia inſtrumenta ſive poſſeſſiones per ſe actionem pariant, ob quam Paterfamilias ſervum in familiam neceſſario recipit; ſequitur τὰ χϱήματα, qua de re dubitavit, *Ariſtot. 1. Polit.* 5. Partem eſſentialē familiæ non conſtituere. Proinde repetimus diſtinctionem antea in præcedente diſputat. allatam, qua diſtinximus inter familiam conſtituendam & jam conſtitutam. Item inter partes eſſentiales & accidentales. Item inter conſtituendam familiam, & conſtitutam ſartam tectam conſervandam. Ad primum igitur argumentum ℞. eſſe fallaciam à dicto ſecundum, quid ad dictum ſimpliciter, quamvis enim τὰ χϱήματα conveniant cum ſervo in uno atq; altero; non tamē proinde conveniunt in omnibus, uti ex definitione ſervi pateſcit. Ad 2. ℞. Quod quidem ſubtractis omnibus poſſeſſionibus familia diu conſiſtere non poſſit, ſed interim non ſequitur, quod etiam ad conſtitutionem ejus, ut pars requiratur. Nam licet homo abſq; cibo & potu diu vivere ratione naturali nō poſſit, inde tamen non ſequitur, quòd cibus ſit pars hominis, ita etiam de familia ſentiendū. Ad 3. Quòd ſit fallacia conſequentis. Nam licet poſſeſſiones ſint in prædicamento ſubſtantiæ; interim tamen nihil impedit, quo minus diverſo reſpectu eſſe poſſint conſiderari, ut accidentia; utpote; homo quāvis ſit ſubſtātia, nihilominus tamē eſt in ꝑdicamento relationis, reſpectu domini.

QUÆSTIO XIV.

Vtrum mercatura ſit medium licitum acquirendi rem familiarem?

Contra mercaturam à nonnullis hæc ſolent adferri argumenta. 1. Quia virtuti inimica & homini variam præbet peccandi occaſionem, *Eccl. 25. v. 37. & c. 27. v. 2.* 2. Quia cum avaritia eſt conjuncta dum aliquid vilius emitur & carius venditur, *Auguſt. lib. 13. de C.D. cap. 3.* 3. Quia nullum alium finem ſibi propoſitum habet, quā lucrum Eſt enim lucrum eſca Diaboli & fraus illius laqueus. *Auguſt. d.l.* 4. Quia mercatura invehit merces damnoſas; quæ non ad neceſſitatem, ſed ad luxum, pompam & voluptates faciunt. 5. Quia

experientia teſtatur, quod mercatores ſoleant pro damno vitando blaſphemare, & pro pretiis rerum mentiri & pejerare.

Verùm mercaturam licitam, utilem, & neceſſariam eſſe, probatur his rationibus. 1. Quia per illam ſuperflua Reipub. exportantur, & aliunde quæ nobis ſunt neceſſaria & apud nos non inveniuntur, importantur, quamobrem inchoativè, quo ad cauſam impellentem ab ipſa natura videtur originem traxiſſe. 2. Quia honor eſt habitus mercaturę olim maximus, quod ea ad Barbarorum neceſſitudines, regumq; amicitias comparandas plurimũ valuerint, *teſte Plutarch*. 3. Quia plurimum facit ad maximarum rerum uſum & experientiã. 4. Fuerunt & Imperatoribus Romanis, imò & Regibus Iſraël mercatores proprii veluti officiarii, uti liquet, *ex lib. 2. Paralyp. c.* 1. *v.* 16. ibi: adducebantur Salomoni equi de Ægypto, de Coa, à negotiatoribus Regis, qui ibant & emebant. Pro conciliatione argumentorum in contrariam ſententiam oppoſitorum diſtinguo. 1. Inter uſum & abuſum mercaturæ. 2. Inter vitia hominis & veræ mercaturæ requiſita. 3. Inter id, quod fit per ſe & quod per accidens accedit. 4. Inter lucrum honeſtum, quod nihil aliud, quam laboris præmium, & inter lucrum inhoneſtum, quod contra Dei, naturæ & rectæ rationis præſcriptum, exigitur. *Cap. Qualitas de pœnitent. diſtinct.* 5. *cap. ejici. C. ejiciens*, 88. *d.* Quibus diſtinctionibus præſuppoſitis, facilè erit ad contraria argumenta reſpondere.

Quæstio XV.

Vtrum Vſura ſit licitus modus acquirendi?

Gravis hac de quæſtione, inter Theologos & Politicos, inſtituitur diſceptatio. Alii enim ex rigore verbi Dei ſimpliciter damnant uſuras: alii verò ſententiam horum improbant & ſtatuunt: quandam eſſe licitam, quandam illicitam. Utriuſque igitur partis argumenta adferemus, & quid hac de quæſtione ſentiendum, certificabimus.

Qui uſuram peccatum eſſe ſtatuunt, his rationibus ſeſe muniunt. 1. Quia adverſatur apertis ſcripturæ dictis, utpote *Exod.* 22. *v.* 25. ubi expreſsè dicitur: Si pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui tecum eſt, non eris ei, ſicut uſurarius, non impones ei uſuram. Item *Levit.* 25. *v.* 37. Non dato pecuniam tuam fratri tuo in uſuram, nec in fœnus dato cibum tuum. Item *Deut.* 23. *v.* 19. Non dato in uſuram fratri tuo uſuram pecuniæ, uſuram cibi, uſuram ullius rei,

Digitized by Google

quæ in uſuram datur. Item *Ierem.* 15. *v.* 10. & *Ezech.* 18. *v.* 8. *& c.* 22. *v.* 21. uſura vituperatur. Item *Pſalm.* 15. *v.* 5. commendatur is, qui ad uſuram pecuniam non dedit. Item. *Nehem.* 5. Reprehenduntur illi, qui uſuras à fratribus acceperunt. Item *Proverb.* 28. *v* 8. Reprehenditur, qui multiplicat divitias ſuas uſurâ & fœnore. Item *Luc.* 6. *verſ.* 35. Chriſtus jubet, mutuum dare & nihil inde ſperare. 2. Adverſatur juri naturæ, quod non vult; ut quis ex aliorum incommodis, diſpendiis, jactura & ruinis, ſua quærat commoda, *l. ſi unus*, § 1. *& l. ſi igitur, ff. pro ſocio.* Atqui hoc commodum, quod per uſuram Uſurario accidit, non percipit ex ſuo, ſed ex alieno, res enim mutuo data, deſinit eſſe dantis, & incipit eſſe accipientis, *l. incendium*, C. *ſi certum pet. & inſtit. Quibus modis re contrahitur*, Ergò, &c. 3. Pugnat cum natura pecuniæ. Eſt enim pecunia inventa, ut eſſet medium permutationis & contractus, non verò ut ipſa ex ſe pecuniam pareret. *l.* 1. *ff. de contr. empt.* Eſt etiam per ſe res ſterilis & ad pariendum inepta. 4. Refragatur textibus juris Canonici. *tot. tit. de uſuris*, præſertim *in cap. quia in omnibus, & in cap. ſuper eod. & in cap. conſuluit. in cap. quanquam eodem, tit. in* 6. *& in Clem.* 1. *eodem, tit.* 5. Pugnat præterea cũ legibus civilibus *per not. Bart poſt. gl. in l.* 1. *n.* 5. *cũ ſeq. C. de ſum. Trinit. & ſide Cathol. Iaſon ibid n.* 47. *cum ſeq. & communiter, Dd. Bald. in Authent. adhac n.* 3. *C. de uſuris, Ioan. Baptiſt. in ſuo tractatu de uſuris & commerciis illicitis, com.* 1. § 3. *n.* 35. *& ſeqq. quem vide.* Præterea & legibus Imperii damnatas eſſe uſuras cõſtat ex receſſibus Imperii, in Comitiis Auguſtanis, *Anno* 1500. *& poſtea*, *Anno* 1539. *& Anno* 1548, promulgatis, in quibus uſurarii contractus reprobantur, & judicibus ſupremis mediis & infimis ſeriò mandatur, ne ſuper contractibus uſurariis judicent, neq; executionem faciant, imò ipſum Uſurarium amiſſione quartæ partis ſortis mulctent. 6. Contrariantur bonis moribus & utilitati Reipu. quod patet ab effectis, evertunt enim omnia legitima vitæ commercia, quæ homines non curant, quando vident tutiorem & faciliorem lucrandi rationem, item exhaurit familias privatas & prædia exonerat intolerabili exactione, pugnat cũ charitate, miſericordia & beneficentia erga proximum. 7. Quia mutuum ſua natura gratuitũ eſt, neq; in cõpenſationem ejus uſus, creditor ex natura mutui accipere quid poteſt; Quod ſi verò fecerit mutuum non eſt, ſed alius contractus. *l. ſi tibi*, 17. *in pr. ff de pactis, & l. rogaſti*, 11. § *ſi tibi, ff. de rebus creditis*, ubi dicitur, quod paria debeant reddi paribus & nõ ultra. 8.

Quia fœnus non eſt legitimus jure gentium, aut jure civili approbatus modus acquirendi, *l. improbum,* 10. *C. ex quibus cauſis infam. irrogat.*

Contrà eſſe legitimum & licitum acquirendi modum probatur. Quia uſuræ non ſimpliciter & abſolutè lege divina & humana prohibentur, ſed tantum ſecundum quid, videlicet reſpectu certarum perſonarum & quatenus uſuræ ſunt immoderatę, & injuſtę. Proinde antequam ulterius in hac quæſtione progrediamur, vulgatam & benè tritam uſurarũ diſtinctionem præmittemus, qua diſtinguuntur, In *Lucratorias recompenſatorias & punitorias.* Lucratorias, quod attinet, quæ aliis mordentes & perdentes, item, iniquæ inhoneſtæ & inutiles dicuntur, quia ex mero mutuationis officio contra naturam contractus lucrum faciunt, improbæ & illicitæ ſunt, id quod oſtendunt & evincunt argumenta ſuperius allata, iſtiuſmodi enim ſunt, ut meritò Deus odium ſuum adverſus eaſdem expreſſis ſcripturæ dictis declararit.

Compenſatoriæ verò, quia non ſunt lucrũ ſupra ſortem exactum propter officiũ mutuationis, ſed preciũ vel ęſtimatio uſus ſortis conſumptæ cũ damno creditoris, & aliâs dicuntur ſublevantes & conſervantes remuneratoriæ, illicitæ, & interdictæ non ſunt. Id quod confirmamus his fundamentis. 1. Quia officium boni Patrisfamilias eſt ita benefacere aliis, ne ſibi ſuisq́, ſit anguſtia, aliis verò relaxatio, 2. *Cor.* 8. *v.* 13. Suis ergò tenetur prius providere, 1. *Tim* 5. *v.* 8. Charitas enim ordinata incipit à ſe ipſa. Non ergò officio contrarium eſt, ſic alium juvare, ut te ſerves indemnem, *l ſed ſi quis ex ſignatoribus, ff. Quẽadmodũ teſt. aperiant, & l. ſancimus, C. de adminiſtr. tut.* Itaq; ſi quæſtum certum facere potuiſti pecunia, quam mutuo das, aut ea propter damnum incurris, non eſt iniquum ejus rationem haberi, cum nemo alteri ſuo cum detrimento benignè facere cogatur, *l.* 1. *de opere, § iidem ajunt, cum ſeq. ff. de aqua pluv. arc.* Lex igitur naturæ hanc uſuram ſanxit, *Matth.* 7. *v.* 12. antiquitas ſuadet, gratitudinis referendæ ratio flagitat, Chriſtiana charitas urget, & partim etiam neceſſitas partim etiam utilitas eandem poſtulat. Nam cum unuſquisq; intelligitur ſua pecunia, aut in emptionis agrorum, vel redituum permiſſorum, aut in negotiationem collocata lucrum facere poſſe, *l. tutor,* 7. *§ ſi poſt, ff. de adminiſt. tut.* eo factum eſt ut vel ocioſam pecuniam ad aliquem mediocrẽ & tolerabilem modum fœnerato dare, etiam Chriſtianorum Imperatorum

Digitized by Google

peratorum conſtitutionibus ſit permiſſum, *l. qui ſemiſſes, 3. § quæ ſit, ff. de uſuris, & l. ſi fundus legatus, ff. de legat. 3. & l. præſidis, ff. ſi certum pet. & l. eos, C. de uſuris.* Idipſum ſuadet etiam *utilitas.* Nam ſi uſuræ non eſſent licitæ, multi homines ad inopiam redigerentur, & inprimis pupilli ac viduę non haberent, unde tandem vivere poſſent, quin imò multi ſtudioſi, ſua feliciter inchoata relinquere deberent. Item non poſſent merces varię ex remotis regionibus advehi, negotiationes, quę ſine argentariarum menſarũ uſu conſiſtere nullo modo poſſunt, tollerentur; Atqui jus divinum non abolet Politias, vitæ genera, & legitimos contractus. Ergò, &c. Et quid in pecunia fœnori expendenda, cum de jure nulli conceditur uſus domus vel Muſæi, cum tamen domus etiam per ſe ſterilis & aliam domum non pariat. Nummus enim non Phyſicè ſed Ethicè generat, uti domus in commutativa juſtitia.

Porrò, quod attinet punitorias, multo minus improbari poſſunt, quia ſuſtinentur, tam propter præſumptum damnum creditoris, quod vulgò intereſſe nominant, quam propter moram debitoris quæ cum delictum ſit, *l. dolus, 44. ubi gl. in fin. ff. de mandati*, meritò punitur, *l. cũ quidã, 17. § ſi pupillo, ff de uſuris.* ubi dicitur, uſuras nõ propter lucrum petentium, ſed propter moram non ſolventium infligi Quamobrem cum & Deus ipſe *Deut. 23. verſ. 2.* uſuras conceſſit, procul dubio nõ aliam ob cauſam, quam quod eſſet ęquum, ut aliquam recompenſationem, ſui emergentis damni & ceſſantis lucri haberent, & contrà iniquum cum jactura & damno alterius diteſcerent. Proinde compenſatorias & punitorias licitas & optima ratione conceſſas; contra lucratorias damnatas eſſe concludimus.

COROLLARIA.

I. Jus operarum ruſticarum, quod eſt inſtar remuneratorii beneficii, pro libertate, pro agris, pro ſpatio ſoli, in quo caſulas ſuas condide-

Digitized by Google

derunt, conceſſis, variè conſtituitur, utpote pactis, cõtractibus & ultimis voluntatibus, *arg. § ult. Inſt. de ſervit. ruſtic. & urban. prædior.* Item præſcriptione, *arg. l. litibus, 20. in pr. C. de agr. & cenſit. l. hoc jure, 3. § ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æſtiv.* Item ſucceſſione, *l. heredem, & l. hereditas, de R. I.* & aliis modis, de quibus vide Huſan. de hominibus propriis.

2. Quod ſi ruricolæ domino ſuo operas debitas præſtare recuſent, verberibus, carceribus aut pœna pecuniaria affici poſſunt. Huſan. de hominibus propriis, *c. 7. n. 1. & ſeqq.*

3. Finitur jus operarum variis modis; imprimis verò emigratione, cũ conſenſu domini facta. Et hinc eſt, quod in civitatibus liberales vel mechanicas artes aut opificia manuaria addiſcere volentes, certam pecuniam Domino quaſi λύτρον pro liberatione, ſolvere teneantur, *arg. l. naturale, ff. de R. I. Vide Huſan. de hominibus propriis. c. 8. q. 5.*

Finis Disputationis III.

Digitized by Google

COLLEGII POLITICI

DISPUTATIO IV.

De

PATRE ET LIBERIS.

Reſp. WOLFGANGO FRIDERICO zum Jungen/ Equite Vangion.

Προοίμιον.

LIberos non eſſe familiæ pars conſtituens, ut *Paterfamiliâs, uxor, & ſervi*; ſed ambitu familiæ tanquam effectus, contineri, & ad ejus perfectionem & propagationem referri, præcedentibus diſputationibus dictum & ex profeſſo diſputatum eſt: Reſtat ergò, ut hac diſputatione, de Patre & Liberis, eò agamus breviùs, quo idem pertractatur à JCtis prolixius. Ut igitur id à nobis fiat certo & juſto ordine, de his ſequentibus hac diſputatione breviter videbimus. 1. Quomodo Patria poteſtas conſtituitur. 2. Quomodo conſtituta conſideranda. 3. Quot & quibus modis eadem finitur.

THESIS PRIMA.

PAtria poteſtas, de qua hoc loco agimus, Patribus Romanis propriè competit, § *jus autem, Inſtit. de P.P. & l. item in poteſtate, ff. de his qui ſui vel alieni jur.* Non verò matribus, § *fœminæ, Inſtit. de adopt. &* § *cæteri, Inſt. de hered. qualit. & different.*

2. Conſtituitur autem Patria poteſtas tribus modis. 1. Matrimonio, *in pr. Inſtit. de P.P. & l item in poteſtate, ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni jur* 2. Legitimatione. § *ult. Inſtit. de nuptiis, & Novell.* 89. 3. Adoptione, *in pr. Inſtit. de adopt. & l. 1. ff. eodem.*

3. Matrimonium eſt præcipuus conſtituendi patriam poteſtatem

N ſtatem

ſtatem modus:ille enim tantum de jure civili Parens eſt, quem juſtæ demonſtrant nuptiæ; unde ſequitur,quod ii,qui extra matrimonium concepti & prognati ſunt,patrem non habere intelligantur.§ *ſi adverſus,Inſtit.de nupt.*

4. Cum verò miſericordia indigni non ſint,qui vitio alieno laborãt, *l.legem*,7.*C.de nat.lib.*alter patriã poteſtatẽ conſtituendi modus ſuccedit, videlicet, *Legitimatio*, quà, nati ex illegitimis nuptiis & prohibito coïtu, non tamen inceſto, jus liberorum legitimorum ſortiuntur & natalibus reſtituuntur.*Nov*.89.*cap*.11.*& Novell*.74.*c*.2.

5. Eſtq; Legitimatio *de jure Inſtit.item ff.&* C.triplex. 1. Fit per ſubſequens matrimonium. 2. Per reſcriptum principis. 3. per oblationem curiæ, quibus adjungit. *Imp. Iuſtinianus Novell*.117.*c*. 2.*& Authent.Si quis liberos*, *C.de naturalibus liberis*, quartum modum,videlicet nominationem filii.

6. Hodiernis moribus duo tantummodo modi legitimationis ſunt in uſu,videlicet per ſubſequens matrimonium & per reſcriptum principis,reliqui duo, per oblationem curiæ,& nominationẽ filii,in uſu eſſe deſierunt.

7. Et quia nuptiæ conſenſu conſtent, non verò concubitu, *l*.30.*ff.de R.I.&c.ſufficiat,&c.beata Maria*,27.*q*.2.*&c.tanta eſt vis. Qui ſunt fili legit.*ſequitur, matrimonium ab aliquo in extremo mortis articulo cum concubina contractum,ad legitimandos filios ſufficere.Idq; legitimationis favor,honor & potentia matrimonii unicè ſuadet, maximè ſi in plenum vigorem deductum ſit matrimonium.

8. Hinc etiam concludimus:Statuta opificum,tribuum, tabernariorum & ſimilium in civitatibus,der Handtwercker / Empter / Innungen vnnd Zünfften/quæ ſpurios ab artificiis & collegiis arẽct, ad legitimatos per ſubſequens matrimonium,aut per reſcriptũ principis, extendi non poſſe.Sunt enim hęc jure publico introducta,quę privatorum pactionibus immutari non poſſunt,*l.jus publicum,ff. de pactis.* Præſertim cum ſubſequens matrimonium, omne vitium tollat & legitimatos per omnia legitimis parificet,*Nov*.74. § *ſit igitur licentia*, *& Nov*.89.*c*.8.*C.tanta eſt vis.Extra qui filii ſunt legitimi.*Et Sacrilegii inſtar ſit divinis obviare beneficiis.*l.Sacrilegiis, C.de diverſ.reſcript.*

9. Cognationem quandam cum legitimatione habet *diſpenſatio*,qua defectus natalium non tollitur in totum, ſed tantummodo

ſecun-

Digitized by Google

ſecundum quid vel in certo caſu: veluti, ſi quis legitimetur ad honores vel dignitates, vel ſucceſſiones; tunc in caſu factæ diſpenſationis, pro legitimo habetur, nec ultra caſum illũ diſpenſationis factæ fit extenſio. *Gail.2.obſer.* 142.*n.6.* & 17.

10. Adoptione quoq; Patria poteſtas conſtituitur, quæ eſt actus legitimus, quo quis in alicujus filium eligitur. *in pr, Inſtit. de adopt. l.3.ff. de offic. proconſ. l.4.ff. de adopt, l.1. C. eodem.*

11. Fit duobus modis: *Principali reſcripto vel Imperio magiſtratus inferioris.* Principali reſcripto cum hominem ſui juris adoptamus, & tũ *Adrogatio* in ſpecie dicitur. Imperio magiſtratus inferioris, cum filium familiâs adoptamus, & dicitur in ſpecie *adoptio,* § 1. *Inſtit. de adopt.*

12. Poſſunt autem omnes adoptare, qui non natura vel lege prohibentur. *Natura* prohibentur. 1. ob vitium animi ut furioſi, *l.2.ff. de adopt.* & *l. furioſus, ff. de R.I.* 2. Ob vitium corporis ſeu impotentiam generandi; ut caſtrati & minores decem & octo annis, ſicuti etiam minores natu, majores nullo modo permittuntur, § *minorẽ, Inſt. de adop. l.* & *adoptio, ff. eodem,* 3. qui in locũ fratris alios adoptare geſtiunt, cũ per rerum naturam frater à fratre procreari nequeat, *l. nec apud, C. de heredib. inſtituend. Lege* verò prohibentur. 1. minores ſexaginta annis, publicè enim intereſt repleri civitatem liberis hominibus, *l. 1. ff. ſoluto matrim.* meritò eis adoptandi facultas denegatur, ut conjugio operam dent, & naturam potius ſequantur, quam inſtar cornucæ alienos pullos excludant. *l. ſi paterfamilias.* 15. § *penult. ff. de adopt.* 2. fœminę, niſi ex indulgentia principis ad ſolatium liberorum amiſſorum, § *fœm. Inſt. adopt.* 3. Servi. *l. quod attinet, ff. de R.I.*

13. Adoptioni non diſſimilis eſt, recepta hodiè paſſim in Germania, conjunctio & unio prolis, vulgò die ein Kindtſchafft/ quę eſt pactum inter parentes, eorumq; ex diverſo matrimonio, utrinq; ſuſceptos & ſuſcipiendos liberos, præſuppoſito filiationis jure, de mutua invicem ſucceſſione coram ordinario loci magiſtratu, cum cauſæ cognitione, adhibitis iis, quorum intereſt & actis intervenientibus ritè & rectè initum. *Gail. 2. obſ.* 125.

14. Modis prememoratis, ut dictum eſt, Patria poteſtas conſtituitur; ex quibus jam facile patet, qui ſunt in poteſtate patris & qui non, ſumpto argumento à contrario ſenſu, quod in jure eſt validum, quoties non reſultat abſurdus intellectus; conſtituta jam conſidera-

Digitized by Google

ſtituta jam conſideratur dupliciter, tùm *reſpectu Parentis* eam exercentis, *tùm reſpectu liberorum* eidem ſubjectorum.

15. Reſpectu patris conſideranda veniunt & effectus patriæ poteſtatis & ejuſdem officium.

16. Effectus patriæ poteſtatis multi ſunt. Habebat enim olim pater, vigore patriæ poteſtatis, in ſuos liberos, jus vitę & necis, *l. in ſuis in fin. 11. ff. de liber. & poſthum. & l. fin. C. de patria poteſt. Bod.* 1. *de Repub.* 4. Quam tamen poteſtatem, illos abſq; juſta cauſa exercere potuiſſe, non puto *per l. Patri. 20. & ſeqq. ff. ad L. Iuliam de adulter.* Siquidem non in atrocitate, ut ait JCtus, *in l. divus, 5. ff. ad L. Pomp. de Parricid.* ſed in pietate conſiſtit. Et quamvis, inde à primis Romani Imperii incunabulis jus vitæ & necis ortum traxerit; non tamen conſtat Parentes impunè liberos ſine juſta cauſa, occidiſſe. Nā pœna Parricidarum, ut in culeo inſuātur cū cane & gallo gallinaceo, vipera & ſimia, & deinde in mare vel amnē projiciantur ante ętatem Imperatorū conſtituta eſt, *l. fin. ff. ad L. Pom. de Parricid. & l. inauditum, ff. ad L. Cor. de Sicar.* Quod verò ob cauſam occiderint Romani liberos ſuos exempla ſunt plurima. Sic Caſſius, agraria largitate inciderat in ſuſpitionem quæſiti regni, à patre damnatus fertur & necatus cognita domi cauſa. *Liv. lib.* 2. Sic T. Manlius Torquatus filium Syllanum damnavit ob pecunias à ſociis acceptas. *Valer. lib.* 5. *c.* 8. Sic P. Attilius filiam ſtupri convictam ipſe inter privatos parietes interemit. *Saluſt. in Catilin. & Valer.* 6. *c.* 1. Sic A. Fulvium Senatorem partes Catilinæ ſecuturum, Pater retraxit, ſuaq; auctoritate interfecit. *Saluſt. in Catilin. & Valer.* 5. *c.* 8. Quæ atrocitas ſupplicii poſtmodum à D. Imperatoribus Parentibus interdicta eſt, *t. t. C. de Patrib. qui filios diſtrax. & l. ſi filius, 3. C. de pat. poteſt. l. unic. C. de emend. propinq. Novell.* 105. *Leon.* Relictum ergò conſtitutionibus Imperat. parentibus nihil aliud eſt, quàm quod poſſint filios, ſi quid gravius deliquerint, caſtigandos offerre judici, dicturo ex ipſius præſcripto ſententiam, *l. ſi filius. 3. C. de patr. poteſt.*

17. Pręterea diſciplina domeſtica, hoc eſt, decens emendatio & poteſtas corrigendi patri eſt permiſſa, ut quicquid privatim ſtatuerit pater adverſus filium, dum in ſævitiam intolerabilem non exeat, ſit extra omnem noxiam *l. 3. C. de P. P.* Quod ſi verò ſupra modum ſæviat, emancipare filium cogitur, *l. ult. ff. ſi quis à patr. manumiſſ.* Et quamvis privati carceris uſus inhibitus ſit, *l. un. C. de privat. Carc.* tamen ſi aliter

Digitized by Google

aliter filius ad obedientiam redigi non poteſt, ad morum correctionem, per aliquod tempus filius includi, & privatim detineri poteſt. *Schneid. Inſtit. ad tit. de P.P. n. 27.*

18. Secundò, potuit pater tempore neceſſitatis filium ſuum vendere, tametſi citra libertatis præjudicium, *l. fin. C. de emend. propinq. & t. t. C de Patrib. qui filios diſtrax.* Id quod etiam à moribus noſtris receſſit. *Vult. Inſtit. ad tit. de P.P. ad princ. n. 11. in fin.*

19. Tertiò, Quod olim filius quicquid acquirebat exceptis peculiis caſtrenſibus & q. caſtrenſibus, id confeſtim patri ſuo acquirebat, ita ut pater idipſum alii filio vel extraneo donare vendere, & quocunq; modo vellet applicare poſſet. Sed hodiè inter peculiũ adventitium & profectitiũ diſtinguitur, ita ut in profectitiis etiam quoad proprietatem, in adventitiis verò quoad uſum fructum, *l. cũ oportet, & l. 1. & 2. C. de bon. mater.*

20. Quartò, Quod inter patrem & filium nulla poſſit eſſe lis, niſi de caſtrenſi peculio, *l. lis nulla, 4. ff. de judic.* Congruentius enim videtur controverſias conjunctorum, intra domum terminari, *l. congruentius, 4. C. de P.P.*

21. Quintò, Quod licet inter patrem & filium naturalis obligatio propter conſenſum oriatur, *l. frater à fratre, § quæſitum, ff. de condict. indebitor.* tamen civilis obligatio inter eos non naſcitur, § *item inutilis, Inſtit. de inutilib Stipulat.* Cum pater & filius fictione juris civilis, una eademq; perſona cenſeantur, ſequeretur, parentem ſibi ipſi obligari cum filius quicquid à patre conſequitur, ipſi patri videatur acquirere.

22. Sextò, Quod filius familias de jure civili ſine conſenſu patris, uxorem ducere nequeat, *pr. Inſtit. de nupt.*

23. Septimò. Quod filius familiâs ſine conſenſu patris mortis cauſa donare nequeat. *l. tam. 15. § 1. ff. de donat. mort. cauſa.* Item quod teſtamentum aut Codicillos, etiam antecedente conſenſu patris, condere nequeat, niſi in caſtrenſibus & q. Caſtrenſibus, in quibus pro patre familiâs habetur, *l. penult. & l. fin. C. qui teſtament. fac poſſunt.*

24. Octavò. Quod pater filium ab alio detentum interdictio de liberis exhibendis poſſit petere & vindicare. *t. t. ff. de liber. exhibend. & rei vindic.*

25. Nonò. Quod pater poſſit filio impuberi teſtamentum condere, § *igitur in pupillari, Inſtit. de Pupill. ſubſtit.*

26. Decimò. Quod permiſſum ſit patri, filio impuberi teſtamento tutorẽ dare. § *permiſſ. Inſtit. de tutelis & ſi quæ ſunt alia Patriæ poteſtatis effecta, de quibus vide apud Accurſium & alios, imprimis verò apud Aſcanium Clementinum.*

27. Libertas ergò & vita filiorum, manu & poteſtate parentum exempta ſunt; De vita jam ex præcedentibus conſtat; de libertate verum eſt, *l. fin. C. de P P. & l. fin. C. de Patribus qui filios diſtrax.* Non autem libertatem h.l. putamus illam, quæ tantùm in facto conſiſtit, ſed quã jus approbat; illa enim filius familiâs liber non eſt, ſed poteſtati patri ſubjicitur, nec poteſt facere, quid vult; hac verò liber eſt & manet, neq; ſic de libertate filiis aliquid decedit. Sic enim filii familias non prohibentur eſſe judices, *l. cum prætor, § fin. ff. de judic. & ubi*, neque tutelas gerere, *l. ſi filius familias, ff. de tutelis, &c.* Retinent proinde parentes poteſtatem in liberos, uti dictum eſt, in domeſtica diſciplina, item in bonis & rebus. *Arniſ. lib. 1. c. 4. tr. de patre & liberis.*

28. Officium parentum conſiſtit. 1. In alimentorum præſtatione ſeu nutritione. 2. In inſtitutione. 3. In elocatione ad matrimonium. 4 In dotando, *Schonb. lib. 1. Polit. c. 7. de patre & liberis. Arniſ. d. l.*

29. Ad nutritionem, parentes naturaliter obligatos patet inde; quod omnibus rebus ita comparatum ſit, ut incrementum inde exſpectare habeant, unde nactę ſunt initium. Improvidè enim ageret natura, ſi fœtus ſuos terris oſtenderet tantùm, neq; ultra eſſe ſineret, defectu nutrimenti, ortus ſuos repetituros, *Cogitavit enim nos natura, antequam fecit. Senec. 6. benef. c. 23.* Unde autem incrementum peterent, niſi ab iis, quibus natura ad hoc ſtimulum & facultatem addidit? Hinc necare videtur, qui alimenta denegat, *l. necare, ff de agnoſc. liber. & l. un. § taceat. verſ Sileat. C. de rei uxor. action. & l. ult. § ipſum, C. de bon. quæ lib.* Hinc Cic. rectè 2. de orat. his verbis: *Neq; boni eſt, neq; liberalis parentis, quem procrearit & eduxerit, non veſtire & ornare.* Commune enim votum parentum eſt, ut liberis omnia parent, *l. penult. § ſed numquid, ff. de bonis libert.* & theſauros conquirant. *C. cum Apoſtolus, 6. ex de cenſibus:* damnatur pręterea anathematis, qui neceſſaria liberis nõ præbuerit, *C. ſi quis dereliquerit, 14. diſt. 30.* Idq; procedit eatenus, ut etiamſi ex injuſto & damnato coitu ſint nati, *C. cum haberet, § fin. in fin. de eo qui duxit in matrim. quam Poll. per adult.* & mater vulgò quæſitos alere compellitur, *l. ſi quis, § ergò, ff. de agnoſ. lib.*

30. Ad

Digitized by Google

30. Ad nutritionem ergò parentes adeò tenentur, ut ſi ſponte ſua id facere neglexerint, auctoritate magiſtratus ad hoc debitum perſolvendum cogi poſſint, *l. ſi quis à liberis, § ſi vel parens*, 8. *&* § *idē index*, 11. *ff. de agnoſc. lib. l. nec filium, C. de P.P. l.* 3. *&* 4. *C. de alend. liber.*

31. Cum igitur jure naturæ liberis debeantur alimenta, ſequitur quod neq; à patre neq; à Principe filiis auferri poſſint; niſi jus naturæ maleficio perdiderint. Hinc ſequitur legitimam in totum jure civili vel ſtatuto tolli non poſſe, ſed ad minimum, quo ad alimenta relinquendam eſſe. *Iaſon. in l. quoniam, C. de in off. teſt.*

32. Per alimenta h l. non tantum intelligimus cibum & potum, & quæ cibariorum nomine comprehenduntur, ſed quæ uſui & cultui corporis, quæq; ad vivendum homini neceſſaria ſunt, ita, ut veſtem victus quoq; vicem habere tradat, *Labeo*, item lectum, habitationē & ſtramenta, *l. verbo victus, l. quos nos de V.S. & l.* 5. §. *non tantum, ff. de agnoſc. liberis, l. legatis, & l. ult. ff. de alim. & cibar. leg.* Pietas igitur ex qua alimenta liberis debentur, conſtringenda nō eſt, ſed potius amplianda.

33. Tenetur autem pater, non in quantum cupit filius, ſed in quantum vult pater, & filio ſufficit ad neceſſitatem, non verò quantum requirit ad voluptatem. Aſſignanda ergò alimenta ſunt ex arbitrio judicis, *l.* 2. *ubi pupill. educ.* Pro modo facultatum & dignitate perſonæ, *d. l* 2. *&* 3, *ubi pupill. & l.* 1. § *ſi mulier, ff. de ventr. in poſſ. l.* 1. *C. de alim. præſt. l. ſi competenti, & l. ult. C. de alend. lib.* Nec non ſecundum loci conſuetudinem & familiæ. *Menoch. arb. iud. c.* 160. *n.* 3. *& ſeqq.*

34. Eò uſq; autem tenentur Parentes liberis de alimentis, donec ſibi ipſis proſpicere poſſint, *d. l. ſi quis*, § 7. *de agnoſcendis liber.* Alimenta enim jure naturæ præbentur ſaltem in ſubſidium; ergò ſi filio aliunde ſit proſpectum, vel ipſe ſibi proſpicere poſſit, ad eorundem præſtationem Pater non tenetur, *Borchold. lib.* 2. *conſ.* 13. *q.* 4. *Covar. part.* 2. *de Matr. c. ult.* § 6. *n.* 5. *&* 13.

35. Cùm verò de eodem debito, nemo niſi ſemel teneatur, *l. qui bis in pr. & l. qui uſumfr.* 58, *de V. oblig.* Iterum atq; iterum ad nova alimenta, ſi prius aſſignata inutiliter perdiderit & prodegerit, non tenetur; nec natura quenquam obligat, ad alendum filium prodigum vel ſupra facultates; Nam ſi alimenta de novo ſuppeditarentur prodigo, pietas paterna patri eſſet damno, & impietas filii filio eſſet cōmodo. Hic n. denuo invitaretur ad dilapidandum & inutiliter inſu-

men-

mendum bona. Non enim leges in neceſſitate ſubveniunt illi, qui ſua culpa in neceſſitatem ſe projecit, *l. ſi fidejuſſor. 7. § ſi neceſſar, in fin. ff. qui ſatisdare, cog. & l. ſi mulier, in pr. ff. quod metus cauſa.*

38. Porrò præter alimenta debet pater filio etiam inſtitutionem τὴν παιδείαν *lib. 8. Eth. 12. &* 13. quam JCtus Javolen. *in l. legatis, 6. ff. de alim. leg.* ab educatione ſeparat. Solon hoc caput tanti fecit, ut vetuerit à liberis ali parentes, ſi ad honeſtas artes ab iis non fuerint ſedulo inſtituti.

39. Conſiſtit autem hoc caput in fundamento religionis, in artibus & diſciplinis & peregrinatione.

40. Cum verò pietas & religio ſit rerum publicarum fundamentum firmiſſimum, à qua ſubditorum fides in principem, obedientia erga magiſtratum, pietas erga parentes, charitas in ſingulos homines, juſtitia in omnes pendet. *Bodin.* 4. *de Repub.* 7. Meritò liberi ſtatim à primis cunabilis ad pietatem & veram religionem à parentibus compellendi, inq; ea fideliter erudiendi ſunt.

41. Præterea ſtudiis & moribus exquiſitis & excultis ſunt imbuendi. Ex ſtudiis ea maximè fovenda, quæ practicam reſpiciunt vitam: utpote eſt peritia optimè in Repub. verſandi, item ad actiones accommodata prudentia, non verò quæ in perpetua contemplatione cives detinet. Studia enim loco alimentorum ſuccedere videntur, *arg. l. Stichus. 12. in pr. ibi unde ſe tueri poſſit, ff. de leg. 3.* Præterea qui vult antecedens, neceſſe eſt, ut velit etiam conſequens. *arg. l. 2. ff. de iuriſdict.* At ſi pater filium ad Academiam ablegat, conſequens etiam eſt, ut illi ſumptus non deneget, cum nemo vivat ex vento, *l. 2. in fin. C. de aliment. pupill. præſt.*

42. Peregrinationes inſtituendæ ſunt ab iis, qui corporis & animi ratione ejusdem ſunt capaces; qui verum finem ejusdem probè cognitum & propoſitum ſibi habent, & proficiſcuntur ad eos populos, ubi vel cultiores ſunt mores, vel aliquid aliud addiſcere, nõ quos inſtruere poſſunt. *Beſ part. ſecun. diſp. Pol. diſp. 2. t. 22. & ſeq. uſq; ad* 24.

43. Tertium patris officium diximus conſiſtere in commoda liberorum elocatione in matrimonium: idq; tum ſuiipſius cauſa faciet, ut propagatione familiæ diuturnitatis memoriam ſibi compareti; tùm liberorum, ut Oeconomiæ rationẽ habere diſcant. *Shonb. d. l. c. 7.* Puellam enim, quæ jam matura viro, cuſtodire ab amatorum technis difficilimum eſſe ait, *Alciat. Embl. 22.*

44. Quar-

44. Quartum patris officium conſiſtit in dotando. Pater enim dotẽ dare compellitur, *l. fin. C. de dot. promiſſ. & l. 5. C. ad S. C. Maced. & l. quoniam, C. de inoff. teſt. & c. quamvis ext. de pactis.* Et hoc valet, quamvis locuples ſit filia & aliunde habeat; unde ſeipſam dotare poſſit. Nemini enim ſua fortuna debet eſſe damnoſa & quæ ſine ope paterna obtingunt, non liberant patrem à naturali debito.

45. Reſpectu patriæ poteſtatis, filii Patrisfamiliam ſequuntur, item omnis dignitatis, quæ familiæ annexa eſt, ſunt participes, *l. ſi ſenator, C. de dignitat.* iisdemq; ſacris, quib. pater, utuntur. Fiunt ſui heredes &, patre vivente q. in dominio & poſſeſſione paternorũ bonorũ ſunt conſtituti, *l. in ſuis, 11 ff de lib. & poſthum. & l. in ſuis, ff. de ſuis, & legitimis, & l. licet, § paternos, & l. cum ratio, § fin. Inſtit. de hered. qualit. & different.*

46. Officium liberorum eſt. 1. Præſtare parentibus reverentiam & obedientiam, *l filia. C. de P. P.* Non ſecus, uti in amicitia impari, qui dignior & ſuperior ex lege inæqualis amicitiæ, alteri inferiori obligatur ad beneficia præſtanda; Ille verò qui inferior, ſuperiori ad honorem & reverentiam præſtandam, una cum recompenſatione acceptorum beneficiorum: Ita etiam pater, qui in ſocietate domeſtica & per conſeq. in familiari amicitia, principem locum occupat, quemadmodum ſuum amorem excellentiâ beneficiorum ſuorum prodere debet, ita & filius, tanquam inferi perſona Patri ad reverentiam & obedientiam præſtandam omninò obligatus.

47. Secundò, officium liberorum conſiſtit in debita ἀντιπελαργία exhibenda. Parentum enim neceſſitatibus liberos ſuccurrere juſtũ eſt, *l. 1. C. de alend. lib.* Inprimis ſi ejus facultatis ſunt, ut θρεπτήρια præſtare poſſint, *l. 2. C. d. t.* Qua ratione infames pronunciat liberos Solon, qui parentibus egentibus opem non tuliſſent, *Diog. Laërt. in Solon.* Quod ſi verò θρεπτήρια pro dignitate retribuere non poſſint, ex lege inæqualis amicitię, ad honorẽ, obſequium, reverentiam & cultum profugiant, & minoribus his officiis, maxima beneficia, maximo conatu retaliare annitantur. Vita enim, educatio, & inſtitutio, cum per ſe ſint res inæſtimabiles, debitores filios obligant in infinitum.

48. In diſſolutione patriæ poteſtatis interdum juri conjuncta eſt natura, interdum jus ſolum eſt & ſine natura diſſolvit.

49. Jure & natura ſimul diſolvitur morte, quæ cùm ſit duplex, naturalis & civilis, duplicem conſtituit patriæ poteſtatis modum ſolvendæ.

Digitized by Google

50. Naturalis mors, cum omnia ſolvat, *Novell.* 22. *cap.* 20. mirum nô eſt, eam etiam poteſtatem, quam parentes in liberos habent, tollere, *in pr. Inſtit. Quibus modis P.P.ſolv.* ut interim omittamus, quicquid illa juris in ſe continet, perſonale eſſe, § *ult. Inſtit. de nupt. & in pr. Inſtit. de adopt.*

51. Mors civilis dicitur, quæ ſalva vita, civitatem & libertatem, aut etiam civitatem tantùm adimit. Sicuti enim morte homines intereunt, ita maxima aut media capitis diminutione interire dicuntur, *l. verùm eſt*, § *penul. ff. pro ſocio.* veluti, ſi parens deportetur, § *cum autem, Inſt. Quibus modis P. P. ſolv.* vel ſi parens hodiè apud nos Bannitur, aut in ſervitutem redigitur.

52. Sine natura patriam poteſtatem jus noſtrum, diſſolvit, occaſionem vel à facto vel à voluntate hominis ſumendo.

53. A facto conſideratur vel reſpectu Imperatoris vel privatorum, *Vult. lib.* 1, *I.R.c.* 24.

54. Reſpectu Imperatoris, ſi videlicet in aliquem filium familiâs, ſummam Patriciatus dignitatem confert. § *filiusfamiliâs, Inſtit. quibus modis P.P.ſolvit. & l. fin. C. de conſulib.* Rectè autem hujus patritiatus dignitas ſumma dicitur, ut intelligamus eos, qui illâ ab Imp. decorantur, reliquos omnes poſt Imp. ſublimitate præcellere, *l.* 3. *C. de conſ.* & longè differre ab iis, quos hodiè in civitatibus Patritios, ad exemplum patritiorum Romanorum à primis Reipub. patribus. *Liv. lib.* 1. Junckheren/quaſi Jungeheren/nominamus. Hanc verò patriciatus dignitatem, de qua in propoſito agimus Clodoveo Gallorum Regi, ab Anaſtaſio Imp. tum Conſtantinopoli agenti, per oratores collatã, refert *Paul. Aemil. de rebus Franc. in Clodov.* atq; ita effatos ad Regem, in Turonibus conventum:

Te Auguſtus Conſulem, Patritiumq; ſalutat:

Qua tituli majeſtate, ſecundum Cæſarum decus, nullum majus excellentiusvè faſtigium, excogitare potuit, regium enim nomen ſanctum eſſe meminit, &c. Ut inde in Germania noſtra Electores, Patricii ſummi, non malè vocentur. *Coraſ. ad l. nuptiæ*, § *ſenatores, n.* 8. *ff. de ſenatorib.*

55. Hodiè eò ſublimitatis deventum eſt, ut & illi qui conſulatum, præfecturam, Epiſcopatum, aut magiſterium militum ab Imp. conſequuntur, ſui juris fiant, *Nov*, 81. *in pr. & l. ult. C. de decurionib.* Idem etiam dicendum de doctorati dignitate. *d. Novell.* 81. *c.* 1. nam ibidem gene-

generaliter ſancitum extat, *ut omne præmium iis, qui honorantur ab Imperio, per conſulares Codicillos præſtitum, ſua poteſtatis præbeat occaſionem, l. 1. C. de ad adſeſſor. & domeſtic.*

56. Occaſione facti privatorun jus patriam poteſtatem variè diſſolvit, utpote, expoſitione liberorum ſeu infantum à parentibus facta, *tot. tit. C. de infant. expoſit.* Item denegatione alimentorum, *l. 2. C. d. t.* Item Monochiſmo. *Novell. 5. & Can. non dicatis*, 12. *q.* 1. cum in mundo mortui dicantur, *c. placuit. c. ſunt nonnulli.* 16. *q.* 1. Item præſcriptione, utpote, ſi pater filium diu, h. e. ad decennium, (ſecundum cõſuetudinẽ nonnullorum locorum) ſui juris vivere & agere paſſus eſt, wann der Vatter einẽ Kind eygne Nahrung leſt anſtellen / quo in caſu tacita intelligitur facta emancipatio. Item ſi filia à patre corporis quæſtui tradatur, *l. lenones*, 12. *& l. neq; ſervum*, 14. *C. de Epiſcop. audient.*

57. Deniq; occaſione conſenſus & voluntatis humanæ, jure poteſtas hæc finitur duob. modis. Adoptione ab avo materno facta, & emancipatione, § *ſed etſi pater*, & § *præterea. Inſtit. Quibus modis P. P. ſolv.*

QUÆSTIO I.

Vtrum Poteſtas Patria ſit juris gentium, an verò civium Romanorum propria?

Hæc quæſtio admodum controverſa eſt inter Politicos & quoſdam JCtos. Et pro jure naturali ſeu gentium pugnant non tantùm Politici, verùm etiam JCti magnæ authoritatis, quorum argumenta hæc ſunt. 1. A cauſa efficiente, quia non lex, ſed Deus & natura mentib. & animis uniuſcujusq; noſtrûm inſevit & implantavit, cujus rei nullum argumentum majus eſſe poteſt, quam prima lex ſecundæ tabulæ, cum enim totus Decalogus ex principiis, quæ vocant nobiſcũ natis, educitur & ſecundum Thomam 1. 2. *quæſt.* 100. *art.* 2. continet explicatam legem naturæ, & hoc præceptum ſecundæ tabulæ primo loco occurrit; ſequitur illam poteſtatẽ eſſe juris naturalis. Hoc enim præceptum ſolum eſt, quod præmium liberis proponit, qui parentes cultu proſequuntur, tametſi officio nulla merces debetur, eoq; minus, quod nullum eſt in omnibus tum divinis, tum humanis ſanctionibus edictum; nec ulla execratio major in ſacris literis, quam adverſus eum, qui ad malè tecta Patris pudenda ſceleratè arriſit, *Bodin. 1. de Repub.* 4. Naturâ præeſt pater filiis, & majores nepotibus, *Ariſt. 8. Eth. c. 11. & 1. Polit. c. ult. inquit*; Mas quàm fæmina ad imperandum aptior, atq; ætate ſuperans & perfectum quàm id, quod ætate ſuperatur & imperfe-

perfectum. Vide *Montecat.1.Polit.text.*140. Et non tantùm bono verùm & malo patri obediendum natura præcipit, *Epictetus in Enchirid.* Et perſolvi gratia nō poteſt nec malo patri, *Quintil.declam.*5. Naturę leges ſic præſcribunt: Etiamſi cædat, ædibus exigat, quocunq; modo puniat, fortiter tolerandum eſt, nec veniam filio largiuntur, ni paruerit pertuleritq;. Pater enim eſt, qui cæcidit, habetq; poteſtatem in te faciendi, *quod vult, Chryſoſtom. Et Plin. in Panæg. ait*: lex & vis naturę ſemper in ditione Parentum liberos eſſe juſſit, & uti inter pecudes, ſic inter homines poteſtatem & imperium valentioribus dedit. 2. A generali conſuetudine & moribus omnium gentium. Non enim tantùm jus patrię poteſtatis introduxerunt rationes naturales; verùm omnes gentes unanimi conſenſu id receperunt. Atqui id eſt jus gentium, quod vel apud omnes recipitur, *l.* 1. § *ult. de I.& I.* vel naturalis ratio conſtituit, *l.omnes, 9.in fin.ff.eod.&* § *jus autē, Inſtit.de I.N.G &* C. Ergò, &c. Quod verò aliæ gentes non tantùm talem, verùm & majorem in liberos habuerint, conſtat, tùm ex ſacris, tùm ex profanis. Lege enim Judæorum, vendi etiam poterant (quod Romanis, uti conſtat ex antedictis, non erat licitum, *l.fin. C.de P.P.*) liberi in ſervitutem, *Exod.*20. *Levit.*28. *Deut.*15. *Oſeæ.*2. Abraham patriæ poteſtatis auctoritate Jſmaëlem domo ejecit. *Gen.*21. Jſaac non defugit mortem, quam à patre ſibi imperari videbat, *Gen.*22, Jephtah privato imperio condemnavit filiā ad ſupplicium. *c.unuſquisq;* § *miſerabilis, 22.q* 4. Proinde & Ægyptios poteſtatem vitæ & necis in filios habuiſſe, teſtatur *Diod.Sic.lib.*2. de Sclavis Accurſius, *Inſtit. de P.P.* de Muſcovitis, *Sigiſm. Baro in hiſt. Muſc.* de Arabibus, qui poteſtatem habent diſtrahendi filios. *Leo lib.*4. *hiſt. Afric.* De Lappis, quibus par eſt poteſtas in liberos & ſervos, *Ioan.Hugo L.ad Schott.in relat. Ind. c.* 26. *part.* 2. *hiſt. Ind.Orient.* Sic pari modo apud Perſas patris imperium tyrannicum eſt, pari enim modo & ſervis & liberis utuntur. Rex Thracū ſex filiis, qui ſe invito caſtra Xerxis ſecuti fuerant, oculos eruit, *Aelian. lib.*5. *c.*11. Dejotarus filios omnes ſua manu interemit, ne impedimento eſſent illi uni, quem ad regimen delegerat. *Plutarh.in Cicer.* Sic Gallos vitę & necis poteſtatem in filios habuiſſe teſtatur Julius Cæſar in ſuis comment. Sic & Indi eandem habuerunt poteſtatem in liberos, antequam novas leges ab Hiſpanis acceperunt. De aliis etiam populis, *Vide Bodin d.l.* 3. Auctoritate JCtorum, utpote Vlpiani *in l.pronunciatio,195.§ familia,2. verſ.jure propr.ff. de V.S.* dum

Digitized by Google

S.dum plures perſonas in familia, unius poteſtati ſubjicit, *aut natura, aut lege.* Quod ſi ergò natura ſubjiciuntur liberi poteſtati patris; naturâ eas habebit in poteſtate. Item Pomponii *in l. veluti de I.& I.* qui ad jus gentium refert, ut parentibus & patriæ pareamus. Obedientia enim præſupponit poteſtatem, tanquam ſuum correlatum. Item Juſtiniani, *in l. 10. § ſed ne articulum. 1. vers. neq; n. & verſ & ideò ſancimus, C. de adopt.* jura naturæ vocat, quæ cadunt inter patrem & filiumfamilias à natura factum. Item Modeſtini *in l. 1. in pr. ff. de adopt.* ubi filios familias nõ tantùm natura, verum & adoptione fieri dicit. Item Juſtiniani *in pr Inſtit. de adopt.* Ubi dicit, quod naturales ſint in poteſtate. Ergò ſequitur, eosdem naturam conſtituere in poteſtatem noſtram. *Conan. lib. 2. comment. c. 13. n. 2. Coraſ ad l. 3 verbo, proprium civium Rom. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni juris, Gothofred. ibidem & ad § ſecundum, Inſtit. de P.P.*

Contrà, quod patria poteſtas ſit juris civilis & civium Romanorum propria, probatur his fundamentis. 1. Auctoritate, *Caj. in l. 3. ff. de his, qui ſunt ſui vel alieni iuris,* & Juſtiniani § 2. *Inſtit. de P.P.* ubi expreſſis verbis aſſeritur, poteſtatem patriam civium Romanorum eſſe propriam, *& ratio eſt,* quod nulli alii homines talem poteſtatem habeant. 2. à cauſa efficiente. Quia P.P. tantũ conſtat cauſis civilib. utpote, juſto matrimonio, legitimatione & adoptione. E. 3. Ab effectib. quia effect. ejus ſunt juris civilis, *l. 4 ff. de judic. & l. fin. C. de P. P. l. 11. ff. de lib. & poſth.* Ergò, &c. 4. à modo finiendi, *per l. nihil tam naturale, ff. de R.I.* finitur enim P. P. per adoptionem, deportationem, & emancipationem, *t. t. Inſtit. quibus modis, P.P. tollitur.* quamvis tali ratione jura naturalia ſeu gẽtium non tollantur, uti conſtat, de deportatione, *per l. 15. ff. de interdict. & relegat. & arg. l. 5. & 7. ff. de cap. diminut.* de emancipatione, *§ minima, Inſtit. de capit. diminut.* 5. à forma. Quia hæc originem ex jure civili habet. Cùm autem forma det & eſſe & originem rei: Sequitur P.P. originaliter juris civilis eſſe, cum abſurdum videatur, rem aliquam ad aliud, quam ad rei formam referre. 6. ab abſurdo. Quia ſi P.P. juris gentium eſſet; ſequeretur & filios naturales eſſe in poteſtate parentum. Atqui non ſunt in poteſtate patris naturalis, *§ fin. Inſtit. de nupt.* Ergò. Item ſequeretur, obligationem, quę propter conſenſum datur, eſſe efficacem: Atqui non eſt, quia fictione juris civilis pater & filius ſunt una perſona. *Hunn. in reſolut. l. 1. tr. 2. q. 17.* Pro deciſione quęſtionis, diſtinguendum eſſe puto inter communem & propriam. *Vacon. à Va-*

Digitized by Google

cun.1,lib.1.decl.8.Vult.ad § 1.*n.*4.*Inſt.de* P P. Item diſtinguendum eſt,inter patriam poteſtatem per ſe & generaliter conſideratam,& inter jus vel effectus eidem particulariter ſuperadditos. Item inter originem & formam ratione cauſæ efficientis internæ & impulſivæ. Quibus diſtinctionibus præmiſſis, non erit difficile quæſtionem determinare. Communis enim,quatenus per ſe ex internis ſuis principiis conſideratur,juris gentium eſt, & hoc confirmant etiam priora argumenta. Propria verò, de qua in ſpecie,*Cajus in d.l.3. & Iuſtinian.Imp. d.*§ 2.loquuntur, quo ad originem & formam,ratione cauſę efficiẽtis impulſivæ civium Romanorum propria eſt. Dicitur autem propria, quod non aliunde aſſumpta , ſed moribus duntaxat Populi Romani introducta, *l.*8. *de his, qui ſui vel alieni juris.* Et hoc eſt,quod Imp.Juſtin. *in.*§ 2.*Inſtit.de* P.P.annectit, videlicet, quod talem, hoc eſt,iſtiusmodi qualitatibus & effectibus circumſcriptam, nulli alii populi habeant.

QUÆSTIO II.

Vtrum patria poteſtas Matri etiam competat?

Matri etiam competere poteſtatem in liberos,videtur probari poſſe his argumentis. 1. Quia pars continetur in toto,& ſequitur regimen totius : Atqui liberi ſunt germina & quaſi partes, non tantùm patris,ſed & matris, 8.*Eth.*12. 2. à communi regula & præcepto : Qui beneficium accipit,libertatem ſuum vendit,& redit in ejus dominum, à quo afficitur beneficio: Atqui mater plus moleſtiæ devorare,plus oneris ſuſtinere,plus periculi ſubire,plus diligentiæ impendere cogitur, quam pater. 3. Quia in ſacris literis,idem honor, eadem reverentia matri,quæ patri debetur,utpote, 4. Decalogi præcepto,& Proverb.1.verſ.8. 4. Ab exemplo Iſmaëlis conſilio & voluntate matris ſuæ uxorem ducentis,*Gen.*21. Idemq; Simſonis, tam à matre,quã patre uxorẽ accipientis,*Iud.*14.&c. 5. Itẽ confirmari videtur cõſtitut.Impp.Severi & Anton.*in l.*1.*C.de nupt.*Idem nõ obſcurè videtur ſignificare Imp.*in l.*20.*C.de nuptiis, & pr. Inſtit. de nupt.* ubi Imp. dicit, quod naturalis ratio ſuadeat adhiberi conſenſum parentum : Atqui naturalis ratio nõ minus ſeſe extendit ad matrem quã ad patrẽ.

Verùm matrem liberos non habere in poteſtate,probatur his fundamentis. 1. Quia pater eſt principium totius generationis & auctor vitæ, ejus cura & ſumptu aluntur, inſtituuntur, & elocantur, accipiunt familiam, dignitatem,&c.à patre. Ergò magis debetur patri

tri poteſtas in liberos quam matri. 2. Quia pater, ut plurimum ætate prudentia, & perfectione matrem ſuperat. 3. Quia & ipſa, poteſtati ſuorum parentum, habita ratione juris civilis, ſubjiciuntur, § *ſui autem, Inſtit. de hered. quæ ab inteſtato defert. & l. 1. ff. de ſuis & legit. hered.* Quin imò & maritis ſubjectæ ſunt, *Gen. 1. & 3 & l. 1. l. marito, & l. patri, ff. ad L. Iul. de adult.* Mariti enim earum legitimi defenſores exiſtunt, & hæ illis ad operas & obſequia, *l. 1. § quod autem, C. de rei, ux. act. & l. alia, § ibi, ff ſolut. matrim. C. Adam. 33. q. 5. Schneid ad § ſed etſi pater, Inſtit. quibus modis, P. P. ſolv.* Nec juri Romano convenit, eas, quæ alieno auxilio in rebus ſuis adminiſtrandis indigent, utpote, quarum conſilium adverſus proprium commodum laborare dignoſcitur, alios in poteſtate habere. 4. Expreſſis textibus juris, § *fœminæ, Inſtitut. de adoption. & § cæteri, Inſtitut. de hered. qualitate & different.* Pro determinatione quæſtionis diſtinguimus. 1. Inter poteſtatem naturalem & civilem. Naturalis poteſtas jure naturali & divino tàm matri competit, quàm patri; Verùm civilis poteſtas propter dictas rationes tantum patri; atq; ſic poteſtatem, quam mater jure naturali & divino cum patre communem habet, jus civile non ſuſtulit, nam cum jura naturalia ſint immutabilia, illa poteſtas matri manet perpetua. Alia igitur poteſtas civili jure introducta eſt, quæ potius patri; propter rationes ſuperius allatas, quam matri eſt attributa; Atq; ſic P. P. nullo modo contra jus naturale neq; divinum eſt. 2. Diſtinguendum eſt, inter reverentiam & honorem & inter patriam poteſtatem. Nam P. P. reverentiam & honorem matri debitum, non aufert, ſed quia pater caput & principium familiæ eſt ei aliquam prærogotivam concedit in liberos. Reverentia igitur matri debita, ad P. P. non eſt extendenda. Proinde, quod attinet ad factum Iſmaëlis, Samſonis & aliorum huc non quadrat. Dicitur enim ibi tantùm, quid fecerit Iſmaël & Simſon, nõ, quid fecerint neceſſitate legũ coacti. 3. Reſpiciendũ ſemper eſt ad id, quod præcipiunt leges, non quod ſuadent, quamvis enim in aliquibus locis leges ſuadeant, ut conſenſum matris filii adhibeant, non tamen præcipiunt, utpote eſt, *l ſemper in conjunctionibus. ff. de R. I.* & ut quidem ℞. diſtinguendum eſt inter honeſtatem & neceſſitatem; ac licet, illud quod honeſtatis, ſemper etiam ſit neceſſitatis, propterea, quod leges honeſtatem omninò pręcipiant, non tamen ſequitur matri eandem poteſtatem attribuendam, quæ patri, quia duplex eſt honeſtas, una quam leges præcipiunt,

Digitized by Google

cipiunt,& altera quam naturalis ratio ſuadet. Ad *l.* 1. *C. de nupt. quod attinet.* ℞. illam ab Impp. eſſe reſcriptā ad facti ſpeciem, quia fuit propoſitum, matrem interpoſuiſſe ſuam auctoritatem in liberorum nuptiis, unde profectò inferri non poteſt, ita juris eſſe. Quin imò agitur *in hac l. de nuptiis puellæ*, impuberis, quę cum ſibi per ętatem nondum conſulere potuerit, conſilium & ſententiam matris rectè ſequi debet, *ad l.* 20. *C. de nuptiis*, quod attinet. ℞. non ibidem requiri conſenſum, ſed judicium ſive conſilium. Atqui judicium ſeu conſilium non tenemur neceſſariò obſervare. *In pr. Inſt. de nupt.* ratio naturalis ad patrem tantùm reſtringitur & aſſeritur, quod non uno modo peccet, qui abſq; conſenſu parentum matrimonium contrahit, ſed duplici ratione, utpote ratione naturali & civili.

Quæstio III.

Vtrum jus vitæ & necis, optima ratione parentibus ſit ademptum?

Competiiſſe antiquitus parentibus jus vitæ & necis in liberos conſtat, *ex l.* 11. *in. fin. ff. de liber. & poſthum. & l. fin. in fin, C. de P. P. idem probatur, l.* 1. *ff. ad L. Pomp. de Parricid.* ubi pater inter parricidas nō numeratur. Reſpexit ergò JCtus Martianus ad jus illud antiquum, quod L. Romuli parentibus eſt datum. Verùm abſq; juſta cauſa illos hoc exercere potuiſſe non arbitror, *l. Patri,* 20. *& ſeq. ff. ad L. Iuliam, de adult. & l. divus, in fin. ff. ad L. Pom. de Parricid.* Neq; exempla fortiſſimorum virorum aliter atteſtantur. Utrum autem id jus vel moribus vel expreſſa lege correctum, non adeò eſt dubitandum, cum expreſsè pater inter parricidas referatur, *d. l. unic. C. de his qui parentes vel liber. occid.* & in majorib. delictis judici liberi ſint offerendi, *l. un. C. de emend. propinq. & l. inauditū, ff. ad L. Cornel. de Sic. & l. ſi filius, C. de P. P.* Verùm utrū vitæ & jus necis parentibus jure ademptum, controvertitur non tantùm apud Politicos verum JCtos. *Simplic. in* § *officia, Ench. Epict.* naturali pietate hoc jus conſonum deprędicat, *Albert. Gent.* 4. *de nupt. c.* 1. ſanctiſſimè defendi dicit: multis argumentis reſtituendum eſſe diſputat *Bodin.* 1. *de Repub.* 4. Nituntur autem his argumentis. 1. à jure naturæ. Quia veteres leges Romanorū, *tùm* excellentia naturæ conſiderata, *tùm* laboribus, quos filiorum cauſa capiunt expenſis, *tùm* eo etiā conſilio, ut liberos *omninò* patriæ poteſtati ſubjicerent, (*freta ſcilicet naturali parentum erga liberos pietate*) & vendendi illos, ſi vellent, poteſtatē dedêre parentibus & impunè occidendi. *Simplic. d. l.* 2, à lege divina. Quia extat hac de re lex divina,

Digitized by Google

vina, *Deut.*21.*v.* 18 *& ſeqq.* quæ populis omnibus debet eſſe ſacroſancta .3. à conſuetudine & facto Hebræorum, Celtarũ, Perſarum, de quibus in præceptis dictum eſt. 4. ab adjuncto incommodo. Quia nullam cognitionem ſuſcipiunt magiſtratus, quod liberi parentum juſſa contemnant, quod aſpernentur, quod irrideant, neq; judicia conſtituuntur adverſus filios aleatores, ebrioſos, &c. Et quamvis eſſent judicia peccatis hujuſmodi conſtituta, nihilominus tamen, quia parentes exiſtimationi & dignitati ſuæ conſuli volunt, filios apud magiſtratum nunquam deferunt, nunquam aut rariſſimè accuſant, atq; ſic iſtiuſmodi peccata relinquuntur impunita. Atq; ſic fit, ut liberi ſublato metu parentum, ſæpius eludant parentes & magiſtratum. Hinc fieri nullo modo poteſt, ut Reipub. fundamẽtis malè jactis, diu Reſpub. firma eſſe poſſit. 5. Ab adjuncto utili. Quia contentiones, diſſidia, lites, quæ fratribus inter ipſos intercedere videmus, vivo ac ſpirante patre facilè dirimebantur. Item tot litibus ac judiciis magiſtratus impeditur, propter diſſidia parentum & liberorum, item fratrum & ſororum, ut antea nunquam. 6. *ex l. inauditum*, 2. *ff. ad L. C. de Sicc.* ubi JCtus ſcribit, inauditum filium nõ licere occidere patrem. 7. Quia pater videtur dare vitam. Ergò etiam eripere. Verùm optima ratione hoc jus parentibus ademptum eſſe, probamus his fundamentis. 1. Quia liberi ſunt partes parentum, *l. cum ſcimus*, 22. *in fin. C. de agric. & cenſ.* Idq; non tantùm fictione juris civilis ob patriam poteſtatem, *l.* 8. *in pr. de adopt.* ut diſputat *Ant. Faber. in Iuriſpr. Papin. t.* 8. *pr.* 7. *in pr.* Sed potius natura ipſa & rei veritate, *ut docet Ariſtot.* 8. *Eth. c.* 12. quia naſcuntur liberi ex ſemine & ſanguine parentum. Et licet perſonam completam Phyſicè referant, tamen nihil obſtat, quò minus, diverſo reſpectu, quatenus à patre dependent, pars ejus eſſe poſſint. *Hinc JCtus Paulus conſ.* 264 *lib.* 2. vocat liberos carnem patris, novâ animâ auctam, *& Iuſtinian. in l. fin. in fin. C. de impuberum & aliis ſubſtit. ait*: Natura pater & filius eadem perſona eſſe penè intelliguntur. Ex qua identitate perſonæ jus & origo ſui heredis ductum eſt, *l. ult. ff. de bon. damnatorũ*, Natura ergò nobiſcum quaſi coaleſcunt: Quamobrem ſicuti nemini conceſſum eſt ſervire in propria viſcera, *l.* 13. *in pr. ad L. Aquil.* Ita neq; in liberos ſumma poteſtas parentibus eſt concedenda. 2. Quia eſt contra affectum & ſtorgem naturalem parentum. Adfectum enim paternum ſummum vocat *Tryphon. in l. non ſolum*, 67. §1. *in fin. de ri-*

Digitized by Google

*tu.nupt.& Iuſtin.ait in l.ult.in pr.C.de curat.furioſ.*Quis talis affectus extraneus,inveniatur,ut vincat paternum?ICtus *Baldus*, illũ vocat ardentiſſimum,*in l.precibus paſſim,C.de impub.& aliis ſubſtit.*Item non poſſe filium patre meliorem amicũ invenire. Id quod in plurimis legibus & deciſionibus præſupponitur, *utpote in l.iſti quidem, in fin. ff. quod metus cauſa, l. nec in ea,22.ff.ad L.Iul de adult.l.quidẽ,ff de hered.inſt.l.Paula Callin.§ Pomponius,ff.de leg.3.l.ex facto,ff.de vulg & pupill,ſubſt. l.tale pactũ § ult.ff.de pactis.l.3. & l.filio, ff.de confir.tut.l. pater, cum § à patre, l.ſi pater,C l.jure noſtro,§ ult.ff.de teſtament.tut.l.cũ pater, § mando in pr.ff.de leg. 2. l amiciſſimos, § Lucius in fin.ff. de excuſ.tut.l.27.C.de Epiſcop.audient.l.humanitatis, C.de impub. & aliis ſubſtit. l propter inſidias, C.de his,qui accuſar.non poſſ. l. ſi unquam, C.de rev.Con.acutiſſimi,C.de fidei c. l.generaliter,§ ult.& de inſtit.& ſubſtit.l.ſicut certi, l.ſi cum vel in utero,C.de teſt. milit.l.ſi pater. C.de Sponſ.l.penult, C.de bonis libert.& aliis quam plurimis.* Exinde quamvis Bodinus effugium ſibi quærat, dum inquit, majorem eſſe parentum in filios amorem, quam ut crudelius quicquã in eos tẽtare poſſint;Exempla tamẽ in contrariũ teſtantur:Siquidem *Brutus* referente *Liv.lib.2.* ſine affectu & perturbatione filiorum cædes ſpectavit.*Et Tullius Manlius* pater filium ad mortem; deprecante etiam toto exercitu decrevit. Quo quis enim impenſius amat,eo ſemel atq; iterum læſus odit gravius. Siquidem nihil nobis eſt gravius, quam lædi & injuria affici ab iis; à quibus beneficia meriti eramus. 3. Quia privata judicia omni jura prohibita, *l.non eſt ſingulis,ff.de R.I.* Vis enim eſt nõ ſolùm ſi homines vulnerentur, verùm etiam,vim & injuriam facit, qui quod ſibi deberi putat,non per judicem repoſcit, *l.extat,13.ff.quod metus cauſa,& l.creditores,ff.ad L.Iul.de vi priv.* Item vim & injuriam facit, quicunq; ſine auctoritate publica manum privatam alicui injicit,*l.ſi quis aliquem,ff.de privat.* 4. Quia poteſtas patria in pietate debet,nõ in atrocitate conſiſtere. Rectè igitur D. Hadrianus in Inſulã deportavit patrem,quod in venatione filiũ interfecerat,ob adulterium cum noverca, *l. 5.ff. ad L.Pomp.de Parricid.*5.A mandato divino. Quia pręceptum Decalogi quintum nõ occides,tã ad patrẽ pertinet, quam ad alios homines.Et *Deut.21.v.18.*immorigeri liberi ad judicem duci,ut ab eo ad arbitrium patris puniantur.

Superiora ergò argumenta, quod attinet veræ ſententię non refragãtur.Nã ad argumenta tria.Simplicii,quod attinet.℞.ad primũ, quamvis patria poteſtas ab excellentia naturæ prodeat, interim tamen

Digitized by Google

men determinationem recipit à jure quarumq; gentium, ne in infinitum & abſq; ullo modo procedat. Porrò laboribus parentum alio modo, vel ex operibus, laboribus, bonis, reverentia, & obſequio pretium perſolvi poteſt, neq; opus eſt, ut eis omnimoda poteſtas in liberos propter labores & moleſtias relinquatur. Denique negamus expedire Reipub. ut omninò ſubjiciantur parentibus. Quod autẽ *Bodinus d.l.* provocet ad legem divinam, in eò ſe proprio jugulat gladio. Nam *Deut.*21. judicium in contumacem & rebellem filium ſenioribus tribuitur; executio verò omnibus civitatis civibus: Parentibus verò hic honor relinquitur, ut eorum teſtimoniis de degenere filio credatur, executio verò ex ſententia legis paretur. Porrò nihil facit ad rẽ, quod *L. Romuli* talis poteſtas conceſſa, & multarum gentium conſuetudine & exemplis approbata; Quia multitudo errantium, errori nullum præſtat patrocinium. Quod autem hæc exempla, contrà jus naturæ divinum & rectam rationem ſint, evincunt ſuperiora argumenta. Quod etiam *Bodinus* inter cætera utatur hoc argumento, quod poſt ſublatam antiquorum poteſtatem, repleta ſint judicia, litibus inter patrem & filium, maritum & uxorem, fratres & ſorores, in eo imitatur malos Medicos, qui ſentinam humoris gravantis ab uno membro rejiciunt in alterũ & gloriantur interim, quod à morbo ægrotũ liberarint: Sic Bodinus liberat curias litibus, ſed iisdem replet familias dùm parentibus domum remittit expedienda, quæ tot viri prudentes conſilio conjuncto, expedire ſæpè neſciverunt. Et ſi jus eſt eo modo litium ſegetem demetere, cur non duella antiquorum & Saxonum Fauſtrecht/ poſtliminio redire jubemus. Et *l. inauditum, ff. ad L. Corn de Sic.* quod attinet non ad patrem, ſed ad magiſtratum refertur, ut hic ſenſus ſit legis: Patrem non poſſe filium à magiſtratu inauditum occcidere, ſed deberi filium deferri & accuſari ad magiſtratum, ut ſtatim in eadem lege ſubjicitur. Deniq; ad ult. ℞. Non eſt ſtatim ejus adimere, qui contulit, niſi juſta cauſa ſubſit. Prętetea neq; dedit pater vitã, ſed tantùm cauſa adminiſtra eſt, proinde retorquamus argumentũ in Bodinũ & alios hoc modo: vitam quam pater nec dedit, nec reſtituere poteſt ſemel ablatam, auferre nullo modo, poteſt Atqui. Ergò, &c.

QUÆSTIO IV.

Vtrum per matrimonium in articulo mortis contractum poſſit fieri legitimatio?

Digitized by Google

Liberos ex concubina natos fieri legitimos per ſubſequens matrimonium expediti juris eſt, § *fin. Inſt. de nupt.* Verùm utrū per ſubſequens matrimonium in articulo mortis contractum æquè fiat legitimatio, non uſq;quaq; expeditum. Sunt enim qui hoc negant ſequentibus argumentis. 1. Quia in mortis articulo dos conſtitui non poteſt, *l. Iulianus*, 20. *ff. de jure dot.* ubi JCtus Paulus in hæc verba ſcribit: *differri quidem exactionem in id tempus poſſe, quo matrimonium futurum non ſit, verum in id tempus ſtipulari dotem minimè poſſe affirmat.* Atqui in legitimatione liberorum dos debet conſtitui, § *fin. Inſtitut. de nupt. l.* 10. *C. de natural. liber. Nov.* 18. 2. Quia finem conjugii præſuppoſitum non habet, qui ita matrimonium contrahit, *l.* 11 *C. de naturalib. lib.* 3. Quia non poſſunt reddere debitum & ſunt inhabiles ad contrahendum matrimonium, *c.* 2. *de frig. & malef.* 4. Quod non ſit feneſtra aperienda fraudibus & nequitiis, atqui hoc in hac legitimatione fieri videmus, quia & parentibus & cognatis hac legitimatione, debita ſucceſſio aufertur. Ergò. 5. Videtur ſic illuſio fieri conjugii, nam ſæpius fit, ut in agone mortis cum tali contrahant, cum qua in ſanitate nullo modo contraxiſſent, *c. irriſor. diſt.* 4.

Verùm contraria opinio verior eſt & recepta, & nititur his fundamentis. 1. Quia matrimonium ad ultimum vitæ terminum rectè contrahi poteſt, *l.* 106. *ff. de condit. & demonſtr.* ubi JCtus ait: Hoc legatū, ſi Titio non nupſerit, perinde habendum eſſe ac ſi poſt mortem Titii legatum eſſet; unde non obſcurè JCtus teſtatur, uſq; ad mortem nuptias contrahi poſſe. 2. Quia matrimonium hoc caſu non ſolum dicitur jam de præſenti contrahi, verùm magis, affectio maritalis retro habita, jā & pręſenti matrimonio declarari, *l.* 10. *verſ. neq; n. veriſimile, C. de natur. lib. Nov.* 117. *c.* 2. *v. ex hoc.* 3. Quia matrimonium etiam valet ſine Coïtu, cum intentione non Coëundi, *C. ſufficiat, & C. beata Maria*, 27. *q.* 2. *& l.* 30. *de R. I.* 4. Maximus præterea eſt legitimationis favor, *d. l.* 11. *C. de naturalib. lib.* qui in hoc maximè, quod publicè interſit, civitatem legitimis civibus repleri, *l.* 1. *ff. ſolut. matrimon. attendi debet.* 5. Quia ſine dote & dotalibus inſtrumentis legitimatio per ſubſequens matrimonium ſubſiſtit, *C. tanta extr. Qui filii ſunt legitimat.* Neq; refragantur nobis ſuperiora argumenta; Nam ad 1. ℞. Negativè. Cū enim matrimonium in agone mortis contrahi poſſit, uti probatum eſt *per l.* 106. *ff. de condit. & demonſtr.* Quid ni & dos conſtitui poſſet. Nō

ergò.

ergò nobis refragatur, *l.20.ff.de jure dotium*, quæ ſaltem id negat, quod dos non conferri poſſit in id tempus, quo amplius nullum matrimonium eſſe poteſt. Atqui conſtat, eo uſq; matrimonium firmiter conſtare, donec ipſa mors ſolvat. Ad 2. ſimiliter. N.℞. Nam in articulo mortis conſtitutus, poteſt etiam habere ſpem recuperandæ ſalutis & liberorum procreandorum, *Borch.tract.de gr.p.*187. Præterea, quamvis pręcipuus conjugii finis, ſit procreatio ſobolis, non tamen eſt unicus & ſolus; Conſtat legitimationem per ſubſequens matrimonium non tam propter ſobolem, quam in favorem, liberorum legitimandorum inſtitutum eſſe; ſufficit ergò, ſi illi ſoli fini legitimatio nitatur, per *d.l.* 11.*C.de naturalib. lib.* Ad 3. ℞. *Per l.10 verſ.neq; veriſimile, C. de naturalib. lib. Nov.117. c.2.v.ex hoc, & C.ſufficiat, & C. beata Maria*, 27.*q*.2. & *l* 30.*de R.I.* Ad 4.℞. Non præſumi hic animum & voluntatem fraudandi, cum nõ ſit veriſimile, in extremis conſtitutum, ſalutis æternæ immemorem futurum, & in cujusquam fraudem quicquam facturum. *l.fin.C.ad L. Iul. repet.* Ad 5. ℞. Caſualia & fatalia eſſe matrimonia. Et regulariter quod licet in vita, etiam in morte licet.

QUÆSTIO V.

Vtrum ignobilis à nobili adoptatus per adoptionem conſequatur nobilitatem?

Affirmativam ſtatuunt non exiguę auctoritatis JCti & moventur imprimis his rationibus. 1. Quia nepote ab aſcendente per lineam maternã, adoptato jura patris naturalis diſſolvuntur, § *ſed hodiè, Inſt.de adopt.* 2. adoptio confert adgnationem, *l. qui in adoptionem*, 23. *ff.de adopt. & l.penult.* § 1.*vers.neq; enim, C.de adopt.* Item confert *familiam*, § *illud, Inſt.de adopt. ita ut nomen patris adoptivi ejusq; inſignia adoptatus nanciſcatur, l.1.* § 4.*ff unde cognati.* 3. Quia adoptio conſanguinitatem conferre dicitur, *l.ſi* 15. *qui* 44.*ff.de adopt.* 4. Quia adoptio dignitatem adoptati, non minuit, ſed auget, *l.* 35.*ff. de adopt. & ita quidem augeri, ut adoptatus à ſenatore, filius ſenatoris judicetur, l.*5.*&* 6.*ff. de ſenatoribus.* 5. Quia patria dignitas finita patria poteſtate in filio adoptivo deponitur, *l.* 13.*ff. de adopt.*

Contrà adoptatum vel tali ratione non poſſe fieri nobilem probatur his fundamentis. 1. Quia adoptatio non eſt modus conſtituendi nobilitatem, ſed patriam poteſtatem. *pr.Inſtit. de adopt.* 2. Quia nobilem propria virtus facit, *l.providendum, C.de poſtul. & c.nos qui,*

*& c.illud autem,diſt.*40.*& c.nunquam,diſt.*56.vel natura ſeu jus ſanguinis, *l.*1.*C.de aur.jur.an.& l.nobil.*3.*C de mercatoribus.* Ita ut à parentibus ad filios veluti ex traduce atq; corruſcatione ſtemmatis tranſeat, *gl.in l.ſtēmata,ff.de gr.& adfin.* 3. Quia adoptio jus ſanguinis non adfert, *l.*23. *ff.de adopt.* 4. Quia adoptivus non verus filius, ſed imaginarius rectè dicitur, *gl.in l.filio, ff. de liberis & poſth.Baldus in l ſi adrogator, ff.de adopt.* 5. Quia jura patris naturalis robuſtiora longè ſunt, quam ut civili ratione extingui poſſint. *§ ſed naturalia, Inſtit. de I.N.G. & C.*Nec quenqā movet, quod nepote ab aſcendente per lineam maternam adoptato, jura patris naturalis diſſolvantur, *§ ſed hodie,Inſtitut. de adopt.* quia verba *in d.§* ſecundum ſubjectam materiam ſunt intelligenda, *argum.l ex conducto, § Papinianus,ff.locati.* Non enim quæritur *in d.§ ſed hodie,* utrū adoptione nobilitas conferatur, ſed utrum patris naturalis poteſtas, eo caſu, quo quis ab aſcendente, per lineam maternam adoptatur, diſſolvatur, atq; ſic caſus ille à noſtro propoſito planè eſt diverſus. Pro ſecundò non refragatur nobis, *l.*23.*ff.de adopt.* quia nulla eſt ratio connexionis in argumento, ſi ſic argumentor: Adoptio confert jus agnationis. Ergò & nobilitatem, quia adoptivus nomen patris ſui adoptivi gentilitiū uſurpare poſſit. Hoc n. accipiendum eſt, quatenus in familiam, hoc eſt poteſtatem tranſivit, non verò quat.adoptans eſt nobilis, cum jus ſanguinis, quo in propoſito caſu nobilitas ſe fundat, ſeparationem à jure agnationis recipiat, uti conſtat ex allegata, *l.*23.*ff,de adopt.*& ſe ad ſucceſſionem in parentis adoptivi bonis extendat, *l,penult.§* 1.*C. de adopt.* Proinde committitur in vocabulo familias ambiguitas, cum illud non ad nobilitatem generis, ſed tantum ad poteſtatem, quam in adoptivum requirit, ſit reſtringendum, *d.§ illud,Inſt. de adopt.& d l.*11.*§* 2 *ff.de bon poſſ.ſecund.tab juncta l.pronunciatio,* 195.*§ familiæ,ff.de V.S.*& ita accipiendū eſt, quod à Juſtiniano, *in d l.penult.§* 1.*vers. neq; dicitur,* qui legitimus erat familiæ adoptivæ. Tertiò nec ſtringit nos, *l.ſi is qui,*44.*ff.de adopt.*conſtat n. non tàm verba, quam mentē legis tenendam eſſe, *l.ſcire leges, ff.d. ll.*Nihil enim vocabulum conſanguinitas in jure noſtro denotat aliud, ſi ſtrictè accipitur, uti h.l.accipiendum, quam fraternitatem, *l.ff.unde cognati, juncta l.non Epiſtolis,*13.*C de probat. Duar. de adopt. c.*11. *& Coraſ.in d.l.ſi is qui,* 44.*ff. de adopt.per l.* 1.*§ fin.ff.de ſuis & legitimis, & C.per adoptionem,* 30.*q.*3. Non ergò Proculi mens eſt, quod verbis d. l. jus ſanguinis ſeu nobilitas, ut illud in propoſito caſu

vocari

Digitized by Google

vocari placet, ſed jus fraternitatis, hoc eſt, ut adoptivus nepotis ex filio, frater cenſeatur. *Duar. & Coraſ. d l.* Porrò quæ 4. & 5. objiciuntur argumenta Herculea non ſunt. Quamvis enim dignitas adoptivi per adoptionẽ nõ minuatur, ſed augeatur, & adoptivus à ſenatore, filius ſenatoris vocetur; id tamẽ nõ fit reſpectu nobilitatis, ſed tantùm hoc accipiendum eſt, ſecundum ea, quæ proponuntur habito intuitu ad poteſtatem, quam ſenator in ipſum habet: ſubjicitur igitur quamdiu in familia, i. e. in poteſtate ejus manet, emancipatus v. nomen filii emancipatione amittit. Quare omnia, quæ de adoptivis dicũtur ratione patriæ poteſtatis tantũ intelligẽda ſunt, uti cõſtat, *ex l. 23. ff. de adopt.*

QUÆSTIO VI.

Vtrum parentes magis ament liberos, quàm liberi parentes?

Quod in communi proverbio dicitur: *Amor magis deſcendit, quàm aſcendit*, id rationibus ab *Ariſt. 8. Eth. c. 21. confirmatur.* 1. Quia magis inquit, norunt parentes, qui ex ſe ſunt, quam liberi, ſe ex parentibus eſſe. Mater enim ſemper certa eſt, pater incertus, *l. quia certa, ff. de in jus vocand.* Et ut Telemachus apud Hom. Odyſ. 1. ſe matri fidem habere de patre dicit, prẹter ejus teſtimonium nihil ſibi cognitũ. 2. Quia propius conjunctũ eſt genito, id à quo eſt, quam procreatũ procreanti. Eſt enim quod à quopiam eſt, proximum ei, ex quo eſt, ut dens, pilus, aut quidvis aliud habitanti, illorũ verò nulli id, ex quo eſt vel minus. Hinc omnis artifex amat ſuum opus, etiamſi ab eo non redametur. 3. Idq; etiam propter longitudinem temporis. Parentes enim quamprimum natos diligunt, illi verò progreſſu temporis parentes, cum intelligentiam vel ſenſum nacti ſunt. 4. Parentes enim liberos, ut ſeipſos amant: qui enim ex ipſis oriuntur, ſunt quaſi alteri ipſi, quia ſeparati ſunt. Filii autem parentes, ut ab illis enati, 9. *Eth.* 4. Id quod paulò latius explicat, 9. *Eth.* 7. Benefici beneficiis affectos amare magis videntur, quàm affecti eos qui affecerunt. Et paulò pòſt. Hujus rei cauſa, quod eſſe omnibus expetendum eſt & amabile, minus autem actu vivendo & agendo. Ideò amat opus, quod fecit opifex, quod amet ſuum eſſe. Accedit ratio. 5. ex Oeconom. Ariſt. Spes videlicet poſteritatis, qua ut ait, *Quintil. declam.* 254. cognitionem mittimus in extremos nepotes. Idcircò enim filios filiáſve concepimus ac edimus, ait Calliſtr. *in l. liberorum, 220. § ult. in fin. de V.S.* ut ex prole eorum, earúmve diuturnitatis nobis memoriam in ævum relinquamus.

mus. Quæ cum ita ſint, meritò damnanda & deteſtanda eſt conſuetudo, qua parentib. in proprium ſanguinẽ ſævire & liberos de medio propria auctoritate tollere licuit: & rectiſſimè conſtitutum, ut neq; gladio, neq; igni neq; ulli alii ſolemni pœnæ ſubjiciantur, ſed inſuti culeo cũ cane, gallo gallinaceo, vipera & ſimia, & inter eas ferales anguſtias comprehenſi, ſerpentiũ contuberniis miſceantur, & ut regionis qualitas tulerit, vel in vicinum mare, vel in amnem projiciantur, ut omni Elementorem uſu vivi carere incipiant, & eis cœlum ſuperſtitibus, & terra mortuis auferatur, *l. unic. C. de his qui parentes vel liberos.*

QUÆSTIO VII.

Vtrum patri homini privato ſuperior locus majorq; honor debeatur, quam filio ipſius magiſtratum gerenti?

Apud antiquos Romanos, nulla erat dignitas tanta, quæ filium eximeret patria poteſtate, id quod vehementer arridet, *Bodin lib. 1. c. 4. de Repub.* Exempla paſſim ſunt obvia, quibus probari poteſt, antiquitus parentes de filiis, in ipſo articulo muneris publici occupatis, ſupplicium ſumpſiſſe. *Caſſium* quippe conſulem, ut primùm abiit magiſtratu, domi judicatum & damnatum fuiſſe, non incerti tradiderunt auctores. Sic *Audacius* pater Flamminei tribuni pl. legem de Gallico agro dividendo, invito ac repugnante ſenatu, promulganti filio legẽ & jam pro roſtris referenti, manus injecit, & privato imperio ſacroſanctam poteſtatem detraxit, quod factum tantùm abfuit, ut vel ipſe, vel populus improbaret, ut deſcenderit ſpontè, ne minimo quidem murmure deſtitutæ concionis reprehenſus, *Valer. Max. lib. 5. c. 4.* Tantùm datum fuit ea ætate auctoritati patriæ, ut ſacroſanctam nulliq; impunè objurgandam poteſtatem violare, & in ipſo officii actu in medio concionis applaudentis conſpectu impedire potuerit. Sic quod conſuli, quod ſuperiori cuicunq; poteſtati non licuiſſet, id licuit patri privato. Hinc diſputatum invenimus *apud Gellium lib. 2. c. 2. & Guazz. de civil. controv. Vtrum publica dignitas in perpetuum jus patrium extinguat, an verò eo tantùm articulo, quo filius in munere publico occupatur.* Diſputatio eſt habita, inter Philoſophum *Taurum & Præſidem Cretæ, qui una cum patre ſuo, Athenas viſendi & cognoſcendi cauſa ad Taurum venerat.* Introeunte verò provinciæ præſide & cum eo pater, ſurrexit placidè Taurus, & poſt mutuam ſalutationem reſedit, atq; invitavit patrem Præ-

Digitized by Google

ſidis, ut ſederet, ipſum ergò filio prætulit. Contra dixit præſes, hoc modo, ſedeat hic potius, qui P.R. magiſtratus eſt: abſq; prejudicio inquit Taurus, tu interea ſede, ut introſpiciamus, cui ſedere conveniat. Determinavit ergò Taurus quæſtionem hoc modo: ut in publicis locis atq; congreſſibus publicis, magiſtratus præferatur, non habita ratione juris domeſtici. In privatis verò, jus domeſticum obſervaretur. Verba Gellii hæc ſunt. *In publicis locis atq; muneribus, item actionibus, patrum jura cum filiorum, qui in magiſtratu ſunt, poteſtatibus collata, interquieſcere paululum & connivere, ſed cum extra Rempub. in domeſtica re atq; vita ſedeatur, ambuletur, in convivio quoq; familiari diſcumbatur, tum inter filium magiſtratum & patrem privatum, publicos honores ceſſare, naturales & genuinos exoriri.* Quam Gellii ſententiam, ut veram & approbatam & nos recipimus & approbamus. Nam in tali caſu pater non cedit filio, ſed Reipub. Quatenus igitur filius repreſentat Rempub. hoc eſt, *quatenus in eo converſatur loco, eo occupatur actu, in quo vertitur dignitas & poteſtas Reipub. eatenus cedit pater: in cæteris res redit ad ordinem naturæ.* Nā poſtquam publicam perſonam exuit filius & ad privatam rediit, vel vitam vel converſationē, conſequenter recidit quoq; in poteſtatem patris, § *filiusfamilias, Inſtit. Quibus modis, P.P.* Quod nec ſenatoria nec conſularis dignitas liberet, *à P.P. l.3. de adopt.* Seponendus ergò patri eſt reſpectus perſonæ, quando Rempub. venerari debet in filio, quemadmodum *Betſabea Salomonem* acceſſit ſupplex, cum Adoniæ Sunamitidem petitura eſſet uxorem, 1. Reg. 2. Hinc *Fabius Gurges Conſul*, cum Fabium Maximum patrem proconſulem obvium haberet equitantem, equo juſſit deſcendere, quod moris non eſſet conſulem equo adire, quem tantùm abeſt, ut pater reprehenderet, ut hortaretur potius pergere, eaq; auctoritate dignitatē populi R. tueri, *Gell. 2. c. 2. in fin. Liv. l. 24. Plutarch. in Fab. Max.*

QUÆSTIO VIII.

Vtrum inſtitutio publica ſit præferenda privatæ?

Juventutis inſtitutionem, *Ariſtot. 10. Eth. 9. & 8. Polit.* 1. in privatā & publicam dividit, Privatam, quæ vel ad ſolos parentes, vel etiam privatos pædagogos, pertinet, quidam, publici inſtitutioni præferendam putant his argumentis. 1. Quia commune bonum, ut plurimū negligitur, & negligentius, quàm par eſt, curatur. 2. Quia nemo majorem curam liberorum habet, quàm ipſi parentes, utpote, a quibus nati educati & enutriti fuerunt liberi; Ideoq; privata parentum

Digitized by Google

plus ponderis videtur habere apud liberos, quam publica aliorũ inſtitutio. 3. Quia pueri, qui in Scholis inſtituuntur, in turba hominum vivunt; Ideoq; eò facilius pravis eorum moribus & exemplis imitandis corrumpi poſſunt, quàm qui privatim inſtituuntur. 4. Quia adoleſcentes, qui ad ſcholas diverſas mittuntur, ſubinde præceptores & formam inſtitutionis mutant, & ſic eandem corruptelæ ſortem experiuntur, quàm plantæ ſæpiùs translatæ, aut vina crebrò in alia vaſa effuſa. 5. Quia majore cum fructu labor inſtitutionis paucis, quam pluribus impendi ſolet. 6. Quia idem comprobat exemplum Chaldæorum & Ægyptiorum, qui à patribus ſuis privatim fuerunt in philoſophia inſtituti, viriq; doctiſſimi evaſerunt. *Diod. Sicul. lib. 2. & Herod. lib. 6.* Sic *David* moriturus Salomonem ipſe inſtituit. 3. *Reg.* 2. *Auguſtus Cæſar* filiam & nepotes informavit. *Sueton. in Auguſt. Iulius Cæſar* Auguſtum docuit *Xiphilin. in Auguſt.* Carolus Magnus filios ſuos erudire non eſt veritus. *Aventin. lib.* 4.

Contrà inſtitutionem publicam præferendam eſſe privatæ probatur his fundamentis. 1. Quia educationis forma illa & conſtantior & excellentior eſt, quæ conſiſtit in ſapientia & conſenſu totius civitatis, quã quæ ab unius alicujus judicio pendet. 2. Quia aſſueſcunt pueri à tenero converſari cum hominibus, non reformidare homines, neq; illa ſolitaria vita palleſcere. *Quintil.* 1. *Inſtit. c.* 3. 3. Quia publica inſtitutio honeſtam æmulationem ſuppeditat, proderit alicujus objurgata negligentia, proderit alterius laudata induſtria, turpè ducit puer in iſtiusmodi ęmulatione cedere pari, pulchrũ ſuperaſſe majores. 4. Quia privata inſtitutio eſt mollior, propter intemperantem parentum erga liberos amorem. 5. Quia in privata & ſolitaria vita errata & crimina plurima oriũtur, & ſemper eſt anteponẽdum lumen tenebris, maximè iis, qui in luce aliquando vivere cupiunt. 6. Confert etiam publica inſtitutio ad modeſtiam, uti interim privatim inſtituti, quia cum nemine ſe comparant ſolos ſeſe ſapere, alios tanquam umbras volitare arbitrantur, *Quintil. Inſtit. lib.* 1. *c.* 2. 7. prodeſt etiam eo nomine, ut qualis ſit doctrina, quæ traditur appareat, nec adoleſcentes decipiantur. Quæ cauſa etiam Impp. movit, ut ab oſtentatione vulgari amoveri juberent, qui magiſtrorum ſibi nomina uſurpantes in cellulis collectos undecunq; diſcipulos circumferre conſueverunt, *l.* 1. *C. de ſtudiis liberalibus urbis Romæ.* Hinc Fran-

ci

ci olim ſub quercu diſcipulos ſuos docere ſunt ſoliti. Perſæ in foro libero, liberos informari curarunt *Xenoph.l.1.* Lycurgus publicè informationẽ voluit fieri, quia ita aſſuefecit cives ſuos, ut nec vellent, nec ſcirent privatim vivere. Plutarch. in vita Lycurgi. Et quamvis rationes pro inſtitutione privata plauſibiles videantur, publicas tamẽ inſtitutiones nõ evertunt. Nã quod dictum eſt, publica ut plurimũ negligi, id inſtitutionem publicam nullo modo ſtringit, ſed tantùm negligentiam magiſtratus vel præceptorum taxat. Ad 2. jam antea eſt reſponſum, quia ob amorem & indulgentiam ſæpiùs parentes liberos perdunt: Sæpè patrum ſegnes facit indulgentia natos: Quin imò non minor eſt affectio boni magiſtratus in patriæ liberos, quam parentum in filios, nam ut in his eſt ſpes ſobolis, ita in illis eſt flos & fructus civitatis. Ad 3. ibidem reſponſum eſt. Nã plus mali & pravitatis privata vita importat quàm publica. In publica n. inſtitutione vitia taxãtur & corrigũtur publicè. In privata partim indulgẽtia parentũ, oſcitantia pędagogorũ, adulatione famulorũ ſupprimuntur vitia, nec pari ratione uti in ſcholis taxantur. Unde nõ pravi mores in ſcholis diſcũtur, ſed in ſcholas ſępiùs adferũtur, *Quintil. Inſt. lib. 1. c. 2.* Ad 4. R. Committi in illo fallaciam accidentis. Id enim inſtitutioni publicæ non eſt adſcribendum, quod quidam tam temerario auſu locum mutent. Ad 5. R. Committi fallaciam petitionis principii, quia majori cum fructu labor inſtitutionis pluribus, quã paucis impenditur, Ad 6. R. Cõmitti fall. conſeq. Non enim ſequitur, hic & ille privatim ſuos liberos inſtituit, ergò privata publicæ eſt præferenda, plura hac de quæſtione, *Vide apud Caſum in Sphæra civit. lib. 8. c. 1. p. 472. Iun. in quæſtion. Polit. quæſt. 43. p. 50. Timpl. in Polit. lib. 4. cap. 3. quæſt. 3. &c.*

QUÆSTIO IX.

Quali pœna filii contumaces & immorigeri afficiendi?

Filii contumaces & immorigeri pro diverſitate delicti variè coërceri & puniri poſſunt. Si n. delictum ſit leve, licitum eſt, parentibus liberos honeſtè caſtigare. Si verò atrox injuria parenti per filiũ, illata, poteſt illum propria auctoritate incarcerare, *l. ſi filius, C. de P. P. Cyn. in L. unic. C. de privat. Carcer. & Bart. in l. ex facto, in fin. ff. de hered. Inſt.* Item poteſt pater filium ex cauſa legitima exheredare, *Novell. 115. c. 3.* vel poteſt pater filium deferre ad judicem, ut ejus ſententia, puniatur, *l. in-*

auditum, ff. ad L. Corneliam de Sicariis. Quod ſi verò liberi in parentes blaſphemi ſint, eos vel verberarent vel aliis modis indignè tractant, interdum ſecundum legem Moyſis capite plectendi ſunt, *ex conſtit. Alberti Imp.* Iſt derſelbige ehrloß ewiglich/vnd kan zu Ehren vnd Recht nimmermehr kommen. Si verò eos vita ſpoliaverint, tunc locum habet, *Conſtit. Conſtantini Imp. in l. unic. C. de his, qui parentes vel filios occid.*

QUÆSTIO X.

Vtrum per matrimonium P. P. ſolvatur?

Videtur hoc prima facie omninò aſſerendũ. 1. propter textus juris divini, *Gen. 2.* ubi dicitur, propter hoc derelinquat homo patrem & matrem, item, 1. *Cor. 7.* Uxor non habet poteſtatem ſui corporis, ſed maritus. Item, *Gen. 3. v 16.* Et ipſe dominabitur tibi. 2. Propter textus juris Canonici, *c. mulierem, 33. q. 5.* 3. Propter textus & rationes juris civilis, quia uxor ſequitur familiam & conditionem mariti, *l. fœmina, ff. de ſenat* Item etiam forum mariti, *l. exigere dotem, ff. de judiciis, & l. fin. § item reſcripſerunt, ff. ad municip.*

Contrà matrimonio non ſolvi P. P. probatur his fundamentis. 1. Quia nullibi in jure legitur, matrimonium eſſe modum P. P. ſolvendi. 2. Expreſſis juris textibus. *Nam § 2. Inſtit. de S. C. Tertull.* Mater trium liberorum dicitur in poteſtate patris eſſe. *In l. 22. § penult. ff. ſolut. matrim.* mentio fit filiifamiliâs mariti. *Et l. 3. § 5. ff. de donat. inter vir.* maritus in poteſtate patris exiſtere proponitur, *in l. 20. ff. ad L. Iul. de adult.* JCtus Papin. patri concedit poteſtatẽ occidendi adulterum cum filia, *& l. 2. § 1. & l. 29. in pr. ff. ſolut. matrim.* Uxor in poteſtate patris exiſtere proponitur, *& l. 1. § fin. & l. 8. § 2. ff. de injur. & § patitur. Inſtit. de injur.*

Pro determinatione quæſtionis diſtinguendum putamus, *inter poteſtatem patris & mariti. Diverſa enim ſunt obſequia: aliud eſt conjugale & aliud eſt filiale.* quorum unum aliud non impedit nec aufert. In utriusq; igitur poteſtate filiâ eſſe poteſt. Et quidem in poteſtate mariti, quo ad obſequia matrimonii, de quib. Apoſtolus Paulus, 1. *Cor. 7.* Itẽ, quo ad juriſdictionem, & quo ad operas. Manet in poteſtate patris ratione aliorum effectuum: Non enim poteſt filia nupta vivente patre condere teſtamentum, *l. qui in poteſtate, ff. de teſtam.* Item ſine conſenſu patris mortis cauſa donare nõ poteſt, *l. tam is, § 1. ff. de don. mortis cauſa, Hunn. in reſolut. ſuis, Inſtit. tract. 3. q. 35.* Quamvis de conſuetudine juris Saxonici, aliter eſſe introductum teſtetur, *Schneid. Inſt. de patria. pot. in fin. & Inſt. quibus modis. P. P. ſolv. in fin.*

Coro-

Digitized by Google

COROLLARIA.

1. Utrum legitimati per ſubſequens matrimonium ſuccedant in feudo. Affirmant. *Borcholt.c.7.n.19.Duar. de conſuet.feud.c.11.n.7. Ruding. lib.1.per lect.feud.c.16.Schenk. Baro in § naturales,lib.2.feud.t.26.Hart. Piſt.lib. 2.quæſt.jur.q.46 Alex.conſ 60 lib.2.Guil.Forn.in comm. de feudis.* Negativam tuentur. *Vult.lib.1.F.c.9.n.91.Rutenb.in pa t.feud c.13.lib.1.Hottom. ad d.§ naturales,lib.2 F.Hunn.tr.feud c.10.p.*208. Quos & nos hac in parte ſequimur.

2. Et quamvis de jure civili Romanorum legitimati liberi per reſcriptum principis,non modo jus ſuitatis,ſed etiam agnationis acquirant: tamẽ de jure feudorũ regulariter nõ ſuccedunt.*Zaſ.de feud. part.* 8.*n.*74.*Mynſing.cent.5.obſer.*42.*n.*5. *Weſemb.c.6.F.n.* 11. *Gail lib.2.obſ.* 142.*n.*12.*Schurpſ.cent.1.conſ.1 n ult.Schneid.de feud part.pr.6. memb.2.c.2.n.9. Val.Forſt.in tract.ſucceſſ.ab inteſt.lib.6.c.39. ubi complures alios allegat* ; In qua ſententia & nos firmiter perſiſtimus.

3. De jure communi Romanorum propriè dicuntur *minores*, qui ætatis annum 14.exceſſerunt & 25.nondum compleverunt, facta computatione de momento ad momentũ,ut habet text.*in l.1.§ 1.& in l.deniq;3.§ minorum, ff.de minoribus, & in l.fin.C.qui tut. vel Cur.eſſ. deſicr. pr. Inſtit.de auct.Curat.*Unde non ſufficit tetigiſſe ultimum diem,ſed oportet pervenire ad idem momentum, adeò, ut ſi poſtremo die aut ultima hora, quæ ad complementum 25.anni deeſt,deceptus ſit,reſtitutioni locus relinquatur,*d.l.deniq;, § minorem, & l.in omnibus, 6.ff.de oblig. & action.& l.quicquid.* 99.*in fin.ff.de verb. oblig.* Id quod ſecus eſt in materia teſtamentorum.*l.à qua ætate,5.in.fin.ff. qui teſt.fac.poſſ.*Uſucapionum, *l.in uſucapionibus,6.ff.de uſucap.& l.in uſucapione,15 à pr.ff.de diverſ.& temp.præſcript.*manumiſſionis. *l.de manumiſſ.*in honore conſequendo, *l.ad Rempub.ff.de muneribus & honoribus.* Rationem diverſitatis,vide *apud Duaren. comm.ad L.ait prætor ,ff.de minoribus,& ad tit. qui teſt.fac poſſ.Gœd.ad l.2. § 1.n. 26.& ſeqq.*

4. De jure feudorum, quis dicatur minor,non uſq; quaq; expeditum eſt. Communiter volunt Feudiſtæ,minorem in conſuetudinibus feudalibus intelligi,quemadmodũ jure civili,qui eſt 25.ann-

per tit.extraord. 91. de inveſtit vet.& nov.benefic. ubi dicitur inveſtituram novam non poſſe fieri à minore,18.ann Quibusdam minor eſt, qui nondum 18. an.ſuperavit *Hottom.diſp.feud* 13.*Tileman vol.1.diſp.pand.11.poſ.34.* Idq; ex jure Longobardorum,quo annus decimus octavus ætas legitima dicitur. In aliquibus locis minor intelligitur, tam in ſpecie ita dictus, quàm pupillus in genere,*ut in c.1.à pr.per quos fiat inveſtit.2.F.3.ubi dicitur, inveſtituram feudi antiqui poſſe fieri à minore,hoc eſt, tàm à pupillo, quàm à minore 25.ann uti ibid Dd.comm.docent.*Jure Saxonũ minorum ætas,ętatis anno 21.terminatur. Landrecht/1.*art.42.vers.*Uber ein und zwantzig Jahren iſt der Man zu ſeynen Tagen kommen/& in Lehenrecht/*c.26.* Ex aurea bulla Caroli IV. Imp.t. 7. de ſucceſſione principũ,in Electore principe tutela anno 18. exſpirat: quod in Ducatu Bavariæ ſine diſcrimine dignitatis etiam in plebe receptum eſt,*ex ordin.Duc.tit.ſi art.*4.

5. Mater ſuo potius proprio lacte,quam nutricum infantem alere tenetur.Conſtat enim,ex iis,omnium optimè nutriri & conſervari,ex quibus res conſtat: Atqui, cum ex matris ſubſtantia generati ſint liberi,matris etiam ſubſtantia,tanquam re maximè convenienti, rectius nutriuntur,Præterea veriſſimum eſt,infantes, cum nondum habeant temperamentum confirmatum, ſed impreſſiones varias, non ſecus, ut mollis cera, recipiant ex alimento nutricum,quod in ſuccum & ſanguinem ipſorum convertitur, temperamentum & naturam nutricum induere. Hinc *de Calig.*ſcriptum extat,quod non ex parentibus; ſed ex nutrice tyrannidem ſuam hauſerit. De *Tyberio* legitur,quod per nutricẽ ebrioſã & ipſe factus ſit ebrioſus. Hinc fieri ſentiunt Politici multi, quod magnatum & heroum filii plerunq; degenerent. Memoria præterea dignum eſt,quod refert *Ioan.Caſus de Gracche.p.85. Oeconom.* Cum enim *Gracchus* nutrici gemmam nobiliſſimam, viliorem verò matri daret,irata facta mater,in rationẽ facti inquiſivit, Reſpon *Gracchus* matri,his verbis.Hoc propterea ago,quia tu tantùm novẽ menſibus me geſtaſti in utero:hæc v. tribus integris annis,in ulnis & ampelxibus me fideliſſimè enutrivit,Negaſti id mihi, quod planta ramis,quod ſimia catulis non negavit.

6. Inter omnes curas domeſticas, primaria eſſe debet liberorum educatio: toto enim cœlo eos aberrare,*inquit Plutarchus*, qui filiorum ſuorum curam,divitiis poſthabent, eosq; imitari illos, qui dum magnam calceorum habent ſedulitatem, pedem ipſum parvi

pen-

Digitized by Google

pendent. Hinc *Crates referente Plutarcho dicere eſt ſolitus*, ſe in altiſſimam urbis partem aſcenſurum & ita alta voce, ſi liceret, vociferaturum: Quorſum ruitis,qui omne veſtrum ſtudium in comparandis pecuniis ponitis;liberorum verò,quibus eaſdem relinquitis, nullam planè curam ſuſcipitis:Rectiſſimè igitur monet *Philoſophus lib.5 Polit.c.8.*plus curæ & diligentiæ in liberorum educatione, quàm aliis in rebus eſſe adhibendum. Omnia enim fiunt & fieri debent propter liberos. Eſt ergò maxima diligentia in liberorum educatione adhibenda triplici potiſſimum de cauſa. Imprimis propter ipſum Deum. Nam ut reliquæ creaturæ, propter hominem, ut ipſi inſerviant,ſunt creatæ: Ita homo propter Deum, ut ipſum celebret & colat. At quomodo colet & celebrabit, ſi ab infantia & primis incunabulis à parentibus ad pietatem non aſſuefactus.Præterea fieri hoc ipſum debet,propter Rempub. qui ſunt fundamentum Reipub. quod niſi probè curetur, corruit & conſiſtere firmiter,non poteſt. Porrò propter ipſos etiam parentes,quia in liberis,parentes vivunt, & non divitias, ſed liberos ſuos in æterna vita videbunt. Proinde illis etiam ſunt in hac vita ſolatio, in his in ſenectute acquieſcunt & omnes animi dolores in illos deponunt.

ADDITIO.

Ocio omnia marceſcere,& contrà motu ſervari cuncta, teſtatur *Plato in Tim.* Unde *Ariſtot.libr.7.Polit.ult.c.monet*: Pueris quarto & quinto ætatis anno,ubi membra ad proportionem pervenerint,motus quoſdam à parentibus imponendos eſſe, non violentos,ſed moderatos: utpote ut curam membrorum ſuorũ habe-

habeant, membra rectè conformare & iis decenter uti diſcant. Ad labores autem animi & diſciplinam, quarto vel quinto annô non ſunt cogendi. Labore ſiquidem animi membra ipſorũ, in quibus tunc temporis natura, in nutriendo, augendo & corroborando, tota occupata eſt, comprimuntur, labor n. animi ſpiritus animales avocat ad cerebrum & facit, ut reliqua membra nondum conſolidata deſerantur, & cerebrum frangatur. Quamobrem primo quinquennio, eã tantùm motionem eſſe adhibendam, ut ſegnities & deſidia corporis evitetur, monet, *Ariſtot. d. l.* Proinde ſexto vel ſeptimo ætatis anno pueros ad diſciplinam & artes ducendos eſſe, ſuadent eruditi, & citius, qui liberos artibus imbuendos tradunt, de his rectè Plutarchus ſcribit, quod Simias, quę pro nimio amore catulos ſuos necare ſolent, imitentur.

Finis Disputationis IV.

Digitized by Google

COLLEGII POLITICI DISPUTATIO V.

DE CIVITATE ET REPUB. IN GENERE.

Reſp. PETRO BURCHTORPHIO, LAMSPRINGA-Brunswigio-Sax.

Προοίμιον.

FAmiliis & familiarum partibus, tanquã civitatis membris huc usq; peractis; Conſequens eſt, ut, cujus gratia præcedentia præmiſſa ſunt, quæ ad ipſum Reipub. ſubjectum, puta civitatem, immediatè ſpectant, hac diſputatione perficiamus. Et quia circa civitatem, tria concurrunt; *Urbs*, *Populus & Respub.* Ideò de his ſingulis breviter hac diſputatione videbimus.

THESIS PRIMA.

CUm totùm non meliùs cognoſcatur, quàm ex ſuis partibus, & *Urbs* congregatum ſit, *ex villis, vicis, pagis, oppidis*, &c. Planum eſt, antequam penitius in urbem inquiramus, de his tanquam partibus urbis, prius diſpiciendum eſſe.

2. *Sola domus* ſeu habitatio una, *Villa nobis dicitur, à vehendo*, quod in illam fructus invehuntur, *quaſi vehilla. Villa* autẽ murata, vel muro & vallo cincta, *Caſtrum* dicitur.

3. *Vicus* eſt cœtus hominum in uno loco habitantium & domos ſuas conferentium. Dictus eſt *vicus à via*, quæ ab utraq; parte ædibus, vel villis ſepta.

4. Hinc *duplices* ſunt vici, *Urbani & Pagani*; *Vici urbani* ſunt plateæ in urbe, ex utraq; parte ædificiis cinctæ. In urbe enim fiunt vici

R conne-

connexis & cohærentibus ædificiis & domicilia,conjuncta ædes dicimus. *Cic. pro Sest.* Vicus paganus, eſt platea pluribus villis domibusq; ruſticis,ab utraq; parte,ſepta. A vicis,vicini dicti & domus vicinales,*l.30. qui ex vico,ff.ad municip.*

5. Eſt ergò vicus inchoamentum civitatis & ex numeroſis & amplis familiis primitus ortus,quia ſocietatem conjugalē,ſequuntur fratrum, item conſobrinorum ſobrinarumq; conjunctiones, qui cum una domo capi non poſſint, in alias domus tanquam in colonias exeunt & integrum vicum conſtituunt. Conſtat enim ab initio homines vicatim habitaſſe, uti & patrum adhuc memoria fuiſſe in Hiſpania vicū quendā centū domorū teſtatur Vives, cujus omnes incolæ erant à ſene quodam,qui adhuc vivebat,progeniti,ita ut propinquitatis nomē jam deeſſet,quo à minimis natu vocaretur.Lingua enim Hiſpanica ſuper abavum non aſcendit, *Auguſt.lib.15. de C. D.c.* 18. Sic narrat hiſtoria ſcholaſtica ſuper *Gen. c.37.& 38. ex Philone ſeu Gentili Philoſopho in lib. ſuper Gen.* quod ex tribus filiis Noæ adhuc ipſo vivente prognata ſint 24. millia virorum extra mulieres & parvulos, habentes ſupra ſe duces,tres filios Noæ,quos omnes vicatim,priusquam civitates condere uſus docuit, habitaſſe certum eſt.

6. *Pagus* dictus eſt *vel à fonte,* quem Græci πηγὴν, Dorica verò dialecto παγὰν; vocant,propterea,quod ruſtici circa fontes gaudeant habitare,ut facilis ſit aquatio. *Auctore Feſto, vel* ſi malis *à ſaxoſo & montoſo loco,* qui πάγος dicitur. Unde Servius Tullius in montoſis & natura munitis tumulis tuta agreſtibus paravit refugia,quæ πάγους dixit, ut ſe eò reciperent omnes ex agris ſub adventum hoſtium & ibidem pernoctarent.

7. *Vox pagi* aliter accipitur apud *hiſtoricos,* & aliter apud *Politicos.* Ab *hiſtoricis* γενικῶς accipitur pro magno diſtrictu ſeu juredictionis tractu, *Unde Cæſar 1. de bello Gallico ſcribit*: Helvetiam totā in quatuor diviſam fuiſſe pagos,quorum hodie tredecim numerantur. *Politicè* accipitur ſtrictè pro ruſticanis domibus, ſeu quatenus deſignat nudum conventum eorum, qui paſtus gratia partem ruris inſident aut fluentem accolunt, nec dum ad ſufficientiam civitatis ſatis inſtructam habent cornu copiam.

8. Eſt ergò pagus hominum cœtus ex duobus vel pluribus vicis collectus abſq; munitionibus & muro.

9. Diſ-

Digitized by Google

9. Differt proinde pagus à vico, quod vicus propriè nihil ſit aliud, quam locus publicus utrinq; ædificiis cinctus, per quem incolæ tranſeunt, germanicè ein Gaſſe: Pagus verò conſtat ex pluribus vicis abſq; munitione & muro collatis.

10. Oppidum Feſto dictum eſt, quod opem præbeat, vel quod ibi opes ſuas conferant. *Iſodorus verò ita de eo diſſerit:* Oppidum quidam *ab oppoſitione* murorum dixerunt: alii ab opibus recondendis, eò quod ſit munitum: alii, quod ſit in eo conventus habitantium & opem det mutuam contrà hoſtes. Nam primùm homines tanquam nudi & inermes, nec contra belluas præſidia habebant, nec receptacula frigoris & caloris, nec ipſi inter ſe homines ab hominibus ſatis erant tuti, tandem naturali ſolertia ſpeluncis ſylveſtribusq; tegumentis, tuguria, caſas, virgultis arundinibusq; ſibi contexuerunt, quo eſſet vita tutior, nec iis, qui nocere poſſent, aditus eſſet: hæc eſt origo inquit oppidorum, quæ quod opem darent, idcirco oppida opida dixerunt.

11. Oppidum proinde eſt pagus amplior non nihil foſsâ, vallo, vel muro cinctus & munitus.

12. Urbs dicitur *vel à cauſa inſtrumentali videlicet ab urbo vel urvo,* hoc eſt, curvatura aratri. Urbũ enim vel urvum curvaturam aratri ſignificat, & urbare vel urvare ſignificat arare vel aratro definire. Antiquitus enim urbium ambitus aratri ſulco fuit definitus, *Var.* 4. *de ling. Latin. Tholoſ lib.* 2 *c.* 1. *n.* 3 Huc alludit *ICtus Pompon. in l. Pupillus,* 239. § *urbs,* 6. *ff. de V. S. & Modeſtin. in l. ſi uſusfructus,* 21. *ff. quib. mod. uſusfr.* Mos hic erat: Veteres junctis bobus tauro & vacca, Hetruſco ritu in condendis urbibus utebantur. Aratro namq; ſulcum ducere ſolebant, illoq; urbium condendarum magnitudinem definiebant. *Var. lib.* 4. *de ling. Lat.* Et hoc faciebant religionis cauſa die auſpicato, ut urbs, foſſa muroq; munita eſſet, hinc ab illa munitione mænia dicta. *Virg.* 1. *Georg.*

Apta dies legitur quo mænia ſignet aratro.

Quin imò non tanùm in urbe condenda aratrũ adhibitũ fuiſſe, ut præter dictos, *Cic. in Philip.* 2. *& Plutarch. in Romul.* Sed & in evertenda. *Senec.* 1. *de Clement. c. ult. Horat.* 1. *carm.* 16. Unde Carthago aratrum paſſa dicitur, *l.* 21. *ff. quibus modis uſusfr.* quando expugnata & deleta eſt, qua de re ex *Alberic.* hos verſus citat *Dionyſ. Gothofred. in not. ad d. l.*

Digitized by Google

Vrbs bona Chartago
Cujus non reſtat imago,
Scripta forma Patrum
Quod paſſa fuiſſet aratrum.

Nihil igitur eſt aliud aratrum inducere, quàm ædificia & muros ſolo æquare. Sic templo Hieroſolymitano aratrum inductum fuiſſe, ſcribunt *Ioſeph.& Hieronym.* Et ſalem inſpergere nihil eſt aliud, quam ad perpetuam infœcunditatem locum deſignare. Sic *Sichemo* ſalem inſperſit *Abimelech. Iud.c.9.* Mediolano Fridericus Barbaroſſa *Naucl.in Frid.* Per aratrum ergò voluerunt veteres fundum reducere ad paſcua & agros; per ſalem perpetuā infœcunditatem deſignarunt. Et hæc eſt illa internecio, quam Judæis Deus minatus eſt, *Deut.16.c. ſi audieritis,23.q.5.* fore, ut interficiantur gladii cæde omnes, qui ſunt in civitate, civitas incendatur igni, & maneat ſine habitaculo in æternū, nec reædificetur uſq; nunc. Sed regredimur ad urbis Etymologiam.

13. *Vel* dicta eſt urbs, *à cauſa formali nempe ab orbe*, quod ſulcus aratri in orbem duceretur. Nam urbes antiquitus omnes in orbem fiebant, *Tholoſ.d.l.*

14. Definitur urbs. Quod ſit multitudo vicorum communibus munimentis & ſecuritate munitorum & ornamentis publicis & privilegiis exornatorum.

15. Et quamvis appellationes oppidi & urbis vulgò confundantur, propterea, quod ęquè oppida muris cingātur, atq; urbes, & æquè cives nominentur, qui degunt in oppidis, atq; illi, qui habitant in urbibus. Hoc tamen inter oppidum & urbem intereſt, quod ſi reſpiciamus ad originem, oppida non ſint ſolenniter aratro cincta, item quod tam amplum & auguſtum non eſſet oppidum, neq; tantis gauderet privilegiis & immunitatibus atq; urbes.

16. Conſideranda porrò circa urbem veniunt duo: continens & contentum: Et continens iterum reſpectu totius vel partium eſt conſiderandum.

17. Reſpectu totius cognoſcendus eſt urbis ſitus; ut nempe ejus locus ſit perpetuus, commodus, aquis abundans, ſpatioſus, fertilis, ſalubris, &c. De quibus latè *Zwing.in Theatr. volum.28.*

18. Reſpectu partium in urbe, conſiderandæ veniunt tàm publicæ res, quàm privatæ.

19. Publicæ

19. Publicæ res ſunt, quarum poſſeſſio & uſus eſt publicus & univerſis civibus communis: Ut ſunt: Platea, ædificia & ſpatia publica.

20. Platea, quæ etiam diverſo reſpectu vicus dicitur, eſt via publica ex utraq; parte ædificiis contiguis coarctata. Numerus platarum certus in urbibus conſtitui nequit, ſed conſtituuntur pro latitudine & magnitudine ſufficientes. *Dan. 4. Pol. 3.*

21. Ædificia publica ſunt vel principalia vel ſecundaria. Principalia ſunt vel informatoria, vel habitatoria, vel judicialia vel defenſoria vel philacteria.

22. Ad informatoria pertinent, Baſilicæ, ut ſunt collegia Cathedralia, templa, curia ſenatus & conſiliariorum, item Cancellaria, Shcolæ.

23. Ad habitatoria referuntur Palatia & ſimiles ædes habitandi cauſæ factæ. Item ædes commerciales, noſocomia, diverſoria, &c.

24. Ad judicialia ſpectant arces, caſtella, turres, catarhactę, propugnacula omnis generis. Item mænia foſſæ ac munimenta portarum.

25. Philacteria appellamus, in quibus aliquid aſſervatur, ut archivum, ærarium, bibliotheca, armamentaria, granaria & omnis generis promptuaria; quo etiam referendum eſt Exoticomathium, hoc eſt, ædificium, in quo aſſervantur res antiquæ & peregrino ex orbe advectæ, utpote reperiuntur apud Illuſtriſſimum Potentiſſimũ Principem & Electorem Saxoniæ, nec non apud Illuſtriſſimum & Celſiſſimum Principem Bavariæ Monachii, germanicè ein Kunſtkammer.

26. Secundaria ædificia ſunt, quę ſunt conſtructa ad exercitia & amœnitatẽ; ut ſunt; Pergula, theatra, balnea, nymphea, domus cõviviorum, item ſtructuræ, arti pugnatoriæ, luſui pilarũ & aliis exercitiis corporis deſtinatæ multis in locis habentur.

27. Spatia publica vel ad uſus publicos, vel ad ædificia aſtruenda relicta ſunt: forum, portus, fontes, Pomærium cæmiterium.

28. Ad privatas urbis partes referuntur ædes privatæ & ſimiles poſſeſſiones, quarum poſſeſſio & uſus privatorum eſt.

29. Urbs porrò duplex eſt. Alia dicitur Metropolis & alia communiter urbs dicitur. *l. 6. ſi duas, § eſt autem, ff. de excuſat.*

Digitized by Google

30. Metropolis, uti conſtat ex notatione vocabuli, eſt mater reliquarum civitatum, à qua aliæ tanquam filiæ originem habent. Conſtat enim apud Romanos, cum propter ingentem hominum copiam Roma non ſufficeret, populos in colonias miſſos. Fuerunt enim Coloniæ nihil aliud, quam oppida & urbes, in quas Romani populum abundantem miſerunt; atq; ſic Roma Metropolis facta, hoc eſt, mater aliarum civitatum, proptere, aquod reliquæ civitates & oppida ab eadem progenita videantur, *Tholoſ. lib. 2. c. 1. n. 9.*

31. Nobis autem Metropolis non tantùm eſt civitas vetuſtiſſima, à qua reliquæ originem duxerunt; Verùm illa, quæ omniũ maxima mœnibus & aliis propugnaculis firmiſſima, dignitate, amplitudine & omni commoditatũ & virtutum genere, modoq; gubernandi & adminiſtrandi & reliquis munimentis, quib. tempore belli ſuppetias & auxilia ferre, perfugiumq; reliquis præbere queat, abundantiſſima & exornatiſſima, *Tholoſan. d. l. Dan. 4. Polit. 2.*

32. Urbs igitur communiter ſic dicta, eſt quævis alia, quæ à metropoli pendet, & olim Colonia dicta.

33. Coloniarum enim origo eſt vetuſtiſſima & à primis gentibus, ut *Vellej. lib. 1. docet,* introducta; ſed à Romanis longius latiusq; diducta. Cyrene enim, juſſa oraculi ex Græcia transplantata, & novæ inſtar Coloniæ Africano ſolo inſerta legitur apud Herodot. Athenienſes ex reſponſis Apollinis Delphici, communi conſilio totius Hellados, XIII. Colonias eodem effuderunt tempore in Aſiam, *quarum ſeriem, vide apud Vitruv. lib. 4. c. 1.* Sic Apolonia & Syracuſa Corinthiorum, Epidamnus Corcyreorum, Alexandria in Ægypto, Seleucia in Aſſyria; Babylon in Meſopotamia, Macedonum Coloniæ dicuntur. Nec defuerunt, qui Romam ipſam Coloniam Græcorum eſſe contenderint. *Strabo lib. 5.* Idq; Cælius putat probari hoc argumento, quod Græco more ſacrificaſſent Herculi. Romanorum Coloniæ tot fuerunt tam extra Italiam, quam intra, ut hoc papyro comprehendi non poſſent.

34. Neq; unum idemq; ſunt Colonia & municipium, quia *teſte Gell. lib. 16. c. 13.* Municipes ſunt cives Romani ex municipiis ſuo jure & legibus ſuis utentes, muneris tantùm cum P. R honorarii participes, à quo munere capeſſendo appellati videntu, neq; ulla P. R. lege adſtricti: *& ICtus Vlpian. l. 1. § 1. ff. ad municip.* propriè, ſcilic. appellari mu-

muneris participes, receptos in civitatem, ut munera nobiſcum facerent. Item Sext. Pomp. municipes erant, qui cum ex aliis civitatibus Romani veniſſent, eis non licebat magiſtratum capere. Contrà verò Coloniarum alia fuit neceſſitudo. Non enim veniebant extrinſecus in civitatem, nec ſuis radicibus nitebantur; ſed ex metropoli quaſi propagatæ erant, & jura inſtituátq; P.R. non ſui arbitrii habebant, *Et Auguſt. de civit. Dei*, ait: Colonias civitates ex majoribus civitatibus tanquam populorum examinibus conditas. Nec diſtinguuntur Coloniæ & municipia ex eo tantùm, quod illarũ cives è civitate Romana educantur, horum verò in illam reducantur; ſed præcipuè etiã Coloni recipiant Magiſtratus & leges, nec nõ ſacra à P.R. Municipes verò cum acceſſione novæ civitatis retineant formam & leges prioris Reipub.

35. Contentum urbis civitas eſt. Dicta autem civitas eſt, *q. civium unitas. Tholoſan. lib. 1. de Repub. c. 3. in pr. vel à coëundo*, quod in illa cives vinculo quodam ſocietatis in unum cœtum coeant. Quomodo verò veteres Latini quondam iſtâ uſi ſunt appellatione, *ex Verr. Flacc. adfert Bodin. lib. 1. c. 6. p. 77.*

36. Et quamvis non rarò civitatis & urbis appellatio confundi ſoleat: id quod apud diſciplinæ civilis interpretes familiare eſſe *ex Accurſ. in l. ult. ff. de præſcript. long. temp. Alexand. in l. 2. § ſi autẽ, ff. ad municip. Angel. in l. ult. ff. de juriſd. Bl. in l. 3. ff. de natur. lib. Bart. in l. urb. appell. ff. de V. S. Oldrad. conſ. 176. Cyn. Salyc. & alios probat Bodin lib. 1. c. 6. n. 49.*

37. Nobis tamen iſta duo diſtinctè ſunt tenenda. Urbis enim appellatio muris & mœnibus finitur, *ICtus Paul. in l. urbis appellat 2. ff. de V. S.* & loco certo eſt alligata. Civitas verò neq; loco certo alligata, nec muris ſeu mœnibus concluditur. Hinc urbes ſæpiùs everſæ ſunt ſalva civitate. *Exemplo nobis eſt Carthago.* Nam cum Cato, dicente *Floro lib. 2. c. 15.* inexpiabili odio delendam Carthaginem pronunciaret, Scipio verò Naſica ſervandam duceret, ne videlicet ablato metu & æmulatione, luxuriari felicitas urbis inciperet, mediam ire viam ſenatus conſtituit, ut urbs tantùm loco moveretur. Legatis ideoq; Carthaginenſium reſponſum eſt datum, obſides cum claſſibus traderent, civitate & privilegiis nihil ademptum iri. Quod cùm Carthaginenſes de muris & ædificiis interpretarentur, Scipio Africanus Junior ad urbem delendam miſſus, qui cum evocatis principibus urbis,

Digitized by Google

ſi ſalvi eſſe vellent , ut migrarent continuo finibus , imperavit, & Principes ſecum contrà pacta conventa agi objicerent,ſic reſpondiſſe Scipio fertur: malè illos interpretari de urbe, quod promiſſum de civitate.

38. Per *civitatem* ergò in propria ſignificatione , nihil aliud intelligimus, quam ipſum *populum*, qui in ſocietatem civilem ideò conſpiravit,ut rebus ſuis melius conſuleret. Et quia *civium unio* & cō-gregatio faciat civitatem,ſicuti collegarum conventus facit collegiū, & civis nō definiri poteſt ex muris,portis & ædificiis; ſequitur, quod nec civitas ex iis ęſtimari poſſit,propterea,quod civis & civitas ſint in uno prędicamēto,nō ſecus,ut ſocius & ſocietas,ęqualis & ęqualitas.

39. Cum ergò ex civibus omnis cognitio civitatis pendeat, priuſquam penitus in ipſam civitatem introſpiciamus, de cive,civiumq; differentiis & juribus breviter videbimus.

40. Civis abſolutè & ſimpliciter,nullo habito reſpectu ad Rempub.definitur; *Quod ſit ſocius multitudinis, qui Particeps eſt ſuffragiorū, & juris de Repub.ſtatuendi* τῷ μετέχειν κρίσεως καὶ ἀρχῆς. *Ariſt.3.Polit.1.& 2.*

41. Quamvis non rarò *civis & ſubditus* confundantur; nobis tamen hoc loco omninò diſtincta eſſe debent. Civis enim vocabulum cum hoc loco abſolutè & abſtractivè conſideretur, nullo habito reſpectu ad Rempub. ſubjectionem actualem nullam deſignat, ſed communionem & ſocios ęquales denotat. Verùm cum Reſpub.quę eſt forma & ordo illius ſocietatis, varias habeat ſpecies,factum eſt, ut hodiè ratione Reipub. varia ſit civium conditio.Reſpub.ergò eſt, quæ vagam civium libertatem contrahit & circumſcribit.Quantum igitur intereſt inter civitatem & Rempub. tantùm etiam intereſt, inter civem & ſubditum. Hinc fit,ut diſtinguantur civilia à juribus Reipub. Uti videmus in pluribus civitatibus, quod ea quæ ſunt civitatis germ. die Stadtſachen/ſint tantùm penes ſenatū civitatis: Ea v. quæ ſunt Reipub. germ. die juriſdiction Sachen penes magiſtratum ſuperiorem. Diverſo ergò reſpectu aliquis civis & ſubditus eſſe poteſt: Civis,ratione ſocietatis civilis; ſubditus ratione Reipub.

42. Hinc civium diſtinctio oritur: *Alii enim veri dicuntur cives; alii contrà analogicę tantùm cives ſunt: Veri iterum duplices ſunt. Perfecti ſive in toto, vel ex parte.*

43. Verus civis ille eſt, qui habet plenum ac totum jus civita-

tis,

tis,hoc eſt, qui habet non tantùm poteſtatem utendi fruendi omnibus commodis,privilegiis ac libertatibus, quæ ratione ſocietatis civilis,civib.competunt;Verũ etiã,qui ſunt capaces magiſtratus & ſuffragiorũ ferundorum. Differunt enim, jus civitatis,ſuffragiorum & magiſtratus ſecundum gradus:nec ſtatim cum civitate alicui obveniunt. Nam *Carites* civitatẽ obtinuerunt, ſed ſine ſuffragio,*Gell.16.c.13.* Sic plebs in civitate R. ante legem Valeriam,jus ſuffragiorum non habuit,*Plutarch.in Valer.Liv.lib.2.Halyc.lib.5. Cic.lib.3. de ll.& 2. de orat.* Nec ad magiſtratus aſpiravit auctoritatem Plebs Romana, donec ad ſacrum montẽ extorſit Tribunos plebis. Unde apparet ad civem Romanum, ut ſic & abſolutè acceptum, non requiri preciſè jus ſuffragiorum ferendorum,vel poteſtatem adeundorum magiſtratuum. Nã plebs Romana dignitatem magiſtratus, diù per annos 142.ſolis patritiis ceſſit, niſi quis per ſeditionem fortè, ex plebe Tribunus Militum,conſulari poteſtate crearetur extra ordinem. Sed quia hodie verùs civis ex natura ſtatus & conditione Reipub. ęſtimandus,hic determinatè de vero cive loqui non poſſumus. Accidit enim ratione Reipub.formę,ut,qui in uno Reip.ſtatu,eſt verus civis,in alio non ſit verus. E.g. qui in Democratia eſt verus civis,in Oliarchia nõ eſt civis.

44. Apud Romanos verò cives perfecti, fuerunt Patritii, qui,quantis privilegiis & dignitatibus, præ reliquis nationibus, gaviſi ſunt, hiſtoriarum annales replicanti non poteſt eſſe ignotum, majeſtatis enim nomen affectarunt,& ampliſſimos Galliæ proceres faſtidioſè ſpreverũt,*ut Cic.*indicat *pro Rabir.*imò *L.Iunia & Porcia*,omninò ſanctos & inviolabiles ſe conſtitutos jactarunt.*Liv.lib. 2.& 10. Val. Max.lib.*4.Et ſic pro ſingulari illo faſtu peregrinos non facilè in civitatem receperunt. *Tranquill. in Auguſt.* Quod imitati ſunt. Veneti.*Statut. Venet*,Bithyni.*Plin lib.*10.*c.*84. Londinenſes. *Polyd.Virgil.in hiſtor,Richard.*

45. Ex parte Cives ſunt:Incola & confœderatus.

46. Incola, qui & alio nomine forenſis vel advena dicitur, eſt, qui domicilium quidem habet in civitate & uno partiali civitatis jure, non tamen omnibus uti poteſt & talis incola obligatur ad obſervantiam conſuetudinis ejus loci, in quo habitat, *l. incola, 29.ff. ad municip.* Incolatus hodiè paſſim in civitatibus germaniæ poſt annum acquiritur, neq; permittit magiſtratus, propter communia civium onera, advenam diutius ibi morari, ſi lapſo anno jura civium

redimere nolit, *Gail.2.obſer.35.n.*8. Niſi fortè vocationis ſeu profeſſionis ſuę expediendę gratia ędes ſibi acquiſivit, *Vide Cothman vol.2.cõſ.73.*

47. Inducitur enim domicilium non nuda conteſtatione, *l.20.ff.ad munic.* nec ſola domus emptione, *l.17.§.13.d.t.* ſed re & facto, *d.l.20.* juncta *l.27.eod.* Id eſt, ipſa habitatione concurrente animi conteſtatione, ſeu quando quis ita ſingularem rerumq; ac fortunarum ſuarum ſummam conſtituit, ut ex eo loco rurſus diſceſſurus non ſit. Id quod ex circumſtantiis & conjecturis facilè patet, verbi gratia, ſi aliquis ſtudii cauſa, vel cognatos & propinquos viſitandi, vel ſervitii cauſa, aut quietis gratia, in loco commoratur, domicilium nullo modo contrahit. *Vide Coth.d.l.*

48. Confœderatus civis ille dicitur, qui jure fœderis & pacti inter unam & aliam civitatem mutuò initi, jus civitatis habet: quale pactum eſt inter Bernates & Genuenſes in Helvetia, *Bodin.l.1. cap. 6.*

49. Analogicè cives dicuntur: Honorarii & Inquilini.

50. Honerarius civis eſt, cui jus civitatis honoris cauſa oblatum eſt: quales hodie multi ſunt honorarii cives Romani, Auguſtani, &c. Hi cives tantum à veris civibus abſunt, ut de utrisq; nomen civium non dicatur, niſi æquivocè, quibus præter ſplendorem & dignitatem, nihil cum veris civibus commune. Nomen enim civium tantùm gerunt, jura nõ attingunt. Quod nomẽ honoris civem imperio, munere vel onere nullo modo ſtringit. Nec Evagora Cypri Rex, Antigonus & Demetrius Aſię, Cotyn Thracię, Dionyſ. Sicilię Tyrannus, imperio Athenienſiũ ſe ſubjecerunt, vel privilegiis urbis uti voluerunt, cum oblatam civitatem ab Athenienſibus acceperunt. Sic neq; Alexander Macedon. Rex ſe Corinthiis ſubjecit, ubi civitatem oblatam ab iis accepit.

51. Inquilinus eſt, qui in civitate habitat animi vel negotiorum cauſa, qualiacunq; etiam ſint ſive liberalia ſive illiberalia; ſive militaria ſive civilia quævis: ut nobilis, ſtudioſus, miles, mercator, opifex. Hi enim omnes prędicto modo in civitate viventes præter jus habitandi & commorandi nihil obtinent, *Keckerm.lib.1.Syſt.c.15.*

52. Acquiritur autem civitas juxta *ICtm Vlp. in l.1.ff. ad municip.* tribus modis, qui etiam attinguntur, *in l.7.C.de incol.* puta; *nativitate, manumiſſione & cooptatione.*

Nativita-

53. *Nativitate*, quia liberorum conditio rectiſſimè æſtimatur ex conditione parentum, à quibus vitam traxerunt. Unde & talis civis dicitur Originarius & naturalis, *Althuſ. c. 5. Polit.* Sive ex utroq; parente, ſive patre ſaltem cive genitus, *l. 1. § 2. ff. ad municip.* Et quidem tantum eſt originariæ civitatis jus, ut nemo ei renunciare poſſit de jure civili, quocunq; enim ſe transfert civis originarius, nihilominus jus originis retinet, *l. 4. C. de municip.* nempè, quo ad munera & honores; ſecus, quo ad jurisdictionem. Forum enim originis amittitur relicto originis domicilio & alibi novo cōſtituto. Id quod hodiè de conſuetudine generali ſecus eſt, qua domicilium aliò transferens deſinit eſſe civis tàm quo ad munera, quam jurisdictionem. *Gail. 2. obſ. 36. num. 7. & ſeqq.*

54. *Manumiſſione*: libertos enim apud Romanos in civium cenſu fuiſſe habitos, dicit Imp. Gord. *l. 2. C. de municip. & § ult. verſ. quia & à primis, Inſt. de Libert.* Quamvis minus cives erant, quàm ingenui. Sed hic modus cum ſervitute antiqua ab uſu receſſit.

55. *Cooptatione* ſive allectione, *l. 7. C. de incol.* Quando ſcilic. peregrini, conſenſu & ſuffragio magiſtratuū, in communionē & jus civitatis recipiuntur. Unde & cives aſſumpti, voluntarii, adſcripti, adoptati vel allecti dici poſſunt. *Vide Gothofr. ad l. 1. ff. ad muncip.*

56. Amittitur contrà jus civitatis, quando quis ſe ſuaq; bona in alium locū transfert, *l. 31. & 34. ff. d. t.* Quæ tamen translatio, hodiè ſecundum cujusq; loci conſuetudinem cum onere plerumq; fit, ut nempe pro bonis penſitatio, Nachſteuwer detur, *Gail. 2. obſer. 36. n. 9.*

57. Et quia Conſenſu, tàm Philoſophorum, quàm JCtorum non dicam æqualis, ſed plus debeatur gratiæ, Patriæ quam parentibus, *l. 35. ff. de relig. & ſumpt. fun.* Ea enim ratione patriæ ſalutem præferre debes, quod publicam perdendo, privatam nequaquam ſerves. *Lævinius Conſul. apud Liv. lib. 26.* Quidni etiam communem patriam ſi contentio exorta fuerit, anteponas privatis: cum horum ſalus in publica contineatur concluſa, *Val. Max. lib. 5. c. 6.* Hinc *Cic.* Non nobis ſolum nati ſumus, ſed maximam ortus noſtri partem ſibi patria vendicat. Sequitur, quod nemo debeat deſerere patriam invitam. Hinc omnibus principibus omni tempore jure civitatis & Reipub. licuit, peregrinaturos ad inimicas ſuſpectasq; regiones, in ſalutem publicam, domi detinere & ab externis bellis ad commoda patriæ ſecludere:

re: Item ab exteris regionibus revocare & prohibere, ne ad externam militiam proficiſcantur.

58. *Definitur* civitas, quod ſit ſocietas ad benè vivendum & domibus & familiis inſtructa, vitæ perfectæ & abundè inſtructæ gratia, *Ariſt.3.Polit.6.* Seu eſt ſocietas plurium vicinitatum perfecta, quæ habet omnia, quib. opus eſt ad vitam beatam, *Ariſt.1. Polit.2.* Paulo ſecus ait, *lib.3.c.1.* Civitas eſt multitudo eorum, qui judiciorum & imperiorum ſunt participes & vitę uſibus neceſſariis inſtructi.

59. Magnitudinem civitatis, quod attinet, non facimus cum Canoniſtis, qui magnitudinem civitatum ex numero Epiſcoporum metiebantur, *c.ſcitote, 6. in pr.q.3.* Qua de cauſa Abbas, *in c.conſtitutus, 2. de teſt.* Bohemiæ Principem non Regem, ſed Ducem extitiſſe ſcribit, cum non haberet, niſi unum Epiſcopum Pragenſem. Quorum ſententiam refutat *gl.in c.ſi civitas, de ſentent. excomm.in ſex.* quia & ante Epiſcopos erant civitates & poſt Epiſcoporum inſtitutionem: non enim fuerunt in omnibus civitatib. poſiti Epiſcopi, ſed tantùm in magnis & populoſis, *Vide Tholoſ.lib.2.c.1.n.6.*

60. Porrò certus & definitus numerus civium ad civitatem conſtituendam non requiritur; ſed pro qualitate Rerumpub. & conditionibus locorũ ſunt aſſumendi. Nam ſicuti pauciores, quã par eſt, ad benè vivendum ſibi non ſufficiunt, ita plures, quam regi poſſunt, non minora afferunt incommoda: Quamobrẽ tutiſſimum erit media incedere via & mediocrem civium copiam perfectæ Reipub. ſeligere, *Ariſt.7. Polit.4.*

61. Diſtinguitur proinde civitas à Repub. ut materia à forma. Eſt enim Reſpub. ordo, vita, forma, & anima civitatis. Nam uti materia per formam, recipit unitatem, & exiſtentiam: ita civitas per Rempub. efformatur. Et ſicuti ſubjectum non continet in ſe, quæ per formam demum ſuperventura ſunt, ſed iis ſubordinatur tantùm: ſic civitas per ſe non continet juriſdictionem, majeſtatem & leges, ſed ea omnia demum per Rempub. in civitatem introducuntur. Civitas igitur h.l. ab omni majeſtate, legibus, juriſdictione & cæteris Reipub. partibus eſt abſtrahenda.

62. Variæ traduntur definitiones Reipub. quas huc adferre non opus puto: Illud tamen monemus, minus eſſe accuratam definitionem quam *Bodin. adfert, in pr. lib. de Repub.* quem propterea rectè

re-

Digitized by Google

refutat *Arniſ.lib.* 1. *Polit.c.* 5.*ſect.* 5.*p.* 388. Nos ergò ex Ariſt.repetimus definitionem Reipub.talem: Quod ſit ordo conſiſtens in regimine ſummę poteſtatis & magiſtratus. Verba *Ariſt.*3.*Polit.*4.hæc ſunt: ἔςι δὲ πολιτεία πόλεως τάξις τῶν τε ἄλλων ἀρχῶν, καὶ μάλιςα τῆς κυρίας πάντων.

63. Et tantùm de ſocietate civili,quæ univerſitas dicitur; ſequitur jam de illa,quæ dicitur collegium vel corpus.

64. *Collegium* dicitur *vel à colligando vel eligendo*:à colligando, quia collegæ colligatione ſocietatis & complexu amicitiæ,quæ vigere inter collegas debet,tenentur. Hinc collegæ etiam dicuntur,qui ſimul habitant, quaſi una ſeſe colligant. Ab eligendo, quia ad idem munus & officium collecti dicuntur. *Varro lib.*5 *de ling.Lat.*

65. *Vox collegii* dupliciter accipitur. *Generaliter & Specialiter. In genere* ſignificat congregationem & ſocietatem quorumcunq; hominum. Qua in ſignificatione collegæ dicuntur contutores,cohęredes, magiſtratus , ejusdem poteſtatis,qui conjunctim habitant & lecti ſunt ad idem munus,*l.collegarum*, 173.*de V.S.*

66. *In Specie* definitur , quod ſit legitima trium plurimumvé perſonarum ejusdem conditionis , profeſſionis & ordinis conſociatio,*l.*3.*&* 4.*ff.de colleg.& corporib.& l.Neratius*,85.*& l.*173 *ff. de V.S.*

67. Ad collegium conſtituendum ad minimum tres perſonæ requiruntur.*l. Neratius*,85.*ff. de V.S.*

68. Generaliter omne collegium prohibetur,niſi lege, SCto vel conſtitutione approbetur,*l.*1.*&* 3.§ 3.*ff.de colleg. & corp.* Hinc privatus nō habet poteſtatem conſtituendi collegium,*c.dilecta*,14.*tex.de exceſſ.prælat.*Sed illud inire oportet ex auctoritate ſuperioris, *l.*3.§.1.*de colleg. & Corp.* Et princeps prudenter fecerit, ſi non permiſerit ullū collegium à ſubditis inſtitui , cui ipſe ſua auctoritate non præſit per perſonam aliquam à ſe ipſo delegatam, *Schonb.lib.*1 *Polit.c.*11.

69. Conſtituuntur autem collegia non ex qualibet cauſa, ſed tali , quæ eſt juſta & legitima & ad communem utilitatem pertinet,*l.Collegia,ff. de Colleg. & corp.*

70. Quia collegium ſit ſocietas,ergò communione quadam eſt opus.Eſt ergò inter collegas , communio rerum , operarum,juris & benevolentiæ.

71. Rerum communio inter collegas facienda,cōſiſtit in mutua ſingulorum collegarum contributione & acquiſitione. Proinde

Digitized by Google

communes habent res, utpote arcam, actorem & ſyndicum, *l.1.§ quibus, ff. quod cuiusq; univerſ. nomine.*

72. Operarum reſpectu, poſſunt collegæ pactionem, quam velint, inire, *l. ſodales, ff. de colleg. & corp.* Sunt enim iſtiuſmodi operæ aliquando pares, aliquando impares, pro ut ergo conſtitutum, ita poſtmodum ſervandum venit.

73. Juris communicatio inter collegas certis pactis & legibus exprimi & confirmari inq; certum quendam librum deſcribi debet, quod jus vel communi collegarum conſenſu receptum & introductum eſt inter collegas; vel ſpeciali inſuper privilegio ſuperioris magiſtratus collegis conceſſum & indultum.

74. Ex quo jure communi ſingulorum conſenſu inter collegas recepto, collegæ etiam mulctari poſſunt, qui contrà collegii leges aliquid admittunt, quę mulcta fiſco ſeu arcæ communi collegii inferenda. Quod autem ſic collegio debetur, non ſingulis ſed univerſis debetur; Uti quod collegium debet nec ſinguli debere dicuntur, *l. ſicut, 7. § ſi quid, ff. Quod cujusq; univerſit. nom.*

75. Edictum collegii valet ex eo, ſi major pars conſenſerit, *l.19. ff. ad municip. c. cum in cunctis, extr. de iis, quæ fiunt à major. part.*

76. Benevolentia mutua & reciproca, eſt affectus & charitas collegæ ſingularis, erga collegam, cum concordia, qua idem volunt collegæ & nolunt ad communē utilitatem ſine diſſidio, *l.14. ff. ad municip.*

77. Differt collegium, corpus & univerſitas, tanquam pars & totum. Collegium enim eſt pars reſpectu corporis, & corpus pars reſpectu univerſitatis.

78. Hinc ex collegiis pluribus & perſonis conditione diſſimilibus coaleſcit corpus, ut collegia conſulum, tribunorum, ſenatorum, unum conſtituunt corpus: Sic ex diverſis collegiis Academicis unum corpus conſtituitur, cui ſi annumerentur omnes Academici cives, fit univerſitas.

Et tantùm de præceptis.

QUÆSTIO I.

Vtrum vrbes muris cingendæ & regiones arcibus & propugnaculis muniendæ?

Uberrima verborum copia, contrà muros inſurgit, *Bodin. lib.5. c.5. de Repub.* Uti contra arces & propugnacula Principum in regionibus

bus maximis ſumptibus inſtructa & exædificata, *Machiavel. lib. 2. diſp. c.* 24. Bodini argumenta dicto loco hęc ſunt: 1. Quia muri urbium cives reddunt partim ignavos & otioſos, partim ſecuros & confidentes. Idq; confirmat *Bod. d. l.* auctoritate Cleomenis fortiſſimi imperatoris, de oppido arte & natura munitiſſimo, dicentis: O muliebres latebras. Item auctoritate Lycurgi, qui Lacedæmoniis non tantùm arces & propugnacula ademit; verùm etiã mœnia & muros ſuſtulit, ne in mœnibus & muris, ſed in animi fortitudine prę ſidia ſalutis collocarent. 2. Putat Bodinus inter ſe pugnare, urbes valdè munitas & fortes cives habere, & addit, quod nec ſtrenui videri poſſint, qui murorum præſidia quęrunt. Confirmat ſuam ſententiam exemplo Tartarorum & Æthiopum, qui nullas habent arces, nullas urbes, ac ne oppida quidem vallo munita, ſed in tentoriis tantum totam vitam agunt, & tamen maximis imperiis ac bellicis laudibus clariſſimi putantur. Sic Negus maximus antea quidem Indorum, nunc verò Æthiopum Imperator, cui Reges, atteſtante Jovio, quinquaginta obediunt, ſemper in tentoriis verſatur, nec arcem ullã tàm latè patentibus regnis habet, præter eã, quæ à majoribus ſuis in Anga monte excelſiſſimo exſtructa, in qua principes ſeveriore diſciplina educantur, ne plebem ſeditioſis factionibus à Regis obſequio divellant. Nulli tamen toto terrarum orbe Reges, Æthiopum ac Tartarorum regibus, vel imperandi majeſtate ſuperiores, vel ſubditorum obediẽtia ſacratiores, vel hoſtium legionibus formidabiliores eſſe memorantur. 3. Quia hoſtibus præbent tutum receptaculum, quæ ſuſpicio Mariam Ruerum Urbinatum Ducem commovit, ut, cùm ſe hoſtium copiis imparem, exploratum haberet, omnes ſuæ ditionis arces diruerit, ac Venetias ſe receperit, nec ſpes illum fefellit, nam poſtquam populatis agris ac direpta ſuppellectile, nullas integras arces invenerunt regionẽ illã rurſum deſeruerunt hoſtes, & ſic Dux Urbinas ſalvus & incolumis domũ rediit. Cæteri verò principes in ſuis propugnaculis capti & cæſi ſunt. Ita veteres *Syracuſani Achradinam, Romani, Corinthum, Numantiam, Carthaginem, deleverunt.* 4. Quia anſam tyrannidis præbent principibus improbis. Propterea gentes, arces appellarunt nidos tyrannidis & juga populorum: Ut *Grillerus* Helvetiorum præfectus Uranam arcem, quam ipſe exſtrui juſſerat, Zwing Uri, id eſt, Uranorum jugum ac flagellum appellabat, unde

tyran-

Digitized by Google

tyrannidis illius prȩfecti & origo defectionis Helvetiorum, à Domo Auſtriaca, uti ex annalibus & monumentis ſatis luculentur conſtat. Quȩ ratio etiam movit Flaminiũ, ut ad Græciam tyrannidis metu liberandam, tres arces, Acrocorinthum, Demetriadem & Chalcidem, quas Philippus Macedoniæ Rex, Græciæ compedes vocare ſolitus, funditus everteret. 5. Quia urbes & loca munita principibus & aliis vicinis populis ſuſpicionem & diffidentiam ingenerare ſolent. Quamobrem nec Reges Anglorum, nec Moſchovitarum ruſticas domus turribus aut propugnaculis, ac ne vix quidem vallo foſſavé muniri patiuntur, ne ſit occaſio rebellandi. 6. Quia nullæ urbes hodiè tam munitæ eſſe poſſunt, ut his potiſſimum temporibus, quibus tormentorũ bellicorum vi & impetu, nõ urbes modo, ſed & montes; concuſſis fundamentis ſubruuntur, hoſtium vim ferre & ſuſtinere poſſint. *Machiavellus utitur d.l.* hoc argumento: Arces & propugnacula exſtrui ſolent vel ad arcendos hoſtes, vel ad ſubditos compeſcendos, & in officio retinendos: Atqui ad priorem uſum nullo modo ſunt neceſſariæ, ad poſteriorem ſunt inutiles & noxiæ. Noxias eſſe dicit ad compeſcendos ſubditos, quoniam rebellionis periculum, quod ſemper cavendum, oriri ſolet ex odio ſubditorum adverſus Dominos concepto. Nam principes, ſi valdè munitas habent arces, injuriis afficere ſubditos, eoſq; malè tractare pro arbitrio & libidine dominari & domare poſſe putant. Non neceſſarias eſſe arces ad hoſtes, quia civitatis robur non poſitum eſt in lapidibus, ſed in præſtanti fortiſſimorum civium virtute, qui pro aris & focis, pro liberis & libertate, pro civitate & patria, pro fama & vita fortiter dimicant. Proinde illam munitiſſimam arcem dicit Machiavell. Si quis habeat ſubditorum benevolentiam & vicinorum favorem, nitatur propria virtute, &c. Plura de his vide apud *Bod. & Machiav. d.l.* Noſtram ſententiam in hac controverſia, pauciſſimis verbis præmiſſa, una atq; altera limitatione, aperiemus. 1. diſtinguen. putamus inter ipſam eſſentiam civitatis & inter majorem ſecuritatem civitatis & regionis. 2. Inter verum uſum & inter abuſum propugnaculorum. 3. Inter id, quod per ſe, & quod per accidens accedit. Inter civitates liberas & municipia principum. 4. Quib. præſuppoſitis hæc ſit noſtra ſententia, quod muri, arces & propugnacula, nullo modo pertineant ad conſtitutionẽ & eſſentiam civitatis, ſiquidem, uti rectè dictum eſt à Bod. robur civita-

vitatis non conſiſtat in mutis lapidibus,ſed in præſtanti fortiſſimorum virorum virtute & experientia.Id quod Ageſilaus etiam judicare voluit, dum Spartanos juvenes armatos oſtendens,inquit: Hæc ſunt Spartæ mœnia.*Plutarch.in Ageſil.* Verùm ad majorem ſecuritatem, contrà incurſiones hoſtium,item direptiones puerorum,cędem ſenum,ſtupra & adulteria fæminarũ, non parum conducunt. Quamobrem antiquiſſimas etiam urbes muris cinctas,& regiones propugnaculis munitas paſſim invenimus. Sic Babylonis muri in ambitu ſuo 385. ſtadia habuerunt, *Cal.lib.*8.*c.*12.De Jerich.vid.*Ioſ.de urb.Hetruſc. Plutarch.in Camil.de Carthag.Diod.Sicul.l.*20.Romani nõ urbes modo,ſed & exercitus locis omnibus vallo ac foſſis munire docuerunt, nec ſine caſtris prælia geſſerunt,*Paul.Aemil. Imp. in orat.ad milit.apud Liv.l.*35. Quibus accedit & hoc, quod ipſa natura munitiones & docere & ſuadere videtur:Illa enim beſtiis ſua decrevit luſtra, in quibus tuto vivant.*Veget. l.* 3.*de re milit. c.* 1. & aves in ſecurioribus locis ſuos nidos cõſtituere facit,*Toloſ.lib.*2.*de Reipub.c.* 1.Imò quaſdã urbes,& paludibus montibus,& fluminibus ipſa munit,*Veget.lib.*4. *c.*1. Sic Hieroſol. non tantũ arte;verùm & natura munitã teſtatur,*Ioſeph.l.*6.*c.*6. Addo,quod muri & ſancti & inviolabiles ſemper habiti,uti teſtantur,*Marcianus in l.* 8.§ 2.*& Vlp. in l.*9. § 4.*& Pompon.in l.ult.ff.de diviſ.rer.& qualit.* Ad argumenta Bodini,quod attinet,negamus,arces & propugnacula pugnare cũ fortitudine civium; nam ſi nuditas robur animis ingeneraret, cur fœdiſſimi quiq; caſſide, & Clypeo teguntur, cur non potius nudi militem ingrediuntur: reliqua argumenta fallacia accidentis, partim inconſequentiæ, partim à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter,laborant. Similí ratione & argumentis Machiavelli occurrimus.

QUÆSTIO II.

Vtrum cohabitatio Civium pertineat ad eſſentiam civitatis?

Cohabitationem civium neceſſariam eſſe ad conſtituendam civitatem negamus,quia auctis Rebuſpub. nõ ſolũ illi dicti ſunt cives, qui muris continebantur, ſed qui per univerſam provinciam habitabant,ſicuti D.Anton.Cives Romános jubet eſſe,quicunq; in orbe Romano vivunt,*l.in orbe,ff.de ſtat.hom.*Id quod Imp.Juſtin.non tantùm ratum habuit,verum latius adhuc extendit,*Nov.*78.*c.*1. Nec verò tantùm ad comitia, ſed etiam ad ſummos honores olim rure vocaban-

Digitized by Google

tur Romani. Nam Attil.Regul.ſua manu ſpargentē ſemen, qui miſſi erant,invenerunt. *Cic.pro Roſcio Amer.Val.lib.* 4.c.4. Sic *L. Quinctio* aranti ſua rura,delata eſt Dictura. *Val.ib.* De Lucullo teſtatur Plut.quod magnificentiæ & invidiæ ſatur,in villam ſuam traduxerit. Uſq; adeò cohabitatio civem nō facit,nam quamvis Pomp.Attic. domicilium ſuū nō tantùm extra urbem,verùm Athenas tranſtulerit; Romanam tamē civitatem non perdidit.Sic omnes Helvet.pagi, Rheno, Rhodano & monti Juræ incluſi,unā conſtituunt civitatē. *Cæſar l.1.de bell.Gall.* Adeoq; certum & firmum eſt,cives Romanos nō ex cohabitatione, ſedibus vel ædificiis æſtimari ſolitos, quamvis Spenſippus in deſin. Plat.eandem maximè urgeat,quem rectè,*Ariſt.3. Polit. c.1. refutat.* Plura hac de quæſtione, vide apud Caſum *in Sphær.civit.lib.7.c.11.p.439.*

QUÆSTIO III.

Utrum conducat Peregrinos in civitatem recipi?

Non deſunt rationes & exempla, quibus peregrini à civitatis communione arceri poſſe videntur, 1 Quia diverſarum regionum & nationum diverſi ſunt mores,adeò ut non poſſint ſimul convenire ſine aliqua antipathia,quę in Repub. nihil aliud excitat,quàm perpetuos motus & ſeditiones item læſionem & ſubverſionem conſueti ſtatus, *Tholoſan.libro 4.capite* 4. Quin imò tàm contrarii ſunt mores nationum, ut nullo modo conciliari poſſint, utpote Scythas crudeles & Lotharingos mites: Seſones fortes & Lacones timidos: Narbonenſes candidos & Britones vafros: Gallos ſtolidos & Siculos acutos: Italos devotos & Cenomanos profanos, quis unquam conciliare potuit? Sane ut inter hos nunquam firma fuit amicitia,ita neq; inter peregrinos & originarios. 2. Quia,ut multa pericula illi timenda ſunt, qui peregrinos & incognitos recipit: Sic facilimè abit & degenerat in proditorem, quem tu ſperas fidelem civem futurum. Unde ſtatim certa Reipub. imminet pernities, quam ſentire coacti ſunt Babylonii recipientes Zopyrum, *Herodot. lib.3.* Sic Xerxes magno cum damno Demaratum ſecum habuit conſiliorum ſuorum proclamatorem. *Inſt.lib.2.* Nec novum, homines ſimulata quadam fidelitatis & amicitiæ ſpecie, tanquam glaucomate faſcinari & in exitium agi præcipites. Sic Abner & Amaſa nihil omninò mali ſuſpicantes à Joab trucidati ſunt, *2.Sam.3.v.27.& c.20.v.10.* Ita Alexander Ptolomæi Regis Ægypti gener in exilium pulſus & nefarië

tiè à Zabdel. Arab. decollatus eſt, 1. *Macab.* 11. *verſ.* 16. & 17. 3. Quia non præſumitur peregrinum, perſecutionis tempore civitati fidelem manſurum, cum non tàm tangatur gneſio publici boni amore, quàm originarius, in quo magis ſeſe amor patriæ exerit, quippe, cui ipſis parentibus charior cenſetur, *Cic.* 2. *offic.* & pro cujus ſalute nullum omninò periculum vitandum cenſet. *Cic.* 4. *ad Herenn.* Quamobrem Catilina furiæ nomine notatus eſt à Cic. quod contra amorem innatum peſtem patriæ ſuæ nefariè molitus ſit, *Cic.* 2. *Catil.* 4. Non deſunt exempla ſatis tragica, quæ cumulatim teſtantur, ingentes clades à peregrinorum receptione Reipub. fuiſſe inflictas. Corcyræi à peregrinis in communionem civicam cooptatis, tempore belli Peloponneſiaci in vincula conjecti, imò trucidati ſunt. Nihil præterea aliud Syracuſanorum Rempub. flore ſuo privavit; nihil aliud Budam ſubvertit; nihil aliud Londinum infecit, quam peregrini, *Diod. lib.* 11. *Bonfin. lib.* 4. *decad.* 3. *Polyd. Virg. hiſt. Angl. lib.* 27. *Ariſt.* 5. *Polit.* 3. Hinc ergò factum eſt, quod Spartani nunquam peregrinos receperint. *Xenoph. de Repub. Spart.* Quod populi Sinarum, aditum Hiſpanis capitali pœna interdixerint, *Oroſ. lib.* 11. Quod Athenienſes ad civitatem peregrino communicandum 6000. civium vota requiſiverint Demoſt. contr. Eubulid. Quod in pleriſq; Germaniæ regionibus, imprimis univerſa Bohemia, ac fermè tota Italia, nominatim Ferrariæ, ne gleba quidem agri, jure dominii peregrinis concedatur. *Alexand. conſ.* 157. *vol.* 2. *n.* 2. nec poſſeſſio prædiorum Peraſinorum moribus permittatur. *Ancharan. in c. canonum, ext. de conſtit.* Quod legibus Polonorum à Caſim. M. uſq; ad *Sigiſmund. Auguſt.* tempora, à ſacerdotali munere arcerentur. Hinc inter decem in eligendo magiſtratu requiſita, illud quoq; connumeratum eſt, ut ex origin. petatur *in gl. rubr. C. Quemadmodũ. civ. mun. Iohan. de Plat. d. rubr. Capoll. de Imperat. in fin.* § *circa hanc.* Id quod & in *Gall. à Car. VII.* conſtitutum fuiſſe notat, *Guilielm. Benedict. in c. Raynut. p.* 1. *deciſ.* 5. *n.* 490. Quin & eò tandem fuit res devoluta, ut à Græcis veteribus ac Latinis hoſtes ac peregrini pro uno eodéq; acciperentur. *Cic. offic. ex ll.* 12. *tab.* hinc illa vetuſtiſſima: Peregrinus ſive hoſtis murum ne aſcendat. *Rodig. lib.* 18. *lect. antiq. c.* 5. Verùm nõ indifferenter & generatim omnes & ſingulos peregrinos à ſocietate civili arcendos eſſe probamus his fundamentis. 1. Quia ipſa natura inter homines ſocietates conſtituit mutuas, ut teſtatur *ICtus Florent. in l. ut vim.* 3. *ff. de I. & I.*

quì ergò ſimus tam à natura & humanitate alieni, ut ſocietatem nobiſcum colere expetentem abſolutè & ſimpliciter rejiceremus? Sic quidem cum dignis & probis ſocietates ac ſodalitia inire Reipub. eſt perquam utile, *Bod lib.3.c.7.n.329.* Id quod Numa Pomp. probè animadvertit, nam in eum finem collegia omnis generis inſtituit, & eos ſolennibus ſacrificiis & epulis, ſtatis anni temporibus celebratis conglutinavit, *Plutarch. in Num. Halicarnaſ. lib.2.* In quam rem, Lycurgus etiam convivia publica inſtituit, ut animos civium conjunctiores redderet. *Plutarch. in Lycurg.* Simili ratione & Cretenſes olim ad teſtandam benevolentiam publicè conſueverunt epulari. *Bod. d.l.n.330.* Id quod de Pythagoræis ſingulariter teſtatur, *Iamblich. in vita Pythag.2.* Ex hiſtoriis & exemplis. Conſtat ex *Dionyſ. Halicarnaſ.* Romulum civitatem ſuam conflaſſe, non ex uno genere hominum, ſed ex Albanis, peregrinis & ita etiam poſtea auxiſſe, admiſſis etiam hoſtibus in numerum civium, fœderibus tranſactis bellis, ut nunquam fuerit intermiſſa à majorib. largitio & communicatio civitatis. *Tholoſ. l.4.c.4. num.19.* Qua arte non tantùm Romani Imperium acquiſiverunt, dilatarunt, verùm etiam tutius confirmarunt, ut contrà nihil aliud Lacedęmoniis & Athenienſibus videatur fuiſſe exitio, quam quod victos bello exoſos haberent, nulloq; commercii jure dignos ducerent. Plutarch. in Romul. Simili ratione & Theſeus, civitate peregrinis propoſita, urbem fecit clariſſimam, ut idem teſtatur *Plutarch. in Theſ.* Ad eundem modum Alexander Magnus urbem ad oſtia Nili exſtructam, & de ſuo nomine Alexandriam vocatam, peregrinis eandem concedendo florentiſſimã, ampliſſimam & mercibus ditiſſimã reddidit. *Ioſeph. lib.3. de bell. Iudaic.* Sic Londinenſium urbs ampliata. *Polyd. Virg. in hiſt. Richard.* Sic Burdegalenſium inſtaurata. *Boer. deciſ. 13.* Sic Athenienſium Schola floruit, ut ex Plutarcho refert, *Tholoſ. lib.4.c.4. n.17: Ariſtoteles* enim fuit ex *Stagirita:* ex *Ereſco Theophraſtus*: ex *Lampſaco Strato: Glycon* ex *Troade: Ariſt.* ex *Cea. Cleantes Lyſius* fuit: *Chryſip. Solenſis Diogenes Babylonius: Antipater Tarſenſis. Sic Archedemus Athenienſ. in Parthos migravit Babylone,* atq; ibi ſucceſſionem Stoicam reliquit. 3. Experientia teſtatur: probatiſſimos & optimos peregrè vivere, non quod pulſi ſint, ſed quod emigrarint: Et non eſt Propheta ſine honore, niſi in patria ſua, ipſa S.S. atteſtante. Et memoria dignum eſt, quod refert *Pompon. ICtus in l.2. § 4. in fin.* Hermodorum quendam Epheſium, in Italia exulan-

lantem, auctorem fuiſſe legum 12. *tab.* quæ univerſam Rempub. reformarunt. Et quamvis Solon Athenienſibus præter eos, qui ſacra aut genus, aut ſtirpem antiquiſſimam haberent, jus civitatis nulli peregrino dari mandaverit, tamen excipere conatus eſt, niſi ei, qui aut perpetuo exſilio patria pulſus eſſet, aut alicujus artis cauſa cum penatibus & domo Athenas commigraſſet. Pro determinatione quæſtionis diſtinguendum putamus inter temeritatem, qua indifferẽter & indiſcretè recipiuntur peregrini, quo nomine *Cic.1.Philip.Cæſari* dicam, ſcribit: & inter conſuetudinem, qua cum diſcretione habita ratione loci temporis & perſonarum recipiuntur. Qua diſtinctione præmiſſa, contraria argumenta, quat. ad temeritatem, qua omnes indiſcretè recipiuntur, incuſandam proferuntur, admittimus: Secus verò, ſi contra conſuetudinem illam, qua cum diſcretione admittuntur, adferuntur, omninò rejicienda eſſe putamus. Nam quę allata ſunt de periculis ex peregrinorum aſſumptione pullulantibus, adhibitâ juſtâ diſcretione & deliberatione præmiſſa, optimè poſſunt evitari. Nec eſt, quod urgere cupias, de moribus extraneorum. Nam conſtat mores & virtutes non naſci cum hominibus, ſed fieri, mutari, emendari & poliri, neq; tã ortus & à quibus quis natus inſpiciendum, quàm qualis ſit peregrinus. Præterea, ut arbores transplantatæ deponunt noxiam ſubſtantiam, mutata terra ac cultura: Sic quidem alio commigrantes meliores effici poſſunt & ex malis optimi; uti contra boni, tranſeuntes ad infectos mores, infici poſſunt, *Tholoſ.d.l.n.17.* Peregrini olim non ſimpliciter dicebantur hoſtes, ſed tantùm illi, qui in confœderatione cum Romanis non fuerunt: Hodie autem hoſtes non ita dicuntur, ſed tantùm illi, cum quibus bellum indictũ eſt, & qui olim perduelliones non hoſtes dicebantur, hoſtes nominantur, *l.hoſtes, 24.ff.de capt.& poſtlim.reverſ.& l. hoſtes, 118.& l.234.ff.de V.S.* Hinc *Cic.contra Rull.* Nos autem jam non hoſpites, ſed peregrini atq; advenę nominabamur. Et rurſum 1. *Offic. qui proprio nomine perduellis eſſet, is hoſtis vocaretur,* lenitate verbi triſtitiã rei mitigante: hoſtis enim apud majores noſtros is dicebatur, quem nunc peregrinum dicimus. Nõ ergò eo ſolo nomine, quod peregrinus quis ſit contemni & rejici debet.

QUÆSTIO IV.

Utrum conducat Judæos in civitate tolerari?

Judæos nullo modo & ratione ferendos, ſed finibus Imperii Romani eſſe ejiciendos videtur probari poſſe his argumentis. 1. Quia ſunt infenſiſſimi hoſtes Chriſtianæ religionis. Non tantùm ex ſuis falſis & ementitiis libris Codicem ſacrum & volumina legis multis in locis corruperunt & depravarunt, uti à multis fidei ipſorum gnaris proditum eſt; Verùm etiam Meſſiam, verùm omnibus diris devovent, execrantur, ipſum impotentem Deum, populi ſeductorem, ſuſpenſum latronem, & ſpurium appellant, adeoq; mortem & paſſionem Domini noſtri Jeſu Chriſti, & ſacramenta à Chriſto ſervatore noſtro inſtituta, conviciis turpiſſimis proſcindunt. *Ant. Marg. Nic. Card. Martq. de Suſan. in tr. de Iud. & Tib. Dec. in prax. Crim.* Cùm igitur iſtiuſmodi blaſphemia morte debeat puniri, prout ex variis circumſtantiis latè confirmat & deducit, *Menoch. lib. 2. arbitr. jud. Caſ.* 375. *& in conſtit. criminali, art.* 106. Sequitur Judęos non eſſe in civitate ferendos. 2. Quia Judæi aliis infidelibus longè pejores ſunt. *c. Nonne.* 137. *q.* 1. *& l. fin. ibi veluti inſultantes fidei noſtræ, C. de Iudæis & Cælicol. Rolandus à Valle Conſ.* 35. *n.* 15. *vol.* 2. 3. Quia hæreticis, qui in unum tantum fundamentalem Chriſtianæ religionis articulum impingunt, pœna ultimi ſupplicii cum publicatione omnium bonorum propoſita eſt, *l. Manichæos,* 4. *& l.* 11. *C. de hæreticis & Manich.* 4. Quia inſidiantur vitæ Chriſtianorum. Annales enim hiſtoriarum replicanti, obſcurum eſſe non poteſt, quomodo non tantùm ſingulos Chriſtianos, verùm integras Reſpub. & Chriſtianam militiam multoties explorarunt, & Turcico jugo aliiſq; tyrannis proditione ſua ſubmiſerunt: quomodo aërem & fontes veneno infecerunt. *Munſterus Coſmogr. lib.* 2. *c.* 84. *& l.* 3. *c.* 148. Quomodo Diabolicis artibus & Veneficiis, ſæpius etiam ſub ſpecie medicinæ homines è medio ſuſtulerunt. Idem *Munſt. lib.* 3. *c.* 19. Quomodo Chriſtianorum infantes non ſolum circumciderunt; verùm etiam punctim aciculis ipſis mortem inferendo, miſere trucidarunt. Idem *Munſt. Coſmog. lib.* 3. *c.* 77. plura de his vide apud *Tholoſan. lib.* 13. *c.* 8. *n.* 8. *de Repub. & in ſyntagm. jur. univerſ. lib.* 33. *c.* 4. *n.* 6. *& ſeqq.* 5. Quia non tantùm vitæ & religioni Chriſtianorum uti dictum eſt inſidiantur, verùm etiam bonis ipſorum inhiant avidiſſimè & variis fraudibus ad ſeſe trahunt, non ſolùm contra divina & humana jura uſuras mordentes & perdentes, illicitas & immoderatas exerendo, ſed & pupillos, viduas, liberos perdendo & corrumpendo.

Con-

Digitized by Google

Contrà Judæos in civitate tolerandos probatur his fundamentis. 1. Quia nullibi in toto codice ſacro ſancitum, Judæos, præſertim ſanctionibus Politicis ſeſe ſubjicientes, ex civitate Chriſtianorum in univerſum expellendos eſſe, reperitur. 2. Quod vaticinia divina de convertendis aliquando Judæis contrarium efflagitent, cum non ſolùm in veteri utpote, *Eſaiæ 59. verſ.10. & Pſalmo 59. v.12.* ſed etiam in novo teſtamento, *Rom. 11. v. 25. & ſeqq.* expreſsè cautum habeatur, poſt plenitudinem gentium, Judæos etiã ad veram fidem iterum convertendos eſſe. 3. Quia noſtram religionem teſtimonio ſuo ratione veteris teſtamenti, confirmant. Quin imò exemplo ſuo, nos iræ divinæ adverſus peccata admonent, à contemptu verbi divini, omniq; ſecuritate deterrent, ut omnibus populis in univerſo mundo in perpetuum conſtet, hunc ab initio mundi dilectũ & ſelectum Dei populum, propter rejectum & crucifixum verum Meſſiam, qui pretioſiſſimo ſanguine genus humanum redemit, nunc in pœnam, commiſſi ſui facinoris & horrendæ ingratitudinis ſupereſſe per univerſum mundũ ſine certo capite diſſipatum. *Petr. Greg. in ſyntag. jur. univ. l.33.c.4.n.11.* 4. Tolerantur auctoritate juris civilis, *l. Nul.14.C. de Iud. & Cælic. l. Chriſtianis. 6.C. de paganis. Novell.45. & 146. & Nov. Leon.55.* ſynagogas ſuas liberè exercent, *l. 3. C. de Iud. & Cælicol. & ex ordin. Cam. part.1.t.86.* jurisjurandi formulã habent præſcriptam. 5. Tolerantur etiam de jure Canonico. *c. ſicut Iud. 9. verſ. nullus extr. de Iud. & Sarracen.* 6. Quia jus habendi & tolerandi Judæos eſt de reſervatis Imperatoriis, quod olim non niſi ſummo principi ſeu Imperatoribus Romanis competit. Poſtea verò electoribus, ſecundum auream bullam *c.9.* ſucceſſu temporis ex ſingulari privilegio etiam Archiducibus Auſtriæ conceſſum. *Melchior. Goldaſt. in tr. ſuo, de ſtatut. & reſcript. Imperial. ſub rubr. Fridericorum 1. & 2.* Et tandem quibuslibet membris Imperii, Regalia obtinentibus, id privilegium indultum eſt. *Reformation* guter Policey zu Augſpurg *Anno* 1530. auffgericht *ſub tit.* von Juden / & Policey Ordnung. Item *de Anno* 1548. *eod. tit. & de Ann.* 1577. *tit.* 20. *Sixtin. de Regalib. lib.1.c.5.n. 9. Petrus Heig. part.1.q.4 n.30.*

Pro determinatione quæſtion. diſtinguendum putamus inter tolerantiam, & jus poſitivũ. Tolerantur tantùm in civitate Chriſtianorum, non quidẽ, quo ad jura civilia, poſitiva Rom. verùm tãtùm ad ea, quæ ſunt juris gentium, *Roland. à Valle Conſ.25.n.13. & 14. vol.3.* Sic ſecundum

dum jus gentium contrahunt nuptias & liberos in poteſtate habent, *c.ex literis,* 2.& ibi *Panormit.n.3.ext.de converſ.inſid.Roland. à Valle conſ.* 35. *n.* 72.*& ſeqq.Felin.in c.Iudæi ext. de Iud.& Sarrac.*Hinc cum Chriſtianis, citra tamen nimiam familiaritatem,commercia exercere , rerumq; dominia acquirere poſſunt,*arg. c. Quanto,*18.*ubi Panorm.num.*3.*&* 4.*ext.de uſur.* Præterea diſtinguendum eſſe putamus inter populum civitatis, & inter corpus ſpirituale. De populo civitatis Judæi ſunt non jure, ſed ex gratia & quidem certis conditionibus, ut videlicet ſint ſervi Chriſtianorum: Proinde non ſunt capaces dignitatum,ſed homines prorſus infames,*l.fin.C.de Iudæ.& Cælic.* Ad differentiam Chriſtianorũ flavo annulo ſupra veſtes, non ſolum de die, verùm etiam de nocte diſtinguuntur,*c. in nonullis, ubi Panorm.& Felin. ext.de Iudæ & Sarac.* ad nullum munus publicum & dignitatem admittuntur,*l.fin.C.de Iud. & Cælic.& c.cum ſit.*16.*ubi Panormit.n.*2.*ext.de Iud.& Sarac.* & proinde ipſorum collegio legari prorſus eſt inhibitum,*l.*1.*C.de Iudæ.& Cælic.*Sic Judaicas ſuas Synagogas de novo fabricare prohibentur, veteres tamẽ & antiquas,ſi ruinam minentur fulcire,in iiſq; in perpetuum teſtimonium coram univerſo mundo ingratitudinis & diſſipationis ſuæ,inſanam ſuam religionem exercere & ritus ſuos, citra contemptum Chriſtianæ legis retinere permittuntur,*l.ult.*§ 1.*C.de Iud.& Cælic. & c.* 3. *& c. ubi etiam, Panormit.& Felin.ext.d.t.* Magiſtratus imprimis caveant,ne enormibus uſuris Chriſtianos circumvenire velint, ab emptionibus rerum furtivarũm abſtineant, & quæ ſunt alia plurima ejus generis. Quod ergò ad objecta argumenta attinet.℟. ad 1. Quod blaſphemiæ in Deum à Chriſtiano magiſtratu ſint vindicandæ & acerrímis coërcendæ pœnis. Ad 2.℟.Negando. Nam cum Judæi Chriſtianam fidem nunquam amplexi ſunt, heretici nomine nec Judicari nec pœna hæreticorum affici poſſunt, quia lex Judæos in orbe Chriſtiano tolerat,*l. Quicunq;, C.de Iudæ.& Cælic.Roland à Valle d.conſ.* Ad 3. ℟. Negando. Nam hæreticos morte naturali plectendos eoſdemq; flammæ addicendos,non juris ſcripti eſt,ſed fit tantùm ex perverſa Pontificiorũ conſuetudine. Nam jure civili, nec nõ jure Can.ſumma hæreticorum pœna eſt exilium ſeu deportatio cum publicatione bonorum,*l.*4.*& l.*8.*C.de hæret. & Manich.& l.nullis hæreticis,*2.*C. de ſumma Trinit. c. vergentis,* 10.*ibi quanto magis, qui aberrantes in fide ext.de hæret.* Sic Arriani omniũ penè hæreticorum nocentiſſimi in exilium tantùm pulſi à *Conſtant. Imp.*

Atq;

Digitized by Google

Atq; proinde pœna mortis non ad omnes hæreticos, ſed tantùm ad Manichęos propter extremam ipſorum malitiam & ſcelerũ nequitiam, eſt extenſa, *l.* 11. *de hæret. & Manich.* Uti etiã & Judæis pœna concremationis propoſita, eo caſu, quo ſuæ ſectæ profugum & ad meliora converſum ſaxis vel alia vi tentẽt, *l.* 2. *C. de Iudæ. & Cælic.* Ad 4. ℞. Quod ſit à particulari deſumptum. Quorum ſcelera meritò graviſſimis pœnis vindicata ſunt prout monumentis hiſtoriarum proditum. Ad 5. ℞. Quod ipſorum illicita facta per magiſtratũ ſint corrigenda, &c. Plura de hac quęſtione qui deſiderat, videat inter alios auctores citatos Clariſſimi & Conſultiſſimi Viri, Dn. *Iohannis Kitzelii*, ICti & Cancellarii Academiæ noſtræ ampliſſimi, diſcurſum Academicũ de regali habendorũ Judæorũ, in ſolemni promotionis actu habitum.

QUÆSTIO V.

Vtrum ſpurii in civium ſocietatem recipiendi?

Spurios in ſocietatem civium non eſſe admittendos videtur probari poſſe his argumentis. 1. A vi naturæ, quæ nuptialem ſocietatẽ juſtitiæ ſuadet. Inſtituta enim olim in civitate ſancta & individua viri fæminæq; conjunctio, ut certa proles libera & immunis q. ſeges Reipub. naſceretur, qui ergò hanc conjunctionem violat, qui hoc fœdus dextrâ naturę percuſſum dirimit & vel alterius thorum ſpuma ſuæ turpitudinis contaminat, vel brutorum inſtar libidinem exercet, is primum contrà naturam, deinde contrà juſtitiam, tertiò, contrà ſe ipſum peccat, & propterea odium civitatis incurrit: Cùm verò ſpurii effectus ſint tantorum ſcelerum, indigna res eſſet, ſi dignitatem in Repub. obtinerent & participes civitatis fierent. 2. Ab incommodo civitatis. Nam admittere ſpurios ad civitatem, nihil aliud eſt; quã libidinis q. faces accendere laxaſq; habenas corruptoribus virginũ, adulteriis, inceſtuoſis, aliiſq; hominum monſtris concedere, & facere, ut eò licentius ad iſtiusmodi ſcelera ruant. 3. à decoro. Quia civitas maximam rationem ſuæ famæ & dignitatis habere debet. Indecorum enim eſſet iſtiusmodi homines ad ſubſellia convocare, & in pari dignitate cum legitimè natis, eſſe. 4. à moribus ſpuriorum. Quia plerumq; ſunt mali, & homines perditiſſimi & diſſolutiſſimi, ut proinde, tales libertate donare, civeſq; conſtituere, nihil ſit aliud, quam facinoroſam Rempub. efficere: redit enim ut plurimum ad auctores, genus, ſtirpemq; primam degener ſanguis, ut refert, *Se-*

nec.in Hippol.ſ. à minore. Quia hereditas denegatur ſpuriis. Ergò, multò magis civitas eſt deneganda. 6. Ab exemplo aliarum civitatum. Quia Romani, Athenienſes, Lacedęmonii, aliæq; permultæ civitates, ſecundum normam juſtitiæ viventes, ſpuriis libertatem ac communicationem civitatis pernegarunt. 7. Quia civitas non niſi liberorum eſt hominum, 1. *Polit.* 4. & 2. *Polit.c.*1. & 3. *Polit.c.*8. 8. à ſacra ſcript. Deus enim adulteros morte dignos & ſpurios indignos civitate judicat, *Caſus in Sphar.civit.lib.*4.*c.*6.*p.*273. Quin imò apud Hebr. non recipiebantur ad *10* uſq; generationem; nec licuit illis inter honeſtos verſari apud Suevos, & Gothos & Norwegios. *Ioh. Magn. lib.* 18.*c.* 6. Nec opprobrio tantùm ſunt omnibus. *Tholoſan.lib.* 7.*c.* 8.*n.* 13. ſed etiam exoſi & abominabiles. *Chaſſan.p.*11.*conſ.*15.

Contrà in ſocietatem civium admittendos eſſe ſpurios probatur his fundamentis. 1. per *l. 6.in pr.ff. de Decurion.* ubi dicitur: quod ſpurii ad dignitatem decurionatus pervenire poſſint, & quod impedienda dignitas ejus non ſit, qui nihil admiſit. 2. Quia calamitas matris non debet ei nocere, qui in utero eſt. § *ſufficit*, *Inſtitut. de ingen.* 3. Pœna ſuos tantùm debet tenere auctores, *l.crimen,* 26.*ff.de pœnis.* 4. textibus juris Canonici. *c.nunquam.diſt.*56.*ubi* dicitur, cum ſi quis propria virtute decoratur, parentum ſuorum opprobriis non debeat decorari. Et *c.naſci,d.diſt.*56. ubi dicitur, quod non ſit ejus culpa, qui naſcitur vel ex adulterio vel ex concubina; ſed ejus, qui generat. *Vide Paleott. in tr.de ſpur.c.*56. Pro determinatione quæſtionis diſtinguendum puto inter ſpurios virtute & eruditione claros & inter illos, qui in ſordibus & vitiis parentum turpiter permanent, nec maculam generis, virtutum ſplendore & vita honeſta & egregia, obfuſcare & delere, ſtudent. Quâ diſtinctione præmiſſâ, noſtra erit ſententia, poſterioris generis ſpurios ad civitatem & Rempub. non eſſe admittendos, ſed quamvis nō poſitivè; attamen privativè puniendos. Contrà v. prioris generis, propter virtutē & eruditionē omninò admittendos eſſe. Id quod etiā evincunt & ſuadent, poſterioris membri quæſt. argumenta.

Quæstio VI.

Vtrum aliquis duarum civitatum ſimul civis eſſe poſſit?

Uſu receptum videmus, ut unus idemq; civis, diſtinctis numero civitatibus innectatur; Unde non immeritò quæritur, utrum commodè illud concedi & fieri poſſit. Et quod non poſſit probatur

his

his rationibus. 1. Ab adjunctis incommodis. Nam fieri poſſet, ut inter diverſos magiſtratus & civitates, quibus civis juramento obſtrictus, bellum aliquod ſuboriatur, quo caſu fieri ſanè non poteſt, quin perjurus fiat, & quocunq; modo ſe verterit, in patriam turpiter peccet. Sive manum abſtineat à tabula & è medio ſecedat, utramq; civitatem, neutri, quam debebat opem ferendo, perfidè prodit, ſive in alterius caſtra tranſeat, ſceleſtè tamen & contrà datam fidem alteri parricidiales manus infert. Quin imò contra ſemetipſum militare cogitur, quod iniquum & crudelitati proximum, *l.praeſ.C. de ſerv. & aq.* Item gravius homicidio dicitur, *c.ſi non licet, 23.q.5.* & Seneca *ait.* Hoc nempè ab homine exigitur, ut proſit hominibus, ſi fieri poteſt multis: ſin minus paucis: ſin minus proximis: ſin minus ſibi, *de vita beat.c.* 30. 2. à genere. Quia civis eſt membrum civitatis: Atqui duorum corporum, ut unum idemq; numero membrum ſit, per naturam fieri non poteſt, niſi Chimæricam quandam coalitionē tibi imaginari velis. Ergo, &c. 3. à negatione debiti officii. Impoſſibile enim eſt, ut unum debitum in plures civitates dividi poſſit, niſi perſonas multiplicare velis. 4. ab auctoritate, *Cic.pro Can. in fin: & Bald.* ubi præclara vocat jura atq; divinitus jam inde à principio Romani nominis à majoribus comparata, ne quis Romanorum plusquam unius civitatis eſſe poſſit. Pro determinatione quæſtionis diſtinguendum eſſe putamus. 1. Inter verum & completum civem & inter honorarium vel inquilinum. 2. Inter ſubordinata municipia, uni communi capiti ſubjecta, & inter diverſas Reſpub. diverſis principibus ſubjectas. De verò & completo cive, qui nō tantùm ſecundū forum, quemadmodum provinciales præſidi, *l.porvinciales, ubi Gœd. n.3.ff. de V. S.* vel ſecundum munera & honores, uti incolę, *l.penult.ff ad municip.l.eſt verum, 3.& l.ſi in patria, 5.juncta, l.ſeqq. C.de incol.* ſed etiam ſecundum corpus, operas, bona, civitati uni tantùm innectitur & obligatur, militant & pugnant ſuperius allata argumenta, nō verò de cive honorario, confœderato aut incola. Nam honorarium, quod attinet, cum imperio & muneribus illius civitatis ſit exemptus, abſq; controverſia multis adſcribi poteſt Rebuspub. Sicuti & incola quis poteſt fieri plurium civitatum, aut domicilium transferre, *l.labeo, in fin.l.ſi quis, l.ejus qui, § Celſus in fin.l.nihil eſt, 31.ff. ad municip. & l.in adoptionem, C. de adopt.* Nec propterea deſinit quis eſſe civis, quamvis domicilium in aliam civi-

tatem tranſtulerit, *l.incola*, 39.*ff. ad municip.* Quoniam non fit propriè civis, incola, *l.1 ff.d.t.* ſed domicilium tantum acquirit, *l.cives*, 7.*C.de incol.* Sic confœderati, plurium civitatum cives eſſe poſſunt: Ut eſt hodie inter Genevates & Bernates, nec non inter Valleſios & quinq; Cantones Helvetiorum ita pactum, ut harum civitatum cives, utrobiq; jus civitatis habeant, ſi videlicet ex alia in aliam emigrarint. *Siml. de Repub.Helvet.* Porrò duorum municipiorum uni capiti ſubjectorum poſſe aliquem ſimul civem eſſe non inficiamur, *l.ſi quis, à pluribus*, 7.*& l.filii*, § *municipes*, *& l.ejus qui in pr. ff. ad Municip. Vide Arniſ. in hac quæſt.lib. 1.Polit.c.5.ſect.7.*

Quæstio VII.

Utrum Collegia Reipub.ſunt neceſſaria & utilia?

Rationes dubitandi hæ ſunt. 1. Quia ſæpè turbationes & ſeditiones graviſſimas in Repub.excitarunt. 2 Quia ſæpè multæ fraudes contra publica Reipub. commoda in Collegiis opificũ ſtruuntur. 3. Quia ſæpè efficiunt, ut Populus, nec Regum nec optimatum imperiis facilè coërceri poſſit. 4. Quia multi Imperatores & Reges Colleg.prohibuerunt, quemad.teſtatur exemplũ Tarquinii Superbi, Item Neronis, Dionyſii & aliorum. Rationes decidendi hæ ſunt. 1. Quia conſervãt in Repub.charitatẽ & amicitiam, ſine qua Reſpub. ſtare nullo modo poteſt. 2. Quia ad evertendas tyrannides, nihil eſt Collegiis accommodatius. 3. Quia nihil eſt, quod Rempub. æquè frangere ac debilitare poſſit, quam ſi tollerantur Collegia. 4. Quia Principes & Legislatores, qui Reſpub.primò fundarunt, nullum ad eas continendas ſtabilius fundamentum eſſe judicarunt, quã ſocietates ac ſodalitia tueri. Hinc Pompilius Numa optimus Romanorum Rex, non modo Collegia omnis generis opificum, ſed etiam mercatorum inſtituit, eaq; ſacrificiis ſolemnibus ac epulis, quæ ſtatis anni diebus fierent obligavit. Idq; Solonis exemplo feciſſe videtur, qui omnia omnium ordinum ac generum Collegia, inſtituere, iisq; ſtatuta, modo legibus contraria non eſſent, condere permiſit. Pro determinatione quæſtionis diſtinguimus inter collegia, quæ juſta de cauſa, magiſtratus auctoritate, ſcientia & cõfirmatione ſunt inita: & inter conventicula clandeſtina hominum conjuratorum aliorumq; flagitioſorum. Porrò diſtinguendum eſſe putamus, inter illud, quod fit per accidens, & quod fit per ſe, ſeu inter verũ uſum & abuſum, &c.

Qui-

Digitized by Google

Quibus diſtinctionibus præſuppoſitis non erit difficilè ad objecta argumenta reſpondere.

QUÆSTIO VIII.

Vtrum pro privato religionis exercitio in civitate inconſulto magiſtratu collegium inire ſit licitum?

Pro privato religionis exercitio Collegia inconſulto magiſtratu inſtitui poſſe, videri alicui poſſet, 1. per ea, quæ in conſtitutione religionis circa beneficium emigrandi & libertate conſcientiæ ponuntur in receſſu Imperii *de an.* 1555. § wo aber vnſere auch der Churfürſten/ Fürſten vnnd Stende Vnterthanen / &c. quibus verbis ſatis clarè indicatur, quod ſubditis integrum ſit, ſi publicum religionis ſuæ exercitium habere velint, emigrare: aut ſi ad publicum religionis amplexæ exercitium emigrare nolint placidè manere & privatim ſuam religionem exercere. 2. Quod vigore illius conſtitutionis permiſſum ſit modeſtè ſua civitate vel pago diebus dominicis exire ad communicandum alibi ſacra Domini Cœna, prout à Chriſto ſub pane & vino ad participationem corporis & ſanguinis ſui inſtituta eſt, ad audiendam puram Evangelii doctrinam, ſi domi corrupta eſt & ſana haberi non poteſt. Id quod ulterius probatur ex receſſu Imperii de *Anno* 1530. ubi Imperator ad inſtantiam Catholicorum, reformatæ religionis principibus improbat, quod ſubditos ſub pœna coërceant, § Item etliche Obrigkeit haben jhren Vnterhanen bey ſchwerer Straff verbotten / &c. Tertiò videtur idem probari poſſe, *ex l.* 1. § 1. *ff. de Colleg. & Corporib.* ubi dicitur, quod religionis cauſa coire non ſit prohibitum.

Verùm contraria ſententia hodie verior, propterea, quod inſcio magiſtratu hodiè Collegium nullum inſtitui poſſit, *l.* 3. *ff. de Coll. & Corporib.* Item quod privata conventicula de jure ſint prohibita, *d. l.* 3. *& c. dilecta, extr. de exceſſ. prælat.* 3. Quod magiſtratus aliam religionem in civitatem, præter eam, quæ inducta eſt clanculum introduci haut facilè permittat. 4. Quod ſeditionibus & turbis, quæ inde facilè naſci poſſunt, anſam, præbeat. 4. *per l.* 1. *ff. Quod cuiuſcunq; univerſ. nom.* ubi dicitur, legibus & SCtis & principalib. conſtitutionib. coërceri, ne ſocietas vel Collegium vel hujuſmodi corpus paſſim habeatur. Contraria argumenta quod attinet noſtræ ſententiæ nō refragantur: Siquidem longè aliud eſt, placide in civitate manere & cū aliis ſocieta-

tem vel Collegium inire, & longè diverſum modeſtè civitate, ad audiendam Evangelii doctrinam, exire, & in ipſa civitate exercitium religionis cum aliis inſtituere. Neq; refragatur noſtræ ſententiæ, *l.* 1. § 1. *ff. de Coll. & Corp.* Siquidem additum eſt in ipſa; *l.* 1. § 1. *ff. d. t.* Quod hoc non fieri debeat contra Senatusconſultum, &c.

QUÆSTIO IX.

Vtrum Auguſtanæ Confeſſionis civibus integrum ſit, aut emigrare, aut ſi aliò ad publicum religionis exercitium emigrare nolint, placidè in civitate permanere?

Cùm præcedenti quæſtione, ex conſtitutione religionis, hoc à nobis nude aſſertum, non immeritò hoc loco, uno atq; altero argumento probatur. Quod ergò placidè manere in civitate poſſint, probatur his fundamentis. 1. Quia verba in dicta conſtitutione nullam neceſſitatem important, ſed conditionaliter loquuntur, ſi videlicet, ad publicum exercitium diſcedere velint, id ipſis integrum erit, de neceſſitate nulla omninò fit mentio. Quod igitur ſcriptura non dicit, neq; nos dicere debemus. Et quod lege cautum non eſt, opponi non poteſt, cùm erubeſcamus ſine lege loqui, § *conſideramus, Authent. de trient. & ſemiſſ.* 2. Quia emigrandi beneficium in favorem Auguſtanæ confeſſionis conſtitutum eſt. Ergò non debet ad læſionem ejusdem extendi, *l. quod in favorem, C. de ll.* Et quod in favorem volentium permutare introductum eſt, non debet iis eſſe odioſum, ut neceſſitate cogantur, *l. cum Pater, 77. § modo, ff. de legat. 2. ubi gl. & Bart.* quod verba conſilii non importent neceſſitatem. 3. Quia illa conſtitutio expreſsè monet, ut alter alterum placidè in civitate ferat. 4. Quia conſtitutio juriſdictionem Eccleſiaſticam generaliter ſuſpendit & non modo, ſtatuum inter ſe, ſed etiam ſubditorum conſcientiæ ejusq; ſecuritati & tranquillitati conſulit. Ergò, ubi lex non diſtinguit, ibi neq; nos diſtinguere debemus, *L. de pretio, ff. de pub. in rem act. & l. 1. § generaliter, ff. de legat. præſt.* 5. Non ſolum ex generalitate ſuſpenſionis cenſuræ & generali conſtitutionis fine id colligitur, ſed ſubditorum, reſpectu ſui magiſtratus expreſſa paſſim fit mentio, ut § 1. ibi. Daß die Stände vnnd Vnterthanen ſich beſtendigen gewiſſen Sicherheit. Et paulò pòſt: Solche nachdenckliche Vnſicherheit auffzuheben/ der Stände vnnd Vnterthanen Gemüter/ wider in recht Vertrauwen gegen einander zuſtellen. Ubi verba: Stände vnd Vnterthanen/

Digitized by Google

thanen/benè ſunt conſideranda. Ex quibus non obſcurè conſtat, pacem religiõnis obtinere nõ tantùm inter diverſos ſtatus Imperii; verùm etiã inter ſtatum & ejus ſubditos. Sequitur ergò vigore conſtitutionis, Magiſtratum tyrannicè vel refractariè, propter religionem, cõtra ſubditos, turbando, moleſtando aut ejiciendo, agere nõ poſſe.

QUÆSTIO X.

Vtrum Cives Auguſtanæ Confeſſionis in civitatibus Imperialibus, majorem poteſtatem in puncto religionis, quàm Cæterorum ſtatuum ſubditi, habeant?

De hac quæſtione Ann. 1588. quidam cives Colon. contra Conſ. & Senat. Colonienſem in Camera diſputarunt, qui ad probandam aſſertionem ſuam, his uſi ſunt argumentis. 1. Quod ſingulariter Imperialium civitatum, & in iis habitantiũ civium, atq; incolarum, cõſtitutio eò meminerit: ne alterũ alter ulla ratione ob religionis negotium in perſona, honore & bonis turbet. Nach dem aber in vielen Frey vnd Reichsſtätten/&c. dicta Conſtit. religion. de ann. 1555. Quod ſi ergo nulla ratione cives & incolæ in civitatibus Imperialibus ſe invicem ob religionis exercitium, turbare debeant: Sequitur cives in civitatibus majorem habere poteſtatem & aliquam prærogativam, præ ſubditis cæterorum ſtatuum: Atqui antecedens verùm ex dicto § *conſt.* ergò & conſeq. 2. Quia longè alia ratio eſt ſubjectionis civium erga magiſtratum, quam aliorum ſubditorum erga Principes, Comites, Nobiles. Quare licet his liberum exercitium religionis invito magiſtratu non competat: de illis tamen ſecus longè ſtatuendum. 3. Quia ſtatibus Imperii Romani mutatio religionis libera eſt, ut patet ex dicta cõſtituione religionis. Atqui Senatus nõ eſt ſtatus per ſe, ſed ſimul etiã cives ſtatum Imperii repræſentant, qui non minus, ac ipſe ſenatus, Cæſareę Majeſt. & Sacro Imperio fidem & obedientiam jurant. E. ipſis etiam civibus competit liberum exercitium religionis. 4. Quia licet cives actu non ſint Magiſtratus: capaces tamen ſunt Magiſtratus & ſic potentiã id ſunt, quod ipſe Magiſtratus actu. 5. Quia cives extra ſenatum ſunt potiſſima civitatis pars. 6. Quia declaratio Divi Ferdinandi Romani Regis, ſuper promulgenda religionis conſtitutione Ann. 1530 Auguſti facta, idem vult & incolis Imperialium civitatum liberam poteſtatem tribuit, religionis exercitium ſumendi.

Digitized by Google

Verùm hæ rationes tantùm ponderis non obtinuerunt, ut Camerales in eorum ſententiam irent. Nam quod primum argumentum attinet, non alia ratione d.§ conſtitutio, civium incolarũ meminit, quam ſubditorum & ſtatuum reliquorum. Et 2. Quamvis in multis differant ſubditi principum à civibus & incolis civitatum; interim tamen ratione juriſdictionis in eo conveniunt, ut non minus cives ſuo magiſtratui, quam ſubditi principi, obtemperare debeant. Ad 3. Non ſequitur: omnes ſimul ſtatum Imperii faciunt. Ergò ſinguli omnibus privilegiis gaudent. Tota enim civitas eſt Imperii ſtatus, non verò cives, qui in civitate ſunt, quia hæc conſideratio univerſitatis eſt, non ſingulorum. Ad 4. Quod à potentia ad actum non valeat conſequentia. Nam quatenus ſenatus vel conſilium liberæ civitatis totam univerſitatem repræſentat, eatenus eſt ſtatus Imp. Et ſicuti plures ſunt in capitulo Canon. & unus tantum Epiſcopus; tamen non Canonici, ſed Epiſcopus eſt ſtatus Imperii: Ita etiã in civibus & ſenatu uſu venit. Ad 5. Quod à potiori debeat fieri denominatio. Ad 6. Quod declaratio Ferdinandi Regis non ſit receſſibus Imperii inſerta, neq; authentica. Unde efficitur, quod cives in imperialibus civitatibus non majorem poteſtatem in puncto religionis habeant, quam alii ſtatuum ſubditi: Præſertim cum § Nach dem aber in vielen/ loquatur de utraq; religione in iis tantùm civitatibus imperialibus, in quibus tempore conſtitutionis erat; non verò de futuro & impoſterum civibus dat licentiam inconſulto & invito ſenatu religionis publicum exercitiũ ſumere vel introducere. Quare cum hoc juriſdictionem requirat, quę penes cives non eſt, prudentius faciunt cives, ſi ſupplicando exercitium liberum nõ ſtatim obtinuerint, ut in patientia & invocatione Domini exſpectent, donec ex iis civibus, qui Auguſtanæ Confeſſionis ſunt, ſenatus ita ſit conſtitutus, ut melioribus votis exercitium religionis obtineant.

FINIS DISPUTATIONIS V.

Digitized by Google

COLLEGII POLITICI DISPUTATIO VI.

De

MAGISTRATU IN GENERE.

Reſp. GEORGIO DANIELE Schautantz/ Gieſſenſe Haſſo.

Προοίμιον.

DE ſubjecto & fine Politices, quoniam huc uſq; præcedentibus diſputationibus generaliter ſatis actum; operæ & temporis pretiũ erit, ut ad Reipub. partes tranſitum noſtrum inſtituamus. Et quia Reſpub. conſtat ex *imperantibus & obedientibus*, meritò cum Althuſ. & aliis Polit. duas Reipub. partes facimus, *ſubditos videlicet & Magiſtratus*. De his ergò, ut ordine impoſterum dicamus, initiũ de præcipuo & difficillimo Reipub. munere faciemus & de magiſtratu in genere hac diſputatione tractabimus. Ut autem hanc materiam ſuâ naturâ ſatis diffuſam & perplexam perfectè cognoſcamus, de his quinq; diſtinctis membris agemus. 1. Definitionem magiſtratus adferemus. 2. modos conſtituendi magiſtratum inveſtigabimus. 3. De confirmatione. 4. De diviſionibus. 5. De adminiſtratione breviſſimè dicemus.

THESIS PRIMA.

MAgiſtratus vocabulum originem ducit *à magiſtro, quod moderari vel gubernare* ſignificat. Idq; propterea, quod magiſtratus ſubditos ſuos regat, moderetur & gubernet, non ſecus uti Magiſtri ſuos diſcipulos. Hinc etiam Moderatores & Duces appellantur. Græcis ἀρχαὶ, hoc eſt, Imperantes παρὰ τὸ ἄρχειν dicuntur. Hæc enim eſt vis Magiſtratus, ut rectè præſit & præſcribat recta & utilia *Cic. lib. 8. de ll.*

Digitized by Google

Nam ut magiſtratui leges, ita populo Magiſtratus præſunt. Hinc verè dici poteſt. *Magiſtratum legem ſequentem eſſe legem Populi.*

2. Appellatio Magiſtratus *dupliciter* accipitur: *formaliter* & *materialiter*, ſeu quod idem eſt, *abſtractè & concretè*. *Formaliter ſive abſtractè*, ſignificat ipſam poteſtatem vel officium, de quo *Paulus Rom.13. v.1.& 2.* ſic inquit: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. Non enim eſt poteſtas, niſi à Deo. Materialiter ſive concretè* ſignificat ipſas perſonas in officio magiſtratus conſtitutas: qua in ſignificatione & h.l. potiſſimum capitur.

3. Variis porrò nominibus Magiſtratus, tùm in ſcripturis ſacris, tùm à Politicis & hiſtoricis inſigniuntur. Dicuntur enim propter officium quod gerunt divinum, 1. Dii, *Pſalm. 82. verſ. 1. & 6.* 2. Vocantur ἐξουσίαι, hoc eſt, poteſtates, *Rom. 13. v.2.* 3. appellantur ἐξουσίαι ὑπερεχούσαι, hoc eſt, poteſtates ſupereminentes. 4. Alio nomine dicuntur ordinatio, *Rom. 13. v.1.* 5. Item dicuntur principes, *ibid. v.3.* 6. Appellantur, *Matth. 22. v.21.* Cæſares. 7. *Luc. 22. v.25.* vocantur Reges. 8. Vocantur Diaconi Dei, *Rom. 13. v.4.* & miniſtri Dei, *ibid. v.6.* 9. Item vindices ſive ultores ad iram, ei, qui, quod malum eſt, fecerit. *ibid. v.4.* 10. Vocantur benefici. Gnedige Herren / *Luc. 22. v. 25.* 11. Item Dominatores. Gewaltige / *ibid. v.25.* 12. Dicuntur nutritii Eccleſiæ, *Eſaia 49. v.23.* Item dicuntur κτίσις ἀνθρωπίνη, hoc eſt, humana creatura, *1. Pet. 2. v.13. Matth. Dithmarſ. lib.3. Polit. ſect.1.*

4. Definimus magiſtratum (*non abſtractè ſed concretè*) perſonam publicam, legitimâ imperandi poteſtate inſtructam, ad bene regendam & adminiſtrandam Rempub. *Hœn. diſp. Polit. 3. th. 2.*

5. Conſtitutio magiſtratus eſt vel *legitima* vel *illegitima*. *Legitima* rurſum *duplex*: vel *divina* vel humana.

6. *Divina* vocatur, quâ ipſe Deus imperium magiſtratui, immediatè decernit. Cujus rei illuſtre exemplum extat in vocatione Moyſis, *Exod. 3.*

7. *Humana* eſt, quæ fit conſenſu ſubditorum vel expreſſo vel tacito. Eſtq; duplex. *Ordinaria* vel *extraordinaria*.

8. *Ordinaria* duplici modo expeditur: *Electione* & *ſucceſſione*.

9. *Electio* eſt ordinarius imperium demandandi modus, per quem magiſtratus à ſubditis rectè & ritè eligitur.

10. Cauſa efficiens electionis eſt jus ſeu poteſtas eligendi, quę pen-

pendet vel à *lege ſcripta* vel à *conſuetudine* diu in Repub. recepta & uſurpata. Atq; ſic hoc jus eligendi vel univerſo competit populo, vel conceſſum eſt certis quibusdã hominibus : quemad.in noſtro imperio, ſeptemviralè eſt collegium , cui jus Cæſarem eligendi competere, nullum prorſus eſt dubium, *per c. venerabilem , extr.de elect. Aur.Bull.t.7.* Quibus ergò neq; à lege neq; à conſuetudine hæc poteſtas competit, Magiſtratum eligere & conſtituere omninò prohibentur.

11. Forma ſeu modus electionis cuiq; Reipub. certus eſſe ſolet: prout Romani noſtri Imp.forma & modus eligendi deſcribitur *in Aur. Bull.t.2.* In qua ſingulariter diſponitur, ne electores ex electionis loco diſcedant, quam ſi legitima omnibusq; numeris abſoluta electio fuerit peracta. itemq; quod ſi ſpatio 30. dierum non conſenſerint, pane & aqua tamdiu alendi ſint, donec voluntates eorum in unum conſpirent.

12. Expeditur autem electio *duplici* ratione, vel per *ſuffragia*, vel per *ſortem*.

13. Per ſuffragia electio quando fit, dicitur modus principalis & fieri debet in conventu & loco publico omnibus, quos jus ſuffragiorum tangit, peculiariter citatis, ut is, qui majore eorum conſenſu deſtinatus eſt, admittatur.

14. Cum autem poteſtas eligendi iis, ut collegio & omnibus competat, ab uno vel altero electio expediri nullo modo poteſt.

15. Eſtq; electio porrò *Voti liberi* vel *reſtricti*.

16. *Voti liberi* electio dicitur illa, cum licita eſt ſuffragatio in perſonam quamcunq; ad magiſtratum magis idoneã, ſive ea ſit ejusdem ſive diverſæ nationis aut conditionis.

17. *Voti reſtricti* & determinati dicitur illa, quæ certis circumdata limitibus & eſt ad certas & determinatas perſonas, gentem, familiam, nationem determinata. Quâ electione imperium noſtrum etiãnum, *ex Carol. IV. Aur. Bull.* præſcripto utitur & ad faſces neminem admittit, qui ſe non ex ſanguine Germano ſatum docere poſſit. *Schleid.lib.1.ſub An.*1519. ubi Moguntinus cordatè & eleganter pro ea conſuetudine diſſerit.

18. *Per ſortes*, vel alio aliquo caſu fortuito, quando fit electio, dicitur modus minus principalis, quia ad eum eligendi modum rarius eſt deveniendum, & non niſi neceſſitate urgente, quando vide-

Digitized by Google

[illegible] ratio & conſilium deficit & candidatorum, diſcordibus eligentium votis nominatorum, par eſt, genere, virtute, opibus aliisq; requiſitis, conditio: tunc enim ſorti electionem committendam & ita decidendam eſſe, quicquid alii dicant, affirmare non dubitamus.

19. *Subjectum* electionis eſt perſona ad Magiſtratum idonea, vel ex toto populo vel ex certo ejus genere & ordine cooptanda. Illi adhuc quædam, principaliter, quædam minus principaliter requiruntur.

20. Principaliter ſexus & bona animi in conſiderationem veniunt.

21. Quo ad ſexum, ad potiorem & naturâ & lege capacem deferri magiſtratus debet: eſt autem is teſte, *Ariſt. 1. Pol. 5.* maſculinus. Mulieribus proinde Imperium ordinariè non conceditur.

22. Bona animi, quæ in magiſtratu eligendo requiruntur ſunt virtus & eruditio.

23. Virtus propterea, quod impoſſibile ſit, ut alios quis contineat, qui ſe ipſum non continet. *Cic. pro L. Man.* aut commode puniat illa flagitia, quibus ſe quoq; affinem eſſe novit, cum ſemper illud tritum audire cogatur: Medice cura te ipſum.

24. Virtus in eligendo Magiſtratu ſolet conſiderari triplicitèr: Reſpectu *Dei*, vel *ſuipſius*, vel *alterum*.

25. Reſpectu Dei eſt pietas, quam imprimis Plato in magiſtratu eligendo requirit, *lib. 3. de ll.* Pietati enim cum ſe dat magiſtratus duos iſtos qui circa eum ſunt, ſcrupulos ſtudioſe evitet, ſcilic. Superſtitionem & impietatem. Utriusq; peſtis ſatis nobis cognitæ [illegible] vero ſuperſtitionis, quam veriſſime [illegible] humanarum mentium [illegible] [illegible] barbarit animis [illegible] *Plut.* [illegible] *in* [illegible] humileq; & depreſſum animum [illegible] omni [illegible] ſucceſſu [illegible] [illegible] ſit [illegible] Deus.

26. [illegible] Magiſtratus reſpectu requiritur [illegible]

[illegible]

[illegible] verſari & in foro agere non poſſunt, niſi eorum quæ no-[illegible] de die teſtimonium proferre velint. *[illegible] apud Dion* [illegible] *Schonb. lib. 2 Polit. c. 23.* 2 *Caſtitas*, ut ſcil. non tantum corpus ab [illegible] maculis purum conſervet, ſed etiam occaſiones ad impudiciti[illegible], ſanguine viperino cautius evitet. Nam qui obnoxii [illegible] huic crimini, ſubitò convolant ad alia; Id quod docet ſuo exem-[illegible] *[illegible] Salomon. [illegible] lib. 3. [illegible] Nero. Tiberius*, &c. Abſtinere ergò debent magiſtratus à tanta turpitudine, ne pœnitere Demoſtheni-[illegible] ſequatur. *Macrob. lib 2. cap. 2, Schonb. lib. 2. c. 25.* 3. *Magnani-mitas*, ut neq; perturbationi animi, neq; hominis fortunæ ſuccumbat, *[illegible]*. Sed adverſus convicia & malos rumores [illegible] ſe pati-[illegible], neq; tam facile lubricum linguæ ad pœnam trahat, *[illegible] magiſt. & l. unic. C. ſi quis imp. maledix.* Ita acerba ferat, ut nihil à ſtatu naturæ, nihil à dignitate ſapientis diſcedat. *Cic. 1. off.* Propterea illud *Senecæ 4. de [illegible]* in ore ſit: *Si magnanimus fueris, nunquam iudicabis tibi contu-meliam [illegible] non novit nihil [illegible] animum nocendi habent, & non [illegible] [illegible] magnum & [illegible] ſenſionem [illegible]*, quæ commune humanæ imbe-cillitatis inexpugnabile dicitur. *Sen. epiſt. [illegible] Schonb. [illegible] Modeſtia*, ne vi-delicet ob fortunæ indulgentiam, ejuſq; proſperitatem luxuriet, ſed potius ex monito [illegible] non [illegible] hominem [illegible], quam homi-nibus præeſſe cogitet [illegible] mortalibus, non eſſe [illegible] *[illegible]*

27. Aliorum reſpectu requiruntur [illegible] na-turâ & uſu acquiſitæ. Sunt enim magiſtratus oculi civitatis, quibus excæcatis, reliquæ partes non vident *Melch. Iun. part. 1. q. 2[illegible]*. Unde ver-ſutum magis & callidum, quam ſimplicem, eligendum eſſe dicimus, *[illegible]* 2. *Iuſtitia*, qui magiſtratus debet eſſe jus quoddam a-nimatum & lex loquens. *Ariſt. 5. Eth. [illegible]*. Quâ remota regna nihil aliud ſunt, quam magna latrocinia. *August. [illegible] Civ. Dei.* 3. *Clementia* cum ſe-veritate conjuncta, quæ firmum ac ſtabilem reddit magiſtratum: hæc in quamcunq; domum pervenerit, eam fœlicem ac tranquillam præ-ſtabit. *Sen. 1 de Clem. c. 5.* Nã qui benignitate & clementia imperiũ tem-peravere, his candida & læta omnia ſemper fuere. *Sal. ad Cæſ.* Unde re-

 ctè

& e *Senec.* Qui vult amari, languida regnet manu. Errat si quis existimat, tutum esse ibi Regem, ubi nihil a Rege tutum. Securitas securitate mutua paciſcenda eſt, *Senec. ibid. c.* 19. *Schonb. d. l. c.* 31.

28. Potiſſimum autem Magiſtratus ſibi acquirat cognitionem artium, linguarum & eloquentiæ, quo populum adversum inſolentem, delicatum, contumacem ſua oratione mollire & temperare poſſit. Diſciplinarum item practicarum & duarum facultatum ſuperiorum Juris & Theologiæ, ſcientiam ſibi acquirat non contemnendam.

29. Cæterùm minus principaliter in magiſtratus electione ſpectanda ſunt bona corporis & bona fortunæ. Bona corporis utpote ętas, ſtatura, forma. Bona fortunę, utpote facultates, ortus, familia.

30. Ratione ætatis, nec pueros nec penitus immaturos adoleſcentes, uti nec climacterem magnum & fatalem ingreſſos, ſed mediæ ætatis homines eligendos cenſemus. Mediam autem ætatem ab anno 30. ad 60. dicimus. Nec tamen juvenes, poſt 25. annum aptos excludimus. cum & *ex Aur. Bull.* præſcripto ad electoratus & alios principatus Imperii admittantur juvenes 18. ann. *Vide hac de q. Melch. Iun. p.* 1. *q.* 14. *Keck.* 1. *Polit.* 2.

31. Quantum ad ſtaturam attinet, quia anguſtam perſonam, anguſtum decet corpus, magis eligendum putamus hominem proceræ ſtaturæ, quam humilis, quia iſta externa & in oculos incurrens corporis ſpectabilitas atq; majeſtas, ſubditos magis ad venerationē & reverentiam commovet, cæteris tamen paribus, ut ſemper dotes animi præferantur dotibus corporis. Nam non rarò accidit, ut in pulchro & procero corpore malus habitaverit animus. Unde non fruſtra dictum: Parvo in corpore magnam ſæpè virtutem, & ſub deformi corpore, vim mentis magnam abſconditam latere.

32. Et quod de ſtatura, idem quoq; de formæ præſtantia & apta membrorum proportione aſſerimus. *Caſ.* 3. *Polit.* 11. Nam præſtat Regem quam regnum claudicare.

33. Ratione facultatum, pauperem virtuoſum dicimus deo divitibus præferendum. *Caſan. Sph.* [illegible] *Iun. p.* 1. *q.* [illegible] *Polit.* 2.

34. Ratione ortus incolam peregrino præferendum eſſe putamus. *Melch. Iun. & Keck. d. l.*

35. Familiæ inſuper ratione, nobiliori loco & familia ortos, igno-

ignobilioribus parentibus progenitis pleriq; præferunt. Quos ſi digni ſint & reliquos virtute excellant, meritò præferendos & nos arbitramur: Alias non tàm homines, quàm hominum actiones in bene conſtituta Repub. conſiderandas eſſe, dicimus.

36. Deniq; cum in magiſtratum omnes oculos ſuos habeant fixos, in cujus vitam veluti ſpeculum intueantur, dicta ſimul & facta animadvertant, nō abs re faciunt Politici, quando cōmuniter omnes ac ſingulos electores hortantur, ne eligant in magiſtratum, vitâ viles, vel ſordidarum artium Profeſſores, *l. 6. C. de dign. & l. unic. C. negot. ne mil.* nec improbatæ vitæ viros & notatos infamiâ, *l. 2. C. de dignit. & l. unic. C. de infam. & l. 12. ff. de decur.* nec criminis publici reos, *l. libert. 17. § in q. l. Lucius, 21. § antep. ff. ad municip. & l. unic. C. de reis poſtul.* nec hæreticos, *Nov. 45. à pr. uſq; ad § enim verò*, nec ære alieno nimium gravatos, *l. 6. § debitores, ff. de mun. honor.* nec ambitioſos, *l. un. ff. ad L. Iul. de amb. Schonb. 2. Pol. 7.*

37. Effectus electionis eſt, ut electus ita ritè delatum munus ſuſcipiat. Verùm cum is, qui electus eſt ſæpè abhorreat à delato munere, vel vi qua majore & caſu fortuito impediatur, fit ut interdum electio ſuo careat fine. Quo caſu, ſi delectus haberi poſſit & plures ſint excellentes & ad hoc vel illud munus apti, & tempora Reipub. libera & extremis neceſſitatibus non expoſita neminem cogi poſſe arbitramur: Secus verò ſi unus dictorum caſuum ſe offerat. *Caſ. lib. 5. c. 7. q. 4. Iun. p. 1. q. 8.* Illud tamē probe obſervandum, multos recuſationis ſpecie, delatum munus flagrantiſſimè deſiderare. Et tantùm de electione.

38. *Succeſſio* eſt modus conſtituendi magiſtratum ordinarius, per quem, magiſtratui prædeceſſori vita defuncto, ſuccedit alius.

39. *Eſtq; duplex:* teſtamentaria & legitima.

40. *Teſtamentaria* eſt, quâ is, quem ultima prædeceſſoris voluntas, plenum de ſuo regno jus diſponendi habentis, ſucceſſorem eſſe voluit, ſuccedit.

41. *Legitima* ſeu ab inteſtato, quando nempè legibus & ſine facto hominis magiſtratus liberis primò, *arg. l. 12. ff. de ſuis & legit. & l. cum ratio, 7. ff. de bonis damnat*, & poſt eos agnatis ſecundum gradus prærogativam, defertur.

42. Nomine liberorum intelligimus regulariter maſculos, non fœminas, uti antea dictum.

43. Item

Digitized by Google

43. Item intelligimus liberos naturales & legitimos ſimul. Spurii & naturales, cum in locum & hereditatem alicujus privati hominis, *ex ll.Rom.* ſuccedere non poſſint, quanto minus in regnis. *invaluit.20.de Elect.Tholoſ.2.de Repub.c.* 8.

44. Nec intereſt legitimati ſint,necne. Nam extra legitimum matrimonium, ortus regalis & principalis, non militat. *Dar. Phrygius pr.libr.de bell.Troian.*nec quis allegare poſſunt,quod ad ſucceſſionē faciat. Cùm enim nullū habeant jus,nulla etiā injuria illis hac ratione infertur. *Vult. lib.1.F.c.9.n.21.Ritterhuſ.part.F.lib.1.c.13.Hotom.ad § naturales,lib.2.F.t.36.Zaſ.de F.part.8.n.74.Mynſ.cent.5.obſ.42.n.5. Weſenb. c.6.F.n.11.Gail.lib.2.obſ.142.n.12.Valen. Forſt.in tract.de ſucceſſ.ab inteſt. lib.6. cap.39.*

45. Inter ipſos tamen liberos legitimo matrimonio procreatos in ſucceſſione, non eſt par ſemper omnium conditio: ſed in Regnis & feudis præſertim majoribus, dignitatem [illegible] habentibus,ut ſunt, *Ducatus*, *Marchionatus*,*Comitatus*, primogenitus omnibus ſuis fratribus ſecundo tertio, quarto,ultimo, &c genitis præfertur: ita tamen, ut primogenitus fratribus ſuis, de alimentis honeſtè dignè & congrue ſic provideat, ut & ipſi ſtatum ſuum & locum pro dignitate tenere poſſint, & ut primogenitus regnum ſibi commiſſum à nimio onere liberum retineat. *l.5.ff.de agnoſc.lib.& l.3.& 4.C.de alend. lib.*[illegible] *tr.de primogenit.quæſt.4.Cothman.Iur.reſp.1.* [illegible]

46. Eo verò caſu, quo gemelli naſcuntur, primo in lucem editum potiorem habendum ſtatuimus, *arg.Gen.25.v.25.& ſeqq.& l. Arethuſa 15.ff.de ſtat.hom.* Quod ſi verò neſciatur,quis ſit primogenitus, res ſorti committenda eſt. *Tholoſ.*[illegible] *n.2.*

47. Si verò primogenitus moriatur, relicto filio & fratribus,nepotem patruo hoc caſu, præferendum eſſe aſſerimus. *Tholoſ.2. de* [illegible] *Tiraquell.d.tr.q.40.Covar.in qq.Pract.c.38.* 70. Id quod in Germania noſtra de ſeptemvirorum liberis expreſsè deciſum, *in aur. Bull.Caroli V.rubr.*von der Erbbiſchoffen Segen [illegible] ſoll der erſtgeborne Sohn.

48. Nec intereſt, utrum primogenitus ante vel poſt acquiſitam à parte Imperii dignitatem,natus. Nam tempore mortis demū bona paterna in diviſionem veniunt, non verò tempore acquiſitionis,*l.6.C.de inoff.teſt.* Atqui tempore mortis, æque eſt filius,qui ante, quàm

quàm qui poſt regnum adeptum natus eſt, *arg.l.ſenatoris, ff. de ſenat. l. 2. § in filiis, ff. de decur. Tholoſ. 7. de Repub. Val. Forſt. d. tr. c. fin. à n. 27.*

49. Porrò primogenitum adſumendum eſſe omnem, etiamſi ob vitium corporis vel animi, quia vel mutus vel ſurdus, vel alteri cuidam affectui obnoxius, ad regnandum inhabilis videatur. *Keck. 1. Pol. 4. p. 117.* Ut & in caſu, ſi adhuc in utero, vel minor, vel ab hoſtibus captus, tutores vel curatores agnati vel cognati conſtituendi ſunt. *Tholoſ. lib. 26. de Repub. c. 5. Dan. 3. Pol. 6.* Et tantum de modis ordinariis.

50. *Ad extra ordinariam* Magiſtratus conſtitutionem, referimus omnes alios modos; juſtos tamen, qui juxta quoſdam dividuntur *in armatam & togatam.*

51. *Armata eſt*, cum jure belli regnum aliquod occupatur à Magiſtratu, atq; adeò, quando populus armis ſubigitur & vi conſtituitur imperium. Cum id, quod captum eſt ex hoſtibus, dominio victoris ſtatim ſubjicitur, *l. naturalem, 5. § fin. l. adeò quidem, 7. in pr. l. transfugam, 51. ff. de A. R. D.* Armis tamen dico juſtis, juſtaq; ex cauſa ſuſceptis. Secus enim ſi vel animo ampliandi imperium, quia juſta cauſa belli non eſt, ſed quaſi latrocinium & homicidium: quemadmodum Turca magnam orbis terrarum partem ſubegit: vel ob propriam gloriam & commodum, quia non ad magiſtratus; ſed ad Reipub. utilitatem bellum dirigendum, quis ſuſceperit. *Caſm. c. 36. vit. Polit. Hippol. in princ. cap. 2.*

52. *Togata eſt*, cum jure contractus & obligationis magiſtratus obtinetur. Id quod fit, *vel* jure legitimæ emptionis, cujus exempla plurima ſunt *vel* donationis, quemadmodum Rex Galliȩ Delphinatum à principe Umberto *Ann.* 1349. accepit, eâ lege, ut Regis filius natu maximus *Delphinus* diceretur & ditionem illam, tanquam Imperii feudum ab Imperio recognoſceret. *Theod. Nihem. lib. 2. hiſt. c. 25.* Quo etiam titulo cucullatus Papa ſuum ſuorumq; Imperium defendere conatur, ſed quam falſo, in ſequentibus diſp. planum faciemus: *vel* jure dotis, cujus rei exempla habemus plurima in principibus Germaniæ noſtræ. Hoc enim legitimo titulo, Maxim. I. Imp. ductâ in uxorem Mariâ, Caroli Burgundiȩ Ducis bellicoſi filiâ, ſortitus eſt Belgium Philippus ejus filius, ductâ Johannâ Regis Ferdin. filia, univerſam Hiſpaniam, &c. *vel* jure fœderis & pactorum familiarum ſeu gentilitiorum, quæ dicuntur, die Erbverbrüderung oder Erbvereinigung. *Et hoc uſq; de modis legitimis.*

Digitized by Google

53. *Modo illegitimo* magiſtratus & adminiſtratio acquiritur, *violentia, vinolentia, fraude & largitionibus*, &c.

54. *Violenter* ſeſe ingerunt multi, cum magno eorum, qui parere debent, faſtidio. Sic Abimelech auſpicatus eſt imperium cæde 70. ſuorum fratrum. *Iud.* 9. Sic Tarquinus Superbus ſcelere partam poteſtatem melius egit, quam acquiſivit. *Flor. lib.* 1. *c.* 7. Sic Agathocles, *de quo Machiav. de princip. c.* 8. Sic Turcæ hodie auſpicantur ſuum imperium à jugulatione fratrum, peſſimo Monarchiæ obtinendæ Zelo.

55. *Vinolentiâ* interdum acquiri dominatum diximus. Conſtat enim, Piſonem ſic præfectum eſſe factum *Plin. lib.* 14. *Sueton. in Auguſt. c.* 42. Sic plurimi ad Rerumpub. adminiſtrationem venerunt temporibus Alexandri M. Tiberii & Heliogabali &c.

56. *Aſtu & fraude*, proditionibus ad magiſtratum & provinciam adminiſtrandam veniunt, dum per cuniculos rem agunt, alios multis conviciis proſcindunt & aliorum ruinis ſua ędificia exędificare ſtudent: quâ ratione & Agathocles, *de quo Machiav. d. l.* & Semiramis. *Iuſtin. lib.* 1. ad imperium venerunt. Quos apage!

57. Eſt adhuc alius modus, parum mitior, videlicet per *largitiones*. Nam cum mortalibus nihil carius pecuniâ, muneribus animos eorum, qui jus ſuffragiorum habent illaqueare ſtudent, ii, quorum animus ad magiſtratum gerendum ardet. Sic Nero Caſtris illatus, promiſſo donativo Imperator ſalutatus eſt. *Tacit. lib.* 12. *an. in fin.* Sic poſt mortem Pertinacis Imp. emebant Sulpitius & Julian. factis contrà ſe mutuis licitationibus; atq; actione paulatim ab iis facta, eò ventum eſt, ut ſingulis militibus vicena ſeſtertia ſedaturos promitterent. *Dion. lib.* 73. *p.* 843. *Et tantum de conſtitutione Magiſtratus.*

58. *Confirmatio fit inauguratione & jurejurando.*

59. *Inauguratio* eſt ceremonia ſolemnis & publica, quâ in poſſeſſionem quaſi inducitur, mittitur & inveſtitur Magiſtratus novus, *vide Tholoſ. de Repub. c.* 20. *Schleid. lib.* 19.

60. *Ius jurandum* eſt, quo ſe princeps ſubditis ſuis concepta juramenti formula obligat & obſtringit. *Nov.* 8. *in fin.*

61. *Diſtinguitur* Magiſtratus *dupliciter*: Ratione *poteſtatis* & ratione *numeri*.

62. *Ratione poteſtatis*, magiſtratus eſt *ſummus* vel *inferior*.

63. Summus

63. *Summus* in genere dicitur, qui totius Reipub. curam gerit, & jus habet imperandi magiſtratui inferiori.

64. *Dividitur porrò* in ſummum *ſecundum quid*, qui alium ſuperiorem recognoſcit: *& in ſimpliciter & abſolutè ſummum*, qui ſuperiorem humanum non admittit, & jura Reipub. adminiſtrat & executioni mandat, *Hæn. diſp. Pol. 3. theſ. 55. & ſeqq.*

65. *Inferiores* magiſtratus ſunt, quibus Reipub. poteſtas eſt demandata ad magiſtratum ſuperiorem auxilio & conſilio juvandum, & intra limites officii continendum. Unde Ephori, item Patritii ſeniores, principes, ſtatus, priores regni, officiarii conſiliarii, contutores, inſpectores & obſervatores magiſtratus ſuperioris dicuntur.

66. *Ratione numeri* magiſtratus dividitur *in Monarchicum & Polyarchicum.*

67. *Monarchicus* magiſtratus eſt, ubi unus tantùm rerum potitur.

68. *Polyarchicus* eſt vel *paucorum* vel *omnium*. Si eſt *paucorum*, dicitur *Ariſtocraticus*: Si verò *omnium* dicitur *Democraticus.*

69. *Ariſtocraticus* magiſtratus eſt, ubi præſtantiores & ſelectiores ad Reip. clavum ſedent. *Cui opponitur Oligarchicus* Magiſtratus, quando non præſtantiores & prudentiores, ſed potentiores & opulentiores ſive ditiores Rempub. adminiſtrant.

70. Democraticus ſive popularis magiſtratus eſt, quando univerſus populus imperium vel Magiſtratum obtinet. Cui opponitur Ochlocraticus Magiſtratus, & eſt nihil aliud, quàm effuſa populi, vel potius furentis ac turbulentæ plebis, impotentia, in quo ſtatu egenorum major, quàm publicæ utilitatis ratio habetur, nihilq; magis intenditur, quàm ut omnia furibundè pervertantur. Cujus magiſtratus exemplum habuimus ſuperiori ætate in Germania noſtra in tumultu ruſticorum. *Ann. 1525. Bod. 4. de Repub. 1. Dan. 1. Polit. c. ult.* Unde etiam oritur ſtatus Anarchicus, quando non reperitur, qui quoquo modo imperet, nec qui qualiter qualiter tantùm pareat, ſed quilibet pro ſuo arbitrio agit. *Bod. 6. de Repub. 4. Dan. d. l. Keck. 1. Syſt. 28.* Atq; ſic huc uſq; magiſtratus rudi minerva eſt diviſus; pluribus de ſingulis in ſequentibus agemus.

71. Forma & norma adminiſtrationis conſiſtit in legibus,

Digitized by Google

quæ ſunt anima & ſpiritus Magiſtratus. De quibus pluribus etiam agemus ſuo loco.

Et tantum de præceptis.

Quæstio I.

Vtrum Magiſtratus Politicus Deo placeat?

Magiſtratum non eſſe ſtatum Deo placentem & acceptum, Anarchi illi & ἄτακτοι homines teterrimiq; hæretici Donatiſtæ, ab Auguſtino refutati olim ſomniarunt & etiamnum hoc noſtro tempore pervicaciſſimi Anabaptiſtę inſaniunt: Quorum argumenta hæc ſunt: 1. Quia Reges & principes mundani plerumq; magnam ſuperbiam & tyrannidem exercent in ſubditos & in magna omnium rerum licentia (interdum & ſcelerum) vivunt. 2. Quia Nimrod, qui fuit ex maledicta Chami progenie, *Gen.*10. (venator robuſtus) primus fuit, qui Politicum magiſtratum ſibi arrogavit. 3. Quia Deus dedit populo Regem in furore ſuo. *Oſe.*13. 4. Ex verbis Dei ad Samuelem. 1. *Sam.*8. Cùm enim Iſraëlitę Regem poſcerent, reſpondit Samueli Dominus: Non te abjecerunt, ſed me, ne regnem ſuper eos. Ergò ubi eſt Magiſtratus Politicus, ibi Deus, ne regnet, rejicitur. 5. Quia omnis, qui ſumit gladium, gladio peribit, *Matth.*26. 6. Quia mundus non placet, *Ioan.*19. Ergò neq; regnum mundanum Deo placebit. 7. Chriſtus Eccleſiæ dedit poteſtatem claviũ, non gladii, *Matth.*16.18.

Verùm magiſtratum Politicum non tantùm à Deo ordinatum, ſed & eſſe ſtatum honeſtiſſimum, omni laude digniſſimum, Deoq; acceptiſſimum & commendatiſſimum, probamus fundamentis inconcuſſis. 1. Quia Magiſtratus eſt Dei ordinatio. Idq; probatur expreſſis teſtimoniis tàm ex veteri, quã novo Teſtamẽto, ex V. T. *Gen.*9. Deus ſtatim poſt diluvium ordinavit Magiſtratum Politicum, Noæ & filiis illius dicens: Quicunq; effuderit ſanguinem humanum, *per hominem*, fundetur ſanguis illius, ubi per hominem, Deus ordinarium Magiſtratum Politicum poteſtate gladii armatum intelligit. Et *Deut.* 16. Moyſi dicit Dominus: Judices & Magiſtratus cõſtitues in omnib. portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per ſingulas tribus tuas, ut judicent populũ in juſto judicio. Et 2. *Reg.*6. David de regio ſuo officio dicit: Dominus præcepit mihi, ut eſſem Dux ſuper populum Domini in Iſraël. Et *Dan.*2.*v.*21. dicitur: Quod Deus transferat atq; ſtabiliat regna. *Sic Dan.* 4.*v.*14. *&* 22. Altiſſimus dominatur in regna hominum,

Digitized by Google

minum, & cui voluerit dabit illud, & hominem conſtituet inter homines ſuper illud. Sic & Joſaphatus judices à ſe conſtitutos verbis ponderoſis & prægnantibus alloquitur, quando inquit: Videte quid faciatis. Non enim hominis exercetis judicium, ſed Domini & vobiſcum eſt Dominus in negotio judicii. Item ex N. T, *Rom.* 13. *v.* 1. *& ſeqq.* *Ioh.* 19. *v.* 11. Chriſtus de Pilato dicit: Ipſi deſuper datam eſſe poteſtatem. 2. Probatur idem ex elogiis honorificentiſſimis, de quibus in initio diſp. dictum, quibus videlicet nominibus in S. S. inſigniantur. 3. Ex mandatis divinis. Severiſſimè enim Deus præcepit ſubditis, ut Magiſtratus ſuos honorent, quemadmodum, *Rom.* 13. *v.* 1. præceptum adeò generale datum, quod tàm ad Eccleſiaſticos quàm Politicos ſeſe extendat. 4. à comminationibus divinis graviſſimis, *Exod.* 22. *v.* 28. tale extat præceptum: Diis non detrahes & principi populi non maledices. *Rom.* 13. *v.* 2. habetur, quod talis reſiſtat ordinationi Dei: Quibus argumentis firmiſſimè contra omnes Fanaticos concludimus: ſtatum magiſtratus verè divinum eſſe atq; ab ipſo Deo originem trahere. Quod verò attinet ad argumenta Anabaptiſtarum, ℞. ad 1. Comitti in eo fallaciam accidentis: dum vitia perſonarum ipſi ſtatui adſcribuntur. Non enim ſequitur: Pontifex Romanus miniſterium ſuum perperam adminiſtravit. Ergò totum Eccleſiaſticum miniſterium eſt è medio tollendum. Nõ enim tàm ad unius aut alterius mali Regis vel principis, quàm ad laudatorum & bonorum exempla reſpiciendum. Ad 2. ℞. Committi in eo fallaciam æquivocationis. Verba enim textus in d. l. ſunt ambigua, & variant interpretes, quorum aliqui venationem in bonam, aliqui in malam interpretantur partem. Deinde negamus Nimrodum primum fuiſſe Magiſtratum, contrarium enim conſtat ex *Gen.* 9. de quo ſupra. Et quamvis tyrannicè adminiſtraſſet, nihil hoc derogaret ſtatui, uti jam ante reſponſum. Ad 3. ℞. Committi fall. à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Non enim iratus eſt Iſraëlitis Deus, quod magiſtratum vel haberent vel non haberent, ſed quod diffiſi ſint Deo & non alia ratione ab hoſtibus ſe tutos exiſtimarent, quàm mutato Politicæ adminiſtrationis ſtatu, nimirum ſtatum Judicum in ſtatum regium. Ad 4. ℞. Similiter in eo committi fallaciam à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Ideo enim reprehenſi ſunt Iſraëlitæ, quod non fuerint contenti Magiſtratu illo Politico à Deo ordinato, & aliam

 for-

Digitized by Google

formam regiminis petierint. Ad 5. ℞. Committi fallaciam æquivocationis in vocabulo ſumere gladium. Chriſto enim ſumere gladium d.l. eſt idem, ac magiſtratui ordinario poteſtatem eripere & ſibi vendicare, quod in ſeditionibus contrà Magiſtratum fieri ſolet: Adverſariis autem ſumere gladium eſt, gladii poteſtatem legitimè adminiſtrare. Ad 6. ℞. Similiter committi fall. æquivocationis in vocabulo mundi. Quando enim dicitur. Quod mundus Deo non placeat, tunc per mundum intelligimus colluviem hominum impiorum & damnatorum & ſic opponitur regno Cœlorum & non regno Chriſti Eccleſiaſtico ſeu Spirituali. Ad 7. ℞. Committi fallaciam conſeq. Plus eſt in concluſione, quam fuit in præmiſſis. Unius enim incluſio, non eſt ſtatim alterius excluſio, præſertim in rebus per ſe diſtinctis. Alibi enim Magiſtratui Politico jus ſuum tribuit. *Matth.* 22. Date Cæſari, quæ ſunt Cæſaris. Et *Luc.* 22. Reges Gentium dominantur; vos autem non ſic. *Plura hac de quæſt. qui deſiderat, videat Luc. Oſiandr. in Echirid. Anapabtiſticum. q. 1. Iun. par. 1. q. 7. Matth. Dithm. lib. 3. Polit. ſect. 3.*

QUÆSTIO II.

Vtrum vir pius & verè Chriſtianus bona conſcientia officium magiſtratus gerere poſſit?

Negant hoc Anabaptiſtæ moti his argumentis. 1. Quia in N.T. unum tantùm habemus Regem, nempè Jeſum Chriſtum. Ergò, ceſſare debent illa, quæ in V.T. conceſſa populo Iſraëlitico. 2. Nõ auferetur Sceptrum de Juda, &c. donec veniat Schiloh, *Geneſ.* 49. Ergò, poſtquam jam Chriſtus apparuit, nullus poteſt eſſe amplius locus Sceptro, hoc eſt, Magiſtratui Politico. 3. Ex dicto *Luc.* 22. Reges Gentium dominantur. Ergò nõ Chriſtianorũ Principes & Reges. 4. Quia *Matth.* 20. Chriſtus filiis Zebedæi petentibus prioritatem in regno Chriſti, hoc ſimpliciter denegavit. Ergò non vult, ut ſit prioritas vel Magiſtratus Politicus inter Chriſtianos. 5. ab exemplo Chriſti. Quia Chriſtus, cùm animadverteret populum hoc agere, ut in Regem ipſum crearent, in deſertum aufugit. *Ioan.* 6. Et cum poſtularetur ab aliquo, ut judicem ſe interponeret dividendæ hæreditatis, reſpondit: Homo quis me conſtituit judicem, *Luc.* 12. Non ergò vult Chriſtus, hominem Chriſtianum Politicis officiis occupatum eſſe. 6. *Luc.* 6. Nolite judicare & non judicabimini. Nolite condemnare & non condemnabimini. 7. *Matth.* 16. Quia Chriſtus non gladium ſed crucem

Digitized by Google

cem Chriſtianis imponit. 8. *Matth.5.* Beati ſunt miſericordes, pacifici & qui propter juſtitiam patiuntur. Atqui, qui ſunt in Magiſtratu non poſſunt eſſe miſericordes, & pacifici. Ergò. 9. Quia *Matth.* 10. tanquam oves inter lupos ſe emittere dicit Chriſtus ſuos diſcipulos: Atqui cum Magiſtratus ſunt lupi, non poſſunt pii magiſtratum gerere. 10. Quia Chriſtus Petrum jubet recondere gladium in vaginam: 11. *Matth:* 24 *Ioan.*15. *Luc.*21. &c. Chriſtus vaticinatur diſcipulis ſuis, quod ſiſtendi ſint coram Regibus ab iiſdem perſecutionem experturi ſint. Cum ergò Magiſtratus Politicus ſint perſecutores Eccleſiæ: Ergo, &c. 12. Quia 1. *Pet.*2. inquit Chriſtus: Subjecti eſtote: Vult ergò Chriſtianos eſſe ſubditos & non imperantes. 13. Quia viginti quatuor ſeniores mittebant Coronas ſuas ante thronum Chriſti, *Apoc.4*. Quod deſignat Politicos Magiſtratus converſos ad Chriſtum, ſeſe abdicare debere Coronis & imperiis. 14. Quia Joatham in Parabola ſua docet, Regnum non appeti ab oliva, ficu aut vite, hoc eſt, ab hominibus piis, frugi aut pacificis, ſed à rhamno, hoc eſt, ab hominibus profanis & impiis, *Iud.* 9. Ergò officium Politici Magiſtratus hominem Chriſtianum non decet.

Verùm Chriſtianis & piis hominibus æquè ac infidelibus, Politici magiſtratus functionem competere, quin & illos oblato munere recipiendo & piè & laudabiliter facere aſſerimus & probamus his fundamentis. 1. Quia conſtat ex præcedenti quæſtione, magiſtratus Politici adminiſtrationem eſſe juſtam, piam ſanctam, Deo placentē. 2. Exemplis tàm V. quam N. T. idem probatur. Ex V. T. Melchiſedek fuit Rex & Sacerdos, *Gen.* 4. Moſes princeps populi, *Num.*12. Joſua fuit Dux Iſraëlitarum. Totus judicum chorus, Propheta Samuel, qui & ſimul Sacerdos fuit. Rex David. Rex Aſſa. Joſaphat, Joas, Hiskias, Joſias, &c. quos certum eſt fuiſſe Dei amicos. In N. T. Nicodemus erat unus ex principibus Phariſæorum. *Ioan.*3. Joſeph ab Arimathia fuit Senator, pars Politici magiſtratus, &c. Quod ergò attinet ad objecta argumenta R. ad 1. Nullam eſſe conſequentiam in argumento. Contrarium enim manifeſtè probatum eſt. Non enim adverſatur officium Politici magiſtratus apud Chriſtianos regno Chriſti: Magiſtratus quippè Chriſtianus Dei gloriam & Eccleſiæ ſalutem promovet & nullo modo adverſatur. Ad 2. R. Eſſe fall. Petitionis principii. Non enim Patriarcha Jacobus docuit adventu Chriſti omnē

pote-

poteſtatem Politicam eſſe abrogandam, ſed voluit notare certum tempus, quo Chriſti adventus in carnem certò ſit ſperandus. Ad 3. ℞. eſſe fall. ignorationis elenchi. Chriſtus d.l. non diſtinguit inter Chriſtianos quoſcunq; & inter Polit. magiſtratum; ſed inter miniſteriũ Eccleſiaſticum & Politicum gubernaculum. Ad 4. Committi fall. à dicto ſecundum quid, ad dictum ſimpliciter, quia denegavit illis Politicas dignitates tantùm ob eam cauſam, quod erant electi ad Eccleſiaſticum miniſterium obeundum. Ad 5. ℞. Chriſtum ſuo exemplo nullo modo Politicam adminiſtrationem damnare, ſed diſtinguere inter officium Eccleſiaſticum & Politicum. Ad 6. Chriſtum d.l. reprehendere privata & intempeſtiva noſtra judicia. Ad 7. Quod non ſint contraria tollere crucem & gerere gladium. Nam habent etiam Politici pii magiſtratus ſuos carduos & tribulos, quibus in officio vexantur. Ad 8. ℞. Quod ſit vana & futilis ratio conſequentię: Hoc autem ſequitur: Magiſtratus eſt Chriſtianus. Non igitur aliter ſperandum, quam ipſum ſecundum leges Chriſti miſericordem & pacificum futurum. Ad 9. ℞. Quod ſit ſimiliter vanum, futile & blaſphemum, quod dicant, magiſtratus eſſe lupos. Et eſt proinde à baculo ad angulum argumentari. Chriſtus Apoſtolis ſuis mundi furores prædicit. Ergò de magiſtratu Politico ſermocinatur. Ad 10. ℞. Petrum ideò reprehendi à Chriſto, quod tanquam privatus officii limites trangreſſus ſit. Ad 11. ℞. Non valere conſeq. à magiſtratibus infidelibus ad fideles, à perſecutoribus ad defenſores & nutritios, à malis & bonos. Ad 12. ℞. Sermonem tantùm eſſe de ſubditis, & non de officio magiſtratuũ. Ad 13. ℞. Quod illa viſio merè ſpiritualis ſit, unde nihil huc pertinere poteſt. Per ſeniores enim illos Eccleſia triumphus deſignatur, quæ depoſitione Coronarum, fatetur, ſe non niſi ex gratia vitam æternam accepiſſe. Ad 14. ℞. Quod ſit falſa & blaſphema ratio, qua Anabaptiſtæ magiſtratum inter rhamnos & tribulos numerant. Joatham non invehitur in officium Politici magiſtratus; ſed in levitatem & ſcelus Sichemitarum, uti ex contextu conſtat. Plura qui aveat, legat. *Luc. Oſiand. d. Enchirid. Anabaptiſt. q. 2.*

Quæstio III.

Vtrum electio ſuceſſioni præferenda?

Pro ſucceſſione pugnant. *Tholoſan. lib. 7. c. 4. Bodin. lib. 6. c. 5. Aegid. Roman. lib. 3. de reg. princ. Buridan. 3. Polit. q. 25. Ioan. Marian. lib. 1. de regn. c. 3. Caſ.*

3. Polit.

Digitized by Google

3.*Polit.c.* 1. *Hotom.de antiq.jur Reg. Gall.lib.*1.*c.*14.*Didac. Covarr.pag.*1.*pract. qq. Lipſ.lib.*3.*Polit.c.*4.*Eberhard.à Weihe in q.de hac mater.Kecker.lib.*1.*Polit.c.*4. 1. Quod plurimi populi ſucceſſione ſunt delectati atq; ex illa Reges ſuos petierint utpote de Ægyptiis, Parthis, Medis, Africanis, Turcis, Indis, Francis, Hiſpanis, Corinthis, Thebanis, Epirotis, Pertiſinis, Arabibus, Moſchowitis, Lacedęmoniis, Hetruſcis, &c. teſtatur, *Bod. d.l.n.*718. 2. Quia ſucceſſio eſt naturalis modus conſtituendi magiſtratum; electio verò artificialis: Atqui naturalia præferenda ſunt artificialibus. Ergò. 3. Quia ſucceſſio continuat regni ſtatum benè conſtitutum & impedit interregnũ, quod nihil aliud, quam ἀναρχίαν importat, & graves in Rempub. clades infert, dùm enim Reſpub. ſine Rectore fluctuare incipit, ut navis in medio mari ſine navarcho, legib. ſilẽtibus & ſpe concepta impunitatis, Reſpub. repletur homicidiis, vindictis, ſceleribusq; aliis *Tholoſ.d.l.nu.*29.*& Bod.d.l.p.*1124. 4. Quia libentius & facilius obtemperat populus conſueto Domino, quàm alteri, qui eligitur ex familia non receptâ, de quâ re eleganter *Tholoſ.d.l.n.*21. 5. Quia illi diligentius & accuratius præparari poſſunt ad regnum gubernandum, qui ſuccedere debent, cum contra illi, qui eliguntur, ſæpè non ſint præparati ad regnum tàm amplum administrandum. *Caſ.Sph.civit. lib.* 3. *c.* 11. 6. In electione, aut eligitur, vel potentior aut inferior. Si potentior, tunc magis ſtudebit regno Patrio, quàm electivo, atq; ſic fit, ut ærariũ ejus & jura imminuantur Patrimonia Reip. exhauriantur, quâ de re eleganter *Tholoſan. d. l. n.* 22. Quod ſi verò eligatur inferior & humilior, is cum tenuioribus rebus aſſuetus, ſtatim animum attollit, ſecundum illud. Deterius nihil eſt humili, cum ſurgit in altum. 7. Huc accedit, quod nova ſubditis imponantur tributa vectigalia, & exactionibus aliis multis ſubditi affligantur. *Tholoſ.d.l.n.*16. 8. Quia electio pendet ex poteſtate vel favore eligentium; Atqui eligentes multis modis corrumpi poſſunt. 9. Quia ſpes de aliquo concepta facilè eligentes poteſt fallere. Non enim novũ ut homines, quorum virtus, dum privatis ſuis intenti agellis, fuit conſpicua, in deterius vergant adepta licentia. *Schonb. lib.* 2. *Polit.c.*1.

Contrà electionem prę̨ferendam eſſe ſucceſſioni evincunt hęc argumenta. 1. Quia Germania, Ungaria, Polonia, Bohemia, &c. huc uſq; electione uſi ſunt, magno cum Reipub. ſuæ commodo. 2.

Digitized by Google

Quia electio eſt antiquior ſucceſſione. Nulla enim poteſt eſſe ſucceſſio, niſi olim aliquis fuerit electus in cujus locum poſtea alius ſuccedere poſſit. Sic Romanorum primi Reges auctoritate Senatus, juſſu populi conſtituti ſunt, *Halyc. lib.* 4. 3. Quia electio dignisſimum quemq; & optimum quærit. Atqui imperium digniſſimo cuiq; attribuendum ipſa natura ſuadet. *Bodin. libr. 6. cap.* 4. 4. Virtus ſemper certior dux eſt quam natura. *Caſ. lib. 3. Sph. c. 11. q.* 2. Atqui electio fit ſecundum virtutem. Ergò, &c. 5. Quia per electionem libertas Reipub. magis ſtabilitur. Nam poſſunt ſic conditiones proponi & & præſcribi principibus futuris, in quas oportet eos omninò conſentire antequam recipiantur. 6. Quia majorem parit benevolentiam erga ſubditos, qui elegerunt. Nam quia in electionibus plures ſunt candidati, qui regnum ambiunt, quod & ipſa vox electionis indicat; eligere enim eſt, ex multis unum legere: Idcircò qui novit ſe regnum ambiviſſe & quæſiviſſe, agnoſcet ſe magis eſſe obligatum regno, ad quod fuit aſſumptus cum contra is, qui ſucceſſit cogitet coactos fuiſſe ſubditos, ut hunc Regem ferrent. 7. Quia is, qui electus eſt, facilius poteſt moneri & moveri, quam is qui ſucceſſit. Atq; ſic acies ab utraq; parte parata eſt; cujus jam turmæ noſtra jungenda vexilla? Ita habe: Utramq; Reipub. utilem & neceſſariam eſſe, & in eò conſuetudinem loci maximè eſſe attendendam, qua ſi ſucceſſio probetur, noſtrum nõ eſt, ut illam improbemus. Verùm in comparatione, pro electione pugnandum ſtatuimus: plus enim ponderis & roboris in ſe habent argumenta, quæ pro electione afferuntur, quam quæ pro ſucceſſione. Nam quod primò allatum de multitudine populi, nos nullo modo ſtringit, Cum multitudo errantium errori non pariat patrocinium. Quin imò conſtat longè plures gentes electione uſas. Ad 2. R. ex ratione quarta pro electione à nobis allata. Ad 3. Non animadvertit Bod. & Tholoſ. longè majora incommoda ac pericula ſucceſſionem comitari. Quod ſi enim maſcula proles deficiat & adſint fæmellę, nonne inter has & patruos litium ſemina de ſucceſſione ſpargentur? Quid ſi maſculus adſit, qui verò ob ætatis imbecillitatem ac impotentiam faſces moderari nequeat, annon his plurimorum annorum naſcetur ἀναρχία? Nec eſt, quod *Bod. & Tholoſan.* prætendũt de præfectis vel tutoribus. Nam periculoſiſſimam eorum adminiſtrationem eſſe, edocti ſumus ex multis hiſtoriis. Annon

De-

Demetrius Soter mortuo Antiocho fratre, relicto filio primogenito, cujus Tutor ille conſtitutus erat, hunc fratris filium curavit necari, ut ſolus regnaret, *Iuſtin.lib.*34. Annon Caſſander Alex. M. hæredes jugulavit, quorum itidem Tutor deſignatus erat, ut ita regno potiretur, *Iuſtin.lib.*15. Annon Gelon Tutor datus Euclidi & Cleandro filius Hippocratis Gelorum in Sicil. Tyranni, illis ex regno expulſis imperium occupavit, *Herod.lib* 7. Annon ita Comes Gewiſcorum Wirtigornus Conſtanti Regi Britan. inſidias ſtruxit. Alan. in Prophet. Merlin. Annon Saphadinus novem Saladini filios ſuffocavit, ut ille ſolus regnaret, *Iac.Meyer.l.7.ann.Flandr.* Et quid opus eſt plura aliunde conquirere exempla: Nonne *Bodinus ipſe d.l.n.*719 *infert*, Goſtavum Suecorum præfectum hac viâ regimen impetraſſe. Quod ergò ad interregnum attinet in electione facilè præcaveri poſſunt, quæ inde oriri videntur pericula. Si nimirum ſucceſſor ante mortē Regis deſignetur, ſicuti *Carolus V.* petiit ut ſibi Ferdinandus ſubſtitueretur. *Schleid.lib.* 17. Ita Poloni Jagelloni adhuc vivo ſurrogarunt Uladislaum filium, ne poſt obitum Jagelloni aliquid mali ſuſpicari tenerentur. *Cromer.lib.* 20. Et ſatis hac de re proviſum eſt in Germania, præſertim in electione novi Imperatoris, ubi duobus electoribus, Comiti Palatino & Duci Saxoniæ mortuo Imperatore, adminiſtratio eſt demandata, § *quoties, in Aur.Bull.* donec tempore ſtato & præcisè ad hanc rem diſpoſito, novus eligatur. Ad 4. ℞. per rationem 6. pro electione adductā. Ad 5. & 6. & 7. ℞. per rationem 5. pro electione adductam. Quin imò plura ſunt mala & incōmoda in ſucceſſione timenda, inter quæ primariū fermè, quod talis approbandus, qualē illa ſuppeditat ſive is jā ſit bonus, ſive etiā malus, quod omninò in electione præciditur, cum ſuadeat optimū eſſe eligendū, ſi ergò contingat, ut qui in imperio vivunt perverſæ ſint vitæ, omninò præteriri poſſunt & debēt. Ita Lydii hominem ſimplicē & probum ad imperiū evehere maluerunt, quā potentioris ferociam experiri. *Heraclyd.de Cymenſ.Polit.* Quod & Hiſpanis placuit in electione Bambæ. *Rit.lib.*2.*Reg.Hiſp.m.* Et ſingulare omninò & notatione dignum illud, quod Conradus I. cum in ſtirpe ſua nullum Imperio aptum deprehendiſſet, Henricum Aucupem hoſtem ſuum, ſucceſſorem ſibi elegit ob virtutes, quas in ipſius animo ſplendere animadverterat. *Peucer. lib.* 4. *Chronic.* Ad 8. ℞. Quod illud nō facilè præſumatur, cum imprimis ejuſmodi perſonis electio deman-

 detur,

Digitized by Google

detur, quæ ab omni ſuſpicione liberæ ſint & immunes, adeoq; ſanctè polliceantur, ſe abjecto omni affectu, ſpreto omni munere digniſſimum electuros, quod electores facere in electione imperatoris ex *Aur.Bull.Car.IV.* colligere poſſumus. Neq; rariſſimi caſus, certæ cuipiam regulæ, opponendi ſunt. Quin imò & illud ad reprobandam ſucceſſionem adduci à quopiam poſſet, quod non rarò principes ob ardua negotia, quibus implicantur, liberos ſuos negligentius curent inſtitui; hinc ſilveſcere incipiunt, & cũ poſtmodum in libertatem ſe vindicare cœperint, parum mehercule præcepta juvabunt, cujus rei exemplum habemus in Nerone, qui fruſtra poſtmodum habuit Senecam preceptorem, hic non indolem ejus erudiit, ſed ſævitiam armavit, *ut inquit Auſon. in grat act. ad Gratian.* Nec Zopyrus Thrax diſcipulum ſuum à ſcortatione potuit abſtrahere, nec Nauſitous Achillem ab ebrietate. *Clem Alexandr. lib. 1. Pædag.* quia uterq; in primo ætatis flore corruptus erat, fruſtra enim præcipitur illi, quem mali mores corruperunt. *Senec. cap. 94.* Unde pernitiem certiſſimam Reipub. importare exemplo Sybaritarum & aliorum, confirmari poſſet, de quo *Athen. lib. 10. & Angel. Politian. in miſcell.* Ad ult. Quod ſi accidat, ut princeps ex electione conſtitutus durante imperio degeneret, & à regiæ virtutis via ad vitiorum colluviem deflectat cum Domitiano, *Suet. in dom.* & ex leni patre cruentus carnifex fiat, quod de Ferquardo II. Scotorum Rege ſcribit, *Hector. Boët. lib. 9.* Ille rurſum Regno exui poteſt. Ita Dionyſius filius Dyoniſii Syracuſani tyranni (qui primum, dùm benè ſe gereret, populo gratus & acceptus erat) ob crudelitatẽ regno pulſus eſt. *Inſt lib. 2.* Ita Poloni Mirzelaum de regno deturbarunt, *Crom. lib. 6.* Qui nec Caſimirum I. pro rege unquam agnoverunt, &c. *Plura hac de quæſtione vide apud Arniſ. lib. 2. c. 2. ſect. 4. qui copioſiſsimè illam pertractavit.*

QUÆSTIO IV.

Vtrum Magiſtratus Conſtitutio ſorti ſit committenda?

Invenies multos qui ſortitionem nullam admittunt. Quorum rationes hæ ſunt. 1. Quod ſortiri propemodum ſit, quod micare, quod talos jacere, quod theſſeras, in quibus temeritas & caſus, non ratio & conſilium valet: totã rem eſſe inventam fallaciis, aut ad quæſtum aut ad ſuperſtitionem, aut ad errorem. *Cic. 2. de divinat.* 2. Recoquunt illud *Ariſt. 1. Eth. 8.* extremæ dementiæ eſſe, id quod maximum opti-

optimumq; eſt, fortunæ committere: quandoquidem Iſocrates ſortitionis gubernatricem fortunam eſſe dixerit. 3. Conqueruntur idem peſſimos quosq; ſortitione acquiri poſſe. *Philoſtrat. in vit. Apollon.* multisq; fraudibus & impoſturis eandem obnoxiam, cujus rei exemplum eſt apud Apuleium, *lib. 9. Met. de Sacerdotib. Iſidis referente Bodin. lib. 6. cap. 2. Polit.* 4. Quod tentare fortunam, ubi conſilio locus eſt, temerarium judicari debeat. *Bod. lib. 6. de Repub. c. 5.* Sors enim inter Neronem & Tiberium, inter præſtantiſſimum & deterrimũ diſcernere non potuit. 5. Quia ſecundum tritum proverbium: Fortuna favet fatuis: Nam ſæpius in audaces & temerarios, quam in viros prudentes cadit, ſecundum illud: Audaces fortuna juvat.

Contrà per ſortem etiam conſtitui poſſe magiſtratum, evincunt ſequentia argumenta. 1. Teſtantur id ſacræ literæ. *Num. 16. & 33. Deut. 1.* Sic terra per ſortem diviſa eſt *Num. 26. v. 5. & 33. v. 54. & 36. v. 2. Deut. 1. v. 38. & 31. v. 7.* Sic in locum Judæ proditoris ad Apoſtolatum per ſortem evectus eſt Matthias. *Act. 1. v. 26.* quod cõmune olim fuit omniũ ſacerdotum. Nam cum ſuffragiis aliqui creati eſſent, res revocabatur ad ſortẽ, ita ſcil. quotquot renunciati eſſent, tot in hydriam conjiciebantur & cujus nomen prius exivit, is habuit ſacerdotium. *Ariſt. 5. Polit. 11.* quamquam hodie ſortitio omnis in Eccleſiaſticis beneficiis prohibita ſit. *c. ult. ext. de ſortil. in fin. & l. 47. C. de Epiſ. & Cleric.* 2. Quia nõ tantùm divinis, verùm etiã civilibus legib. ſortitio approbata eſt. Ita enim reſpondet *Ulp. in l. 13. ff. de jud.* Si in judiciis duplicibus facilè diſcerni nõ poſſit, quis litigantiũ actoris, quis rei partes obtineat, ſortem rem diſcernendam eſſe. Idem ſtabiliri poteſt, *ex l. 2. poſt pr. C. quando & quibus quarta pars* [illegible]*, § proinde, verſ. & fortaſſis, ff. de fideicom. libert.* 3. Exemplo Romanorum. Romæ enim dignitates omnes per ſortem cuivis obveniebant. *Livius lib. 2. de ſortitione, Val. Pub. & Horat. Coſſ.* Iidẽ comitia ex ſorte habebant. *Liv. l. 5. dec. 4.* Sic conſulibus ambobus Italia provincia decreta: Sic etiam cenſores inter ſe ſorte comparabant, uter eorum luſtrum conderet. [illegible] Sic provinciarum adminiſtratio adſignabatur prætoribus, *exempl. in Jul. Cæſ.* qui ex prætura ulteriorem ſortitus eſt Hiſpaniam *Suet. c. 18.* 4. Exemplo aliarum gentium. Conſtat enim pluribus gentibus ſortium uſum nõ fuiſſe incognitum. De Germanis teſtatur, *Cæſ. lib. 1. de bell. Gal.* Cum

ex captivis quæreret Cæſar, quamobrem Arioviſtus prælio non decertaret hanc reperiebat cauſam: Quod apud Germanos ea conſuetudo eſſet, ut Matresf. eorum ſortibus & vaticinationibus declararent, utrum prælium committi ex uſueſſet nec ne? eas ita dicere, non eſſe fas Germanos ſuperare, ſi ante nová lunam prælio contendiſſent. Sic de ſucceſſoribus Alexandri M. memoriæprodidit, *Iuſt.lib.*13. eos ſortè diviſiſſe regna & provincias. *Schonb.d.l.* Hęc ita in utramq; partẽ diſputantur: Nos pro determinatione quæſtionis duplici limitatione utemur & ſortem habere locũ dicimus: 1. Ubi extrema urget neceſſitas, & ubi nec ratio nec conſilium adhiberi poteſt, 2. Si in electione concurrant duo vel tres candidati, virtute & aliis requiſitis pares, & eligentes inter ſe convenire nõ poſſint, melius eſt, ſi ſorte utamur, ne & alteruter ex contemptu videatur rejici. *Keck. Syſt. Pol.l.*1.*c.*4. Quod ergò ſupra objectum, fortunæ arbitriis regi ſortem, nec prudentem debere ſe illi ſubjicere, cũ conſilio, nec fortuna res expedienda ſit, id facili ratione dilui poteſt: Non n. fortuna, ſed Deus ſortes temperat: Illæ mittuntur in ſinum: Dominus v. dirigit. *Prov.*16.*in fin. & ibi c.*18. dicitur: Sors contradictiones comprimit, & inter potentes quoq; dijudicat. Quod cum ita ſit, non dubitamus aſſerere ſortitione interdum, ſi videlicet neceſſitas poſtularit, Magiſtratum eligi & poſtulari poſſe.

Quæstio V.

Utrum fæminæ ad Magiſtratum vel imperium admittendæ?

Pro Gynæcocratiâ ſeu imperio mulierum acriter pugnant, inter *Polit. Ioan. Caſ. in Sph. Civ.l.*1.*c.*3. *Lipſ.*2.*doct.Civ.c.*3. *& inter IC. Bocer. Claſſ.* 5.*diſp.*8.*Bront.cent.*2.*adſ.* 81. Poſſet etiam hic in ſcenam produci Corn. Agrippa, acerrimus ſexus muliebris propugnator, qui *declam. de ſex. fæmin. nobilit. & præſtant.* ad aſtra uſq; ſexum iſtum ob multarum virtutũ poſſeſſionem evexit, ſed omiſſis auctoribus, rationibus pugnabimus, & videbimus, utrũ pari ratione fęminę ad imperiũ admittendę, quàm mares. Rationes ergò, quę pro ſexu fęmineo adferri poſſunt, hæ ſunt. 1. Quia non minus ad fæminam quàm ad marem pertinet benedictio illa divina, *Gen.*1. Creſcite & multiplicamini, & replete terram, & ſubjicite eam, & dominamini piſcibus maris & volatilibus cœli & univerſis animantibus. 2. Quia Deus mulierem fecit ex viri ſubſtantia, & non ex pedibus, ne inferior neq; ex capite, ne ſuperior eſſet, ſed ex latere, ut æqualis eſſet in facultatibus hominis, & ſic naturam

fæmi-

fœminæ non excluſit ab Imperii adminiſtratione. 3. Quia inhumanum plane videtur mares præ fœminis meliori in ſucceſſionibus jure poſiti, quod utraq; perſona & mas & fœmina ſimili naturæ officio in hominum procreatione, ac generis humani conſervatione jungatur, *ut per l. fin. C. de legit. hered. § ſed hæc quidé vetuſtas, Inſt. de exher. liber. l. maximum vitium, C. de lib. præter. arguit, Gregor. Rolbag.* qui hac de re copioſius enim tractat. 4. Quia neq; jus divinum neq; jus gentiũ ſimpliciter admittit mulieribus poteſtatem publice regendi Rempub. quis verò, ut e ſacris ordiamur, neſcit: Deboram ſatis feliciter populo Iſraelitico præfuiſſe, *Iud. 4.* Nec mali quid ſuſpicari debemus de Regina Arabiæ, *1. Reg. 10. 2. Paralip. 9.* [illegible] *Matth. 12. & Aethiop. Act. 8.* [illegible] non male regnaſſe Helenam, apud [illegible] [illegible] Odenati Regis uxor. *Iul. Capitolin. in Gal.* [illegible] Margareta Valdemari III. Danor. regis filia. *Thol. lib. 7. c. 11. n. 59.* [illegible] 5. Quia fœmina non minus ac vir poteſt a Deo prudentia & virtute ornari & ſic apta reddi ad Rempub. gubernandam. Nulli enim præcluſa virtus eſt. *Senec. epiſt. 2.* Sed illa omnes admittit, nec cenſum [illegible] reſpicit. Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ prolixum texunt Catalogum [illegible] mulierum, quæ pro religione mortem oppetere non [illegible]. De virgine Catharina id imprimis proditum, quod non tantum religionem Chriſtianam firmiter amplexa ſit, ſed & Philoſophos Platonicos à Maxent. Imp. convocatos, S.S. donis inſtructa confutarit. [illegible] *ben. viv. lib. 2. c. 10.* De pietate [illegible] Ruth, [illegible] ſacra pagina. 6. Nec dici poteſt, [illegible] mentis imbecillitatibus laborare, cum [illegible] pateat hiſtoriis, Philata Antipatri filia, incredibili [illegible] *Diod. lib. 4. Athyrtia Seſoſtris Reg.* Ægypti filia, ſuâ [illegible] gubernavit *Diod. lib. 2.* Corinna ea fuit mentis ac [illegible] quinquies Lyricę feſtivitatis magiſtrum Pindarum ſuperavit, unde etiam nomen muſæ Lyricæ [illegible] [illegible] condicione ſatis celebris eſt. *Plut. in Sympoſ.* [illegible] fœminarum elenchum, vide apud *Tiraq. ad l. 11. C.* [illegible] Nec deſunt exempla [illegible] bilis in variis calamitatibus & caſibus [illegible] conſtantiæ, [illegible] *Tacit. lib. 15. hiſt.* Sic mollities non [illegible] competit, cujus rei exemplum luculentum habemus in Sybaritis [illegible] *10.* in Lydis, *Thol. l. 7. c. 11. n. 76.* in Sardanapalo, *Iuſt. lib. 1.* Quin [illegible]

inven-

inventæ ſunt, quæ laboribus & armis viros ſuperarunt, in quarum numero etiam ſunt Amazones, *Crantz.lib.1.c.7.Iuſt.l.1. Oroſ.1.* Item Artemeſia Cariæ Regina, Camilla Volſcor. Cleopatra Ægypti. *Polyæn.7. ſtratag.Inſt.lib.2.Piccol.gr.6.c.10.Herod.lib.1.Zonar.lib.1.annal.* Sic apud Ægyptios, negotiantur, & cauponantur fæminæ; viri verò contra intra domos texunt. *Herod.*

Contrà fæminam ad magiſtratum nõ eſſe admittendam, evincunt ſequentia argumenta. 1. à jure naturæ, quia fæminæ nõ ad imperandum, ſed ad parendum naſcuntur, ita n. naturalis fert ordo, ut ſerviant fæminæ viris, *Aug.153.in Gen.* Hinc naturam ipſam ſuadere, ut domi ſeſe contineant, nec in publicum egrediantur, *ſcribit Xenoph. in Oecon.* & apud quamplurimas gentes mulieribus publicũ conſpectum interdici patet *ex Alex.Sard.& aliis, qui variarũ gentiũ mores deſcripſerunt*: Rutheni nullã fæminam honeſtã æſtimant, niſi domi concluſa vivat, *Sigiſm. Bar.in hiſt.Moſchovit.* Turcæ nefas ducunt, uxorem in publico aperta facie conſpici vel cum viro aliquo loqui *Busbequ.in Epiſt.Camer.cent.1.c.33. p.160.* Nec aliam habuerunt cauſam, *Sulpit. Gall.& P.Sempron.* dimittendarum uxorum, quàm quod publicorum actuum & exercitiorum ſpectatrices fuerint, *Plutarch.in probl.& Valer.lib.6.* Ita convivia nocturna mulieribus omninò interdicuntur, *Polyd. de Rip.tr.de nocturn. temp. c. 69.n.1.* 2. à jure divino. Quia *D.Paulus.1. Tim.2.n.11.* dominium illis planè ſurripuit & eas admonet, ut ſua agant, atq; ideo comam mulieribus eſſe nutriendam, ut ſignum ſubjectionis haberent, dicit *c.quæcunq; diſtinct.30.* quamvis *Cald.in opp. de ſentent. excom.* ejus rei aliã afferat rationem, nempè comam illis ideò non amputandam, ut haberent mariti aliquid quo uxores traherent & ligarent. *Tiraquell. ad l.1. connub. p.4.* 3. Quia deficiunt neceſſariis ad imperandum requiſitis, debile enim & imbecille eſſe conſilium mulierum, tenue judicium, intellectum planè exilem, latiſſimè demonſtrant, *Tiraquell.lib.1.Connub.n.70. & ſeqq.& lib.9.n.228.Pannormit.in conſ.65.n.4.vol.2. Mynſ. conſ.1.n.13. Cagnol.in l.2.n.3.de R.I.* Proinde imperans conſtantiã animi polleat, per opus eſt, maximum enim malum eſt, ſi fiat Polypus & in quasvis mutetur formas. Atqui animo muliebri nihil reperitur inconſtantius: Hinc varium & mutabile ſemper, fęmina, veriſſimè dicit *Poëta & Bald.* quod ter in una mutetur hora, *l.ult.C.de ſuis & leg.Vide Alciat.de præſumpt.L. 1.c.47.Roland.à Vall.conſ.41.n.11.vol.4.Tiraq.ad d.l.Connub.Borch.de feud.c. .x* [illegible] *num 19.*

*n.*19. Hinc veteres fortunam fluxam & vacillantem pingi voluerunt habitu muliebri, *Galen. in exhort. ad art. bon:* Præterea conſtat, naturam fæminis vim, robur ac fortitudinem denegaſſe, hinc ut plurimum fragilitatibus & infirmitatibus laborant. Sunt plenæ rimarũ, loquaces & garrilloquæ, uſq; adeò rara avis eſt in terris fæmina, quæ fidei concredita non propalet, ut eleganter loquitur, *Bald. in l. quoties, C. de ſuis & legit.* 4. Pudore naturali arcentur fæminæ à magiſtratu, *l. cum prætor, ff. de judic. l. fæminæ, 2. ff. de R.I.* 5. ab exemplis fæminei regiminis, quę conſtat ut plurimum fuiſſe infelicia. Repetat qui volet hiſtoriam Semiramidis, *ex Iuſt. lib.* 37. Loadices *ex* 4. *Reg.* 11. Atthaliæ *ex Aymon.* 4. *de geſt Franc.* Brunhildis *ex Cron. Polon.* Rixæ *ex Div. Caſ. l.* 42 *&* 48. Cleopatræ *ex eod lib.* 57. Item Liviæ & Agrippinæ, &c. & inveniet, quod ſemper plus detrimenti, quam emolumenti ex imperio fæminarum in Rempub. redundarit: Et notatu dignum eſt, quod ipſa ſacra pagina magnam calamitatum in regno Judaico exortarum partem adſcribat dominio mulierum, *Eſai.* 3. *v.* 12. Quin imò & illud memoria dignum quod in verſ. Sibyl. *libr.* 3. *Orac. à Tholoſano libr.* 7. *capite* 11. *num.* 5. recitatis, pro ſigno ultimi excidii adducatur, ſi vidua vel mulier faſces imperii tenuerit. Hinc ex omnibus fæminis una Pallas, Jovis cerebro nata, matre caruit. *Lucian. in Dialog.* ut intelligeretur, ſapientiã prudentiam, &c. à fæminis proficiſci non poſſe. *Marcian.* Quo enim fortiores ſunt, eò magis periculoſæ, quòd vehementiores habeant impetus. *Buchan. lib.* 12. *rer. Stoicar.* 6. Quia in domeſtica ſocietate incommodum & indecorum eſt fæminæ imperium, quantò magis in civili. Et ita ab utraq; parte parata ſunt argumenta. Noſtra ſententia hæc eſt: Conſuetudinem imprimis eſſe attendendam, qua ſi ſucceſſio fæminarum in regnis & imperiis probetur, noſtrum non eſt illam omninò improbare & rejicere: Quod ſi ergò in Apulia, Sicilia, Anglia, Navarræ Regno, item Hieroſolymitano & Neapolitano, ſic conſtitutum & longo uſu confirmatum, ut fæminæ etiam in Ducatu vel Principatu ſuccedant, temerarius eſſet, qui modum illum immutare tentaret, cũ hoc non ſine maximo ſui & aliorũ periculo & incõmodo facere poſſet: Alias ſi abſolutè pronunciandũ non diſſimulamus plurima pericula comitari Gynæcocratian; *Ioanna* ab impudicitia lupa cognominata: *Regina Neapoleos* tres Reges eoſdemq; maritos crudeliſſimè trucidavit: *Semiramis* libidine regnandi acta, Regem necari juſſit,

Digitized by Google

nec ullus fermè fuit populus, qui Gynæcrocratiam probaret. *Bod. lib. 6. c. 5. n. 739.* inter alia meminit cujuſdam legis à Senatu Cardinalium latæ, quâ cavetur, ne deinceps ad fœminas imperium Neapoleos perveniret. Ita ſenatus ac populus Scotorum ſempiternâ lege vetuit, *Regũ uxores Reginas appellari.* Vide *Bod. & Tholoſ. d. l.*

QUÆSTIO VI.

Utrum Sacerdotes & Epiſcopi à magiſtratus Politici geſtione arcendi?

Sacerdotes & Epiſcopos à magiſtratus Politici geſtione arcendos eſſe, probatur his argumentis. 1. Quia omninò ſeparata ſunt Dei dona, miniſterium Eccleſiaſticum, & officium magiſtratus, quorum illud conſiſtit in miniſterio; hoc verò in dominio: Epiſcopus ſive ſacerdos eſt miniſter Eccleſiæ, cujus officium conſiſtit in rogando, monendo, docendo; Magiſtratus dominium habet in populum ſuum, cujus officium conſiſtit in jubendo, imperando, cogendo & puniendo, &c. 2. ab exemplo Chriſti. Nam Chriſtus quæ Cæſaris eſſent Cæſari reddenda cenſuit, nec voluit vel Rex, vel judex, vel magiſtratus fieri licet hoc ei populus detuliſſet, uti *Ioan.* 18 *& 6. c.* videre eſt. Sic *Luc.* 12. judex fieri noluit, ut demonſtraret, ſe non habere poteſtatem judiciorum terrenorum. 3. Quia magiſtratus officium Apoſtolis expreſsè interdictum, *Matth.* 20. inquit Chriſtus: *Reges gentium dominentur eis: vos autem non ſic*: quibus verbis illud Dominium, quod Gentium Regibus competit, omninò Apoſtolis & eorum ſucceſſoribus interdicitur. 4. Conſtat *ex Rom.* 13. Omnem indiſtinctè animam poteſtatibus ſublimioribus eſſe ſubjectam. 5. Exemplo omnium Apoſtolorum, quos conſtat fuiſſe ſubjectos & tributum ſuum ſolviſſe: Sic Chriſtus ipſe. Coram Pilato reſpondere & tributum ſolvere voluit; Sic Petrus tributum ſolvit & coram Imperatore comparuit: Paulus ad Cæſarem appellavit & ab illo judicatus eſt: Omnes proinde Apoſtoli & diſcipuli Chriſti obedientiam ſuaſerunt & nusquam principibus reſiſtendum docuerunt. Cum ergò Apoſtoli ſubeſſe & tributum illis ſolvere debebant, qui jus gladii habuerunt, non tunc temporis habebant illi gladium temporalem; Quare cum eam non habuerint Apoſtoli, non debent ejus ſucceſſores eam ullo jure ſibi vendicare. 6. res & negotia forenſia impediunt officium epiſcopale. 2. *Tim.* 2. inquit *Paulus*: Nemo militans Deo, implicet ſe negotiis ſecu-

ſecularibus, *& Act. 6.* negant Apoſtoli æquum eſſe, ut relinquerent verbum Dei & miniſtrarent menſis. 7. Exemplo *Aaronis & Sacerdotum* V.T. Nam ſi non habuerunt illi poteſtatem ullo caſu diſponendi in rebus temporalibus principum, nec erant vel belli vel pacis arbitri, nec leges de rebus temporalibus condere potuerunt; multò magis harum rerum procuratio epiſcopis N.T. interdicta eſt. Illos enim aliquando legimus ſummæ Reipub. præfuiſſe; at iſtos nunquam. Omnium verò temporalium diſpoſitionem non habuiſſe illos, inde conſtat, quod nunquam Reges Idolatras depoſuerint aut aliquid eis abſtulerint. *Sic Moſes Aaroni* jus dixit, non verò contrà & de *Abiatharo Salomon* judicabat, de illo verò, licet graviſſimè lapſus eſſet, nullus Sacerdos ſuum judicium interpoſuit. 8. Exemplo veterum Epiſcoporum, quos nullo modo conſtat arma tractâſſe & bella geſſiſſe, *precibus enim iſti, non armis hoſtes ſuos ſubmoverunt*, atq; ea fuit Epiſcoporum Rom. uſq; ad *Ioannem undecimum* conditio. Hinc *Theodorici Regis* temporibus inquit *Theodoric. Niemenſis de Schiſm. lib. 3. c.* 8. non habuit Papa gladium temporalem, ſed neq; diu poſt. Nam referente *Plat. in Ioan.* 11. Johannes undecimus, qui circa annum Domini 930. Pontificatui præfuit, non ſuis viribus, ſed Alberici Marchionis & Hetruſcorum, & Civ. Rom. armis Saracenos fudit. Atq; hic primus arma materialia tractâſſe fertur. 9. Quia hic dominatus, quem ſibi arrogârunt, optimo cuiq; ſemper diſplicuit. Ita enim *Bernhardus lib. 2. de conſiderat. Non monſtrabunt inquit, ubi quiſpiam Apoſtolorum aliquando judex ſederit hominum, aut diviſor terminorum, aut diſtributor terrarum, ſtetiſſe deniq; lego Apoſtolos judicandos, ſediſſe judicantes non lego.* Sic Gregorius *lib. 4. Epiſt. 44. anathema dixit epiſcopo, qui fundo alicui titulum imponeret*: & memoria dignum, quod *ad Philippum Pulchrum Bonifacius octavus* ſcripſerit in hunc modum: *Scire te volumus, quòd in ſpiritualibus & temporalibus nobis ſubſis & aliud credentes fatuos putemus.* Cui Philippus ſic reſpōdit. *Sciat tua maxima fatuitas in temporalibus nos alicui non ſubeſſe, ſecus credentes fatuos reputamus & dementes.* Sic *Laurent. Valla, Lucobus Petr. de Ferariis: Alan. Chartierus in aulico ſuo. Paul. Largius Chron. Citizenſ. p. 849. Matth. Paris in Ioanne p. 267. Theod. Niemenſis: Duaren. de benef. & miniſt. Eccleſiaſt. lib. 1. c.* 4. dominationem illam Pontificum & Sacerdotum licitè reprehenderunt. 10. Quia opprobrium eſt ſacerdotibus, ſe peritos oſtendere velle rerum forenſium, *l. placet, 17. & l. repetita, 41. verſ. abſurdum, C. de Epiſ. & Cleric. l. conſulta Divalia, C. de teſt. c.*

Digitized by Google

cum ad verum diſt.96. & c. celebritatem,d.3. de conſecrat. Pro determinatione quæſtionis omninò diſtinguendum putamus. 1. Inter illud,quod ex officii naturâ & mandato divino Epiſcopis,ut Epiſcopis tractandũ venit,& inter illud,quod iis jure humano ; quat.Principes Rom. Imp. à Regibus & Imperatoribus tributum. 2. Inter Epiſcopos,ut ſic & inter Epiſcopos, ut principes & ſtatus Rom. Imp. 3. Inter ſpecialem requiſitionem ad caſus conſcientiæ & ex oraculis S.S.definiendos,& inter generalem conſtitutionem ad omnes actus civiles expediendos. Quibus diſtinctionibus præmiſſis hæc eſt noſtra ſententia. Epiſcopos ut ſic ratione eſſentiæ officii ſui ex mandato Dei à ſecularibus negotiis omninò eſſe arcendos, ſecus verò ſi ab Imperio munus diſtinctum receperunt. Conſtat enim *ex Auguſt. Confeſſ.art.7.de poteſt.Eccl.* Epiſcopos ut principes poteſtatem gladii ad ſuorum adminiſtrationem accepiſſe. Et refert *Helmold. lib. 1. c. 4.* Ludovicum pium Imp. Epiſcopos inter Imperii principes retuliſſe. Atq; ſic dicimus Epiſcopis Rom. Imp. ſubjectis, non ut Epiſcopis, ſed ut principibus jure humano, poteſtatem gladii eſſe ſpecialiter tributam. Quod verò ſacerdotes inferiores attinet, fieri poteſt, ut ad latera principum ſedeant & ad quoſdam caſus ſpeciales, ut pote ſunt matrimoniales & qui ex legibus divinis determinari debent, adhibeantur, verùm non ut reos gladio puniant,ſed ut rem ex verbo Dei definiant,vel adhiberi poſſunt,ut attendant & obſervent, ne civitas humana à ſocietate Dei,ut gladius Politicus à gladio verbi declinet. *Caſus in Sphær. civit lib. 4.cap.15.*

QUÆSTIO VII.

Vtrum illegitimi ad regimen admittendi?

Qui affirmativam tenent duo imprimis urgent. 1. Quod nemo debeat alterius odio prægravari. *c.non debet, 20. de R. I. in 8. & l.non debet,47.ff.de R.I.& l.ſancimus, C. de pen.& l.Spurii.6.ff. de decur.* Quod filius non ſit ſubjiciendus oneri paterno. *Dec.ad l.74.C.de donat inter vir.& ux. c.ſi culpa,23.& ibi Dynus de R. I. in 6.jux. l.crimen, 26.ff.de pæn.* 2. ab exemplis eorum, qui ad magiſtratus dignitatem evecti feliciter regnarunt. Objiciunt ergò exemplum de Jephtah, *Iud.11.* Item Temiſtoclis *ex Plutarch.in Themiſt.* Item Thimoth, *ex Athen.lib.3.c.3.* Item Theodoric. *ex Joann.Magn.lib.19.* Et multos alios *ex Tiraq.de nobilit,cap.15.*

Verùm iſtæ rationes & exempla, parum vel nihil ad præſens

nego-

Digitized by Google

negotium faciunt. Nam Spurii dum à magiſtratus regimine arcentur alterius odio non prægravantur, nec puniuntur, nec injuriam patiuntur ullam, quia jure illo deſtituuntur, quod ad regimen magiſtratus ſeu principatus neceſſariò pertinet, quamobrem cùm ortum principalem vel regalem jactare nequeant, qui extra legitimum matrimonium nullo modo militat. *Dar. Phryg. in pr. libr. de bell. Trojan.* nulla ergò illis infertur injuria. Sordes enim non merentur poni inter præcipuos. *Bald in l. cum legit. ff. de ſtat. hom. Et Plutarch. de gerend. Repub. inquit*; decet Imperantẽ ab omni labe eſſe alienum; *id quod intimius adhuc tangit. Vellei. Patercul. in hiſt. Rom.* quando ita vult vitam regnantium debere eſſe affectam, ut ne quidem leviſſima hęreat ſuſpicio, illos ad malum proclives futuros, quo abſq; dubio *Baſil. Muſchov. dux.* reſpexit dum filium ſucceſſorem ſibi deſignare noluit, quod ſuſpicionem conceperat, eũ ex Anaſtaſiæ uxoris adulterio fuiſſe natum. *Sigiſm. Bar. in comm. Moſcov.* Eò etiam tendit, quod tantùm legitimè nati ad dignitatem Aſſeſſoratus in Camera Imperial. admittantur *Ordin. Cam. p. 1. t. 3.* § deßgleichen ſollen/&c. Nam quamvis illegitimi infamià juris non laborent infamiam tamen facti vix effugere poſſunt, quemadmodum demonſtrãt *Iohan. Andr. c. infamibus, 87. de R. I. in 6. Azo in ſum. c. ex quibus cauſis in fam. irrog. n. 4. Tiraq. de nobilit. c. 15. Hart. Piſt. q. 30. n. 4. & ſeq.* Et quod infamiam facti evitare non poſſint, probatur his rationibus. 1. Quia non tantùm infamià definitur lege, ſed & moribus & opinione hominum, *l. probrum, 42. de V. S. & l. cognitionem. ff. de Var. & extraord. cognit. & l. ſi qua illuſtris, ff. ad SCtum Orſic.* 2. Quia non aliena, ſed propria infamia laborant, *Calixtus in c. conjunctiones, 35. q. 2.* 3. Quia maximum nobis fieri convitium putamus ſi Spurios appellemus. 4. Quia in verbo Dei maledicti vocantur. *Sapient. 3. & Syracid. 13. circa fin. & Eccl. 23. in fin.* ejiciendi ſunt ex populo, 4. *Ariſt. 3. Polit. c. 3.* Negat inter cives eſſe numerandos. 5. Non tantùm illicita Venus in vitio ponitur per ſe, ſed etiam contagio ſuo inficit, quicquid ex inquinato fluit fonte. *Freher. lib. de exiſtim. c. 22. Palæott. de Noth. c. 65.* Nam cum nobilitatis honor innaſcatur poſteritati, cur nõ eadem ratione probrũ, per injuſtum ſemen. Sunt enim illegitimi, effectum & partes illius probri. 6. Non abſq; cauſa illegitimi puniuntur, ſed ex utilitate publica. Intereſt enim Reipub. matrimonia ſanctè coli & vagas libidines ſupprimi, & omnes amore poſteritatis in officio contineri. Proinde ſi majeſtatis crimen vin-

Digitized by Google

dicat lex in liberos, quia timet redivivum ſcelus paternum; quantò magis ex eodem capite ſcortationis pœna trahitur, ad ipſum ſcortationis effectum. Hinc Deus adulterium ipſum vindicat in liberis, *2. Reg.* 2. Et *Exod.* 20. Eſt Deus Zelotes. Regulam ergò, de pœnis parentũ ad filios non extendendis, negamus hoc in caſu locũ habere, *tum* quia nfamia propria ſunt adſperſi, *tum* quia alia ratione libidines hominũ icoërceri nullo modo poſſunt. Cum ergò imperantẽ deceat ab omni labe eſſe alieniſſimũ, ad pręſens negotiũ illa, quę pro illegitimis afferri poſſunt, nihil facere exiſtimamus. Quod n. præterea multa paſſim ex imperio illegitimorũ pullulare ſoleant pericula, certiſſimũ eſt. Notũ n. eſt crudeliſſimũ factũ *Abimelech*, quomodo is, 70. frr. uno in lapide occiderit, *Iud.* 9. *v.* 5. *Phraatates* proprium genitorem occultè interfecit, ut faſces imperii conſequeretur. *Sabellic. lib.* 1. *Henricus* II. filius nothus *Alphonſi* XI. Hiſpanorum Regis, *Petrum* legitimum Imperii heredem ſtricto gladio obtruncavit & regnum invaſit, *Rit. lib.* 3. *Reg. Hiſp.* ut prętereamus technas ac inſidias *Hiempſali & Adherbali à Iugurtha* ſtructas, *qua de re videri poteſt Saluſt. in bell. Iugurth.* Inde factum eſt, ut populi difficulter ad receptionem ſpuriorum potuerint cogi. *Aimundus* Gothorum & Suevorum Regis nothus, etiamſi per ſubſequens matrimonium legitimatus, & aliâs ſatis probum ſe præſtiterit; imò ab ipſo patre heres regni conſtitutus fuerit; à ſubditis tamen plenarium favorem ac obedientiam nunquam potuit impetrare. *Ioan. Magn. lib.* 18. *c.* 6. *Gallus* Spurius, cum Scotiæ regnum violenter occupare præſumeret, à ſubditis morte eſt mulctatus, *Buch. lib.* 4. Nec auctoritas *Margaritæ* Comitiſſæ Flandriæ, aliâs magna ſatis tantùm obtinuit virium, ut illa etiam frequenter ſollicitando potuerit à ſubditis illud ſuffragii nanciſci, quod *Balduinus* Spurius in comitatu ſucceſſor deſignaretur, *Paul. Aemil. lib.* 7. Sic *Apizius* ex concubina natus ſuccedere non potuit, *Rivan. in Chron.* Nec percellunt nos pauciſſima illa exempla, quæ docent Spurios regnum occupaſſe & feliciter regnaſſe. Sunt enim quàm rariſſima & conſuetudinem non pariunt. Nam de facto & vi, ut plurimum ſe ingeſſerunt & regnum occupârunt. Quamobrem ut plurimum brevi intervallo pòſt rurſum ejecti leguntur & poſſunt illis ex hiſtoricis infinita alia opponi, ut iis nõ ignotum, qui in indagatione rerum antiquitus geſtarum deſudarunt. *Qua de re vid. Arniſæ. lib.* 2. *c.* 2. *ſect.* 3.

Quæ-

QUÆSTIO VIII.

Vtrum conſuetudo præferens primogenitos ſit rationabilis nec ne?

Conſuetudinem hanc, contra jus commune eſſe certum eſt. Nam jure civili filii æqualiter admittuntur ad ſucceſſionem parentum, ſive jus prætorium reſpicias, ſive civile. De jure prætor. eſt, *text. in l.1.C.unde lib. & l.ſi poſt mortem, § ult. ff. de bon. poſſ. contr. tab.* De jure civili *in l. inter filios, C. fam. herciſ.* Lex enim quantum fieri poteſt, id intendit, ut ſervetur æqualitas inter liberos. Hinc collatio eſt inducta, ut dos ratione æqualitatis inter liberos conferatur. Hinc & aliæ res, quæ ſuapte natura non conferendæ, conferuntur interdum inæqualitatis vitandæ cauſa, *ut notat gl. ultim. in l. illud 1. C. de Coll. & ibidem, magna pars Doct.* Sic alibi lex hortatur parentes, ut æqualiter inter liberos teſtentur, *in auth. de nupt. § illud quoq; ubi Angel. rectè. Non debere patrem unum ex liberis facere filium & alium privignum.* Hinc D. *Ambroſius in lib. de Ioſeph. Patriarch. c.2. rectè: jungat, inquit, liberos æqualis gratia, quos junxit æqualis natura. Pietas lucrum pecuniæ neſcit, in quo pietatis diſpendium eſt. Quid miraris, ſi propter fundum aut domum oriuntur inter fratres jurgia, quando propter tunicam inter Iacobi filios exarſit invidia.* Uſq; adeò æqualitas eſt inter liberos ſervanda, ut concordia & pax, quâ nihil in mundo & tota vita melius, ſervetur, *juxta illud Eccl. 25.* Hinc colligunt quidam conſuetudinem hanc, non tantùm eſſe exorbitantem à jure communi; verùm etiam eſſe corruptelam & minimè ſervandam. Eſt enim contra Apoſtolum dicentem: Filius ergò hæres. Ideoq; peccare primogenitum, ſi ſecundum eam conſuetudinẽ ſolus patri ſuccedat, *Cyn. in l. barbarius, Col. 1. de offic. præt. & in l. reſcripta, in 3. q. poſt. Pe. C. de prec. Imp. offer.* quem ſequitur *Bald. in l. ſed ca, ff. de leg. 1. & plures alii ICti, de quibus vide Tiraq. hoc tract. q.4. n. 11.*

Contrà jus primogenituræ extra omnem injuſtitiæ & iniquitatis rationem poſitum, affirmamus his rationibus. 1. Quia jure divino introductum eſt *Gen. 25. verſ. 5. & c. 27. v. 19. Item Deuter. 21. v. 15. Hebræor. 12. v. 16.* 2. Quia jure naturæ & gentium comprobatum eſt, *de qua re vide Cujac. de feud. lib. 1. tit. 9. ubi eam in rem Livium, Iuſtinum & Ottonem Friſingenſem citat. Item Tiraq. de tract. de jure primog. in præfatione.* 3. Quia civilis juris auctoritate eſt fulcitum. *Feudiſt. in c. imperialem, § præterea Ducatus, de prohibit. feud. alienat. per Fried.* 4. Quia hæc conſuetudo eſt Canonizata *c. licet extr. de voto, & c. quam periculoſum, 7. q. 1. c. grandi extr. de ſupplenda negligentia prælat. lib. 6.* 5. Quia ratione manifeſtâ eſt ſubnixum:

nam

Digitized by Google

nam feuda regalia & majora dignitatem annexam habentia ſunt indiviſibilia & à diviſionibus exempta, *d. § præterea Ducatus, &c.* idq; factum propterea, ne intereat honor & dignitas imperii, qui in iis conſiſtit. Nā diviſio & diverſarū perſonarū ſucceſſio eſt dignitatū interitus & everſio, *c. majorib. & c. dilect. extr. de prabend. Gail. 2. obſ. 153. nu. 2. & 3.* Præterea ſalus populi ſuprema lex eſſe debet, *teſte Cic. l. 3. de ll.* Cū ergò diviſio regni ſimul multiplicet Dominos, itēq; tribunalia & exactiones. *Carol. Molin. apud Alex. conſ. 25.* Itēq; multiplicet familias, officiales & miniſtros & expediat multitudini, regi ab uno, *ut eſt etiam text. in l. 2. § noviſſimè, ff. de orig. jur.* Et nemo poſſit duobus Dominis ſervire, *Matth. 6. c. & Luc. 16. & c. acutius, 26. d. & in c. 1. 21. q. 2. & in c. tolle, de pæn. d. 2.* Et quod uni defertur, debet antiquiori deferri propterea, quod primogenitus prior tempore, & præſumatur inter alias rationes prudentius regnum adminiſtraturus, quia ſenior & alios ætate ſuperat; Et quod natura ſic comparatum videamus, ut majores natu imperent, præſint & dominentur; juniores verò contra ſerviant, ſubſint, obediant: meritò hoc jus introductum eſſe dicimus. 6. Huc facit, quod ita ſentiant *Legiſtæ in comment. prælectionibus & tractatibus: Item in conſiliis, reſponſis, obſervationibus & deciſionibus.* Quod idē approbent *Canoniſtæ omnes & confirment ſuo calculo Feudiſtæ, qua de re vide Cothm. Reſponſ. juris 1. vol. 3. qui varios auctores allegat. Item Tiraq. dicto loco.* Nec ad rem facit, *quod Bald. & alios* in contrarium citent; Nam hujuſmodi ſtatutum eſſe irrationabile ſtatuunt eò caſu, quo in totum legitima cæteris & alimenta auferuntur. *Tiraquell. d. l.* Et quamvis iniqua videatur hæc conſuetudo, quod cæteri ſuo jure priventur; debet tamen tolerari propter bonum, quod inde ſequitur. Nam & alias ſæpè contingit, ut quis ſine culpa ſua, ſuo jure privetur, ſed non ſine cauſa, *c. antiqua & ibi gl. de privileg. & per Dyn. in c. ſine culpa, de R. I. Plura hac de quæſtione vide apud Tiraq. d. l.*

QUÆSTIO IX.

Vtrum pro primogenito habendus, qui ante acquiſitam à patre dignitatem natus?

Hanc quæſtionem pro & contra diſputatam invenies non tantùm apud Politicos plurimos, verùm etiā JCtos, imprimis apud *Tiraq. tract. de jure primogenit, q. 31. Duaren. 1. diſp. 29. Hottom. illuſtr. quæſt. 2.* Nos ſi ad ipſam naturam oculum flectamus & jus primogenituræ penitius introſpiciamus, aliter facere non poſſumus, quam, ut cum

illo,

Digitized by Google

illo, qui primum à patre genitus eſt, etiamſi hic tunc temporis dignitate iſta ornatus non fuerit, faciamus. Inhæret enim primogenitura primogenito eiq; acquiritur ſtatim, ac lucem hanc conſpexerit. *Roll. à Vall. conſ. 38. n. 24. vol. 4.* Et dicitur hoc jus radicatum non in patre, ſed in filio, *Molin. lib. 3. c. 6. n. 37.* Non ergò tàm pater quàm filius primùm genitus eſt conſiderandus. Veriſſima præterea eſt ratio, quod pater quæcunq; acquirit, tam acquirat liberis ante natis, quàm naſcendis, & quòd ſucceſſio demum poſt mortem competat: cum ergò natus ante partum regnum, reperitur primogenitus tempore mortis. Ergò, &c. Non enim oportet prius quæri de conditione alicujus, quàm hæreditas ad aliquem pertinet, *l. non oportet, ff. de leg. 2.* Non inſpicitur ergò, quod prius fuit, ſed quod nunc eſt, *l. quod ita, ff. de ædilit. edict. & c. ferrum, 50. diſt. & c. non eſt, 31. q. 1.* Quin imò, ſi patrem conſideremus, non tàm qualitatem patri adhærentem, quàm filiationis ſubſtantiam conſiderare debemus. Non enim qualitas illa adhęrens, ſed ſubſtantia parentis generat. Proinde & hiſtoriæ teſtantur primogenitum ſemper fuiſſe judicatum ex ipſa naturâ, nulla ſtatus vel dignitatis habitâ ratione. Ita Artaxerxes, etiamſi ante regnum genitus erat, Cyro prælatus eſt, Plutarch. in Artaxerx. Ita Otto ab Henrico Aucupe ſucceſſor deſignatus eſt. *Kranz. lib. 3. c. 11.* cui quidem Henricus frater hanc ob cauſam certamen movit, quaſi imperium ad ſe ſpectaret, quod patrem jactaret ſemper Imperatorem. *Paul. Aemil. lib. 3. fol. 93.* Ipſe verò Henricus victus & oppreſſus eſt. *Sigebert. in Chronic.* Et noviſſimè etiam habemus exemplum in Electoratu Saxonico; *Chriſtianus enim II.* inclutæ memoriæ *A. C.* 1583. vivente adhuc avo *Auguſto* Electore natus eſt, quo tempore Chriſtiani II. parens Chriſtian. I. electoria dignitate nondum fulgebat. Anno vero C. 1585. Patre Electore *Iohannes Georgius* natus eſt. Patri tamen Chriſtiano I. rectè ſucceſſit ipſe filius primogenitus Chriſtianus II. quo mortuo demum Joannes Georgius, qui hodiè adhuc feliciſſimè rerum potitur ad Electoratum admiſſus eſt. Et quamvis I. obſtare videantur multi juris textus, *qui ab Hottom. d. l. & Tiraquell. loco cit.* allegantur; nihil tamen contra noſtram ſententiã faciunt, quia loquuntur in his in quibus filii parentibus nõ ſuccedunt, ſed in his, quæ ex dignitate parentum ad filios tranſeunt in vita ipſorum parentum, in quibus non prodeſt ea dignitas natis ante dignitatem. Hic autem loquimur de his, quæ tranſeunt poſt

Digitized by Google

mortem & jure ſucceſſionis. Quin imò loquuntur etiam leges de privilegio, quod competit patri, qnod non trahitur ad filios antegenitos: Atq; conſuetudo noſtra non dat privilegium patri, ſed ipſi primogenito. Pręterea quamvis occurrant exempla etiam in contrariũ, ut quod Xerxes Darii filius Artimeni fratri primogenito ante adeptũ regnum nato antepoſitus. *Iuſt. lib.* 2. Itẽ quod filius Cardi Siciliæ regis primogenito ante regni dignitatem edito prælatus, *Lancell. in templ. lib.* 1. *q.* 1. iſta tamen communi regulæ ab ipſa natura latæ non ſunt opponenda, nec eidem pręjudicare poſſunt. Quin imò hodiè ſententia noſtra pro primogenito ante regnum, *à Car. IV. in Aur. Bull.* confirmata eſt. Et ſic in Rom. Imp. obſervatur.

Quæstio X.

Vtrum jus primogenituræ etiam competat legitimatis?

Quæſtionem hanc copioſiſſimè tractatam invenies *apud Tiraq. tract. de jure primogenit. q.* 34. *item Valent. Forſt. tract. de ſucceſſ. lib.* 4. *quæſt.* 24. Quorum ſententia hæc eſt, quod filius legitimatus non præferatur jure primogenituræ eò caſu, quo filius legitimè natus ante legitimationem extat; ſecus ſi filius ntauralis, ante legitimè natum, ſit legitimatus. Quorum argumenta & rationes ibidem vide. Nos in contrariam imus ſententiam & dicimus, nullo caſu legitimatum legitimo præferendum eſſe. Et quod attinet legitimatum per reſcriptum principis, dicimus cùm regulariter non admittatur ad feuda minora, *§ naturales, t.* 26. *lib.* 2. *Feud.* Quanto minus in feudis majoribus & majoratuum ſucceſſionibus. *Molin lib.* 3. *primog. c.* 3. *per tot.* Præſertim cùm majoratus ſint nobiles. Nam à nobilitate legitimatos ubiq; removeri conſtat ex communi ſententia, *Tiraq. de Nobilit. c.* 15. *n.* 15. 18. Cùm ergò legitimatio nobiles non faciat, & majoratus nobilis eſſe debeat, quomodo quæſo ſuccedere jure primogenituræ poterit? Præterea non *facit* aliquem legitimum, principis reſcriptum, ſed *fingit*, & credi jubet, quod non eſt, propterea etiam non dicuntur *eſſe*, ſed *haberi* legitimi. Porrò cum legitimatus tantùm nitatur privilegio & gratiâ principis, certum eſt ſtatuentes, cum legitimos in ſtatuto nominarint, de legitimatis in hoc ſingulari privilegio nõ cogitaſſe. Deinde nõ poteſt princeps poteſtate natalibus reſtituendi uti, in præjudicium tertii, quia jus ſuum ſine *culpa & cauſa* nemini auferri poteſt. Certi enim juris eſt, principi facultatem conceſſam non eſſe ad convellendam juſtitiam,

ſtitiam, qua ſuum cuiq; tribuitur. Huc accedit, quod regnum non deferatur, ut hereditas aliqua privata, ſed ex lege regni fundamentali Regnũ venit deferendum, lex verò Regni, qua defertur ſucceſſio legitimo, non poteſt extendi ad legitimatum quia ſtatutum, quo legitimo primogenito defertur ſucceſſio, non poteſt verificari in ficto, *l.ſi itaquis,* § 1. *de leg.* 2. Et quoniã verba accipi debent in potiore ſignificatione, § *plebiſcitum*, *Inſtit. de I. N. G. & C. & l.* 1. § 1. *ff. ſi ager vectigal.* & ea potius ſignificatio eligenda, quæ magis convenit materiæ ſubjectæ, *l. ſi uno.* 17. *ff. locati*, & à verbis propriis non eſt recedendum, *l. non aliter,* 67. *ff. de leg.* 3. & filius naturalis legitimatus nunquam propriè legitimus, ſed legitimatus dicitur, *l. cum legitimæ,* 17. *ff. de ſtat. hom.* Concludimus, per legitimationem principis, legitimatum jure primogenituræ, nullo caſu legitimo præferendum eſſe; *niſi* in iis bonis, de quibus integrum eſt patri citra cujusq; prȩjudicium diſponere. *Molin. de major. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 10. & *niſi* conſentiant omnes, de quorum præjudicio agitur. Atqui in noſtro caſu non tantùm de præjudicio legitimorum, verùm etiam de præjudicio populi agitur. Non enim populus, dum in legitimum principis filium conſenſit, videtur voluiſſe admittere legitimatum. Et quamvis majori ratione indulgendum videatur iis, quos ſubſecutum matrimonium natalibus reſtituit, quia omnium efficaciſſimè operatur hic modus naturales efficiendi ſuos: Verùm, quia hic non jus civile vel canonicum attenditur, ſed ſtatutum & intentio populi legum regni fundamentaliũ, quamobrẽ ſi ſummã principum dignitatẽ, ſi confuſionem & labem ſanguinis, quàm nec matrimonii favor nec auctoritas Majeſtatis extergere poteſt, reſpiciamus, magis è Repub. fuerit, ut legitimatis fores ad ſceptra nõ tantùm eo caſu, ſed nullo modo aperirentur cùm regulariter, ubi de honoribus agitur, ne dicam de ſummis, ſordes excludantur & cum pontifex, *c. innotuit. de elect.* ad Epiſcopatum neminem admittat, niſi ex legitimo matrimonio prognatum; quando magis id in jure majoratus in Principatu & Ducatu locum habebit.

QUÆSTIO XI.

Vtrum jure primogenituræ filius primogeniti patruo præferatur?

Hæc quæſtio olim ita torſit JCtos, ut plurimum eam in medio reliquerint, vel ita obſcurè locuti ſunt, ut neſcias utram partem ſequantur. Id quod facilè etiam conſtat ex eo, quod tempore Ottonis I.

referente Wittechindo Sax. lib. 2. hiſt. cum hæc controverſia incideret & in comitiis inter principes & alios ſtatus Imperii hac de re convenire non poſſet, duello res commiſſa ſit, quod olim factum non invenimus, niſi in rebus maximè dubiis, ubi ſcire non potuit utri parti res adjudicanda. Rationes dubitandi hæ ſunt. 1. Quia non debent filii deterioris eſſe conditionis, quàm nepotes, *l. ſi viva matre, C. de bon. matr.* 2. Quia patruus gradus prior eſt. Ergò debet præferri, *per l. pater filium, ff. de inoff. teſt.* 3. Quia patruo prius genitus eſt. Ergò ex conſuetudine vel ſtatuto loquente primogenito non poteſt præferri, cum ſtatuta ſecundum literam ſtrictè accipienda. 4. Quia nomen primogeniti eſt nomen ætatis; Atqui qualitas ætatis nõ eſt tranſmiſſibilis ad heredes, *c. 1. de R. I. in 6.* Impoſſibile enim eſt, ut ætas patris fiat ætas filii. Eſt enim ætas omnium perſonaliſſima. Ergò, &c. 5. Quod in ſpe tantùm eſt, illud tranſmitti non poteſt, *l. ſed ſi plures, in pr. & l. qui plures, & l. qui habebat, ff. de vulg. & pupill. ſubſt. l. Sempronius, ff. de uſu & uſufr. leg. & l. ſi cum hæres, ff. quando dies legat. ced. c. non ex quo de conſecr. diſt. 4.* 6. Quia nepos in ſucceſſione avi, non ſuccedit ex jure tranſmiſſivo, ſed ex jure proprio in gradum paternum, cum illi ipſi filio nunquam fuit delata hæreditas. 7. Quia tranſmitti debet jus primogenituræ in nepotem vel actu vel potentia. Atqui primum dici non poteſt, quia primogenitus vivo patre jus actuale non habet. Ergò neq; transmittere, *per l. ſi quis filium, C. de inoffic. teſt.* Neq; potentiâ id fieri poteſt, quia talis eſt morte filii primogeniti caduca effecta. 8. Quia per medium inhabile & imperfectum non poteſt fieri perfectus tranſitus ad aliquod extremorũ: Atqui primogenitus eſt mediũ inhabile per mortem factus. Ergò, &c. 9. Quia deſtructo fundamento deſtruuntur omnia cætera, *l. nã origo, ff. quod vi aut clam.* 10. Quia primogenitura eſt qualitas, quæ non poteſt eſſe extincto proprio ſubjecto. Ergò. Non entis nullæ erunt amplius qualitates, & per conſeq. Patruus ſuccedere debet. 11. Quia nepos ſic plus conſequeretur, quam habuit pater ejus. 12. *per l. ſi quis filio exhæredato, in pr. ff. de in juſt. teſt.* 13. Quia in jure Patronatus filius excluditur à patruo in tutela, *l. tutela, § ſi duo, verſ. proinde, ff. de legit. tut. & l. à duobus, ff. de oper. liber.* 14. Quia conſuetudo hæc odioſa eſt & contrà jus commune. Ergò reſtringenda, *per. c. odia, de R. I. in 6.* 15. Ceſſante cauſa ceſſat effectus. Atqui in nepote ceſſat primogenitura. Ergò, &c. 16. Si primogenitus renunciat juri primo-

geni-

geniturae, tunc ad ſecundò genitum pertinet. Ergò iidem de illo planè ſublato eſt ſtatuendum. 17. Caſus omiſſus, pro omiſſo habetur, quam regulam adeò veram dicit *Pet. Anch. conſ.* 120. ut in omnibus valeat diſpoſitionibus. Atq; ſtatutum ſtrictè de primogenito loquitur, non verò de nepote, qui longè poſt patruum genitus. Quare cum in caſu omiſſo ne tacita quidem voluntas præſumatur, *l. militis Codicillis, ff. de milit. teſt.* 18. Quia paria ſunt non naſci & natum mori; *§ indubitatum, in auth. de inceſt. nupt.* 19. Quia ubi eſt eadem ratio, ibi debet etiam eſſe idem jus. Atqui prælationis primogeniti ratio eſt, quod ratione ætatis præſumatur aliis prudentior & idoneor principatui moderando. Ergò. 20. Quia privilegium, quod eſt cum alterius præjudicio, ſtrictè interpretandum eſt, & ita communiter limitatur, *l. beneficium. ff. de conſt. Princip. & c. cum dilecti, de donat.* Beneficiũ enim in alterius præjudicium extendi non poteſt, *per l. 2. & ibi Bald. C. de bon. quæ lib.*

Contrà pro nepote rationes decidendi hæ ſunt. 1. Quia de jure communi Nepos ſuccedit pariter cum patruis ſuis jure repræſentationis, *l. ut in teſtato, C. de ſuis & legit. l. poſthumorum, in pr. ff. de injuſt. teſt. auth. ceſſante, & auth. poſt fratres, C. de leg. hær. § cum filius, Inſt. de hær. qualit. & diff.* Ergò, longè alia ratione ſuccedit jure ſpeciali & proprio. Nam quod juris eſt in parte, quo ad partem, id etiam juris eſt in toto, quoad totum. Cum ergò nepos tantam ex hereditate percipere debet portionem quantam pater, ſi ſupervixiſſet, futurus erat accipere, *d. § reliquum d. auth poſt frates.* Sequitur omne etiam privilegium patris filio eſſe attributum. 2. Quia pater & filius ſunt una eademq; perſona, una caro, & filius propterea exiſtimatur dominus bonorum patris, *l. ult. C. de impub. & aliis ſubſtit.* Et quibus confeſtim ſequitur primogenitum non extingui per mortem, cum nepos ex eo ſuperſit, in quem transfuſa fuit caro & ſubſtantia patris. Id quod etiam probatur, *Eccl. 30. in verbis, mortuus eſt pater ejus, &c.* Idem de jure civili ex eo probatur, quod videmus in ſubſtitutionibus nõ dici patrem extinctum, ex quo vivit nepos, *l. cum acutiſſimi, C. de fideicom. & l. generaliter, C. de juſt. & ſubſtit. & l. cum avus ff. de condit. & demonſt.* 3. Quia jus primogenituræ eſt ceſſibile ſive alienabile in ſingularem ſucceſſorem, *c. quam periculoſum, 7. q. 1.* Ergò etiam erit transmiſſibile. Et per conſeq. eadem qualitas, quæ in filio, inhæret etiam nepoti. Ergò nepos dicitur primogenitus, ſic-

uti & pater ejus, ſi non ratione nativitatis, attamen ratione tranſmiſſionis, non ſecus uti Jacob dicitur primogenitus ratione ceſſionis; ita nepos ratione tranſmiſſionis. 4. Subrogatum ſapit naturam ejus, in cujus locũ ſubrogatur, *l.decernimus,& ibi Bar.C.de aqua duct.* Idq; maximè procedit in ſubrogatione naturali, natura n.longè plus ponderis habet, quam accidens. 5. Quia cauſa, quare primogenito hoc datum eſt privilegium, eſt ipſa primogenitura ſeu primogenituræ dignitas, quæ non extinguitur cum perſona, ſed continuatur in nepote, *c. quoniam Abbas extr. de off 1. de leg. & c.gratioſè, de reſcrip. in 6.* 6. Statutum, in quo diſponitur, ne filia ſuccedat exiſtente maſculo, recipit interpretationem ſeu extenſionem paſſivam, ad nepotes, propterea, quod hoc jure civili diſpoſitum, ut nepos tranſeat in locum filii, & ſubrogatum ſapiat naturam ejus, in cujus locum ſubrogatur. 7. Quia nepos natus eſt ex radice privilegiata, quæ cæteris præferebatur. Ergò & eandem naturam privilegii aſſumit. Et ratio conſequentiæ eſt, quod forma & origo, quæ à radice ducitur in quolibet derivato reperiatur. 8. ab abſurdo. Sequeretur enim liberos ſecundò geniti, ſi ætate præcederent, liberis primogeniti præferendos eſſe. 9. Quia, quod uni eſt collatum alteri eſt ſublatũ, *l.quod in rerum, § ſi quis, ff.de leg.1.* 10. Quia pater & filius ſunt in primo gradu, inter ſe, *§ 1.Inſt.de grad.* Ergò eſt etiã uterq; in primo gradu in jure primogenituræ. 11. Quia, qui ſuccedit in locum alterius, utitur eò jure, quo ille uti poterat, *l qui quadraginta, verſ.nam hæred.ff.ad Trebell.* 12. Quia, quod poſſunt contrahentes, poteſt etiam lex vel ſtatutum. Atqui conventione partium eſt tranſmiſſibile. Ergo etiam id poteſt lex vel ſtatutum. 13. Quia jus primogenituræ non venit jure filiationis, ſed naturæ. Nec tam perſonæ, quàm cauſæ eſt datum. Ergò cum cauſa debet tranſmitti. 14. Quia hodie exſtat expreſsè deciſum, *in Aur. Bull. Car. IV c.5.* 15. Quia idem repetit Sigiſm. Imp. *in Bull. de ſucceſſ. Com. Palat. § 4. & ne inter hæredes.* Plures rationes *vide apud Tiraq.d.l.* Hinc reſpondemus ad argumentum. 1. Quod non ſuccedat nepos hoc in caſu jure nepotis, ſed ut primogeniti primogenitus filius; hac enim ratione fit cauſa cæterorum deterior. Non ergò debet ejus conditio deterior eſſe, ſed melior. Ad 2. ℞. Negando. Nam per repræſentationem nepos aſcendit in gradum patris. Ad 3. & 4. Non eſt in prærogativa ætatis, ſed ſuper dignitate primogeniti, quæ non moritur neq; extinguitur, fundatum.

Ad

Ad 5. Quod nepos id jure proprio obtineat. Quin imò ſpes etiam eſt transſſimibilis, ut patet *ex l. ſi quis filium, ibi etſi præparatio, C. de in offic. teſt. § ex conditionali, Inſt. de V. O. & l. un. C. de his, qu. ante apert. tab. hæred. tranſ. & l. in quibus, & l. ſi quis, C. de ſecundis nupt.* Ad 6. Quod omninò hoc jus ſit tranſmiſſibile, idq; patet ex tranſactione, qua Eſau illud conceſſit Jacobo, *c. quã periculoſum. 7. q. 1.* Ad 7. Quod tranſmittatur potentiâ beneficio legis antequam & filius & nepos exiſtant actu. Ad 8. Quod non ratione parentis obveniat, ſed jure naturæ. Ad 9. Quod nullo modo ſe fundet in patre vel jure filiationis, ſed proprio jure primogenitis contingat. Ad 10. Quod non ſit extinctum primogeniti ſubjectum, cũ ex eò ſuperſit nepos Ad 11. Quod tantũ conſequatur nepos, quantum pater ſi ſupervixiſſet, futurus erat capere. Ad 12. Quia avus ibi ſuperſtite filio mortuus eſt, non potuit ergò nepos, quẽ præcedebat adhuc filius, rumpere teſtamentum. Ad 13. Quod hoc locum habeat in jure patronatus tantùm. Ad 14. Non eſſe odioſam, ſed maximè favorabilem: Et quamvis eſſet odioſa, nihilominus tamen admitteret declarativam ſeu interpretationem paſſivam. Ad 15. ℞. Negando. Nam manet nepos, cui æquè competit jus primogenituræ, quam patri. Ad 16. Quod non poſſit primogenitus jus primogenituræ renunciare in præjudicium ſuorum liberorum. Ad 17. ℞. Negando. Nam ſtatutum loquens de primogenito, comprehendit etiam nepotem: Quin & illud quod dictum eſt procedit, niſi caſus omiſſus ſit ſimilis expreſſo. Ad 18. Valet in caſu, ſi mortuus non reliquit liberos. Ad 19. ℞. Negando uti antea reſponſum. Ad 20. Quod hoc non fiat per extenſionem, ſed interpretationem declarativam & paſſivam, quæ etiam obtinet in præjudicium alterius. *Plura de hac quæſtione vide apud Tiraq. d. l.*

QUÆSTIO XII.

Vtrum Magiſtratui iniqua præcipienti obediendum?

Non tantùm pio & bono, verùm etiam iniquo & impio magiſtratui parendum eſſe, probatur his rationibus. 1. Quia impius magiſtratus æquè eſt à Deo ac pius & bonus, *Rom. 13. 1. Petr. 2. verſ. 17. non eſt poteſtas niſi à Deo.* Sic Nobuchdonoſorẽ, quamvis impium Regem, attamen miniſtrum ſuum appellat Deus, *Ierem. 25. v. 9. & 27. v. 6.* Judæi captivi pro illius & liberorum ſalute orare jubentur, *Bod. 2. de Repub. c. 5. p. 329.* Hinc ipſe Salvator ad Pilatum inquit, quod poteſtas ipſi deſuper

ſuper data, *Ioh.19.v.11.* Sic Jeremias impium Regem Zedekiam Dominum ſuum appellat, *Ierem.37.v.20.* 2. Quia generale præceptum eſt quod principi non debeamus maledicere. *Exod.22.v.28.* *Unde Scalig. Reverenter habe, quos ſuperi dant ſuperiores.* 3. Quia juſſa principum recuſare eſt cæteris rebellandi occaſionem præbere. Siquidem rebellionis ſpecies eſt denegare, quę imperātur, *R.A.de An.1542.* zu Speyer § würde ſich aber jemand. 4 Quia qui privata auctoritate magiſtratui reſiſtunt, ordinationem Dei tollere conantur, & ſpuit in ſe, qui ſpuit adverſus Olympū, adde *R.A.de An.1525.* § und iſt der halben/ *& de An.1526.* § zum andern/ *& § ſeqq.* 5. Quia publica Imperii conſtitutione ſancitum eſt, ne mandata ſine clauſula ſubditis contra Magiſtratum facilè cum de narratis veriſimiliter non conſtet, decernantur. *R.A.de Ann. 1594. &* § ſo ſoll auch zum fünfften. *Gail.1.obſ.17.n.6.*

Contrà quod impio magiſtratui non parendum, videtur probari poſſe his argumentis. 1. Quia Deus eſt ultor ſeverus impii & injuſti magiſtratus. *Amoſ.cap.ult. verſ.8.* Ergò non eſt autor. 2. Quia *Oſeæ. 8. v. 4. dicitur*, quod Deus non cognoverit tales magiſtratus. 3. Quia Deus operantem iniquitatem extremè odit, *Pſal.58.* 4. Non eſt Deus niſi juſti & rectiſſimi, *Deut 33.v.26.*

Pro determinatione quæſtionis diſtinguimus. 1 Inter ordinem ſive ſtatum magiſtratuum, & inter falſam magiſtratus uſurpationem. 2. Inter præceptiones, quæ ſunt contra Dei & naturæ leges, & inter præceptiones, quæ utilitatem & commodum noſtrum reſpiciunt. Quib. diſtinctionibus pręmiſſis, noſtra ſententia hæc eſt, quod contra Dei & naturæ leges nullo modo ſit magiſtratui obediendum, juxta Apoſtoli effatum, *Act 5.v.29.* Poſſumus enim id tantum, quod honeſtè poſſumus. *l filius, ff.de condit & demonſtr.* Idq; propter vindictā divinam, *Oſe.5.v.13.* Quod ſi verò pręceptum tantùm utilitatem privatam reſpiciat, præſtabilius eſſe dicimus obedire, quam juſta recuſando cæteris rebellandi occaſionem præbere.

FINIS DISPUTATIONIS VI.

COLLEGII POLITICI

DISPUTATIO VII.

De

MAJESTATE, LEGIBUS FUNDAMENTALIBUS, ET JURIBUS MAJESTATIS,

Reſp. JOANNE LUBBERN, HILDESIENSE SAX.

Προοίμιον.

CUm præcedente diſputatione, magiſtratum ratione poteſtatis diviſimus in ſummum & inferiorem, & ſummum iterum diſtinximus in ſummum ſecundum quid & abſolutè ſummum; reſtat ut deinceps ordine de ſingulis in ſpecie diſquiramus. Cum autem res melius non cognoſcatur, niſi ex ſuis proprietatibus & qualitatibus; idcircò antequã de ſummo magiſtratu & capite Imperii Rom. in ſpecie dicamus, hanc diſputationem de majeſtate tàm reali quàm perſonali præmittemus.

THESIS I.

VOcabulũ Majeſtatis *vel à magnitudine* communiter dicitur: quod ſit *vel major ſtatus*, ſeu amplitudo & magnificentia in Repub. *l.23.ff. de leg. 3. l. 4. & l.fin.C.de leg.l.91.ff.d.her.Inſt.Alb.Gent.ad Iul.Majeſt.diſp.2.à pr. Tholoſ.l. 8.de Repub.c.3.Arniſ.de jure majeſt.c.3.Born. d.tr.de majeſt.c. 1. vel* quod ſit *majoris ſtatus ſeu regni jus*, reſpectu juris illius, quod tribuitur civitati vel collegio, quod minoris ſtatus jus eſt, *Althuſ.p.59.*

2. Variis porrò vocabulum majeſtatis indigitatur nominibus; vocatur enim 1. *Imperium in Repub.ſummum Ariſtoteles 3.Polit.4.* 2. *Regalis* majeſtas à voce Regis nuncupatur. 3. *Iura Imperii, Liv.lib.2.Curt.*

 l.10.

Digitized by Google

l.10. 4. *Sacra Regni.Cornel.Tacit.* 5. *Sceptrum,Gen.49.6.* Græcis κύριον πολίτευμα. 7. Italis *Signoria.* 8. Hiſpanis *Majoria.* Gallis *Souveraineté* indigitatur. *Beſold. diſp.* 2. *Cl.*1. 9. Interpretibus juris eſt *imperium maximum.Dd.ad l.3. de juriſd.*

3. Majeſtas duplex eſt:*Realis & Perſonalis.*

4. *Majeſtas Realis*,quę alio nomine majeſtas Reipub.vel imperii vel regni dicitur, Reipub. Regno vel Imperio eſt innata, & propterea Coæva, neq; per deceſſum Regis vel Principis expirat, ſed quamdiu corpus regni durat permanet & ſubipſis interregnis & alternationibus gubernationum ſubſiſtit, interitq; ſolùm cum ipſa Repub. *Beſold.d.l.*

5. Hujus majeſtatis realis intuitu Populum Romanum in Imperatorem,Lege Regia,de qua JCtus *Vlpian.l.1.ff. de Conſt.Princip.*nō abſolutum dominatum ſeu παμβασιλείαν,ſed νομοθεσίαν ſive juris cōſtituendi poteſtatem & quidem non abdicativè, ſed communicativè, collocaſſe,certum eſt,*Paurmeſt.de iuriſd.imp.Rom.lib.1.cap.5.nu. 26.& ſeqq.* Hinc crimen majeſtatis tàm adverſus populum & Rempub. quàm ipſum principem committi dicitur.*Bocerus tract.de Crim.laeſ.maieſt. c. 1.n. 25.& c.2.n.13. & n.74.*

6. Majeſtatem hanc Reipub.ſeu realem, comprehendunt, cuſtodiunt & tuentur leges fundamentales ſeu leges regni, quæ nihil ſunt aliud,quam baſis & fundamentum,ſub quibus Reſpub. conſtituta & tanquam fundamento innititur, quibus ergo ſublatis,ſalutem & ſtatum Reipub.Rom. everti, neceſſe eſt.*Dan.3.Polit.Althuſ.c.6. edit.prior.*

7. Eſt ergò lex fundamentalis,qua libertas Germaniæ retinetur,nihil aliud,quàm communis ſponſio civitatis,πόλεως συνθήκη κοινή, *l.2.in pr.ff.de ll.*quam cum electoribus, qui totam civitatem & Rempub.repræſentant,futurus Imperator init.

8. Pro fundamentali lege agnoſcenda ſunt majorum noſtrorū inſtituta circa ſucceſſiones.Item agnoſcenda eſt pro lege fundamentali forma electionis Aureæ Bullæ ſanctione expreſſa & clauſulis derogatoriis munita,aliaq; multa,quę paſſim in receſſibus imperialibus habentur.

9. A certis verò capitibus & conditionibus, quibus populi Germanici Imperium ſummum,in Imperatorem transfertur,dicitur

Digitized by Google

hæc ſponſio ſeu pactio, alio nomine capitulatio, & has breviter enumeratas conditiones complectitur. 1. Ut Catholicam religionem defendat. 2. Ut Auream Bullam, item religioſam & publicam pacem, rati habeat. 3. Electoribus ſtatibusq́, Imperii privilegia ſua confirmet. 4. Electoribus quotannis conventus agere concedat. 5. Multitudinis fœdera contra principes aboleat. 6. De rebus imperii nullum fœdus aut pactum faciat, niſi de VII. virorum aſſenſu. 7. Facultates principum occupatas & diſtractas, reſtitui curet. 8. Imperii bona, nec diſtrahat; nec oppignoret. 9. ab imperio divulſa recuperet. 10. Ipſe etiam, ſi quid detineat, interpellatus reſtituat. 11. Cum vicinis pacem colat. 12. Status imperii nec tributis nec conventibus oneret, abſq; eorum conſenſu & voluntate. 13. Negotiis publicis præficiat Germanos. 14. Conficiantur literæ ſermone Latino & Germano. 15. Quia Romæ multa fiunt adverſus pacta, quondam cum principibus inita, det operam apud Pontificem, ne fraus fiat privilegiis. 16. Monopolia mercatorum coërceat. 17. Vectigal nec portorium de novo imponat. 18. Nec quæ ad Rhenum ſunt, diminuat. 19. Si verò erigantur aboleat. 20. Cognitiones de vectigalibus coram ſolo Cæſare, non autem Camera peragantur. 21. Ne literis commendatitiis Electorum vectigalia fiant deteriora, provideat. 22. Actiones de regalibus & immunitatibus inſtitutas permittat. 23. Si quid adverſus quem ex ordinibus habeat, legibus experiatur. 24. Sine & inaudita cauſa neminem proſcribat. 25. Contributiones imperii, non in privatum, ſed in bonum publicum convertat. 26. Feuda Imperii aperta, nemini de novo, ſed in patrimoniū Cæſaris conferat. 27. Si jure hereditario ipſe provincias acquirat, in iis imperii jus non minuat. 28. Leges monetarias figat. 29. Nemini deinceps abſq; conſenſu electorum, jus monetæ cudendæ, concedat, ſed civitatibus mediatè imperio ſubjectis adimat. 30. Regnū ſeſe non ex ſucceſſione, ſed electione habere ſtatuat. 31. Quod interregni tempore vicarii egerint, ratum habeat. 32. Germaniæ ſedē retineat. 33. Nullum reſcriptum vel mandatum contra pragmaticas ſanctiones & utramq; pacem prophanam & religoſam, emittat. 34. Legatos Germanorum citò audiat. *Vide Sleid. in comment. de ſtatu religion. & Reipub.* & ipſas copulationes, *Car. V. itē Ferd. Maxim. Rudolph. & Matth. Impp.* Quę jurata pactio ſive capitulatio, his clauſulis concludi ſolet.

Solches alles vnnd jedes beſonder wie obſtehet / haben wir obgemelter Röm. König. den gedachten Churf. geredet / verſprochen vnnd zugeſagt / bey vnſern Königlichen Ehren / Würden vnd Worten / thun daſſelbige auch hiemit vnnd in krafft dieſes Brieffes / &c.

10. Cùm verò majeſtas imperantis ab Imperii majeſtate, tanquam fundamentum à fundamentato diſtinguatur; fit ut majeſtati Imperii Imperantis Majeſtas tanquã ſuperiori obſtringatur. Tenetur ergò princeps eam capitulationem comiter obſervare, nec poteſt ulla ratione eandem mutare aut ab eadem recedere, *arg. l. nemo poteſt, ff. de leg. 1. & l. ſi quis, ff. de legat. 3. & l. ita à 5. § 7. ff. de adminiſt. & peric. tut. & l. inter, 42. ff. de pact. & l. Neratius, 20. ff. de relig. & ſumpt. funer. l. 38. ff. de pactis, l. 42. & l. 7. § 16. eod.* ut non temere dicat *Bald.* neq; Pontificem, neq; Imperatorem cum electoribus poſſe mutare formam pro ſtatu Imperii generaliter conſtitutam, *in c. venerabilem, n. 4. Ext. de Elect. Pruckman. de ſolut. poteſt. effect. 4. p. 267. Nicol. Eberhard. Iun. Conſ. 1. nu. 27. lib. 1. Nicol. Reuſn. Conſ. 11. n. 20. libert. Kirch. diſp. 4. de Repub. Alciat. Conſ. 132. n. 3. lib. 5. Zaſ. conſ. 10. n. 6. & 26. lib. 2. Mynſ. conſ. 24. n. 19 Nicol. Rucker. conſ. 14. n. 2. 3. & 30. Barth. Bertazz. conſ. crim. 420. nu. 15. & ſeqq.* Sic n. habet juramentum: Bey vnſern Königlichen Ehren / Würden / Worten / im nahmen der Warheit zugeſagt / thun daſſelbige auch hiemit / vnnd in Krafft dieſes Brieffes / immaſſen wir dann des einen Leyblichen Eyd / zu Gott vnnd dem H. Evangelio geſchworen. *War. ab. Ernb. de fœd. lib. 2. c. 1. n. 160. Flor. à Venning. conſ. 16. n. 31.*

11. Cùm utilitate tamen Reipub. in uno atq; altero membro, capitulatio talis, cum conſenſu ſtatuum mutari poteſt, quemadmodũ die Capitulation, ſo viel des Bapſtes Huldigung betrifft / in Käyſ. *Maximil. II. & Rudolphi* des andern obligation, geendert worden. *arg. l. nihil tam naturale, ff. de R. I. Pruckman. d. l. effect. 4. n. 8. & Nicol. Reuſn. Conſ. 3. n. 35. lib. 2.* Eadem autẽ ſolennitas adhiberi debet in deſtruendo, quæ intervenit in faciendo. *Pacian. de probat. lib. 2. cap. 36. n. 35.* ejusq; eſt deſtruere, cujus eſt cóndere, *l. ſi quis, pr. ff. de leg. 3. Franciſ. Bec. conſ. 15. n. 16.*

12. Tolli verò in totum talis capitulatio, ne quidem conſenſu electorum poteſt. Eſt enim cum majeſtate totius & univerſi imperii conjuncta; Ergò abrogationem totalem absq; omnium ſtatuum conſenſu non admittit. *Zoannet. de Imp. Rom. D. Richard. Dieter. Conterraneus meus, Imp. Cam. aſſ. digniſſ. de ſumm. ſummi Imp. poteſt. concl. 41. Anton. Coler.*

de

Digitized by Google

de jur. Imp. Germ. ſect. in aug. ſect. 34. Et Gerlac. Buxtorff. diſſert. ad Aur. Bull. th. 7.

13. Perſonalis majeſtas eſt, quæ in perſonam confertur & cũ eadem rurſum concidit.

14. Definitur. Quod ſit ſumma, perpetua, item legibus ſoluta Reipub. poteſtas in perſonas ac res ſuæ ditionis. *Paurmeiſt. 1. de iuriſd. c. 3. n. 1. & 22.*

15. Cùm autem is, qui Majeſtatem tàm eminentem & divinæ ſuccedaneam adeptus eſt, ut Deus inter homines eſſe debeat; factum eſt, ut divinas appellationes, nòn rarò videamus principibus aptatas, non quod hac ratione Deo, quod ipſius eſt proprium, impiè velint eripere principes, ut ineptè collegit. *Bod. 1. cap. ult. de Repub. nu. 113. & 2. c. 6. nu. 225.* ſed ut officii ſui admonere, ſe nimirum Dei miniſtros eſſe, Deiq; clementiam, juſtitiam & beneficentiam, ut ſequantur, inſtigare debeat, & hac ratione quamvis non propriè; non tamẽ impropriè divinas appellationes principes ſortiuntur. Hinc Majeſtatem cœlo delapſam finxere, ac ut Deam, Honoris & Reverentiæ filiam coluere, *Priſci. Ovid. 5. Faſtor.* Hinc *Homerus*: Reges διοτρεφέις vocat: quaſi Jovis in ſinu & ulnis educatos. *Hinc Græci* Imperatores ſe θεοστεφεῖς à Deo Coronatos & χειροτονηθέντας unctos Domini, profiteri ſolebant, *Marq. Freher ad Petr. de Andlo. 1. c. 2. in pr.* Hinc nõ tantùm ſacra & ſancta in jure noſtro audit majeſtas, & imperator ſacratiſſimus ſalutatur; verùm etiam res ipſius privatæ vocantur ſacræ. *Briſon. Lex. lib. 17. Sixtin. 1. de Regalib. c. 1. n. 31.*

16. Majeſtatem ſummam poteſtatem vocamus, quia & prima eſt & ſuę q. originis & à ſuperiore nullo dependet, niſi à ſolo Deo, qui eam proximè antecedit, & cujus vicem obtinet in hoc mundo, & quamvis ea poteſtas à populo in Imperatorẽ Lege Regia tranſlata, non tamen proinde ortum habuit à populo, cum & ipſa, quam populus ab initio habuit & in Imperatorem contulit, à Deo fuerit. Hinc eſt, quod noſtri Imperatores ac Principes à Divino nutu, Dei gratia, Divina favente clementia, von Gottes Gnaden/ ſe conſtitutos ſcribunt. Imperatores ac principes dicimus. Nam quamvis principes olim non jure proprio, ſed ex ſpeciali privilegio, ſua nomina dignitatis à divino nutu uſurpent; hodie tamen, mutatâ Reipub. formâ, cũ provinciæ in feuda commutatæ, non ut olim muneris & adminiſtrationis, ſed patrimonii ſint nomina, rectè & proprio jure, nomina ſua à nutu & providentiâ divinâ uſurpant.

 17. Fal-

17. Falſum ideoq́, eſt ſummum Pontificem habere ſummam in mundo poteſtatem: Ut & falſum à Græcis ad Francos per Pontificem Romanum, non populi electione Imperium fuiſſe translatum, de quibus pluribus in quæſtionibus videbimus.

18. Non verò ea ratione definivimus majeſtatem eſſe Imperium ſummum, quod Imperator univerſi mundi Dominus ſit, ut ei de jure cætera omnia Imperia in mundo debeant eſſe ſubjecta. Non poteſt Imperator in regnis aliorum actum juriſdictionis exercere. *Bocer.2.de Reg.num.* 102. receptiſſima enim eſt regula tàm Politicorum quàm JCtorum; Reges ſuperiorem non recognoſcentes, monarchas dici in ſuo regno. *Bocer.Claſſ.1.diſp.2.n.* 25.

19. Sumum ergò imperium dicitur ratione reliquarum in Repub. poteſtatum, quarum contemplatione eſt veluti fons & origo auguſtiſſima, tàm ratione jurisdictionis & judicii, quàm magiſtratus & imperii. Conſtat n. olim coërcitionem criminum gladiiq; poteſtatem ad ſolùm principem ſpectaſſe, cujus ſolius fuit animadvertere in caput civis Romani, *Ioach.Steph.1.de juriſd.c.2.n.67.*

20. Et licet, ſi ſtatum Imperii Romani, non qualis fuit olim in principio, cum omnia, aut populo, aut magiſtratui principis vel jure patrimonii vel fiſci ſubjecta fuerunt, easq; provincias præſides & proconſules adminiſtrarunt, qui exercitionem tantùm non ipſum jus habebant, vel ſi habebant, non tamen jure magiſtratus, ſed ſpeciali lege accipiebant. Verùm ſi ſtatum Imperii Romani hodiernum conſideremus; licet inquam principes *jure magiſtratus* non tantùm ipſum *exercitium* ſummi Imperii, ſed *jus* ipſum poſſideant: tamen quod ſi ſupervenerit *Maieſtas ipſa*, nullus princeps vel magiſtratus juriſdictionem retinet impeditam. Hinc & in jure Saxonico ſancitum: in welch Landt der Käyſer kommet / daſelbſt iſt jhm daß Gericht ledig. *Bocer.de iuriſd.c.8.n.80.Heig.2.q.25.*

21. Præeminentiam præcedentiam & primas, quod attinet, Imperatori noſtro principes omnes univerſi orbis Chriſtiani, omni jure cedere debent. *Arniſ.de iurib.Maieſt.lib.1.c.4.n.1. Bern.Zieritz. de princip. prærog.Aur.Bur.Carol.IV.c.2.*

22. Porrò non tantùm ſummam, verùm etiam perpetuam illam eſſe poteſtatem diximus. Quo vocabulo omnes adminiſtrationes & munera à majeſtate excluduntur. Illis ergò, quibus ad breve

aliquod tempus, ſumma poteſtas tribuitur, majeſtas propriè non competit. Hinc nec *conſulare* Imperium apud Romanos, quia annuum, nec *Dictatoris*, quia vi tantùm menſium, ullius majeſtatis capax fuit. Hinc nec illi, qui in defectum principum, Imperii adminiſtrationem habent, ut ſunt *Ephori, ſeniores, vel regentes regni*, vel qui vacante Imperio adminiſtrationem ejuſdem habent, quales ſunt in Romano Imp. *Elector Palatinus & Saxoniæ*, quibus quamvis *ex Aur. Bull. Car. IV. t. 5.* totius imperii cura, exercendi judicia, beneficia Eccleſiaſtica præſentanti, recolligendi reditus & proventus, inveſtiendi de feudis, juramenta fidelitatis vice & nomine S. Imperii recipiendi incumbat, &c. non tamen ſunt majeſtate præditi. Requirimus ergò ad majeſtatem hæc duo, ut videlicet ſit & ſumma & perpetua conjunctim. *Richard. Dieter. diſp. d. de maieſtate.*

23. Deinde vocabulum *poteſtatis* in definitione poſitum, non tantùm à ſingulorum magiſtratuum vel curatorum officio; ſed etiã à Senatus cujuslibet Reipub. auctoritate, Imperatoris majeſtatem diſtinguit. Senatus enim eſt collegium eorum, qui ad capienda de Repub. conſilia conſtituti ſunt. Hi enim nullam poteſtatem & imperium in Repub. habent. Nam horum ſententiam ſequi liberum eſt.

24. Et tantùm de definitione majeſtatis perſonalis: Jam jura majeſtatis, quæ Imperatori *tùm* in ſignum ſuperioritatis vel ſupremæ eminentiæ, *tùm* in laborum præmium, *tùm* ad cognoſcendum ſupremum decus authoritatem & excellentiam competunt, & reſervata principi, in noſtra lingua, Käyſerliche ſondere Hochheiten vnnd Reſervaten appellantur, breviter videbimus. Solent autem nonnunquam inferioribus etiam concedi, verùm non omnia & plenè, ſed ad certum tantùm modum, & hoc cum fit, non jura majeſtatis vel reſervata, ſed Regalia majora nominantur, de quibus alibi cum Deo & & die dicturi ſumus.

25. Primum ergò ac pręcipuum majeſtatis jus eſt de legibus. Summæ enim illius poteſtatis vi, Imperator leges univerſales olim pro ſuo arbitrio condidit *in conſtit. inſt. præfixa, l. tanta, 2. C. de Vet. jur. enucl. & l. fin. C. de ll. & l. ſi quando, C. de off. teſt.* Hodie cum aſſenſu & conſilio ſtatuum Imperii leges univerſales condit & ſuo nomine & auctoritate divulgat. Legem univerſalem dixi. Nam ſpecialem & localem legem cæteri inferiores principes & ſtatus Imperii in ſuis territoriis & provinci-

vinciis, cum aſſenſu tamen primariorum rectè condunt. Quod ita receptum communiter: Vnd wird der gemeine Außſchuß von der Landtſchafft/ daß ſeyn die von der Ritterſchafft/ vnnd die von den vornemen Städten darzu beſchrieben/ hoc eſt, citantur ad conventum primarii ex nobilitate & majoribus civitatibus ejus provinciæ, in qua conventus celebratur, *gl. in lib.1.§ qui Magiſtratum, ff. quod quisq; juris. Et in l. 2. verb. coacto. cũ l. ſeq & l. quod ſemel, ff. de decret. ab ord. faciend. l. Quod major, ff. ad municip. l. Nominationes, ff. de decurion. Nov. 123. cap. 34.* Nam principes & alii inferiores principali dignitate illuſtres in ſuis provinciis Imperatorem repræſentant, & in iis, quę veniunt jure magiſtratus, tantum in territoriis ſuis poſſunt, quantum Imp. in univerſo Imperio.

26. Alterum majeſtatis jus eſt in bello, quod ad ſolum Imperatorem ſpectat. *Ord. Cam. p. 2. t. 15. ibi*, auß der Käyſerlichen Mayſt. oder vnſerem zugeben. R. A. zu Außpurg *de An. 55.* § wo ſich aber/ *& § ſeq.*

27. Tertium majeſtatis jus eſt in magiſtratibus creandis poſitum. Eſt enim uti antea dictum majeſtas perſonalis, quæ Imperatori competit, ſcaturigo & origo magiſtratus & imperii. Unde cautum de jure civili, quod privatorum conſenſu, non poſſit alicui juriſdictio aut judicandi poteſtas tribui, nec fieri queat judex is, qui judex non exiſtit, *l. 3. C. de juriſd. Bronch. 1. miſcell. aſſ. 10.*

28. Quartum majeſtatis jus eſt in dignitatibus conferendis poſitum, quod præcipuè ad Imperatorem ſpectat, ſive magnæ illæ ſint, ſive parvæ.

29. Reges igitur creat Imp. Romanus, ut *Henricus IV. Bohemiæ Ducem: Fridericus 1. Daniæ Principem.* Item Duces, ut Fridericus Barbaroſſa familiam Auſtriacam, quæ Marchiæ nomen habebat cum dignitate in Ducatum evexit. Rudolphus I. Comites à Zölleren in Burggravios Norinbergenſes, quos Sigiſmundus in Marchiones Brandeburgenſes, addita Septemvirali dignitate, conſtituit.

30. Ad hoc majeſtatis jus etiam pertinet, Comites & Barones creare; Nobiles efficere; univerſitates erigere; Doctores, Licentiatos, Magiſtros, Comites Palatinos Tabelliones, Notarios, Poëtas, &c. conſtituere. Item ad vitam, famam, honores, vel Natales in integrum reſtituere; veniam ætatis dare, &c.

31. Quintum majeſtatis jus in extrema provocatione poſitum eſt. Extremæ enim provocationis jus tàm ſanctum habetur, ut qui

Digitized by Google

qui ſciens prudenſvé à ſummo principe provocarit, capitali fraude teneatur, niſi forſan exemplo *Macheta*, cujus judicio ubi præerat *Philippus Macedoniæ Rex* & dormitans non obſervabat, quibus ille juribus ſe tueretur, ideoq; illum damnabat; exclamavit *Macheta* ſe provocare, quo audito, iratus inquit Philippus ad quem provocas? Reſpondit Macheta: Ad te ipſum ô Rex, ſiquidem vigilans & attentus audias, ibi excitatus Philippus cum ad ſe rectiùs rediiſſet, injuriam Machetæ fieri animadvertit, & quoniam res à ſe judicatas reſcindi turpe ducebat, quo minis levitatis ac inconſtantiæ argueretur, Macheta, quem iniquè condemnarat, damnum illatum de ſuo reſarcivit.

32. Hoc autem Majeſtatis jus omnibus imperii Germani Electoribus, *à Carol. IV. olim in Aur. Bull.* fuit conceſſum c. 11. Hodie tamen Saxonica & Brandeburgica domus hoc integrũ ſibi reſervavit, à quibus appellare non licet, *niſi* ob denegatam juſtitiam & nullitatem proceſſus. *Vide Gerlac. Buxtorff. th. 94. ad l. d.* A Moguntino autem T. C. & Palatino, appellari cernimus adeò, ut hos privilegiũ hujus Bullæ contrario uſu perdidiſſe aſſerant, *Hen. Arniſ. lib. 2. de iur. Maieſt. c. 2. nu. 3. Th. Mich. d. Concl. 26. lit. C. Schurff. Conſ. 29. n. 1. cent. 3.*

33. Sextum, quod ad majeſtatem pertinet eſt jus nummi percudendi, imagine ſignandi, ejus valorem & poteſtatem conſtituendi.

34. Hoc jus nonnullis principibus ſuperiorem agnoſcentibus maximè verò in Imperio Germano conceſſum eſt, quibus tamen varia præſcripta ſunt, quæ ab iis obſervari debent, uti etiam certa numiſmatum genera eos cudere, nec alia ferire licet. Inter quos tamen nonnulli prærogativâ aliqua prę cęteris gaudent, quales ſunt Electores & alii quidã ordines in Imp. Rom. Et habent Electores hoc pręcipuum, quod in aureorum materia, ponderatione & æſtimatione ad eos non minus, quàm ad Cæſarem reſpiciendum eſſe dicatur.

35. Septimum, Majeſtatis jus eſt nova vectigalia inſtituere & jam inſtituta augere, quod utrumq; ad ſolum principem pertinet. Et ſicuti jure civili nec præſidi provincię, nec aliis, ſine Imperatoris pręcepto indictio vectigalis permittitur: ita hodie in Imperio, nullus ſtatus nova vectigalia per ſe inſtituere vel vetera augere poteſt, adeò ut contra eos, qui talia faciunt in judicio Imperialis cameræ mandata ſine clauſula impetrari poſſint. Quin imò nullus quoq; vetera vectigalia per ſe minuere poteſt. Requiritur enim in novis vectigalibus inſti-

Digitized by Google

vinciis,cum aſſenſu tamen primariorum rectè condunt. Quod ita receptum communiter: Vnd wird der gemeine Außſchuß von der Landtſchafft/daß ſeyn die von der Ritterſchafft/ vnnd die von den vornemen Städten darzu beſchrieben/ hoc eſt, citantur ad conventum primarii ex nobilitate & majoribus civitatibus ejus provinciæ,in qua conventus celebratur, *gl. in lib.1.§ qui Magiſtratum,ff. quod quisq; juris. Et in l. 2. verb.coacto.cũ l.ſeq & l.quod ſemel,ff.de decret.ab ord.faciend.l.Quod major, ff. ad municip.l.Nominationes,ff.de decurion.Nov.* 123.*cap*.34. Nam principes & alii inferiores principali dignitate illuſtres in ſuis provinciis Imperatorem repræſentant,& in iis,quę veniunt jure magiſtratus,tantum in territoriis ſuis poſſunt,quantum Imp.in univerſo Imperio.

26. Alterum majeſtatis jus eſt in bello, quod ad ſolum Imperatorem ſpectat.*Ord. Cam.p.* 2. *t.* 15.*ibi*,auß der Käyſerlichen Mayſt. oder vnſerem zugeben. R. A. zu Außpurg *de An.*55.§ wo ſich aber/ *& § ſeq.*

27. Tertium majeſtatis jus eſt in magiſtratibus creandis poſitum. Eſt enim uti antea dictum majeſtas perſonalis,quæ Imperatori competit,ſcaturigo & origo magiſtratus & imperii. Unde cautum de jure civili, quod privatorum conſenſu, non poſſit alicui juriſdictio aut judicandi poteſtas tribui, nec fieri queat judex is,qui judex non exiſtit,*l.*3.*C.de juriſd.Bronch.*1.*miſcell.aſſ.*10.

28. Quartum majeſtatis jus eſt in dignitatibus conferendis poſitum, quod præcipuè ad Imperatorem ſpectat, ſive magnæ illæ ſint,ſive parvæ.

29. Reges igitur creat Imp.Romanus, ut *Henricus IV.Bohemiæ Ducem:Fridericus* 1.*Daniæ Principem*.Item Duces,ut Fridericus Barbaroſſa familiam Auſtriacam, quæ Marchiæ nomen habebat cum dignitate in Ducatum evexit.Rudolphus I. Comites à Zölleren in Burggravios Norinbergenſes,quos Sigiſmundus in Marchiones Brandeburgenſes,addita Septemvirali dignitate,conſtituit.

30. Ad hoc majeſtatis jus etiam pertinet, Comites & Barones creare; Nobiles efficere;univerſitates erigere;Doctores,Licentiatos,Magiſtros,Comites Palatinos Tabelliones,Notarios,Poëtas, &c.conſtituere. Item ad vitam,famam,honores,vel Natales in integrum reſtituere; veniam ætatis dare, &c.

31. Quintum majeſtatis jus in extrema provocatione poſitum eſt. Extremæ enim provocationis jus tàm ſanctum habetur,ut qui

Digitized by Google

qui ſciens prudenſvé à ſummo principe provocarit, capitali fraude teneatur, niſi forſan exemplo *Macheta*, cujus judicio ubi præerat *Philippus Macedoniæ Rex* & dormitans non obſervabat, quibus ille juribus ſe tueretur, ideoq; illum damnabat; exclamavit *Macheta* ſe provocare, quo audito, iratus inquit Philippus ad quem provocas? Reſpondit Macheta: Ad te ipſum ô Rex, ſiquidem vigilans & attentus audias, ibi excitatus Philippus cum ad ſe rectiùs rediiſſet, injuriam Machetæ fieri animadvertit, & quoniam res à ſe judicatas reſcindi turpe ducebat, quo minis levitatis ac inconſtantiæ argueretur, Macheta, quem iniquè condemnarat, damnum illatum de ſuo reſarcivit.

32. Hoc autem Majeſtatis jus omnibus imperii Germani Electoribus, *à Carol. IV. olim in Aur. Bull.* fuit conceſſum c. 11. Hodie tamen Saxonica & Brandeburgica domus hoc integrũ ſibi reſervavit. à quibus appellare non licet, *niſi* ob denegatam juſtitiam & nullitatem proceſſus. *Vide Gerlac. Buxtorff. th. 94. ad l. d.* A Moguntino autem T. C. & Palatino, appellari cernimus adeò, ut hos privilegiũ hujus Bullæ contrario uſu perdidiſſe aſſerant, *Hen. Arniſ. lib. 2. de iur. Maieſt. c. 2. nu. 3. Th. Mich. d. Concl. 26. lit. C. Schurff. Conſ. 29. n. 1. cent. 3.*

33. Sextum, quod ad majeſtatem pertinet eſt jus nummi percudendi, imagine ſignandi, ejus valorem & poteſtatem conſtituendi.

34. Hoc jus nonnullis principibus ſuperiorem agnoſcentibus maximè verò in Imperio Germano conceſſum eſt, quibus tamen varia præſcripta ſunt, quæ ab iis obſervari debent, uti etiam certa numiſmatum genera eos cudere, nec alia ferire licet. Inter quos tamen nonnulli prærogativâ aliqua pręcęteris gaudent, quales ſunt Electores & alii quidã ordines in Imp. Rom. Et habent Electores hoc pręcipuum, quod in aureorum materia, ponderatione & æſtimatione ad eos non minus, quàm ad Cæſarem reſpiciendum eſſe dicatur.

35. Septimum, Majeſtatis jus eſt nova vectigalia inſtituere & jam inſtituta augere, quod utrumq; ad ſolum principem pertinet. Et ſicuti jure civili nec præſidi provincię, nec aliis, ſine Imperatoris pręcepto indictio vectigalis permittitur: ita hodie in Imperio, nullus ſtatus nova vectigalia per ſe inſtituere vel vetera augere poteſt, adeò ut contra eos, qui talia faciunt in judicio Imperialis cameræ mandata ſine clauſula impetrari poſſint. Quin imò nullus quoq; vetera vectigalia per ſe minuere poteſt. Requiritur enim in novis vectigalibus inſti-

Digitized by Google

vinciis, cum aſſenſu tamen primariorum rectè condunt. Quod ita receptum communiter: Vnd wird der gemeine Außſchuß von der Landtſchafft/daß ſeyn die von der Ritterſchafft/ vnnd die von den vornemen Stådten darzu beſchrieben/ hoc eſt, citantur ad conventum primarii ex nobilitate & majoribus civitatibus ejus provinciæ, in qua conventus celebratur, *gl. in lib.1.§ qui Magiſtratum, ff. quod quisq; juris. Et in l. 2. verb. coacto. cũ l. ſeq & l. quod ſemel, ff. de decret. ab ord. faciend. l. Quod major, ff. ad municip. l. Nominationes, ff. de decurion. Nov. 123. cap. 34.* Nam principes & alii inferiores principali dignitate illuſtres in ſuis provinciis Imperatorem repræſentant, & in iis, quę veniunt jure magiſtratus, tantum in territoriis ſuis poſſunt, quantum Imp. in univerſo Imperio.

26. Alterum majeſtatis jus eſt in bello, quod ad ſolum Imperatorem ſpectat. *Ord. Cam. p. 2. t. 15. ibi,* auß der Kåyſerlichen Mayſt. oder vnſerem zugeben. R. A. zu Außpurg *de An. 55.* § wo ſich aber/ *& § ſeq.*

27. Tertium majeſtatis jus eſt in magiſtratibus creandis poſitum. Eſt enim uti antea dictum majeſtas perſonalis, quæ Imperatori competit, ſcaturigo & origo magiſtratus & imperii. Unde cautum de jure civili, quod privatorum conſenſu, non poſſit alicui juriſdictio aut judicandi poteſtas tribui, nec fieri queat judex is, qui judex non exiſtit, *l. 3. C. de juriſd. Bronch. 1. miſcell. aſſ. 10.*

28. Quartum majeſtatis jus eſt in dignitatibus conferendis poſitum, quod præcipuè ad Imperatorem ſpectat, ſive magnæ illæ ſint, ſive parvæ.

29. Reges igitur creat Imp. Romanus, ut *Henricus IV. Bohemiæ Ducem: Fridericus 1. Daniæ Principem.* Item Duces, ut Fridericus Barbaroſſa familiam Auſtriacam, quæ Marchiæ nomen habebat cum dignitate in Ducatum evexit. Rudolphus I. Comites à Zollern in Burggravios Norinbergenſes, quos Sigiſmundus in Marchiones Brandeburgenſes, addita Septemvirali dignitate, conſtituit.

30. Ad hoc majeſtatis jus etiam pertinet, Comites & Barones creare; Nobiles efficere; univerſitates erigere; Doctores, Licentiatos, Magiſtros, Comites Palatinos Tabelliones, Notarios, Poëtas, &c. conſtituere. Item ad vitam, famam, honores, vel Natales in integrum reſtituere; veniam ætatis dare, &c.

31. Quintum majeſtatis jus in extrema provocatione poſitum eſt. Extremæ enim provocationis jus tàm ſanctum habetur, ut qui

qui ſciens prudenſvé à ſummo principe provocarit, capitali fraude teneatur, niſi forſan exemplo *Macheta*, cujus judicio ubi præerat *Philippus Macedoniæ Rex* & dormitans non obſervabat, quibus ille juribus ſe tueretur, ideoq; illum damnabat; exclamavit *Macheta* ſe provocare, quo audito, iratus inquit Philippus ad quem provocas? Reſpondit Macheta: Ad te ipſum ô Rex, ſiquidem vigilans & attentus audias, ibi excitatus Philippus cum ad ſe rectiùs rediiſſet, injuriam Machetæ fieri animadvertit, & quoniam res à ſe judicatas reſcindi turpe ducebat, quo minus levitatis ac inconſtantiæ argueretur, Macheta, quem iniquè condemnarat, damnum illatum de ſuo reſarcivit.

32. Hoc autem Majeſtatis jus omnibus imperii Germani Electoribus, *à Carol. IV. olim in Aur. Bull.* fuit conceſſum c. 11. Hodie tamen Saxonica & Brandeburgica domus hoc integrū ſibi reſervavit. à quibus appellare non licet, *niſi* ob denegatam juſtitiam & nullitatem proceſſus. *Vide Gerlac. Buxtorff. th. 94. ad l. d.* A Moguntino autem T. C. & Palatino, appellari cernimus adeò, ut hos privilegiū hujus Bullæ contrario uſu perdidiſſe aſſerant, *Hen. Arniſ. lib. 2. de iur. Maieſt. c. 2. nu. 5. Th. Mich. d. Concl. 26. lit. C. Schurff. Conſ. 29. n. 1. cent. 3.*

33. Sextum, quod ad majeſtatem pertinet eſt jus nummi percudendi, imagine ſignandi, ejus valorem & poteſtatem conſtituendi.

34. Hoc jus nonnullis principibus ſuperiorem agnoſcentibus maximè verò in Imperio Germano conceſſum eſt, quibus tamen varia præſcripta ſunt, quæ ab iis obſervari debent, uti etiam certa numiſmatum genera eos cudere, nec alia ferire licet. Inter quos tamen nonnulli prærogativâ aliqua prę cęteris gaudent, quales ſunt Electores & alii quidā ordines in Imp. Rom. Et habent Electores hoc pręcipuum, quod in aureorum materia, ponderatione & æſtimatione ad eos non minus, quàm ad Cæſarem reſpiciendum eſſe dicatur.

35. Septimum, Majeſtatis jus eſt nova vectigalia inſtituere & jam inſtituta augere, quod utrumq; ad ſolum principem pertinet. Et ſicuti jure civili nec præſidi provincię, nec aliis, ſine Imperatoris pręcepto indictio vectigalis permittitur: ita hodie in Imperio, nullus ſtatus nova vectigalia per ſe inſtituere vel vetera augere poteſt, adeò ut contra eos, qui talia faciunt in judicio Imperialis cameræ mandata ſine clauſula impetrari poſſint. Quin imò nullus quoq; vetera vectigalia per ſe minuere poteſt. Requiritur enim in novis vectigalibus inſti-

 tuendis

Digitized by Google

vinciis, cum aſſenſu tamen primariorum rectè condunt. Quod ita receptum communiter: Und wird der gemeine Außſchuß von der Landtſchafft/ daß ſeyn die von der Ritterſchafft/ vnnd die von den vornemen Städten darzu beſchrieben/ hoc eſt, citantur ad conventum primarii ex nobilitate & majoribus civitatibus ejus provinciæ, in qua conventus celebratur, *gl. in lib.1.§ qui Magiſtratum, ff. quod quisq; juris. Et in l. 2. verb. coacto. cũ l. ſeq & l. quod ſemel, ff. de decret. ab ord. faciend. l. Quod major, ff. ad municip. l. Nominationes, ff. de decurion. Nov. 123. cap. 34.* Nam principes & alii inferiores principali dignitate illuſtres in ſuis provinciis Imperatorem repræſentant, & in iis, quę veniunt jure magiſtratus, tantum in territoriis ſuis poſſunt, quantum Imp. in univerſo Imperio.

26. Alterum majeſtatis jus eſt in bello, quod ad ſolum Imperatorem ſpectat. *Ord. Cam. p. 2. t. 15. ibi,* auß der Käyſerlichen Mayſt. oder vnſerem zugeben. R. A. zu Außpurg *de An. 55.* § wo ſich aber/ *& § ſeq.*

27. Tertium majeſtatis jus eſt in magiſtratibus creandis poſitum. Eſt enim uti antea dictum majeſtas perſonalis, quæ Imperatori competit, ſcaturigo & origo magiſtratus & imperii. Unde cautum de jure civili, quod privatorum conſenſu, non poſſit alicui juriſdictio aut judicandi poteſtas tribui, nec fieri queat judex is, qui judex non exiſtit, *l. 3. C. de juriſd. Bronch. 1. miſcell. aſſ.* 10.

28. Quartum majeſtatis jus eſt in dignitatibus conferendis poſitum, quod præcipuè ad Imperatorem ſpectat, ſive magnæ illæ ſint, ſive parvæ.

29. Reges igitur creat Imp. Romanus, ut *Henricus IV. Bohemiæ Ducem: Fridericus 1. Daniæ Principem.* Item Duces, ut Fridericus Barbaroſſa familiam Auſtriacam, quæ Marchiæ nomen habebat cum dignitate in Ducatum evexit. Rudolphus I. Comites à Zöllern in Burggravios Norinbergenſes, quos Sigiſmundus in Marchiones Brandeburgenſes, addita Septemvirali dignitate, conſtituit.

30. Ad hoc majeſtatis jus etiam pertinet, Comites & Barones creare; Nobiles efficere; univerſitates erigere; Doctores, Licentiatos, Magiſtros, Comites Palatinos Tabelliones, Notarios, Poëtas, &c. conſtituere. Item ad vitam, famam, honores, vel Natales in integrum reſtituere; veniam ætatis dare, &c.

31. Quintum majeſtatis jus in extrema provocatione poſitum eſt. Extremæ enim provocationis jus tàm ſanctum habetur, ut qui

Digitized by Google

qui ſciens prudenſvé à ſummo principe provocarit, capitali fraude teneatur, niſi forſan exemplo *Macheta*, cujus judicio ubi præerat *Philippus Macedoniæ Rex* & dormitans non obſervabat, quibus ille juribus ſe tueretur, ideóq; illum damnabat; exclamavit *Macheta* ſe provocare, quo audito, iratus inquit Philippus ad quem provocas? Reſpondit Macheta: Ad te ipſum ô Rex, ſiquidem vigilans & attentus audias, ibi excitatus Philippus cum ad ſe rectiùs rediiſſet, injuriam Machetæ fieri animadvertit, & quoniam res à ſe judicatas reſcindi turpe ducebat, quo minis levitatis ac inconſtantiæ argueretur, Macheta, quem iniquè condemnarat, damnum illatum de ſuo reſarcivit.

32. Hoc autem Majeſtatis jus omnibus imperii Germani Electoribus, *à Carol. IV. olim in Aur. Bull.* fuit conceſſum c. 11. Hodie tamen Saxonica & Brandeburgica domus hoc integrũ ſibi reſervavit, à quibus appellare non licet, *niſi* ob denegatam juſtitiam & nullitatem proceſſus. *Vide Gerlac. Buxtorff. th. 94. ad l. d.* A Moguntino autem T. C. & Palatino, appellari cernimus adeò, ut hos privilegiũ hujus Bullæ contrario uſu perdidiſſe aſſerant, *Hen. Arniſ. lib. 2. de iur. Maieſt. c. 2. nu. 3. Th. Mich. d. Concl. 26. lit. C. Schurff. Conſ. 29. n. 1. cent. 3.*

33. Sextum, quod ad majeſtatem pertinet eſt jus nummi percudendi, imagine ſignandi, ejus valorem & poteſtatem conſtituendi.

34. Hoc jus nonnullis principibus ſuperiorem agnoſcentibus maximè verò in Imperio Germano conceſſum eſt, quibus tamen varia præſcripta ſunt, quæ ab iis obſervari debent, uti etiam certa numiſmatum genera eos cudere, nec alia ferire licet. Inter quos tamen nonnulli prærogativâ aliqua prę cęteris gaudent, quales ſunt Electores & alii quidã ordines in Imp. Rom. Et habent Electores hoc prę cipuum, quod in aureorum materia, ponderatione & æſtimatione ad eos non minus, quàm ad Cæſarem reſpiciendum eſſe dicatur.

35. Septimum, Majeſtatis jus eſt nova vectigalia inſtituere & jam inſtituta augere, quod utrumq; ad ſolum principem pertinet. Et ſicuti jure civili nec præſidi provincię, nec aliis, ſine Imperatoris prę cepto indictio vectigalis permittitur: ita hodie in Imperio, nullus ſtatus nova vectigalia per ſe inſtituere vel vetera augere poteſt, adeò ut contra eos, qui talia faciunt in judicio Imperialis cameræ mandata ſine clauſula impetrari poſſint. Quin imò nullus quoq; vetera vectigalia per ſe minuere poteſt. Requiritur enim in novis vectigalibus inſti-

Digitized by Google

17. Falſum ideoq́, eſt ſummum Pontificem habere ſummam in mundo poteſtatem: Ut & falſum à Græcis ad Francos per Pontificem Romanum, non populi electione Imperium fuiſſe translatum; de quibus pluribus in quæſtionibus videbimus.

18. Non verò ea ratione definivimus majeſtatem eſſe Imperium ſummum, quod Imperator univerſi mundi Dominus ſit, ut ei de jure cætera omnia Imperia in mundo debeant eſſe ſubjecta. Non poteſt Imperator in regnis aliorum actum juriſdictionis exercere. *Bocer.2.de Reg.num.* 102. receptiſſima enim eſt regula tàm Politicorum quàm JCtorum; Reges ſuperiorem non recognoſcentes, monarchas dici in ſuo regno. *Bocer.Claſſ.1.diſp.2.n.* 25.

19. Sumum ergò imperium dicitur ratione reliquarum in Repub. poteſtatum, quarum contemplatione eſt veluti fons & origo auguſtiſſima, tàm ratione jurisdictionis & judicii, quàm magiſtratus & imperii. Conſtat n. olim coërcitionem criminum gladiiq; poteſtatem ad ſolùm principem ſpectaſſe, cujus ſolius fuit animadvertere in caput civis Romani, *Ioach.Steph.1.de juriſd.c.2.n.*67.

20. Et licet, ſi ſtatum Imperii Romani, non qualis fuit olim in principio, cum omnia, aut populo, aut magiſtratui principis vel jure patrimonii vel fiſci ſubjecta fuerunt, easq; provincias præſides & proconſules adminiſtrarunt, qui exercitionem tantùm non ipſum jus habebant, vel ſi habebant, non tamen jure magiſtratus, ſed ſpeciali lege accipiebant. Verùm ſi ſtatum Imperii Romani hodiernum conſideremus; licet inquam principes *jure magiſtratus* non tantùm ipſum *exercitium* ſummi Imperii, ſed *jus* ipſum poſſideant: tamen quod ſi ſupervenerit *Maieſtas ipſa*, nullus princeps vel magiſtratus juriſdictionem retinet impeditam. Hinc & in jure Saxonico ſancitum: in welch Landt der Käyſer kommet / daſelbſt iſt jhm daß Gericht ledig. *Bocer.de iuriſd.c.8.n.*80.*Heig.2.q.*25.

21. Præeminentiam præcedentiam & primas, quod attinet, Imperatori noſtro principes omnes univerſi orbis Chriſtiani, omni jure cedere debent. *Arniſ.de iurib.Maieſt.lib.1.c.4.n.1. Bern.Zieritz, de princip. prærog.Aur.Bur.Carol.IV.c.2.*

22. Porrò non tantùm ſummam, verùm etiam perpetuam illam eſſe poteſtatem diximus. Quo vocabulo omnes adminiſtrationes & munera à majeſtate excluduntur. Illis ergò, quibus ad breve

aliquod

aliquod tempus, ſumma poteſtas tribuitur, majeſtas propriè non competit. Hinc nec *conſulare* Imperium apud Romanos, quia annuum, nec *Dictatoris*, quia vi tantùm menſium, ullius majeſtatis capax fuit. Hinc nec illi, qui in defectum principum, Imperii adminiſtrationem habent, ut ſunt *Ephori, ſeniores, vel regentes regni*, vel qui vacante Imperio adminiſtrationem ejuſdem habent, quales ſunt in Romano Imp. *Elector Palatinus & Saxoniæ*, quibus quamvis *ex Aur. Bull. Car. IV. t. 5.* totius imperii cura, exercendi judicia, beneficia Eccleſiaſtica præſentandi, recolligendi reditus & proventus, inveſtiendi de feudis, juramenta fidelitatis vice & nomine S. Imperii recipiendi incumbat, &c. non tamen ſunt majeſtate præditi. Requirimus ergò ad majeſtatem hæc duo, ut videlicet ſit & ſumma & perpetua conjunctim. *Richard. Dieter. diſp. d. de maieſtate.*

23. Deinde vocabulum *poteſtatis* in definitione poſitum, non tantùm à ſingulorum magiſtratuum vel curatorum officio; ſed etiã à Senatus cujuslibet Reipub. auctoritate, Imperatoris majeſtatem diſtinguit. Senatus enim eſt collegium eorum, qui ad capienda de Repub. conſilia conſtituti ſunt. Hi enim nullam poteſtatem & imperium in Repub. habent. Nam horum ſententiam ſequi liberum eſt.

24. Et tantùm de definitione majeſtatis perſonalis: Jam jura majeſtatis, quæ Imperatori *tùm* in ſignum ſuperioritatis vel ſupremæ eminentiæ, *tùm* in laborum præmium, *tùm* ad cognoſcendum ſupremum decus authoritatem & excellentiam competunt, & reſervata principi, in noſtra lingua, Käyſerliche ſondere Hochheiten vnnd Reſervaten appellantur, breviter videbimus. Solent autem nonnunquam inferioribus etiam concedi, verùm non omnia & plenè, ſed ad certum tantùm modum, & hoc cum fit, non jura majeſtatis vel reſervata, ſed Regalia majora nominantur, de quibus alibi cum Deo & & die dicturi ſumus.

25. Primum ergò ac pręcipuum majeſtatis jus eſt de legibus. Summæ enim illius poteſtatis vi, Imperator leges univerſales olim pro ſuo arbitrio condidit *in conſtit. inſt. præfixa, l. tanta, 2. C. de Vet. jur. enucl. & l. fin. C. de ll. & l. ſi quando, C. de off. teſt.* Hodie cum aſſenſu & conſilio ſtatuum Imperii leges univerſales condit & ſuo nomine & auctoritate divulgat. Legem univerſalem dixi. Nam ſpecialem & localem legem cæteri inferiores principes & ſtatus Imperii in ſuis territoriis & pro-

vinci-

qui ſciens prudenſvé à ſummo principe provocarit, capitali fraude teneatur, niſi forſan exemplo *Machetæ*, cujus judicio ubi præerat *Philippus Macedoniæ Rex* & dormitans non obſervabat, quibus ille juribus ſe tueretur, ideoq; illum damnabat; exclamavit *Macheta* ſe provocare, quo audito, iratus inquit Philippus ad quem provocas? Reſpondit Macheta: Ad te ipſum ô Rex, ſiquidem vigilans & attentus audias, ibi excitatus Philippus cum ad ſe rectiùs rediiſſet, injuriam Machetæ fieri animadvertit, & quoniam res à ſe judicatas reſcindi turpe ducebat, quo minis levitatis ac inconſtantiæ argueretur, Macheta, quem iniquè condemnarat, damnum illatum de ſuo reſarcivit.

32. Hoc autem Majeſtatis jus omnibus imperii Germani Electoribus, *à Carol.IV.olim in Aur.Bull.* fuit conceſſum c.11. Hodie tamen Saxonica & Brandeburgica domus hoc integrũ ſibi reſervavit, à quibus appellare non licet, *niſi* ob denegatam juſtitiam & nullitatem proceſſus. *Vide Gerlac. Buxtorff.th.94.ad l.d.* A Moguntino autem T. C. & Palatino, appellari cernimus adeò, ut hos privilegiũ hujus Bullæ contrario uſu perdidiſſe aſſerant, *Hen. Arniſ.lib. 2. de iur. Maieſt.c.2.nu.5. Th.Mich.d.Concl.26.lit.C.Schurff.Conſ.29.n.1.cent.3.*

33. Sextum, quod ad majeſtatem pertinet eſt jus nummi percudendi, imagine ſignandi, ejus valorem & poteſtatem conſtituendi.

34. Hoc jus nonnullis principibus ſuperiorem agnoſcentibus maximè verò in Imperio Germano conceſſum eſt, quibus tamen varia præſcripta ſunt, quæ ab iis obſervari debent, uti etiam certa numiſmatum genera eos cudere, nec alia ferire licet. Inter quos tamen nonnulli prærogativâ aliqua prę cęteris gaudent, quales ſunt Electores & alii quidã ordines in Imp. Rom. Et habent Electores hoc pręcipuum, quod in aureorum materia, ponderatione & æſtimatione ad eos non minus, quàm ad Cæſarem reſpiciendum eſſe dicatur.

35. Septimum, Majeſtatis jus eſt nova vectigalia inſtituere & jam inſtituta augere, quod utrumq; ad ſolum principem pertinet. Et ſicuti jure civili nec præſidi provincię, nec aliis, ſine Imperatoris pręcepto indictio vectigalis permittitur: ita hodie in Imperio, nullus ſtatus nova vectigalia per ſe inſtituere vel vetera augere poteſt, adeò ut contra eos, qui talia faciunt in judicio Imperialis cameræ mandata ſine clauſula impetrari poſſint. Quin imò nullus quoq; vetera vectigalia per ſe minuere poteſt. Requiritur enim in novis vectigalibus inſti-

tuendis & veteribus augendis juſta cauſa, utpote, tenuitas patriæ, ſumptuum magnitudo, in reficiendis viis & ſuſtentandis pontibus, vel publica utilitas, ut itinera plana ac ſecura præſtari poſſint. Ex quo ſi hodie ſtatus Imperii jus vectigalium ab Imperatore, petit, neceſſe eſt, ut non ſolum juſtam alleget cauſam, ſed etiam vicinorum vectigalium mentionem faciat, ut ita conſtet, non nimiis exactionibus ſubditos onerari.

36. Octavum, Maieſtatis ius eſt Collectas imperii indicere, quas in noſtra lingua die Reichsſteuwren appellamus, quæ etiam hodie cum ſtatuum voluntate & conſenſu indicuntur. Aliæ verò collectæ à quovis Principe vel Magiſtratu in caſibus neceſſitatis ſine Imperatoris licentia indici poſſunt, quia tum nō ratione alicuius Regalis, ſed ratione neceſſitatis. At caſus neceſſitates ſunt, indicuntur incurſio hoſtilis, neceſſaria Patriæ defenſio Pontiū & viarum refectio, redemptio Domini ab hoſtib. capti, filiæ Domini elocatio & ſimiles.

37. Nonum, majeſtatis jus eſt jus dandi nundinas. Hoc enim jus ſoli Imperatori competit. Differunt autem nundinæ & mercatus, quia nundinæ ſunt celebriores mercatus unius provinciæ vel imperii, qui habentur certis ſtatisq; temporibus maximo conventu mercatorum, in his locis, in quibus jus eos habendi à principe eſt datum, quales ſunt in Germania nundinæ Francofurtenſes, &c. At mercatus non ſunt ita celebres, ſed ſunt parvæ nundinæ unius civitatis vel vici. Et ſicuti nundinæ provinciales nō niſi a principe concedi debent: Ita mercatus à quovis magiſtratu inſtitui poſſunt, quia civitates & vici iis carere nequeunt.

38. Decimum, jus Majeſtatis eſt jus viæ publicæ illius nimirum viæ, cujus ſolum eſt publicum & per quam populus ire ſolet, quam viam nos appellamus eine freye Käyſerliche Straſſe/ eine offene vnnd Landſtraſſe des Heiligen Reichsſtraſſe. Quod jus videmus pleroſq; Imperii Principes vel expreſſa vel tacita conventione acquiſitum habere.

39. Undecimum, majeſtatis jus eſt jus abſolvendi aliquem à juramento ad effectum agendi: Quod hodie etiam Cameræ Imperiali competit.

40. Et hæc propriè ſunt majeſtatis jura: alia ſi quæ ſunt, ut ſunt plurima, ea omnia ad hactenus relata referri poſſunt.

Et tantum de præceptis.

Quæ-

Quæstio I.

Vtrum Lege Regiâ plena & abſoluta poteſtas, dominatus, παμβασιλεία; an verò tantùm νομοθεσία principi conceſſa?

Lege Regia, *de qua Vlpian. in l. 1. ff. de conſtit. Princip.* non abſolutum dominatum & poteſtatem omnibus numeris abſolutam, ſed tantùm juris conſtitutionem & quidem non abdicativè, ſed communicativè in principem à populo collatam aſſerimus his rationibus. 1. Quia verba generalia ſecundum ſubjectam materiam, & quæ continentur ſub titulo, ſecundum titulum intelligenda ſunt, *l. fin. in pr. ff. de condict. indebit. Panor. in c. inter alia de immunit. Eccl.* Atqui lex hæc ponitur ſub tit. de Conſt. Princip. Ergò verba, *illa omne imperium*, nō de παμβασιλεία ſed νομοθεσία ſunt intelligenda. 2. Ex verbis antecedentibus & conſequentibus, id liquidò conſtat, quia quod principi placet legis vigorem habet & ex relatâ lege, nihil in ſequentibus Ulpian. infert, quàm quod vi Imperii delati jus conſtituere poſſit, ita enim ſubjicit. Quodcunq; Imp. per Epiſtolam, &c. 3. Quia his omninò convenit hiſtoria Pomponii, *in l. 2. ff. de orig. jur. § igitur ubi ait*: Conſtituto principe (non omne imperium) jus ei datum eſſe, ut quod conſtituiſſet ratum eſſet. Ex qua l. ob difficultatem convocandi populi, principi ſolummodo communicatam eſſe juris conſtituendi facultatem, non obſcurè conſtat. 4. Quia omnia ea, quæ generaliter & indiſtinctè ſunt ſcripta, temperamentum accipiunt ex æquitate naturali, *l. benignius, ff. de ll. & l. in omnibus. ff de R. I. & l. placuit, C. de judic.* Quamobrem, quamvis juris conſtituendi poteſtas principi à populo conceſſa: Credibile tamen eſt eam poteſtatem magis cum principe quodammodo communicaſſe, quàm omninò à ſe abdicaſſe. *Duar. ad tit. de ll. cap. 3. & tit. de conſt. Prin. ibi: quamvis juris conſtituendi, &c. Baro ad d. l. Princeps, ff. de ll.* 5. *Per d. l. 1. ff. de conſtit. Princip. in verbis, ei & in eum*, ubi rejecta Baronis, Duareni & Donelli interpretatione, Accurſii ſententiam, quam Cujacius etiam ſequitur, amplectimur, ut ſit ſenſus. Populum principi & adverſus principem imperiū tribuiſſe. Sic enim *Cujac. lib. 15. obſ. c. 3. ait*: Ut populus ipſe ſuis legibus tenebatur, ita princeps, cui & in quem populus omne ſuum imperium contulerat, adeò ut poteſtas principis & in ipſum principem eſſet, *l. 4. ff. de ll.* Nec eſt quod Donell. regerat: populum in principem nullum habuiſſe jus, ergò non potuiſſe adverſus principem le-

Digitized by Google

gem ferre. Certum enim eſt, quod in Regem & Principem ex populo delectum antequam creatur, populus idem jus ac imperium, quod in reliquos cives ac privatos obtineat. *6.* Quia Creatio magiſtratuũ populo ſemper reſervata, id tantùm honori principis tributum, ut ſi quos magiſtratus petentes Senatui, populoq; commendabit, eorum ratio habeatur, *Paurmeiſt.lib.1.c. de juriſd.*

QUÆSTIO II.

Vtrum Pontifex in Imperatorem dominatum & poteſtatem habeat?

Graviſſima hæc olim fuit controverſia inter Hadrian. IV Pontificẽ & Imperatorẽ Frid. Ænobarbũ *Radev.l.3. rebus geſtis Frid.l.1.c.10.* cujus etiam meminit *Gunth. in Zigurino l.6.* Argumenta, quibus ſummã & abſolutam ſuam potentiam & dominatum in Imperatorem confirmare conatur, hæc ſunt. 1. Quia jure Canonico cautum eſt, Papam nominare, denunciare & declarare Imper Rom. *c.unic.Clem.c. omnes principes ext. de maior. & ob. & c.ſoletæ, § præterea. de maior. & ob. c. duo ſunt diſt.96.* item jus & auctoritatem examinandi perſonam electam in Regem & promovendũ ad Imperium ad ipſum Pontificẽ ſpectare. *c. venerabilẽ, de elect. c.cũ inter nõullos, & c. ſeq. de V.S.* 2. Quia Canon. plenis buccis clamitant: Papam cœleſtis & terreni Regni caput eſſe. *Alexand. Carer. Patavin. de poteſt Pontific.l. 2. c.3. n.5.* De jure divino & naturali ait, Sacerdotiũ ſupereminet Imperio, & penes ipſum reſidet de jure divino & naturali utraq; juriſdictio. *Auguſt. de Ancona, in ſumm. de Eccl.poteſt. q.1.art. 7.* Papa habet omnem, etiam Regalem & imperialem poteſtatem non enim tantùm conſecratur, ut ſacerdos, ſed coronatur ut Rex. *Anton. Archiep. Florent. p.3. Sum.t.22.c.6. § ſummo ſacerdoti, Chriſti vicario, Pontifici Rom. omnes Reges Chriſtianos oportet eſſe ſubiectos, ſicuti ipſi Domino Ieſu Chriſto.* In hujus ſuperioritatis & Majeſtatis recognitionem teſtificationemq; Pontificios pedes exoſculari omnes Reges ſcribit, *D. Martha de Juriſd. p.1.c.46.* Quin imò ejuſdem Papę Juriſdictionem agnoſcere, tàm horizontem, quam omnes terminos, ſive montium ſive marium & non tantùm homines verùm & inferi ſpiritus verentur ac trepidant cœleſtem illam Pontificiam in terris poteſtatem, *Iohan. Boterus Italus.* 3. Quia Fidelitatem & homagium Imp. Pontifici pręſtare tenetur, *Can. tibi Domino. diſt. 73.* 4. Quia imp. ſi contumax ſit, è throno à Pontifice dejici poteſt, *Robert. Bellarm. tr. de poteſt. Pontif. in temporal. adverſus Barclav.* 5. Hiſtorici teſtantur, Henricum IV. & Fridericum Barbaroſſam ab Alexan-

xandro Pontifice, *item* Fridericum II. ab innocentio, in concilio Lugdunenſi *An.* 1243. ab Imperio depoſitum *Formulam degradationis, vide in c. ad Apoſtolicæ de ſent. & re jud. in 6.* 6. Conſtat ex hiſtoriis quā plurimis. Pontifices coronaſſe unxiſſe, & conſecraſſe Imperatores, & ut plurimi teſtantur, ante unctionē & coronationem Pontificis, Imperatores juriſdictionem & Majeſtatem nullam obtinuiſſe. Sic Juſtinus à Pontifice unctus. Sic Carolus Magnus una cum filio Pipino, in magno illo Salvatoris noſtri die *An.* 850. à Leone III. eſt unctus. Sic Otho I. & alii quam plurimi à Pontificibus ſunt uncti, &c. 7. Quia pontifici ſupremum ius provocandi & vacante Imperio adminiſtratio Imperii Romani competit, *c. licet ex ſuſcepto, & ibi Panorm. & Dd. extr. de for. competent.*

Verùm Pontificem Romanum nullum habere jus in Imperatorem, quin imò Imperatori Pontificem per omnia ſubeſſe, probamus his fundamentis. 1. Exemplis veteris Teſtamenti, Aaron, quāvis ſummus ſacerdos, per omnia tamen agnovit Moyſem Politicum magiſtratum pro Domino ſuo, *Exod.* 22. *v.* 23. Et Moyſes tanquam Magiſtratus Politicus à Deo ordinatus, non tantùm Laicis, ſed etiam ſacerdotibus jura & mandata præſcripſit, *Exod.* 19. *v.* 22. *&* 24. *& cap.* 22. *v.* 29. *& c.* 24 *v.* 14. Quin imò tàm ſacerdotibus, quàm aliis ex populo ob delicta pœnas inflixit, *Levit.* 4. *v.* 3. *& Num.* 12 *v.* 11. Sic Joſua ſucceſſor Moyſis, poteſtatem in ſacerdotes habuit, *Ioſ.* 1. *v.* 10. *& ſeqq. c.* 3. *v.* 6. *& c.* 6. *v.* 6. Sic David Nathani imperavit. 1. *Reg.* 1. *v.* 32. 2. Exemplis N. T. Quia cujus ſe vicarium papa fruſtra abſq; ullo mandato gloriatur, Cæſari & ſubjectionem & tributum nullo modo denegavit. Non enim poteſt vicarius plus juris & poteſtatis obtinere, quàm principalis habuit : Atqui Chriſtus, uti antea pluribus probatum, noluit eſſe vel judex, vel princeps, vel Rex. Ergò, &c. 3. Exemplis omnium Apoſtolorum, qui obedientiā, ſubjectionem & tributum Magiſtratu præſtitierunt uti præcedenti diſp. q. 6. probatum. 4. Quia conſtat ab initio & in primitivâ Eccleſiâ, clericos omnes ſub poteſtate Imperatorum fuiſſe, Imperatori noſtro, quamvis fuerint Pontifices in ſignum debitę ſubjectionis tributum ſuum ſolviſſe, *c. tributum,* 23. *q.* 8. *& c. magnum quidem,* 11. *q.* 1. *c. omnis anima, ext. de cenſ.* Idem arguit Leonis IV. exemplū, qui præcepta Lotharii & Imperatorū, omnibusmodis ſervaturum ſe promiſit, *c. de capitulis,* 10. *diſt. & c. ult. diſt. ead.* Idem de Johan.

Digitized by Google

han. 7. probat, *c. vides cum seq. dist.* 10 Idem Leone 4. qui ob crimen læſæ majeſtatis delatus coram Ludowico II. cauſam ſuam egit, *c. nos ſi incompetenter*, 2. *q.* 7. Idem quod cum arma pro defendenda Roma ſuſcepiſſet, Imperatori rationē reddiderit. *c. ibitur, & c. ſeq.* 23 *q.* 8. 5. Quia Pontifices ab Imperatoribus & inveſtitos & rurſum depoſitos eſſe vel unico illo Henrici IV Pontificatum Benedicto X. abrogantis & Nicolaum II. ſubſtituentis præjudicio aperte demonſtratur, & extat pro hujus confirmatione textus in *c. quia igitur, & c. Reatina Eccleſia & c. nobis c. Agatho. c. Hadrianus, c. in ſynodo diſt.* 63. *l. omnem*, 43. § 1. *ibi abſq; divina noſtra*, *C. de Epiſ. & Cleric.* 6. Quod ligentur clerici legibus Imperatoris, *arg. eſt l. ſi quis ex conſenſu*, 7. *& l. t. C. de Epiſ. audient. ib. Cujac. & l. decernimus*, 26. *ib. quam leges, C. de Epiſ & Cler. Nov.* 131. *c.* 2. *&* 3. *Nov.* 6 *c.* 8. *& in Epil. Nov.* 9. *Nov.* 3. *in pr. Nov.* 123 *c.* 10. *Nov.* 133. *in pr. & c.* 6. Quibus adde *R. A. de Ann.* 1530 § vnnd ſellen die Prieſter. 7. Quia nullum ſolidum & fide dignum, ſuæ aſſertionis fundamentum, quin imò neq; exemplum vel ex V. vel ex N. T. afferre, poſſunt, quo demonſtrent, pontificē à ſeculari jurisdictione exemptum eſſe. Argumenta autem, quod attinet ſuperius allata, facillimo momento diſpelli poſſunt. Nam *partim* fidem nullam merentur, quod ſapiant domeſticum teſtimonium, quod teſtimoniorum auctores repellantur; quod in propria cauſa nemo poſſit eſſe idoneus teſtis: *partim* quod in facto tantùm conſiſtant & jure prorſus deſtituantur: *partim* laborent petitione principii & fallac. ſecundum non cauſam ut cauſam. Nam quod Pontifices olim Imperatores conſecrarint & unxerint, nullius eſt importantiæ, nam conſtat morem illum Imperatores deſumpſiſſe ab Hebræis, 1. *Reg* 9. & 2. *Reg.* 2. & 3 *Reg.* 1. & *Levit.* 8. & retinuiſſe propterea, quod voluerint Eccleſię precibus & benedictione ea dona ſibi intimius cōferri. Præterea non poteſt, Papa hanc poteſtatem habere, ut vicarius, quia deſtituitur omni mandato, ſine quo vicarius nullus. Deus enim porrexit diſcipulis ſuis claves Regni cœlorum, non terrarum, non imperiorum, non regnorum, & dedit poteſtatem ſolvendi & ligandi pro regno Cœlorum, non pro terra, & cum omnem ſibi poteſtatem datam eſſe proteſtatus eſſet, juſſit eos ire & docere & baptizare, omnis ergò poteſtas vicariorum hoc fine circumſcripta, quod dirigatur ad vitam æternam obtinendam. Quis ergò Pontifici Romano in omnes humanas creaturas imperandi poteſtatem conceſſit? quis utrumq; gladium

dium illi aſſignavit, juxta illud: Ecce duo gladii? *c. unam ſanctam Extr. comm. de maior. & obed. & c. omnes, ib. terreni ſimul. diſt. 22. c. cuncta, 9. q. 3. ibi, ſac de omnibus iudicandi, c. novit. 13. ſed Forſan. de judic. c. grandi, de ſuppl. neglig. prælat. in 6. c. venerabilem, 34. de elect. & elect. poteſt. Clem. paſtoralis. de ſent. & re iud. c. licet, de vot. & vot. redempt.* Quis quæſo dedit ipſi poteſtatem ſuper Angelos? *c. per venerabilem verſ. Paulus etiam qui filii ſunt legit.* Innumerabiles populos ſecum in Gehennan ducendi? *c. ſi papa, diſt. 40.* Quis ipſi dedit poſſe ſuper omnia, extra & contra jus, quæ Deus poteſt? *c. propoſuit, de conceſſ. præbend.* Quis ipſi dedit poteſtatem divinum jus limitare & contra illud diſpenſare? *c ſatis evidenter, 7. diſt. 96.* Rectiſſimè ergò *Ferrar.* quamvis religioni Pontificiæ addictus, *in form. libell. act. Confeſſ. gl. 7. in verbo plenam & omnimodam* optat, ut Imperator clericis juriſdictionem adimat. Rectiſſimè etiam Rex Galliæ Pontificiam majeſtatem non agnoſcit, etiamſi libertati ejus nõ ſemel inſidiati ſint multi Pontificum, Urbanus II. & cum primis Bonifacius 8. *de quo vide Platin. in eius vita.* Ita enim ad Philippum IV. ſcripſit. *Scire te volumus; quod in ſpiritualibus nobis ſubes: beneficiorum atq; præbendarum ad te collatio nulla ſpectat, & ſi aliquarum vacantium cuſtodiam habeas, uſumfructum earum ſucceſſoribus reſerves, & ſi quas contuliſti collationẽ haberi irritã decernimus & quantũ de facto proceſſerunt revocamus. Aliud credentes hæreticos reputamus. Itẽ in c. unã ſanctam. extr. comm. de maior. & obedient. Non eſt dubium, quin Rex Galliæ includatur & gladio Papæ ſubjiciatur.* Quocirca & pendente excommunicatione Philippi, cum alias ſcribi ſoleret: *Regnante Philippo*: ejus loco poſitum eſt: *Regnante Chriſto: quaſi Regnum ad Eccleſiam rediiſſet.* Sed Philippus IV. Bonifacio reſcripſit in hunc modum. *Philippus Dei gratia Francorum Rex Bonifacio ſe gerenti pro ſummo Pontifice ſalutem modicam ſive nullam. Sciat tua maxima fatuitas, in temporalibus nos alicui nõ ſubeſſe. Aliquarũ Eccleſiarum & præbendarum vacantium collationem ad nos iure regni pertinere & fructus earum, vacatione durante noſtros facere: collationes hactenus à nobis factas & impoſterum faciendas, fore validas & illarum vigore poſſeſſores contra omnes viriliter nos tueri, ſecus autem credentes fatuos & dementes reputamus.* Quę etiam Regis Galliæ profeſſio approbata videtur per poſteriores pontifices, *in c. meruit. extr. comm. de privil. & c. per venerabilem, Qui filii ſint legit.* Rectiſſimè ergò communi procerum conſenſu *An.* 1338. decretum factum, quo, qui Imperatorem electum, confirmatione Pontificiâ indigere, & ac Imperium à papâ dependere dicerent, læſæ criminis reos omnibus feudis & privile-

Digitized by Google

vilegiis, quæ ab Imperio haberent ipſo facto & jure privatos ſancitum. Decretum hoc refert. *Alberic. de Roſate ad l. benè, C. de quadrien præſcript. Hieron. Bald. Epiſcop. Gutrens. in lib. de Coron. Carol.* Proinde Maximilianus I. Coronam Imperialem à Romano Pontifice accipere, minimè neceſſariam videri, cum Imperii Majeſtatem ab ordinibus Imperii acceperit, coram ſtatibus publicè profeſſus eſt. Sic Ferdinandus Maximil. II. Rudolphus II. & Imperator noſter inviċtiſſimus Matthias I. nunquam Romæ Coronati ſunt. Rectiſſimè ergò conſtitutum, ut qui ad Pontificem appellet, tanquam contemptor juriſdictionis Imperialis mulctetur 100. marcis auri puri, *Barth. tom. 1. ſent. cum fol. 339.* Rectiſſimè inquam hodiè adminiſtratio vacante Imperio eſt penes ſtatus Imperii, *Aur. Bull. c. 5.*

QUÆSTIO III.

Vtrum Imperium noſtrum ſit Feudum Pontificis?

Imperium noſtrum eſſe feudum Pontificis, auctoritate Pontificis narrant Pontificii quidam, & imprimis *D. Marta de iuriſd. part. 1. c. 18. n. 12. & ſeqq.* Probant, quod dicunt his argumentis. 1. Quia fidelitatem Imperatores Pontifici jurare tenentur. Nam Carol. Magnus, qui imperiũ Romanũ ad Germanos devolvit, Leoni Pontifici hac forma juramentũ præſtitit: *Ego Carolus Imperator, &c. in nomine Chriſti ſpondeo & profiteor, coram Deo & beato Petro Apoſtolo, me protectorem & defenſorem fore hujus ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, in omnibus utilitatibus, quatenus divino fultus fuero adiutorio. Arniſ. de Iurib. Maieſt. lib. 1. c. 5. n. 3.* Idẽ probatur ex formula juriſjurandi Othonis, *1. ex c. tibi Domino, 33. diſt. 63.* Idem probatur, *ex c. unic. tit. 100. lib. 2. Feud. ubi expreſſè* dicitur, Imperatorem fidelitatem debere Rom. Pontif. Atqui juramentum fidelitatis arguit rem feudalẽ. Ergò. Hinc Innocentius II. Papa, Romæ in Lateranenſi Baſilio, Lotharium Imperatorem depingi curavit, quaſi vaſallum ad pedes ipſius proſtratum & Imperii coronam ab eò accipientẽ. 2. Pontifex non minus emittit ſuas conſtitutiones in Imp. quàm ipſe Imp. quibus referum eſt jus canonicum, quibus etiam utimur. 3. Quia Romam, quæ caput & fundamentũ Rom. Imp. eſt, ad quam omnia referenda ſunt, Pontifex poſſidet.

Verùm contrarium nos aſſerimus. Conſtat enim quomodo nobiliſſimas Imperii ditiones Pontifex acquiſiverit. Sed ſileo: loquãtur hiſtorici, qui teſtantur Pontificem Romanum Majeſtatem & locum

cum inter principes non niſi de facto & conniventiâ habere. Hinc nonnunquã principes, Legatos Pontificis nullo modo audire voluerunt. Hinc Auguſt. Confeſſionis ſocii Naumburgi Pii IV. Pontificis Legatos jure Legatorum excipere noluerunt. *An* 1561. Idem fecit Fridericus Rex Daniæ. Chytræus in Chron. Sax. Hinc Eliſabetha Angliæ Regina Hieronymum Martinengum, concilii cauſa à Pontifice miſſum in inſulam trajicere prohibuit. Item teſtantur, vi, fraude, ac largitionibus principum, imperium & principatum ſibi acquiſiviſſe, de quibus paulò pòſt in ſequentibus agemus. Falſum proinde eſt Imperatores fidelitatem juraſſe. Diſtinguendum enim eſt inter juramentum fidelitatis, homagii ſeu ſubjectionis & inter juramentum protectionis. Non enim Imperatores juramentum ſubjectionis vel ſervitutis præſtiterunt, ſed tantùm, ut velint defendere Eccleſiam. Ad *c. unic. t.* 100. *l.* 2. *F.* ℞. illud non ſimpliciter, ſed eo caſu accipiendũ, quando Imperator feudum, aliquod (*intellige præter imperiũ*) accepit à Pontifice. Sed ad hoc regerunt, quòd tali caſu fidelitatis juramentum citra ſupremæ majeſtatis læſionem fieri non poſſit, cum omnis præſtatio fidelitatis ſubjectionem inferat. Verùm ℞. Negando. Nam perſona diverſis qualitatibus prędita pro diverſis perſonis habetur. Neq; proinde, quando aliquis ratione certæ alicujus ditionis fiduciarius alicujus exiſtit, & ei hac ratione juramentum fidelitatis præſtat, ſtatim omne ſuum Imperium illi ſubjicit. Illud enim extra illã rem certam ſeſe non extendit. *Hotom. quæſt. illuſtr. q.* 35. Poteſt ergò ſuprema majeſtas reſpectu beneficii privati, ſine ulla læſione ſuæ Majeſtatis, inferioris poteſtatis perſonis comiter obſervare. Sic etiam Carol. V. Regnum Neapolitanum à Pontifice obtinuit, *Sleid. lib.* 6. Quod ad jus Pontificium attinet, exinde Pontificis jugum nullo modo agnoſcimus nec ſubditos ejus nos profitemur. Siquidem id non coactè, ſed ſpontè & liberè propter Imperatoris & principum noſtrorum approbationem, recepimus. Non ergò utimur canonibus Pontificiis, ut Pontificiis, ſive quod ab auctoritate & majoritate Pontificis ſint profectæ, ſed tanquã LL. noſtris & reſpectivè propriis, quæ nobis ſunt propriæ factæ, propter principum noſtrorum, ut dixi, auctoritatem, noſtramq; aſſenſionem. Ridiculum etiam eſt à certo quodam loco velle majeſtatem Imperii metiri. Nam ibi eſt & urbs Regia & ſacer Comitatus, ubi opum Dominus Imperator. Reſpub.

 enim

Digitized by Google

enim Romana, non eſt in parietibus continetur, ſed in aris & focis.

Quæstio IV.

Vtrum Romanum Imperium ad Germanos à Pontifice ſit translatum?

Hoc ſtatuunt multi Pontificii, quorum rationes hæ ſunt. 1. Quia credunt, ex gratiâ Leonis III. ob multa Germanorum merita Carolo Magno Romanum Imperium eſſe donatum, *Mart. de juriſdict. c.5.n.15.* 2. Quia Pontifex Carolum Magnum & ejus filium Pipinum, uti & alios ſequentes, ut Imperatores Germanos coronavit & confirmavit, uti patet non tantùm ex hiſtoriis verùm etiam ex cap. in præcedentib. allegatis, utpote eſt, *c. unic. Clement. de jurejur. & c. venerabilem, de election. &c.* 3. Ex literis Pontificum ad Imperat. Sic enim Adrianus IV. ad Fridericum I. Imp. *Scire ſe debere, ut quo jure Papa à Græcis imperium ad Germanos tranſtulerit, eodem jure ſe quoq; idem Germanis rurſum ereptum Græcis reſtituere poſſe.* Hinc Bonifacius 8. *in c. unam ſanctam, de major. ſic ſcribit: quod Chriſti fideles de neceſſitate ſalutis ſubeſſe debeant Pontifici Romano.* Hinc Clemens VII. ad Carolum V. referente *Schleid. lib. 6. p. m.* 154. *ſic ſcribit: Sumus ambo duo magna luminaria, dabimus ergò operam ne per noſtrã diſſidiũ oriatur Ecclipſis.* Hinc ſe omnia poſſe dicit, ut Deus, *c. charitas, de pœnit. diſt.* 2. Hinc referente Gunt. lib. 6, quidam de Papa ſic ſcribit:

Oraclo vocis mundi moderatur habenas,
Et meritò in terris dicitur eſſe Deus.

Contrà Romanum Imperium à Deo Ter. Opt. Max. ad Germanos translatum probamus his fundamentis *à ſacris literis.* Quia ſolus Deus conſtituit regna, ac per illum Reges regnant & juſta decernunt, *Prov. 8.15. Dan. 2.21. Eſai. 45. Deut. 11.9. Rom. 13. &c.* 2. *text. juris civ. l. 1. C. de Vet. iur. enucl. Nov. 28. c. 4. in f. ib. hanc nos gratiam Deo referendam putamus, qui imperii nobis coronam impoſuit.* 3. falſitatis arguit opinionem Pontificiorum, Populi Romani in coronat. Caroli Magni ſolemnis acclamatio, quæ talis: *Carolo Auguſto à Deo ordinato, Magno & Pacifico Imperatori. Vide Marſ. Patavin. in defenſ. pacis publ. 1. tract. c. 9.* 4. Porrò falſitatis redarguitur opinio Pontificiorum, ex pacto illo ab eodem Carolo Salisburgi cum Græci Imperatoris Legatis *Ann.* 803. inito, *de quo Crantz. lib. 3. Saxon.* 5. Refellunt id ipſum Imperat. reſponſiones ad Pontifices datæ: ſic enim Frid. 1. Imp. Adriano IV. reſcripſit: *Quod potius deberet cogitare de ſectandis veſtigiis Petri de portanda cruce Domini, quàm de*

regnis

Digitized by Google

regnis tradendis, adimendis & transferendis. Nam quicquid haberet, id ex largitione Principium tantùm obtineret, &c. *Vide diſp. 1. de iure principatus juriſpub.* Sic Henricus Auceps ad filium Otthonem: *En tibi inquit Imperium non à maioribus mihi relictũ, ſed per me metipſum acquiſitum, & à ſolo Deo conceſſum. Vitub. lib. 2. rer. Sax.* Idem affirmat Archiepiſ. Moguntinus in Ottoniis coronat. his verbis: *En adduco vobis Imperatorem à Deo electũ.* Idem Ottho 4. apud *Naucl. 41. Gen.* cum perſequeretur. *Ad vos, inquit, ô proceres Regni, non ad Pontificem,* pertinet creare imperatorem. 6. Liquidò idipſum demonſtrat Conſtitutio Friderici Imperatoris *Ann.* 1157. unamini conſenſu procerum Imperii facta, quam poſtmodum Ludowicus Bavarus Coloniæ promulgavit, in qua læſæ Majeſtatis reus declaratur, qui Imperium à Papa translatum eſſe, aſſeverat, *verba iſtius conſtitutionis vide apud Alber. de Roſate in l. benè à Zenone, 3. nu. 16. C de quadr. præſcript.* Hinc Max. I. Coronã Imperialem à Pontifice accipere noluit. Sic Rudolph. Habſpurgenſis nunquam in Italiam venit, qui, cum ad inſtantiam Nicolai Pontificis Romam ingredi recuſaret, apologetico ſuo ſcripto ſic reſpondit: *Me veſtigia terrent, omnia te adverſum ſpectantia, nulla retrorſum.* Sic Ferdin. Maxim. II. Rudolph. 2. & Matthiã I. Invictiſſimos Imperatores nunquam Romæ Coronatos, tralatitium eſt. 7. Quia non à Pontifice olim, ſed à præfecto urbi & quidem nomine Populi Romani Corona Cęſari imponebatur, ceremonias tantùm peragente Pontifice, adeoq; ante Coronationem plenum Imperii gubernaculum Cæſari competere communiori calculo traditum eſt. *Bald. in l. 1. in pr. n. 3. ff. ſi quis teſt. am. Pacian. de probat. lib. 2. c. 35. n. 32.* Ad tex. ex jure Can. jam antea eſt reſponſum. *Vide Dreſſer. in Millenar. 5. in vita Carol. Magni.*

Quæstio V.

Vtrum Romanum Imperium ad Francos ſit translatum?

Bodinus in eo totus eſt, ut contendat Romanum Imperium à Græcis ad Gallos translatum, hoc ideoq; ut obtineat, Carolum Magnum non Germanum, ſed natione eſſe Gallum dicit, *Bod. lib. 1. c. 9.* Sententia ergò Bodini hæc eſt: Carolum Magnum natione Gallum in Germaniam quidem migraſſe, ſed inde in Galliam rediiſſe, & Germanis Frãcis ſtipatum jure bellico Italię dominium nactum eſſe, &c.

Verùm Bodini opinionem eſſe falſiſſimam, patet exinde, quod noſtro quoq; idiomate diverſa ſint, Francken & Frantzoſen. Atqui

conſtat ex Hiſtoricis, non tantùm Carolum Magnum fuiſſe Germanum, verùm etiã ipſius patrem Pipinũ, de quo conſtat, quod in Francia, Germanica, ortus & educatus ſit, idq; non tàm nomina villarũ & oppidorum ab ipſo appellatorum, quàm monaſteriorum fundationes plurimorum, quarum diplomata adhuc extant, evidentiſſimè & apertiſſimè demonſtrant. *Ioan. Cuſpin. de Carolo Magn. Naucl. Chronog. generat.* 27. Quomodo autem & qua ratione in Galliam venerit & ſub Hilderico Rege Gallorũ, major dominus, & deinde Rex Gallorum eſt factus, vide Hiſtoricos. De Carolo Magno filio Pipini Regis Frãcorum & Gallorum, conſtat quod in villa Ingelheym/ duobus millibus paſſuum Moguntino diſtante, in lucem editus ſit: atq; ſic certũ eſt Carolum Magnum non tantùm Patriâ & Patre, verùm etiam & lingua & moribus Germanum fuiſſe. Nam Germanico idiomate & Grammaticam conſcripſit *Crantz. lib. 2. cap. 8. rer. ſax.* & Menſibus & Ventis nomina Germanica indidit. *Cuſpin.* & Evangelia germanicis rithmis edidit. *Spangen. & Tritheim.* Falſo ergò aſſerit Bodin. Franciam noſtram Germanicã partem fuiſſe Gallici imperii, & imperium Romanum à Græcis ad Gallòs translatum. *Plura vide apud Hiſtoricos.*

Quæstio VI.

Vtrum Imperium noſtrum Germanicum adhuc rectè dicatur Romanum?

Non deſunt etiam, qui hoc variis modis impugnat. 1. Quia Roma à qua Romanum Imperium ſuam denominationem habuit, jam diutius eſt ab Imperio ablata. Atqui cum Roma fuerit caput Imperii Romani, non poteſt, capite dempto, & ablato, rei appellatio permanere integra & ſalva. 2. Quia non tantum caput, verùm etiã præcipua Imperii Romani membra, uti ſatis ſuperq; conſtat, avulſa ſunt. 3. Quia hodie non niſi Germanus à Germanis eligitur. *Arum. in diſcurſ. 1. iur. pub.* Ergò Germanum & non Romanũ debet appellari.

Verùm contrarium liquidiſſimè apparet. 1. Quia translatio id confert, quod antea apud eum fuit, qui contulit, *l. traditio, § 1. de acq. rer. dom.* Atqui Romanum Imperium, uti antea probatum eſt, divina favente clementia à Carolo Magno partim jure belli, partim S. P. Q. R. voluntate, electione & ſuffragio, partim etiam Imperatorum Conſtantinopolitanorum conſenſu & approbatione, uti antea aſſertum, in Germanos translatum, atq; Gratia Dei huc uſq; conſerva-

tum

tum & non de novo factum. Ergò. 2. Quia res potius æſtimanda venit ex origine, quàm ex eventu, *l. ſi procuratorem, in pr. ff. mandati*, & *l. 2. C. de impon. lucrativ. deſcript.* Atqui ab origine hoc imperium Romanum fuiſſe extra dubitationem poſitum eſt. Ergò, &c. 3. Quia iiſdem titulis & inſigniis, videlicet duabus Aquilis, ex paſſis alis (*qua de re vide diſp. prim. de iur. princip. iur. pub. th. 14.*) utimur. Atqui conſtat ſignum præſumptivè probare rem ejus eſſe, cujus eſt ſignum. Ergò. 4. Quia in omnibus ferè conſtitutionibus imperii appellatur das heilige Römiſche Reich Teutſcher Nation. Argumenta in contrarium allata, nullius ferè ſunt ponderis. Nam antea dictum, ibi eſſe urbem Regiã, ubi eſt ſacer comitatus & ubi opum Dominus Imperator. Herodianus I. *ἐκεῖ τε ἡ Ῥώμη ὅπου ποτ' ἂν ὁ βασιλεὺς ᾖ*. Aliter Synesius, *ὅπου ἂν ὁ βασιλεὺς ἐκεῖ καὶ πάλιν τῆς τύχης ἐστι*. *Cujac. ad l. 1. C. de Canon. largit. titul.* Hinc rectè dicitur, Rempub. Romanam non eſſe in parietibus, ſed in aris & focis. Major proinde eſt orbis, quàm urbis auctoritas, ut rectè *Bald. ad l. ſed & milites, § ſed ignominia ff. de excuſat. tut. Nicol. Bellon. Conſ. 86. nu. 8. Cluten. in Syllog. rer. quotidian.* Alterum argumentum, quod attinet factum tantùm reſpicit, non jus. Nã quæ ab imperio Rom. de facto avulſa, adhuc cenſentur eſſe membra, inde etiã imperator noſter jurare tenetur, ſe velle illa membra vindicare. Ad tertium ℞. *ex l. in orbe Romano, ff. de ſtatu hom.* Hodie enim non tantùm Electores & principes, verùm etiam omnes in orbe Romano viventes cives Romani imperii appellantur.

QUÆSTIO VII.

Vtrum donatio, de qua ex c. Conſtantinus diſtinct. 96. Papini glorіantur, in facto conſiſtat?

Ait Pontifex: Suam eſſe urbem Romam, ſuum Regnum Siciliæ Neapolitanumq;, ſuam univerſam Italiam, Gallias, Hiſpanias, Germanos, Britannos, ſuum deniq; occidentem, idq; ex donatione Conſtantini Magni Imp. atq; ut ejus rei nobis fidem faciat, inſtrumentum, quod eſt in c. Conſtantinus poſitum, profert. Videbimus ergo hac quæſtione utrum illa donatio ſit facta nec ne. Cauſas, ob quas hanc donationem factam eſſe ajunt, admodum inutiles & futiles proferunt Papini has. 1. Quia imperator Conſtantinus leprã fuit correptus & à Sylveſtro Epiſcopo Romano curatus eſt. 2. Quia baptiſma accepit à Sylveſtro, & Chriſtianus effectus eſt, ideoq; ei gratificari voluit.

Contrà quod hæc donatio nullo modo facta, probamus his rationibus. 1. Quia nulla expreſſa extat mentio apud autores probatos, qui omni ex parte Conſtantini Magni res geſtas accuratè annotarunt, & Conſtantini tempore vixerunt. Utpote ſunt: *Euſebius, Eutropius, Diaconus, Oroſius, Aurel. Caſsiod. & alii.* 2. Quia non tantùm contrà fidem hiſtoricam illa donatio eſt; verùm etiam nullo modo veriſimile & probabile Imperatorem, cui nihil jucundius & gratius contingere potuit, quàm Imperiis & Regnis ſuis acceſſioné facere, & longè lateq; ſuum Imperium proferre, pátriam ſuam & caput orbis terrarum, item tot tantaque regna alteri donaſſe: ſanè non tantùm ſui ſuæque dignitatis & ſtatus, verùm etiam ſuorum & quod maximum eſt P. R. quorum laboribus & ſanguine ad Imperium fuit evectus, immemor fuiſſet, quod ſanè credibile non eſt. 3. Quia conſtat ex hiſtoricis ſupra allegatis, Cõſtantinum Imp. imperium & regna ſua in tres ſuos filiós diviſiſſe, & ad annos 140. apud Conſtantini ſucceſſores imperium integrum permanſiſſe, uti demonſtrat *F. Hotom in fulm. Brut. p.* 101. 4. Quia nullo modo neq; à Conſtantino neq; ſucceſſoribus in poſſeſſionem Pontifices ſunt immiſſi, *qua de re eleganter Laurent. Vall. ſupra donat. hac conſtant.* 5. Quia ipſi Romani Epiſcopi in conciliis & alibi, ubi probationis onus, quod ad huncce dié illis incumbit, non auſi fuerunt, hanc donationem amplius urgere. Hinc Johann. XXII. dum anathematis fulmen vibrat in Ludowicũ Bavarum Imp. ſaltem Chriſti vicariatum prætendit, de hac donatione ultimò planè mutus. 6. Huc accedit proprium Pontificiorum teſtimonium. Nam multi in ipſis tenebris Papatus hanc donationem refutarunt, *ut Marſilius de Padua in defenſione pacis adverſ. uſurpatam Rom. Pontif. juriſd. pro Imp. Ludowico Bavaro, A.C.1324. Item Iacob de Voragine, quem alleget Valla ſingulari de hac donat. ſcripto. A.C.1440. Item Nicoll. de Cuſa Cardinal. qui ſuam hac de re ſententiam Concilio Baſilienſi offerre non erubuit A. C,1460. Item Hier. Paul. Cattalanus, Alex. VI. Papa cubicularius, in practica, Cancellariæ Apoſtolicæ. A:1496. Iohan. Baptiſt. Egenat. de Roman. Princip. lib. 1 fol. 836. & multi alii.* 7. Quia ipſi Pontificii de hac donatione planè repugnantia proferunt. Primò enim Sylveſtri Anteceſſor Melchiades, de hac verba fecit, antequam Sylveſter ad hanc dignitatem acceſſit. Sic enim de illa in *in c. futuram, 12. q. 1. Donaria immenſa contulit Conſtantinus, &c.* Atqui Inſtrumentum privilegii dicit, donationem eſſe factã

Sylveſtro demum & ſucceſſoribus ejus. Deinde in auctoribus hujus donationis diſcordant Papini. Nam modo eam Conſtantino adſcribunt, uti in inſtrumento prolato: modo Carolo Magno, *ut eſt apud Crantz. lib. 2. Saxon. c. 1.* modo à Caroli M. filio Ludowico Pio, Paſchali Papæ factam aſſerunt. *A. c. 835. c. Ludowicus 30. diſt. 63. Volateran. l. 3. Com. Vrban.* ex quibus fraudulentas Machinationes Pontificum manifeſtè oſtendit. *Hotom. d. l.* Nam quod ſemel noſtrum eſt, amplius noſtrum fieri non poteſt, *qua in re Confer. Carol. Molina. ſolidam refutat. Com. ad dictū Henrici Regis.* Ut prætеream, quod quidam, Lotharium Sax. Imp. hujus donationis auctorem eſſe velint; ſiquidem hoc Chronologia refutat, quæ nec 1. nec 2. Lotharii temporibus ullum Eugenium Papam fuiſſe oſtendit. 8. Falſitas prætеrea inde etiam patet, quod in Concilio Nicœno, quod adhuc ipſe Conſtantinus, *teſte Ruffin. lib. 1. cap. 3. fol. 195.* coegit, Sylveſter tanquam Epiſcopus Romanus, tantùm Eccleſiis ſuburbanis præfuerit, quod certè non feciſſet, ſi donatio facta fuiſſet. 9. Quia in vetuſtis Gratiani codicibus, hæc donatio non reperitur, *atteſtante Anton. Archiepiſ. Florentino, part. 1. Chron. t. 8. c. 2. § 8. Nicol. de Cuſa lib. 3. de concordantia Catholica, c. 2. Valla d. declam. ſuper hac donat. Gualth. Ennead. 7. q. 8. ubi plures allegat auctores.* Primam ergò rationem ſupra oppoſitam, quod attinet, dicimus, illam in mero figmento conſiſtere. Quia ex Chronologia contrarium apertè demonſtratur. Nam dicitur Conſtantinus tunc temporis quartò conſulatum geſſiſſe cū Gallico, quarto conſule. Ubi primò non apparet, quod uterq; fuerit ter conſul, multò minus, quod in quarto conſulatu fuerint Collegæ. Quin imò contra veritatem eſt Auguſtum lepra correptum potuiſſe accipere conſulatum & in publicum prodire; cum illi, qui tali morbo correpti neminem ad ſe admittere, ſed in privato ſeſe continere debuerint, exemplo eſt Rex Azarias, qui lepra correptus, ſtatim ad Jonatham regnum tranſtulit. Ad ſecundam, quod attinet, opponimus Papicolis omnes ſcriptores Eccleſiaſticos, *utpote Euſebium, qui Cōſtantini vitam integrè deſcripſit lib. 4. de vita Conſtantini. Ambroſium tom. 3. orat. de obitu Theodoſ. Socratem lib. Eccl. hiſt. c. 26. fol. 244. Theodericum lib. 1. c. 31. Sozomen. l. 2. c. ult. &c.* qui unanimiter aſſerant Conſtantinum baptiſma diſtuliſſe usq; ad ultimum vitæ ſuæ terminum & Nicodemiæ tandē ab Euſebio iſtius loci Epiſcopo baptizatum. Siquidem ipſe in Jordane baptizari voluit ubi Chriſtus à Joanne baptizatus. Quibus omni-

omnibus privilegium illud prorſus & in totum confutatur, profligatur & evertitur.

QUÆSTIO VIII.

Vtrum eo caſu, quo donatio à Conſtantino M. facta eſſet, de jure ſit rata habenda?

Quamvis pro affirmativa adferri poſſet. 1. Quod Imperator ſit mundi Dominus, *l. benè à Zenone, C. de quadr. præſcript. an. & quilibet rerũ ſuarũ ſit moderator & arbiter. l. in re mandata, 21. C. mandati, l. 2. ff. de his, qui ſunt vel alien. iur. & l. 54. ff. de* R. I. 2. Quod inſtrumento antiquo & publico omninò fides ſit adhibenda, *l. 15. C. de fide inſtrument. c. 2. extr. de fide inſtrument.* 3. Quod jam diu bona illa occupata & præſcripta, &c. In contrariam tamen ſententiam communi ſuffragio eſt itum. Nam proprietas & dominium bonorum Imperii, nõ ad ipſum principem, ſed ad ipſum Imperii corpus pertinet. *Roland. à Valle conſ. 1. n. 126. Sichard. cõſ. feud. 6. n. 29. Menoch. conſ.* 640. Non eſt imperium in marſupio Principis, ut is quaſi per feneſtrã projicere poſſet. *Bald. in c. intellectu, ext. de jur. jur.* Sed ſunt bona Imperii capiti, oſſibus & Coronæ adeò annexa, ut extra ſcientiam ſeparari nullo modo poſſint. Præterea Imperator nõ ad deſtruendum, ſed ad augendum Imperium eſt electus. Hinc diminuendo ſuum Imperium homicida ſuę dignitatis dicitur, *à Bald. in c. licet. ext. de probat.* Hinc in R. A. ſæpius dicitur: vnſer vnnd des H. Römiſchen Reichs Stadt/ &c. Ad primam ergò rationem ſic ſatis reſponſum eſſe exiſtimamus. Ad 2. ℞. Quod inſtrumentum de rebus illicitis factum nullo modo valeat quamvis ſit vetuſtiſſimum, adeò ut Notarius, qui confecit iſtiuſmodi inſtrumentum, notetur infamia. R. A. *de An. 1512. ſub tit.* Ordnung der Notarien. Ad 3. ℞. Quod neq; præſcriptiones immemorales quicquam Imperatori præjudicent, *ut notat. ex Bald. Natta conſ. 636. nu.* 164. Quare ſi quid in detrimentum totius Imperii alienatum, hoc nullo tempore ratum, quamvis mediante juramento alienatio facta, *c. intellecto de iur. iur. c. abbate ſane. de rei iud. in* 6. Sed omni tempore & loco commodo repetendum. Plura vide in diſp. de jure principatus & juriſdictione Imperii, Baſileæ habitis.

FINIS DISPUTATIONIS VII.

Digitized by Google

COLLEGII POLITICI
DISPUTATIO VIII.
De
IMPERATORE ET REGE ROMANORUM.

Reſp. PHILIPPO EVERHARDO Keſſeler/à SARMBSHEIM Equit. Vangion.

Προοίμιον.

PRæmiſſis Imperii noſtri proprietatibus, ſumma videlicet majeſtate reali & perſonali: ad univerſam Germanorum Rempub. propius jam accedemus. Et quia univerſa, ſuprema ac ſumma Germanorum Reſpub. componitur ex CAPITE & MEMBRIS; meritò à CAPITE hac diſputatione Rempub. noſtram auſpicamur.

THESIS I.

CAPUT univerſæ, ſupremæ ac ſummæ Reipub. Romano-Germanorum eſt IMPERATOR. *Ita enim Archiepiſc. Moguntin. quando Rex Rom. eligendus, jurat.* Jch N. Ertzbiſchoff zu Mayntz ſchwere/daß ich will erwehlen ein Weltlich Heupt dem Chriſtlichen Volck/das iſt/einen Römiſchen König zu einem Keyſer zu erheben. *Aur. Bull. Carol. IV. t. 2.* quo utitur etiam Maximilian. Imp. R. A. zu Regenſpurg/ *An.* 1566. § wir wollen auch/ *ibi.* Wie wir dann Römiſcher Käyſer vnd das Oberhaupt im H. Reich. Item, R. A. *de An.* 1570. Nach erledigtem haben wir als ein während Häupt des Römiſchen Käyſerthumbs/&c.

2. Imperator olim dicebatur is, qui exercitui præerat, ſive is conſul, ſive prætor fuerat, ac generaliter omnes Duces, belli, § *ſervi, Inſtit. de jur. perſon.* quos primò à militibus parta victoria ac rebus benè

rebus benè geſtis ſic appellari ſolitos, refert *Dion. in Auguſto*, *uti etiam plurima exempla adducit Cicero in Epiſt. Famil. lib. 2. ad Appium.* Poſtmodum verò SCto conſtitutum & decretum eſt, ut Auguſti Cæſaris nomen tantum eſſet, eo, quod is diſtingueretur à cæteris Gentium Ducibus belli, & Regibus. Id cum ſequentes Imperatores uſurparint, meritò noſtris Imperatoribus id nomen tantùm competit.

3. Aliis etiam nominibus Imperator noſter inſignitur, vocatur enim & Cæſar & Auguſtus.

4. Cæſares Romani Imperatores, à Julio Cæſare, primo Roman. Imperatore, quem non ab utero cęſo, ut quibusdam placuit, ſed ſecundum Servium & Spartianum ab Elephante in pugna cæſo, quod lingua Punica Cæſaris verbo Elephas ſignificetur, potius appellatum exiſtimamus dicti, *Cuſpin. in vita Iul. Caſ.* Atq; ſic Octavianus, quem Julius Cæſar ſibi adoptavit, teſtamento Cæſaris primum eſt dictus, licet Spartianus Cæſarem eum vocari dicat, qui deſignatus eſt princeps & ſucceſſor imperii, ut hodie Rex Romanorum, quo etiam in ſenſu in jure noſtro locis quibuſdam accipitur, *ut in l. 6. § ult. de jur. Fiſci, & l. Etſi excepta, C. de maleſ.*

5. Auguſti cognomentum Octavius primum accepit à ſenatu, pro ſancto augurio conſecrato, Jovis ope aucto, quia mirum in modum Imperium auxit, qua de re *Cuſpian. in vita Octavii Auguſti.*

6. Et quamquam olim differebant Auguſtus & Cæſar, *l. 6. § 1. de jur. Fiſ.* ibi in comitatu meo vel Cęſaris: hodie tamē indiſtinctè & Imperatorem à primo Julio & Cæſarem ab Octavio & Auguſtum ab Auguſto caput univerſæ Reipub. Romanæ appellamus. *Forſt. l. 1. Hiſt. Rom. 38. n. 52.*

7. Imperator is eſt, qui ſecundum conſtitutionem Rex Romanorum legitimè eſt electus & coronatus, *Aur. Bull. Carol. IV. t. 2. de elect.*

8. Olim quidem electum ante Pontificis Romani coronationem, ſaltem Regis Romani nomine, nō Imperatoris uti potuiſſe, docent Innocent. c. venerabilem, *ext. de elect. & elect. poteſt. Baron tom. 10. annal. Eccl. de A. C. 871. § 4. & de An. 888. § 3. Onuph. de comit. Imp. fol. 365. Bellarm. lib. 1. de translat. Imp. lib. 4. c. 6. Petr. de Andlo lib. 2. de Imp. Rom. c. 5. in fin.* Idq; conſtitutum fuiſſe à Gregorio V. monent, *Platin. in Gregor. vita, & Crantz. lib. 4. Sax. c. 25.* Verùm poſt Germanam coronationem & in augura-

Digitized by Google

gurationem, Electam rectè dici Imperatorem aſſerimus. *Heig. quæſt. 3. n. 56. p. 1. Weſemb. in notis ad Schneid. in proœm. Inſt. n. 6.*

9. Non tamen ſtatim unum & idem ſunt Imperator & Rex Romanorum. Rex enim eligitur in Imperatorem promovendus. Id quod & Sigiſmundi Bulla, *referente Arnold. Engelbrecht ſect. 10. de jur. Imp. Germ.* his verbis innuit: Wie dann der jtzige Ludwig ſelbſt gegenwertiglich/ gleich wie dieſelbe / auß Vätterliche vnnd Erbliche ſucceſſion dafür erkand wirdt/vnd mit rechtmeſſigen Titul beſitzet/das Recht/ſtimme/Würde vnnd Gewaldt / einen Römiſchen König/ſo hernach zum Käyſer werden kan / zu erwehlen/quæ Bulla continetur, in dem kürtzẽ anzeig des D.H.F.V.H.H. Philips Ludewig / P. bey R. in cauſa tutelæ. edit. Lawing/*A. C.* 1611. in der anderen Beylag ſub n. 2. Huc facit quod ex conſtit. *A. B. t. 2.* Electus Rex Rom. ſo bald ſolche Wahl volbracht/ehe deñ er in einigen Sachen oder andern Geſchefften in Krafft des H. Reichs handelt / allen vnnd jeden Chriſtlichen vnd Weltlichen Churfürſten/ꝛc. alle jhre Privilegien/Brieff/Recht/Freyheiten / vnnd was ſie vom H. Reich biß auff die Zeit ſolcher erwehlung/ erobert vnnd erſeſſen haben/ohn verzug vnnd wiederrede / durch ſeynen Brieff vnnd Inſigell befeſtigen vnnd ernewren ſoll/vnnd nach dem er mit Käyſerlichen Infellen gekrönet / ſoll derſelbige erwehlet / jedem Churfürſten beſonder/anfenglich in ſeynem Königlichen Nahmen/vnnd fürter vnder Käyſerlichen Titul/ꝛc.

10. Electum eſſe debere Imperatorem dictum eſt. Ab initio quidem, ut ex Hiſtoricis conſtat, imperium fuit hæreditarium. Nã Julius Cæſar Octavium teſtamento Cæſarem inſtituit, uti Octavius rurſum Tiberium Neronẽ, & Tiberius Cajum Caligulam, ut Regni heredem reliquit. A morte Caligulæ jus electionis introductum eſt. Nam Tiberius Claudius cum magnâ contentione militum & Senatorũ Imperator electus. *Cuſpinian.* Ubi verò Imperium ad Germanos translatum, conſtat iterum fuiſſe hereditarium à Carolo Magno uſq; ad Conradum I. Ducem Franconiæ. Nam Ludowico Arnulphi filio ex ſtirpe Caroli Magni ſine ſobole è medio ſublato, univerſus Francorum & Saxonum Populus ad Othonem Saxoniæ Ducem ivit. Cùm verò ille excuſatione ætatis uſus eſt, Conradus Franconiæ Dux in Imperatorem eſt electus. *Cuſpinian. in vit. Imp.* Quicquid ergò olim fuerit, hodie Imperator ritè per electionẽ conſtitui debet. *Aur. Bull. t. 2.*

Digitized by Google

11. Ut ergò Electio melius nobis innoteſcat breviter quædam, quib. videlicet caſibus, quis, à quibus, quomodo & qua ratione conſtituendus, item de loco, tempore & electionis effectu, adferemus.

12. Caſus *in Aur. Bull.* ſpecialiter non conſtituuntur, ſed tantummodo generaliter ponitur, quandocunq; futuris temporibus neceſſitas emerſerit, *tit.1.in pr. A.B.* Neceſſum ergò eſt. 1. Si imperium vacat propter mortem Imp. de quo nullum eſt dubium, *per tex.c.1. cum autem, & c.4. § cæterum quoties, hic.* 2. Si Imperator religionem ingrediatur, pro ut fecit Lotharius primus, qui monaſterium Prumienſe ingreſſus eſt. *Otto Friſing. lib.6. Chron. c.1. Herm. Contract. in Chron. Sigon. lib. 5. de reg. Ital. in Loth. 1.* 3. Si vel alia de cauſa imperii faſces reſignavit. Nam per renunciationem imperium, officium, & beneficium vacare dicitur, *c. niſi cum pridē, c. ex tranſmiſſa, ext. de Renunc.* 4. Quod v. reſignare Imperator poſſit, probatur, *arg. c.1. de Renunc. in 6. & l. fin. C. de defenſ. civ.* Et ita in individuo tradiderunt. *Schrader. de feud. p.10. ſect.3. n. 173. Anton. de Roſel. tract. de poteſt. Imp. Matth. Steph. de juriſd. 1. c. 15. nu. 22. Exemplo nobis eſt Carolus V.* 4. Si propter graviſſimas cauſas Imperator ab Electorib. à quibus eligitur removeatur, pro ut poſt antiquiores Wenceslao contigit, *de quo in Chron. Landg. Thuring. c. 142.*

13. Perſona eligenda eſt idonea, ut conſtat ex juramento Electoris Moguntini his verbis: Jch N. ſchwere / ꝛc. daß ich will erwehlen ein Weltlich Håupt dem Chriſtlichen Volck / daß da tüglich ſey / ꝛc. Hoc ergò verbum tüglich omnia ſub ſe comprehendit, quæ ad habilitatem & capacitatem Imp. requiruntur.

14. Cenſetur autem idoneus is, qui tàm animi quàm corporis bonis, quàm maximè pollet. Sit ergò idoneus, 1. ratione qualitatū animi: utpote ſit vera pietate præditus, *c. venerabilem, de Elect. Clem. 1. de jur. jur. c. Apoſtolicæ. de re jud. in 6.* verus Chriſtianus, *l. inter claras, C. de S.S. Trinit. in proœm. Hinc ſequitur, quod imprimis proteſtantium religioni debeat eſſe addictus.* Non tyrannus, nec iniquus, ſed juſtitiæ obſervator religioſiſſimus. *Proœm. Inſt. in verbis, & fiat tàm juris religioſiſſimus.* Nō demens, ſed prudens. Imperia enim magis prudentiâ, quam armis defenduntur. Et ita E. Mogunt. in electione Rudolphi I. *referente M. Alb. Arg. in Chron. fol. 100. aſſeruit: Sapientiam & ſtrenuitatem divitiis & potentiæ præferendam eſſe. Cæteris tamen paribus potentiorem præferendum eſſe dicimus.* Non abjectus, ſed magnanimus & ſummatim, ſit omnibus, quæ in Principe requiruntur, virtutibus decoratus.

15. Secun-

15. Secundò exiſtat idoneus ratione conditionis perſonæ, utpote ratione dignitatis, non modo Principes, verùm etiam comites, Imperatores creari poſſunt, *Schrad.de feud p.4.ſ.8.n.18. Caſtald.de Imp. q.7.n.8. Exempla habemus in Wilhelm.Rudolph.Adolph. & Gunthero.*

16. Deinde, ratione ſtatus, non clericus, ſed laicus, *Caſtald. q. 8.n.7. Anton.de Roſel.de poteſt.Imp.*

17. Ratione nationis, non Gallus vel ex alia natione oriundus, ſed Germanus, idq; ſecundum leges & mores imperii. Et quamvis hoc expreſsè non requirat *Aur.Bull.* teſtantur tamen id ipſum, *ut eſt apud Sleid.l.* 1. & Moguntinus & Trevir. quo ad jusjurandũ, cujus vigore ſe ibidẽ ad eligendum extraneum prohiberi dicunt, ubi reſpiciunt E.E. ad Ottonis III. Specialẽ legem. Nam Ottonem III. ſpeciali lege hoc caviſſe, ut nimirum non alius quàm Germanus & à Germanis parentibus natus eligatur, *teſtantur plurimi authores, de quibus vide apud Buxtorff. in Aur.Bull.*

18. Ratione ætatis nullam habemus expreſſam legem, vel etiam conſuetudinẽ. Et quamvis communiter minor 25. an. ad Reip. adminiſtrationem non ſit admittendus, *l.ad Rempub.ff.de mun. & l.6. & 11.ff.de decur.* In imperatoribus tamen nullam animadvertimus ętatem eſſe obſervatam. Exempla habemus in Ottone III. qui admodum puer imperator electus. *Ott. Friſing.lib. 6.c. 26. in Henrico* III. *qui an. 12. Spangenb.in Chron.Manſ.c.168.* in Henrico IV. qui octavo. *Cranz.lib.4.rer. Sax.* in Friderico II. qui 20. *Munſt.lib.3. Coſmogr.* in Carol. V. qui 19. ætatis anno in Regem Roman. electus. *Schleid.lib.1.*

19. Eligentes quod attinet, quamvis olim ab omni populo Imperatores ſint electi, ut conſtat ex Hiſtoricis, de Cunrado I. *Cuſpinian.in vita Curad I.* item de Henrico I. *Witik.lib.1.rer.Sax. in Hen. 1.p. 10.* item de Ottone I. *Witik. lib. 2.rer.Sax.p.16.* item de Ottone II. *Regin. in Chron. An. 961. & Onurph. de Comit. Imp. pag. 378.* quos omnes ab omni populo electos eſſe conſtat. Hodie tamen antiqua & laudabili imperii conſtitutione, jus & facultas eligendi Imperatorem ad ſeptem Principes Electores eſt translata. *Aur. Bull. t. 1. & 2.*

20. Hinc ſequitur, imperium immediatè à Deo imperatori conceſſum, humano modo acquiri. Siquidem non immediatè, ſed per electionem acquiritur.

21. In illo autem Septemvirali Collegio, Archiepiſcopus &

Digitized by Google

11. Ut ergò Electio melius nobis innoteſcat breviter quædam, quib, videlicet caſibus, quis, à quibus, quomodo & qua ratione conſtituendus, item de loco, tempore & electionis effectu, adferemus.

12. Caſus *in Aur. Bull.* ſpecialiter non conſtituuntur, ſed tantummodo generaliter ponitur, quandocunq; futuris temporibus neceſſitas emerſerit, *tit.1.in pr. A.B.* Neceſſum ergò eſt. 1. Si imperium vacat propter mortem Imp. de quo nullum eſt dubium, *per tex.c.1.cum autem, & c.4. § cæterum quoties, hic.* 2. Si Imperator religionem ingrediatur, pro ut fecit Lotharius primus, qui monaſterium Prumienſe ingreſſus eſt. *Otto Friſing. lib.6. Chron.c.1. Herm. Contract. in Chron. Sigon. lib. 5. de reg. Ital. in Loth.1.* 3. Si vel alia de cauſa imperii faſces reſignavit. Nam per renunciationem imperium, officium, & beneficium vacare dicitur, *c. niſi cum pride, c. ex transmiſſa, ext. de Renunc.* 4. Quod v. reſignare Imperator poſſit, probatur, *arg. c.1. de Renunc. in 6. & l. fin. C. de defenſ. civ.* Et ita in individuo tradiderunt. *Schrader. de feud. p.10. ſect.3. n. 173. Anton. de Roſel. tract. de poteſt. Imp. Matth. Steph. de juriſd.1.c.15. nu. 22. Exemplo nobis eſt Carolus V.* 4. Si propter graviſſimas cauſas Imperator ab Electorib. à quibus eligitur removeatur, pro ut poſt antiquiores Wenceslao contigit, *de quo in Chron. Landg. Thuring. c. 142.*

13. Perſona eligenda eſt idonea, ut conſtat ex juramento Electoris Moguntini his verbis: Ich N. ſchwere / ꝛc. daß ich will erwehlen ein Weltlich Häupt dem Chriſtlichen Volck / daß da tüglich ſey / ꝛc. Hoc ergò verbum tüglich omnia ſub ſe comprehendit, quæ ad habilitatem & capacitatem Imp. requiruntur.

14. Cenſetur autem idoneus is, qui tàm animi quàm corporis bonis, quàm maximè pollet. Sit ergò idoneus, 1. ratione qualitatũ animi: utpote ſit vera pietate prædìtus, *c. venerabilem, de Elect. Clem. 1. de jur. jur. c. Apoſtolica. de re jud. in 6.* verus Chriſtianus, *l. inter claras, C. de S.S. Trinit. in proœm. Hinc ſequitur, quod imprimis proteſtantium religioni debeat eſſe addictus.* Non tyrannus, nec iniquus, ſed juſtitiæ obſervator religioſiſſimus. *Proœm. Inſt. in verbis, & fiat tàm juris religioſiſſimus.* Nõ demens, ſed prudens. Imperia enim magis prudentiâ, quam armis defenduntur. Et ita E. Mogunt. in electione Rudolphi I. *referente M. Alb. Arg. in Chron. fol. 100. aſſeruit: Sapientiam & ſtrenuitatem divitiis & potentiæ præferendam eſſe. Cæteris tamen paribus potentiorem præferendum eſſe dicimus.* Non abjectus, ſed magnanimus & ſummatim, ſit omnibus, quæ in Principe requiruntur, virtutibus decoratus.

15. Secun-

Digitized by Google

15. Secundò exiſtat idoneus ratione conditionis perſonæ, utpote ratione dignitatis, non modo Principes, verùm etiam comites, Imperatores creari poſſunt, *Schrad. de feud. p. 4. ſ. 8. n. 18. Caſtald. de Imp. q. 7. n. 8. Exempla habemus in Wilhelm. Rudolph. Adolph. & Gunthero.*

16. Deinde, ratione ſtatus, non clericus, ſed laicus, *Caſtald. q. 8. n. 7. Anton. de Roſel. de poteſt. Imp.*

17. Ratione nationis, non Gallus vel ex alia natione oriundus, ſed Germanus, idq; ſecundum leges & mores imperii. Et quamvis hoc expreſsè non requirat *Aur. Bull.* teſtantur tamen id ipſum, *ut eſt apud Sleid. l.* 1. & Moguntinus & Trevir. quo ad jusjurandũ, cujus vigore ſe ibidẽ ad eligendum extraneum prohiberi dicunt, ubi reſpiciunt E. E. ad Ottonis III. Specialẽ legem. Nam Ottonem III. ſpeciali lege hoc caviſſe, ut nimirum non alius quàm Germanus & à Germanis parentibus natus eligatur, *teſtantur plurimi authores, de quibus vide apud Buxtorff. in Aur. Bull.*

18. Ratione ætatis nullam habemus expreſſam legem, vel etiam conſuetudinẽ. Et quamvis communiter minor 25. an. ad Reip. adminiſtrationem non ſit admittendus, *l. ad Rempub. ff. de mun. & l. 6. & 11. ff. de decur.* In imperatoribus tamen nullam animadvertimus ętatem eſſe obſervatam. Exempla habemus in Ottone III. qui admodum puer imperator electus. *Ott. Friſing. lib. 6. c. 26. in Henrico III. qui an. 12. Spangenb. in Chron. Manif. c. 168.* in Henrico IV. qui octavo. *Cranz. lib. 4. rer. Sax.* in Friderico II. qui 20. *Munſt. lib. 3. Coſmogr.* in Carol. V. qui 19. ætatis anno in Regem Roman. electus. *Schleid. lib. 1.*

19. Eligentes quod attinet, quamvis olim ab omni populo Imperatores ſint electi, ut conſtat ex Hiſtoricis, de Cunrado I. *Cuſpinian. in vita Curad I.* item de Henrico I. *Witik. lib. 1. rer. Sax. in Hen. 1. p. 10.* item de Ottone I. *Witik. lib. 2. rer. Sax. p. 16.* item de Ottone II. *Regin. in Chron. An. 961. & Onurph. de Comit. Imp. pag. 378.* quos omnes ab omni populo electos eſſe conſtat. Hodie tamen antiqua & laudabili imperii conſtitutione, jus & facultas eligendi Imperatorem ad ſeptem Principes Electores eſt translata. *Aur. Bull. t. 1. & 2.*

20. Hinc ſequitur, imperium immediatè à Deo imperatori conceſſum, humano modo acquiri. Siquidem non immediatè, ſed per electionem acquiritur.

21. In illo autem Septemvirali Collegio, Archiepiſcopus &

Digitized by Google

11. Ut ergò Electio melius nobis innoteſcat breviter quædam, quib, videlicet caſibus, quis, à quibus, quomodo & qua ratione conſtituendus, item de loco, tempore & electionis effectu, adferemus.

12. Caſus *in Aur. Bull.* ſpecialiter non conſtituuntur, ſed tantummodo generaliter ponitur, quandocunq; futuris temporibus neceſſitas emerſerit, *tit.1.in pr.A.B.* Neceſſum ergò eſt. 1. Si imperium vacat propter mortem Imp. de quo nullum eſt dubium, *per tex.c.1.cum autem, & c.4. § cæterum quoties, hic.* 2. Si Imperator religionem ingrediatur, pro ut fecit Lotharius primus, qui monaſterium Prumienſe ingreſſus eſt. *Otto Friſing. lib.6. Chron.c.1. Herm. Contract. in Chron. Sigon. lib. 5. de reg. Ital. in Loth.1.* 3. Si vel alia de cauſa imperii faſces reſignavit. Nam per renunciationem imperium, officium, & beneficium vacare dicitur, *c. niſi cum pridẽ, c. ex tranſmiſſa, ext. de Renunc.* 4. Quod v. reſignare Imperator poſſit, probatur, *arg. c.1. de Renunc. in 6. & l. fin. C. de defenſ. civ.* Et ita in individuo tradiderunt. *Schrader. de feud. p.10. ſect.3. n. 173. Anton. de Roſel. tract. de poteſt. Imp. Matth. Steph. de juriſd.1.c.15. nu. 22. Exemplo nobis eſt Carolus V.* 4. Si propter graviſſimas cauſas Imperator ab Electorib. à quibus eligitur removeatur, pro ut poſt antiquiores Wenceslao contigit, *de quo in Chron. Landg. Thuring. c. 142.*

13. Perſona eligenda eſt idonea, ut conſtat ex juramento Electoris Moguntini his verbis: Jch N. ſchwere / ꝛc. daß ich will erwehlen ein Weltlich Häupt dem Chriſtlichen Volck / daß da tüglich ſey / ꝛc. Hoc ergò verbum tüglich omnia ſub ſe comprehendit, quæ ad habilitatem & capacitatem Imp. requiruntur.

14. Cenſetur autem idoneus is, qui tàm animi quàm corporis bonis, quàm maximè pollet. Sit ergò idoneus, 1. ratione qualitatũ animi: utpote ſit vera pietate præditus, *c. venerabilem, de Elect. Clem. 1. de jur. jur. c. Apoſtolica. de re jud. in 6.* verus Chriſtianus, *l. inter claras, C. de S.S. Trinit. in procem. Hinc ſequitur, quod imprimis proteſtantium religioni debeat eſſe addictus.* Non tyrannus, nec iniquus, ſed juſtitiæ obſervator religioſiſſimus. *Procem. Inſt. in verbis, & fiat tàm juris religioſiſſimus.* Nõ demens, ſed prudens. Imperia enim magis prudentiâ, quam armis defenduntur. Et ita E. Mogunt. in electione Rudolphi I. *referente M. Alb. Arg. in Chron. fol. 100.* *aſſeruit: Sapientiam & ſtrenuitatem divitiis & potentiæ præferendam eſſe. Cæteris tamen paribus potentiorem præferendum eſſe dicimus.* Non abjectus, ſed magnanimus & ſummatim, ſit omnibus, quæ in Principe requiruntur, virtutibus decoratus.

15. Secun-

15. Secundò exiſtat idoneus ratione conditionis perſonæ. utpote ratione dignitatis, non modo Principes, verùm etiam comites, Imperatores creari poſſunt, *Schrad.de feud.p.4.ſ.8.n.18. Caſtald.de Imp. q.7.n.8. Exempla habemus in Wilhelm. Rudolph. Adolph. & Gunthero.*

16. Deinde, ratione ſtatus, non clericus, ſed laicus, *Caſtald. q. 8.n.7. Anton.de Roſel.de poteſt.Imp.*

17. Ratione nationis, non Gallus vel ex alia natione oriundus, ſed Germanus, idq; ſecundum leges & mores imperii. Et quamvis hoc expreſsè non requirat *Aur.Bull.* teſtantur tamen id ipſum, *ut eſt apud Sleid.l.* 1. & Moguntinus & Trevir. quo ad jusjurandū, cujus vigore ſe ibidē ad eligendum extraneum prohiberi dicunt, ubi reſpiciunt E.E. ad Ottonis III. Specialē legem. Nam Ottonem III. ſpeciali lege hoc caviſſe, ut nimirum non alius quàm Germanus & à Germanis parentibus natus eligatur, *teſtantur plurimi authores, de quibus vide apud Buxtorff. in Aur.Bull.*

18. Ratione ætatis nullam habemus expreſſam legem, vel etiam conſuetudinē. Et quamvis communiter minor 25. an. ad Reip. adminiſtrationem non ſit admittendus, *l.ad Rempub.ff.de mun. & l.6. & 11.ff.de decur.* In imperatoribus tamen nullam animadvertimus ętatem eſſe obſervatam. Exempla habemus in Ottone III. qui admodum puer imperator electus. *Ott. Friſing.lib. 6.c. 26. in Henrico III. qui an. 12. Spangenb.in Chron.Manif.c.*168. in Henrico IV. qui octavo. *Cranz.lib.4.rer. Sax.* in Friderico II. qui 20. *Munſt.lib.3. Coſmogr.* in Carol. V. qui 19. ætatis anno in Regem Roman. electus. *Schleid.lib.1.*

19. Eligentes quod attinet, quamvis olim ab omni populo Imperatores ſint electi, ut conſtat ex Hiſtoricis, de Cunrado I. *Cuſpinian.in vita Curad I.* item de Henrico I. *Witik.lib.1.rer.Sax. in Hen. 1.p. 10.* item de Ottone I. *Witik. lib. 2.rer.Sax.p.*16. item de Ottone II. *Regin. in Chron. An. 961. & Onurph. de Comit. Imp. pag.* 378. quos omnes ab omni populo electos eſſe conſtat. Hodie tamen antiqua & laudabili imperii conſtitutione, jus & facultas eligendi Imperatorem ad ſeptem Principes Electores eſt translata. *Aur. Bull. t. 1. & 2.*

20. Hinc ſequitur, imperium immediatè à Deo imperatori conceſſum, humano modo acquiri. Siquidem non immediatè, ſed per electionem acquiritur.

21. In illo autem Septemvirali Collegio, Archiepiſcopus &

Digitized by Google

11. Ut ergò Electio melius nobis innoteſcat breviter quædam, quib, videlicet caſibus, quis, à quibus, quomodo & qua ratione conſtituendus, item de loco, tempore & electionis effectu, adferemus.

12. Caſus *in Aur. Bull.* ſpecialiter non conſtituuntur, ſed tantummodo generaliter ponitur, quandocunq; futuris temporibus neceſſitas emerſerit, *tit.1.in pr. A.B.* Neceſſum ergò eſt. 1. Si imperium vacat propter mortem Imp. de quo nullum eſt dubium, *per tex.c.1.cum autem, & c.4. § cæterum quoties, hic.* 2. Si Imperator religionem ingrediatur, pro ut fecit Lotharius primus, qui monaſterium Prumienſe ingreſſus eſt. *Otto Friſing. lib.6. Chron.c.1. Herm. Contract. in Chron. Sigon. lib. 5. de reg. Ital. in Loth.1.* 3. Si vel alia de cauſa imperii faſces reſignavit. Nam per renunciationem imperium, officium, & beneficium vacare dicitur, *c.niſi cum pridẽ, c.ex transmiſſa, ext. de Renunc.* 4. Quod v. reſignare Imperator poſſit, probatur, *arg.c.1. de Renunc. in 6. & l.fin. C. de defenſ.civ.* Et ita in individuo tradiderunt. *Schrader. de feud.p.10. ſect.3. n.173. Anton. de Roſel. tract. de poteſt. Imp. Matth. Steph. de juriſd.1.c.15.nu. 22. Exemplo nobis eſt Carolus V.* 4. Si propter graviſſimas cauſas Imperator ab Electorib. à quibus eligitur removeatur, pro ut poſt antiquiores Wenceslao contigit, *de quo in Chron. Landg. Thuring. c. 142.*

13. Perſona eligenda eſt idonea, ut conſtat ex juramento Electoris Moguntini his verbis: Ich N. ſchwere/ꝛc. daß ich will erwehlen ein Weltlich Häupt dem Chriſtlichen Volck/ daß da tüglich ſey/ꝛc. Hoc ergò verbum tüglich omnia ſub ſe comprehendit, quæ ad habilitatem & capacitatem Imp. requiruntur.

14. Cenſetur autem idoneus is, qui tàm animi quàm corporis bonis, quàm maximè pollet. Sit ergò idoneus, 1. ratione qualitatũ animi: utpote ſit vera pietate præditus, *c. venerabilem, de Elect. Clem. 1. de jur. jur. c. Apoſtolicæ. de re jud. in 6.* verus Chriſtianus, *l. inter claras, C. de S.S. Trinit. in proœm. Hinc ſequitur, quod imprimis proteſtantium religioni debeat eſſe addictus.* Non tyrannus, nec iniquus, ſed juſtitiæ obſervator religioſiſſimus. *Proœm. Inſt. in verbis, & fiat tàm juris religioſiſſimus.* Nõ demens, ſed prudens. Imperia enim magis prudentiâ, quam armis defenduntur. Et ita E. Mogunt. in electione Rudolphi I. *referente M. Alb. Arg. in Chron. fol. 100. aſſeruit: Sapientiam & ſtrenuitatem divitiis & potentiæ præferendam eſſe. Cæteris tamen paribus potentiorem præferendum eſſe dicimus.* Non abjectus, ſed magnanimus & ſummatim, ſit omnibus, quæ in Principe requiruntur, virtutibus decoratus.

15. Secun-

Digitized by Google

15. Secundò exiſtat idoneus ratione conditionis perſonæ, utpote ratione dignitatis, non modo Principes, verùm etiam comites, Imperatores creari poſſunt, *Schrad. de feud p. 4. ſ. 8. n. 18. Caſtald. de Imp. q. 7. n. 8. Exempla habemus in Wilhelm. Rudolph. Adolph. & Gunthero.*

16. Deinde, ratione ſtatus, non clericus, ſed laicus, *Caſtald. q. 8. n. 7. Anton. de Roſel. de poteſt. Imp.*

17. Ratione nationis, non Gallus vel ex alia natione oriundus, ſed Germanus, idq; ſecundum leges & mores imperii. Et quamvis hoc expreſsè non requirat *Aur. Bull*, teſtantur tamen id ipſum, *ut eſt apud Sleid. l.* 1. & Moguntinus & Trevir. quo ad jusjurandū, cujus vigore ſe ibidē ad eligendum extraneum prohiberi dicunt, ubi reſpiciunt E.E. ad Ottonis III. Specialē legem. Nam Ottonem III. ſpeciali lege hoc caviſſe, ut nimirum non alius quàm Germanus & à Germanis parentibus natus eligatur, *teſtantur plurimi authores, de quibus vide apud Buxtorff. in Aur. Bull.*

18. Ratione ætatis nullam habemus expreſſam legem, vel etiam conſuetudinē. Et quamvis communiter minor 25. an. ad Reip. adminiſtrationem non ſit admittendus, *l. ad Rempub. ff. de mun. & l. 6. & 11. ff. de decur.* In imperatoribus tamen nullam animadvertimus ętatem eſſe obſervatam. Exempla habemus in Ottone III. qui admodum puer imperator electus. *Ott. Friſing. lib. 6. c. 26. in Henrico III. qui an. 12. Spangenb. in Chron. Manif. c.* 168. in Henrico IV. qui octavo. *Cranz. lib. 4. rer. Sax.* in Friderico II. qui 20. *Munſt. lib. 3. Coſmogr.* in Carol. V. qui 19. ætatis anno in Regem Roman. electus. *Schleid. lib. 1.*

19. Eligentes quod attinet, quamvis olim ab omni populo Imperatores ſint electi, ut conſtat ex Hiſtoricis, de Cunrado I. *Cuſpinian. in vita Curad I.* item de Henrico I. *Witik. lib. 1. rer. Sax. in Hen. 1. p.* 10. item de Ottone I. *Witik. lib. 2. rer. Sax. p.* 16. item de Ottone II. *Regin. in Chron. An.* 961. *& Onurph. de Comit. Imp. pag.* 378. quos omnes ab omni populo electos eſſe conſtat. Hodie tamen antiqua & laudabili imperii conſtitutione, jus & facultas eligendi Imperatorem ad ſeptem Principes Electores eſt translata. *Aur. Bull. t. 1. & 2.*

20. Hinc ſequitur, imperium immediatè à Deo imperatori conceſſum, humano modo acquiri. Siquidem non immediatè, ſed per electionem acquiritur.

21. In illo autem Septemvirali Collegio, Archiepiſcopus &

Digitized by Google

rebus benè geſtis ſic appellari ſolitos, refert *Dion. in Auguſto, uti etiam plurima exempla adducit Cicero in Epiſt. Famil. lib. 2. ad Appium.* Poſtmodum verò SCto conſtitutum & decretum eſt, ut Auguſti Cæſaris nomen tantum eſſet, eo, quod is diſtingueretur à cæteris Gentium Ducibus belli, & Regibus. Id cum ſequentes Imperatores uſurparint, meritò noſtris Imperatoribus id nomen tantùm competit.

3. Aliis etiam nominibus Imperator noſter inſignitur, vocatur enim & Cæſar & Auguſtus.

4. Cæſares Romani Imperatores, à Julio Cæſare, primo Roman. Imperatore, quem non ab utero cęſo, ut quibusdam placuit, ſed ſecundum Servium & Spartianum ab Elephante in pugna cæſo, quod lingua Punica Cæſaris verbo Elephas ſignificetur, potius appellatum exiſtimamus dicti, *Cuſpin. in vita Iul. Caſ.* Atq; ſic Octavianus, quem Julius Cæſar ſibi adoptavit, teſtamento Cæſaris primum eſt dictus, licet Spartianus Cæſarem eum vocari dicat, qui deſignatus eſt princeps & ſucceſſor imperii, ut hodie Rex Romanorum, quo etiam in ſenſu in jure noſtro locis quibuſdam accipitur, *ut in l. 6. § ult. de jur. Fiſci, & l. Etſi excepta, C. de malef.*

5. Auguſti cognomentum Octavius primum accepit à ſenatu, pro ſancto augurio conſecrato, Jovis ope aucto, quia mirum in modum Imperium auxit, qua de re *Cuſpian. in vita Octavii Auguſti.*

6. Et quamquam olim differebant Auguſtus & Cæſar, *l. 6. § 1. de jur. Fiſ.* ibi in comitatu meo vel Cęſaris: hodie tamē indiſtinctè & Imperatorem à primo Julio & Cæſarem ab Octavio & Auguſtum ab Auguſto caput univerſæ Reipub. Romanæ appellamus. *Forſt. l. 1. Hiſt. Rom. 38. n. 52.*

7. Imperator is eſt, qui ſecundum conſtitutionem Rex Romanorum legitimè eſt electus & coronatus, *Aur. Bull. Carol. IV. t. 2. de elect.*

8. Olim quidem electum ante Pontificis Romani coronationem, ſaltem Regis Romani nomine, nō Imperatoris uti potuiſſe, docent Innocent. c. venerabilem, *ext. de elect. & elect. poteſt. Baron. tom. 10. annal. Eccl. de A. C.* 871. § 4. *& de An.* 888. § 3. *Onuph. de comit. Imp. fol. 365. Bellarm. lib. 1. de trandat. Imp. lib. 4. c. 6. Petr. de Andlo lib. 2. de Imp. Rom. c. 5. in fin.* Idq; conſtitutum fuiſſe à Gregorio V. monent, *Platin. in Gregor. vita, & Crantz. lib. 4. Sax. c. 25.* Verùm poſt Germanam coronationem & in augura-

gurationem, Electam rectè dici Imperatorem aſſerimus. *Heig. quæſt. 3. n. 56. p. 1. Weſemb. in notis ad Schneid. in proœm. Inſt. n. 6.*

9. Non tamen ſtatim unum & idem ſunt Imperator & Rex Romanorum. Rex enim eligitur in Imperatorem promovendus. Id quod & Sigiſmundi Bulla, *referente Arnold. Engelbrecht ſect. 10. de jur. Imp. Germ.* his verbis innuit: Wie dann der jtzige Ludwig ſelbſt gegenwertiglich / gleich wie dieſelbe / auß Vätterliche vnnd Erbliche ſucceſſion dafür erkand wirdt / vnd mit rechtmeſſigen Titul beſitzet / das Recht / ſtimme / Würde vnnd Gewaldt / einen Römiſchen König / ſo hernach zum Käyſer werden kan / zu erwehlen / quæ Bulla continetur, in dem kürtzẽ anzeig des D. H. F. V. H. H. Philips Ludewig / P. bey R. in cauſa tutelæ. edit. Lawing / *A. C.* 1611. in der anderen Beylag ſub n. 2. Huc facit quòd ex conſtit. *A. B. t.* 2. Electus Rex Rom. ſo bald ſolche Wahl volbracht / ehe deñ er in einigen Sachen oder andern Geſchefften in Krafft des H. Reichs handelt / allen vnnd jeden Chriſtlichen vnd Weltlichen Churfürſten / ꝛc. alle jhre Privilegien / Brieff / Recht / Freyheiten / vnnd was ſie vom H. Reich biß auff die Zeit ſolcher erwehlung / erobert vnnd erſeſſen haben / ohn verzug vnnd wiederrede / durch ſeynen Brieff vnnd Inſigell befeſtigen vnnd ernewren ſoll / vnnd nach dem er mit Käyſerlichen Infellen gekrönet / ſoll derſelbige erwehlet / jedem Churfürſten beſonder / anfenglich in ſeynem Königlichen Nahmen / vnnd fürter vnder Käyſerlichen Titul / ꝛc.

10. Electum eſſe debere Imperatorem dictum eſt. Ab initio quidem, ut ex Hiſtoricis conſtat, imperium fuit hæreditarium. Nã Julius Cæſar Octavium teſtamento Cæſarem inſtituit, uti Octavius rurſum Tiberium Neronẽ, & Tiberius Cajum Caligulam, ut Regni heredem reliquit. A morte Caligulæ jus electionis introductum eſt. Nam Tiberius Claudius cum magnâ contentione militum & Senatorũ Imperator electus. *Cuſpinian.* Ubi verò Imperium ad Germanos tranſlatum, conſtat iterum fuiſſe hereditarium à Carolo Magno uſq; ad Conradum I. Ducem Franconiæ. Nam Ludowico Arnulphi filio ex ſtirpe Caroli Magni ſine ſobole è medio ſublato, univerſus Francorum & Saxonum Populus ad Othonem Saxonię Ducem ivit. Cùm verò ille excuſatione ætatis uſus eſt, Conradus Franconiæ Dux in Imperatorem eſt electus. *Cuſpinian. in vit. Imp.* Quicquid ergò olim fuerit, hodie Imperator ritè per electionẽ conſtitui debet. *Aur. Bull. t. 2.*

Digitized by Google

15. Secundò exiſtat idoneus ratione conditionis perſonæ. utpote ratione dignitatis, non modo Principes, verùm etiam comites, Imperatores creari poſſunt, *Schrad.de feud p.4.ſ.8.n.18.Caſtald.de Imp.q.7.n.8.Exempla habemus in Wilhelm.Rudolph.Adolph. & Gunthero.*

16. Deinde, ratione ſtatus, non clericus, ſed laicus, *Caſtald. q. 8.n.7.Anton.de Roſel.de poteſt.Imp.*

17. Ratione nationis, non Gallus vel ex alia natione oriundus, ſed Germanus, idq; ſecundum leges & mores imperii. Et quamvis hoc expreſsè non requirat *Aur.Bull*, teſtantur tamen id ipſum, *ut eſt apud Sleid.l.* 1. & Moguntinus & Trevir. quo ad jusjurandū, cujus vigore ſe ibidē ad eligendum extraneum prohiberi dicunt, ubi reſpiciunt E.E. ad Ottonis III. Specialē legem. Nam Ottonem III. ſpeciali lege hoc caviſſe, ut nimirum non alius quàm Germanus & à Germanis parentibus natus eligatur, *teſtantur plurimi authores, de quibus vide apud Buxtorff. in Aur.Bull.*

18. Ratione ætatis nullam habemus expreſſam legem, vel etiam conſuetudinē. Et quamvis communiter minor 25. an. ad Reip. adminiſtrationem non ſit admittendus, *l.ad Rempub.ff.de mun. & l.6. & 11.ff.de decur.* In imperatoribus tamen nullam animadvertimus ętatem eſſe obſervatam. Exempla habemus in Ottone III. qui admodum puer imperator electus. *Ott. Friſing.lib. 6.c. 26. in Henrico III. qui an. 12. Spangenb.in Chron.Maniſ.c.*168.in Henrico IV.qui octavo.*Cranz.lib.4.rer. Sax.*in Friderico II.qui 20.*Munſt.lib.3. Coſmogr.*in Carol.V.qui 19. ætatis anno in Regem Roman.electus.*Schleid.lib.1.*

19. Eligentes quod attinet, quamvis olim ab omni populo Imperatores ſint electi, ut conſtat ex Hiſtoricis, de Cunrado I. *Cuſpinian.in vita Curad I.* item de Henrico I. *Witik.lib.1.rer.Sax. in Hen. 1.p. 10.* item de Ottone I. *Witik. lib. 2.rer, Sax.p.16.* item de Ottone II. *Regin. in Chron. An. 961. & Onurph. de Comit. Imp. pag.* 378. quos omnes ab omni populo electos eſſe conſtat. Hodie tamen antiqua & laudabili imperii conſtitutione, jus & facultas eligendi Imperatorem ad ſeptem Principes Electores eſt tranſlata. *Aur. Bull. t. 1. & 2.*

20. Hinc ſequitur, imperium immediatè à Deo imperatori conceſſum, humano modo acquiri. Siquidem non immediatè, ſed per electionem acquiritur.

21. In illo autem Septemvirali Collegio, Archiepiſcopus &

Elector *Moguntinus*, Archicancellarius Germaniæ, conſtitutus eſt tanquam Collegii hujus ſeptemviralis *Decanus*, ad illum enim pertinet, vacante imperio jus intimandi. Id enim jus Archiepiſcopis Moguntinis regno videlicet vacante ab antiquioribus eſſe traditum aſſerunt multi, *de quibus Buxtorff.d.l.* quamvis non deſint; qui dicunt, hanc poteſtatem vel alternativè, vel unà cum Moguntino Electori Palatino olim competiſſe ſicuti probatur per tex. im Sachſ. Landrecht/*c.* 27. § his verbis: So ſollē ſie ein geſprech gebietē zu Franckfurt/die ſoll gebieten der Biſchoff zu Mayntz bey dem Bann/vnnd der Pfaltzgraff beym Reyn/ſol es gebieten bey der Acht. Sed eo tempore *Aur.Bull.Carol.IV.* nondum erat firmata.

22. Cum autem electio hæc non ſit particularis, ſed collegialis, neceſſe eſt, ut omnibus & ſingulis Electoribus, Moguntinus Elector talem electionem intimet. Nam ſi vel unus eorum contemptus vel prætermiſſus fuerit, tota electio tanquam ſubreptitia per illum, non verò per tertium quendam, retractari & annullari poteſt. *Exempla habemus* in Cunradi III. electione, cujus electionem Saxo & Henricus Bavariæ Dux, propterea quod ad eam non vocati, ſed contempti eſſent, tanquam ſubreptitiam, inprobarunt. *Otto Friſ.lib.* 7.*Chron.c.*22.*Gothof.Viterb. in Chron. in part.*17.*in Cunrad.*3.*p.*510.*Sig.l.*11. *de reg.Ital.in Conrad.*II.*An.*1138. Eadē etiam de cauſa electio Ludowici Bavari, *Crantz.lib.*9.*Sax.c.*8. & Maximil. I. à Rege Bohemiæ. *Hartm. Maur. de Coronat.Carol.V.* impugnata fuit.

23. Porrò requiritur, ut electionem Moguntinus coëlectoribus Collegis ſuis intra menſem à die mortis Imperatoris denunciet, ſimulatq; intimet, ut intra trium menſium ſpatium (niſi periculum ſit in mora) à die datarum literarum ad electionem novi Imperatoris conveniant.

24. Intimatione ſic ritè peractâ Electores abſq; mora in perſona ad electionem venire, vel nuncios ſuos cum plenis mandatis mittere tenentur, *A B.t.*1.§ wann es auch darzu kommen/& § auch ſetzen vnnd ordnen/& § welcher Churfürſt/ꝛc. Quod ſi verò Elector ritè vocatus neq; per ſe, neq; per idoneè inſtructum comparuerit, pro iſta vice ſuffragio & voto ſuo privatur, *d.*§ vnnd welcher Churfürſt/atq; ſic abſentium non habetur ratio, ſed præſentes actum electionis perficiunt. R. A. zu Speyer *de An.*1529. § vnd damit ein ſolche/ *in fin.* Item R.

A. zu Regenſpurg *de An.*1541. § wir auch Churfürſten/ꝛc. Itẽ R.A. *de An.* 1542 § vnnd daß aber in dieſem. Atq; ſic abſq; mora ad electionem tranſeundum eſt. Quod ſi verò quis tardius acceſſerit, in eo ſtatu admitti debet, in quo electio eſt. *Aur.Bull.tit.2.*§ wann aber ſie / oder jhrer mehren/ꝛc. Daß derſelbige in ſolchen Standt zu der Wahl gelaſſen/ darinn er zu zeiten ſeyner Zukunfft geſtanden.

25. Quin imò non tantùm ad electionem venire tenentur, verùm etiam, ante electionem finitam recedere non debent. Quod ſi verò unus vel alter, vel etiam major pars recederet, nihilominus electio ritè procedit. Et cum jus Collegii etiam penes unum maneat, *l.7.in fin.ff.Quod cujusq; univerſ.nom.* non tantùm à majori, verùm etiam à minori parte electionem, de jure expediri poſſe, aſſerimus. *Vide hac de re Buxtorff.in Aur.Bull.th.25.lit.E.*

26. Et quia electio collegialiter debet expediri, vota non particulariter, ſed in publico conventu collegialiter ſunt ferenda & colligenda. Hinc ſequitur per literas transmiſſa vota nullum ſortiri effectum, *Buxtorff.d.l.th.*44.

27. In ordine autem votandi, hodie Moguntinus primum habet votum. *Goldaſt.in replicat.pro Imp.c.13.p.*173. qui ut Decanus Collegii aliorum vota colligit.

28. Debent præterea vota eſſe pura, non alternativa vel conditionata, *Buxtorff.d.l.th.*43.

29. Elector ſibi etiam ipſi votum dare & ſemetipſum eligere potis eſt. Exempla habemus in Maximil.II. Rudolph.II. & præſente invictiſſimo & glorioſiſſimo Imp. Matthia I.

30. De tempore electionis, *Vide Aur.Bull.tit.2.*§ wo ſie aber.

31. Locus electionis eſt Francofurtum, *d.*§ auch ſetzen/*tit.*1. qui cum publica auctoritate legis eſt deſignatus, niſi electorum conſenſu & propter graviſſimas cauſas, mutari non poteſt.

32. Effectus electionis tribuit novo electo Imperatori omnem dignitatem Imperialem & ſummæ poteſtatis plenitudinem.

33. Atq; ſic huc uſq; dictum quomodo legitimè Rex Romanorum eligitur. Coronationem quod attinet, ſciendum eſt, Imperatori olim tres coronas eſſe impoſitas. Unam recepit ab Archiepiſcop. Aquisgrani, quam aliqui dicunt eſſe ferream, ſed in contrarium ſunt multi, qui ex puro puto auro illam eſſe confectam aſſerunt. *Vide*

Bux-

Digitized by Google

Buxtorff.in Aur.Bull. Alteram accepit in Italia argenteam ab Archiepiſcopo Mediolanenſi: tertiam Romæ à Papa auream. Sed quia Pontificii hoc ad aliquã neceſſitatem redegerunt,& exinde Imperii auctoritatem dependere voluerunt,rectè illa Papæ coronatio,publicâ Imperii transactione, tempore Ludowici Bavari Coloniæ promulgatâ,(de qua antea ſatis dictum)exploſa & repudiata eſt.

34. Et quia non tantùm vacante Imperio hodie Rex Romanorum eligitur,verùm etiam interdum vivo imperatore, *exemplum habemus in Ferdinando,tempore Carol.V.* Proteſtantes *A. C.* 1532. Schwinfurti ſic cum Cæſare convenerunt, ut Rex non ſuo, ſed Cæſaris tantum nomine Rempub. adminiſtret, nec ullam ſibi poteſtatem aut imperium arroget;Principes atq; ordines Imperii non teneantur ei ulla fide aut jurejurando, niſi poſt mortem Cæſaris, pro ut habent capita transactionis Sweinfurtenſis *apud Schleid.lib.*8. Et tantum de conſtitutione Imperatoris & Regis.

35. Olim ratione dominatus & potentiæ Imperator Dominus orientis & occidentis, imò corporalis totius mundi Deus dictus eſt, *Bald.conſ.*359 *lib.*3. *& conſ.*238. *lib.* 1. *& conſ.*360.*lib.ult. Vaſq.illuſtr.quæſt.*20.*in pr.Caſtald.in tr.de Imp.q.*52. *&* 53. *Carol. Degraſſat. Regal.Franciæ,lib.*1.*jur* 6. Hodie verò ſi cum illa priſca potentia & dominatu imperii faciem conferas,juxta Prophetiam Danielis eò ventum deprehendes,ut Monarchiam quartã pedibus ex luto & ære mixtis incedere jam omninò fateri cogaris. Idq; non tantùm propter inteſtina bella,odia& diſſenſiones plurimas in Imperio,verùm etiam propter omnis generis exemptiones & turpiſſimam Pontificum avaritiam.

36. Inter omnes tamen Principes,& Reges totius mundi, Imperator noſter,præcedentiam & præeminentiam de jure meritò obtinet,quin imò ſplendet & fulget,tanquam ſtella matutina in medio nebulæ meridionalis.

37. Et quia Hiſpania, Gallia, Italia,Dania, &c.vera Imperii Romani fuerint membra,meritò & optimo jure Imperatori noſtro præeminentiam & ſuperioritatem concedunt.

38. Et ut ab Hiſpania incipiam, certum eſt, eandem fuiſſe ſubjectam Imperio Rom. Idq; facilè patet exinde, quod Imperatores noſtri præſidibus provinciæ Hiſpaniæ ad interrogata reſcripſe-

Digitized by Google

pſerint, *uti patet ex inſcriptione l. ſi a Sponſo 16. C. de donat. ant. nupt. & l. cum ſervum. C. de ſervis fugitiv. Vide Caſtald. de Imperat. Rom. q. 35. n. 11.* Quin imò ipſi Hiſpani adducunt Honorii Imperatoris immunitatem Gothis conceſſam aliaq; decreta ſub Henrico III. Imp. *An.* 1055. confirmata, *Covar. part. 2. Rele. [illegible] § 9. Ioan. Mariana de Repub. Hiſp. lib. 9 c. 5.* Præterea *Gratianus Papa [illegible]*, 11. *q.* 1. Hiſpanos omninò ſubjectos arguit eosq; Legis Carolinæ vinculo potentiæ & Majeſtati aſtringit.

39. Falſiſſimum ergò eſt, quod ſcribit *Guilielm. de Montisferrat. de ſucceſſ. Regn. dub. 1. n.* 40. Reges Hiſpaniarum regna ſua ab Arabibus jure belli occupata tenere & præterea immemoriali temporis præſcriptione tutos eſſe. Conſtat enim Reges Hiſpaniarū regna ſua, *utpote: Siciliam, Luſitaniam, Neapolim, Arragoniam, Sardiniam, Canarias, Heſperides, ac Gorgonidas Inſulas, &c.* arctiſſimo fidelitatis nexu à Pontificibus, quibus ſe nimium ſubjecerunt, poſſidere, & tali modo ab Imperio Romano ſe exemiſſe.

40. Et Galliam quod attinet, ſimiliter manifeſtum eſt olim provinciam Imperii Romani fuiſſe. Idq; patet, *ex inſcriptione, l. 5 C. de juriſdict. om. jud. & ex l. 2. §. 2. in verbis, quæcunq; in partibus Galliæ & Hiſpaniarum, &c. C. de officio Præf. Præt. Afric. inde Bart. & Alciat. Regem Francorum Imperii Germanici ſubditū eſſe ſcribunt.* Idem conſtat ex Caroli M. teſtamento. Nam juxta illud Gallia Imperio ſubeſſe debebat. Hinc Otto II. Regibus Galliæ bellum inferre voluit, quod Romano Imp. ſe ſubducerent *Crantz. in Metrop. Saxon. lib. 3. c. 35.*

41. In Italia Imperatoria Majeſtas ſuperioritatem ſatis habet fundatam, adeò, ut Pontifici exemptionem & donationem Conſtantini M. alleganti (quam præcedente diſp. q. ult. ſatis refutavimus) probandi onus incumbat.

42. Daniæ Rex reſpectu Ducatus Holſatiæ ſubjectus eſt Imperatori noſtro. Conjunge R. A. zu Speyr *An.* 1542. § dieweil aber/ ibi Inſonders aber Dennemarck/ ꝛc. Et antea præcedente diſputat. th. 29. dictum: Petrum Daniæ principem Coronā Regiam de manu Imperatoris Friderici accepiſſe. Quod autem à Car. M. Dania Imperio ſubjecta, nullum eſt dubium. *Cuſpinian. in Vit. Car. M.*

Et tantum de præceptis.

Buxtorff.in Aur.Bull. Alteram accepit in Italia argenteam ab Archiepiſcopo Mediolanenſi: tertiam Romæ à Papa auream. Sed quia Pontificii hoc ad aliquā neceſſitatem redegerunt, & exinde Imperii auctoritatem dependere voluerunt, rectè illa Papæ coronatio, publicâ Imperii transactione, tempore Ludowici Bavari Coloniæ promulgatâ, (de qua antea ſatis dictum) exploſa & repudiata eſt.

34. Et quia non tantùm vacante Imperio hodie Rex Romanorum eligitur, verùm etiam interdum vivo imperatore, *exemplum habemus in Ferdinando, tempore Carol.V.* Proteſtantes *A. C.* 1532. Schwinfurti ſic cum Cæſare convenerunt, ut Rex non ſuo, ſed Cæſaris tantum nomine Rempub. adminiſtret, nec ullam ſibi poteſtatem aut imperium arroget; Principes atq; ordines Imperii non teneantur ei ulla fide aut jurejurando, niſi poſt mortem Cæſaris, pro ut habent capita transactionis Sweinfurtenſis *apud Schleid.lib.8.* Et tantum de conſtitutione Imperatoris & Regis.

35. Olim ratione dominatus & potentiæ Imperator Dominus orientis & occidentis, imò corporalis totius mundi Deus dictus eſt, *Bald. conſ.359. lib. 3. & conſ. 238. lib. 1. & conſ.300. lib.ult. Vaſq.illuſtr.quæſt.20.in pr.Caſtald.in tr.de Imp.q.52. & 53. Carol. Degraſſar. Regal.Franciæ, lib.1. jur 6.* Hodie verò ſi cum illa priſca potentia & dominatu imperii faciem conferas, juxta Prophetiam Danielis eò ventum deprehendes, ut Monarchiam quartā pedibus ex luto & ære mixtis incedere jam omninò fateri cogaris. Idq; non tantùm propter inteſtina bella, odia & diſſenſiones plurimas in Imperio, verùm etiam propter omnis generis exemptiones & turpiſſimam Pontificum avaritiam.

36. Inter omnes tamen Principes, & Reges totius mundi, Imperator noſter, præcedentiam & præeminentiam de jure meritò obtinet, quin imò ſplendet & fulget, tanquam ſtella matutina in medio nebulæ meridionalis.

37. Et quia Hiſpania, Gallia, Italia, Dania, &c. vera Imperii Romani fuerint membra, meritò & optimo jure Imperatori noſtro præeminentiam & ſuperioritatem concedunt.

38. Et ut ab Hiſpania incipiam, certum eſt, eandem fuiſſe ſubjectam Imperio Rom. Idq; facilè patet exinde, quod Imperatotores noſtri præſidibus provinciæ Hiſpaniæ ad interrogata reſcri-

pſe-

pſerint. *uti patet ex inſcriptione l. ſi à Sponſo, 16. C. de donat. ant. nupt. & l. cum ſervum, C. de ſervis fugitiv. Vide Caſtald. de Imperat. Rom. q. 35. n. 11.* Quin imò ipſi Hiſpani adducunt Honorii Imperatoris immunitatem Gothis conceſſam aliaq; decreta ſub Henrico III. Imp. *An.* 1055. confirmata, *Covar. part. 2. Relect. ... § 9. Ioan. Mariana de Repub. Hiſp. lib. 9. c. 5.* Præterea *Gratianus Papa ... 11. q. 1.* Hiſpanos omninò ſubjectos arguit eosq; Legis Carolinæ vinculo potentiæ & Majeſtati aſtringit.

39. Falſiſſimum ergò eſt, quod ſcribit *Guilielm. de Montisferrat. de ſucceſſ. Regn. dub. 1. n. 40.* Reges Hiſpaniarum regna ſua ab Arabibus jure belli occupata tenere & præterea immemoriali temporis præſcriptione tutos eſſe. Conſtat enim Reges Hiſpaniarū regna ſua, *utpote: Siciliam, Luſitaniam, Neapolim, Arragoniam, Sardiniam, Canarias, Heſperides, ac Gorgonidas inſulas, &c.* arctiſſimo fidelitatis nexu à Pontificibus, quibus ſe nimium ſubjecerunt, poſſidere, & tali modo ab Imperio Romano ſe exemiſſe.

40. Et Galliam quod attinet, ſimiliter manifeſtum eſt olim provinciam Imperii Romani fuiſſe. Idq; patet, *ex inſcriptione, l. 5. C. de juriſdict. om. iud. & ex l. 2. §. 2. in verbis, quæcunq; in partibus Galliæ & Hiſpaniarum, &c. C. de officio Præf. Pr. et. Afric. inde Bart. & Alciat. Regem Francorum Imperii Germanici ſubditū eſſe ſcribunt.* Idem conſtat ex Caroli M. teſtamento. Nam juxta illud Gallia Imperio ſubeſſe debebat. Hinc Otto II. Regibus Galliæ bellum inferre voluit, quod Romano Imp. ſe ſubducerent *Crantz. in Metrop. Saxon. lib. 3. c. 35.*

41. In Italia Imperatoria Majeſtas ſuperioritatem ſatis habet fundatam, adeò, ut Pontifici exemptionem & donationem Conſtantini M. alleganti (quam præcedente diſp. q. ult. ſatis refutavimus) probandi onus incumbat.

42. Daniæ Rex reſpectu Ducatus Holſatiæ ſubjectus eſt Imperatori noſtro. Conjunge R. A. zu Speyr *An.* 1542. § dieweil aber/ ibi Inſonders aber Dennemarck/ 2c. Et antea præcedente diſputat. th. 29. dictum: Petrum Daniæ principem Coronā Regiam de manu Imperatoris Friderici accepiſſe. Quod autem à Car. M. Dania Imperio ſubjecta, nullum eſt dubium. *Cuſpinian. in Vit. Car. M.*

Et tantum de præceptis.

Buxtorff.in Aur.Bull. Alteram accepit in Italia argenteam ab Archiepiſcopo Mediolanenſi: tertiam Romæ à Papa auream. Sed quia Pontificii hoc ad aliquã neceſſitatem redegerunt,& exinde Imperii auctoritatem dependere voluerunt,rectè illa Papæ coronatio,publicâ Imperii transactione, tempore Ludowici Bavari Coloniæ promulgatâ,(de qua antea ſatis dictum) exploſa & repudiata eſt.

34. Et quia non tantùm vacante Imperio hodie Rex Romanorum eligitur,verùm etiam interdum vivo imperatore, *exemplum habemus in Ferdinando, tempore Carol.V.* Proteſtantes *A. C.* 1532. Schwinfurti ſic cum Cæſare convenerunt, ut Rex non ſuo, ſed Cæſaris tantum nomine Rempub. adminiſtret, nec ullam ſibi poteſtatem aut imperium arroget;Principes atq; ordines Imperii non teneantur ei ulla fide aut jurejurando, niſi poſt mortem Cæſaris, pro ut habent capita transactionis Sweinfurtenſis *apud Schleid.lib.8.* Et tantum de conſtitutione Imperatoris & Regis.

35. Olim ratione dominatus & potentiæ Imperator Dominus orientis & occidentis, imò corporalis totius mundi Deus dictus eſt, *Bald. conſ.359.lib.3. & conſ.238.lib.1. & conſ.360.lib.ult. Vaſq.illuſtr.quæſt.20.in pr. Caſtald.in tr.de Imp.q.52. & 53. Carol. Degraſſar. Regal.Franciæ,lib.1.jur 6.* Hodie verò ſi cum illa priſca potentia & dominatu imperii faciem conferas, juxta Propheтiam Danielis eò ventum deprehendes, ut Monarchiam quartã pedibus ex luto & ęre mixtis incedere jam omninò fateri cogaris. Idq; non tantùm propter inteſtina bella, odia& diſſenſiones plurimas in Imperio, verùm etiam propter omnis generis exemptiones & turpiſſimam Pontificum avaritiam.

36. Inter omnes tamen Principes,& Reges totius mundi, Imperator noſter, præcedentiam & præeminentiam de jure meritò obtinet, quin imò ſplendet & fulget, tanquam ſtella matutina in medio nebulæ meridionalis.

37. Et quia Hiſpania, Gallia, Italia, Dania, &c. vera Imperii Romani fuerint membra, meritò & optimo jure Imperatori noſtro præeminentiam & ſuperioritatem concedunt.

38. Et ut ab Hiſpania incipiam, certum eſt, eandem fuiſſe ſubjectam Imperio Rom. Idq; facilè patet exinde, quod Imperatotores noſtri præſidibus provinciæ Hiſpaniæ ad interrogata reſcri-

pſe-

pſerint, uti patet ex inſcriptione, *l. ſi a Sponſo. 16. C. de donat. ant. nupt. & l. cum ſervum, C. de ſervis fugitiv. Vide Caſtald. de Imperat. Rom. q. 35. n. 11.* Quin imò ipſi Hiſpani adducunt Honorii Imperatoris immunitatem Gothis conceſſam aliaq; decreta ſub Henrico III. Imp. *An.* 1055. confirmata, *Covar. part. 2. Relect. c. peccatum, § 9. Ioan. Mariana de Repub. Hiſp. lib. 9 c. 5.* Præterea *Gratianus Papa, c. volumus, 11. q. 1.* Hiſpanos omninò ſubjectos arguit eosq; Legis Carolinæ vinculo potentiæ & Majeſtati aſtringit.

39. Falſiſſimum ergò eſt, quod ſcribit *Guilielm. de Montiſerrat. de ſucceſſ. Regn. dub. 1. n. 40.* Reges Hiſpaniarum regna ſua ab Arabibus jure belli occupata tenere & præterea immemoriali temporis præſcriptione tutos eſſe. Conſtat enim Reges Hiſpaniarũ regna ſua, *utpote: Siciliam, Luſitaniam, Neapolim, Arragoniam, Sardiniam, Canarias, Heſperidas, ac Gorgonidas inſulas, &c.* arctiſſimo fidelitatis nexu à Pontificibus, quibus ſe nimium ſubjecerunt, poſſidere, & tali modo ab Imperio Romano ſe exemiſſe.

40. Et Galliam quod attinet, ſimiliter manifeſtum eſt olim provinciam Imperii Romani fuiſſe. Idq; patet, *ex inſcriptione, l. 5. C. de juriſdict. om. jud. & ex l. 2. § . 2. in verbis, quæcunq; in partibus Galliæ & Hiſpaniarum, &c. C. de officio Præf. Præt. Afric. inde Bart. & Alciat. Regem Francorum Imperii Germanici ſubditũ eſſe ſcribunt.* Idem conſtat ex Caroli M. teſtamento. Nam juxta illud Gallia Imperio ſubeſſe debebat. Hinc Otto II. Regibus Galliæ bellum inferre voluit, quod Romano Imp. ſe ſubducerent. *Crantz. in Metrop. Saxon. lib. 3. c. 35.*

41. In Italia Imperatoria Majeſtas ſuperioritatem ſatis habet fundatam, adeò, ut Pontifici exemptionem & donationem Conſtantini M. allegãti (quam prçcedente diſp. q. ult. ſatis refutavimus) probandi onus incumbat.

42. Daniæ Rex reſpectu Ducatus Holſatiæ ſubjectus eſt Imperatori noſtro. Conjunge R. A. zu Speyr *An.* 1542. § dieweil aber/ ibi Inſonders aber Dennemarck/ ꝛc. Et antea præcedente diſputat. th. 29. dictum: Petrum Daniæ principem Coronã Regiam de manu Imperatoris Friderici accepiſſe. Quod autem à Car. M. Dania Imperio ſubjecta, nullum eſt dubium. *Cuſpinian. in Vit. Car. M.*

Et tantum de præceptis.

Buxtorff.in Aur.Bull. Alteram accepit in Italia argenteam ab Archiepiſcopo Mediolanenſi: tertiam Romæ à Papa auream. Sed quia Pontificii hoc ad aliquã neceſſitatem redegerunt,& exinde Imperii auctoritatem dependere voluerunt,rectè illa Papæ coronatio,publicâ Imperii transactione, tempore Ludowici Bavari Coloniæ promulgatâ,(de qua antea ſatis dictum)exploſa & repudiata eſt.

34. Et quia non tantùm vacante Imperio hodie Rex Romanorum eligitur,verùm etiam interdum vivo imperatore, *exemplum habemus in Ferdinando,tempore Carol.V.* Proteſtantes *A. C.* 1532.Schwinfurti ſic cum Cæſare convenerunt, ut Rex non ſuo, ſed Cæſaris tantum nomine Rempub. adminiſtret, nec ullam ſibi poteſtatem aut imperium arroget;Principes atq; ordines Imperii non teneantur ei ulla fide aut jurejurando, niſi poſt mortem Cæſaris, pro ut habent capita transactionis Sweinfurtenſis *apud Schleid.lib.8.* Et tantum de conſtitutione Imperatoris & Regis.

35. Olim ratione dominatus & potentiæ Imperator Dominus orientis & occidentis, imò corporalis totius mundi Deus dictus eſt, *Bald. conſ.359.lib.3. & conſ. 238. lib. 1. & conſ.300.lib.ult. Vaſq.illuſtr.quæſt.20.in pr.Caſtald.in tr.de Imp.q.52. & 53. Carol. Degraſſar. Regal.Franciæ,lib.1.jur 6.* Hodie verò ſi cum illa priſca potentia & dominatu imperii faciem conferas,juxta Prophetiam Danielis eò ventum deprehendes,ut Monarchiam quartã pedibus ex luto & ære mixtis incedere jam omninò fateri cogaris. Idq; non tantùm propter inteſtina bella,odia& diſſenſiones plurimas in Imperio,verùm etiam propter omnis generis exemptiones & turpiſſimam Pontificum avaritiam.

36. Inter omnes tamen Principes,& Reges totius mundi, Imperator noſter,præcedentiam & præeminentiam de jure meritò obtinet,quin imò ſplendet & fulget,tanquam ſtella matutina in medio nebulæ meridionalis.

37. Et quia Hiſpania, Gallia, Italia,Dania, &c.vera Imperii Romani fuerint membra,meritò & optimo jure Imperatori noſtro præeminentiam & ſuperioritatem concedunt.

38. Et ut ab Hiſpania incipiam, certum eſt, eandem fuiſſe ſubjectam Imperio Rom. Idq; facilè patet exinde, quod Imperatores noſtri præſidibus provinciæ Hiſpaniæ ad interrogata reſcri-

pſerint, uti patet ex inſcriptione l. ſi a Sponſo. 16. C. de donat. ant. nupt. & l. cum ſervum. C. de ſervis fugitiv. Vide Caſtald. de Imperat. Rom. q. 35. n. 11. Quin imò ipſi Hiſpani adducunt Honorii Imperatoris immunitatem Gothis conceſſam aliaq; decreta ſub Henrico III. Imp. *An.* 1055. confirmata, *Covar. part. 2. Relect. c. peccatum, § 9. Ioan. Marian. de Repub. Hiſp. lib. 9 c. 5.* Præterea *Gratianus Papa c. volumus, 11. q. 1.* Hiſpanos omninò ſubjectos arguit eosq; Legis Carolinæ vinculo potentiæ & Majeſtati aſtringit.

39. Falſiſſimum ergò eſt, quod ſcribit *Gulielm. de Montisferrat. de ſucceſſ. Regn. dub. 1. n. 40.* Reges Hiſpaniarum regna ſua ab Arabibus jure belli occupata tenere & præterea immemoriali temporis præſcriptione tutos eſſe. Conſtat enim Reges Hiſpaniarũ regna ſua, *utpote: Siciliam, Luſitaniam, Neapolim, Arragoniam, Sardiniam, Canarias, Heſperides ac Gorgonides Inſulas, &c.* arctiſſimo fidelitatis nexu à Pontificibus, quibus ſe nimium ſubjecerunt, poſſidere, & tali modo ab Imperio Romano ſe exemiſſe.

40. Et Galliam quod attinet, ſimiliter manifeſtum eſt olim provinciam Imperii Romani fuiſſe. Idq; patet, *ex inſcriptione, l. 5. C. de juriſdict. om. jud. & ex l. 2. §. 2. in verbis, quæcunq; in partibus Galliæ & Hiſpaniarum, &c. C. de officio Præf. Præt. Afric. inde Bart. & Alciat. Regem Francorum Imperii Germanici ſubditũ eſſe ſcribunt.* Idem conſtat ex Caroli M. teſtamento. Nam juxta illud Gallia Imperio ſubeſſe debebat. Hinc Otto II. Regibus Galliæ bellum inferre voluit, quod Romano Imp. ſe ſubducerent *Crantz. in Metrop. Saxon. lib. 3. c. 35.*

41. In Italia Imperatoria Majeſtas ſuperioritatem ſatis habet fundatam, adeò, ut Pontifici exemptionem & donationem Conſtantini M. alleganti (quam præcedente diſp. q. ult. ſatis refutavimus) probandi onus incumbat.

42. Daniæ Rex reſpectu Ducatus Holſatiæ ſubjectus eſt Imperatori noſtro. Conjunge R. A. zu Speyr *An.* 1542. § dieweil aber/ſo Inſonders aber Dennemarck/ꝛc. Et antea præcedente diſputat. th. 29. dictum: Petrum Daniæ principem Coronã Regiam de manu Imperatoris Friderici accepiſſe. Quod autem à Car. M. Dania Imperio ſubjecta, nullum eſt dubium. *Cuſpinian. in Vit. Car. M.*

Et tantum de præceptis.

Elector *Moguntinus*, Archicancellarius Germaniæ, conſtitutus eſt tanquam Collegii hujus ſeptemviralis *Decanus*, ad illum enim pertinet, vacante imperio jus intimandi. Id enim jus Archiepiſcopis Moguntinis regno videlicet vacante ab antiquioribus eſſe traditum aſſerunt multi, *de quibus Buxtorff.d.l.* quamvis non deſint, qui dicunt, hanc poteſtatem vel alternativè, vel unà cum Moguntino Electori Palatino olim competiiſſe ſicuti probatur per tex. im Sachſ. Landrecht/*c.* 27. § his verbis: So ſollē ſie ein geſprech gebietē zu Franckfurt/die ſoll gebieten der Biſchoff zu Maynz bey dem Bann/vnnd der Pfaltzgraff beym Reyn/ſol es gebieten bey der Acht. Sed eo tempore *Aur.Bull.Carol.IV.* nondum erat firmata.

22. Cum autem electio hæc non ſit particularis, ſed collegialis, neceſſe eſt, ut omnibus & ſingulis Electoribus, Moguntinus Elector talem electionem intimet. Nam ſi vel unus eorum contemptus vel prætermiſſus fuerit, tota electio tanquam ſubreptitia per illum, non verò per tertium quendam, retractari & annullari poteſt. *Exempla habemus* in Cunradi III. electione, cujus electionem Saxo & Henricus Bavariæ Dux, propterea quod ad eam non vocati, ſed contempti eſſent, tanquam ſubreptitiam, improbarunt. *Otto Friſ.lib.* 7.*Chron.c.*22.*Gothof.Viterb.in Chron.in part.*17.*in Cunrad.*3.*p.* 510.*Sig.l.*11. *de reg.Ital.in Conrad.*II.*An.*1138. Eadē etiam de cauſa electio Ludowici Bavari, *Crantz.lib.*9.*Sax.c.* 8. & Maximil. I. à Rege Bohemiæ. *Hartm. Maur. de Coronat.Carol.V.* impugnata fuit.

23. Porrò requiritur, ut electionem Moguntinus coëlectoribus Collegis ſuis intra menſem à die mortis Imperatoris denunciet, ſimulatq; intimet, ut intra trium menſium ſpatium (niſi periculum ſit in mora) à die datarum literarum ad electionem novi Imperatoris conveniant.

24. Intimatione ſic ritè peractâ Electores absq; mora in perſona ad electionem venire, vel nuncios ſuos cum plenis mandatis mittere tenentur, *A B.t.*1.§ wann es auch darzu kommen/& § auch ſetzen vnnd ordnen/& § welcher Churfürſt/ꝛc. Quod ſi verò Elector ritè vocatus neq; per ſe, neq; per idonee inſtructum comparuerit, pro iſta vice ſuffragio & voto ſuo privatur, *d.*§ vnnd welcher Churfürſt/atq; ſic abſentium non habetur ratio, ſed præſentes actum electionis perficiunt. R. A. zu Speyer *de An.*1529.§ vnd damit ein ſolche/ *in fin.* Item R.

A.

A. zu Regenſpurg *de An.*1541. § wir auch Churfürſten/ꝛc. Itẽ R. A. *de An.* 1542 § vnnd daß aber in dieſem. Atq; ſic abſq; mora ad electionem tranſeundum eſt. Quod ſi verò quis tardius acceſſerit, in eo ſtatu admitti debet, in quo electio eſt. *Aur. Bull. tit.* 2. § wann aber ſie / oder jhrer mehren/ꝛc. Daß derſelbige in ſolchen Standt zu der Wahl gelaſſen/ darinn er zu zeiten ſeyner Zukunfft geſtanden.

25. Quin imò non tantùm ad electionem venire tenentur, verùm etiam, ante electionem finitam recedere non debent. Quod ſi verò unus vel alter, vel etiam major pars recederet, nihilominus electio ritè procedit. Et cum jus Collegii etiam penes unum maneat, *l.* 7 *in fin. ff. Quod cujusq; univerſ. nom.* non tantùm à majori, verùm etiam à minori parte electionem, de jure expediri poſſe, aſſerimus. *Vide hac de re Buxtorff. in Aur. Bull. th.* 25. *lit. E.*

26. Et quia electio collegialiter debet expediri, vota non particulariter, ſed in publico conventu collegialiter ſunt ferenda & colligenda. Hinc ſequitur per literas transmiſſa vota nullum ſortiri effectum, *Buxtorff. d. l. th.* 44.

27. In ordine autem votandi, hodie Moguntinus primum habet votum. *Goldaſt. in replicat. pro Imp. c.* 13. *p.* 173. qui ut Decanus Collegii aliorum vota colligit.

28. Debent præterea vota eſſe pura, non alternativa vel conditionata, *Buxtorff. d. l. th.* 43.

29. Elector ſibi etiam ipſi votum dare & ſemetipſum eligere potis eſt. Exempla habemus in Maximil. II. Rudolph. II. & præſente inviċtiſſimo & glorioſiſſimo Imp. Matthia I.

30. De tempore electionis, *Vide Aur. Bull. tit.* 2. § wo ſie aber.

31. Locus electionis eſt Francofurtum, *d.* § auch ſetzen/ *tit.* 1. qui cum publica auctoritate legis eſt deſignatus, niſi electorum conſenſu & propter graviſſimas cauſas, mutari non poteſt.

32. Effectus electionis tribuit novo electo Imperatori omnem dignitatem Imperialem & ſummæ poteſtatis plenitudinem.

33. Atq; ſic huc uſq; dictum quomodo legitimè Rex Romanorum eligitur. Coronationem quod attinet, ſciendum eſt, Imperatori olim tres coronas eſſe impoſitas. Unam recepit ab Archiepiſcop. Aquisgrani, quam aliqui dicunt eſſe ferream, ſed in contrarium ſunt multi, qui ex puro puto auro illam eſſe confectam aſſerunt. *Vide*

Bux-

pſerint, *uti patet ex inſcriptione, l.ſi à Sponſo, 16. C. de donat.ant.nupt. & l. cum ſervum, C.de ſervis fugitiv.Vide Caſtald.de Imperat.Rom.q.35.n.11.* Quin imò ipſi Hiſpani adducunt Honorii Imperatoris immunitatem Gothis conceſſam aliaq; decreta ſub Henrico III.Imp. *An.*1055.confirmata, *Covar.part.2.Relect.c.peccatum, § 9.Ioan.Mariana de Repub.Hiſp.lib.9.c.5.*Prçterea *Gratianus Papa, c.volumus,11.q.1.* Hiſpanos omninò ſubjectos arguit eosq; Legis Carolinæ vinculo potentiæ & Majeſtati aſtringit.

39. Falſiſſimum ergò eſt, quod ſcribit *Guilielm. de Montiſferrat.de ſucceſſ.Regn. dub.1. n.* 40.Reges Hiſpaniarum regna ſua ab Arabibus jure belli occupata tenere & præterea immemoriali temporis præſcriptione tutos eſſe. Conſtat enim Reges Hiſpaniarũ regna ſua, *utpote: Siciliam, Luſitaniam, Neapolim, Arragoniam, Sardiniam, Canarias, Heſperides, ac Gorgonidas Inſulas, &c.* arctiſſimo fidelitatis nexu à Pontificibus, quibus ſe nimium ſubjecerunt, poſſidere, & tali modo ab Imperio Romano ſe exemiſſe.

40. Et Galliam quod attinet, ſimiliter manifeſtum eſt olim provinciam Imperii Romani fuiſſe. Idq; patet, *ex inſcriptione, l.5.C.de juriſdict.om.iud.& ex l.2.§.2.in verbis, quæcunq; in partibus Galliæ & Hiſpaniarum, &c.C.de officio Præf Prat.Afric.inde Bart. & Alciat. Regem Francorum Imperii Germanici ſubditũ eſſe ſcribunt.* Idem conſtat ex Caroli M.teſtamento. Nam juxta illud Gallia Imperio ſubeſſe debebat. Hinc Otto II.Regibus Galliæ bellum inferre voluit, quod Romano Imp. ſe ſubducerent. *Crantz.in Metrop.Saxon.lib.3.c.35.*

41. In Italia Imperatoria Majeſtas ſuperioritatem ſatis habet fundatam, adeò, ut Pontifici exemptionem & donationem Conſtantini M.alleganti (quam prçcedente diſp.q. ult. ſatis refutavimus) probandi onus incumbat.

42. Daniæ Rex reſpectu Ducatus Holſatiæ ſubjectus eſt Imperatori noſtro. Conjunge R.A.zu Speyr *An.* 1542. § dieweil aber/ibi Inſonders aber Dennemarck/ꝛc. Et antea præcedente diſputat.th.29. dictum: Petrum Daniæ principem Coronã Regiam de manu Imperatoris Friderici accepiſſe. Quod autem à Car.M.Dania Imperio ſubjecta, nullum eſt dubium. *Cuſpinian.in Vit.Car.M.*

Et tantum de præceptis.

Digitized by Google

QUÆSTIO I.

Vtrum ſtatus hodiernus Sacri Imperii Romani ſit abſolutè & purè Monarchicus, an verò Ariſtocraticus, aut mixtus?

De hac quęſtione tres diſtinctas hominum diſſentientium opiniones animadvertimus. Una eorum eſt, qui dicunt, ſtatum Imperii Romano-Germanici eſſe abſolutè & purè Monarchicum, & adhuc talem, qualis olim fuit. Altera eorum eſt, qui contendunt, Majeſtatem Imperii Romano-Germanici non amplius penes Imperatorem, ſed penes principes & ſtatus Imperii reſidere, adeò, ut ſtatus Imperii hodiernus nullo modo ſit Monarchicus, ſed Ariſtocraticus. Tertia eorum, qui ſtatuunt: Statum Imperii Romano-Germanici, non eſſe talem, qualis olim fuit, videlicet abſolutè & purè Monarchicum, ſed Ariſtocratiâ temperatum, ita tamen, ut ſic præemineat Monarchia & Majeſtas Imperatoris, ut Monarchiæ titulus meritò & optimo jure Imperatori noſtro tribuatur. Rationes primi generis imprimis hæ ſunt. 1. à definit. Monarch. Imperium Monarchicum eſt, quando jura Majeſtatis & ſummæ poteſtatis penes unum reſident, *ex Bod. lib. 2. de Repub. c. 1.* Atqui Jura Majeſtatis & ſummæ poteſtatis reſident penes unum & ſolum Imp. Ergò. &c. 2. à teſtimonio hominum. Quia Imperator noſter adhuc hodie ab omnibus Regibus & populis tàm fidelibus quàm infidelibus Monarcha ſalutatur & honoratur. 3. Quia omnibus & ſingulis Imperii civibus non tantùm ſimpliciter, ſed ex plenitudine Regiæ & Cæſareæ poteſtatis imperat & quidem ſub pæna R. A. *de An.* 1521. *in pr. ibi* embieten allen vnnd jeglichen / vnſern vnnd des H. R. Churfürſten / Fürſten / Prälaten / ꝛc. & § darauff befehlen wir euch. Item R. A. *de An.* 1529. *ſub tit.* conſtitut. oder Mandat wieder die Widerteuffer / § deßgleichen *ib.* vnnd wollen / ꝛc. R. A. *de An* 1530. § vnnd dieweil *ib.* demnach gebieten / wir. Item R. A. *de An.* 1542. § hierumb / *ib.* auß Röm. Käyſ. vnnd Köng. Macht / ꝛc. 4. Ab externis ſignis Monarchiæ, quia dantur Imperatori ſceptra, regale ſolium, corona, pallium regale, pomum orbis figuram repræſentans, magnifica oratione à principibus ſalutatur, &c. 5. à natura Relat. Quia omnes & ſinguli Imperatori tanquam Domino & ſummo Magiſtratui, obedientiam ac ſubjectionem debent, uti antea ex receſſibus Imp. probatum. 6. Quia omnes principes & ſtatus Imperii Imperatori noſtro præſtant homagium non

tantum

tantùm fidelitatis; ſed etiam ſubjectionis, uti apparet ex formula juramenti, quam refert Varem. ab Ehrenberg *lib. 2. de fæd. ſub. n. 161. hoc modo*: dem Römiſchen Käyſer vnnd dem Reich / Trew / Hold vnnd Gehorſam zu ſeyn / ꝛc. 7. à remotione contrariarum ſpecierum. Quia non eſt Ariſtocraticus neq; Democraticus neq; mixtus. Ergò, &c. Secundi generis rationes cumprimis hæ ſunt. 1. Quia ipſi creatores principis jura majeſtatis in ſeſe paulatim tranſtulerunt, adeò, ut jura majeſtatis non penes unum ſolum, verùm penes principes & ſtatus imperii reſideant. 2. Quia principes & proceres imperii, tùm ipſi Imperatori, tùm ſingulis principibus in Comitiis congregati leges ferunt: Atq; leges dare eſt majeſtatis, nõ verò accipere *per l. Princeps, ff. de ll.* 3. Quia Imperator leges univerſales ſolus condere non poteſt, uti probatur ex formula in receſſibus Imperii recepta: Alſo haben wir vns mit den Ständen / vnnd ſie widerumb mit vns nachfolgender maſſen verglichen. Atq; leges univerſales ex plenitudine poteſtatis condere eſt ſupremæ Majeſtatis ſymbolum. *Bod. 1. de Repub. c. 10. Paurm. 1. de juriſd. c. 4. n. 6.* 4. Quia Imperator ex ordinum decreto jus belli indicendi ſolus non habet. Atqui jus belli indicendi infallibile eſt ſignũ abſolutę & ſummę poteſtatis. *Schleid. l. 1. 14.* Quin imò prohibetur decreto ordinum eas pecunias, quæ ad bellum gerendum colliguntur attingere, *Bod. d. l. p. 363.* 5. Quia Imperator poteſtatem exigendi vectigalia, erigendi telonia & imperandi tributa non habet. R. A. *de An. 1576.* § weiters ſeyn wir auch. 6. Quia non ſolus Imperator eſt ſupremus magiſtratus, verùm judices Cameræ imperialis. 7. Quia judices Cameræ, de fama, capite ac fortunis omnibus Imperatoris cognoſcere poſſunt. 8. Quia à Ducibus & Principibus Imperator creari ſolet. 9. Quia majeſtas eſt ſumma in cives & legibus ſoluta poteſtas. Atqui Imperatoris Romani poteſtas nõ eſt ſumma, quia proceres & principes Imperii ſunt ſuperiores, tùm quia in Comitiis Imperatori leges ferunt, tum quia & conſtituendi & deſtituendi Imperatorem poteſtatem habent, exemplo eſt Adolphus & Wenceslaus. 10. Quia Imperator tenetur præſtare juramentum ordinibus & ſeſe obligare: & licet imaginem Regiæ majeſtatis habeat, ſceptra, regale ſolium, coronam, &c. rem tamen non habet, *Bod. d. l. p. 363.* 11. à teſtimonio Maximiliani I. Hic enim cum oratione ad imperii ordines haberet, coronã imperialem à Romano Pon-

 tifice

Digitized by Google

tifice accipere minimè neceſſarium ſibi videri dixit, eò quòd Imperii Majeſtatem in ipſis ordinibus eſſe intelligeret. *Bod. d. l. p.* 368. Tertii generis rationes hæ ſunt. 1. Quia experientia teſtatur, faciem Reipub. hodie alteratã & non eſſe talem, qualis olim fuit. Nã olim Imperator pro arbitrio ſuo & quidem ex plenitudine ſuæ poteſtatis leges condidit; hodie cogitur cum aſſenſu ſtatuum Imperii leges univerſales condere, uti probatur ex recepta formula: Alſo haben wir vns mit den Ständen/vnd ſie widerumb mit vns nachfolgender maſſen verglichen. Requiritur ergò ad legẽ univerſalem conſtituendam ab utraq; parte conſenſus de neceſſitate, & concurrunt ſtatus Imperii ad legem univerſalem ferendam, uti ad bellum indicendum & alia publica negotia in Romano Imperio expedienda plurima, nõ ut conſiliarii, ſed quòd habeant illa jura majeſtatis cum Imperatore jam communicata, ita tamen, ut nihilominus Imperator retineat prçeminentiã, & illa omnia, quæ utriuſq; partis conſenſu expedita ſuo nomine divulget, executioni mandet, & omnibus & ſingulis ſub pœna, uti ſupra dictũ, imperet, &c. Hinc pro 2. Ita quidã argumentantur: Imperium in quo proceres *parte aliqua* jurium majeſtatis, non ut ſinguli, ſed ut univerſi & quaſi collegiũ aliquod *verè* fruuntur, abſolutè & purè Monarchicum non eſt, ut fatentur omnes: Atqui in Imperio proceres ſive ſtatus parte aliqua jurium Majeſtatis, non ut ſinguli, ſed ut univerſi & quaſi collegium aliquod verè fruuntur, uti ex jure comitiorum & Imperii ordinationibus manifeſtum eſt. Ergò abſolutè Monarchicum non eſt. Et rurſum: Imperium, in quo Imperator in illis ipſis juribus majeſtatis, de quibus proceres participant, nihilominus integrum retinet ſemiſſem, ut Imperii caput & præterea quædam jura majeſtatis ſine procerum collegio ſolus obtinet & exercet, ex Ariſtocratica & Monarchia mixtum eſt. Et rurſum: Id Imperium, quod ad Monarchiam magis propendeat, quam ad Ariſtocratiam, à monarchia tanquam à potiori rectè denominatur: Atqui Imperium noſtrum, magis propendet ad monarchiam quàm ad Ariſtocratiam: Ergo rectè monarchicum appellatur. En tibi aciem ab utrovis latere, quo ergò te vertas habes aciem paratam, cui ergò parti putas jungenda eſſe noſtra vexilla. Priori parti minus tutum exiſtimo, propterea, quod non debeant jura Imperatoris accerſi & demonſtrari ex legibus Romanis & eo jure, quo Carolus Magnus, quo Otto, & quo

utri-

utriusq; ſucceſſores uſi leguntur, hodie mutata facies Reipub. eſt, & ſunt jura majeſtatis aliqua parte communicata proceribus & ſtatibus Reipub. Romanæ. Quamobrē quod attinet ad argumenta prioris opinionis. ℞. ad 1. Negando, quia hodie ex jure comitiorum & Imperii ordinationibus jura majeſtatis, uti dictum eſt, aliqua ex parte ſunt apud proceres. *Gothofr. Anton. diſp. apolog. de poteſt. Imp. th. 61.* Ad ſecundum argumentum quod attinet, nobis nihil obſtat. Nam & nos dicimus: Invictiſſimum Romanorum Imperatorem MATTHIAM Dominū noſtrum omnium clementiſſimum, cujus majeſtati firmam valetudinem, Imperium florentiſſimum, victoriam & felicitatem à Deo animitus precamur, verùm Monarcham eſſe, atq; hoc defendemus conſtantiſſimè. Ad reliqua argumenta, quia hic longum foret ad ſingula reſpondere, in ipſo diſputationis actu, reſpondebimus hoc tantùm hoc loco addimus, partim in illis committi fallaciā cōſequentię & connexionis, partim committi fallaciam à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter: partim ab inſufficienti enumeratione partiū nulla ratione procedere poſſe. Alteræ parti jungere vexilla, admodū periculoſum eſſe puto, Nam occurrunt, quæ non tantùm manifeſtæ falſitatis, verùm etiam abſurditatis argui poſſunt. Non enim principes omnia jura majeſtatis attraxerunt, ſed quædam adhuc penes ſolum Imperatorem reſident, quædam habet cum ſtatibus dicto modo communicata. Non equidem diffitemur particulas quaſdam majeſtatis in Electores & ordines Imperii translatas eſſe, id quod argumento eſt Monarchiam hodie non amplius puram & abſolutam, ſed Ariſtocratiā temperatam eſſe. Ad reliqua argumenta Bodini in conflictu diſputationis reſpondebimus. Viſum ergò nobis eſt ad tertiam ſententiam veritati viciniorem abire, quam illam arbitramur, quæ Imperium noſtrum mixtum ſtatuit, ex Monarchia & Ariſtocratia, denominationem verò ejuſdem à monarchia tanquam parte potiore deſumit, quam qui firmiter tenuerit, difficultatibus illis, ex opinionibus reliquis fluitantibus nimium contrahitur vel premetur.

Quæstio II.

Vtrum ut olim ita hodie princeps [illegible]?

In hac quæſtione extra controverſiam poſitum eſſe nemo ſanę mentis negabit, ut divino, naturali & gentium jure ſic & legib. Imperii, quæ cum ipſa majeſtate conjunctæ ſunt, eanq; immediate concer-

attamen addunt legibus vivimus, § *fin. Inſt. quibus modis teſt. infirm. Idem notat. Bald. ad lib. 8. C. de ll. ſc. quod ſe ll. ſubmittat princeps, non legum efficaciæ, ſed virtuti principum adſcribendum eſſe.* Quam ob rationem rectè dicitur, *poteſtate legibus ſoluta*, utpote contra jus commune & poſitivum alicui gratiam facere, regalia & privilegia conferre, &c. tum demum Imperatorem uti debere cum majeſtatis, juſtitiæ, æquitatis, ut publicę utilitatis ſive neceſſitatis ratio id requirat, adeò, ut ſi extra hos caſus princeps ea utatur, potius poteſtate ſua abuti videatur. *Gothof. Antonii, d. l.*

QUÆSTIO III:

Utrum Imperator noſter præcedentiam & præeminentiam inter omnes Reges & Principes habeat?

Nemo hactenus eſt repertus, qui præcedentiam & prærogativam Imperatoris noſtri in dubium vocare auſus fuit, quam unicus ille *Bodin. lib. 1. de Repub. c. 9.* Ut ergò Bodino & qui Bodinum ſequuntur prærogativa Imperatoris, manifeſtior evadat, fundamentis quam firmiſſimis, eandē confirmabimus. 1. Quia dignioris haberi debet, qui in pari dignitatis gradu antiquior eſt tempore, *l. 2. C. ut dignit. ord. ſervetur, Menoch. conſ. 51. n. 39. Calefatus in tr. de equeſtri dign. n. 91. Bart. in l. 2. § prius, ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* Hinc æquū eſt, & juri conſentaneum ut is, qui prior fuit tempore & diutius ſervitia ſuperiori domino præſtitit, potior etiam ſit in honoribus & privilegiis, *arg. l. 7. in pr. C. de poſtuland. l. 1. & 2. C. de offic. præf. prætor. Decian. Reſponſ. 19. n. 183. & ſeq. Iohan. Fichard. conſ. 77. n. 14. vol. 1.* Atqui Romanum noſtrum Imperium, quod à Carolo Magno ad Germanos translatum, vetuſtiſſimum eſſe, ex eo conſtat, quod olim, Hiſpania, Gallia, Italia, Anglia, &c. Provincię fuerint Romani Imperii, uti antea in th. demonſtratum. Præterea conſtat. *ex Theod. Gothofr. in annotat. ſur. l'Hiſtoire du Roy Charles VI. fol. 588.* Germaniam olim omnium fuiſſe ampliſſimā & ſub ſe habuiſſe, Bohemiam, Poloniam, Hungariam, Daniam, Norvegiā, Sueciam, aliaq; regna & provincias. Ut taceam. Romano-Germanicum Imperium noſtrum duabus illis viſionibus Coloſſi, & quatuor beſtiarum apud Dan. Prophetam adumbrari. 2. Antecedit Imperator noſter omnes Reges & Principes non tantùm vetuſtate, verùm etiam dignitate. Nā non tantùm à terrenis, verùm etiā ab ipſo Chriſto Salvatore noſtro, ipſi Imperatori magnus honor eſt attributus, Multifariè namq; mul-

Digitized by Google

multisq; modis Chriſtus, diebus ſuæ carnis Imperium honorare dignatus eſt, dando in ſemetipſo exemplum tanquam Dominus & Magiſter, Romanum Imperium ab omnibus fore honorandum. Honoravit enim Chriſtus Romanum Imperatorem primo mundũ hunc ingrediens *duobus modis: primò* in tempore ſui adventus per Cæſarem Auguſtum totum mundum pacificavit, ut per ipſius Domini adventum pax eſſet in univerſa terra, juxta illud: *Orietur in diebus Domini abundantia pacis. Secundò*, quia mox ut natus eſt, cenſui Cæſaris ſe ſubmittit. Deinde, progrediens in hoc mundo *iterum dupliciter* Romanum Imperatorem honoravit: *primò*, quod dederit ei tributum pro ſe & Petro, *Matth.* 17. *ſecundò*, quod nõ ſolùm ipſe tributum dederit, verùm etiam Cæſari dari præceperit. 3. Excellit ipſa majeſtas omnes alios Reges & principes auctoritate. Siquidem omnes poteſtates, & Regũ & principum, ab Imperatore, uti fonte & capite, de jure communi, fluxerunt. Hinc conſueverat, dum in flore eſſet, Reges & præſides aliis gentibus dare, utpote Judæis, Syris, Parthis, Albanis, Colchis, Iberis, Gallis, Hiſpanis, Germanis, & quæ ſub Germania tunc temporis comprehenſi fuerunt, utpote Bohemis, Ungaris, Polonis, Danis, Suecis, &c. uti & hodie ab Imperatore noſtro tanquam ſummo, Regales & Ducales dignitates petuntur. Exempla habemus in Regibus Bohemiæ, Polonię, Daniæ, Sueciæ: Ducibus non tantùm Sabaudiæ, Cliviæ, Wirtenburgæ, Munſterbergæ: ſed & Ferrarię, Mantuę, Radriviliis in Ltuania, & aliis, *Marq. Freher. in tr. Petr. de Andl de Imp. Rom.* ubi dicit, quòd hodie plurimi Reges plus de facto, quàm de jure Imperatorem in ſuperiorem non recognoſcant, *pro ut id fuſiſſimè pertractat Vaſq. illuſtr. controv. c. 21. Lupold, Bebenpug. c. 7. circ. finem. Bod. de Repub. l. 1. c.* 8. 4. Excellit Imperator noſter inſigniis gloriam Imperialem decorantibus, ut ſunt Imperiale diadema, gladius, ſceptrum, pomum aureum. 5. Turcam quod attinet, non tantùm verbis indicat, verùm facto & ſtylo comprobat, Imperatorem noſtrum eſſe omnium Regum & principum præcipuum & ſummum, ſiquidem hoc modo ad Imp. noſtrum ſcribit: Aus den Potentaten Jeſu der Fürnembſte / vnd zwiſchen dem Geſchlechte Jeſu erwelter Fürnembſter Herr aller Chriſtlichen Völcker. Huc facit, quod Legatis Imperatorum noſtrorum primum locum atrribuat, & ut ſedendo ſua mandata coram ſe exponant, tantummodo iis permittat. *Arum. de jur. pub. diſcurſ.* 1. *p.* 9. ubi nota-

Digitized by Google

attamen addunt legibus vivimus, § *fin. Inſt. quibus modis teſt. infirm. Idem notat. Bald. ad lib. 8. C. de ll. ſc. quod ſe ll. ſubmittat princeps, non legum efficaciæ, ſed virtuti principum adſcribendum eſſe.* Quam ob rationem rectè dicitur, *poteſtate legibus ſoluta*, utpote contra jus commune & poſitivum alicui gratiam facere, regalia & privilegia conferre, &c. tum demum Imperatorem uti debere cum majeſtatis, juſtitiæ, æquitatis, ut publicę utilitatis ſive neceſſitatis ratio id requirat, adeò, ut ſi extra hos caſus princeps ea utatur, potius poteſtate ſua abuti videatur. *Gothoſ. Antonii, d. l.*

QUÆSTIO III:

Vtrum Imperator noſter præcedentiam & præeminentiam inter omnes Reges & Principes habeat?

Nemo hactenus eſt repertus, qui præcedentiam & prærogativam Imperatoris noſtri indubium vocare auſus fuit, quam unicus ille *Bodin. lib. 1. de Repub. c. 9.* Ut ergò Bodino & qui Bodinum ſequuntur prærogativa Imperatoris, manifeſtior evadat, fundamentis quam firmiſſimis, eandẽ confirmabimus. 1. Quia dignioris haberi debet, qui in pari dignitatis gradu antiquior eſt tempore, *l. 2. C. ut dignit. ord. ſervetur, Menoch. conſ. 51. n. 39. Caleſatus in tr. de equeſtri dign. n. 91. Bart. in l. 2. § prius, ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* Hinc æquũ eſt, & juri conſentaneum ut is, qui prior fuit tempore & diutius ſervitia ſuperiori domino præſtitit, potior etiam ſit in honoribus & privilegiis, *arg. l. 7. in pr. C. de poſtuland. l. 1. & 2. C. de offic. præf. prætor. Decian. Reſponſ. 19. n. 183. & ſeq. Iohan. Fichard. conſ. 77. n. 14. vol. 1.* Atqui Romanum noſtrum Imperium, quod à Carolo Magno ad Germanos tranſlatum, vetuſtiſſimum eſſe, ex eo conſtat, quod olim, Hiſpania, Gallia, Italia, Anglia, &c. Provincię fuerint Romani Imperii, uti antea in th. demonſtratum. Præterea conſtat *ex Theod. Gothofr. in annotat. ſur. l'Hiſtoire du Roy Charles VI. fol.* 588. Germaniam olim omnium fuiſſe ampliſſimã & ſub ſe habuiſſe, Bohemiam, Poloniam, Hungariam, Daniam, Norvegiã, Sueciam, aliaq; regna & provincias. Ut taceam. Romano-Germanicum Imperium noſtrum duabus illis viſionibus Coloſſi, & quatuor beſtiarum apud Dan. Prophetam adumbrari. 2. Antecedit Imperator noſter omnes Reges & Principes non tantùm vetuſtate, verùm etiam dignitate. Nã non tantùm à terrenis, verùm etiã ab ipſo Chriſto Salvatore noſtro, ipſi Imperatori magnus honor eſt attributus. Multifariè namq; mul-

multisq; modis Chriſtus, diebus ſuæ carnis Imperium honorare dignatus eſt, dando in ſemetipſo exemplum tanquam Dominus & Magiſter, Romanum Imperium ab omnibus fore honorandum. Honoravit enim Chriſtus Romanum Imperatorem primo mundũ hunc ingrediens *duobus modis: primò* in tempore ſui adventus per Cæſarem Auguſtum totum mundum pacificavit, ut per ipſius Domini adventum pax eſſet in univerſa terra, juxta illud: *Orietur in diebus Domini abundantia pacis. Secundò*, quia mox ut natus eſt, cenſui Cæſaris ſe ſubmittit. Deinde, progrediens in hoc mundo *iterum dupliciter* Romanum Imperatorem honoravit: *primò*, quod dederit ei tributum pro ſe & Petro, *Matth.* 17. *ſecundò*, quod nõ ſolùm ipſe tributum dederit, verùm etiam Cæſari dari præceperit. 3. Excellit ipſa majeſtas omnes alios Reges & principes auctoritate. Siquidem omnes poteſtates, & Regũ & principum, ab Imperatore, uti fonte & capite, de jure communi, fluxerunt. Hinc conſueverat, dum in flore eſſet, Reges & præſides aliis gentibus dare, utpote Judæis, Syris, Parthis, Albanis, Colchis, Iberis, Gallis, Hiſpanis, Germanis, & quæ ſub Germania tunc temporis comprehenſi fuerunt, utpote: Bohemis, Ungaris, Polonis, Danis, Suecis, &c. uti & hodie ab Imperatore noſtro tanquam ſummo, Regales & Ducales dignitates petuntur. Exempla habemus in Regibus Bohemiæ, Polonię, Daniæ, Sueciæ: Ducibus non tantùm Sabaudiæ, Cliviæ, Wirtenburgæ, Munſterbergæ: ſed & Ferrarię, Mantuę, Radriviliis in Ltuania, & aliis, *Marq. Freher. in tr. Petr. de Andl de Imp. Rom.* ubi dicit, quòd hodie plurimi Reges plus de facto, quàm de jure Imperatorem in ſuperiorem non recognoſcant, *pro ut id fuſiſsimè pertractat Vaſq. illuſtr. controv. c.* 21. *Lupold, Bebenpug. c.* 7. *circ. finem. Bod. de Repub. l.* 1. *c.* 8. 4. Excellit Imperator noſter inſigniis gloriam Imperialem decorantibus, ut ſunt Imperiale diadema, gladius, ſceptrum, pomum aureum. 5. Turcam quod attinet, non tantùm verbis indicat, verùm facto & ſtylo comprobat, Imperatorem noſtrum eſſe omnium Regum & principum præcipuum & ſummum, ſiquidem hoc modo ad Imp. noſtrum ſcribit: Aus den Potentaten Jeſu der Fürnembſte / vnd zwiſchen dem Geſchlechte Jeſu erwelter Fürnembſter Herr aller Chriſtlichen Völcker. Huc facit, quod Legatis Imperatorum noſtrorum primum locum atrribuat, & ut ſedendo ſua mandata coram ſe exponant, tantummodo iis permittat. *Arum. de jur. pub. diſcurſ.* 1. *p.* 9. ubi nota-

attamen addunt legibus vivimus, § *fin. Inſt. quibus modis teſt. infirm. Idem notat. Bald. ad lib. 8. C. de ll. ſc. quod ſe ll. ſubmittat princeps, non legum efficaciæ, ſed virtuti principum adſcribendum eſſe.* Quam ob rationem rectè dicitur, *poteſtate legibus ſoluta*, utpote contra jus commune & poſitivum alicui gratiam facere, regalia & privilegia conferre, &c. tum demum Imperatorem uti debere cum majeſtatis, juſtitiæ, æquitatis, ut publicę utilitatis ſive neceſſitatis ratio id requirat, adeò, ut ſi extra hos caſus princeps ea utatur, potius poteſtate ſua abuti videatur. *Gothof. Antonii, d. l.*

Quæstio III:

Vtrum Imperator noſter præcedentiam & præeminentiam inter omnes Reges & Principes habeat?

Nemo hactenus eſt repertus, qui præcedentiam & prærogativam Imperatoris noſtri in dubium vocare auſus fuit, quam unicus ille *Bodin. lib. 1. de Repub. c. 9.* Ut ergò Bodino & qui Bodinum ſequuntur prærogativa Imperatoris, manifeſtior evadat, fundamentis quam firmiſſimis, eandē confirmabimus. 1. Quia dignioris haberi debet, qui in pari dignitatis gradu antiquior eſt tempore, *l. 2. C. ut dignit. ord. ſervetur, Menoch. conſ. 51. n. 39. Calefatus in tr. de equeſtri dign. n. 91. Bart. in l. 2. § prius, ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* Hinc æquū eſt, & juri conſentaneum ut is, qui prior fuit tempore & diutius ſervitia ſuperiori domino præſtitit, potior etiam ſit in honoribus & privilegiis, *arg. l. 7. in pr. C. de poſtuland. l. 1. & 2. C. de offic. præf. prætor. Decian. Reſponſ. 19. n. 183 & ſeq. Iohan. Fichard. conſ. 77. n. 14. vol. 1.* Atqui Romanum noſtrum Imperium, quod à Carolo Magno ad Germanos translatum, vetuſtiſſimum eſſe, ex eo conſtat, quod olim, Hiſpania, Gallia, Italia, Anglia, &c. Provincię fuerint Romani Imperii, uti antea in th. demonſtratum. Præterea conſtat. *ex Theod. Gothofr. in annotat. ſur. l' Hiſtoire du Roy Charles VI. fol. 588.* Germaniam olim omnium fuiſſe ampliſſimā & ſub ſe habuiſſe, Bohemiam, Poloniam, Hungariam, Daniam, Norvegiā, Sueciam, aliaq; regna & provincias. Ut taceam. Romano-Germanicum Imperium noſtrum duabus illis viſionibus Coloſſi, & quatuor beſtiarum apud Dan. Prophetam adumbrari. 2. Antecedit Imperator noſter omnes Reges & Principes non tantùm vetuſtate, verùm etiam dignitate. Nā non tantùm à terrenis, verùm etiā ab ipſo Chriſto Salvatore noſtro, ipſi Imperatori magnus honor eſt attributus, Multifariè namq; mul-

multisq; modis Chriſtus, diebus ſuæ carnis Imperium honorare dignatus eſt, dando in ſemetipſo exemplum tanquam Dominus & Magiſter, Romanum Imperium ab omnibus fore honorandum. Honoravit enim Chriſtus Romanum Imperatorem primo mundũ hunc ingrediens *duobus modis: primò* in tempore ſui adventus per Cæſarem Auguſtum totum mundum pacificavit, ut per ipſius Domini adventum pax eſſet in univerſa terra, juxta illud: *Orietur in diebus Domini abundantia pacis. Secundò*, quia mox ut natus eſt, cenſui Cæſaris ſe ſubmittit. Deinde, progrediens in hoc mundo *iterum dupliciter* Romanum Imperatorem honoravit: *primò*, quod dederit ei tributum pro ſe & Petro, *Matth.* 17. *ſecundò*, quod nõ ſolùm ipſe tributum dederit, verùm etiam Cæſari dari præceperit. 3. Excellit ipſa majeſtas omnes alios Reges & principes auctoritate. Siquidem omnes poteſtates, & Regũ & principum, ab Imperatore, uti fonte & capite, de jure communi, fluxerunt. Hinc conſueverat, dum in flore eſſet, Reges & præſides aliis gentibus dare, utpote Judæis, Syris, Parthis, Albanis, Colchis, Iberis, Gallis, Hiſpanis, Germanis, & quæ ſub Germania tunc temporis comprehenſi fuerunt, utpote: Bohemis, Ungaris, Polonis, Danis, Suecis, &c. uti & hodie ab Imperatore noſtro tanquam ſummo, Regales & Ducales dignitates petuntur. Exempla habemus in Regibus Bohemiæ, Poloniç, Daniæ, Sueciæ: Ducibus non tantùm Sabaudiæ, Cliviæ, Wirtenburgæ, Munſterbergæ: ſed & Ferrariç, Mantuç, Radriviliis in Ltuania, & aliis, *Marq. Freher. in tr. Petr. de Andl de Imp. Rom.* ubi dicit, quòd hodie plurimi Reges plus de facto, quàm de jure Imperatorem in ſuperiorem non recognoſcant, *pro ut id fuſiſſimè pertractat Vaſq. illuſtr. controv. c.* 21. *Lupold, Bebenpug. c.* 7. *circ. finem. Bod. de Repub. l.* 1. *c.* 8. 4. Excellit Imperator noſter inſigniis gloriam Imperialem decorantibus, ut ſunt Imperiale diadema, gladius, ſceptrum, pomum aureum. 5. Turcam quod attinet, non tantùm verbis indicat, verùm facto & ſtylo comprobat, Imperatorem noſtrum eſſe omnium Regum & principum præcipuum & ſummum, ſiquidem hoc modo ad Imp. noſtrum ſcribit: Aus den Potentaten Jeſu der Fürnembſte / vnd zwiſchen dem Geſchlechte Jeſu erwelter Fürnembſter Herr aller Chriſtlichen Völcker. Huc facit, quod Legatis Imperatorum noſtrorum primum locum attribuat, & ut ſedendo ſua mandata coram ſe exponant, tantummodo iis permittat. *Arum. de jur. pub. diſcurſ.* 1. *p.* 9. ubi nota-

attamen addunt legibus vivimus, § *fin. Inſt. quibus modis teſt. infirm. Idem notat. Bald. ad lib. 8. C. de ll. ſc. quod ſe ll. ſubmittat princeps, non legum efficaciæ, ſed virtuti principum adſcribendum eſſe.* Quam ob rationem recte dicitur, *poteſtate legibus ſoluta*, utpote contra jus communé & poſitivum alicui gratiam facere, regalia & privilegia conferre, &c. tum demum Imperatorem uti debere cum majeſtatis, juſtitiæ, æquitatis, ut publicę utilitatis ſive neceſſitatis ratio id requirat, adeò, ut ſi extra hos caſus princeps ea utatur, potius poteſtate ſua abuti videatur. *Gothof. Antonii, d. l.*

Quæstio III:

Utrum Imperator noſter præcedentiam & præeminentiam inter omnes Reges & Principes habeat?

Nemo hactenus eſt repertus, qui præcedentiam & prærogativam Imperatoris noſtri in dubium vocare auſus fuit, quam unicus ille *Bodin. lib. 1. de Repub. c. 9.* Ut ergò Bodino & qui Bodinum ſequuntur prærogativa Imperatoris, manifeſtior evadat, fundamentis quam firmiſſimis, eandé confirmabimus. 1. Quia dignioris haberi debet, qui in pari dignitatis gradu antiquior eſt tempore, *l. 2. C. ut dignit. ord. ſervetur, Menoch. conſ. 51. n. 39. Calefatus in tr. de equeſtri dign. n. 91. Bart. in l. 2 § prius, ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* Hinc æquũ eſt, & juri conſentaneum ut is, qui prior fuit tempore & diutius ſervitia ſuperiori domino præſtitit, potior etiam ſit in honoribus & privilegiis, *arg. l. 7. in pr. C. de poſtuland. l. 1. & 2. C. de offic. præf. prætor. Decian. Reſponſ. 19. n. 183 & ſeq. Iohan. Fichard. conſ. 77. n. 14. vol. 1.* Atqui Romanum noſtrum Imperium, quod à Carolo Magno ad Germanos tranſlatum, vetuſtiſſimum eſſe, ex eo conſtat, quod olim, Hiſpania, Gallia, Italia, Anglia, &c. Provincię fuerint Romani Imperii, uti antea in th. demonſtratum. Præterea conſtat. *ex Theod. Gothofr. in annotat. ſur. l' Hiſtoire du Roy Charles VI. fol. 588.* Germaniam olim omnium fuiſſe ampliſſimã & ſub ſe habuiſſe, Bohemiam, Poloniam, Hungariam, Daniam, Norvegiã, Sueciam, aliaq; regna & provincias. Ut taceam. Romano-Germanicum Imperium noſtrum duabus illis viſionibus Coloſſi, & quatuor beſtiarum apud Dan. Prophetam adumbrari. 2. Antecedit Imperator noſter omnes Reges & Principes non tantùm vetuſtate, verùm etiam dignitate. Nã non tantùm à terrenis, verùm etiã ab ipſo Chriſto Salvatore noſtro, ipſi Imperatori magnus honor eſt attributus, Multifariè namq;

mul-

nostrisq; modis Christus, diebus ſuæ carnis Imperium honorare dignatus eſt, dando in ſemetipſo exemplum tanquam Dominus & Magiſter, Romanum Imperium ab omnibus fore honorandum. Honoravit enim Christus Romanum Imperatorem primo mundū hunc ingrediens *duobus modis: primo* in tempore ſui adventus per Cæſarem Auguſtum totum mundum pacificavit, ut per ipſius Domini adventum pax eſſet in univerſa terra, juxta illud: *Orietur in diebus Domini abundantia pacis. Secundo,* quia mox ut natus eſt, cenſui Cæſaris ſe ſubmittit. Deinde, progrediens in hoc mundo *iterum dupliciter* Romanum Imperatorem honoravit: *primo,* quod dederit ei tributum pro ſe & Petro, *Matth.*17. *ſecundo,* quod nō ſolùm ipſe tributum dederit, verùm etiam Cæſari dari præceperit. 3. Excellit ipſa majeſtas omnes alios Reges & principes auctoritate. Siquidem omnes poteſtates, & Regū & principum, ab Imperatore, uti fonte & capite, de jure communi, fluxerunt. Hinc conſueverat, dum in flore eſſet, Reges & præſides aliis gentibus dare, utpote Judæis, Syris, Parthis, Albanis, Colchis, Iberis, Gallis, Hiſpanis, Germanis, & quæ ſub Germania tunc temporis comprehenſi fuerunt, utpote Bohemis, Ungaris, Polonis, Danis, Suecis, &c. uti & hodie ab Imperatore noſtro tanquam ſummo, Regales & Ducales dignitates petuntur. Exempla habemus in Regibus Bohemiæ, Polonię, Daniæ, Sueciæ: Ducibus non tantùm Sabaudiæ, Cliviæ, Wirtenburgæ, Munſterbergæ: ſed & Ferrarię, Mantuę, Radriviliis in Lituania, & aliis, *Marq. Freher. in tr. Petr. de Andl de Imp. Rom.* ubi dicit, quòd hodie plurimi Reges plus de facto, quàm de jure Imperatorem in ſuperiorem non recognoſcant, *prout id fuſiſſime pertractat Vaſq. illuſtr. controv. c.*21. *Lupold, Bebenpug. c.*7. *circ. finem. Bod. de Repub. l.*1. *c.*8. 4. Excellit Imperator noſter inſigniis gloriam Imperialem decorantibus, ut ſunt Imperiale diadema, gladius, ſceptrum, pomum aureum. 5. Turcam quod attinet, non tantùm verbis indicat, verùm facto & ſtylo comprobat, Imperatorem noſtrum eſſe omnium Regum & principum præcipuum & ſummum, ſiquidem hoc modo ad Imp. noſtrum ſcribit: Aus den Potentaten Jeſu der Fürnembſte / und zwiſchen dem Geſchlechte Jeſu erwelter Fürnembſter Herr aller Chriſtiſchen Völcker. Huc facit, quod Legatis Imperatorum noſtrorum primum locum atrribuat, & ut ſedendo ſua mandata coram ſe exponant, tantummodo iis permittat. *Arum. de jur. pub. diſcurſ.* 1. *p.* 9. ubi nota-

nunt & conſtituunt, ſive tacitè ſive expreſsè principi datæ ſunt & olim obligatum fuiſſe principem & etiamnum firmiter teneri. *Goth. ſ. Anton. diſp. de poteſt. Imp. th.* 10. Nam divinas leges, quod attinet, ſi violare, ſi perrumpere aut quovis modo labefactare quiſpiam tentabit, divinæ majeſtatis reus erit. Siquidem qui poteſtatem à Deo ſibi habet commiſſam, Dei ſubditus eſt, Deum ſuperiorem agnoſcit. Impura igitur & ſcorto famoſo magis, quàm Auguſta digna vox Juliæ ad privignum Antonium Caracallam, *ſi libet, licet*: an neſcis te Imperatorem eſſe & leges dare, non accipere. Præterea jure naturæ Principem ſemper obligatum fuiſſe, nullum eſt dubium. Siquidem Dei jus naturæ lex eſt. Niſi crudelia Herodis Judæorum Regis in tres filios, Neronis in matrem ac uxorem, trium Ptolomęorum, quorum primus fratrẽ, ſecundus matrem, tertius Patrem interemit; Parricidia, niſi nefaria Caracallæ & Tiberii fratricidia, niſi deteſtandam, Caligulæ cum ſororibus, ac Neronis cum Matre libidinem, niſi Auguſti, Tiberii, Vitellii, Titi Veſpaſiani ſodomiam approbare & per conſequens principes olim, ſtupra, inceſtus, furta cædes, & ſimilia ex illicitis natura & moribus licita feciſſe, affirmare velimus. Porrò gentium jure, unde obligationes pacta & conventiones oriuntur, principem alligatum fuiſſe certũ eſt. Ad hoc & ipſa natura & honeſtas principes impellit. Siquidem naturę nihil magis conſentaneum, nihil dignitati magis conveniens, quã quæ placuerunt ſervare, etiã cũ ſui detrimento. Hinc dubio omni caret teneri principẽ illis legibus, ad quarum obſervationem publica cum ſtatibus Imperii inita conventione ſe devinxit. Sic omnes Principes, Imperatores & Reges conditionibus, quib. ad Imperium vel Regnum evecti ſunt ex conventione quadam, ſi non expreſſa, attamen tacita, quæ ex æquo omnes mortales illigat, obſtringuntur, nec ullus, niſi per tyrannidem Imperiũ ſive regnum invaſerit, ſine certis conditionib. ſaltẽ illis, quę ex communi benè imperandi ſive regnandi naturâ dependent, ad Imperium ſive Regnum adſcendit. Proinde cum nemo principum unquam illis ſupra dictis legibus fuerit ſolutus, nullo modo Ulpianus, *l. 31. ff. de ll.* illas intelligere potuit. Status ergò controverſiæ tempore JCti Ulpiani fuit hic. Utrum princeps ſit ſolutus legibus poſitivis & merè civilibus: ad hunc ſtatum, *ICtus in l. 31. ff. de ll.* Rℓ. *affirmativè*, Hinc jam quæſtio oritur: *Utrum ut olim, ita & hodie princeps ſit legib. ſolutus.*

In

In qua quæſtione ut affirmativam amplectamur, his movemur rationibus: 1. Quia quæcunq; jure Romano Imperatoribus conceſſa, nec expreſſe vel tacitè adempta, illis etiamnũ gaudent & fruuntur, *arg. l. 32 in fin. C. de Appellat. l. 27. de leg. 3. l. 26. 27. & 28. ff. de ll.* Atqui Imperatorib. poteſtas legiſlatoria ſoluta eſt conceſſa, *§ l 31 ff. de ll. l. 23 de leg. 3. fin. Inſt. Quibus modis [illegible] Nov. 105. c. 2. in fin.* Ergò &c. 2. Quia Imperator noſter fruitur plenitudine poteſtatis. *A. B. in præfat. circ. finem. t. 2 in pr. tit. 8. in [illegible] in fin. & 16.* *R. A. de An. 1495 de pace pub. rubr.* von Sachen ſo ſich vor dieſem Landtfrieden begeben/ *ib.* von Römiſcher Königlicher Macht vnnd Vollkommenheit ꝛc. *de An. 1544.* § Als wir aber. *ib.* Aus vnſern Kayſerlichen [illegible]. 3. Quia privilegia concedit, *§ ſed quod principi placuit. de [illegible]* C. 4. Quia reſcriptis ſuis ex certa ſcientia juri communi [illegible] derogare & legis gratiam facere poteſt, *arg. l. 7. C. de precib. imp. off.* [illegible] exempla ſunt in promptu, quod princeps aliquibus gratiam [illegible] obſtante etiam jure communi. *Vide Zaſ. ad l. princeps, n 12. in fin. Gail. [illegible] 14. n. 6.* 5. Quia poteſt princeps Dominium transferre nuda voluntate etiam citra traditionẽ, *l. 2c. C. de pact. l. 15. C. de rei vind. l. 6. C. de hered. [illegible] Gail. 2 [illegible] 55 in princip. et n 5 Hartm. Piſt. 2. q. 2. 9. n. 26.* 6. Quia in actionibus quas gerit, juris ſolemnia obſervare non tenetur, *arg. l. 14 § 1. de manumiſſ. l. 3 C. de teſtam. l. 34. C. de donat. l. penult. C. de donat. inter vir. & uxor. l. ult. in fin. C. de quadr. præſcript. Gail. 1 obſ. 42 n. 1. 2. & 3. obſ. 87. n. 6.* 7. Non eſt ſubjectus legibus poſitivis, ſed ſupra leges eſt & Dominus legum. *Vide Goth. Anton. d. l.* Concludimus ergò Imperatorem legibus poſitivis & mere civilibus, vel a ſe vel ab aliis latis *civiliter* nullo modo teneri. Quod ſi ergò a ſe vel ab anteceſſoribus vel etiam à ſtatibus leges eſſent latæ, illis uti dictum eſt, non tenetur. Quo fit ut nec privilegia neq; leges, principe mortuo, vim ſuam ac robur retineant, niſi ſucceſſorũ auctoritate confirmentur, vel tacito conſenſu approbentur. Hinc Impp. & Reges beneficia Electoribus, principibus & ſtatibus imperii tributa, prius renovare conſueverunt. *Diſs. [illegible].* Nam ſi de naturali ratione & æquitate quæras, aliud reſpondendum. Siquidem ipſa honeſtas requirit ſervare leges, quas aliis præſcripſit. Decet enim tanti Majeſtatẽ eas ſervare leges, quibus ipſe ſolutus eſſe videtur *Lex [illegible], 23. ff. de legat. 3.* ut digna vox ſit majeſtate regnantis legibus alligatum ſe principem profiteri, *l. 4. C. de ll.* Licet enim reſcripſerunt Severus & Anton. legibus ſoluti ſumus: attamen

milleſimiſq; modis Chriſtus, diebus ſuæ carnis Imperium honorare dignatus eſt: dando in ſemetipſo exemplum tanquam Dominus & Magiſter, Romanum Imperium ab omnibus fore honorandum. Honoravit enim Chriſtus Romanum Imperatorem primo mundū hunc ingrediens duobus modis: *primo* in tempore ſui adventus per Cæſarem Auguſtum totum mundum pacificavit, ut per ipſius Domini adventum pax eſſet in univerſa terra, juxta illud. *Orietur in diebus Domini abundantia pacis, ſecundò*, quia mox ut natus eſt, cenſui Cæſaris ſe ſubmittit. Deinde, progrediens in hoc mundo *iterum dupliciter* Romanum Imperatorem honoravit: *primo*, quod dederit ei tributum pro ſe & Petro, *Matth.17. ſecundo*, quod nō ſolùm ipſe tributum dederit, verùm etiam Cæſari dari præceperit. 3. Excellit ipſa majeſtas omnes alios Reges & principes auctoritate. Siquidem omnes poteſtates, & Regū & principum, ab Imperatore, uti fonte & capite, de jure communi, fluxerunt. Hinc conſueverat, dum in flore eſſet, Reges & præſides aliis gentibus dare, utpote Judæis, Syris, Parthis, Albanis, Colchis, Iberis, Gallis, Hiſpanis, Germanis, & quæ ſub Germania tunc temporis comprehenſi fuerunt, utpote Bohemis, Ungaris, Polonis, Danis, Suecis, &c. uti & hodie ab Imperatore noſtro tanquam ſummo Regales & Ducales dignitates petuntur. Exempla habemus in Regibus Bohemiæ, Polonię, Daniæ, Sueciæ: Ducibus non tantum Sabaudiæ, Cliviæ, Wirtenburgæ, Munſterbergæ: ſed & Ferrarię, Mantuę, Radriviliis in Ltuania, & aliis, *Marq. Freher. in tr. Petr. de Andl de Imp. Rom.* ubi dicit, quòd hodie plurimi Reges plus de facto, quàm de jure Imperatorem in ſuperiorem non recognoſcant, *prout id fuſiſſime per tractat Vaſq. illuſtr. controv. c.21. Lupold. Bebenpug. c.7. circ. finem. Bod. de Repub. l.1. c.8.* 4. Excellit Imperator noſter inſigniis gloriam Imperialem decorantibus, ut ſunt Imperiale diadema, gladius, ſceptrum, pomum aureum. 5. Turcam quod attinet, non tantùm verbis indicat, verùm facto & ſtylo comprobat, Imperatorem noſtrum eſſe omnium Regum & principum præcipuum & ſummum, ſiquidem hoc modo ad Imp. noſtrum ſcribit: Aus den Potentaten Jeſu der Fürnembſte und zwiſchen dem Geſchlechte Jeſu erwelter Fürnembſter Herr aller Chriſtlichen Völcker. Huc facit, quod Legatis Imperatorum noſtrorum primum locum atrribuat, & ut ſedendo ſua mandata coram ſe exponant, tantummodo iis permittat. *Arum. de jur. pub. diſcurſ. 1. p. 9.* ubi nota-

attamen addunt legibus vivimus, § *fin. Inſt. quibus modis teſt. infirm.* *Idem notat. Bald. ad lib. 8. C. de ll. ſc. quod ſc ll. ſubmittat princeps, non legum [illegible] ſed virtuti principum adſcribendum eſſe.* Quam ob rationem recte dicitur, *poteſtate legibus ſoluta*, utpote contra jus commune & poſitivum alicui gratiam facere, regalia & privilegia conferre, &c. tum demum Imperatorem uti debere cum majeſtatis, juſtitiæ, æquitatis, ut publicę utilitatis ſive neceſſitatis ratio id requirat, adeò, ut ſi extra hos caſus princeps ea utatur, potius poteſtate ſua abuti videatur. *Gothoſ. Antonii, d. l.*

QUÆSTIO III:

Utrum Imperator noſter præcedentiam & præeminentiam inter omnes Reges & Principes habeat?

Nemo hactenus eſt repertus, qui præcedentiam & prærogativam Imperatoris noſtri in dubium vocare auſus fuit, quam unicus ille *Bodin. lib. 1. de Repub. c. 9.* Ut ergò Bodino & qui Bodinum ſequuntur prærogativa Imperatoris, manifeſtior evadat, fundamentis quam firmiſſimis, eandẽ confirmabimus. 1. Quia dignioris haberi debet, qui in pari dignitatis gradu antiquior eſt tempore, *l. 2. C. ut dignit. ord. ſervetur, Menoch. conſ. 51. n. 39. Caleſatus in tr. de equeſtri dign. n. 91. Bart. in l. 2 § prius. ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* Hinc æquũ eſt, & juri conſentaneum ut is, qui prior fuit tempore & diutius ſervitia ſuperiori domino præſtitit, potior etiam ſit, in honoribus & privilegiis, *arg. l. 7. in pr. C. de poſtuland. l. 1. & 2. C. de offic. præf. prætor. Decian. Reſponſ. 19. n. 183 & ſeq. Iohan. Fichard. conſ. 77. n. 14. vol. 1.* Atqui Romanum noſtrum Imperium, quod à Carolo Magno ad Germanos translatum, vetuſtiſſimum eſſe, ex eo conſtat, quod olim, Hiſpania, Gallia, Italia, Anglia, &c. Provincię fuerint Romani Imperii, ut antea in th. demonſtratum. Præterea conſtat. *ex Theod. Gothofr. in annotat. ſur. l' Hiſtoire du Roy Charles VI. fol. 588.* Germaniam olim omnium fuiſſe ampliſſimã & ſub ſe habuiſſe, Bohemiam, Poloniam, Hungariam, Daniam, Norvegiã, Sueciam, aliaq; regna & provincias. Ut taceam. Romano-Germanicum Imperium noſtrum duabus illis viſionibus Coloſſi, & quatuor beſtiarũ apud Dan. Prophetam adumbrari. 2. Antecedit Imperator noſter omnes Reges & Principes non tantùm vetuſtate, verùm etiam dignitate. Nã non tantùm a terrenis, verùm etiã ab ipſo Chriſto Salvatore noſtro, ipſi Imperatori magnus honor eſt attributus, Multifarie namq;

mul-

multisq; modis Chriſtus, diebus ſuæ carnis Imperium honorare dignatus eſt, declarando in ſemetipſo exemplum tanquam Dominus & Magiſter, Romanum Imperium ab omnibus fore honorandum. Honoravit enim Chriſtus Romanum Imperatorem primo mundũ hunc ingrediens *duobus modis: primo* in tempore ſui adventus per Cæſarem Auguſtum totum mundum pacificavit, ut per ipſius Domini adventum pax eſſet in univerſa terra, juxta illud: *Orietur in diebus Domini abundantia pacis. Secundo*, quia mox ut natus eſt, cenſui Cæſaris ſe ſubmittit. Deinde, progrediens in hoc mundo *iterum dupliciter* Romanum Imperatorem honoravit: *primò*, quod dederit ei tributum pro ſe & Petro, *Matth.* 17. *ſecundò*, quod nõ ſolùm ipſe tributum dederit, verùm etiam Cæſari dari præceperit. 3. Excellit ipſa majeſtas omnes alios Reges & principes auctoritate. Siquidem omnes poteſtates, & Regũ & principum, ab Imperatore, uti fonte & capite, de jure communi, fluxerunt. Hinc conſueverat, dum in flore eſſet, Reges & præſides aliis gentibus dare, utpote Judæis, Syris, Parthis, Albanis, Colchis, Iberis, Gallis, Hiſpanis, Germanis, & quæ ſub Germania tunc temporis comprehenſi fuerunt, utpote. Bohemis, Ungaris, Polonis, Danis, Suecis, &c. uti & hodie ab Imperatore noſtro tanquam ſummo, Regales & Ducales dignitates petuntur. Exempla habemus in Regibus Bohemiæ, Poloniç, Daniæ, Sueciæ: Ducibus non tantùm Sabaudiæ, Cliviæ, Wirtenburgæ, Munſterbergæ: ſed & Ferrariç, Mantuç, Radriviliis in Ltuania, & aliis, *Marq. Freher. in tr. Petr. de Andl de Imp. Rom.* ubi dicit, quòd hodie plurimi Reges plus de facto, quàm de jure Imperatorem in ſuperiorem non recognoſcant, *pro ut id fuſiſſime pertractat Vaſq. illuſtr. controv. c.* 21. *Lupold, Bebenpug. c.* 7. *circ. finem. Bod. de Repub. l.* 1. *c.* 8. 4. Excellit Imperator noſter inſigniis gloriam Imperialem decorantibus, ut ſunt Imperiale diadema, gladius, ſceptrum, pomum aureum. 5. Turcam quod attinet, non tantùm verbis indicat, verùm facto & ſtylo comprobat, Imperatorem noſtrum eſſe omnium Regum & principum præcipuum & ſummum, ſiquidem hoc modo ad Imp. noſtrum ſcribit: Aus den Potentaten Jeſu der Fürnembſte / vnd zwiſchen dem Geſchlechte Jeſu erwelter Fürnembſter Herr aller Chriſtlichen Völcker. Huc facit, quod Legatis Imperatorum noſtrorum primum locum atrribuat, & ut ſedendo ſua mandata coram ſe exponant, tantummodo iis permittat. *Arum. de jur. pub. diſcurſ.* 1. *p.* 9. ubi nota-

attamen addunt legibus vivimus, § *fin. Inſt. quibus modis teſt. infirm.* Idem *notat. Bald. ad lib. 8. C. de ll. ſi. quod ſc ll. ſubmittat princeps, non legum efficaciæ ſed virtuti principum adſcribendum eſſe.* Quam ob rationem recte dicitur, *poteſtate legibus ſoluta*, utpote contra jus commune & poſitivum alicui gratiam facere, regalia & privilegia conferre, &c. tum demum Imperatorem uti debere cum majeſtatis, juſtitiæ, æquitatis, ut publicę utilitatis ſive neceſſitatis ratio id requirat, adeò, ut ſi extra hos caſus princeps ea utatur, potius poteſtate ſua abuti videatur. *Gothof. Antonii, d. l.*

QUÆSTIO III:

Vtrum Imperator noſter præcedentiam & præeminentiam inter omnes Reges & Principes habeat?

Nemo hactenus eſt repertus, qui præcedentiam & prærogativam Imperatoris noſtri in dubium vocare auſus fuit, quam unicus ille *Bodin. lib. 1. de Repub. c. 9.* Ut ergò Bodino & qui Bodinum ſequuntur prærogativa Imperatoris, manifeſtior evadat, fundamentis quam firmiſſimis, eandē confirmabimus. 1. Quia dignioris haberi debet, qui in pari dignitatis gradu antiquior eſt tempore, *l. 2. C. ut dignit. ord. ſervetur, Menoch. conſ. 51. n. 39. Calefatus in tr. de equeſtri dign. n. 91. Bart. in l. 2 § prius, ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* Hinc æquū eſt, & juri conſentaneum ut is, qui prior fuit tempore & diutius ſervitia ſuperiori domino præſtitit, potior etiam ſit, in honoribus & privilegiis, *arg. l. 7. in pr. C. de poſtuland. l. 1. & 2. C. de offic. præf. prætor. Decian. Reſponſ. 19. n. 183 & ſeq. Iohan. Fichard. conſ. 77. n. 14. vol. 1.* Atqui Romanum noſtrum Imperium, quod à Carolo Magno ad Germanos translatum, vetuſtiſſimum eſſe, ex eo conſtat, quod olim, Hiſpania, Gallia, Italia, Anglia, &c. Provincię fuerint Romani Imperii, uti antea in th. demonſtratum. Præterea conſtat. *ex Theod. Gothofr. in annotat. ſur. l' Hiſtoire du Roy Charles VI. fol. 88.* Germaniam olim omnium fuiſſe ampliſſimā & ſub ſe habuiſſe, Bohemiam, Poloniam, Hungariam, Daniam, Norvegiā, Sueciam, aliaq; regna & provincias. Ut taceam. Romano-Germanicum Imperium noſtrum duabus illis viſionibus Coloſſi, & quatuor beſtiarum apud Dan. Prophetam adumbrari. 2. Antecedit Imperator noſter omnes Reges & Principes non tantùm vetuſtate, verùm etiam dignitate. Nā non tantùm à terrenis, verùm etiā ab ipſo Chriſto Salvatore noſtro, ipſi Imperatori magnus honor eſt attributus, Multifariè namq;

mul-

multisq; modis Chriſtus, diebus ſuæ carnis Imperium honorare dignatus eſt, dando in ſemetipſo exemplum tanquam Dominus & Magiſter, Romanum Imperium ab omnibus fore honorandum. Honoravit enim Chriſtus Romanum Imperatorem primo mundũ hunc ingrediens *duobus modis: primò* in tempore ſui adventus per Cæſarem Auguſtum totum mundum pacificavit, ut per ipſius Domini adventum pax eſſet in univerſa terra, juxta illud: *Orietur in diebus Domini abundantia pacis. Secundò*, quia mox ut natus eſt, cenſui Cæſaris ſe ſubmittit. Deinde, progrediens in hoc mundo *iterum dupliciter* Romanum Imperatorem honoravit: *primò*, quod dederit ei tributum pro ſe & Petro, *Matth.* 17. *ſecundò*, quod nõ ſolùm ipſe tributum dederit, verùm etiam Cæſari dari præceperit. 3. Excellit ipſa majeſtas omnes alios Reges & principes auctoritate. Siquidem omnes poteſtates, & Regũ & principum, ab Imperatore, uti fonte & capite, de jure communi, fluxerunt. Hinc conſueverat, dum in flore eſſet, Reges & præſides aliis gentibus dare, utpote Judæis, Syris, Parthis, Albanis, Colchis, Iberis, Gallis, Hiſpanis, Germanis, & quæ ſub Germania tunc temporis comprehenſi fuerunt, utpote: Bohemis, Ungaris, Polonis, Danis, Suecis, &c. uti & hodie ab Imperatore noſtro tanquam ſummo, Regales & Ducales dignitates petuntur. Exempla habemus in Regibus Bohemiæ, Polonię, Daniæ, Sueciæ: Ducibus non tantùm Sabaudiæ, Cliviæ, Wirtenburgæ, Munſterbergæ: ſed & Ferrarię, Mantuę, Radriviliis in Ltuania, & aliis, *Marq. Freher. in tr. Petr. de Andl de Imp. Rom.* ubi dicit, quòd hodie plurimi Reges plus de facto, quàm de jure Imperatorem in ſuperiorem non recognoſcant, *pro ut id fuſiſſimè pertractat Vaſq. illuſtr. controv. c.* 21. *Lupold, Bebenpug. c.* 7. *circ. finem. Bod. de Repub. l.* 1. *c.* 8. 4. Excellit Imperator noſter inſigniis gloriam Imperialem decorantibus, ut ſunt Imperiale diadema, gladius, ſceptrum, pomum aureum. 5. Turcam quod attinet, non tantùm verbis indicat, verùm facto & ſtylo comprobat, Imperatorem noſtrum eſſe omnium Regum & principum præcipuum & ſummum, ſiquidem hoc modo ad Imp. noſtrum ſcribit: Aus den Potentaten Jeſu der Fürnembſte / vnd zwiſchen dem Geſchlechte Jeſu erwelter Fürnembſter Herr aller Chriſtlichen Völcker. Huc facit, quod Legatis Imperatorum noſtrorum primum locum atrribuat, & ut ſedendo ſua mandata coram ſe exponant, tantummodo iis permittat. *Arum. de jur. pub. diſcurſ.* 1. *p.* 9. ubi nota-

Digitized by Google

attamen addunt legibus vivimus, § *fin. Inſt. quibus modis teſt. infirm. Idem notat. Bald ad lib. 8. C. de ll. ſi. quod ſe ll. ſubmittat princeps, non legem* [illegible] *ſed virtuti principum adſcribendum eſſe.* Quam ob rationem rectè dicitur, *poteſtate legibus ſoluta*, utpote contra jus commune & poſitivum alicui gratiam facere, regalia & privilegia conferre, &c. tum demum Imperatorem uti debere cum majeſtatis, juſtitiæ, æquitatis, ut publicę utilitatis ſive neceſſitatis ratio id requirat, adeò, ut ſi extra hos caſus princeps ea utatur, potius poteſtate ſua abuti videatur. *Gothoſ. Antonii, d. l.*

QUÆSTIO III:

Utrum Imperator noſter præcedentiam & præeminentiam inter omnes Reges & Principes habeat?

Nemo hactenus eſt repertus, qui præcedentiam & prærogativam Imperatoris noſtri in dubium vocare auſus fuit, quam unicus ille *Bodin. lib. 1. de Repub. c. 9.* Ut ergò Bodino & qui Bodinum ſequuntur prærogativa Imperatoris, manifeſtior evadat, fundamentis quam firmiſſimis, eandē confirmabimus. 1. Quia dignioris haberi debet, qui in pari dignitatis gradu antiquior eſt tempore, *l. 2. C. ut dignit. ord. ſervetur, Menoch. conſ. 51. n. 39. Calefatus in tr. de equeſtri dign. n. 91. Bart. in l. 2 § prius. ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* Hinc æquū eſt, & juri conſentaneum ut is, qui prior fuit tempore & diutius ſervitia ſuperiori domino præſtitit, potior etiam ſit in honoribus & privilegiis, *arg. l. 7. in pr. C. de poſtuland. l. 1. & 2. C. de offic. præf. prætor. Decian. Reſponſ. 19. n. 183 & ſeq. Iohan. Fichard. conſ. 77. n. 14. vol. 1.* Atqui Romanum noſtrum Imperium, quod à Carolo Magno ad Germanos translatum, vetuſtiſſimum eſſe, ex eo conſtat, quod olim, Hiſpania, Gallia, Italia, Anglia, &c. Provincię fuerint Romani Imperii, uti antea in th. demonſtratum. Præterea conſtat. *ex Theod. Gothofr. in annotat. ſur. l' Hiſtoire du Roy Charles VI. fol. 588.* Germaniam olim omnium fuiſſe ampliſſimā & ſub ſe habuiſſe, Bohemiam, Poloniam, Hungariam, Daniam, Norvegiā, Sueciam, aliaq; regna & provincias. Ut taceam. Romano-Germanicum Imperium noſtrum duabus illis viſionibus Coloſſi, & quatuor beſtiarum apud Dan. Prophetam adumbrari. 2. Antecedit Imperator noſter omnes Reges & Principes non tantùm vetuſtate, verùm etiam dignitate. Nā non tantùm à terrenis, verùm etiā ab ipſo Chriſto Salvatore noſtro, ipſi Imperatori magnus honor eſt attributus, Multifariè namq;

mul-

multisq; modis Chriſtus, diebus ſuæ carnis Imperium honorare dignatus eſt, dando in ſemetipſo exemplum tanquam Dominus & Magiſter, Romanum Imperium ab omnibus fore honorandum. Honoravit enim Chriſtus Romanum Imperatorem primo mundū hunc ingrediens *duobus modis: primò* in tempore ſui adventus per Cæſarem Auguſtum totum mundum pacificavit, ut per ipſius Domini adventum pax eſſet in univerſa terra, juxta illud: *Orietur in diebus Domini abundantia pacis. Secundò*, quia mox ut natus eſt, cenſui Cæſaris ſe ſubmittit. Deinde, progrediens in hoc mundo *iterum dupliciter* Romanum Imperatorem honoravit: *primò*, quod dederit ei tributum pro ſe & Petro, *Matth.17. ſecundò*, quod nō ſolùm ipſe tributum dederit, verùm etiam Cæſari dari præceperit. 3. Excellit ipſa majeſtas omnes alios Reges & principes auctoritate. Siquidem omnes poteſtates, & Regū & principum, ab Imperatore, uti fonte & capite, de jure communi, fluxerunt. Hinc conſueverat, dum in flore eſſet, Reges & præſides aliis gentibus dare, utpote Judæis, Syris, Parthis, Albanis, Colchis, Iberis, Gallis, Hiſpanis, Germanis, & quæ ſub Germania tunc temporis comprehenſi fuerunt, utpote Bohemis, Ungaris, Polonis, Danis, Suecis, &c. uti & hodie ab Imperatore noſtro tanquam ſummo, Regales & Ducales dignitates petuntur. Exempla habemus in Regibus Bohemiæ, Poloniç, Daniæ, Sueciæ: Ducibus non tantùm Sabaudiæ, Cliviæ, Wirtenburgæ, Munſterbergæ: ſed & Ferrariç, Mantuç, Radriviliis in Ltuania, & aliis, *Marq. Freher. in tr. Petr. de Andl de Imp. Rom.* ubi dicit, quòd hodie plurimi Reges plus de facto, quàm de jure Imperatorem in ſuperiorem non recognoſcant, *pro ut id fuſiſſimè pertractat Vaſq. illuſtr. controv. c. 21. Lupold. Bebenpug. c. 7. circ. finem. Bod. de Repub. l. 1. c. 8.* 4. Excellit Imperator noſter inſigniis gloriam Imperialem decorantibus, ut ſunt Imperiale diadema, gladius, ſceptrum, pomum aureum. 5. Turcam quod attinet, non tantùm verbis indicat, verùm facto & ſtylo comprobat, Imperatorem noſtrum eſſe omnium Regum & principum præcipuum & ſummum, ſiquidem hoc modo ad Imp. noſtrum ſcribit: Aus den Potentaten Jeſu der Fürnembſte / vnd zwiſchen dem Geſchlechte Jeſu erwelter Fürnembſter Herr aller Chriſtlichen Völcker. Huc facit, quod Legatis Imperatorum noſtrorum primum locum atrribuat, & ut ſedendo ſua mandata coram ſe exponant, tantummodo iis permittat. *Arum. de jur. pub. diſcurſ. 1. p. 9.* ubi nota-

tifice accipere minimè neceſſarium ſibi videri dixit, eò quòd Imperii Majeſtatem in ipſis ordinibus eſſe intelligeret. *Bod. d. l. p. 368.* Tertii generis rationes hæ ſunt. 1. Quia experientia teſtatur, faciem Reipub. hodie alteratã & non eſſe talem, qualis olim fuit. Nã olim Imperator pro arbitrio ſuo & quidem ex plenitudine ſuæ poteſtatis leges condidit; hodie cogitur cum aſſenſu ſtatuum Imperii leges univerſales condere, uti probatur ex recepta formula: Als haben wir uns mit den Ständen/und ſie widerumb mit uns nachfolgender maſſen verglichen. Requiritur ergò ad legé univerſalem conſtituendam ab utraq; parte conſenſus de neceſſitate, & concurrunt ſtatus Imperii ad legem univerſalem ferendam, uti ad bellum indicendum & alia publica negotia in Romano Imperio expedienda plurima, nõ ut conſiliarii, ſed quòd habeant illa jura majeſtatis cum Imperatore jam communicata, ita tamen, ut nihilominus Imperator retineat præeminentiã, & illa omnia, quæ utriuſq; partis conſenſu expedita ſuo nomine divulget, executioni mandet, & omnibus & ſingulis ſub pæna, uti ſupra dictũ, imperet, &c. Hinc pro 2. Ita quidã argumentantur: Imperium in quo proceres *parte aliqua* jurium majeſtatis, non ut ſinguli, ſed ut univerſi & quaſi collegiũ aliquod *verè* fruuntur, abſolutè & purè Monarchicum non eſt, ut fatentur omnes: Atqui in Imperio proceres ſive ſtatus parte aliqua jurium Majeſtatis, non ut ſinguli, ſed ut univerſi & quaſi collegium aliquod verè fruuntur, uti ex jure comitiorum & Imperii ordinationibus manifeſtum eſt. Ergò abſolutè Monarchicum non eſt. Et rurſum: Imperium, in quo Imperator in illis ipſis juribus majeſtatis, de quibus proceres participant, nihilominus integrum retinet ſemiſſem, ut Imperii caput & præterea quædam jura majeſtatis ſine procerum collegio ſolus obtinet & exercet, ex Ariſtocratica & Monarchia mixtum eſt. Et rurſum: Id Imperium, quod ad Monarchiam magis propendeat, quam ad Ariſtocratiam, à monarchia tanquam à potiori rectè denominatur: Atqui Imperium noſtrum, magis propendet ad monarchiam quàm ad Ariſtocratiam: Ergo rectè monarchicum appellatur. En tibi aciem ab utroq; latere, quo ergò te vertas habes aciem paratam, cui ergò parti putas jungenda eſſe noſtra vexilla. Priori parti minus tutum exiſtimo, propterea, quod non debeant jura Imperatoris acceſſi & demonſtrari ex legibus Romanis & eo jure, quo Carolus Magnus, quo Otto, & quo

uti-

utriusq; ſucceſſores uſi leguntur, hodie mutata facies Reipub. eſt, & ſunt jura majeſtatis aliqua parte communicata proceribus & ſtatibus Reipub. Romanæ. Quamobrē quod attinet ad argumenta prioris opinionis. ℞. ad 1. Negando, quia hodie ex jure comitiorum & Imperii ordinationibus jura majeſtatis, uti dictum eſt, aliqua ex parte ſunt apud proceres. *Gothofr. Anton. diſp. apolog. de poteſt. Imp. th. 61.* Ad ſecundum argumentum quod attinet, nobis nihil obſtat. Nam & nos dicimus: Invictiſſimum Romanorum Imperatorem MATTHIAM Dominū noſtrum omnium clementiſſimum, cujus majeſtati firmam valetudinem, Imperium florentiſſimum, victoriamq; & felicitatem à Deo animitus precamur, verùm Monarcham eſſe, atq; hoc defendemus conſtantiſſimè. Ad reliqua argumenta, quia hic longum foret ad ſingula reſpondere, in ipſo diſputationis actu, reſpondebimus, hoc tantùm hoc loco addimus, partim in illis committi fallaciā cōſequentię & connexionis, partim committi fallaciam à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter: partim ab inſufficienti enumeratione partiū nulla ratione procedere poſſe. Alteræ parti jungere vexilla, admodū periculoſum eſſe puto, Nam occurrunt, quæ non tantùm manifeſtæ falſitatis, verùm etiam abſurditatis argui poſſunt. Non enim principes omnia jura majeſtatis attraxerunt, ſed quædam adhuc penes ſolum Imperatorem reſident, quædam habet cum ſtatibus dicto modo communicata. Non equidem diffitemur particulas quaſdam majeſtatis in Electores & ordines Imperii translatas eſſe, id quod argumento eſt Monarchiam hodie non amplius puram & abſolutam, ſed Ariſtocratiâ temperatam eſſe. Ad reliqua argumenta Bodini in conflictu diſputationis reſpondebimus. Viſum ergò nobis eſt ad tertiam ſententiam veritati viciniorem abire, quam illam arbitramur, quæ Imperium noſtrum mixtum ſtatuit, ex Monarchia & Ariſtocratia, denominationem verò ejuſdem à monarchia tanquam parte potiore deſumit, quam qui firmiter renuerit, difficultatibus illis, ex opinionibus reliquis fluitantibus minimè onerabitur vel premetur.

QUÆSTIO II.

Vtrum ut olim ita hodie princeps ſit ſolutus legibus?

In hac quæſtione extra controverſiam poſitum eſſe nemo ſanę mentis negabit, ut divino, naturali & gentiū jure, ſic & legib. Imperii, quæ cum ipſa majeſtate conjunctæ ſunt, eamq; immediatè concer-

nunt & conſtituunt, ſive tacitè ſive expreſsè principi datæ ſunt & illum obligatum fuiſſe principem & etiamnum hodie teneri. [illegible] *Anton. diſp. de poteſt. Imp. th. 10.* Nam divinas leges, quod attinet, [illegible] re, ſi perrumpere aut quovis modo labefactare quiſpiam tentaret, divinæ majeſtatis reus erit. Siquidem qui poteſtatem a Deo ſibi habet commiſſam, Dei ſubditus eſt, Deum ſuperiorem agnoſcit. [illegible] ra igitur & ſcorto famoſo magis, quam Auguſta digna vox Juliæ ad privignum Antonium Caracallam, *ſi libet, licet*: an neſcis te Imperatorem eſſe & leges dare, non accipere. Præterea jure naturæ Principem ſemper obligatum fuiſſe, nullum eſt dubium. Siquidem Dei jus naturæ lex eſt. Niſi crudelia Herodis Judæorum Regis in tres filios, Neronis in matrem ac uxorem, trium Ptolomæorum, quorum primus fratrē, ſecundus matrem, tertius Patrem interemit, Parricidia, niſi nefaria Caracallæ & Tiberii fratricidia, niſi deteſtandam Caligulæ cum ſororibus, ac Neronis cum Matre libidinem, niſi Auguſti, Tiberii, Vitellii, Titi Veſpaſiani ſodomiam approbare & per conſequens principes olim, ſtupra, inceſtus, furta cædes, & ſimilia ex illicitis natura & moribus licita feciſſe, affirmare velimus. [illegible] gentium jure, unde obligationes pacta & conventiones oriuntur, principem alligatum fuiſſe certū eſt. Ad hoc & ipſa natura & honeſtas principes impellit. Siquidem naturę nihil magis conſentaneum, nihil dignitati magis conveniens, quā quæ placuerunt ſervare, [illegible] cū ſui detrimento. Hinc dubio omni caret teneri principē illis legibus, ad quarum obſervationem publica cum ſtatibus Imperii ſua conventione ſe devinxit. Sic omnes Principes, Imperatores & Reges conditionibus, quib. ad Imperium vel Regnum evecti ſunt ex conventione quadam, ſi non expreſſa, attamen tacita, quæ ex æquo omnes mortales illigat, obſtringuntur, nec ullus, niſi per tyrannidem Imperiū ſive regnum invaſerit, ſine certis conditionib. ſaltē illis, quæ ex communi bene imperandi ſive regnandi natura dependent, ad Imperium ſive Regnum adſcendit. Proinde cum nemo principum unquam illis ſupra dictis legibus fuerit ſolutus, nullo modo Ulpianus, *l. 31. ff. de ll.* illas intelligere potuit. Status ergò controverſiæ tempore JCti Ulpiani fuit hic. Utrum princeps ſit ſolutus legibus poſitivis & merè civilibus: ad hunc ſtatum *JCtus in l. 31. ff. de ll.* [illegible] Hinc jam quæſtio oritur: *Utrum ut olim ita & hodie princeps ſit legib. ſolutus*

In qua quæſtione ut affirmativam amplectamur, his movemur rationibus: 1. Quia quæcunq; jure Romano Imperatoribus conceſſa, nec expreſsè vel tacitè adempta, illis etiamnũ gaudent & fruuntur, *arg. l. 32. in fin. C. de Appell. l. 27. de leg. 3. l. 26. 27. & 28. ff. de ll.* Atqui Imperatorib. poteſtas legibus ſoluta eſt conceſſa, *§ l. 31. ff. de ll. l. 23. de leg. 3. fin. Inſt. Quibus modis teſt. infirm. Nov. 105. c. 2. in fin.* Ergò. &c. 2. Quia Imperator noſter fruitur plenitudine poteſtatis. *A. B. in præfat. circ. finem. t. 2. in pr. tit. 8. tit. 15 in fin. & 16. R. A. de An. 1495. de pace pub. rubr.* von Sachen/ ſo ſich vor dieſem Landtfrieden begeben/ *ib.* von Römiſcher Königlicher Macht vnnd Vollkommenheit/ꝛc. *de An.* 1544. § Als wir aber. *ib.* Aus vnſern Käyſerlichen/ꝛc. 3. Quia privilegia concedit, *§ ſed quod principi, Inſt. de I. N. G. & C.* 4. Quia reſcriptis ſuis ex certa ſcientia juri communi merè poſitivo derogare & legis gratiam facere poteſt, *arg. l. 7. C. de precib. Imp. offer.* exempla ſunt in promptu, quod princeps aliquibus gratiam fecit, obſtantè etiam jure communi. *Vide Zaſ. ad l. princeps, n. 12. in fin. Gail. 1. obſ. 14. n. 6.* 5. Quia poteſt princeps Dominium transferre nuda voluntate citra traditionẽ, *l. 20. C. de pact. l. 15. C. de rei vind. l. 6. C. de hered. vel act. vend. Gail. 2. obſ. 55. in pr. junct. n. 6. Hartm. Piſt. 2. q. 2. 9. n. 26.* 6. Quia in actionibus quas gerit, juris ſolemnia obſervare non tenetur, *arg. l. 14. § 1. de manumiſſ. l. 3 C. de teſtam l. 34. C. de donat. l. penult. C. de donat. inter vir. & uxor. l. ult in fin. C. de quadr. præſcript. Gail. 1. obſ. 42. n. 1. 2. & 3. obſ. 87. n. 6.* 7. Non eſt ſubjectus legibus poſitivis, ſed ſupra leges eſt & Dominus legum. *Vide Goth. Anton. d. l.* Concludimus ergò Imperatorem legibus poſitivis & merè civilibus, vel à ſe vel ab aliis latis *civiliter* nullo modo teneri. Quod ſi ergò à ſe vel ab anteceſſoribus vel etiam à ſtatibus leges eſſent latæ, illis, uti dictum eſt, non tenetur. Quo fit ut nec privilegia neq; leges, principe mortuo, vim ſuam ac robur retineant, niſi ſucceſſorũ auctoritate confirmentur, vel tacito conſenſu approbentur. Hinc Impp. & Reges beneficia Electoribus, principibus & ſtatibus Imperii tributa, prius renovare conſueverunt. *Dixi civiliter.* Nam ſi de naturali ratione & æquitate quæras, aliud reſpondendum. Siquidem ipſa honeſtas requirit ſervare leges, quas aliis præſcripſit. Decet enim tantã Majeſtatẽ eas ſervare leges, quibus ipſe ſolutus eſſe videtur *l. ex imperfecto, 23. ff. de legat. 3.* ut digna vox ſit majeſtate regnantis legibus alligatum ſe principem profiteri, *l. 4. C. de ll.* Licet enim reſcripſerunt Severus & Anton. legibus ſoluti ſumus; attamen

attamen addunt legibus vivimus, § *fin. Inſt. quibus modis teſt. infirm.* Idem *notat. Bald. ad lib. 8. C. de ll. ſc. quod ſe ll. ſubmittat princeps, non legum effic... ſed virtuti principum adſcribendum eſſe.* Quam ob rationem rectè dicitur, *poteſtate legibus ſoluta*, utpote contra jus commune & poſitivum alicui gratiam facere, regalia & privilegia conferre, &c. tum demum Imperatorem uti debere cum majeſtatis, juſtitiæ, æquitatis, ut publicę utilitatis ſive neceſſitatis ratio id requirat, adeò, ut ſi extra hos caſus princeps ea utatur, potius poteſtate ſua abuti videatur. *Gothoſ. Antonii, d. l.*

QUÆSTIO III:

Vtrum Imperator noſter præcedentiam & præeminentiam inter omnes Reges & Principes habeat?

Nemo hactenus eſt repertus, qui præcedentiam & prærogativam Imperatoris noſtri in dubium vocare auſus fuit, quam unicus ille *Bodin. lib. 1. de Repub. c. 9.* Ut ergò Bodino & qui Bodinum ſequuntur prærogativa Imperatoris, manifeſtior evadat, fundamentis quam firmiſſimis, eandē confirmabimus. 1. Quia dignioris haberi debet, qui in pari dignitatiș gradu antiquior eſt tempore, *l. 2. C. ut dignit. ord. ſervetur, Menoch. conſ. 51. n. 39. Caleſatus in tr. de equeſtri dign. n. 91. Bart. in l. 2 § prius, ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* Hinc æquū eſt, & juri conſentaneum ut is, qui prior fuit tempore & diutius ſervitia ſuperiori domino præſtitit, potior etiam ſit in honoribus & privilegiis, *arg. l. 7. in pr. C. de poſtuland. l. 1. & 2. C. de offic. præf. prætor. Decian. Reſponſ. 19. n. 183 & ſeq. Iohan. Fichard. conſ. 77. n. 14. vol. 1.* Atqui Romanum noſtrum Imperium, quod à Carolo Magno ad Germanos translatum, vetuſtiſſimum eſſe, ex eo conſtat, quod olim, Hiſpania, Gallia, Italia, Anglia, &c. Provincię fuerint Romani Imperii, uti antea in th. demonſtratum. Præterea conſtat. *ex Theod. Gothofr. in annotat. ſur. l' Hiſtoire du Roy Charles VI. fol. 188.* Germaniam olim omnium fuiſſe ampliſſimā & ſub ſe habuiſſe, Bohemiam, Poloniam, Hungariam, Daniam, Norvegiā, Sueciam, aliaque regna & provincias. Ut taceam. Romano-Germanicum Imperium noſtrum duabus illis viſionibus Coloſſi, & quatuor beſtiarum apud Dan. Prophetam adumbrari. 2. Antecedit Imperator noſter omnes Reges & Principes non tantùm vetuſtate, verùm etiam dignitate. Nā non tantùm à terrenis, verùm etiā ab ipſo Chriſto Salvatore noſtro, ipſi Imperatori magnus honor eſt attributus. Multifariè namque mul-

multisq; modis Chriſtus, diebus ſuæ carnis Imperium honorare dignatus eſt, dando in ſemetipſo exemplum tanquam Dominus & Magiſter, Romanum Imperium ab omnibus fore honorandum. Honoravit enim Chriſtus Romanum Imperatorem primo mundũ hunc ingrediens *duobus modis*: *primo* in tempore ſui adventus per Cæſarem Auguſtum totum mundum pacificavit, ut per ipſius Domini adventum pax eſſet in univerſa terra, juxta illud: *Orietur in diebus Domini abundantia pacis. Secundo*, quia mox ut natus eſt, cenſui Cæſaris ſe ſubmittit. Deinde, progrediens in hoc mundo *iterum dupliciter* Romanum Imperatorem honoravit: *primò*, quod dederit ei tributum pro ſe & Petro, *Matth.* 17 *ſecundò*, quod nō ſolùm ipſe tributum dederit, verùm etiam Cæſari dari præceperit. 3. Excellit ipſa majeſtas omnes alios Reges & principes auctoritate. Siquidem omnes poteſtates, & Regũ & principum, ab Imperatore, uti fonte & capite, de jure communi, fluxerunt. Hinc conſueverat, dum in flore eſſet, Reges & præſides aliis gentibus dare, utpote Judæis, Syris, Parthis, Albanis, Colchis, Iberis, Gallis, Hiſpanis, Germanis, & quæ ſub Germania tunc temporis comprehenſi fuerunt, utpote. Bohemis, Ungaris, Polonis, Danis, Suecis, &c. uti & hodie ab Imperatore noſtro tanquam ſummo, Regales & Ducales dignitates petuntur. Exempla habemus in Regibus Bohemiæ, Poloniç, Daniæ, Sueciæ: Ducibus non tantùm Sabaudiæ, Cliviæ, Wirtenburgæ, Munſterbergæ: ſed & Ferrariç, Mantuç, Radriviliis in Lituania, & aliis, *Marq. Freher. in tr. Petr. de Andl de Imp. Rom.* ubi dicit, quòd hodie plurimi Reges plus de facto, quàm de jure Imperatorem in ſuperiorem non recognoſcant, *pro ut id fuſiſſimè pertractat Vaſq. illuſtr. controv. c.* 21. *Lupold, Bebenpug. c.* 7. *circ. finem. Bod. de Repub. l.* 1. *c.* 8. 4. Excellit Imperator noſter inſigniis gloriam Imperialem decorantibus, ut ſunt Imperiale diadema, gladius, ſceptrum, pomum aureum. 5. Turcam quod attinet, non tantùm verbis indicat, verùm facto & ſtylo comprobat, Imperatorem noſtrum eſſe omnium Regum & principum præcipuum & ſummum, ſiquidem hoc modo ad Imp. noſtrum ſcribit: Aus den Potentaten Jeſu der Fürnembſte / vnd zwiſchen dem Geſchlechte Jeſu erwelter Fürnembſter Herr aller Chriſtlichen Völcker. Huc facit, quod Legatis Imperatorum noſtrorum primum locum atrribuat, & ut ſedendo ſua mandata coram ſe exponant, tantummodo iis permittat. *Arum. de jur. pub. diſcurſ.* 1. *p.* 9. ubi nota-

mento. 3. Inter facta ratione officii celebrata & inter ea, quæ Imp. officium omne excedunt. Quibus diſtinctionibus præmiſſis dicimus; Imperatorem facta ſui Anteceſſoris ſervare & approbare debere, dummodo ea nō fuerint repugnantia vel juri naturæ, vel juri gentium, vel conſuetudini, vel officio ſuo, vel admodum ſint Reipub. incommodo. Et ea ratione nullo modo diſtinguo, ſive Electione, ſive ſucceſſione Imperator vel princeps ſit, *c.1.de probat.c. Quia juxta,16.q.1.* Quod ſi ergò factum vel obligatio ab Anteceſſore præſtita concernat, vel jus naturæ, vel gentium, vel etiam utilitatem & commodum Reipub. vel proprium Imperatoris officium, nullo modo à Succeſſore poteſt irrita fieri, propterea, quod omnes æquè legibus naturæ & gentium adſtricti ſimus: Item quod dignitas Reipub. non moriatur, *Nov.81.c. illud quoq;*, ſed ſemper duret. *Buxtorff in A. B. Concl. 37.lit.c.* & quod in tali caſu non tam princeps, quàm ipſum Imperium contraxiſſe intelligatur. Item quod officium nemini debeat eſſe damnoſum.

QUÆSTIO V.

Vtrum vivente adhuc Imperatore Rex Romanorum eligi poſſit?

Hæc quæſtio maximè fuit controverſa, *Ann.* 1530. Inter Carolum V. & ſtatus Imperii, quo tempore Carolus V. fratrem ſuum Ferdinandum Regem Romanorum deſignavit. Nitebatur Carolus V. exemplis ſuorum Anteceſſorum. Nam conſtat ex Hiſtoricis Conradum I. Henricum Aucupem Regem Romanorum deſignaſſe. Sic Otto I. deſignavit Ottonem II. filium ſuum, & Henricus II. deſignavit Conradum II. Quibus exemplis motus Imp. Carol. V. convocavit Electores & voluit, ut Ferdinandus Rex Romanorum eligeretur. Contrà verò ſtatus Imp. oppoſuerunt Imperatori. 1. Quod hoc eſſet contrà *Aur. Bull. t.2.§* wann es auch darzu kommen ſolte. 2. Quod jus intimandi in puncto electionis Romani Imperatoris non pertineat ad Imperatorem, ſed ad electores. Verùm ut ut ſit, tandem Imperatoris ſententia prævaluit, poſſe creari Regem vivo Imperatore hac tamen reſervatione, ne ſuo, ſed Cæſaris tantùm nomine Rempub. adminiſtraret, nec ullam ſibi poteſtatem arrogaret, vel in principes, vel Imperii ordines, qui ei etiam nulla ratione teneantur, niſi poſt mortem Imperatoris: *Cujus tranſactionis capita, vide apud Schleid. lib. 8.f.213.*

QUÆSTIO VI.

Vtrum à ſententia Imperatoris licitè provocari poßit & debeat?

Non deſunt, qui dicunt, à ſummo etiam ſolio nonnunquam procedere iniquitatem & injuſtum judicium, proinde ab Imperatore malè informato ad melius informandum, vel ab Imperatore ad Imperatorem adjunctis principibus, appellari poſſe.

Verùm cum olim à præfectis prætorio nulla recipiebatur appellatio, & hodie ab electoribus Saxoniæ & Brandeburgico ex ſingulari privilegio, appellare nefas ſit, quis tàm hebes eſt, ut à Cæſare putet appellandum? Lex enim quamvis dura, attamen ferenda. At cum ſententia Principis. At cum ſententia ab Imperatore partibus omnibus conſtitutis lata, non ſolum illi cauſæ, pro qua introducta eſt, ſed omnibus ſimilibus lex ſit: quisquæſo erit, qui licitè poſſe ab Imperatore provocari putet? Cum enim in Cæſare ſumma ſit poteſtas, ſummaq; authoritatis plenitudo, nihil eſt, quod adjunctis principibus authoritatis accedat: quoniam neq; ſummo adjici quicquam poteſt, neq; plenum effici poteſt plenius. At qui provocat, quaſi ſuperiorem appellat, qui latam contra ſe ſententiam corripiat, qua in re duplici temeritate Majeſtatem lædit Imperialem. Nam & ſuperiorem nititur aſſignare ei, qui omnibus principibus eſt ſuperior: & iniquitatem illi adſcribit, quem ſemper æquum, juſtumq; imò ſanctum & ſacratiſſimum reputare debemus. Quapropter non immeritò, qui talia tentant, non ſolùm prohibendi ſunt, ſed etiam debitis pænis atq; animadverſionibus coërcendi. Et quamvis à ſummo ſolio nonnunquam procedat iniquitas; non tamen idcircò locus eſt appellationi, cum nemo ſit ut judex, qui Cæſaris ſententiam examinare valeat. Utilius proinde eſt Reipub. ad extinguendas lites, paucis injuſtè oppreſſis appellationis beneficium denegare, quàm multis calumniantibus, poſtquam juſtè damnati fuerint, querelarum januas aperire. Cùm & rariſſimi ſint, qui ſe juſtè reputent damnatos, ſemperq; minus malum tolerandum ſit, ut evitetur majus. Nam ubi ſemper licitum appellare; ibi quoq; lites ſine fine reperiuntur: ibi ſunt inimicitiæ, ibi contentiones, ibi nova ſcandala. Rectè ergò capitali fraude illum teneri diximus diſput. præced. th. 31. qui ſciens prudensvè à ſententia Imperatoris appellare auſus fuerit.

QUÆ-

QUÆSTIO VII.

Vtrum Imperator cum Camera in juriſdictione imperii concurrat?

Judicium Cameræ à Maximiliano I. Imp. *An.* 1495. in Comitiis Wormat. cum conſilio ſtatuum Imperii potiſſimum ob hanc cauſam inſtitutum & certis privilegiis munitum, ut Impp. & eorum aula der Reichs Hoff Rath moleſtiarum judicialium mole indies magis magisq; accumulatoriè aliquatenus ſublevaretur, pax publica conſervatur, & juſtitiæ adminiſtratio in Imperio tanto expeditior & plenior haberetur: minimè verò, ut per illius curię conſtitutioné atq; confirmationem judicum Cameralium ſibi in juriſdictione Imperii vel etiam in minimo præjudicatum atq; detractum voluerint. Nó tamen deſunt, qui id affirmant & ſententiam ſuam hiſce potiſſimum rationibus muniũnt. 1. à natura exceptionis. Quod reſervatio in in uno, cenſeatur abdicatio aliorũ, *l. quaſitum*, 17. § *idem reſpondit*. 42. *ibi nam hæc, ff. de inſtr. vel inſtrum. legat. & l. cum prætor*, 12. *ff. de judic.* Atqui Imp. cauſas majorum feudorum Imperii ſuæ juriſdictioni tantùm reſervavit. *Ord. Cam. p.* 2. *t.* 7. *Ergò, &c.* Conſtat enim, quod in ſpecie de jure regulari detrahitur ejuſmodi eſſe, ut hujus rationem in detractis ſequi non poſſimus. 2. à natura conventionis. Quia juriſdictio Cameræ non ſimpliciter mandata, ſed per viam contractus ultrò citroq; obligatorii inter Cæſarem & ordines Imperii, *Ordin. Cam. part.* 3. *cap.* 54. *ibi.* Solches alles vnnd jedes/ꝛc. Atqui juriſdictio ex conventione data non cumulativè, ſed privativè tributa intelligitur. *Schrad. de feud. par.* 10. *ſect.* 2. *nu.* 72. *& ſect.* 1. *n.* 131. 133. *&* 135. *Roſenthal. de feud. c.* 12. *n.* 34. *Informatio Donawertenſis part.* 1. *fol.* 150. *Auctor.* des gründlichen Vnterrichts *fol.* 56. 3. A natura ſubrogati. Quia ſubrogatum ſapit naturá ejus in cujus locum ſubſtituitur, *l. ſi ex lapidicinis de jur. dot. & l. ſi ipſa de eo, quod metus cauſa, & l. ſi donatæ res*, § *ſi ſponſus de donat. inter vir. & uxor.* & fruitur ſubrogatum omnibus privilegiis ejus in cujus locum ſubrogatur. *Menoch. conſ* 99. *num.* 48. & dicitur fieri ſubrogatio cum omnibus qualitatibus, *Burſat. conſ.* 302. *nu.* 51. Atqui Camera ſubrogata in locum principis, & dicitur Imperatoris perſonam repræſentare, *Mynſ. obſ.* 5. *cent.* 4. *Schwanman. pract. obſerv.* 25. *nu.* 18. *Gail. obſ.* 29. *nu.* 2. Hinc vocatur Conſiſtorium principis. *Ordin. An.* 1555. *in pr.* ein Ordnung des Käyſerlichen Cammergerichts auffgerichtet. ꝛc. *An.* 1500. *tit.* Ob jemand den Fridebrecheren/ § darumb *ibi* vnſer Königlich Cammergericht. R. A. zu

Digitized by Google

Speyer *An.*1557.*in pr.* & paulò pòſt, das Käyſerliche Cammergericht/ & pluribus in locis. 4. à fine inſtitutionis Cameræ. Finis n. Cameræ eſt, ut cives Imperii abſq; ambâgibus jus ſuum celerius conſequantur, quàm ſi magno & temporis & ſumptuum diſpendio aulam Cæſaris ſequi cogantur. *Ord. Cam. Worm. Ann.*1495.*in pr. ibi* Erbar vnnd fürderlich Recht. *Ordinat. Regimenti Auguſti, Ann.*1500.*in pr. tit.* Maximil. *Item in Ordin. Regimenti. Wormat. Ann.*1521 *Item Ord. Cam. Carol. V. An.*1521.*in pr.* R. A. *Auguſti, An.*1566. § Nach dem der gemeine frieden/ꝛc. Quod ſi autem in omni contentioſa juriſdict. aulæ Cæſareæ cum Camera eſſet concurſus, nulla eſſet vel Cæſari & conſiliaris, vel etiam partibus à ſumptibus & viæ laboribus ſublevatio, ſed illud magis conſecuturum videretur, ut principes & Imperii ordines, graviori quin imò duplici onere tàm ſuſtentandæ Cameræ, quàm ſubeundis crebris ex aula emiſſis delegationibus gravarentur. 5. à vi verborum præciſorum. Daß dem Cammergericht ſein freyer/ſtarcker Lauff gelaſſen werden ſolle. *Ord. Cam. part.*2.*t.*35.& 27.*Schrad. de feud. part.*10.*ſect.*2.*n.* [illegible]. Quia ſunt verba imperantia, quæ ejus dicuntur efficaciæ, ut exceptiones omnes & ſic omnem præventionem excludant. 6 Quia dicitur ſummum & ultimum Imperii judicium. *Inform. Donawerdenſ. part.*1.*fol.*134. Atqui cum nec ſuperiorem nec ejuſdem poteſtatis ſocium habeat, ſequitur non eſſe aliquod concurrens judicium cum Camera. 7. Quia à ſententiis judicii Rotweilenſis, non ad Imp. ſed ad Cameram appellandum eſt. *Ord. n. Rotw. part.*3.*t.*17.*in pr. Gail. lib.*1.*obſer.*119. R. A. zu Speyer/ *An.*1570. § vnd nachdem daher. *Ord. Cam. part.*2.*t.*29.*in pr.* Quin imò ſententias à Commiſſariis Cæſaris latas Camera exequitur, *Ord. Cam. part.*2.*t.*8. § vnd ſo das Vrtheil/ꝛc. præjudicia referuntur à *Gail.*1 *obſ.*121.*n.*3. Item cum appellatum a ſententia interlocutoria à Commiſſariis Cęſaris, appellatio in Camera recepta. *Tilem. de Benign. obſ. Cam.*8.*nu.*42. Ergò Camera vel eſt Cæſare ſuperior vel par. 8. Quod in ſpecie violatę pacis publicæ ſolummodo fiat mentio concurſus Cæſaris cum Camera. *Ord. Cam. part.*2.*t.*9. § So jemand in verbis: durch die Käyſerliche Mayeſtet. Et eodem § ibi. So vnnd auch der/ꝛc. § vnnd ob es ſich ſchon zu trüge/ & §. *ſeq.* durch die Käyſerliche Mayeſt. Et verſ. vnnd neben ſolchem/ꝛc. & aliis locis quàm plurimis: ineptè verò toties exprimeretur & repeteretur hic caſus, ſi in aliis etiam Imperator cum Camera concurreret. 9. Quia in omnibus cauſis, quæ vel per viam ſimplicis quærelæ, vel per viam appella-

tio-

tionis ab ordinariis judiciis ſub Camera conſtitutis ad Cameram pertinent, ſolius tantùm Cameræ fit mentio, nuſquam verò Cæſaris, quod non fuiſſet prætermiſſum, ſi de reſervanda Imperatoris concurrente in omnibus cum Camera juriſdictione voluntas fuiſſet. 10. Quod quis non poſſit reſervare & retinere ſibi, quod nunquam habuit. Cum nō entis nullæ ſint qualitates. Atqui ſolum Imperatorē juriſdictionem Cameræ in ſua manu non habuiſſe conſtat, quod ab initio Cameræ judicium ſit cum conſilio & conſenſu conſtitutum, & quod etiamnum in locum diſcedentium alii cum conſenſu principum & ordinum ſubſtituantur, eorumq́; ſalaria à principibus conjunctim ſolvantur, ut patet *ex Ord.Cam.tit.* Wie daß Cammergericht mit Richtern / ꝛc.

Verùm Imperatorem ordinariam Juriſdictionem, Cameræ non privativè, ſed cumulativè conceſſiſſe defendimus hiſce rationibus. 1. Quia conceſſio juriſdictionis privativa, eſt quædam exemptio, quendā concedentis diſtrictui eximens, quę ſanè non magis generali diſpoſitione interceſſiſſe præſumitur, quàm diminutio Regiæ poteſtatis exinde ebulliens. 2. Quia exemptio jure extraordinario venit, quo princeps in dubio uti non præſumitur. *Heig.2.q.40.n.*114. Hinc eam prætendenti probatio incumbit. *Knich. de jur. Terr c.5.nu.*153. 3. Quia omnis poteſtas publica atq; conſequenter, juriſdictionalis præeminentia, oſſibus Imperatoris ita tenaciter inhæret, ut nullo modo & nulla ratione poſſit ab Imp. ſeparari, & licet à ſummo principe in omnes Imperii ſtatus regalia & dignitates dependeant: non tamen credibile eſt, principem ita omnes dignitatis fontes derivaſſe forâs, ut nihil penes ipſum remanſerit, *Knich de jur Territ.c.1 n.*318. cum ille quo ad juriſdictionalia & alias poteſtates ſit veluti mare, quod neq; augetur, neq; minuitur. *Paurmeiſt. de juriſd. lib.2.c.4.n.*23. 4. Quia conceſſio cum tranſlatione omnis Imperii ac poteſtatis & cum omni jure accipienda eſt de ſimilibus expreſſorum, & excluſivè tantùm quoad tertium non verò quoad ipſum concedentem, *Knich. d.cap.1.nu.317.& C.2.num.11.& c.3.num.305.& ſeqq.tract.de jur.Territor.* Principis ſiquidem concedentis perſona & auctoritas in quibuſcunq; etiam conceſſionibus ſemper intelligitur excepta. *Arum. diſp.pand.2.th.2.q.4. Knichen. d.l.c.3.* 5. Quia omninò contrarium eſt Regiæ Majeſtati: ut & principali dignitati, hominibus ſub ejus univer-

ver-

Digitized by Google

verſali principatu ac intra limites ſui territorii im bezirck der Landesfürſtlichen Obrigkeit exiſtentibus, non poſſe imperare, neq; querelas ac rogationes ad eum à quocunq; territoriali liberè deferri. *Cov. var. q. pract.* 4. *n.* 1. 6. Quod conceſſa juriſdictione non ſimul veniat territorium. *Knich. c.* 1. *nu.* 180. *de jur. territor.* ſiquidem minus eſt, data etiam juriſdictione privativè eſſe exemptum juriſdictioni, quàm eſſe extra territorium ſeu diſtrictum, juriſdictionem privativè concedentis. *Matth. Steph.* 2. *p.* 1. *c.* 7. *nu.* 27. *Knich. d. l.* Ad argumenta in contrarium oppoſita, quod attinet, ℞. ad 1. Quod cauſæ Ducatuum & Comitatuũ non excipiantur à generali Imperatoris juriſdictione, ſed tantùm à concurrente Cameræ conceſſa juriſdictione. Non ergò Cæſaris univerſalem, ſed Cameræ limitatam juris reddendi poteſtatem reſtringunt. Quare cum exceptio omnis de regula cenſeatur, & hoc loco cauſæ Ducatuum, uti dictum eſt, non excipiantur ab univerſali Imperatoris juriſdictione, ſed à concurrente cum Camera juriſdictione, manifeſtum eſt reſervationem cauſarum ducatuum & comitatuum, non eſſe abdicationem cæterorum. Neq; negotium nobis faceſſit argumentum à vi prætenſi contractus deſumptum. Negamus enim remiſſionem ac conſenſum Cæſaris pro forma judicii Cameræ cum ordinibus Imperii habitum, de quo tamen plurimi adhuc controvertunt. *Paurm. c.* 5. *n.* 18. *l.* 2. cum contractu ſynallactico aliquid habere commune. Et ſi vel maximè admitteremus per contractum juriſdictionem Cameræ ab Imp. collatam eſſe, id tamen ad fulciendam contrariam ſententiam parum faceret, cùm hoc ſit contra naturam juriſdictionis & poteſtatem transferentis, uti paulò ante in rationibus decidendi dictum. Ad tertium ℞. Committi in eo fallá à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Non enim per omnia ſimpliciter & indefinitè, vel generaliter & univerſaliter abſolutè in omnibus Camera eſt ſubrogata, ſed tantùm ſecundum quid & quidem in favorem Imperatoris, uti antea in initio quæſtionis dictum eſt. Porrò ex repræſentatione & appellatione judicii Cæſaris, nihil aliud colligi poteſt, quàm quod Imp. concurrat cum ea in juriſdictione, ita ut præventio ultro citroq; locum habeat. Ad 4. Negamus omninò concurſum juriſdictionis aulicæ cum Camera contrarium inducere effectum. Nam hac ratione expeditiùs & commodiùs cives Imperii jus ſuum conſequi poſſe, res ipſa oſtendit, quia ſi privativè

vativè conceſſa eſſet juriſdictio Cameræ, propter multitudinem cauſarum; lites in Camera eſſent innumerabiles, cum verò in arbitrio poſitum ſit, utrubi lites introducere velint, minori quoq; ſumptu, aulæ, quàm Cameræ viciniores litigare poſſunt. Ad 5. ℞. Quod vis verborum præciſorum non inducat generalem renunciationem & abdicationem totius juriſdictionis Cæſareæ, ſed tantùm avocationem & ſuſpenſionem litium impediat, & cauſarum in Camera inchoatarum impedimentum prohibeat. Ad 6. ℞. Quod ſummum dicatur non in comparatione ad aulam Imp. ſed in comparatione cum judicio Rotweilenſi, & aliis principum, & ordinum judiciis ſolemnibus. Ad 7. ℞. Committi in eo fallaciam à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Non enim ſequitur permiſſum eſt à judicio Cæſareo Rotweilenſi appellari ad Cameram. Ergò Camera eſt Cæſare ſuperior vel par. Oſtenſum enim eſt, quicquid Cameræ conceſſum, id non abdicativè, ſed communicativè conceſſum eſſe, quod ergò à judicio Rotweilenſi ad Cameram appellandum, non ſit extinguendæ juriſdictionis Cæſareæ, ſed aulæ à multitudine litium ſublevandæ cauſa. Proinde Cameræ executio ſententiarum à Commiſſariis vigore ordinationis datis conceſſa cumulativè & non privativè intelligenda eſt, ex fundamentis antea dictis. Quod verò pro octava dubitandi ratione adferebatur; noſtram ſententiam non remoratur. Satis enim expreſsè dicuntur, quæ vel à lege, ratione & conjecturis interpretationem ſumunt. *Socin. conſ. 136. n. 19. lib. 1. Menoch. de præſumt. lib. 3. præſumpt. 134. nu. 36.* Et ſatis expreſsè cautum dicitur, in quo eadem ratio reperitur. *Bald. Conſ. 433. in fin.* Quæ enim nexus rationis conjungit, diſpoſitio juris non ſeparat. *Decian. Conſ. 111. n.* 10. Etſi enim Imp. Cameræ concurſum in cauſis fractæ pacis nominatim conceſſit, nihil tamen de juris communis generali diſpoſitione, qua juriſdictio omnis cumulativè non privativè conceſſa intelligitur mutavit, ſed ſe cum ea conformare voluiſſe cenſetur. *Menoch. conſ. 357. num.* 28. Ad 9. Idem ℞. quod videlicet vacanea ſit expreſſio eorum, quæ tacitè inſunt diſpoſitioni. *Menoch. conſ. 922. nu. 12.* Cum igitur, ut antea ſatis demonſtratum, ex natura tributæ juriſdictionis, ipſo jure concurſus Cæſari cum Camera generaliter reſervatus ſit, ſpeciali expreſſione in ſingulis opus non fuit. Nec omiſſa dicuntur, quæ ſunt expreſſis ſimilia & eandem habent rationem, *Me-*

Digitized by Google

Knich.de iur.Territor.c.1.n. 2. Siquidem præeminentia dignitatis ex ſubditorum dignitate cognoſcatur *d.c.1.n.*4. Hinc in omnibus inveſtituris imperii clauſula ſalvatoria inſeritur. Dem Heiligen Reich vnd menniglich an ſeinen Rechten vnnachtheilig. *Matth.Steph.p.1.c.1.* Hinc fidelitas & obedientia Imperatori debita in quolibet juramento ac homagio excepta præſumitur *c.imperialē,§.fin.& ibid.Dd.de prohib.feud.al. per Frid.* Idcircò mediatos Imperii, ſive teſtimonii, ſive litis cauſa, abſq; omni juris ſubſidio ex qualibet provincia Imperii evocare, illisq; mandare atq; inhibere ſolet. *Steph.d.c.1.n.2.& 14 & c.3.nu.2.Gail.1.obſ.95.n.16.& obſ.98.n.2.* Sic etiam monitoria & bannimenta in territoriis ſtatuum affigi & publicari, citra ullam eorum requiſitionem, videmus. Quin imò ſtatus mandatis compulſatoriis ſine clauſula & interdum quoq; cum comminatione ad ſiſtendum ſubditos commiſſariis, atq; adeo in iſtorum ſtatuum territoriis, qui gaudent privilegio ab iis in totum non provcandi, adacti ſunt. *ut notat Matt.Steph.de juriſd.2.p.1.c.3.* Ut ita nullo modo dubium, quin Imp. cum ſtatibus Imperii in juriſdictione concurrat.

QUÆSIO IX.

Utrum totaliter exempti aliquo jure ſe tueri poſſint?

Tria eſſe exemptionum genera ex Paurmeiſtero *lib.2.cap.4.* & aliis Politicis conſtat. *Unum* genus eorum eſt, qui ſe non tantùm quoad onera & contributiones, verùm etiam quoad ſuperioritatem totaliter & plenariè Imp. Romano exemerunt, *de quibus vide Bod. lib.1. de Repub.c.9.& Mart.de iuriſd.p.1.c.26.Cluten.Syll.rer.quotid.th.10.& ſeqq.* Cujus exemptionis exempla aliquot de *Francia, Hiſpania, Italia, Dania, &c* ſupra in theſibus poſuimus: quibus, ut hæc exemptio magis innoteſcat, ſequentia breviter addemus. Nam *Venetiarum urbs* antiquitus etiam Imp. Rom. paruit, *uti conſtat ex Hiſtoricis*; ſiquidem *Conrad. Badoarius Dux Venetorum à Conrado Imp.* jus ſignandæ monetæ accepit. *Volateran.4, Geograph.* Sic *Sebaſtian.Cianus,* ornamentis regiis *a Barbaroſſa* ſeſe indui paſſus eſt. *Contaren.lib.2. de Repub. Venet.* Quod verò ævo Caroli M. libertatem adepta ſit, *refert Carol. Sigon.de Regn. Italiæ lib.4. & Muſcorn. de iuriſd nu.*129. Cum ergò privlegiorum conceſſio juriſdictionem & imperium arguat, ſequitur Venetos Imperatorem noſtrum comiter obſervare debere. Imprimis cum & ipſi Veneti negare non poſſint, multa loca ad ſereniſſimam Auſtriacam Domum pertinentia de

facto adhuc ſe poſſidere, *referente Guicciard.4.Hiſt.* Florentia à Carolo Magno reſtaurata Impp.ſubdita paruit, donec tandem fide denegatâ libertatem & privilegia 7000.ducatorum elicuerit. *Sigon. de regn. Ital. lib.20.Bod.1.de Repub.c.9.* Lucana civitas libertatem ſuam omnigenam emit 12000.ducatorũ, *Sigon.d.l.ubi ſimiliter, de Cremona, Ferraria, Mantua, Verrona, Vicentia, Patovio, Bononia, Ravenna, Arminio, Mutina, Regio, Parma, Placentia, Vercella & aliis Lombardiæ civitatibus, dicit.* Genua princeps Liguriæ urbs ſimiliter excelſam ſuam potentiam jactat & omnigenam exemptionem & privilegia ampliſſima, Imperii tamen ſuperioritatem ſuperiori ſeculo recognovit. *Bodin.l.1.de Repub.9.& Cluten.d.l.th.14.in fin.* Senas & Portugalia occaſione Hiſpaniæ exempta. *Guicciard. lib. 2.rer. memorab.* De Mediolano florentiſſimo Ducatu Carol. V. filium ſuum Philipp. Regem Hiſpaniarũ inveſtivit, & ſic ab Imp.exemit. De Polonis, Ruſcis & Suecis nullum poteſt eſſe dubium, quin olim Imp. Rom. paruerint, *Conſtat enim ex Nov.50. ab extremâ Scythiâ appellationes ad Imp.Rom.Curiam devolutas eſſe.* Huc facit, quod Ottho Imp. Duci Poloniæ Boleslao regiam dignitatem contulerit. *Carion.5.Chron,* De Britannia conſtat, quod à Claudio imperio ſit juncta. *Sueton. in Claud.* quod Joannes Angliæ Rex, Franciæ Regis potentiam metuens, Regnum Angliç innocentio III.feudatarium fecerit. *Blond.l.6.Dec.2. Polyd.Virgil.l.15.hiſt.Anglic.* Hungaria occaſione Papæ, cui à Rege Stephano in clientelam data, Imp.Rom.ſe exemit, uti conſtat ex Receſſ.Imp *de An. 1566.* § vber voriges *ibi,* da doch ſolche Landtſchafft *& ibi.* das es nicht vnziemlichen. Sic à Germania de facto ablata eſt *Boruſſia & Livonia.* De Boruſſia conſtat, quod virtute & ſanguine Teutonicorum Imp. adjecta, & ob'id Magiſtrum Teutonici ordinis habuerit, hodie verò de facto à Polonis ablata, & mutato rerum ſtatu ex Magiſtro ordinis Teutonici, Dux Boruſſiæ factus. Sic etiam de Livonia certum eſt, quod non tantùm virtute militum Teutonicorum Imp. Rom. adacta, verùm etiam ſemper paruerit. Ducem Allobrogum, qui hodie Sabaudiæ Dux dicitur, Imperii feudatarium extitiſſe, & ab Henrico V.ut fiduciarium, comitum dignitatem aſſecutum, ac tandem Ducem, Sigiſmundi Cæſaris beneficio appellatum, *refert Bod.lib. 1.de Repub.c. 9. Cluten. d. l.* Helvetia & Rethia occaſione præfectorum ab Auſtrica Domo ſe liberarunt & ab Imp. Rom. ſeſe exemerunt. Sic etiam Provinciæ Belgicæ, Imp. Rom. non recognoſcunt, &c.

Alte-

Alterum exemptionis genus continet illos, qui ratione privilegii, non quidé ab oneribus & contributionibus vel juriſd. Cæſareæ Majeſtatis vel Imp.Rom.ſed à juriſdictione Cameræ eximuntur,& hac ratione *Ducatũ Burgundiæ, Hiſpan.ab Imp.iure fiduciario* recognoſcit, cujus etiam intuitu ſub tutela & membris Sacri Romani Imp. comprehenſus eſt,& in Comitiis ſeſſionem ac votũ habet,& proinde oneri contributionum adeò obnoxius eſt,ut per Fiſcalem contra eum procedi poſſit. *Gail. de Arreſt.c.6.n.15.P.Frid.Mind.de proceſſ.l.1.c.38.n.5.* A Camera tamen omninò exemptus. R.A.zu Augſpurg *de An.*1548. Sic Dux Lotharing. privilegio Impp. Cameræ judicio exemptus eſt: onerum tamen Imperii particeps: Comitiis etiam atq; conſiliis Imperialibus, non minus atq; alii principes, intereſt. Sic Dux Saxon. Elector & Marchio Brandenburgenſis Elector judicio Cameræ exempti ſunt. Item Archiduces Auſtriæ ex Caroli quarti Viennæ *Ann.*1366. & Sigiſmundi Pragæ de *Ann.*1437, conceſſa immunitate & præcipuè Caroli V. Auguſtæ.1530. confirmatione judicio Cameræ eximuntur. Si tamen Elector Saxon.& Brandeburg.Dux Lotharing. & Archiduces Auſtriæ,vel ipſi,vel eorum ſubditi pacem publicam violarent,conveniri in Camera poſſunt.Sola domus Burgundica hac etiam ſpecie libera eſt, *Cluten.d.l.* Tertium exemptionis genus continet illos, qui mediante alio Imperii ſtatu Rom.Imp. ſubjiciuntur: Quemadmodum per totam Germaniam multi inveniuntur,& Comites & Barones. Item & civitates, qui quæve, quamvis feuda dignitatum & nobilia ab Imp.recognoſcant,adeoq; inter ſtatus & ordines Imp.referantur, tamen quia in aliorum principum provinciis dominia & domicilia ſua habent, ratione territorii & diſtrictus pro Landſaſſiis principum indubitatè & haberi & teneri poſſunt,utpote in Auſtria,Bavaria,Saxonia, Marchia,Haſſia, &c. R.A.zu Augſpurg *de Ann.*1548.§.wiewol auch/& §.auch der Gräff von Tübingen halben/ R.A.*de Ann.*1584. Schwanman.*deciſ.*10.*n.*26.

Verùm cum hæc poſteriora duo genera Imperii dignitatem non minuãt, ideoq; tantùm de totaliter exemptis quæſtio hoc loco inſtituitur,utrum jure aliquo ſe tueri poſſint. Et quamvis adverſarii hic multa nobis opponant, de plenaria conceſſione juriſdictionis, item de titulo donationis & venditionis,uti & præſcriptionis: nihil tamen hæ objectiones nobis obſtant. Nam non poſſe talia ex jure

Romano decidi, ſupra etiam traditum eſt. Et quamvis quibuſdam provinciæ & ditiones per vim contractus vel privilegii eſſent conceſſæ, id tamen fieri non potuiſſet abdicative & privative, præſertim cum provinciæ & juriſdictio provinciarum etiam tunc temporis nō fuerit in Commercio Imp. ſed Reipub. Romanę patrimonio, nam ita Imperator præeſſe & conſulere Imperio debebat, ut non tantùm ejus utilitas incorrupta perſiſtat, ſed etiam per ipſum Imp. Rom. amplificetur & augeatur, *l.2.§ noviſſimè ib. Reipub. conſuli ff. de Orig. juris.* Hinc inſtar Tutoris ſubiectorum commoda quærere tenetur, *l. Tutor 27. ff. de adminiſtr. & pericul. tut.* Unde etiam Auguſtus vocatur, cum ergò provinciæ & iuriſdictiones provinciarum non ſunt propriæ Imperatoris, *c. nō liceat, 12. q. 2. c. intellecto ubi Abb. de jur. jur. & Bald. in d. c. intellecto de jur. jur.* Sequitur Imp. non potuiſſe in præiudicium Imp. Rom. alienare. Ubi ſimiliter, & hoc conſiderandum venit, quod in in omni conceſſione ſuperioritas cenſeatur ſemper reſervata uti id, ipſum pluribus teſtimoniis probat. *Arnold. Engelb. diſq. de iuriſd. Imp. th. 170.* Quod verò præſcriptio contra Imperium nullo modo currat, probat inter alios, *Modeſt. Piſt. conſ. 4. n. 28. vol. 1.* Cum ergò poteſtas ſuprema & ſumma tantùm una, ſicuti & gladius temporalis reſpectu originis tantùm unus & indiviſibilis, & Chriſtus mandavit, ut omnis caro ſit ſubdita Cæſari & ea tribuat Cæſari, quæ ſunt Cæſaris, concludimus totaliter exemptos Imperatorem noſtrum ut ſuperiorem omni iure recognoſcere debere.

Quæstio X.

Vtrum à S. Cæſarea Majeſtate malè informata ad eandem melius informandam provocandum?

Antea dictum eſt ſimpliciter & regulariter ab Imperatore appellari non poſſe, propterea, quod id non tantùm iniquum, verùm etiam ſtultum, *per l. 1. A quibus appell. non licet.* Hinc ergò non incommodè quæritur, utrum eo caſu, quo Imp. ad relatoris iniquitatem, alterâ parte non ſufficienter auditâ & cauſa legitime diſcuſſa, ſententiam tulerit, provocari ad eundem Imp. melius informandum licitè poſſit. In qua quæſtione cum *Gailio l. 1. obſ. ult. in fin.* multi contrarium tenent. Verùm cum & præiudicia hoc in caſu habeamus plurima, ex quibus quæſtio liquidò probari poſſet. (*Conſtat enim, ut recentiora omittamus, Duces Luneburgicos & Dn. Wigandum Epiſcopum Pabebergenſem a Carolo V*

malè

malè informato , contra Albertum Marchionem , uſos eſſe , quod præiudicium An. 1557.*typis excuſum, etiamnū habetur*) Et proinde hoc dogma receptiſſima Dd. ſententia nitatur, ut ex recentioribus. *Obrecht. Heig. Ruland. Steph. Reut. Paur. Gylman. Bod. Arniſ. Romanus , &c. idipſum amplexi ſint*, non dubitamus illis calculum noſtrum addere. Et quamvis in contrarium, opponi poſſit. 1. Quia à Regibus & Principbus quibuſdā inferioribus non appelletur. Ergò multò minus à Cæſare, *per l. 1. in pr. ff. à quibus appellare nō licet. & l. 1. C. de ſent præfect. prat. & l. ſi quis & auth. quæ ſupplicatio C. de precib. Imp. offer. & præfecti ff. de minor.* 2. Quod appellationes debeant fieri gradatim ab inferiore ad ſuperiorem & Imp. ſuperiorē nō habere. 3. Quod appellans arguat iudicis iniquitatem. 4. Quod à Papa male informato ad eundem melius informandum nō appellatur. 5. Quod á Cameræ ſententiis, tanquam á iudicibus malè informatis non appelletur. Sed reſpondemus ad ſingula & quidē ſententiā Gailii, quod attinet, ſciendū, cauſa legitimè cognita & partib. ſufficienter auditis minus rectè dici Imperatorē malè informatū, ideoq; ſic appellationem nō procedere rectè tradidit Gail. aliud ergò eſt, ſi allegetur & fides etiam fieri poſſit, eam malè informatum eſſe. Ad rationem. 1. quod attinet ℞. id eſſe deſumptū à ſeparatis. Non enim hoc loco de appeallatiōe regulari, ſed irregulari diſceptatio eſt, de qua noſtra quęſtio rectè affirmativè concludit. Ad 2. ℞. Quod ſimiliter ſit à diſparatis, & quod maior non indiſtinctè vera. Ad 3. ℞. Quod hoc caſu tantùm agatur de iniquitate Relatoris. Ad 4. ℞. Quod contrarium verum & & latè probatum per *Ludow. Romanum. Conſil. 521. per tot.* Siquidem Concilium Oecumenicum ſupra Papam eſt. Ad 5. ℞. Ideo in Camera nō admitti, quod cauſę per viam appellationis ad Camęram devolvantur, & hac ratione allegatio iudicis malè informati impertinens ſit.

Corollariorum loco à reſpondente additum.

I.

JUriſdictionis vocabulum etiam criminalem Jurisdictionem ſub ſe comprehendere colligitur, 1. *ex l. 2. §. & quia*

COLLEGII POLITICI
DISPUTATIO IX.
De
MEMBRIS AC STATIBUS UNIVERSÆ AC SUMMÆ REIPUB. ROMANÆ.

Reſp. HEINRICO von Weinber/Nob.Boruſſo.

Προοίμιον.

AB univerſæ ac ſummæ Reipub.Romanæ capite, ad ejus membra & ſtatus recto progrediemur ordine. Et quia membra ſeu ſtatus Imperii Romani *in tres* diſtribuuntur ordines *utpote in Electores, Principes, & civitates liberas*, ideoq; de illis tribus ordinibus hac diſputatione breviter videbimus.

THESIS I.

VOcamus autem ſtatus Imperii eos, qui Cæſaris & communi procerum Imperii conſenſu, in album ſive matricem aut matriculam Imperii recipiuntur, & votum & ſeſſionem in comitiis habent. *Vide Gail.1.obſ.21.n.2.*

2. Ut ergò aliquis ſit ſtatus Imperii Rom. non tantùm requiritur, ut ſit immatriculatus, in des H. Römiſchen Reichs Matricul/ verum etiã, daß er ein Stimme vnnd Stande in Reichs verſamlung habe. Hinc ſequitur eum, qui ad Comitia, uti dictum, non vocatur, quamvis immediatè Imp. Romano ſubjectus & immatriculatus ſit, non eſſe propriè ſtatum Imp.Rom. nominandum. Exemplo tibi ſunt Nobiles in Frãconia, & Suevia, & tractu Rheni, die freye Ritterſchafft. Et hinc etiam fit diſcrimen inter immediatè ſubjectos & ſtatus Imperii in receſſibus Imp. *utpote* R. A. *de Ann.* 1564. §. vnnd wollen wir/

*ib.*gegen denen / ſo nicht Stånde / jedoch dem H. Römiſchen Reich immediatè vnterworffen.

3. Et quamvis *Gail.dict obſ.*21. alia duo requiſita ſtat uum Romani Imp. addat, ſc. ut & collectas Imperio Romano immediate pro rata ſua ſolvant, & territorium cum omnimoda jurisdictione & regalibus ab vel ſub Imperio poſſideant; non tamen præciſe ſemper ſtatum Imp. efficiunt. Nam fit, ut aliquis ratione onerum & contributionum ex certo privilegio vel etiam præſcriptione omninò ſit exemptus, item, quod nullum territorium vel bona ab Imp. habeat, vel etiã quædam bona in diſtrictu alicujus principis poſſideat; & tamen ſtatus Imperii & ſit & maneat. Hinc ſequitur hæc duo requiſita non præciſè demonſtrare Imp. Romani ſtatum. Quod ſi verò in demonſtratione adſint, fortius ſtatum Imp. demonſtrant. *Vide Gail. d. ob. 21. n. 9.*

4. Porrò dividuntur ſtatus ſive proceres Imperii ratione territoriorum in certos diſtrictus ſeu circulos, & ratione dignitatum in certos ordines ſeu claſſes.

5. Ratione territoriorũ ſtatus Imp. dividũtur in circulos, de quibus vide R. A. zu Nörinberg *de An.* 1522. der Oſterreichiſche: der Burgundiſche: der vier Churfürſten am Rheyn: der Oberſachſiſche: der Franckiſche: der Beyeriſche: der Schwabiſche: der Reyniſche: der Weſtphaliſche: der Niederſachſiſche Kreyß. qui X circuli ratione Cameræ in 6. contrahuntur, *uti videre eſt in part. 1. t. 2. ordinat. Cameræ.*

6. Ratione dignitatis, uti in proœmio dictum, dividuntur ſtatus Imperii, in tres claſſes. Prima claſſis eſt Electorum: ſecunda eſt Principum, Comitum & Baronum: Tertia eſt liberarum civitatũ.

7. Proximum ergò poſt Imperatorem & Regem Romanorum glorioſiſſimum Collegium Septemvirorum, Imperii Romano-Germanici principum Electorum, qui eligendi Cæſaris Romani poteſtatem & auctoritatem habent, non immerito occupat locum: Sunt enim Electores Principales Imperii Columnæ & præcipua dignitate pollent: hinc rectè *in Aur. Bull. t. 2. §* vnd wiewol / vocantur die aller nechſte Glider des H. Römiſchen Reichs. Item nobilia imperii fulcra & proceres, ſacrum ædificium circumſpectæ prudentiæ pietatate ſuſtinentes, *A. B. tit. 3. in pr.* Hinc non immeritò Regibus æquiparantur.

8. Septem-

8. Septemviri alio nomine appellatur à ſeptenario numero, quem complent. Sunt enim tres Antiſtites ſive Arachiepiſcopi & quatuor principes Germaniæ; ex quibus Moguntinus appellatur Cancellarius Germaniæ: Colonienſis Italię: Trevirenſis Gallię & Arelati: Rex Bohemię Pincerna: Palatinus Dapifer. Saxo Enſifer, Brandeburgicus Camerarius.

9. Septenarius numerus ita fortaſſis adſumptus, quia ſemper habitus eſt perfectiſſimus & ſacer. *Azo in ſum. C. de vet. jur. enucl. n. 6. & ſeq. Vincent. Carot. de com. opinion. lib. 1. t. 3. ubi ex ſacris, naturalibus & humanis id evincit, & inter alia ſeptem etiam Electores adducit.*

10. Eccleſiaſtici verò & Politici ideò, ut illi, quibus ad Imperatoriam dignitatem adſpirare non licet. *A. B. t. 2* Hos, ne alter alterius voto, ad tantùm Imperii decus temerè adſpiraret, in officio retinere poſſent. *Iulius Pflug. in orat. de ſtat. Germ.* Præterea ut non ſolum eſſent tres viri doctiſſimi, ſed etiam 4. Duces bellicoſiſſimi, quo Imperatoria majeſtas & ll. armata & armis decorata tanto clarius illuceſceret. Deniq; ut Eccleſiaſtici Imperatori ſuis conſiliis ſc. Moguntinus per Germaniam, Treverenſis per Galliam, Colonienſis, per Italiam ſubvenirent, & ita eidem 4. illi Politici ſuis officiis aulicis inſervirent. *A. B. t. 4. §* darnach wann man.

11. De Eccleſiaſticis ideoq; notandum. 1. quod non ſint tantùm clerici & mere privati, ſed ex Apologia Auguſtanæ Confeſſionis ſub tit. de poteſt. Eccleſiaſt. principes Imperii & per inveſturas Cæſareas pares curiæ facti. 2. Quod reſpectu duarum qualitatum, duplicem perſonam repræſentent, proptereа, quod iſti diverſi reſpectus non conſiderentur ſecundum idem & idem, ſed ſecundum aliud & aliud. 3. Quod territorium non habeant, ut Eccleſiaſtici, ſed ut principes. *Steph. de iuriſd. lib. 4. c. 2. n. 51.* 4. Quod longe alius ſtatus ſit hodie, quam in primitiva Eccleſia. *Arum. ad A. B. diſcurſ. 3. concl. 8.*

12. Primum autem locum inter Eccleſiaſticos occupat Moguntinus, qui ob id uti antea dictum tanquam Cancellarius Germaniæ Collegii Decanus eſt, & vacante Imperio jus convocandi habet. Secundum locum occupat Trevirenſis, cui *ex conſtit. A. B. tit. 4.* primum votum fuit, quamvis id hodie immutatũ animadvertimus. Tertium locum occupat Colonienſis, cui officium primum diadema Regi Roman. imponendi *d. t. 4. A. B.*

Digitized by Google

13. Inter Politicos Electores meritò primus locus attribuitur Electori Bohemiæ, qui non tantùm Elector, verùm etiam Rex. Nam quamvis cæteri Electores Regibus comparentur, non tamen comparatũ comparato eſt idẽ, ſed tantùm ſimile. *Arũ. d. l. diſ. 3. concl.* 11.

14. Præterea & hoc Rex Bohemiæ pręreliquis Electoribus habet peculiare, quod ab oneribus & contributionibus neceſſariis immunis ſit, & ad Comitia univerſalia comparare neceſſario non teneatur. Nam quamvis Carolus Magnus, & deinde Henricus Auceps Bohemiæ Duces Imperio tributarios fecerint. *Krantz. lib. 6. Vandal. c. 6.* tributum tamen Fridericus II. ad petitionem Primislai remiſit. *Dub. l. 15. hiſt. Boh.* ita ut liberè illis, ſine ulla tributi exactione regnare licuerit. *Cluten. Syll. rerum quotid. th. 24, in fin.*

15. Secundus inter Electores Politicos locus attribuitur Comiti Palatino, qui inter alios hoc decore privilegii cohoneſtatus, ut ſit judex Cæſaris. *A. B. in fin. t. 5.* Quod non ita intelligendum, quaſi Imp. noſter eſſet vaſallus Electoris Palatini, ſed quod hoc modo in conſtitutione Carolina ſancitum inveniatur; Ipſe igitur Cæſar de ſua cauſa comitem Palatinum Electorem, tanquam Imperialis Palatii judicem conſtitutum judicare jubet. Idq; jure civili receptũ eoq; utimur, ut ſi quis major vel æqualis ſubjiciat ſe juriſdictioni alterius, poſſe ei & adverſus eũ jus dici. *l. 14. de juriſd.* Pari modo Rex Bohemiæ reſpectu Sileſię ſubjicitur judicio Uratislavienſi & reſpectu Ducatus Glogovienſis paribus Curiæ iſtius Ducatus. *Schrad. part. 10. de feud. ſect. 1. n. 53.* Sic Electores Saxon. coram ſupremâ ſua Lipſienſi curia Electorali ſeſe conveniri patiuntur. Archiduces Auſtriæ, cum ſint immunes à juriſdictione, ortis controverſiis, aliquem è ſuis Vaſallis judicem conſtituunt, coram quo conveniantur & jus accipiant. *Cuſpin. in Auſtriac. p. 37.*

16. Verùm illud judicium non in Palatinatu, ſed in ipſius Imperatoris curia inſtitui debet. *A. B. t. 5. in fin.* Exempla hujus judicii rariſſima ſunt & præter Adolphi & Alberti nulla. *Buxtorff. in A B. th. 79.*

17. Præterea & hoc Palatinus & Elector Saxoniæ (qui tertium locũ inter Politicos Electores occupat) præ cęteris Electoribus habent, quod vacante Imperio poſſint pleno jure exercere judicia, præſentare ad beneficia Eccleſiaſtica, colligere reditus, inveſtire de feudis, juramenta fidelitatis vice & nomine Imperii recipere, feudis

Principum duntaxat exceptis & illis, quæ vulgo Fahnlehn vocantur, quorum inveſtitura & collatio ſoli Imperatori reſervata eſt. *Vaſq. illuſtr. quæſt. l.1.c. 22. Schrad. part. 10. de feud. ſect. 1. n. 174. Buxtorff. in A.B. th. 69.* R.A. zu Wormbs *de An.* 1521. ob auch ſach.

18. Ultimum inter Electores locum habet Marchio Brandeburgenſis, S. Rom. Imp. Archicamerarius & fiſci præfectus, cujus inſigne eſt ſceptrum, quod in argumentum gubernationis Imperatori, quando coronatur, præfert.

19. Præterea & hoc annotandum, quod PP.EE. Eccleſiaſticis & ſecularibus ea data ſit prærogativa, ut in actibus ad ipſam curiam ſpectantibus, nullus alius princeps, cujuscunq; etiam ſtatus, dignitatis, vel conditionis ſit, ipſis ullatenus anteferatur; addito & hoc, quod Rex Bohemiæ quemcunq; alium Regem in dictis actibus antecedere debeat. *Buxtroff. in A. B. th.* 84.

20. Porrò conceſſum eſt Electoribus & hoc, ut abſq; ſpecialis veniæ impetratione pro ſalute & incolumitate Imperii ſingulis annis conventum agere poſſint. *A.B. t.* 12. Id quod in hodiernum uſq, diem jugiter ſervatũ extitit. Idemq; P P. Elect. in capitulatione ſibi ab Impp. ſtipulari, Imperatoresq; hiſce formalibus promittere ſolent: Wir laſſen auch zu / daß die ſechs Churfürſten je zu zeiten / nach vermöge der gülden Bullen vnnd jhrer Gerechtigkeit / des H. Reichs / zu jhrer notturfft / auch ſo ſie beſchwerlich obligen haben / zuſammen kommen mögen / daſſelbige zubedencken vnnd zu berathſchlagen / daß wir auch nicht verhinderen / noch jrren / vnnd deshalben kein Vngnade oder Widerwillen / gegen jhnen ſamptlich noch ſonderlich ſchöpffen oder empfahen / vns in dem vnnd andern der gülden Bullen gemeß gnädiglich vnnd vnverweiſſlich halten ſollen vnnd wollen.

21. Quod autem poſt mortem Cæſaris & vacante Imperio Electori Moguntino electionem intimandi & Comitia indicendi poteſtas conſtitutione Carolina data ſit, minimè ambigitur, an verò idem quoq; liceat ſuperſtite Imperatore, *ut autumat Onuphr. Panv. de comit. tit.* 7. graviter patrum noſtorum memoria in electione Ferdinandi Imp. controverſum fuit. Et quod non liceat, arguit interlocutio Joan. Electoris & Ducis Saxoniæ, qui miſſo filio Joanne Friderico ad conventum Colonienſem, Moguntino Electori, antequam rem cum iis communicaſſet, integrum non fuiſſe contendebat; quæ

Digitized by Google

res tranſactione Spirenſi *An.* 1544. tandem ſopita eſt & in triſte atq; funeſtum bellum abiit. *Arum. Comm. A.B.q.*11. *Et tantùm de prima claſſe.*

22. Secunda claſſis continet *Principes Imperii.* Sunt autem duplices *Eccleſiaſtici & Politici.* Antequam ergo ad Principes Politicos tranſitum inſtituamus, præterire non poſſumus, magnam veterum Impp. devotionem, quæ tanta fuit, ut ſine Sacerdotibus & Epiſcopis nihil magnum feliciter ſe abſolvere ſperarent, & ita demum rectè omnia proceſſura crederent, ſi religionis Antiſtites ſuis conſiliis præſentes, & tanquam directores haberent. Hinc magna Claſſis Epiſcoporum & Canonicorum etiamnum in Imperio noſtro conſpicitur.

23. Et quia domus Romula ſeptena in collibus templa habuit; ita in Germania ſeptem ædes ſacras & primarias ſeu, Metropolitanas, ut vocant, priſci Impp. conſtituerunt.

24. Sunt ergò præter Electores Eccleſiaſticos, adhuc IV. Archiepiſcopi, utpote: Madeburgum, Salisburgum, Brema, Riga, vel ut quidam volunt, Veſontinum.

25. Moguntiæ ſubjecti Epiſcopatus ceu Eccleſiæ ſuffraganeæ numerantur hæ: 1. *Wurciburgum alias Herbipolis.* 2. *Wormatia.* 3. *Spira.* 4. *Argentina.* 5. *Auguſta.* 6. *Aichſtadium.* 7. *Curia.* 8. *Conſtantia.* 9. *Hildeſia.* 10. *Werda.* 11. *Padeborna.* 12. *Halberſtadium.*

26. Coloniæ ſubjecti Epiſcopatus: 1. *Monaſterium.* 2. *Trajectum.* 3. *Leodinum.* 4. *Minda.* 5. *Oſnaburga.*

27. Treveri ſubjecti Epiſcopatus: 1. *Metis.* 2. *Tullum.* 3. *Verodunum.*

28. Madeburgo, cui primatus & ſuprema juriſdictio in omnes Germaniæ Archiepiſcopos ab Othone I. Imp. fuit commiſſa, ſubjecti Epiſcopatus. 1. *Mersburgum.* 2. *Nauburgum.* 3. *Brandeburgum.* 4. *Halvelburgum.* 5. *Miſna.*

29. Salisburgo: 1. *Tridentum.* 2. *Brixia.* 3. *Paſſavium.* 4. *Friſinga.* 5. *Vienna.* 6. *Seccovia.* 7. *Goritia.* 8. *Laventinum.* 9. *Chiema.* 10. *Ratiſpona.*

30. Bremæ: 1. *Lubeca.* 2. *Suerinum.* 3. *Lebuſſa.* 4. *Sleſvicum.* 5. *Megapolis.* 6. *Raceburgum.* 7. *Hamburgum.*

31. Rigæ: 1. *Revalia.* 2. *Curia.* 3. *Vpſalia.* 4. *Attrebatum.*

32. Archiepiſcopis annumeratur Magiſter ordinis Teutonici, qui in dignitate major eſt Epiſcopo & in Comitiis Imperii Epiſcopos

ſcopos præcedit. R. A. zu Augſpurg. 1528. *in Catalogo ſubſcriptorum.*

33. Simili ratione Papeberga ſive Bamberga, quæ olim Moguntiæ ſubjecta, hodie ab omni juriſdictione libera, ein frey Käyſerlich Stifft/omnes alios Epiſcopos in dignitate præcedit.

34. Præterea eſt & Archiepiſcopatus Pragæ, *cui Olumuncia & Vratislavia ſubeſt*, ſed ad Comitia non vocantur, neq; locum habent in matricula.

35. Sic Epiſcopis Germaniæ annumerantur: Baſilea, Camaracum: Sedunum: Luſanan, &c.

36. Verum, quorum hoc tempore in Comitiis locum habent, hoc ordine à Paurmeiſt. & aliis, recenſentur. 1. *Bamburgenſis.* 2. *Wurtzburgenſis.* 3. *Wormatienſis.* 4. *Spirenſis.* 5. *Strasburgenſis.* 6. *Aichſtadienſis.* 7. *Auguſtanus.* 8. *Conſtantienſis.* 9. *Hildesheimenſis.* 10. *Padebornenſis.* 11. *Verdenſis.* 12. *Halberſtadenſis.* 13. *Monaſterienſis.* 14. *Oſnaburgenſis.* 15. *Paſſavienſis.* 16. *Freiſingenſis.* 17. *Baſilienſis.* 18. *Ratisbonenſis.* 19. *Mindenſis.* 20. *Lubecenſis.* 21. *Verduenſis.* 22. *Cameracenſis.* 23. *Metenſis.* 24. *Tullienſis.* 25. *Leodienſis.* 26. *Tridentinus.* 27. *Brixenſis.*

37. Hiſce ex veteri prælatorum ordine adſcripti ſunt. 1. *Magiſter ordinis Equitum Teutonicorum ſeu Marianorum.* 2. *Abbas Fuldenſis Auguſtæ Archicancellarius & Germaniæ primas.* 3. *Abbas Hersfeldenſis.* 4. *Abbas Murbacenſis.* 5. *Abbas Campidonenſis.* 6. *Magiſter ordinis Equitum Divo Ioanni ſacrorum.* 7. *Præpoſitus Elbangenſis.* 8. *Præpoſitus & Archipræsbiter Berchtelsgadenſis. Abbas olim vocatus decreto Spirenſi An. 1529.* 9. *Abbas Corbeienſis.* 10. *Abbas Prumenſis.* 11. *Abbas Stabulenſis.*

38. Vocabulum Principis quod attinet, quamvis olim Imperatori tantùm hoc nomen competebat, uti hic tantùm in legibus Romanis eâ appellatione denotatur, *l. princ. ff. de ll. l. 1. ff. de Conſt. Princ. §. ſed quod & Principi, Inſt. de I. N. G. & C. cum ſimilibus.* Sic in libris feudorum, *c. 1. de natur. feud. c. 1. quis dic. Dux, &c.* tamen tandem eò ventum eſt, ut & Archiduces, Duces, Marchiones Landgravii, & ſimilem majorem regalem dignitatem habentes, generaliter principes vocentur, idq; fit expreſsè à Friderico primo in jure feudali, *c. 1. in pr. in. verb. a princip. Italicis. de prohib. feud. alien. per Frid. & paſſim à Carol. IV. in A. B.* In ſpecie tamen alius alio titulo, vel Electoris, vel Archiducis, vel Ducis, alius Marchionis, alius Comitis provincialis, alius Burggravii inſignitur.

Sunt

Sunt tamē qui alterius ſpecialis dignitatis nomē non habent, ſed tantùm Principes nuncupantur, ut ſunt *Anhaltini*, qui neq; Duces, neq; Comites, neq; Marchiones, ſed tantùm principes Anhaltini, Fürſten von Anhalt nuncupantur. Sunt præterea & alii in Imperio Principes, qui ratione Principatus ſive Fürſtenthumbs/ titulum habent, eoq; etiam inter Ducatus aliarumvè dignitatum regalium titulos, utuntur, ut apparet ex titulis Illuſtriſſimorum & Celſiſſimorum Principum Marchionum Brandeburgenſium, Ducū Pommeraniæ & Megapolitanorum. Sic Dux Sabaudiæ, reſpectu Pedemontanæ regionis eſt, & dicitur princeps Pedemontium. Sic Dux Ferrariæ Princeps Carpi, &c.

39. Non autem hæc nomina Ducum, Marchionum, Comitum, &c. ſunt nomina muneris & adminiſtrationis, ut olim, ſed Patrimonii. Sunt enim Principes & ſtatus Imperii, inveſtiti de Ducatibus, Marchionatibus, Landgraviatibus, cum omnibus pertinentiis, nec non juribus ſuperioritatis, mit aller Landtsfürſtlichen Obrigkeit vnnd Hochheit. Et hinc eſt, quod vulgò dicitur: Principes in ſuis territoriis tantùm poſſe, quantum Imp. in Imperio, &c.

40. Verùm ſereniſſimi & potentiſſimi Archiduces Auſtriæ ex privilegio conceſſo, primas poſt Electores tenent & proximam à dextra eorum ſeſſionem habent.

41. Originem hæc dignitas ſumpſit à Rudolpho I. Habſpurgenſi. Is enim Auſtriâ legitimo herede deſtitutâ, eandem filio ſuo Alberto & quidem ſub titulo Archiducatus contulit.

42. Et quamvis fuerint, qui ſuum Ducatum in Archiducatum evehi & Archiduces nominari voluerint; tamen hoc apud Imper. obtinere non potuerunt. *Chaſſ. de glor. mundi par. 5. conſid 44. v. audivi alios* Hoc ergò nomen tantùm in Germania uſurpatur, nec ulli alii, quàm Auſtriæ Duces; antea ita appellati fuerunt, nec poſtea tales extiterunt. *Clitten. d. Lib. 25.*

43. Sunt autem Archiducum Auſtriæ hodie duæ familiæ, una à Ferdinando, quæ propriè Auſtrica; Altera à Carol. V. quæ Burgundica appellatur & à quâ hodierni Reges Hiſpaniarū ortū habent.

44. Varia proinde privilegia Archiduces Auſtriæ ab Impp. obtinuerunt. Nam partim Electoribus in privilegiis pares ſunt, partim eos longè ſuperant. Nā nova vectigalia propria auctoritate inſtituere,

tuere, & non ſolùm Nobiles, verùm etiam Comites & Barones creare, iiſq; inſignia dare poſſunt. Item famæ reſtituere, ſpurios legitimare, omneſq; conceſſis dignitatibus abutentes rurſum privare poſſunt. Et quod maximum eſt, non tenentur extra Provinciam inveſtiturã petere, & cũ alii quàm humiliter & devotè, nudato capite, depoſitis calcaribus, & flexis genibus, inveſtituram petant, illi tecto capite, inſidentes Equo inveſtituram accipiunt. *Privileg. hoc extat verbotenus in Coſmogr. Sebaſtian. Munſteri lib. 3. cap. 399. fol. noviſſ. edit.* 974. *&* 975. *& ſeq. ex parte etiam apud Gylman. rer. in Cam. judicat. lib. 2. deciſ. 54. n. 59.*

45. Ducis vocabulum ab exercitus Romani Ducibus originem ſumpſit. *Zaſ. de feud. p. 5. n. 6.* Unde etiam Hertzoge/ quaſi Domini & Duces exercitus ein Herr des zuges. Poſtea verò Duces appellati ſunt, qui de Ducatu à Principib. Rom. Imp. ſunt inveſtiti. In Anglia adhuc tituli Ducatus & Comitatus etiam ſine locorum poſſeſſione dari conſueverunt, ita tamen, ut quotannis ex vectigalibus regiis certa pecuniæ ſumma iis conſtituatur. *Tholoſan. lib. 6. de Repub.* 7. Et hodie in Hiſpania dignitas Ducalis ad heredes non tranſit, niſi denuo per Regem renovetur. *Ludovic. Molin. de Hiſpan. primog. lib. 1. c. 11. n. 20.*

46. Comites Palatini à Palatio ſeu ſede Imperatorum dicuntur. Sunt enim Palatia ædes Imperatori conſecratæ, *l. un. C. de Palat.* vel nuncupatur Palatium Aula Cæſaris, *l. ex aula, C. de privileg. eorum, qui in ſacr. palat. milit. l. ab omnibus, C. Theodoſ. eodem.* A Palatio ideoq; Imperatoris, Comites Palatini appellationem ſuam habent. In Germania Comites Palatini, qui ad Rhenum ſunt, non tantùm ſunt Principes, verùm etiam Electores & quidem excepto Rege Bohemiæ primas inter Politicos Electores tenent. Longe alia ratio eſt eorũ Comitum Palatinorum, quibus data eſt poteſtas creandi notarios, famę & honoribus reſtituendi, vel etiam ſpurios legitimandi & plura alia, quæ non ſunt hujus loci. Quibus omnibus impropriè & abuſivè hoc nomen competit.

47. Marchiones ex eo dicuntur, quod finibus Romani Imperii tuendis pręfecti eſſent. Marcha enim idiomate Teutonico nihil eſt aliud, quàm limes, unde Germanicũ Marck/ gemarckunge/ Marckſtein & Marckſcheiden. Inde Marchio ein Marckgraffe/ Dux limitaneus. Olim dicti ſunt Marchenſes, ex quo Itali Marcheſe, & Galli Marquis ſuum fecerunt, *Cluten. d. l.*

48. Landgravii olim erant judices totius alicujus provinciæ, inde etiam provinciarum comites dicti.

49. Et quamvis olim & Marchiones & Landgravii ex numero Comitum fuerint, hodie tamen Marchionatus & Landgraviatus dignitas non minor, quam Ducatus. *Heig.p.1.q.2.n.55.56.*

50. Duodeviginti Principum Germ. familiæ hodie enumerantur: 1. Eſt Archiducum Auſtriæ, quorum, uti dictum eſt, duæ ſunt lineæ. Auſtriaca & Burgundica. 2. Ducum Bavariæ, in duas itidem lineas diſtincta, quarum una communi nomine Bavarica, altera Palatina nuncupatur. 3. Eſt Ducum Saxoniæ, Marchionum Miſnię & Landgraviorum Thüringiæ, cujus lineæ ſunt hodie, Electoralis, Coburgica, Iſnacenſis, Aldenburgica & Vinarienſis. 4. Eſt Marchionum Brandeburgenſium, quæ conſtat Electorali, Anſpacenſi, Culmbacenſi. 5. Eſt Ducum Brunſwicenſium & Luneburgenſium, quarum hæc alia Cellenſis, alia Dannebergica, alia Harburgica. 6. Ducum Juliacenſium nuper extincta. 7. Ducum Pomeraniæ. 8. Ducum Megapolitanorum. 9. Ducum wirtenbergenſium. 10. Landgraviorum Haſſiæ, Caſſellana & Darmſtadiana. 11. Marchionum Badenſium. 12. Ducum inferioris Saxoniæ ſeu Lavenburgenſium. 13. Ducum Holſatiæ, à quibus Reges Daniæ, & eſt Regia Gottorpica & Sunderborgica. 14. Landgraviorum Leuchtenbergenſium. 15. Ducum Sabaudiæ. 16. Principum Anhaltinorum. 17. Ducum Lotharingiæ. 18. Comitum Arnbergiorum à D. Max. II. inter Imperii Principes ſuſceptorum. Quibus hodie, & Ratzivilii adduntur, nec non ii Comites, qui principali dignitate & gradu ſunt decorati, ut ſunt Habſpurgenſis, Tirolenſis, Hennebergenſis, Mompelgardicus, Gottzenſis, Mansfeldenſis, &c. de quib. R. A. zu Regenſpurg *de Ann.*1576. §. nach dem auch. Hi verbo Fürſtenmeſſige in actis imperii comprehenduntur. Cammergerichts Ordnung zu Wormbs *An.*1495.*tit.* Wie Churfürſten / Fürſten vnnd Fürſtenmeſſige/ꝛc. *& tit.* wie Prälaten/ꝛc. Cammergerichts Ordnung zu Augſpurg *Ann.* 1500. Bürger vnnd Bauwren / ꝛc. Erneuwerte Cammergerichts Ordnung *de An.*1548. *&* 1555. *part.*2.*t.*2.3.*&c.* Quando verò hujuſmodi vocis nulla fit mentio, verbo Fürſten/ etiam una cum aliis principibus in conſtitut. ac Reſſib. Imp. die Fürſtenmeſſige continentur.

51. Comites dicti ſunt à comitando vel ſequendo. *Vlpian. in*

Litem.

Digitized by Google

Litem apud 15. §. *comitem*, 16. *ff. de injur.* Hinc Comites dicti ſunt, qui Proconſules & præſides in provinciam euntes & legatos Cæſaris, tanquam publicorum negotiorũ conſortes & adminiſtri, comitabantur, *l. Senatusconſulto, ff. de offic. præſid. & l. adminiſtrantes*, §. 2. *ff. de Excuſat. tut.* Et quia aliis etiam officiis & muneribus hoc nomen accommodatum, factum eſt, ut pro diverſitate demanditi officii, nomen Comitis, quis ſortitus ſit. Unde alii Comites ſacri Conſiſtorii, alii ſacrarum largitionum, alii rerum privatarum, alii ſacri Palatii, alii ſacri patrimonii. *Clut. d. l.* Fuerunt & Comites etiã judices ordinarii, qui in pace & otio jus reddebant, *c. unic.* §. *ſi judex de pace tenend. & c. unic. ſi de inveſt. int. Dom. Vaſ.* Inde in quibuſdã Germaniæ locis vocabulũ Graffe/ judicẽ notat. Sic Freygraffen pro prętorib. judiciorũ occultorũ weſtphalicorum, *de quib. Zaſ. ad l. Imp ff. de juriſd. & in reform. Frid III.* zu Franckfurt *An.* 1442. *tit.* von dem heimlichen gericht. Sic Saxones etiam Graffen / pro judicibus acceperunt; hinc ſi judices dati ſint illis hominibus, qui in limitibus Imp. Rom. habitarunt, tunc à Marca dicti ſunt Marckgraffen. Hinc Landtgraffen / qui provinciis intermediis jus dixerunt. Hinc Pfaltzgraffen / qui jus dixerunt bello partis pacatisq; provinciis. Hinc Burckgraffen / qui fuerunt judices in terris, quæ Imperatorum donationibus Eccleſiis acceſſerunt. Hinc Centgraffen / Centenarii dicti, *de quib. Knich. de jur. territor. c. 4. nu.* 54. Hinc reliqui Comites & pedanei judices utpote ſunt Gograffen / Dingraffen / Raugraffen / Saltzgraffen / *Knich. d. c. 4. n.* 68.

52. Verùm cum veterum Imperatorũ temporib. non tantùm ad ſingulas provincias, ſed etiam ad amplas civitates ablegarentur Comites, factum eſt, ut juriſdictio & territorium, cui præficiebantur comitatus appellari cæperint. *Cluten. d. l.* Qui poſtea homagii & fidei nexu, ita ut adminiſtratio fruenda etiam ad hæredes pertineret, quibuſdam tributa ſunt. *Duar. in comm. feud. c. 6. n.* 8. donec tandem cum dignitate regali & ſuperioritate inveſtiti ſint.

53. Unde manifeſtum eſt, non tantùm Comitis appellationem eſſe vetuſtiſſimam & omnium dignitatum primam; verùm etiam, varia eſſe Comitum genera.

54. Sunt ergò quidam Comites Principes Imperii, qui cum adjectione aliqua appellantur Landtgraffen / Marckgraffen / Burckgraffen / ꝛc. de quibus antea dictum.

Digitized by Google

55. Secundò ſunt quidam Comites, qui principali dignitate & gradu ſunt decorati, Gefürſte Graffen/ de quibus ſimiliter in præcedentibus dictum.

56. Tertiò quidam ſunt Comites, qui ab Imperio cum regalibus, juriſdictione ac juribus aliis omnibus ſunt inveſtiti, & tantùm poſſunt, quantum principes in ſuis territoriis. Sed hoc locum non habet, quando vel expreſſa conventione & conſenſu, vel longa poſſeſſione & moribus, à vicinis principibus, juriſdictio Comitum vel ex inveſtitura, privilegio vel præſcriptione competens, vel quo ad partem territorii, vel cauſas ac perſonas, partes quoq; judicii, diminuta eſt. Nam tunc in iis juriſdictio comitum ceſſat, & in aliis eſt integra & ſalva, *Knich. de ſublimi territ. jur. c. 4. in pr. n. 6 & ſeqq. uſq; ad num. 34.*

57. Quidam ſunt Comites, quibus comitatus ab inferiore aliquo principe, per ſub infeudationem confertur. *Borch. de feud. c. 4. n. 12. Schrader. de feud. part. 10. ſect. 2. num. 69. verſ. hac concluſio* Roſenthal *de feud. c. 2. concl. 1. n. 3. lit. c.* Hujuſmodi comitatus nihilominus regales dignitates manent. Nam ſubinfeudatio ſub eadem prorſus lege & conditione fit, qua infeudatio ipſa, aller maſſen wie ſie vom Reich ergangen. Quando ergò Comites ab inferiore principe per ſubinfeudationē inveſtiuntur, uti ſæpè fit, mediantè inferiore principe ab ipſo Imperatore ejuſmodi feuda conſequuntur. Quando verò à ſummo principe comprobatio hujuſmodi ſubinfeudationis fit, adjici ſolet hæc clauſula: Mit vorbehalt der Oberlehens Gerechtigkeit.

58. Quidam Comites ſunt, qui ex ſingulari ſupremi principis privilegio, per inferiorem principem, qui tale privilegium habet, creantur. Quo ſpectat privilegium Sereniſſimorum Ducum Auſtriæ, de quo ſupra.

69. Quidam etiam Comites ſunt, qui non ſunt in matriculam relati & ſine regalibus inveſtiti, quales in aliquibus Germaniæ partibus inveniuntur, utpote, ſub domo Auſtriacâ, Graffen zu Hardeck. Et ſub Electore Brandeburgenſi, Graffen zu Hänſtein/ Herren zu Wiraden. Item ſub Ducibus Pomeraniæ & Epiſcopo Caminenſi, Graffen von Neuwgarten.

60. Qui ergò Comites ſtatus Imperii ſunt, ad Comitia quidem vocantur; verùm duo ſaltem votum & ſeſſionem in Comitiis

tiis habent. Hinc totus ille ordo Comitum in Imperii Comitiis duo tantùm ſuffragia habet. Unum ſuffragium die Schwabiſche: alterum die Wetterawiſchen Graffſchafften. Verùm ad conſiliũ principum, zum Fürſten Rhat reliqui Comites, qui ſunt ſtatus Imperii accedere & deliberationibus intereſſe non prohibentur.

61. Baronum origo varia eſt & admodum controverſa. Nobis autem illa placet, quâ à Germanico freyen Barones, quaſi Frejones dicti ſunt. *Cluten.d.l.*

62. Proinde & varia eſt appellatio Baronum. Dicuntur enim alii ſemper frey/alii Freyherren/alii freyen/alii Edele Herren/ alii Herren/alii die Edle/ꝛc. Hinc tria genera Baronum aliqui faciunt. Utpote, 1. Semper liberorum. 2. Liberorum Baronum. 3. Simpliciter Baronum. Verùm quamvis Barones nominibus diſcrepent, dignitate tamen & nobilitate omninò pares ſunt. Quamobrem hæc nomina nihil aliud ſunt, quàm ſynonima. Familias Comitum & Baronum. *Vide apud Paurm.lib.2.c.1. de juriſd. Imp. Rom. fol.*448. Ubi ſimiliter ordinem prælatorum, Abbatum, præpoſitorum & Abbatiſſarum invenies. *Et tantùm de ſecundo ordine.*

63. In tertio ordine ſunt civitates liberæ. Quod enim & liberæ civitates ſint ſtatus Imp. Rom. patet exinde, quod ſint immediatè ſub Imperatore, imperii matriculæ inſertæ, votum & ſeſſionem in comitiis habeant, & neceſſitate urgente contribuant.

64. Liberæ autem dicuntur non ratione Cæſaris & Imperii wie die freye Schweitzer/ ſed quod ab inferiorum principum, Prælatorum ac Comitum imperio ſint liberæ & immunes, tantumq; poſſint, quantum Principes, Prælati ac Comites in ſuis territoriis. Nam uti principes ratione ſtatus cum juribus territorialib. & ſuperioritate mit der Landsfürſtlichen Obrigkeit inveſtiti, ita etiam liberæ civitates die Käyſerliche Freye vnnd Reichsſtette cum juribus territorialibus & ſuperioritate, mit der Lands Ober vnd Herrlichkeit inveſtiti ſunt Jura igitur principum ratione rei, ſeu territorii, non verò ratione dignitatis perſonalis habent. Nam quemadmodum dignitas regalis ſine juribus regalibus conſiſtere poteſt. *Alvat. Valaſ. de jur. emphyt.q.8.nu.*34. Sic etiam jura regalia ſine titulo regali eſſe & exerceri poſſunt.

65. Diſtinctionem aliqui eſſe putant, inter civitates Impe-

riales & liberas illas vocant ſimpliciter Reichſtette: Has freye Reichs-ſtette. Diſtinctionem illam deſumunt ex inſignibus diverſis. Siquidē imperiales illas eſſe volunt, qui quondā poteſtati Principum, Prę-latorum & Comitum ſubjectæ, poſtmodum verò libertate donatæ & Imperio Romano adactæ: die einen gantzen Adler oder etwas in jhren Wapen davon führen: Contra liberas civitates volunt eſſe illas, quæ ab initio liberæ & nunquam alterjus jugo ſubjectæ fuerunt. Verùm hanc diſtinctionem nullam realitatem importare ex eò manifeſtum, quod in Receſſ. Imp in Catalogo ſtatuum vel matricula Imp. nulla fiat diſtinctio civitatum Imperialiū, ſed appellationes promiſcuè uſurpentur & ut plurimum conjungantur, atq; ſic indiſtinctè ſimul omnes appellentur, freye vnnd Reichsſtette/ & ne verbulo quidem in earum enumeratione innuatur, quæ liberæ tantùm, vel quæ Imperiales. Præterea, quod omnes, quocunq; nomine appellentur, eadem libertate fruantur & ſtatibus annumerentur. Illud tamen libentur largimur, unam ratione privilegiorum magis eſſe liberam, quàm aliam, atq; exinde præcellentiam quandam habere.

66. Sunt præterea & aliæ civitates, quæ omnem & plenam juriſdictionem à Cæſare conceſſam vel præſcriptam non habent, ſed in aliorum Principum Prælatorum vel Comitum territoriis, ſitæ & ſecundum quid à principum juriſdictione exemptæ. Hæ igitur magis provinciales civitates appellantur, & ſalvis libertatibus, quas ab Imperatore habent, principibus ſuis, ut Landſaſſii meritò parent. Diſtinguntur tamen à municipiis Principum, quod hæc prorſus ſubdita & nullo modo à juriſdictione principum exempta, illæ verò ſecundum quid exemptæ.

67. Dividuntur civitates liberæ Imperiales ſecundum ſeſſionem, quàm habent in Comitiis in duo latera, videlicet in Rhenanū & Suevicum. De utroq; latere, *vide Paurm. de juriſd. lib. 2. c. 1. fol.* 420.

68. Et tantùm breviter de ſtatibus & membris Imp. Rom. dixiſſe ſufficiat. Ubi notandum porrò, quod alii hos ſtatus dividant *in ſeptem claſſes*, quarum prima eſt Electorum. 2. Archiepiſcoporum. 3. Epiſcoporum. 4. Principum. 5. Prælatorum. 6. Comitum. 7. civitatum Imperialium.

69. Deniq; ut major S. R.I. dignitas & Majeſtas eſſet, ex his ſupra dictis Circulis, ordinib. & claſſibus *quatuor viri* conſtituti ſunt.

Et

Digitized by Google

Et quidem I. Quatuor Duces. 1. *Duces Sueviæ, cujus Ducatus titulum ſereniſſima Domus Auſtriaca ſibi uſurpat.* 2. *Dux Brunſwicenſis.* 3. *Dux Lotharingiæ.* 4. *Dux Bavariæ.* II. Quatuor Vicarii. 1. *Dux Brabantiæ.* 2. *Dux Veteris Saxoniæ.* 3. *Dux* Weſterich. 4. *Dux Sileſiæ.* III. Quatuor Marchiones. 1. *Marchio Brandeburgenſis.* 2. *Marchio Moravienſis.* 3. *Marchio Miſnenſis.* 4. *Badenſis.* IV. Quatuor Comites Provinciales. 1. *Landgravius Thuringiæ.* 2. *Landgravius Haſſiæ.* 3. *Landgravius Alſatiæ.* 4. *Landgravius Leuchtenbergæ.* V. Quatuor Comites caſtrenſes. 1. *Burggravius Norinbergenſis.* 2. *Burggravius Madeburgenſis.* 3. *Burggravius Stromburgenſis.* 4. *Burggravius Rheineckenſis, qui hodie in Comitum Hanavienſium ditione.* VI. Quatuor Comites. 1. *Comes Schwartzburgenſis.* 2. *Comes Cilienſis.* 3. *Comes Clivenſis.* 4. *Comes Sabaudiæ.* VII. Quatuor Barones. 1. *Baro Limburgenſis.* 2. *Weſterburgenſis.* 3. *Altewaldenſis.* 4. *Thuſanus.* VIII. Quatuor Equites. 1. *Miles de Andlo.* 2. *Miles in Strandeck.* 3. *Miles in Meldingen.* 4. *Miles de Frowenberck.* IX. Quatuor urbes Imperiales. 1. *Auguſta Vindelicorũ.* 2. *Aquisgranum.* 3. *Metis.* 4. *Lubeca.* X. Quatuor Pagi. 1. *Bamberga.* 2. *Seleſtadium.* 3. *Vlma.* 4. *Hagenoa.* XI. Quatuor Ruſtici. 1. *Colonia.* 2. *Ratisbona.* 3. *Saltzburgum.* 4. *Conſtantia.* XII. Quatuor Villæ, 1. *Amberga.* 2. *Orlemunda.* 3. *Lichtenavia.* 4. *Ingelhemia.*

Et tantum de præceptis.

Quæstio I.

Vtrum ſanctiſſimum illud Electorum Collegium ſub Ottone III. cœperit?

Electorem in Imperio Romano tanta eſt dignitas, ut eos Carol. IV. Imp. Palmites Imperiales, ſeptem candelabra lucentia in unitate ſpiritus ſeptiformis, quibus ſacrum illuminari debeat Imperium, columnas & latera, ſolidasq; Imperii baſes & propinquiora Cæſaris membra appellitet, quæ veluti Columnæ ſacrum ædificium circumſpectæ prudentiæ ſolerti pietate ſuſtentent, quarum præſidio dextera imperialis roboretur, & orbi fluctuanti ſubveniatur. *A.B. in pr. & c. 2. §. & quia c. 3. in pr. c. 12. c. 24. c. 36. §. cum ſacri.* De quo ſanctiſſimo Electorum Collegio magna & celebris eſt inter eruditos controverſia, quando & à quo inſtitutum. Sunt qui id acceptum referunt Gregorio V. Papæ Rom. Sunt qui id referunt ad Fridericum II. & Gregor. X. Sunt qui exiſtimant, id non tàm expreſſa & ſpeciali conſtitutione inſtitutum quàm antiqua conſuetudine ſenſim introductum. *Buxtorff. theſ. 14. in diſſ. Aur. Bull.* Ut ut ſit, pervulgata eſt opinio:

Otho-

Othonem III. Imp. divinitus excitatum, prima fundamenta huic Collegio poſuiſſe. Et ut ab ovo rem incipiam, conſtat Imperatoriã Majeſtatem virtute Caroli Magni ad Germanos translatam eſſe,& tunc temporis electionem & inſtitutionem Imperatoris penes Imperatorem ipſum conſtitiſſe, qui pro libitu & voluntate, vel filium vel alium ſibi ſanguine junctum nominabat. Caroli verò Magni maſcula ſtirpe extincta, univerſus Francorum & Saxonũ Populus Germanorumq; procerum concurſus ad Othonem Sax. Ducem factus eſt. Verùm ubi ille majori animo oblatum regnum repudiavit, quàm alii per ferrum & flammas quæſiverunt, excuſationem decurſæ ætatis prætendens, populus & proceres Germanorum Imperium Conrado Franconię Duci detulerunt, qui id rurſum moriturus Henrico Aucupi tradidit, & hic rurſum ad filium Othonem Magnum & Nepotem Othonem Imperatoriam Majeſtatem tranſmiſit. Quo ultimo fatis defuncto, à Germanis proceribus, qui tunc temporis frequentes Romæ erant, de ſucceſſoris electione varia certamina ſunt excitata, alii enim in Henricum Bavarum inclinabant, alii verò in Othonem III. Othonis Magni nepotem. Germanis ergò Proceribus in contraria ſtudia euntibus, Creſcens Nomentarius Conſul factus, ſeditionem excivit & Imperii titulum adſciſcere ſibi geſtiebat, ægrè admodum ferens, Imperium Romanum ad exteros translatum. Sed quid fit? Proceres Germani Imperii, apud quos longo jam tempore Imperii dignitas ſedem ſuam fixerat, rerum ſuarum ſat agentes Bavaro Othonem puerum præferunt, & regni ſucceſſorem declarant. Ubi verò creſcens Nomentarius ſemel atq; iterum ad ingenium ſuum rediit & Gregorium Pontificem, quem Imp. Otho III. Imperatorio ſuo jure uſus ad Pontificatum ritè promovit, nefario auſu ejicit & alium ſubſtituit, Otho III. infeſtum exercitum urbi admovit, cives ad incitatas res redactos ad deditionem compulit, Gregorium ſedi reſtituit, adulterino Papæ oculos erui & ſuſpendi eundem curavit; Creſcentium verò conſulem ex fuga retractum vili jumento averſè impoſitum ac per civitatem circumductum ultimo ſupplicio affici juſſit. *Cuſpin. in vita Othon. III. & Sigon. l. 7. de regn. Italiæ.* Cùm ergò ſapientiſſimus Imperator & Gallorum, Italorum & Hiſpanorum conatus ſatis perſpexerit, quod Majeſtatem Imperialem vel ad ſuos vel ad alienos transferre omnibus virtutibus ſategerint

[illegible] nihil utilius ad ſervandam hanc præeminentiam Germaniæ eſſe, [illegible], quàm ſi Collegium Electorale conſtitueretur. Quamvis [illegible] & ad præeminentiam Germanorum, & [illegible] Romano-Germanici Imperii probè intelligendo, non tantum [illegible] Septemvirale Electorum Collegium inſtituerunt, verum etiam [illegible] Germanus in Imperatorem eligeretur, prudentiſſimè conſtituit. Pro qua ſententia innumerabiles ferè & Chronologi & JCti [illegible] pugnant, *de quibus vide Gerlac. [illegible] 14. in A.B. [illegible] Anton. Colet. de jure ſtap. German. [illegible]* 47. Verum de Anno, quo lata hæc conſtitutio, variant Hiſtorici. *Vide [illegible] in ſua de Republ. diſp. 4. Concl.* 2. An etiam numerus ſeptenarius conſtitutione Othoniana introductus, incertum eſt. Illud tamen conſtat Bohemum ante Carolum IV. in Electorum numero fuiſſe. Interim tamen Pontificem Gregorium V. ut acceptæ injuriæ pœnas ab Italis, quo poſſet modo, repeteret, Imperatori Othoni III. ut & certus Electorum numerus conſtitueretur & ſimul conſtitutio de Germano in Imperatorem eligendo certa fieret, auctorem fuiſſe, facilè Pontificiis largimur. Verum numerum Electorum à Pontifice Gregorio inſtitutum, hoc eſt, quod nos negamus; [illegible], antea populum & Proceres Imperii ſemper, nunquam verò Pontifices poteſtatem eligendi Imperatorem habuiſſe, quomodo quæſo Gregorius V. id Electoribus dare potuit, quod nunquam habuit? *[illegible] in 6. l. 54. & l. 120. ff. eod.* Inde facilè etiam apparet irrationabilitas Pontificiæ illius jactationis, quâ [illegible] gloriantur, Septemviris hanc eligendi poteſtatem à ſede Romana datam conceſſamq; fuiſſe. *in c. venerabilem. de Elect. & Clement. Romani de jurejur.* Conſuetudini acceptum referunt. *Paurm. de juriſd. lib. 2. c. 2 nu. 38. Schönbor. lib. 5. Pol. c. [illegible] Heig. q 4.*

QUÆSTIO II.

Utrum Principes in ſuis territoriis tantum poſſint, quantum Imperator in imperio?

Non immeritò hac de quæſtione dubitatur. Nam illud certiſſimum eſt, Principes Romani Imperii, ut & Comites & Barones quoſdam, ex conceſſione Imperatoris plenariam, & omnimodam juriſdictionem cum omnibus pertinentiis & ſuperioritate territoriali, die hohe Landesfürſtliche Obrigkeit mit allen Gerichten/ ober[illegible]

mittelſt vnnd niedern [illegible] Ehren [illegible]
Nutzen vnnd nachbringen [illegible] acquiſitam habere [illegible]
fol.119. Roland. a Valle conſ. [illegible] *Quæ ſunt* [illegible]
Regalib. Quam juriſdictionem & ſuperioritatem non [illegible]
Imperatoris, ſed proprio jure exercent. [illegible]
adeò, ut & gratiæ Dei ſuum principatum, Dominatum & [illegible]
tatē acceptam ferant, id quod in Gallia [illegible]
mo principum ſcribere audet. [illegible]
ea poſſunt Principes Romani Imperii abrogare & corr[illegible]
alia ſubſtituere. [illegible]
ſecundum ſanctiones Principum. [illegible]
dinat. Cam. part. 1 tit. [illegible] quo caſu [illegible]
Domino, quàm Imperatori, [illegible]
[illegible] Cæterum habent Principes Romani [illegible]
jura majeſtatis, utpote, I. Liberum exercitium utriusq; religionis,
Pontificiæ, quàm Auguſtanæ Confeſſionis R. A. *de an.* [illegible]
dann ſolcher friede. II. Jus famæ reſtituendæ. R. A. zu S[illegible]
1526. § vnd wiewol der gemeine Mann. III. Jus remittendi p[illegible]
[illegible] R. A. *de an.* 1526. § vnd wiewol rc. [illegible]
Jus ſalvi conductus [illegible] *de arb.* [illegible] *q. lib. 2. cent.* [illegible]
[illegible] *concl. 22. Schurff. conſ. 2 n. 4. cent.* [illegible]
[illegible] V. Jus induciarum moratoriarū. Anſtand Brieffe [illegible]
gewiſſe zeit zu zahlen. Reformation guter Policey zu [illegible]
1548 [illegible] von verdorbenen Kauffleuten. § vnnd nach dem [illegible]
46. nu. 14. VI Jus fiſci. [illegible] *l. 4. tit.* [illegible]
Judæos recipiendi. Policey Ordnung zu Augſpurg [illegible]
Juden vnnd ihrem Wucher. *Buxtorff. ad A. B.* [illegible]
VIII. Jus conducendi per vias publicas. R. A. zu [illegible]
48. § ferner zu noch mehrer rc. IX. Jus Vectigalium, utpote [illegible]
[illegible], quod ſolvitur in portu, vel riparica, quæ in ripa, vel [illegible]
[illegible] in terra. *Sixtinus de regalib. c. 6. Buxtorff. ad Aur. Bull.* [illegible]
[illegible] X. Jus foreſti, die Wildbahn. [illegible] XI. Jus [illegible]
[illegible] R. A. zu Nörenb. *de An.* 15[illegible] dergleichen [illegible]
R. A. *de an.* 15[illegible] So haben wir auch [illegible]
Et id genus alia, [illegible]
Romani Imperii [illegible]

[illegible] Hoc eodem modo & Pa- [illegible]

Verum cum hac Dd. opinio admodum periculosa & [illegible] apud Principes & Comites, Imperii Aulici abutantur, melius [illegible] & cautius loquuntur illi, qui distinguunt. 1. Inter superioritatem Imperialem & absolutam, quæ fundata eſt in ſupremo & univerſali totius Imperii dominatu; & inter ſuperioritatem territorialem, quæ fundata eſt in alicujus diſtrictus jurisdictione ordinaria. 2. Inter leges univerſales & provinciales. 3. Inter Regalium Imperii [illegible] Regia, quæ propter ſimilitudinem, quam habent cum regalibus majeſtatis, non improprie jura majeſtatis dici poſſunt, verum inferiori modo proprie iis hoc nomine competere poteſt. Et diſtinctionib. præſuppoſitis, quæſtionem hanc ita ſolvunt: Imperii Principes tantum in territoriis ſuis poſſe, quantum Imp. in Imperio, intellige quoad [illegible] ordinaria juriſdictione & ſuperioritate territoriali, non [illegible] abſoluta ſuperioritate Imperiali: Sunt enim adhuc multa [illegible] reſervavit Imperator, quæ transferri non poſſint. Debent enim privilegia & conceſſiones eſſe ejuſmodi, ut vires poteſtatis imperatoriæ non extinguant. *Æneas Sylv. de ort. & autorit. Rom. Imp.* Neq; credendum eſt, ſummum principem omni ſuo jure renunciaſſe (id quod [illegible] per rerum naturam, ſi ſuperior manere velit, non poteſt) & nihil [illegible] dum in præeminentiæ & majeſtatis teſtimonium ſibi reſervaſſe. [illegible] quoq; in generali conceſſione, veniunt reſervata principum [illegible] *nerali, de R. J. in 6. & l. quod translatum [illegible]*. Atq; ſic plurima [illegible] quæ principes Imperii ratione ſuperioritatis territorialis non [illegible] ſunt, utpote Comites Palatinos, vel tabelliones creare, legitimare [illegible] ſpurios, Academiam erigere, nobilitatis inſignia dare, Doctores

 [illegible]

Licentiatos, Poëtas, Barones, Comites, Duces, Marchiones [illegible] nullo modo poſſint. Et quamvis Sereniſſimis Archiducib. [illegible] exceptis jurib. territorialibus, ampliſſima & admodum [illegible] privilegia ab Impp ſint conceſſa, de quib. antea in præceptis [illegible] tamen non omninò omnia ratione privilegii poſſint, quæ [illegible] Imperio & ei in ſignum ſupremæ eminentiæ competunt, [illegible] ſatis apparet, quod ex eo privilegio Archiducibus Auſtriæ, Comites quidem & Barones, non minùs, quam Nobiles creandi; non verò Marchionatus, vel alterius Principatus dignitate aliquem [illegible] & inſigniendi, facultas ſit data, quæ tamen Imperatori ratione abſolutæ ſuperioritatis Imperialis competit, & eſt de ejus reſervatis. Sic vectigalia nova, de quibus in eo privilegio mentio fit, tantò [illegible] ut alii Principes inferiores ea inſtituere vel etiam vetera augere poſſint, *ut antea diſſ. [illegible] th. 50. dictum eſt.* Proinde confirmatur hæc ſententia Aurea Bulla Carol. IV. qua quædam de Regalibus & reſervatis Imperatoris ſolis Principibus, Electoribus peculiariter conceduntur, quaſi aliis non competentia. Poſteriorem ergò opinionẽ, ut æquiorem & juri magis conſentaneam tuebimur cum *Bech. de feud. [illegible] Joan. Dauth. ad tit. ff. & C. de teſt. Forſt. de ſucceſſ. ab inteſt. lib. 6. [illegible] 34. nu. 32. [illegible] [illegible]*

QUÆSTIO III.

[illegible] ſuperioritatis?

Quia præcedente quæſtione dictum, ſuperioritatem & Regalia [illegible] jure hereditario, ſalva tamen ſuperioritate abſolutâ Imperiali, ab Imperatore tanquam Auctore & fonte Regaliũ, Principibus Imperii, conceſſa, non immeritò porrò quæritur, utrum ſuperioritas illa, quæ dicitur, die Landsfürſtliche Obrigkeit ſit radicata in territorio. In qua quæſtione, quamvis afferri poſſit, ſuperioritatem eſſe qualitatem non ipſi territorio, ſed Principibus Imperii conceſſam, qui illam etiam exercent & ea utuntur. [illegible] Quod & Rectoribus Academiarum & Cameræ Imperiali [illegible] jurisdictio conceſſa ſine ullo territorio. [illegible] Quod [illegible] diſtrictus aliquis, verùm etiam [illegible] territorii nomine veniant: Attamen [illegible], affirmativam quæſtionis amplectimur, [illegible] ſit ſubjectum, quod paſſivè ſuperioritati [illegible] contemplatio-

[illegible] Princeps Imperii eandem activè exercet. *Knich. d. c. 1. n. 195.* [illegible] pro deciſione quæſtionis, omninò diſtinguendum putamus, inter ſuperioritatem territorialem univerſalem, quæ competit jure territorii & regalia dignitatis & Germanis dicitur, die Landtsfürſtliche, [illegible] ratione illorum ſtatuum, qui non ſunt Principes, die [illegible] Obrigkeit. Et inter ordinariam juriſdictionem particularem [illegible]. Illa talis eſt, quæ abſq; territorio, cui inſeperabiliter cohæret, eſſe non poteſt. Hæc verò omninò eſſe poteſt, quemadmodum exempla de Camera & Rectoribus Academiarum allata [illegible].

QUÆSTIO IV.

[illegible] omnes qui alicujus Principis territorii diſtrictu comprehenduntur, ſint in iſtius Principis juriſdictione & Patrocinio?

Cum præcedente quæſtione dictum, poſſe aliquem particularem juriſdictionem habere in alterius territorio, non immeritò quæritur, utrum ille, qui eſt in alterius territorio, ſit etiam neceſſariò ſub iſtius juriſdictione & Patrocinio. Et quamvis territorium univerſale habens, quoad juriſdictionem, tam civilem, quam criminalem fundatam intentionem ſuam habeat in omnes, ſui territorii diſtrictus homines *arg. l. 1. § initio, 4 in verbis quicquid agitur intra urbem, ff. de off. præf. urb. l. 29. & 30. ff. ad municip. l. nulli, 28. § quod ſi 4. C. de Epiſc. & Cler.* adeò ut in dubio pro habente territorium pronunciare ſoleat. *Menoch. 2. præſump. 10. Maſcar. de probat. volum. 1 [illegible] Cothm. conſ. 119 n. 4 Rol. à Vallensf. [illegible] n. 17. Vol. 2.* Attamen cum non pauci & Comites & Barones & Nobiles reperiantur, qui in alicujus Principis diſtrictu & Caſtra & villas ſuas extra juriſdictionem iſtius Principis poſſident, non neceſſariò ſequi putamus, eundem, qui eſt in territorio alicujus principis, debere de neceſſitate ſub ejus juriſdictione eſſe. Proinde pro quæſtionis deciſione diſtinguendum eſt, inter Landſaſſium & ſubditum. Landſaſſium enim quod attinet, eſt quidè in territorio, ſed non ſemper de territorio Principis, & hac ratione poteſt Landſaſſius eſſe immunis à juriſdictione iſtius Principis, non tamē à generali ſuperioritate territoriali, h. e. võ des Landes hohe Obrigkeit. Poteſt ergò Dominus territorii vigore ſuperioritatis territorialis Landſaſſio ſuo & mandare & præcipere & cogitur Landſaſſius

Dominium territorii [illegible] Diœceſin ſuo & illis [illegible] Landsfürſten vnnd Obrigkeit [illegible] [illegible] ro, ſub illos [illegible] Lande vnnd [illegible] Plura hac de re [illegible] cum Deo [illegible] *in queſtione* [illegible]

Quæstio XI.

[illegible] Eccleſiaſtica Principum [illegible]

Jurisdictionem Pontificis, Archiepiſcoporum, Epiſcoporum aliorumq́; Eccleſiaſticorum, quo ad Proteſtantium territoria & ſubditos, *[illegible] Carolo [illegible] à Ferdinando Roman. Rege* planè enervatam [illegible] conſtat, ut ab eo tempore non tantùm ea, quæ ſunt ordinis, ſed etiam quæ ſunt juriſdictionis Epiſcopalis ac legis diœceſanæ pleno jure habuerint, *Matth. Steph. de juriſd. lib. [illegible] part. 1. c. 15. n. 115 [illegible]* Atq; ſic duplicem perſonam Principis & Epiſcopi exemplo veterum Regum Romanorum *[illegible] lib. 1. hiſt. Eccl. c.* [illegible] rationem perſonam principis jure territorii [illegible] Landsfürſten vnd Obrigkeit, de quo ab Imp. inveſtiti ſunt, [illegible] & Eccleſiaſticam juriſdictionem ex conceſſione Imperiali & vigore decreti Paſſavienſis habeant: Hodie tamen non minus hanc, quam illam jure territorii exercent, adeò ut nulli exercitium religioni publicum in alicuius ſtatus territorio inſtituere licitum ſit, uti ex multis Cameralium votis refert. Reichwein *in ſcom. de p. r. c. relig. c. 2.* [illegible] 3, *nu.* [illegible] Atq; hinc etiam diœceſeos fines putantur conformes finibus territorii temporalis [illegible] *lib.* 2. [illegible] ne finium diœceſeos, concluditur ad determinationem [illegible] temporalis territorii finium. [illegible] bium, quin Principes & ſtatus Imperii, ſententiâ [illegible] ad Eccleſiaſticam, quam territorialem juriſdictionem [illegible] omnes, in eorũ diſtrictu commorantes, fundatam habeant [illegible] *riſd.* [illegible] *n.* 25, Nam quemadmodum [illegible] eſt territorium, ergò ejus & juriſdictio erit. [illegible] ita multò magis fateri licet, an hunc [illegible] Obrigkeit. Ergò ad illum ſpectabit [illegible] Eccleſiaſti-

ca,quæ ex conſtit.Religionis,nulli, niſi jura territorialia poſſidenti, competit, *Leopold, Heltb, in quæſt. de concur, juriſd, ex* Reichwein *tract, de pace relig.* Ne tamen iſtæ duæ juriſdictiones, quæ quo ad materiam, formam, proceſſum, pœnas & perſonas differunt, confundantur; rectè conſtitutum & proviſum eſt, ut cauſæ Eccleſiaſticæ in ſeparatis judiciis, quæ conſiſtoria vocamus, à certis ad illa ſpecialiter deputatis conſiliariis, partim clericis, partim ſecularib. cognoſcantur. *Vmmius de Proceſſ, diſp, 4, n, 74, Foman, ad tit, Cod, de Epiſ, audient, c, 1, q, 2, & 7, & ad tit, de Epiſ, & Cleric, c, 2, q, 6,*

QUÆSTIO VI.

Vtrum juriſdictio ſecularis, Eccleſiaſticis Electoribus competat?

Antea dictum eſt tantam Veteribus fuiſſe devotionem, ut tunc demum omnia rectè proceſſura crediderint, ſi religionis Antiſtites ſuis conſiliis haberent præſentes. Hinc non tantùm Politicos voluerunt conſtituere Electores, ſed Politicis adjunxerunt tres Archiepiſcopos. Cum autem ſeparata ſint Dei dona Sacerdotium & Imperiū *Nov, 6, in pr, adeoq; has iuriſdictiones confundi, c, cauſam, quæ inter extr. qui filii ſint legitimi, Pontificiq; ſecularib. negotiis ſe implicare prohibitum, c, cum ad verum, diſt. 96. cum malè ſonet Pſalter. cū Cythara, ex ſent. Ferr. in form, libell. Reſp. rei convent*, Item opprobrioſum ſit Eccleſiaſticis, ſe peritos cauſarum ſecularium oſtendere, *arg, l. placet, 17. & l, repet. 41. v. abſur. C. de Epiſ. & Cler. & cum ad verū. diſt, 96, c, ſacerd, in f, & c, ſed nec procurationes, & t, t, ex, ne Cleric, vel Monach. ſecul, neg, ſe immiſ*, anſam dubitationis præbet, nū Eccleſiaſticis Electorib. regimen ſeculare & officiū hoc Electoriū competat. Et quamvis plures rationes dubitandi huc adferri poſſent, non tamen dubitandum eſt, quin eis hoc officium maximè decoro & ornamento ſit, & ſecularibus etiam negotiis intereſſe poſſint. Conſtat enim ex apologia Auguſtanæ Confeſſionis, Eccleſiaſticos Electores eſſe principes & ſtatus Imperii. *Auguſt, Confeſſ, ſub tit, de poteſt Eccleſiaſt*, atq; hac ratione æquè, ut ſeculares cum ſuperioritate territoriali ſunt inveſtiti. Hinc ergò non minus, quàm ſeculares, poteſtatem dominandi habent. Neq; ob id confunditur ſacerdotium cum Imperio, ſed manent diſtincta & ſeparata, quia ſacerdotium non expediunt, jure ſuperioritatis territorialis; ſed potius ex mandato Dei & quidem jure miniſterii. Proinde non abſurdum eſt, unam perſonam numero, poſſe duplicem repræſentare perſonam, atq; ob id, ratione videlicet diver-

Digitized by Google

[illegible] ſuorum [illegible]
[illegible] cum Eccleſiaſt. Electores [illegible]
ctum eſt, neq; h [illegible] privati, ſed præ [illegible]
quod amplius hac de quæſtione dubitemus.

QUÆSTIO VII.

Utrum Superioritas territorialis ab Imp. concedi poſſit?

Antea dictum eſt Principes & ſtatus Imperii Romani [illegible] ſione ſummi principis ſuperioritatem territorialem non [illegible] jure magiſtratus, ſed hæreditario & patrimonii jure acquirere. Hæc ergo oritur quæſtio, utrum ſuperioritas ab Imperatore concedi poſſit. Et quamvis pro dubitandi ratione adſerri poſſit, ſuperioritatem eſſe de eſſentia Imperatoris, eique inſeparabiliter adhærere, adeò ut in omni conceſſione ſuperioritas cenſeatur reſervata, uti id antea pluribus eſt demonſtratum: attamen non tantùm ad illuſtres familias conſervandas, verùm etiam ad præeminentiam Romani Imp. prudentiſſimè territorium in certum dignitatis titulum eſt erectum & principibus cum omnibus commodis ſuperioritatis ab Impp. tanquam fonte omnium regalium, principibus & ſtatibus conceſſum, ut non immeritò Principes Romani Imperii, *Baldus* pro Regibus habeat *in l. fin. C. de teſt. milit.* Et Carolus V. inclutæ memoriæ dicere ſolitus: Se in alienis ſuis regnis ac ditionibus, mancipiis & ſervis, aſt in Germania liberis ac Regibus imperare. Et Max. I. Se Regem Regum appellavit, cum alii ſervorum & aſinorum Reges eſſe malint. Et nullibi familiis Electorum & Procerum Imperii illuſtriores vel ſimiles inveniri, *dicit Aeneas in deſcripſit. Germ.* 3 [illegible]. Proinde pro deciſione quæſtionis repetimus diſtinctionē antea datā, inter abſolutā ſuperioritatem Imperialem, & inter generalem territorialem ſuperioritatem principibus & ſtatibus Imperii Romani conceſſam. Secundum hanc enim principes ſeu ſtatus, quoad ſubditos ſuorum territoriorū ſimilem, quam Imperator in univerſos Imperii cives tenet, poteſtatem habere cenſentur. *Knich. de iur. territor.* [illegible] *ſeq. Gailen. conſ.* 1 *nu.* 21. *Modeſt. Piſt. conſ.* 28 *n.* 1. *vol.* 2. [illegible] torii ſui, Principes noſtri ab Imperatore nihil [illegible] & minoris territorii ratione. *Frid. Pruckman. conſ.* [illegible] *Quæ ſunt regal. Bertheu. tit. Quæ ſunt regal.* [illegible] *conſ.* [illegible]

QUÆ-

QUÆSTIO VIII.

Utrum ſuperioritas territorialis præſcriptione acquiri poſſit?

Anſam dubitandi præbet, quod præcedente diſput. quæſtion. ultima in fine dictum: Adverſus ea, quæ principi in ſignum ſupremæ eminentiæ & ſuperioritatis ſunt reſervata, præſcriptionem nullo modo currere ex *Modeſt. Piſt. conſ. 4. n. 28. vol. 1. Sixtin. de regalib. l. 5. n. 145.*

Contra adverſus Imperatorem, præſcriptionem ſeu potius immemorialis temporis uſurpationẽ currere, inde probatur, quod immemorialis temporis uſurpatio habeat vim privilegii, ite ſpecialis conceſſionis & tituli, adeò ut neq; titulum, neq; ſcientiam, neq; patientiã principis docere ſit neceſſum, *l. hoc jure, § ductus aquæ, ff. de aqua quotid. & æſtiv.* [illegible] *ſumma poteſtas, 2. diſp. 7. n. 112. ubi plures.* Et hanc communẽ *dicit Jaſon. in l.* [illegible] *3. n. 20. ff. de* [illegible] *Covarr. in relect. c. poſſeſſor malæ fidei, §* [illegible] *n. 12. Roland. conſ. 28. n. 12. Bart. in l. ſi publicanus, § ult. ff. de Publican. Balb. de præſcript. 2. p. 3. princip. q. 6. nu. 13. Roland. a valle conſ. 3. n. 82. Hen. Gold. conſ.* [illegible] *n. 24. Schurff. conſ. 85. nu. 9. cent* [illegible] *Decian. reſponſ. 24. n. 112. vol. 1. Weſenb. conſ. 45. n.* [illegible] *Mynſing. 4. obſ. 24.* Præſumitur enim ex immemoriali tempore conſenſus, & quia hæc præſumptio eſt juris & de jure, non facile admittit probationem in contrarium *Menoch. lib. 3. præſumpt.* [illegible] 50. Alia porrò de probatione non eſt opus, cum & alias vetuſtas pro lege habeatur, *l. 1. ff. de aqua pluvia. arcend. Mynſing. 5. obſ. 29. n. 6. & ſeqq. Pruckm. de regal. c. 5. n. 98.* Aliud verò ſi præſcribantur adverſus privatum, tunc enim 30 vel 40. ann. ſufficiunt. *l. 4. C. de præſcript. 30. vel 40. an.* Pro deciſione ergò quæſtionis, diſtinguendum eſt inter abſolutam ſuperioritatem Imperialem, quæ ipſi Imperatori in ſignum ſupremæ præeminentiæ eſt reſervata: Et inter præeminentem aliquam dignitatem Imperatoris. De poſteriori, non de priori quæſtio noſtra eſt propoſita.

QUÆSTIO IX.

Utrum Comites & Barones immediatè Imperio Romano ſubjecti ſint in pari dignitatis gradu?

Negativam quæſtionis tenent *Matth. de Afflict.* [illegible] *nu. 6. Duar. de feud. c. 6. Molin. in conſuet. Pariſ. t. 1. § 20. n. 4. Schurff. conſ.* [illegible] *cent. 2. &c.* Rationes dubitandi hæ ſunt. 1. Quod Comites & Barones nomine & origine differant. 2. Quod Comites Barones antecedant. 3. Quod in jure feud. *c. 1. de feudis March.* ubi recenſentur di-

gnitates regales [illegible] Quod ſimili[illegible] [illegible] Cam. p. 2. [illegible] [illegible] [illegible] Commiſſarii [illegible] tes regales dignitates [illegible] Quod [illegible] in [illegible] Cam. [illegible] Nullū [illegible] conſtitutum [illegible] a Cæſarea Majeſtate peti poſſint, in Commiſſ. [illegible] quibus ab [illegible] procedatur, ibi. So ſollen [illegible] [illegible] Commiſſarien [illegible] ſtenen [illegible] Prælaten Stände [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] Commiſſ. [illegible] poſſint. [illegible] [illegible] Commiſſ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Verum quod Comites & Barones in [illegible] Barones, [illegible] his fundamentis. 1. Quia hæc [illegible] communis [illegible] Germania noſtra [illegible] [illegible] Roſenthal *de feud.* [illegible] [illegible] [illegible] tum. Atqui Doctoribus conſuetudinem allegantibus [illegible] dendum eſt, quia de re vide [illegible] [illegible] 2. Quia Barones non minus ac Comites [illegible] ſtatus imperii [illegible] Item non minus Illuſtres [illegible] tiſſimi vocentur, quam Comites. [illegible] [illegible] 2. Quia Comites & Barones [illegible] Imperii æquiparantur in privilegiis [illegible] [illegible] Ordnung [illegible] 2. [illegible] in [illegible] & munere judicis ac præſidum Cameræ Imperialis [illegible] Daß Kayſerliche Cammergericht [illegible] [illegible] Cammerrichter [illegible] [illegible] oder Freyherrn. *Ordnat. Cam.* [illegible] [illegible] [illegible] & receſſibus Imp. æquiparantur [illegible] [illegible] von Graffen und [illegible] 4. Quia Barones non minus [illegible] [illegible] Comitis & Baronis [illegible] ad feudum ti-

[illegible] *aliquam [illegible]* [illegible]

[illegible] quod [illegible] ad 1. Quod non [illegible] enim ſemper [illegible] ad [illegible] Quod [illegible] ordo [illegible] impoſſibile, ut omnes [illegible] & uel [illegible]

[illegible] æque [illegible] ; attamen [illegible] præcedit, Ad 3. [illegible] quod in [illegible] Baronum nulla fiat mentio. Nam neque aliorum [illegible] cum tamen [illegible] certum eſt, [illegible] Marchionatus, & Comitatus [illegible] Marchionatus & Comitatus [illegible] vel aliarum dignitatum, quæ verbis procul dubio alia feuda [illegible] quam quæ nominatim ſunt expreſſa, deſignant. Ad 4. R. Quod per hunc Barones à Comitiis propter ſupradictas [illegible] Comitiis [illegible] Baronatus non fiat mentio, attamen ibi poſt verba [illegible] nota amplificatoria. Et cetera, qua & Barones procul dubio deſignantur. Ad 5. R. Hoc fieri ob ſingularem hanc rationem, quod Comites, ut plurimum ſoleant eſſe potentiores quam Barones, & habere plures, quorum conſilio & opera in hujuſmodi arduis commiſſionum cauſis uti poſſint. Quare cum id in favorem Baronum conſtitutum, non debeat contra [illegible] lem dignitatem eorundem detorqueri. [illegible] Ad 6. R. Quod non tantum Comites, verum & Barones ad Comitia [illegible] vocentur, & jus æque ut Comites jus ſuffragii habeant. Nam [illegible] Comites, de quibus antea dictum, tam Barones, quam Comites repræſentant, & tam illorum quam horum nomine ſeſſionem & ſuf-

[illegible] habent, & finitis Comitiis illorum nomina conjunctim cum horum nominibus receſſibus Imperii in Catalogo [illegible] ad junctis, ſubjiciuntur [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] Ordnung in [illegible] [illegible]

QUÆSTIO X.

Utrum [illegible] in Marchia Brandeburgenſi, Ducatu Brunſwicenſi, [illegible] in Pomerania, Holſatia, Meckelburgo, item in Epiſcopatibus Magdeburgenſi & Bremenſi ſecundum jus Saxonicum, an verò ſecundum jus civile, ſint decidendæ?

Ingolſtadienſes ICti *conſ. 22. n. 54. vol. 5.* apertè ſtatuunt, jus Saxonicum etiam, quo ad ſimultaneam inveſtituram receptum eſſe, non tantùm in provinciis Sax. vicinis, verum etiam remotis, ut in Marchionatu Brandeburgenſi, Ducatu Brunſwicenſi, Pomerania, Holſatia, Meckelburgo, Epiſcopatu Magdeburgenſi & Bremenſi. Cui aſſertioni non immerito contradicit. *Gœd. conſ. Marpurg. 32. num. 586.* [illegible] Cujus rationes hæ ſunt. 1 Quod extra territorium jus dicenti impunè non pareatur. *l. fin. ff. de juriſd.* 2. Quod par in parem non habeat imperium. *l. nam magiſtratib. 4. ff. de alien. judic. mut. cauſ.* [illegible] 3. Quod etiamſi maximè tempore Henrici Leonis provinciæ harum aliquot Sax. Duc. ſubditæ, probari poterat: novum tamen non eſt deſuetudine & in obſervantia leges tolli. *lib. 32. ff. d. ll.* 4 Quod iſtiuſmodi Ducatus hodiè immediatè Imperio ſint ſubjecti, unde nullum dubium, quin Imperii ll. uti cenſeri debeant. 5. Id optimè colligendum ex ordinatione cujuſq; provinciæ, in quibus hoc omninò diſponi debeat. ſc. quod nam jus in dubio ſequi debeant ſubditi, vel etiam uſu quotidiano. 6. Quod hoc jus ſit ſpeciale, & propterea alios non liget, niſi quatenus uſu & conſuetudine receptum & introductum. Sed quia conſuetudo facti, ideoq; à parte, quæ eam allegat probari debet. *quomodo autem probanda conſuetudo, vide Cothman. reſp. 13. vol. 1.* De Megap. *vide Cothm. conſ. 27. & 28. vol. 1.* De Lunæburg. *Pfeil. conſ.* [illegible] *Kitzh. de pact. inveſt. p. 1. c. 1. ubi dicit.* Ducat. Lunæburg. & Brunſwic. eodem jure uti. De Pomeran. *Hartm. Piſt. quam refert. Cothm.* [illegible] Ich weiß nicht anders, als es ſey das jus Saxonicum in [illegible] vnd Pommern abrogiret vnd auffgehoben.

FINIS DISPUTATIONIS [illegible]

COLLEGII POLITICI

DISPUTATIO X.

De

NOBILITATE ET EQUESTRI DIGNITATE.

Reſp. JOHANN-VOLPERT à Schlitz/dicto Görtz/

Προοίμιον.

STatibus S.S.Rom.Imp. præcedente diſputatione enumeratis & contemplatis; ad alia Imperii membra tranſitum noſtrum inſtituimus. Et quia proximum à ſtatibus locum ſibi vendicant Nobiles, ideoq;, antequam ad alia progrediamur, hac diſputatione de Nobilitate & Equeſtri dignitate videbimus.

THESIS I.

ILlud imprimis ſcire oportet, Nobiles à noſcendo dici, veluti noſcibiles: & nobilitatem tanquam noſcibilitatem, præ cæteris notam eſſe, claram, illuſtrem, apertam, ſpectabilem, conſpicuam atq; hominum ſermone celebratam. Nam & ita Nobilem, quem veteres per G. Gnobilem ſcribebant, accipi, multis antiquorum ſcriptorum teſtimoniis probant, *referente Tiraquell. de Nobilit. c. 2. in pr. Feſtus Pomponius & Nonius Marcellus, & inter alios Plautus in Pſeudolo.*

2. Hinc nobilem dictum alii volunt illum, qui virtute ſuâ præfulget & cuivis noſcibilem & conſpicuum ſe reddit.

3. Unde nobile etiam dicitur, quod in unoquoq; genere excellit. Sed quia hoc modo vocabulum nobile in ſiniſtrum flecti poteſt ſenſum: Sic enim Poppea, quæ omnem pudorem ejuraverat, nobilis fuit. *Tacit. lib.* 13 & Quintilla, quæ nunquam virginem ſe noverat, vel

Digitized by Google

alii id genus laſciva bellu [illegible] appellaſſe [illegible] nobilitatis ſignificantur, quia [illegible] præeminentiæ [illegible] non uſq; adeò attendendum.

4. Germanicum illud vom Adel [illegible] vocabulum à Græcorum voce [illegible], benè [illegible] affectum ſignificante, deſcendit, quod tales ob merita [illegible] collatam ejuſmodi dignitatem fuerint adepti.

5. Eſtq; nobilitas apud varias gentes varia, cum [illegible] jure naturali, ſed civili magis proveniat, ſecundum mores [illegible] ta civitatis ac gentis varietur.

6. Definimus Nobilitatem excellentiam [illegible] plicat legis in aliquem ob virtutes Reipubl. & viris [illegible] tes & commoda collatam, qua plebejorum [illegible] aliis privilegiis multa conſequitur.

7. Conceditur id beneficium à nemine [illegible] principe, & quibus ab Imperatore id ſpecialiter conceſſum, [illegible] Archiduces Auſtriæ, quibus inter alia privilegia [illegible] ceſſum, ut non tantum Nobiles, verum etiam Comites [illegible] creare, iiſq; inſignia dare poſſint. [illegible] 309. *Rolandus* [illegible] 23.

8. Fundamentum & cauſa veræ Nobilitatis eſt ſola [illegible] virtus. *l. providendum, 7. C. de ſtat. & imag.* [illegible] immeritò à veris excluduntur nobilibus, qui ob flagitium [illegible] principis gratiam, titulo ornantur.

9. Non tamen quævis virtus ad Nobilitatem ſufficit [illegible] ſed oportet illam eſſe excellentem, illuſtrem & Reipub. [illegible] [illegible] ordinem, qualis eſt F o r [illegible] S c [illegible]

10. Eſt autem nobilitas alia generis ſeu Generalis [illegible] *de alia* [illegible]

11. *Alia* eſt nobilitas à majoribus, virtute [illegible] geſtis [illegible] & in ſuos deſcendentes legitimos [illegible] vom Vater und Mutter, vnnd derſelben [illegible] vnd Eltermutter von alters her [illegible] des Geſchlecht vñ herkommens [illegible] [illegible] können. Hæc verò [illegible] & eſt vel perſonalis vel hæreditaria.

Ma-

[illegible] ſolenniter ſub [illegible]
[illegible] per acceſſionem ad quam nobilitas [illegible]
[illegible] *pervenit.*

[illegible] bonos deſ[illegible]
[illegible] ad [illegible] *ſpurios*, quia [illegible]
[illegible] quaſi [illegible]
[illegible] parte [illegible]

[illegible] debeant eſſe de ſanguine parentum [illegible] in liberos, quod magna [illegible] ſunt [illegible] pars ſuorum parentum [illegible] acceperint: ſequitur [illegible] quem [illegible] id [illegible]

[illegible] Privilegia & pura nobilitatis ſunt varia, de quibus [illegible] Potiſſima autem hæc ſunt. 1. Quod [illegible] muneribus [illegible] & [illegible] Quod teſtimonii dicendi vel [illegible] cauſa domo [illegible] non evocentur, ſed judex [illegible] Notarium [illegible] Quod [illegible] aliquo [illegible] quæſtionibus [illegible] 4. Quod ſi quid deliquerint [illegible] Quod ob æs alienum [illegible] non ſunt, neq; [illegible] neq; in carcerem conjici [illegible] facere poſſunt, [illegible] vivere poſſunt, & quidem [illegible] 6. Quod ob delictum aliquod ad pœnam pecuniam damnari [illegible]

venda non ſint, in corpore luere non cogantur. [illegible] 7. Quod ſint immunes à muneribus publicis, [illegible] neantur excubias agere, nec milites hoſpitio excipere, nec [illegible] nocturno tempore ad portas vigilare, nec loricis aut armis [illegible] imponuntur civibus, inſtructi eſſe, nec ſimile munus [illegible] *[illegible], l. ſenatorum, l. quoniam. C. de dignit. [illegible]* Meth. 8. Quod per procuratorem comparere poſſint in [illegible] libus. *[illegible] C. de [illegible].* 9. Quod poſſidentes immobilia ſatiſdare non cogantur. *l. quoties. C. de dignit.* 10. Quod ſi condemnentur [illegible] crimen ſuſpendio dignum à furcæ ſupplicio ſint immunes [illegible] *[illegible] 28. § non omnes, ff. de pœn. [illegible]* 24. 11. Quod non debeant pro delictis in carcere [illegible] *in l. [illegible] C. de dignit. Bald. in l. 2. C. de [illegible] [illegible] quod ille [illegible] aſſignatum. Tiraq. [illegible]* n. 12. 12. Quod ſi tutor nobilis palam per interpoſitam perſonam ſeipſo auctoritatem præſtante rem pupilli emat, non præſumitur fraus, ſed valet emptio. *l. pupillus. § ſed etſi per interpoſitam perſonam, [illegible] ff. de auth. tut. Tiraq. [illegible] n. 45.* 13. Quod nobiles [illegible] bilibus ſint præferendi in ſeſſionibus, ſalutationibus & aliis [illegible] nus præſerentiis, [illegible] pluribus probat. *Tiraq. [illegible] [illegible] Plura vide apud Tiraquell. loco allegato.*

16. Porrò nobiles, quo ad ſtatum Imperii noſtri [illegible] conſtituuntur: Quidam enim ſunt Imperii liberi: Quidam principibus & ordinibus ſubjecti. Illi immediatè & directò [illegible] Imperio, unde etiam appellantur, die Freyen vom Adel, [illegible] Ritterſchafft. R. A. zu Augſpurg *de anno [illegible]* [illegible] Cammergerichts Ordnung. *part. 2. [illegible]* Et à loco in tres [illegible] claſſes in Franconiam, Suevicam & Rhenum, die Freyen vom Adel im Lande zu Francken / Schwaben / vnnd am Rhein. R. A. zu Augſpurg *de Ann.* 1500. wie man mit der Ritterſchafft zu Francken / Schwaben vnd Rheinlande handeln ſoll. R. A. zu Speyer *de [illegible]* [illegible] [illegible] Et hi non minus quam reliqui ſtatus Imperii [illegible] [illegible] ſubſunt, conſtitutionibus Imperii, de [illegible] Imperio ſubjectis loquentibus comprehenduntur. [illegible] & privilegium Auſtregarum. Cammergerichts [illegible] Ritter oder andere deß Adels *& l. [illegible]* Edell-

mann

mann oder Knecht dem Reich ohn mittel vnderworffen/in quo civitates Imperiales, tanquam eo privilegio carentes ſuperant. Deinde gaudent beneficio cōſtitutionis de pace religionis, nec minus, quàm Imperii ſtatus contribuunt, tantaq; eorum ab Imperatore Rudolpho II. ratio habita, ut Ann. 1592. Cameræ Imperiali mandarit, ut eos in ſua libertate, ejusq; poſſeſſione, vel quaſi manuteneret adverſus potentiores & non facilè exceptiones ſubjectionis, ab iis objectas, attenderet, nec ſub prætextu ſuperioritatis contra libertatem eorum pronunciaret. Præjudicium Cameræ in verbo Nobilitas §. die Franckiſchen.

17. Et quia cum liberis Nobilibus Imperii, maximam habeant affinitatem arcium nobilium poſſeſſores vulgò: die Ganerben/ Burggraffen oder Burgleute/ideoq; de his quædam adjiciemus.

18. Eſt autem vocabulum Ganerben / vocabulum corruptū & contractum à gemein & Erben/quaſi dicas gemeinerben. Unde etiã ab aliquibus Condomini appellantur. Vel ut alii volunt eſt compoſitum ab antiquo germanico Gaan / quod hodie ſignificat gönnen/ exoptare, precari, non invidere, quaſi Ganerben ſint, welche jhren Erben gönnen Frieden vnnd einigkeit.

19. Ganerbinatus enim introductus eſt illo tempore, da das Fauſtrecht in ſchwanck ging. Cum enim latrones in arcibus ſuis, ſui generis homines latrones in den Raubſchloſſern latitarent, tunc arces munitiores ſibi extruxerunt Nobiles honeſtiores & excellentiores, in quibus cum familiis ſuis & rebus pretioſioribus ab aliorum invaſionibus violentis tuti eſſent. Ut autem conjunctio bonorum eò major, fortior & conſtantior eſſe, & ſe, ſuos, ſuaq; eo melius defendere poſſent, fraternitates & confœderationes certis contraxerunt legibus.

20. Eſt ergò inter Ganerbios quędam ſocietas, fraternitas & confœderatio, ſui defendendi cauſa coita, certisq; adſtricta legibus, quas leges ſeu conventiones appellarunt den Burckfrieden. Cujuſmodi arces Ganerben Häuſer ſunt hodie, arx Rotenburgenſis, nō procul Norimbergâ diſſita, Item Salzburgenſis ad Salam in Franconia, item Fridburgenſis in Weteravia, quæ arx imprimis eſt celebris Ganerbinatus, habens Burggravium peculiarem, familias Splendidiſſimas leges itē inter Condominos conſtitutas plurimis dotatas regalibus,

[illegible] est [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ob [illegible] [illegible] ber Reiffenberg [illegible] [illegible] ſunt [illegible] [illegible] habet condominos Electorem Palatinum [illegible] [illegible] [illegible] gensis, ex parte dimidia ad ipſos, ex [illegible] ad Land[illegible] pertinuit, qui hodie Landgravius [illegible] poſſidet.

20. Hinc Ganerbenſe dicuntur illi, die [illegible] [illegible] Burg und frieden. Nulla præterea inter [illegible] [illegible] [illegible] eſt differentia, quàm quod certi [illegible] & condo[illegible] cietatis ſub [illegible] vivant. Quanquam enim aliquis in [illegible] tatem receptus & condominus factus ſit, [illegible] ſonæ ipſius non mutatur, neq; deſinit eſſe Vaſallus vel [illegible] Domini, cujus erat ante, quàm in Ganerbinatum [illegible] cooptaretur.

21. Et quamvis interdum totum Collegium [illegible] Condominorũ ſua habeat privilegia & regalia ab Imp[illegible] [illegible] tamen ea nõ ſunt ſingulorum Condominorum, ſed [illegible] um. Sic neq; ſtatus Imperii ſiunt omnes, quamvis [illegible] [illegible] ronatus & ſimilia feuda poſſideant.

23. Pacta autem inter eos inita varia eſſe poſſunt, plerun[illegible] tamen conveniri ſolet, ut maximus natu ſit adminiſtrator, qui & [illegible] dicis loco eſt, unde etiam Burggravius appellatur, à veteri verbo [illegible] vio, quod judicem ſignificat. Hinc pro onere adminiſtrationis [illegible] tem aliquam fructuum habet præcipuam & reliqui fructus [illegible] [illegible] æquis portionib. inter reliquos Condominos [illegible]

24. [illegible] quia nonnulli à priſca virtute degenerarunt, [illegible] tantum opprimere, ſed etiam conſtantes & [illegible] [illegible] [illegible] cœperant, [illegible] eorum publicis [illegible] [illegible] Im Königlichem Landtfrieden zu Wormbs [illegible] [illegible] [illegible] der Friedbrecher [illegible] daß ihr [illegible] [illegible] Kön. Mayeſt. [illegible] auff dem Reichstag zu [illegible] [illegible] [illegible] Peen aller Friedbrecher. Itẽ [illegible] [illegible] zu Augſpurg [illegible] [illegible] wieder der [illegible] [illegible] [illegible] verba accurate repetuntur in der Ordnung [illegible] [illegible] in

[illegible] incent, hac vice [illegible].

[illegible] sanguinis, & ex qua [illegible] seu scientiæ, quam [illegible] singularem literarum scientiam [illegible] & JCtus Ulpian. Nobilis [illegible] quin imò Nobilissimus [illegible]

2[illegible] præter animi & verum [illegible] nobi- [illegible] prædictæ nobilitati compar [illegible] Differunt in hoc quod illa [illegible] Et quod illa præter nobilitatem dignitatem [illegible] habeat.

2[illegible] [illegible] omnibus etiam privilegiis; cum prædictis Nobilibus, Doctores gaudent, iisq; utuntur & fruuntur. Quamobrem & eminentiore loco præ aliis sedere, aliosq; præcedere debent, [illegible] injuria illis facta, pro atroci reputatur injuria, proinde [illegible] quam plebeio [illegible] coërcenda est, [illegible] Quin & plus fidei iis, quam hominibus plebeis tribuitur, [illegible] Hinc si duo saltem Doctores testes sint ex una parte, præferuntur tribus aliis ex alia parte contrarium deponentibus [illegible]

28. [illegible] cessione, nobilium insignia cum apertis galeis Wapen [illegible] offenen Schild vnd Helm gerere & usurpare (dummodo ab insignibus certæ familiæ propriis abstineant) quod privatis concessum non est [illegible] qu. 27. [illegible] L. Corn. de f. [illegible] Chass. d. l. p. 1 concl. 23.

29. Est & alia nobilitatis species, temporaria dicta ad hæredes non transiens, qualis olim fuit ordo patriciorum [illegible] consules dicti. Hodie sunt Comites Palatini & Equites [illegible] qui amplissima sæpè habent privilegia ab Impp. sed quam [illegible] iis sæpe abutantur, experientia testatur.

30. Cùm autem sine honore Nobilitas consistere nequeat, [illegible] eam per infamiam & vitæ turpitudinem amitti [illegible]

[illegible]

c. l. ſi qua, C. de ſecundis nuptiis [illegible] *nat.* adeò, ut etiam [illegible] litati, poſt deliƈtum tamen & abrogatam nobilitatem [illegible] prejudicet, *l. Divi Marci, C. de quæſt.*

51. Quod de infamia & vitæ turpitudine, idem [illegible] paupertate & agricultura adſtruere non ſunt veriti. Sed [illegible] Quamvis autem vulgò Nobiles pauperes ludibrio eſſe [illegible] quandoquidem

Et genus & virtus, niſi cum re, vilior alga eſt.

Horat. 2. Serm. Sat. 5. Atq; ſic decora à majoribus parta [illegible] onerı ſunt: non tamen ideo privilegiis Nobilitatis excidunt. [illegible] licet Nobilitatis fulcra & columnæ, divitiæ, ipſa tamen [illegible] & Generoſitas manet. *arg. l. humilem, C. de inceſt. nupt.* [illegible] *c. 25. n. 1. Schonb. lib. 1. c. 39.* Quod ad agriculturam attinet, [illegible] *Polit. 9. & 10.* Inter poſſeſſores agrorum & inter cultores, qui ad [illegible] lia opera non parùm deflectunt & ad ſordes abeunt. [illegible] *p. 354.*

52. Porrò advocandi & judicandi munus, nullam Nobilitati maculam inurere poteſt, præſertim ſi in ſummo Imperii Tribunali id fiat, nam & laudabile eſt advocatorũ officium, *l. laudabile, C. de advocat. diverſ. judic.* & honorarium, *l. quiſquis in ſui ab honore ſuo, C. de poſtul.* [illegible] Germanicum cauſas oraſſe, *ex Sueton. in Calig. c. 3. refert Schon. d. l.* Præterea nulla major poteſt eſſe gloria, quàm præeſſe judiciis, per quæ conſervatur hominum ſocietas, *l. judices, C. de dignit. l. ſemper in pr. ff. de jur. immunit. l. 5. §. 1. ib. jure honoris, ff. quod metus cauſa l. obſervandum in fin. ff. de* [illegible] *præſid.* Nec deſunt exempla Nobiliſſimorum hominum, qui [illegible] cundo præfuerunt. *Schonb. d. l.*

53. Hinc gradu Doƈtorum nobilitatem obfuſcari & [illegible] minimè putamus, *Kirch. in orat. de Ducibus & Equitibus Germ.*

54. Eum verò, qui illicitas exercet artes, indignum nobilitate ſe facere, certiſſimum eſt, *l. ſi qua, C. de ſecundis nupt.* [illegible] *nobilit. 2. q. 3.*

55. Sordidarum porrò artium exercitiis non tantùm obfuſcatur Nobilitas, verùm etiam planè tollitur. Indignus ergò nobilibus videri debet omnis Negotiatio vel minimi lucri cauſa ſuſcepta. [illegible] *l. nobiliores, C. de commerc. & mercat. l. ne quis, C. de dignit.* [illegible] *de Nobilit. c. 5.* Niſi hoc ipſum ſummâ neceſſitate aliquis impulſus [illegible]

Nam

[illegible] nihil effecit, [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] nobilitate ; [illegible] de equeſtri dignitate [illegible]

[illegible]

[illegible] equeſtris dignitas tanta, ut [illegible] gradum obtineat. [illegible] *de [illegible]*

38. [illegible] vero Clariſſimatus dignitas fuerit, inter interpretes non convenit. Nos autem putamus Clariſſimatus dignitatem fuiſſe eam, quæ [illegible] eſt Senatorio ordini. De eo enim [illegible] conſulatus dignitatem fuiſſe illuſtrem : & ſenatores Clariſſimos appellatos eſſe. Cum ergo Equites ſecundum gradum poſt Clariſſimatum habeant, ſequitur, eos, poſt ſenatores locum habuiſſe, [illegible] ſpectabiles nominatos, *[illegible] in [illegible]*

39. Eſt ergò equeſtris dignitas ſpectabilis & primum gradum poſt principes, Comites & Barones, in civitatibus obtinet. [illegible] ab Imp. creari ſolent. *Te N. N. præſenti noſtro edicto, & de pleno [illegible] noſtræ Cæſareæ poteſtatis militem, ſive equitem auratum facimus & creamus, ac titulo & dignitate [illegible] decoramus, & [illegible] & [illegible] aſſumimus, militari quoq; cingulo & balthéo decorantes, [illegible] & [illegible] militiæ inſignimus & [illegible] gladio [illegible] [illegible] & conſortio clementer aſcribimus & aggregamus, volentes & decernentes, quod deinceps [illegible] & terrarum pro vero milite habearis & honorari poſſiq; & debeas pro huiuſmodi ſuſceptæ dignitatis ornamento, torquibus, gladiis, calcaribus, veſtibus, phaleris, ſeu equorum ornamentis [illegible], [illegible] & [illegible] privilegiis, gratiis, dignitatibus, & [illegible] uti, frui, gaudere, quibus [illegible] [illegible] ſtricto enſe facti & creati [illegible] utuntur, fruuntur & gaudent [illegible], ad quæ illi admittuntur, quomodo libet, de conſuetudine vel de iure.*

40. Et cum ordinem nobilium, militiæ ergò habere oportet. Qua etiam de cauſa, militum nomen in Feudalibus conſuetudinibus, pro nobili uſurpatur, eò, quod nobilium proprium ſit, pro Patria militare. Et ante vel circiter annos 200. ſoli in Germania & Italia Nobiles militabant, & ſolo ferè equitatu omnis conſtabat eorum exercitus. Rectè Nobiles adhuc Equitibus Romanis vel auratis æquiparantur, & Equites die Ritterſchafft appellantur.

41. Sed quia præter Nobiles, diverſi ſunt ordines Equitum, ideoq; de his quædam adjiciemus

 42. Tres

42. Tres ordines Equitum primum capite [illegible] *[illegible]* [illegible] dinem S. Johannis Baptistæ, qui poſtmodum Rhodii [illegible] nunc Militenſes. 2. Templariorum. 3. Sanctæ Mariæ T[illegible] corum.

43. Initium S. Johannis Baptiſtæ ordo ſumpſit [illegible] ex Imperatoris. Is enim imperavit Conſtantinopoli [illegible] *[illegible]* Initium hic ordo habuit perexiguum, qui [illegible] chium tantum erat pauperum, quod hoſpites excepit [illegible] ſanctam terram & ſepulchrum vifitatum veniebant. [illegible] do Rege mulis Rhodus ipſis conceſſa, [illegible] atq; ſe magiſter equitum ordinis [illegible] quibus [illegible] & poſſeſſa. Hoc verò Rhodo ſunt expulſi [illegible] Turcarum Imperatore An. 1522. Inſula Melita [illegible] cōceſſa. Unde germanice Johanniter/ Rhodiſſer oder [illegible] ter appellantur.

44. Templariorū ordo ob nefanda facinora à Clemente V [illegible] latus eſt *Anno 1312. [illegible] etiam [illegible] Platina vita Clementis [illegible] vent [illegible] 7 03. & [illegible] in vita Philippi [illegible]*

45. Ordo militum Sanctæ Mariæ Teutonicorum G[illegible] der Teutſche Orden/ ſatis in Germania cognitus.

46. Alii quoq; ordines plurimi in Hiſpania creati [illegible] milites S. Jacobi de Spata, ordinis S. Auguſtini. Item milites de C[illegible] trave ordinis Ciſtercienſis à provincia calatrave ſic appellati. Item [illegible] tes Jeſu Chriſti in Luſitania. Itē ordo Sepulchri & alii, de quib[illegible]

47. Sunt præterea complures militum ordines [illegible] veſis Pontificibus, ut militum S. Petri, S. Pauli, Lauretanorum [illegible] S. Georgii, Sancti Lazari, Liliatorum, & poſtremò [illegible] a Pio IV Pontif. creatorum.

48. [illegible] etiam eſt noviſſimè *anno 1561* à Coſmo M[illegible] [illegible] Excellentiſſimo; Florentiæ Senarumq; Duce [illegible] Pio IV. Pontifice, ordo militum S. Stephani ad fidei [illegible] [illegible] maris; mediterranei ab infidelibus [illegible] [illegible] Magiſter erat ipſe Dux, & poſt eum [illegible]

[illegible] alii ordines merè laici, ut ordo [illegible] [illegible] qui non excedit numerum quinq; [illegible]

Tol-

[illegible] *Burgundiæ Duce* [illegible] per [illegible] [illegible] *Carol. V.* & ſic ad *Reges Hiſpaniæ* [illegible] [illegible] ſuum habet [illegible] [illegible] quem admitti non ſolent [illegible] [illegible] *Cabal.* [illegible]

[illegible] de [illegible]

QUÆSTIO I.

[illegible] Imperio ſubiecti ſint ſtatus Imperii?

[illegible] immediatos Nobiles ſtatibus Imperii annu[illegible] [illegible] quod ſint immatriculati, quod ut cæteri ſtatus c[illegible] [illegible] Comitiis etiam interfuerint. *Cabal.* [illegible] [illegible] *Reichsſtätte* [illegible] [illegible] *Reichsſtätte* [illegible] [illegible] objection. Verum ſi hodiernam faciem Rom. Imp. & [illegible] ſtatuum requiſita conſideraverimus, ſive immediate, ſive mediate imperio ſubjecti ſint, attamen propriè loquendo ſtatus Imperii non ſunt. Repugnat enim primo ipſa matricula ſtatuum Imperii, in qua non inter ſtatus [illegible] Deinde reclamat experientia, nam ad Comitia Imperialia non [illegible] ſeſſionem & jus ſuffragii habent. Proinde diſtinguendum eſt inter immediate Imperio ſubjectum, ſeu membrum Rom. Imp. & ſtatum Imperii, [illegible] diverſa, a quibus ab uno ad aliud non valet illatio.

QUÆSTIO II.

[illegible] nobilitent?

Divitias nobilitatem eſſe, vel certè nobilitatis ſpeciem, [illegible] mant ex veteribus plurimi, utpote Euripides in Archelao [illegible] bis: Ne reddideris eum divitem, nam ſi pauperior ſit, humilis erit. Ingens autem vis eſt divitiarum, quas qui nactus eſt, ſtatim nobilis evadit. [illegible] Nobilitatis mentionem [illegible] [illegible] *Hoc* enim in pecuniis ſitum eſt. [illegible] *aliis plurimis* [illegible]. Cui accedit etiam [illegible] qui poſtea [illegible] ſuit multa plebeorum genera illud conſeſſum [illegible] Nobilium opulentiam & claros natales differentiam facere inter plebeos & nobiles. A quorũ ſententia non procul abit [illegible] divitias nobilitare. *Item Bald.* [illegible]

 cum

eum ſatis eſſe nobilem, qui dives eſt. *Item* [illegible] *&* [illegible] *nobilitatis genera ſolùm* natalium, honorum & [illegible] tiarum. Quò inter alios *Horat. lib. 1. Epiſt.* [illegible]

Et genus & formam regina pecunia donat.

Huc facit, quod pecuniæ obediant omnia, exemplum [illegible] ſuppeditat *Eccleſiaſticus*, 13. Dives locutus eſt & omnes [illegible] verbum ejus uſq; ad nubes perducunt, pauper locutus eſt & dicunt quis hic eſt? Pecuniæ proinde appellatione omnia continentur [illegible] *tum* 1. q. 4 tanquam omnes res habeant [illegible] pecuniam, *ut notat* [illegible] Hæc ergò opinio [illegible] tè radices in quorundam hominum animo egit, ut nō modò [illegible] opes fortunas, nobilitatē ingenerare putent, verum etiam [illegible] decus omne nobilitatis, aboleri & obliterari. Atq; ſic apud Rom. [illegible] peri nō licuit ingredi ſenatū, *Liv. l.* 1. *Curia pauperib. clauſa eſt,* [illegible]

Verum opinio iſta applauſum minimè meretur, ſiquidem [illegible] ſtat veram nobilitatem in ſola virtute conſiſtere, ut eſt communis Philoſophorum, Theologorum, JCtorum, Poëtarum & Hiſtoricorum opinio, pro qua etiam acerrimè pugnant *Hieron.* [illegible] *Florent. in C. penult. de præbend. Luc. de penna in l. maltem.* [illegible] *cet. in l. providendum, C. de poſt. Lactantius lib.* 5. *de juſtit.* [illegible] Negamus proinde Nobilitatem inopia extingui, ſiquidem & Æmil. Scaur. generis claritatem in inopiâ retinuit. *Valer lib.* 2. Non verò diffitemur nobilitatem per divitias ingentem nanciſci ſplendorem & verè magnificam reddi, ut unanimiter concludunt *Bart. in l.* 1. *C. de dignit.* [illegible] *Raynutium.* 132. *Matth. de Afflictis in c. un. Quis dicat. Dux. Nat.* [illegible] 3. Quin imò ſæpe ex divitiis ſurgit nobilitas, *Salic. in l.* [illegible] *Angel. in l. ſi quis uxori, § tum Titio ff. de fur. Et Cepolla.* [illegible] *Franciſ.* [illegible] *Reſcript.* Verum Nobilem non faciunt. Proinde diſtinguendum eſt, inter cauſam eſſentialem & accidentalem Nobilium. Divitiæ enim faciunt ad ſplendorem & magnificentiam Nobilium, uti antea dictum, ſiquidem honos mundanus [illegible] operibus ſuſtentetur. *Ant. Syl.* 71. Quo ſenſu [illegible] Quemadmodum fides ſine operibus eſt [illegible] [illegible] multum abſurdi illud nobilis [illegible] eſt, quod Doctor ſine lege & Canonicus ſine præbenda, *ut habet* [illegible] *de Sax. non preroc. jur. c.* 3. *n.* 218.

Quæ-

QUAESTIO III.

[illegible] & Regalia [illegible]

[illegible] qui ſtatuunt, infeudationem non tantum [illegible] etiam regalia conferre. Quemadmodum [illegible] Nobiles iis annumerant, qui regalia poſſident. Verum [illegible] repugnat, idq; facile patet ex eo. 1. Quod opinio [illegible] nullo certo fundamento ſit ſubnixa. 2. Quod nobilitas & [illegible] qualitates nō rei, ſed perſonæ cohærentes, ſiquidem res [illegible] & non perſona a re conditionem & qualitatem ſuam [illegible] Et res hominibus accedunt, non vero rebus homines, [illegible] Hominum enim cauſa ſunt [illegible] quod ruſticus emens feudum nobile, non fiat nobilis per eam rem: ubi qui emit domum decurionis, non propterea fungitur munere Decurionis, *[illegible] l. 2. C. de praed. & om. rebus navic. ubi Navicularius non fit qui emit rem navicularium.* Hinc Pericles apud Thucydidem *[illegible]* Neq; enim locus hominem ſanctificat, ſed homo locum [illegible] Hinc Joſephus Hyſſopæus Rabbi in libello cui titulus [illegible] ſcribit: *[illegible], & non locus [illegible]* Sic etiam uti recte *Maſver. tit. de [illegible] & in perſonis:* Perſona rem nobilitat & non res perſonam. 3. Quod a perſona concedentis, videlicet Imperatoris, aut ejus, cui nobilitandi poteſtas eſt, tota dependeat Nobilitas. 4. Quod huic ſententiæ repugnet experientia ipſa, & totius Germaniæ conſuetudo receptiſſima, qua civis vel ruſticus nobilis non habetur, quamvis nobile feudum poſſideat, uti neq; Nobilis, Comes vel Dux dicitur, quamvis Comitatum & Ducatum poſſideat, ſed tantùm poſſeſſor ſalutatur, ein Innhaber der Graffſchafften oder Fürſtenthumbs / niſi nobilitatem ſuam ab Imperatorea Majeſtate obtinuerit, & Nobilis cum Comitatu & Ducatu ab Imperatore inveſtitus ſit. Proinde quamvis multi reperiantur Nobiles, qui ſimul etiam regalia, juriſdictionem omnimodam & ſuperioritatē in ſuos habeant, illa tamen non obtinent ea ratione, qua Nobiles ſunt, ſed quod legitimis modis, vel peculiari conceſſione & largitione principum vel etiam conſuetudine & imme-

[illegible] [illegible] & [illegible] [illegible] [illegible] Conſtat enim Nobilium [illegible] [illegible] gorum, & in [illegible] a principium, [illegible] [illegible] re quæ cum regalitate conjuncta.

Quæſtio IV.

[illegible] ante acceptam à patre Nobilitatem [illegible] ſint ac poſt nati?

Nobilitatem veluti ex traduce in poſteros [illegible] ſuorum conditionem ſequuntur, deſcendere, certiſſimum [illegible] paſſim probatur, ex *l. ult. Bart. & Iohan. Plat. & in l. Senator* [illegible] *C. de dignit.* Ideò enim dicitur nobilitas generis, *in l. nullus* [illegible] 58. Verùm utrum æquè nobiles ſint liberi, ante acceptam à patre nobilitatem, ac poſt nati, de eo non levis eſt controverſia. [illegible] id de conſuetudine affirmant, *utpote Iohan. Ragi* [illegible] 8. q. 5. [illegible] *& Ioan. Plat. Tiraq. de nobilit. q.* [illegible]

Verùm de jure contrarium *cum Molin.* [illegible] *Caſtald.* [illegible] *de ſtat. Hom.* verius eſſe, putamus. [illegible] propria virtus facit, *l. providendum, C. de poſt.* [illegible] *& cuncta* [illegible] 56. vel natura & jus ſanguinis [illegible] *nobilit. C. de* [illegible] Ita tamen, ut à parentibus [illegible] atq; coruſcatione clari ſtemmatis & ſanguinis, prærogativa nobilitatis, ad liberos transeat, *gl. in l. ſtem* [illegible] *ff. de gradu* [illegible] 6. Non ergò ex jure filiationis nobilitas quæritur, ſed ex [illegible] ſtemmatis per traducem & ſanguinē. Et huc facit [illegible] te *l. Senator. C. de dignit.* in qua expreſsè diſtinguitur inter natos ante & poſt dignitatem patris, ut videlicet illi ſint privati, hi verò [illegible] dignitate patris. *Item eſt text.* [illegible] Idem affirmat etiā *Bart.* [illegible] *de* [illegible] ubi dicit [illegible] liberos non puniri ex ſtatuto aggravante pœnam nobilium [illegible] hunc ſalu expreſſè refert & ſequitur *Bald. in* [illegible] *C. de imp.* [illegible] *in l. ad adoptivum, C. de* [illegible] [illegible] Et [illegible] defendit celeberrimus ille [illegible] inſignis [illegible] *in* [illegible] quod etiam vult *gl. in l. Senatorem* [illegible] [illegible] *ante dignitatem* [illegible] [illegible] *quod* [illegible] [illegible] [illegible] autem li-

beri

[illegible] uxor [illegible] nobilitate [illegible] non [illegible], nobiles vero eandem reddere [illegible] [illegible]

[Quæſtio] V.

[illegible] ex ea liberi [illegible] progeniti [illegible] [illegible] ſuam adimat?

[illegible] quæ marito debentur, [illegible] de-[illegible] quam ſunt ignobiles. Nobili autem [illegible] [illegible] Nobilitatem [illegible] [illegible] de capt. [illegible] [illegible] nobilitate, pluribus probat [illegible] [illegible] Etiamſi hæc [illegible] [illegible] quantum ea, quæ ea genere eſt, aut quam [illegible] [illegible]. Verum [illegible] nobili præjudicet ex tali matrimonio progenitis, non eſt [illegible] expeditum. Et quamvis ex juris ratione nullum videatur [illegible] non mariti, ſed patris conditionem [illegible] [illegible] tamen conjectandum [illegible] quod [illegible] Canonicis [illegible] [illegible] non recipiantur, niſi [illegible] per [illegible] nobilitatem ſuam docere poſſint [illegible] Schild vnd Helm [illegible] Neque id ratione caret, nam dubium eſt nullum, quin clarior & illuſtrior ſit Nobilitas, quæ non tantum ex parte patris, verùm etiam ex parte matris & ſic ab utroque accedat [illegible]

Quæſtio VI.

Utrum Nobilis genere, Nobili virtute ſit præferendus?

Satis trita & pervulgata eſt diſtinctio, quâ diſtinguitur inter Nobilem genere ſive natum, & nobilem virtute ſive factum. Non immeritò ergò hoc loco quæritur, uter in ordine & dignitate præferendus? Et quamvis multæ rationes adferri poſſent pro Nobili facto: quod videlicet ſua virtute polleat, [illegible]. Et magis id noſtrum ſit, quod per propriam quærimus virtutem, quàm quod per anteceſſores noſtros, [illegible]. Unde etiam Bononienſes ſemper ſtatuerunt præcedere Doctores egregios, quoſcunque nobiles ſanguine. Valdè enim diſciplinatos meritò moribus attollendos eſſe,

[illegible] *de Nobilit.* [illegible] non vero orti ex nobili ſtirpe in vitia & flagitia [illegible] [illegible]tatem ſuorum Anteceſſorum obfuſcent, &c.

Contrarium tamen eſt verius. Nobilitas enim, quo [illegible] eò quoq; major eſt, & ut ita dicam nobilior, id eſt, quo longius [illegible] cedit, eo magis augetur. Et idipſum conſtat ex multis [illegible] *[illegible] & Anatolium [illegible] antiquitas [illegible] [illegible] nobiliſſimus [illegible] [illegible] in [illegible] ruſticus, [illegible] adverſa tit. de pace [illegible] non datur facultas pugnandi contra militem, niſi prius probaverit [illegible] ipſe cum parentibus ſuis natione legitimus miles exiſtat.* Ex quibus Bald. [illegible] *[illegible] non facit veritas non intelligitur Nobilis genere, [illegible] venit, quod antiquitus majores ejus fuerint nobiles per not. gl. in l. ſtemmata [illegible] dib.* quaſi dicat Baldus, *non ſatis eſſe, habere patrem Nobilem, [illegible] quoq; quamdiu fuerint.* Hinc etiam Bald. in *l. Nobiliores, C. de [illegible] [illegible] ſcripſit: quandam eſſe nobilitatem incipientem, quandam [illegible] quandam perfectam, quaſi ſentiat nullam eſſe perfectam, quæ ſit in principio [illegible] [illegible] in augmento tantum, niſi ultra quoq; greſſa fuerit.* Et in [illegible] penult. divil. ita ſcribit: *feudum antiquum ſapere nobilitatem, [illegible] quia nobilitas non naſcatur in ictu oculi.* Hinc Decius *in [illegible] ſcribit:* jus ſcriptum eſſe nobilius jure non ſcripto, quia & antiquius *per § ex nõ ſcripto. Inſt. de jur. nat. gent. & civili.* Neq; id tantum propter antiquitatem & vetuſtatem, verùm etiam, quod & propria virtute prædi[ti] ſint, & eximios habuerint majores, quorum dignitas filiis minimè invidẽda *l. ſenator, C. de dign.* tum etiam propter ſpem, quam de illis concipimus, qui ex præclaris parentibus ſunt prognati, *ut tradit Speculat. in tit. de feud. 8. quoniam ſuper verſ.* 5. Et quo quiſq; nobiliori ſtemmate prognatus eſt, eo clariori judicio & ingenii rectitudine præfulgere cenſendus eſt, uti dicit Imp. Juſtinian. *in l. inter [illegible], C. de [illegible] [illegible] D.D. in d. l. & alii, Tiraq. de Nobilit. c.* 20. *n.* 21. *ubi plures alios allegat Maſcard. de probat. vol.* 7 *concl.* 1094. *n.* 4. *Menoch. lib.* 5 *præſumpt.* 4. *nu* [illegible] *præſumpt.* [illegible] *Chaſſan. in conſuet. Burgund. rubr.* 4. § 15. *verſ.* [illegible] [illegible] Hinc diſtinctione quadam quæſtionem concludemus [illegible]. Quod & genere & virtute nobilis omnino [illegible] nobili virtute [illegible]. Contra, ſi nobilis genere à parentum [illegible] defecerit, & [illegible] ſuapte culpa & genere ceciderit, [illegible] genus [illegible] improbavit,

quod

[illegible] virtute, commendabilior ſit, & ob id, Nobili generi præferendus. Ubi conſiderandum venit illud. Non eſt nobilis, qui de nobiliori genere, niſi & ipſe bonis polleat moribus, [illegible] *in l. providendum, C. de poſtuland.*

QUÆSTIO VII.

[illegible] Doctor ſit præferendus Nobili genere?

Non tantùm militiam ſeu fortitudinem bellicam, verùm etiam ſcientiam & artem nobilitare, pluribus textibus juris & auctoribus probari poſſet, *ut [illegible] l. providendum, ib. quos ſcientia nobiliſſimos facit, C. de poſtul. [illegible]* [illegible], *Cyn.* [illegible] *Bald. Angel.* [illegible]. Hinc optimo jure Doctores dicuntur nobiles. *Cyn. in d. l. providendum, C. de poſt.* [illegible] *Plat. in l.* [illegible] *C. de dignit. Bald. in l.* [illegible] *Angel. in l. ſed etſi* [illegible] *§* [illegible] *in tr. nobilitatis* [illegible] *Cepolla in tract. militum deligend. in materia nobilitatis in 26. opinione.* Hinc JCtus Ulpianus nobilis appellatur *in l. 2. §. ult. ff. de excuſ. tut.* quin imò nobiliſſimus *in l. diximus* [illegible] *ff. eod.* Huc facit, quod ſcilicet Spartianus in Juliano Imperat. *Julianus, inquit, qui poſt Pertinacem Imperium adeptus eſt, proavus fuit Salvius Julianus,* [illegible] *conſultus, quod magis eum nobilem fecit.*

Et quamvis hæc Nobilitas, multorum judicio nobilitati generis, quam quis non ex ſe, ſed à parentibus accepit, præferenda, *gloſſ. in l. ſocietas contrahitur, 5. ff. pro ſocio, Alex. Conſ. 94. & Car. Alex in proœm. Decreti col. ult. Felin. c. ſuper eo de teſtib.* 2. Quod nobiles recipiantur in Canonicos, *Tiraq. d. l.* 3. Quod magis laudandus ſit ille, qui natus ex parentibus prorſus alienis à bonis moribus, ſeſe virtutibus addixerit, quàm qui ex bonis & probis parentibus natus *gl. in c. nunquam* [illegible] quia hic ſua ſponte, nullo majorum ſuorum exemplo virtutis viam arripuit, ille verò exemplo ſuorum majorum ductus. Hinc Plato poſt initium lib. 9. de leg. *Filii eorum, qui ob ſcelera mortem paſſi ſunt, ſi* [illegible] *quia nati ex malis fortiter virtutem ſecuti ſunt,* [illegible] *& laudem.* Huic tamen opinioni ſeſe opponunt pluri[illegible] mis *Cyn. in d. l. providendum, C. de poſtul.* ubi dicit, quod præferendus [illegible], qui ſua virtute & parentum imaginibus pollet, ei, qui altero tantùm innititur. Item Bald. *in l. nobiliores, in fin. C. de Commer. & mercat.* ubi dicit Nobilem dici tribus modis. Primò genere: ſecundò virtute: tertiò utroque: & hæc eſt, ait, perfecta nobilitas, ſcilicet generoſitas animi

magnitudine decorata. Idem in [illegible] dicit. Quod ſi duo ſint æqualis ſcientiæ, is eſt magis honorandus [illegible] eſt de meliori ſanguine. Nobilitas enim gradum [illegible] nerale eſt, ut qui duplici dignitate eſt cohoneſtatus, præferri [illegible] ei qui alterâ tantùm habet. Sic Doctor utriuſque juris [illegible] ctori unius tantum. Sic Comes & Baro, præfertur illi qui [illegible] tantùm. Sunt enim duo vincula fortiora uno. Cui ſententiæ [illegible] ri nos & noſtrum addimus calculum.

QUÆSTIO VIII.

Utrum in illegitimos ſeu ſpurios Nobilitas [illegible]

Affirmativam quæſtionis qui tenent, procul dubio [illegible] ventur rationibus. 1. Quod nemo debeat alterius odio [illegible] *c. non debet. 22. de R.I. in 6. & l. non debet. 47. ff. de R.I. & l. [illegible] crimen, 26. ff. de pœn.* 2. Quod æquè ex ſanguine & [illegible] clari ſint prognati, quam legitimi.

Verùm contrarium eſt veriſſimum. Sordes enim non [illegible] tur poni inter præcipuos, *l. humilem, C. de inceſt. nupt.* [illegible] *col. ult. verſ. nota quod nobilitas, de elect.* ubi etiam [illegible] litas patris filios degeneres nō poſſit nobilitare, [illegible] deſlorata vi vel dolo. 2. Quia baſtardi non decidunt [illegible] nobili, ſed à ſanguine putrido. 3. Quod nobilitas non tranſit [illegible] ad poſteros, niſi per legitimum modū & lineam. *Bald. in [illegible] 3. in §. q. in pr. C. de jur. delib.* 4. Quia illegitimi nullam cognatio[nem] vel agnitionem retinent ex parte patris, *per l. [illegible]* ergò non ſint de domo & familia naturalis parentis. *Tiraq. de [illegible] n. 12.* Sequitur nobilitatem à patre naturali illos conſequi non [poſ]ſe. Quin imò infamiam facti evitare non poſſunt, uti [illegible] tibus probatum *diſp. 6. [illegible] q. 7.* ubi etiam ad 1. argumentū [illegible] ſponſum. Ad ſecundum ſuper rationem ſecundam. Non enim [illegible] te nobili procreantur baſtardi, ſed potius à ſanguine putrido [illegible] *[illegible] Tiraq. [illegible]*

QUÆSTIO IX.

Utrum [illegible] legitimati [illegible]

Rationes dubitandi potiſſimum hæ ſunt [illegible] trimonii [illegible] omnia vitia purget [illegible] 2. Quod legitimatio matrimonium [illegible] natu-

tatis liberorum, § *ſin. ff. de nupt.* 3. Quod legitimati amplius non ſint turpes perſonæ, *l. imperialis, § præſenti, C. de nupt. illis verb. omni macula penitus direpta, neq; vocabulum inhoneſtum eis inhærere, & l. qui in provincia, § divus, ff. de rit. nupt.* Unde Duar. ait: tantam vim habet & efficaciā legitimatio per ſubſequens matrimonium, quantam expreſſa voluntas principis: Atqui princeps habet poteſtatē illegitimos faciendi nobiles. Ergò & per ſubſequens matrimonium, non tantum legitimi, verùm etiam Nobiles fiant. Quam opinionem defendunt: *Curt. tract. de Nobilit. in 4 parte, col. 5. per ea, quæ de viribus legitimationis traduntur, item Paulus Pariſ. conſ. 58. col. 5. n. 45 lib. 4. & idem licet non dicat, voluit Bald. conſ. 146. & in l. imperialis, ib præſenti, C. de nupt. & in l. qui in provincia, ib. divus, ff. de ritu nupt. & Ray. in tr. de nobilitate, in 9. q. 5 prin.*

Verùm quod ſubſequens matrimonium non faciat nobiles, inde patet. 1. Quia legitimatio per ſubſequens matrimonium eſt tantùm modus faciendi liberos legitimos, nullo modo nobiles. 2. Quod tantùm duo ſint modi Nobiles faciendi. Unus eſt quo propter virtutem excellentem immediatè vel mediatè ab Imperatore creantur: Alter, quo veluti ex traduce atq; coruſcatione ſtemmatis in liberos legitimè natos tranſeat, *gl. in l. ſtemmata, ff. de gr. & ad fin.* 3. Quia legitimati nunquam per legitimationem poſſunt fieri legitimè nati, & quamvis legitimè natis comparentur, nō tamen comparatum comparato eſt idem, ſed tantùm ſimile, manet proinde adhuc aliquid in legitimatis, per quod omninò differunt à legitimè natis. Hinc nō ineleganter legitimatus confertur cum homine curato à vulnere, cui poſt vulnus curatum remanet cicatrix; ſic quamvis infamia & turpitudo illa nō remaneat apud legitimatum extincta cauſa turpitudinis, manet tamen, ut verbis Claudii Cæſaris, apud Suetonium c. 16. utar, ejus turpitudinis litura.

Quod ad contraria argumenta attinet, quæ ex viribus legitimationis ſunt deſumpta. Rꝫ. Diverſa eſſe, facere aliquem legitimum, & facere aliquem nobilem. Cum igitur legitimatio tantùm inventa ad legitimationem, non debet extendi ad Nobilitatem. Proinde purgat quidem vitia legitimatio per ſubſequens matrimonium, ſed penitus omnem maculę lituram & cicatricē nō tollit. Et quamvis expreſsè poſitum, *in l. fin. C. de nuptiis*, quod legitimati per ſubſequens matrimonium per omnia æquiparentur legitimis, id tamen non valet

valet in Nobilitate, quæ legitimationem longe ſuperat & aliorum [illegible] tum habet, ſed tantum quo ad bona allodialia, in quæ æque cum cæteris legitimè natis ſuccedit, non verò quo ad bona feudalia, propter expreſſum textum *in l. naturales, t. 26. lib. 2. Feud.* Neq. nos movet hac in parte auctoritas Duareni & aliorum, ſiquidem apertè principium Duaren. petit, quando inquit, matrimonium tantam vim & effectum quo ad liberos naturales legitimandos, habere, quantam ipſa [illegible] principis voluntas. Nam voluntate & auctoritate principis & Spurius non tantùm legitimari, verùm etiam nobilitari poteſt, quod Patri tanquam privato nullo modo conceſſum.

QUÆSTIO X.

Utrum Nobiles deceat eſſe literatos?

Quod quidam dicere verentur, ipſo facto ſatis ſuperque oſtendunt, dum literatos odio proſequuntur, & multis conviciis proſcindunt. In quorum numero olim etiam extitit Licinius Imperator etiam non admodum laudatus, qui literis adeò infeſtus erat, ut & virus & peſtem publicam eaſdem appellarit, uti tradit *Aur. Victor, in vita Conſtantini Conſtantii & Helenæ filii.* Eo etiam mores apud Gallos, *teſtante Tiraquell. tract. de Nobilit. c. 6. n. 10.* deciderunt, ut qui Nobiles eſſe glorientur, nihil magis obeſſe nobilitatis decori exiſtiment, quam literas. Sunt etiam qui dicunt, mediocrem doctrinam in Nobilibus æqui pollere paulò majori doctrinæ in ignobilibus, *ut videre licet apud [illegible] conſ. 45. vol. 1. lib. 2.*

Aſt ſi verum dicere volumus, contrarium omninò eſt ſtatuendum. Nemo enim ſanæ mentis negare poteſt ignorantiam rerum & imprimis legum admodum dedecere ac dehoneſtare Nobiles, idque non tantùm teſtimonio Q. Mutii [illegible] cujus ſententiam retulit JCtus Pomponius *in l. 2. ff. de Orig. jur.* his verbis: *Turpe eſt Patricio & Nobili jus ignorare.* Verùm exemplo non tantùm ſplendidiſſimorum Nobilium, verùm etiam Illuſtriſſimorum Principum & Sereniſſimorum Regum uti etiam invictiſſimorum Imperatorum ſatis copioſe demonſtrari poſſet, *qua de re vide Kirch. in Orat.* Et quid magis ornet ac illuſtret Nobilem non animadvertimus, ſiquidem nihil eſt in rerum natura, quod ita mores erudiat ac emolliat, quam literarum ſtudia, & nihil tantas in vita utilitates habeat, quam humanitas atq; doctrina. *[illegible] p. 2.* Hæc enim eſt quæ ſapientiam, prudentiam, pieta-

pietatem & mores exquiſitos, confert hominibus, ſine quibus nihil eſt, niſi Chaos, ſuperbia, inſtabilitas, arrogantia, prælia, iræ, ingratitudo, factiones, invidia, calumniæ, inſidiæ, impudentia, hypocriſis, diſſimulationes. *[illegible] in Orat. ad Princ. Imp. p.* 2. Haud quenquam ergò vel meliora vel plura ſcire oportet, quàm ipſos Nobiles: illi enim ſunt, qui quotidie aſſident Principibus & Regibus, & quorum auxilio [illegible] [illegible] Reſpub. adminiſtratur.

QUÆSTIO XI.

Quomodo puniantur, qui falsò Nobilitatem affectant?

Illos, qui prætextu [illegible] & dignitatem Nobilitatis, quæ dunta[illegible] ab Imperatore [illegible] dignitatis forte, vel ex ſanguine [illegible] privilegiis & juribus nobilium [illegible] & ob id puniendos eſſe nullum eſt [illegible] Verum quanam pœna ſint afficiendi [illegible] inter interpretes [illegible] vertitur. Sunt enim, qui dicunt tales incidere in crimen Majeſtatis, & propterea crimine læſæ Majeſtatis eſſe puniendos & pro ſtabilienda ſua opinione allegant, *[illegible] ad l. Jul. Majeſtat.* Sunt, qui opinantur tales pœna [illegible] & quidem graviſſima eſſe afficiendos, *per tex. in l. [illegible] ff. ad l. Corn. de falſ.* Verùm omnium melior [illegible] illorum opinio, qui dicunt tales incidere in crimen falſi & propterea etiam pœna criminis falſi eſſe afficiendos, *per l. falſi nominis [illegible] & l. [illegible] qui, § qui ſe pro milite, ff. d. l.* Quem textum etiam rectè notat Bart. ibid. Contra illum, qui ſe appellat Doctorem, cum non ſit, ut ſcilicet teneatur crimine falſi. Idem quoq; de Notario voluit *Bald. in [illegible] l. 1. C. de teſtam.*

QUÆSTIO XII.

Utrum Nobiles mitius puniendi ſint, quàm plebei?

Inter alia privilegia Nobilibus indulta & hoc etiam poſuimus videlicet, Nobiles mitius eſſe puniendos, quàm plebeios. Cum autem circa hoc privilegium diverſæ ſint opiniones, porrò indagare libet, quidnam de hac quæſt. ſentiendum. Et quamvis non deſint, qui quæſtionem ſimpliciter & abſq; ulla determinatione affirmant, *per l. ſacrilegii pœnam, in pr. ib. pro qualitate perſonæ, & § 1. ib. aut ſi honeſtior [illegible] ff. ad l. Iuliam, pecul. & l. Pedius, ib. ſi ſordidiores erunt, & l. ult. ib. ſi [illegible] ff. de incend. ruin. naufr. & in l. annonam, § pœna autem, ib. humiliores ad opus [illegible]*

[illegible]

[illegible] l. ult. ff. de pœn. [illegible] [illegible]
[illegible] l. [illegible] [illegible] [illegible] l. ult. ff. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in pecc. [illegible]
l. [illegible] [illegible] [illegible]
qui ad [illegible] [illegible] l. [illegible] de pœn. [illegible]
[illegible] ff. de [illegible]. Hinc Quintilianus *lib. [illegible]* [illegible] dicatiuē commendat dignitatem [illegible] [illegible], & [illegible] [illegible] nobilitas & meritam [illegible]. Et [illegible] [illegible] narum deprecationem prodeſſe [illegible] dignitatem [illegible] & commet. Hinc Cic. *in defenſione [illegible]* Maiorum [illegible] honores, imperium & rerum geſtarum gloriam non [illegible] ob idq; in ea re etiam ſi quid erraſſet, contra boni conſulendum [illegible] arbitrantur. Eadem deprecatione Cicero uſus eſt in defenſione [illegible] lii Scauri, & quamvis Scaurus propriis obruebatur criminibus, tamen propter vetuſtiſſimam nobilitatem & recentem patris [illegible] riam Scaurus abſolutus fuit.

Verum melior nobis videtur opinio illorum qui [illegible] tationibus quęſtionē affirmant. Niſi videlicet Nobilitas [illegible] in qua quis conſtitutus, augeat delictum, quod plerumq; [illegible] *d. modeſtius, ff. de pœn. & l. 2. & l. omne delictum, § [illegible], ff. [illegible] [illegible], 40. diſt. c. quia ſanctitas, § [illegible] dyſt. & c. nullus [illegible] & c. ult. [illegible] & c. 1. de cler. ven.* Tunc n. pœna delicto reſpondere debet, *juxta text. in d. l. quædam delicta, ff. de pœn. & [illegible] 24. q. 1. [illegible]* tunc puniantur conſtituti in dignitate, ſicut graviter [illegible] *Alb. & alii in d. l. quædam, ff. de pœn. & l. [illegible] § [illegible], ff. de [illegible] presbyteri, C. de Epiſ. & clericis, & Bald. & [illegible] C. de [illegible]* Dicitur autem crimen augeri dignitate, ſi videlicet peccent in his, quæ dignitatē ipſam, vel adminiſtrationem ejus concernunt, vel ſi in his, propter quæ dignitatem & honorem ſunt conſecuti: vel cum delictum cedit in dedecus & contumeliam ipſius dignitatis: vel etiam delinquunt prætextu & calore dignitatis. Præterea limitanda eſt quæſtio hoc modo: Ut Nobiles mitius puniantur in pœnis corporalibus, non verò in pecuniariis. Pauperes enim [illegible] pluris [illegible] [illegible] oculum [illegible] pœna pecuniaria, cum nobilibus, qui [illegible] pœnam pecuniariam non adeò timent, non ſunt comparandi [illegible] quæſtio

de

de pœnis Nobilium [illegible] intelligenda eſt de pœnis arbitrariis [illegible] ſcilicet quoniam [illegible] non ſunt ex legibus vel ſtatutis, relictæ ſunt arbitrio judicum, ſecus verò in pœnis uniformiter, certè & determinatè indiſtinctè, & indeterminatè impoſitis, tunc enim ea pœna æqualiter puniri debent nobiles & ignobiles, ſecundum [illegible] *[illegible] Aliam, de in jus voc. & pœnis [illegible]* niſi ſtatuta aliter expreſſim diſponant, & conſuetudines locorum aliter doceant. Cujuſmodi ſtatuta & conſuetudines in multis locis Germaniæ noſtræ reperiuntur.

QUÆSTIO XIII.

[illegible] amittatur nobilitas [illegible] Nobilium liberorum?

[illegible] in caſu ſitas, tem[illegible] [illegible] Tullius *lib. 2. off.* Amitti ergò nobilitatem poſſe certiſſimum eſt, [illegible] imprimis cum ſine honeſtate ſtare nulla poſſit Nobilitas, perdi eandem ſequitur per infamiam & vitæ turpitudinem, *l. ſi qua [illegible] privetur. C. de ſecund. nupt. [illegible] [illegible] Quod nobilis [illegible] Calum [illegible] C. de dign. [illegible] de Nobilit. q. 6. [illegible] Calum [illegible]* Unde nunc eſt quæſtio, Utrum pater propter infamiam & rei turpitudinẽ, præjudicet Nobilitati filiorum? Et quamvis *Aymo Cravetta* hac de re conſultus, *conſ. [illegible]* affirmativè reſpondeat, ex ea ratione, quod quis non poſſit transferre id in alium, quod nõ habet, *l. traditio ff. de acquir. rer. dom.* Nec poteſt inquit filius inniti nobilitati avi & aliorum majorum, quia perſona patris, tanquam proxima & immediata inſpici debet. *l. [illegible] de condict. ob turp. cauſ.* Quib. addi poteſt *& text. in l. [illegible] de quæſt.* ubi privilegium ejus legis tranſit ad nepotes, niſi is qui prior gradu eſt, vitæ turpitudine inſperſus ſit. Nam tunc nec ipſe, nec ſequentes eo privilegio potientur, tanquam ſcilicet patris dedecus & impedimentum obſit liberis ipſius. Ideo aliqui diſtinguunt inter liberos an-

te & poſt infamiam natos, & illis quidem non præjudicari [illegible] [illegible]os verò minimè nobilibus annumerandos eſſe ſtatuunt.

Verùm, ſi quæſtio non eſt de eo, qui primus ſibi nobilitatem acquiſivit, & rurſum eandem poſtea vitæ turpitudine amiſit, ſed de illo qui eandem à ſanguine, gente ſeu genere accepit, contrarium verius eſſe putamus, atq; adeò ut non tantùm illi, qui ante, ſed etiam & illi, qui poſt infamiam & vitæ turpitudinem nati nobilibus ſint annumerandi, *per l. eum qui, ff. de interd. & releg.* Nam tali caſu liberi Nobilitatem ſuam non tàm à patre videntur conſequi quàm à principis liberalitate & proviſione, qua toti poſteritati proviſum. Atq; ut pater in præjudicium filiorum non poteſt renunciare Nobilitati, ita neq; ſua ignominia poteſt illis præjudicare. Interim tamen facilè largimur, non levem maculam filiis infligi infamiâ parentum.

FINIS DISPUTATIONIS X.

COLLEGII POLITICI

DISPUTATIO XI.

De

CONSILIARIIS, LEGATIS ET OFFICIARIIS

Reſp. BARTHOLDO ROCHOVIO, Oſteroda-Grubenhagicus.

Προοίμιον.

QUoniam de difficillimo & diffuſiſſimo Reipub. munere, nempe de magiſtratu, tam in genere quam ſpecie, præcedentibus diſputationibus ſatis actum: conſequens eſt, ut de adminiſtris Reipub. ſeu mediis, quibus Magiſtratus neceſſariò inſtructus eſſe debet videamus. Et quia media illa, per quæ magnum ac difficile onus videlicet Reipub. gubernatio ſeu adminiſtratio expeditur, ſunt triplicia, utpote: *Officiales, leges & ærarium*: ideoq; hac & ſequenti diſputatione, de his adminiculis ſeu adminiſtris videbimus. Cum verò officiales ordine naturæ & leges & ærarium præcedant, viſum fuit ab officialibus hac diſputatione ordiri.

THESIS I.

OFficiales ſeu adminiſtri ſunt qui in partem curarum ac onerum à Magiſtratu neceſſariò accerſuntur. Nam cum adminiſtratio Reipub. ſit magnum atq; difficile, imò onus omnium maximum, cui oneri ferendo una perſona, licet prudentiâ & ſapientiâ eſſet inſtructiſſima, minimè ſufficiens, propterea, quod admodum periculoſum ſit ſibi ſoli fidere, & omninò impoſſibile, ut princeps ſua ſcientia cuncta complecti, videre, audire & animadvertere poſſit, de ſummo Reipub. & principis bono eſt, ut de fidelibus, ſufficientibus & ido-

neis adminiſtris ſeu officialibus ſibi proſpiciat, quibus [illegible] rarum & onerum committat.

2. Sunt autem officiales ſeu adminiſtri in duplici differ[illegible] Conſtituuntur enim vel in *perpetuum* vel *ad tempus*.

3. Perpetuos appellamus illos, qui in Imperio Roman[illegible] corati ſunt titulo ſuperioritatis, & dignitate perpetua [illegible] tranſitoria, quales ſunt in Imp. Rom. Principes ab Imp. conſti[illegible] pore Electores, Archiduces, Duces, Principes, Marchiones, Land-gravii, Pfalzgravii, Burggravii, Comites, Barones, Equites, [illegible] *de quibus in præcedentibus diſp. [illegible] eſt actum.*

4. Temporales illos vocamus, quibus ita [illegible] rum pars imponitur, ut pro cujusvis Magiſtratus lubitu [illegible] te rurſum dimitti & mutari poſſint.

5. Sunt rurſum in duplici differentia. Adhibentur [illegible] ad *conſilium* vel *ad res gerendas*.

6. Illi, qui ad conſilium adhibentur, conſiliarii dicuntur, [illegible] rum dignitas eſt tanta, ut pars corporis ipſorum principum [illegible] tur, *l. quiſquis. 5. in pr. C. ad L. Iul. Majeſt. c. ſi quis. 6. q. 1. c. felicis [illegible]* cum ipſo principe unum conſtituant corpus. *l. [illegible]* *gnit.* Hinc conſiliarii dicuntur amici principum, *l. 4. C. [illegible]* Hinc Alexand. Severus Imp. Ulpianum JCtum, parentem ſuum [illegible] pellare dignatus eſt, *l. ex divi C. de Locat. & cond.* Quem Juſtinian. [illegible] ſummi ingenii virum appellavit, *in l. un. § [illegible] C. de [illegible]*. Hinc & [illegible] tritii vocantur, *l. un. C. de Coſſ.* Unde etiam venit, quod conſiliarii [illegible] mi principis liberati ſint patriæ poteſtatis [illegible] eos committatur crimen læſæ Majeſtatis, *l. quiſquis C. ad L. Iul. [illegible]*

7. Et quia conſiliarii ſunt ornamentum Reipub. & ſplen-dor civium, quos non impropriè, *Cic. in orat. de [illegible]* Principes [illegible] appellat, non immeritò ab omnibus oneribus & muneribus ſunt im-munes, *l. [illegible] ad [illegible] adminiſtr. [illegible] 44. ff. de [illegible]*

8. Diſtribuuntur porrò in *ordinarios & extraordinarios.*

9. Ordinarii ſunt, quorum conſiliis magiſtratus ſemper [illegible] ſaltem ſæpius utitur.

10. Suntq; vel Politici vel Eccleſiaſtici. Politici [illegible] conſiliis dirigunt negotia civilia. Iiq; [illegible] vel in curiis, unde curiales appellantur.

11. Eccle-

11. Eccleſiaſtici ſunt, qui res ſacras & divinas ſuis conſiliis curant & promovent.

12. Extraordinarii ſunt, quorum conſiliis magiſtratus non ſemper utitur, ſed tantum urgente gravi aliqua neceſſitate.

13. Tertio ſunt *provinciales* die Landträthe: quibus præcipuè utitur princeps in dirimendis litibus provincialibus: vel ſunt extra [illegible] quibus princeps utitur ad conſilium dandum de rebus quibusdam certis quas aliunde cognoſcere oportet. Unde germanice appellantur Räthe vom Hauß auß.

14. Generaliter autem in conſiliario ſpectanda, duo veniunt: 1. *ejus Electio.* 2. *Officium.*

15. Circa electionem id inprimis Magiſtratui ponderandum venit, ex conſiliarii electione, & honorem & utilitatem, uti & ruinam & calamitatem populi dependere. Nam tolerabilior eſt Reipub. ſtatus, ubi princeps malus & conſiliarii boni ſunt, quam ubi princeps bonus & mali conſiliarii ſunt. Siquidem unus malus à pluribus corrigi poteſt, quod ex adverſo difficulter fieri poteſt.

16. Quamobrem Magiſtratus non ſit præceps in electione conſiliarii, ſed inquiſitione de moribus, natura, doctrina, & virtutibus ejus habita, & cum judicio & diſcretione quæcunq; de illo percepit admittat.

17. Reſpiciat ergò magiſtratus in electione conſiliarii ad ætatem, ad doctrinam & ad mores futuri conſiliarii.

18. Ætatem quod attinet, non ſit juvenilis, neq; ſenio nimis languida. Juvenes enim plerumq; molles ſunt, ætate fluxi & dolis haud difficulter capiuntur. Et quanquam non deſunt exempla juvenilis prudentiæ. Nerva enim de jure reſpondiſſe fertur 17. ætatis anno *l. 1. § 3. ff. de poſtul. & Celſus, l. ſi ſervum, §. ſequitur ff. de V. O.* rariſſime tamen id evenit, ut ante 25. an. animus obducatur veræ prudentiæ cortice. Hinc cautum eſſe, inquit *Plin. ad Traian.* ne quis capiat Magiſtratum, neve ſit in ſenatu minor 30. an. rectè & commodo ergo erit tam Reipub. quàm juvenum, ut intra illud tempus celebres adeant Academias, peregrinentur, & cum eruditis & claris viris amicitiam colant, atq; ſic uſu & exercitatione animum obfirment, neq; patiantur animum juvenilem & mollem tam multis ac graviſſimis curis onerari.

19. Et quia ut plurimum in ſenioribus memoria [illegible] ceſcat, intellectus vacillet & experientia in obſtinationem [illegible] jatur, conſultum non eſt ultra 60. ann. conſtitutis hoc munus [illegible] credi, *Hippol. tract. de concil. & conſil.*

20. Proinde doctrinam conſiliarii exquiſitam & elegantem eſſe oportet. Et quod ad hoc requiſitum attinet, ſcientia & prudentia ex omnibus artibus & diſciplinis hauſta conſiliarium [illegible] tum optaremus: Verùm cum omnibus numeris perfectus [illegible] randus, in neceſſariis ſaltem, utpote in Theologia, Juriſprudentia, Philoſophia practica & oratoria, ut probe formatus & inſtructus ſit, ipſa neceſſitas poſtulat *Althuſ. c. 22.*

21. Mores quod attinet, imprimis pietate conſiliarios [illegible] butos eſſe neceſſe eſt. Nam ubi divina providentia non [illegible] conſiliis & actibus hominum, malus iis eventus [illegible] & cogitationibus valdè adverſus. *Schonb. lib. 3. c. 25.*

22. Secundo loco modeſtia, quàm plurimum commendanda eſt. Illi enim optimi ſunt, qui ſpecie obſequii regunt & ad [illegible] quæ agenda ſunt, quietâ induſtria adſunt. *Tacit. lib. 4. hiſt.*

23. Sit præterea fidus, fortis, conſtans & firmus in bono negotio. *Greg lib. 24. c. 6. n. 5. de Repub.*

24. Item non ſit contumax, pugnax, contentioſus, pervicax, pertinax, obſtinatus, ſed ſit lenis, facilis, placidus, manſuetus, humanus, affabilis. *Althuſ. c. 22.*

25. Vacuus etiam ſit pravis affectibus, contrariis [illegible] vel negotio: Non indulgeat iræ, odio, avaritiæ & feſtinationi [illegible] properę. Nam canis feſtinans, ut habet proverbium, cęcos parit catulos & qui citò judicat, ad pœnitentiam properat. Celeritas [illegible] noverca eſt conſilii, prudentiæ peſtis, & temeritatis mater. [illegible] igitur conſiliarios in conſulendo eſſe convenit, non præcipitantes. *Althuſ. d. l.*

26. Officium conſiliarii eſt dare conſilia Magiſtratui [illegible] [illegible] ipſi, quam toti Reipub. ſunt utilia & neceſſaria.

27. Quæ ut conſiliarius dare poſſit, neceſſe eſt, ut Magiſtratus [illegible] conſiliarios conſulat, & niſi extrema [illegible] urgente, conſultationem non præcipitet. Nam conſilium [illegible] & ex tempore capere magis eſt gladiatorum [illegible] principum. *Lipſ. Pol. 3.*

[illegible] Magiſtratus conſiliatus ſuis libertatem judicandi, conſulendi, dicendi liberam relinquat, & patienter ſententiam [illegible] retineat [illegible]. Et [illegible] de conſiliariis.

28. Conſultatione jam peracta duo in conſiliariis [illegible] ſunt neceſſaria: Silentium videlicet & conſtantia.

29. Silentium enim eſt optimum & tutiſſimum rerum adminiſtrandarum vinculum. *[illegible]* Neque res magnæ ſuſtineri poſſunt ab eo cui tacere grave eſt. *[illegible]* Nulla enim ſunt meliora conſilia, quam quæ ignoravit adverſarius, antequam fierent. *[illegible]* Abominamur ergo iſtos loquaculos rimarum plenos, qui conſilia & deliberationes publice habitas obviis quibuſcunque & præcipue uxoribus ſuis communicant.

30. Conſtantia deinceps eſt conſultationis peractæ requiſitum. Nam voluntatis mutatio, indicat animum inconſtantem & fluctuantem. Et fixum & firmum non eſt, quod vagatur.

31. *Miniſtri*, qui adhibentur, ſunt rurſum in duplici differentia: vel enim ſunt *Legati* vel *Officiarii*.

32. Legatos quod attinet, dicti ſunt à legendo, quod publice lecti mitterentur. Alias appellantur oratores, *[illegible]* Item nuncii *[illegible]* Item Ambaſſadores, *à* [illegible], quod mittere ſignificat. Item reſponſales, *c. ſalonitanæ, diſt. 63.* Item Caduceatores, à caduceo ſive Ceryceo, *l. 8. de rer. diviſ.* hoc eſt, baculo [illegible] legatis geſtari ſolito, habente ab utraq; parte inſculptos duos ſerpentes invicem implicatos & ſe mutuo reſpicientes. *[illegible]*

33. Eſt autem legatus perſona publica [illegible] nomine ad principem vel Rempub. miſſa, ſine Imperio, rei duntaxat dicendæ & agendæ cauſa.

34. Species Legatorum variæ: Alia legatio dicitur *officioſa* & ſuſcipitur officii & honoris gratia, quales ſunt, quæ ad congratulandū aut dolorem ſignificandum, ne inter principes alioquin conjunctos ſimultatibus occaſio detur, mittuntur.

35. Alia dicitur negotioſa, quæ ad alia negotia varia Reipub. tempore pacis, expedienda ablegatur.

36. Alia eſt *Militaris*, quæ ad denunciandum bellum mittitur. Unde Feciales appellantur.

 37. Alia

37. Alia eſt [illegible] comprehendum mittitur, unde [illegible]

38. Alia legatio *libera* dicitur, non quod nulla [illegible] poſſe, ſed quod introire in urbem & iterum exire libere [illegible] nem habenti liceret. Quales ſoprimis periculi vitandi cauſa [illegible] ri ſolent.

39. Origo legatorum eſt antiquiſſima & cum [illegible] rum primordiis eſt introducta. [illegible] quia apud gentes [illegible] poſſunt [illegible] legatorum fuit receptus, ſequitur legationes eſſe juris gentium.

40. Jure gentium ergo effectum eſt, ut Legati [illegible] hoc eſt, ab omni injuria & violentia tuti, *l. 8. ff. de rer. div.* Hinc Legatorum nomen apud omnes gentes ſacratum & inviolatum ſemper fuit, *Cæſ. lib. 3. bell. Gall.* Non coguntur durante legatione ſubire [illegible] judiciorum aleam, ſed domum revocandi jus habent [illegible] poſſunt capi pro repreſſaliis, *l. ſi quis in pr. ff. de legat. Calv. de* [illegible] *n. 186 & ſeqq.* Vacationem habent ab omnibus [illegible] neribus. *l. 7. in fin. & l. 8. ff. de legat. & l. 3. C. eod.*

41. Et non tantum acceſſu inviolabiles ſunt, ſed etiam in reditu. Neq; enim quiſquam deſinit eſſe legatus antequam principi renunciarit quid perfecta legatione geſtum fuerit.

42. Maximas ergò immunitates & ſumma habent privilegia Legati. Nam & ſi quis Legatum hoſtium pulſaſſet, contra jus gentium ſtatim deliquit, *l. ſi quis, 17. ff. de Legat.* & in hac re ipſos feciales habuerunt judices. *Juvenal. Sat. 6. Varro lib.* [illegible] *Rom.* Hinc in ſignum [illegible] civitatis olim portabant. *ſagmina herbas, d. l. 8. § 1. de rer. div.* Vallantur divino & humano præſidio. [illegible] eorum turbatores excommunicantur, [illegible] Et graviſſimè plectuntur ex [illegible] *Viſpan. ad l. 7.* [illegible] Hinc ſi quis legatum principis [illegible] crimen læſæ majeſtatis committit, [illegible] *5. n. 6.* Jure [illegible] dictum eſt à [illegible] Chriſtiana Repub. exterminantur violatores Legatorum [illegible] Quod ſi vero à civitate facta eſſet violatio, [illegible] ſuſtinet, & bello petitur ab eo, cujus legati aſpere & crudeliter [illegible] pti ſunt. Corinthiorum urbs ideò à Romanis [illegible] illis Legati [illegible] tractati & ſordibus [illegible] Eandem [illegible] cauſam Tartari pugnarunt contra Ruſſos [illegible]

[illegible]

[illegible] David contra [illegible] 2 Saml. 1[illegible]. Herodis contra Arabes [illegible] Legatos [illegible] ſufficientem cauſam belligerandi præbere [illegible] & 2.

43. [illegible] privilegiis abutantur Legati, [illegible] quantum fieri poteſt, modeſtiæ [illegible] & [illegible] mandatorum [illegible] ſeſe conforment [illegible] periculū incurrant, [illegible] immunitates præter [illegible] competunt illis, qui officio Legatorum [illegible] defunguntur. Quis ergo approbare illam [illegible] ab Athenienſibus ad Philip. Maced. miſſus, [illegible] Athenienſibus gratum præſtare, reſpondit, gratiſſimum [illegible] ſi te ſuſpenderes. Quis approbet [illegible] Pompilii Romanorū Legati, qui ad Antiochum M. Aſiæ Regem miſſus, cum Populi Romani mandata explicaſſet, virgula locum, in quo ſtabat Rex, circumſcripſit & ab eo, antequam ex circulo illo abiret, reſponſum poſtulavit. *Liv. l. 42* Proinde, ſi [illegible] Legati raro impune dimittuntur. Sic M. Antonius Auguſti Legatum, quod liberius cum Cleopatra [illegible] verberibus [illegible] cædi juſſit. *Bodin. lib.* [illegible] Sic Alexand. Legatos Perſicos jugulavit, quod filias Amyntæ ad concubitum flagitaſſent, *Herod. lib. 5.* Moſchovitarum Rex Baſilius, clavo pileum capiti cujuſdam Legati affigi juſſit, quod ruſtice caput texiſſet. [illegible] Plura exempla paſſim occurrunt [illegible]

44. Quamobrem ut quis legationem [illegible] neceſſe eſt, ut & [illegible] doctrina & taciturnitate præſtet. Nam cum Legatorum dignitas magna, magna iis adhibenda eſt cautio, ut perſonam, quam ſuſtinent, digne exhibeant. Inprimis autē & temperantiæ & modeſtiæ curam habeant. Imitentur illum Athenienſium Legatum Xenocratem, qui dicitur, ne quicquam voluiſſe guſtare prius, quam legationem ſuam expoſuiſſet.

45. Præterea adverſus omnem vim omnemq; injuriam & eventum pectus magnanimum & imperterritum gerant. Multa enim ſecus eveniunt, quam cogitata ſunt. Sed ideo non extenuenda eſt magnitudo animi, quę ſola quemlibet rei eventū improviſum deprimit. Confidentia ergò animum vegetiorem reddat, & nemo impediri ſe patiatur timiditate, quo minus progrediatur in ſua re laudabili

in

lo [illegible] periculoſius fuerit, [illegible] non [illegible] *[illegible]* *[illegible]*

46. Doctrinam in Legato non vulgarem [illegible] omni diſciplinarum genere cumulatiſſimã imprimis [illegible] Legatus ſtudio Juriſprudentiæ, Politices, & Hiſtoriarum [illegible] navabit operam. Linguarum etiam exoticarum notitia [illegible] decoris ipſi addet.

47. Inſuper, ſpectari poſſunt Legati dupliciter, ut [illegible] & ut ſunt reverſi. Et miſſi rurſum, ut emiſſi & admiſſi.

48. Emiſſi ſunt, quos magiſtratus ad exteros [illegible] gularis perſonarum habendus eſt delectus, ut ſunt præditi [illegible] tib. & doctrina, quo dignitatem, quam ſuſtinent, [illegible]

49. Dandum præterea illis eſt mandatum, ſeu ut vocant [illegible] teræ credentiales, ut ipſis fides habeatur, *l.*1. *C. de mandat. Princip.* [illegible] 5. *C. de [illegible]*

50. Continere autem ſolet mandatum inſtructionem, quam monitorium antiqui nuncuparunt, quo Legatus ſciat, quid ſibi negotii expediendum, & quę ſpecies legationis ſibi obeunda, ſitne pronuba, vel officioſa, vel negotioſa, vel militaris, vel libera, &c. [illegible] *l.*3. *c.* 27.

51. Legatus admiſſus literas ſui Magiſtratus credentiales exhibeat, & nihil præter ſuum negotium agat, neq; alienis, neq; propriis rebus ſe interponat, *l. Paulus, § fin. ff. de legat.* Legationem ſuam non deſerat, *l.*1. *cod.* quæ moram non patiuntur, ſtrenue ipſe perficiat, non ſubſtituto permittat, *l.*4. § 4. *cod.* & fines ſui mandati uti antea dictum, non excedat.

52. A legato domum reverſo Princeps exigat, tum relationem actorum, tum rationes expenſarum.

53. In relatione actorum operam dabit Legatus, ut omnia actitata, remota animi perturbatione, ira poſthabita, invidia poſtpoſita, fideliſſime renunciet. Non verò ſit incendiarius turbator [illegible] cum honeſte fieri poteſt, caveat, ne ignem ſuper ignem accendat & [illegible] addat.

54. Et cum nemini ſuum officium debeat eſſe damnoſum, [illegible] *[illegible]* Legatis ſunt reſtituendi ſumptus [illegible] gationem erogati, *[illegible] ff. de legation.* Inter quos etiam numerantur

[illegible]

[illegible] ad rem [illegible] ſanitatem impenderunt, *l.* [illegible] *§ quamvis,* [illegible] *quid* [illegible] item, quod ſi damnum in via paſſi fuerint, [illegible] reſti-tutionem [illegible].

55. Olim Legatorum præmia erant [illegible] & [illegible] intelligimus, quæ ipſis à Romanis dari *con-ſueverant* [illegible] Legatis miſſa, ſic dicta à magnificentia præbitionis. *Diar.* [illegible] quod illis de publico dabatur aureus annulus, quem palam gerebant. *Plin. l.* 33. *c.* 1. Et tantùm de Legatis.

56. Officiarii ſunt in duplici differentia: vel ſunt *Privati vel Publici.*

57. *Privatos* appellamus illos, quibus Princeps utitur in ſua aula; unde etiam officiarii aulici appellantur; vel *neceſſarii, vel ad ſplen-dorem.*

58. *Neceſſarii* ut ſunt, officiarii, cùm ſuperiores, ut præfectus aulæ, Mareſchallus, præfectus ſtabuli, præfectus cubilis, Burggravius, præfectus commeatus aulici: tùm inferiores, ut miniſtri cubicula-rii & nobiles pueri, item ſecretarii & ſcribæ, Carptor, Pocillator, Coquus, Cellarius, Janitores, &c.

59. *Ad ſplendorem* eſt nobilis comitatus, tàm equeſtris, quàm pedeſtris, Muſici, exhibitores ſpectaculorum, &c. *Keckerm.* 1. *Syſt.* 21.

60. De quibus officiariis in genere notandum, quod ſi in aula ſeneſcere, tineas, & ſorices Palatii evitare velint, neceſſe ſit, ut ſint inſtructi tàm animi, quàm corporis bonis.

61. Officium horum officiariorum ponimus in eo, ut ſe re-ctè gerant, & potiſſimum erga ſuum principem ac Dominum, & er-ga pares, & quantum fieri poteſt ad invidiam vitandam.

62. Ad primum ergò quod attinet, ſint revera tales, quales principi ac Domino ſuo videri volunt. Nihil in eis ſit fucatum, nihil non apertum, recluſum circa principem ac Dominum ſuum pectus gerant, ſint induſtrii, diligentes, taciturni.

63. Ad alterum, commodum eſt, ut ea vitent, per quæ in æ-qualium offenſionem facilè incurrere poſſunt. De qua re vide ple-niorem inſtructionem apud *Hip. d. l.* Quo etiam ſpectat, der Reynicke Fuchs.

64. *Publici* officiarii ſunt, quibus Princeps vel Magiſtratus ad aliquam operam publicè utitur.

65. Et ſunt vel *ſuperiores vel inferiores.*

66. *Superiores ſunt*, qui ad ſuperiorem Reip. [illegible] bentur, ut ſunt Cancellarius, præſides, & præfecti.

67. *Inferiores ſunt*, qui ad inferiorem aliquam [illegible] adhibentur. Et diſtinguuntur varie, partim *ex officiorum*, [illegible] diverſitate. *Ex officio*, alii ſunt quæſtores, alii prætores, alii [illegible] ſatellites, & alii curſores: *Ex loco* alii ſunt urbani, & alii [illegible]

68. *Officium* verò eorum quod attinet, [illegible] *obſequium & fidelitatem*, ut videlicet ſint prompti ad parendum [illegible] magiſtratu ſibi impoſitis, & ut negotia ſibi commiſſa [illegible] dolo & fraude ſedulò ac mature exequantur.

Et tantum [illegible]

QUÆSTIO I.

[illegible]

Tantam ſæpe numero in principe reperimus [illegible] leſtiam, ſapientiam & prudentiam, ut ubi ipſi conſiliarius eſſe [illegible] Id quod de *Carol. Magn.* & aliis Regibus & principibus, qui [illegible] reddiderunt celebres affirmare facile poſſimus. Præterea [illegible] cana ac ſecretiora quædam in omni Repub. in quibus commit[illegible] mittendis, niſi ipſe princeps valet, proditur quaſi Reipub. [illegible] men adducitur, ſi omnia cum conſiliariis communicaret [illegible]

Verum minus tuta hæc ſunt & applauſum minime [illegible] Licet enim illud negari nequeat: [illegible] eſſe alienis [illegible] dere oculis & i[illegible] alterius pendere voto: attamen nec [illegible] quiſquam diffitebitur, quod plus videant oculi quam [illegible] quod plures conſilio communicato melius ac certius judicent [illegible] unus: Item, quamvis prudentiſſimus, ſapientiſſimus [illegible] mus eſſet, non tamen ſolus ſufficeret. Nemo enim hominum [illegible] prudentiæ [illegible] unquam fuit, qui non majori indigeat, & cui [illegible] in multis adhuc deſit, tam multi & varii caſus, tam [illegible] [illegible] periculorum ac negotiorum genera quotidie cuivis Ma[illegible] [illegible] objiciuntur: ut ſi ipſum *Argum.* ſuperaret, ſolus tamen [illegible] videre & animadvertere nullo modo ſatis poſſit. Nullum certe [illegible] [illegible] habuimus ipſo Salomone, conſiliariis tamen [illegible] ſemper [illegible] fuiſſe, ſacræ teſtantur literæ [illegible] Reg. 4. Proinde [illegible] [illegible] Magiſtratu, quanta etiam polleat ſapientia, ut de ſe modeſtè [illegible]

[illegible] sapientis [illegible] [illegible] Sinite [illegible] [illegible] fecerint consilium [illegible] [illegible] [illegible] Cum denique quod cum [illegible] [illegible] [illegible] hostis superis & ad [illegible] [illegible] Tamdiu enim, *inquit* [illegible] omnes [illegible] prosperum habuerunt imperium quamdiu [illegible] consiliis valuerunt. Cujus rei exemplum proponit [illegible] *lib. 2. de Republ. Roman.* quę tamdiu florent ac viguere [illegible] quam diu senatus consilio obtemperarunt [illegible] docet, res melius ac [illegible] qui [illegible] sapientissimus Agamemnon [illegible] Nestores, ac Trojam oppugnandam & facilius obtinendam, [illegible] *Homer. in Iliad.* Cum ergo propriæ suæ prudentiæ fidere, [illegible] ruinæ prognosticon, *Eccl.* [illegible] Et [illegible] [illegible] [illegible] consiliarii, *2 Chron.* [illegible] melius sibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] *de Republ.* [illegible] *c.* 12.

Quæstio II.

[illegible]

[illegible] qui divina [illegible] incertum, & cum [illegible] omnium oculos in se convertunt, & cum [illegible] cujus meminit *Ulp.* [illegible] inter mundi [illegible] vocantur, quos omnino ad Rempub. [illegible] justam ætatis tempus vocandos esse [illegible] plurimi, propterea quod & plurimos senes eruditione & virtute superent.

Verum longe tutius & [illegible] esse arbitramur, si indistincte [illegible] juvenes ab officio [illegible] removerimus [illegible] sacræ script. Ipse enim [illegible] ex populo, qui [illegible] sapientia & prudentia præstent, [illegible] [illegible] in veteri Rom. urbe constitutum fuisse [illegible], referente *Plut.* [illegible] 84. & quidem expressa lege Pompeia cautum: ne quis ad senatum & consilium accederet, atque adeo, ne quidem ullum magistra-

rum attingeret, qui minor annis 30. foret. 7. Quæ [illegible] legimus, quod Solon juvenem quemcunq;, etſi ſenilis [illegible] ab aditu ſui ſenatus arcendum putarit. Neq; eſt quod [illegible] his ſapientiæ excipere cupias. Nam conſtat iſtiuſmodi [illegible] tum caloris & temeritatis ineſſe, variis etiam perturbationibus [illegible] ribus obnoxios, ſunt ut plurimum iſtiuſmodi ingenia [illegible] per aliquid movent, in multiplici inventione & rationum [illegible] tant, & ægrè expediunt illa, quibus inſiſtunt, proponunt ea [illegible] non ſunt, non erunt, & mentem & conſilia adverſarii [illegible] ſua mente, quam veritate & eventu proſpero metiuntur, [illegible] laudant, evehunt, & contra aliorũ opiniones & ſententias [illegible] habent. Contrà verò, quia ſenes ſunt natura frigidiores, [illegible] majorem etiam obtinent auctoritatem, atq; adeò, ut [illegible] tur proverbiũ, *plus valeat umbra ſenis, quàm furor & gladius* [illegible] ter ſcientiam, quam ſibi diuturnis vigilus acquiſiverunt, etiam [illegible] ant experientia Solonis ſententiã hac in parte amplectimur. Quod verò antea de ſexagenariis diximus, id non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, quatenus ut plurimum fieri ſoleat, intellectum volumus. [illegible] enim alia eſt ratio, ubi natura ſe fortem præſtat & hominem in ſenio etiam vegetat, cujus rei exemplum nobis in Galeno proponitur, qui 140. ann. attigit & ſine omni morbo, ſolo ſenectutis marasmo placidiſſimè obiit. Singulare etiam exemplum ſuppeditat nobis ſcriptura ſacra, *Deut.* 34 *v.* 7. in Moſe, qui centum & viginti ann. erat, quando mortuus eſt, attamen non caligavit, oculus ejus, nec dentes [illegible] moti ſunt.

QUÆSTIO III.

Utrum princeps novus, Antecesſoris ſui conſiliarios mutare & [illegible] tari debeat?

Apud juniores plerumq; uſitatum eſſe videmus, [illegible] negligant ſeniores majorum ſuorum conſiliarios, & iis [illegible] eos, quibus ipſi conſueverunt, idq; fortaſſis ob hanc [illegible] quod putent ſeniores eſſe venerandos, & Rempub. non [illegible] [illegible] illorum ſeniorum arbitrio gubernandam. Verùm [illegible] [illegible] & æquum hoc ſit, plurimi ſunt experti & [illegible] maximo ſuo & Reipub. damno. Exempla habemus in Rege Roboam Salomonis filio, qui, dum ſeniores conſiliarios ſui [illegible]

[illegible]

juvenili [illegible] applicuit ad ſui [illegible] Commodus [illegible] quaſdam [illegible] ſuiab optima parte conſiliarios [illegible] [illegible] in gubernatione [illegible] ne-glectis [illegible] conſiliariis ſui Patris, paraſitos in conſi-lium [illegible] & temeritatem longè ante [illegible] eſt. [illegible] prudentius fecit Ludovicus XI Galliæ Rex, quod [illegible] & amicos paternos, quos juvenili pro-cacitate [illegible] regiminis removerat, non tantum priſtinæ di-gnitati [illegible] etiam. Carolo filio ſuo hoc dederit conſilii, ut paternos [illegible] antiquos & familiares, & miniſtros retineret. Et de M. Aurelio Imperatore hoc etiam notum, quod morti vicinus fi-lium ſuum Commodum, primum adoleſcentiæ florem ingredien-tem, conſiliariis ſuis, quorum ope & conſilio Rempub. feliciter ad-miniſtraverat, fideliſſime commendarit, & quod tantiſper ejus im-perium fuerit felix, quoad conſilio ipſorum Commodus utebatur. Quamobrem, quod quæſtioni negativam conſtanter tuemur, non tantum movemur ſupra allatis exemplis, verum etiam rationibus firmiſſimis. 1. Quia ſciunt mores & animos provinciæ [illegible] principatus, experientia ductrice cognoverunt plurima. 2. Quia prædeceſſoris conſiliariis mutatis leges etiam regiminis mutatum iri opinantur cives & conſequenter oppreſſionem libertatis fu-turam ſuſpicantur. At in Repub gubernanda, dici non poteſt, quid noceat opinio & ſimulatio ſubditorum. Hinc novum Imperium in-choantibus admodum utilem & neceſſariam eſſe clementiæ famam, *ait Tac. lib. 4. Hiſt.* & monet hac de re multa *Hippolyt. à collibus d. [illegible]* *c. 22. Danæ. p. 244. aphor. 159. Antimach. lib. 1. theor. 2. pag.* 135. *Tholoſ. lib.* 24. *c.* 6. 3. Quia novus magiſtratus à conſiliariis veteris aulæ multum diſce-re poteſt, quod ipſi in ſuo regimine admodum eſt commodo & utili-tati. *Tholoſ. d. l.* 4. Quia ſi dimiſſi fuerint conſiliarii ſecreta principatus communicant aliis, & ob illam ipſam dimiſſionem, quæ ruborem iis incutit vindictam meditari ſolent. Neceſt, quod quidam putant, hanc quæſtionem exceptionem pati, eo caſu, quo conſiliarii demor-tui populo principis admodum ſunt inviſi, qua etiam in opinione eſt *Tholoſan. lib.* 24. *cit. l.* idq; exemplo D. Aurelii Imp. qui ad filium ſuum Commodũ ita inquit. Ego, ex quo intellexi, quid eſſet Rempub. gu-

 ber-

[illegible] ſemper habeat [illegible] animo, ut nunquam [illegible]
[illegible] ſimulare, illum [illegible] eſſe [illegible]
[illegible] Item exemplo [illegible]
[illegible] propterea, quod [illegible]
[illegible] invitus & ſuſpectus [illegible]
[illegible]
populo [illegible] & bonoque [illegible] non [illegible]
[illegible] Caiphæ [illegible] perire [illegible]
populum. Sed illud potius valeat: Fiat juſtitia & pereat [illegible].
Quod ſi ergo princeps aliud [illegible] invenire poteſt, quo & [illegible]
populi mitigare & Rempub. ſervare & ſanare [illegible]
liarium ſuum fidelem removere [illegible] princeps [illegible]
ſuum alio ablegare, ſive legati munere, ſive [illegible]
commendatione ſua apud alium principem [illegible]
honorifice promoveatur. Quin & ipſe conſiliarius, qui in [illegible]
[illegible] incidit, tanquam vir prudens & Reipub. amans [illegible]
cio decedat & furori cedat, & malit aliquid pati quam [illegible]
in diſcrimen & periculum adducere. Sed ſi conſiliarius [illegible]
Principis ſuis vitiis, culpa, & propria turpitudine in [illegible]
incurriſſet, aliud reſpondendum eſſe puto. Removeatur [illegible]
nocens, & [illegible] perniciosus tam ipſi principi quam [illegible]
populo.

QUÆSTIO IV.

Utrum conſiliarius non requiſitus teneatur monere & conſulere principem?

[illegible] putat perinde conſiliarium [illegible]
ac ſi Medicus non vocatus ad ægrotum ſe intruderet & [illegible]
[illegible] arrogantiæ & adulationis notam vix poſſe effugere [illegible]
[illegible] Scævolæ JCto [illegible] in parte non [illegible]
Nam ut conſiliarii debeant eſſe erga principem, ut filii erga [illegible]
principis ſui negotia tractare, de commodo, utilitate & honore [illegible]
[illegible] Reipub. [illegible] proſpicere omnino teneantur, [illegible]
quo [illegible] neceſſitate, quamvis non conſulti, [illegible]
[illegible] publicum Magiſtratum conſulere debeant. [illegible]
[illegible] Præſertim cum magiſtratus nihil quicquam [illegible]
[illegible] ob [illegible] negotiorum multitudinem [illegible]

[illegible] cogitare de ea [illegible] veritatem occult[illegible] [illegible] gone Christi. Nihil ergo [illegible] quam principis in [illegible] spectantibus de [illegible]. Ne [illegible] vel arrogantiæ vitium [illegible] bene perpendere & deliberare, [illegible] tempus locus, & rerum status id permittant, an [illegible] eratur, seu animadvertere. Quod si ergo [illegible] re & commodo principis animadverterem, [illegible] cationem id denunciandi necesse fuerit, [illegible] mavius, si futurum malum non denunciaret, [illegible] conscientiam celaverit.

QUÆSTIO V.

[illegible] sententia [illegible] debeat?

[illegible] multos, qui potius ad palatum sui Domini quam ad [illegible] & commodum Reipub. sua dirigunt consilia, atque sic in eo [illegible] malos Medicos, qui potius ad gustum [illegible] quam ad [illegible] medicamenta preparant. Sunt qui levi [illegible] ad diversa [illegible] scrupulos [illegible] & ex aliena libidine huc & illuc [illegible] tes agitantur & sic aliud sedendo, aliud stando, decernunt, atque [illegible] eorum quæ apud illos [illegible] & arrogantia sententia [illegible] bonum malumve publicum existimant. Sunt & qui ita pertinaciter sententiæ suæ adhærent, ut quamvis rationibus [illegible] non tamen [illegible] placent, & sua tantum [illegible] eos, qui contra sentiunt odio prosequantur. Cum E. utrumque sit [illegible] & Reip. detrimentu, quorum unum est levitatis & alterū pertinaciæ signum, præstat mediam seligere viam. Et quamvis constantia vel maxime in consiliario requiratur, ita ut unum habeat animum, [illegible] unā linguam & calamum, & sit immobilis, ut [illegible] in cœlo [illegible] ait *Duar. ad l. nemo potest. [illegible]* Tamen [illegible] videndum, ne ex constantia fiat pertinacia, oportet ergo illam constantiam semper esse conjunctam cum prudentia & [illegible] veritate. Cū vero prudentis non sit, in male cœptis pregredi, [illegible] qui in detecto errore pertinaciter persistit, *Sen. Epist. 27.* Quamobrem non

non pudeat Conſiliarium, ſi forſan prima conſultatione ſua verò [illegible] centrum non tetigerit, melius conſilium ac votum aſſumere [illegible] tim ſi aliquid ſuper-venerit quod cauſam ipſam mutat. Neq; [illegible] tatis nota timenda, ſiquidem in ſapientem cadit [illegible] quę male prolata, *c. magna, q 4.* Nemo doctus mutationem Conſilii melius inconſtantiam dixerit, *Cic. 1. offi.* Oportet ergò [illegible] qui in Reipub. navi ſedent, tanquam in talorum jactu, ad id, quod ceciderit res ſuas aptare, qualitercunq; ratio dixerit.

QUÆSTIO VI.

Utrum Conſiliarius in Conſiſtorium retineatur, ſi ſciat, conſilium aliquod tractatum iri, cui ſalva conſcientia aſſentire non poſſit?

Invenies non rarò, qui dum ſalva conſcientia præcedentium ſententiam probare non poſſunt ſatis ſe facturos exiſtimant, ſi tacēdo, vel ſe abſentando, vel capite abnuendo muneri ſuo ſatisfaciant. Verùm id faciunt non ſine magno falſi vitio. Conſiliarius enim officium ſuum cum religione juramenti ideò ſuſcipit, ut ſincerè & fideliter, quod ſentit, non taceat; ſed clara voce denunciet & argumentis validisq; rationibus muniat. Præterea, quamvis tutius eſſe videatur, in Senatum non venire, quàm cum offenſione aliorum contrariam ſententiam propugnare. *Felin. in c. quod ſuper de [illegible]* de officio tamen Conſiliarii eſt, ut in ſenatum veniat, & pro veritate pugnet. Quamobrem ſecus facientes non tantum officium & conſcientiam violant, verùm etiam Deo ipſi, cui ſe juramento obſtrinxerunt, criminis reos ſe conſtituunt. Nullo igitur modo, timoris & offenſionis prætextu ſeſe excuſare queunt; ſiquidem timor juramentum illud, quod de officio fideliter obeundo judici ęterno præſtiterunt, abrogare nequit. Proinde pro veritate conſiliariis pugnandum eſt, etiamſi cæteros à juſtitia & veritate divortium facturos, adeoq; ſe omnes offenſuros præſciant. *Plura vide apud Keckerm. [illegible] 14. & de conſil. q. 7.*

QUÆSTIO VII.

Utrum Conſiliarius pœna afficiendus, ſi conſilium ſiniſtrum ſit ſortitum eventum?

Negativam quæſtionis amplectimur his rationibus moti. 1. Quia qui conſilium dat principi, fidem tantùm pręſtare tenetur, [illegible]

nimè verò ex eventu rei obligatur. 2. Quia ſæpiſſimè optimè cogitata peſſimè cadunt, & contra prava non rarò proſperè eveniunt. 3. Quod res ex fortuna magis & providentia divina, quàm ex conſiliis noſtris dependeant. Non ergò ex conſilii eventu de animo & fide conſiliarii ſtatuendū, neq; quenquam pejoris fidei habendum, quod alea rerum optimè propoſitarū in eam fefellerit, uti contra aliū neq; melioris animi cenſendū, quod feliciores habuerit ſucceſſus. Quāobrem cum exitus rei non ſit in manu & poteſtate conſiliarii, nihil poteſt eſſe iniquius, quàm fidelem conſiliarium, qui ex fide conſilium ſuggeſſit, pœna aliqua afficere.

QUÆSTIO VIII.

Vtrum princeps omnibus conſultationibus intereſſe debeat?

Quamvis affirmativam quæſtionis plurimi tueantur, non tamen è re principis eſſe puto, ſi indifferenter omnibus conſultationibus interſit. Sunt enim cauſæ nonnunquam tales, quæ in conſpectu principis minus liberè ponderantur. Iſtis ergò ut ſe ſubducat & conſiliariis liberam poteſtatē conſulendi relinquat, longè conſultius eſſe arbitramur. Neq; improbandam eſſe arbitramur conſuetudinem Turcici Imperatoris, quod in proximo ſenatus habendi loco occultè quando vult, conſiſtat atq; per Cancellos ſive velo oppoſito omniū ſententias audiat, ſic enim adeſſe ſemper principem, quamvis non adſit, ſuſpicari debent, & nihilominus libertas in ſententiis ferendis libera ipſis relinquitur.

QUÆSTIO IX.

Vtrum Legatus fines ſui mandati excedere poſſit?

Sæpius de hac quæſtione inter Politicos diſceptatio inſtituitur. Nam audies nonnullos, qui ſtatuunt, quod Legati nonunquam extra præſcriptum agere poſſint, ſi videlicet rerum tractatio id exigat & moræ nimis ſint præcipitandæ. Verùm quæſtionis negativam nos amplectimur, & ratio eſt, quod ea, quæ mandati vi & verbis continentur, non ſuo, ſed magiſtratus nomine & voce proferre, nec quicquam detrahere, vel etiam addere teneantur, idq; per textum, *in l.5. in pr.ff.mand.& l.11. § 5.de juſt. action.* 2. Quod princeps præſcribendo certam legationis formam, omnem hujuſmodi licentiam legato ademerit. *Alber. Gentil. lib.3.de Legat. c.16.* 3. Quia Legatus eſt interpres principis, atqui, qui diverſa refert ab eo, quod interpretatur, interpre-

[illegible] Tr [illegible] tis

ris & illud injuriæ eſt. Non ergò hoc, ſed illo, juris gentium ll. & privilegia demoliuntur, Plura hac de quæſtione *vide apud Keckerm. diſp. Philoſoph 33. q.*11. Ubi inter alia hoc ſuadet, quod legato ſic manifeſte convicto & in ipſo facinore deprehenſo, princeps illius, à quo miſſus eſt, debeat conſuli, ne, ſi quid gravius eo inſcio ſtatuatur, majorum turbarum juſta naſcatur occaſio.

QUÆSTIO XI.

Utrum Legatis liceat accipere munera?

Anſam dubitandi parit Athenienſium *ἀκεροβοδίκαιον*, quo capitis mulcta acceptio munerum Legatis erat interdicta. Inde etiam Legatus quidam, quamvis honorificam & probatiſſimam omnib. Athenienſibus pacem cum Rege Perſarum confeciſſet, tamen quia in Legatione munera accepiſſe viſus fuerat, parum abfuit, quin & ipſe ex ea lege capitali ſupplicio afficeretur, referente *Xenoph. lib.* 7. rerum Græcar. Ad eundem modum Veneti capitali pœna ſuis legatis munera accipere interdixerunt, *Gentil. lib.* 3. *de legat. c.* 3. Sic & Corinthii eandem legem contra Legatorum munerum acceptionem tulerunt. Et idem de Romanis ſcribit Saluſtius. *Zonar. ex Val. Max. de abſtinent. & continent. c.* 3. Dux Moſcovitarũ auferre legatis ad ſe redeuntibus munera omnia ſolet. *Iovius in Icon. Rationem hujus rei refert. Alber. Gentil. lib.* 3. *de legat. c.* 13. quod munera, qui ſemel acceperit, & largitionibus ſit corruptus, non tam conſtans manere judex commodorum publicorum poſſit, unde adeò ſæpè bos in lingua, ac Demoſthenis exemplo plus accipiunt, ut taceant, quam alii, ut loquantur. Verùm nos hoc per omnia & ſimpliciter probare non poſſumus. Nam ſi promiſcua munerum acceptatio prohibita, utiq; eorundem etiam erogatio, atq; adeò ipſum etiam præcipuum ſocietatis humanæ vinculum liberalitas ſublata eſſe videretur. Quamobrem diſtinguendum eſſe putamus inter muneratorem & inter ipſa munera, quorum quædam dicuntur publica & ordinaria; Quædam extraordinaria, & privatim data, quæ vel ſingularis alicujus benevolentiæ & hoſpitalitatis cauſa, vel corruptelæ & animi nundinandi ergo offeruntur. In extraordinariis ergo Legatus erit moderatus, & omnia regula prudentiæ metietur, *vide Alb. Gent. d. l.*

FINIS DISPUTATIONIS XI.

COLLEGII POLITICI DISPUTATIO XII.

De LEGIBUS ET EXECUTIONE LEGUM

Resp. ERNESTO SPRENGERO, Lichâ-Wetteravo.

Προοίμιον.

CUm de inſtrumentis adminiſtrationis præcedenti diſputatione tractatum; ſuccedit jam in ordine, ut de ipſa norma ac forma adminiſtrationis, quę in ipſis legibus & earundem executione conſiſtit, dicamus.

THESIS I.

ET ut de neceſſitate legum primùm dicamus, certum eſt *Legem eſſe* & animam ac ſpiritum civitatis, & una cum ipſius civitatis primordiis cœpiſſe, § 11. *Inſt. de rer. diviſ.* Ut enim corpora noſtra ſine mente, ſic civitas ſine lege, ſuis partib. ut nervis ac ſanguine & membris uti non poteſt. *Cic. pro Cluent. Quintil. lib. 5. Inſt. Orat. c. 11.* Hinc civilium controverſiarum norma & regina omnium tàm divinarū, quàm humanarum rerum rectè appellantur, *l. 2. ff. de ll.* Hæ enim ſunt, quæ judicis cohibent affectus, ut non ex arbitrio ſibi fingat æquitatem, ſed omnē controverſiarum nodum hoc veluti enſe recidat, *A. Fab. in Iuriſpr. Papin. ad tit. de juſt. & jur. pr. 2. ill. 6.* Actum proinde eſt, cum illa civitate, ubi judex ex ſuo tantùm arbitrio ſtatuendi poteſtatē nactus, & ubi mores perduxerunt leges in poteſtatem ſuam, & ad parietem miſerè clavis ferreis fixæ. *Plaut. in Trinum.* Hinc miſeri ac agreſtes illi cenſendi, qui ſine legibus vixerunt. *Saluſt. in Catil.*

2. Eſt ergò Lex, regula eorum, quæ ad ſalutarem adminiſtrationem regni pertinent: regula inquam, & faciendorum & omittendorum

 dorum

ris & illud injuriæ eſt. Non ergò hoc, ſed illo, juris gentium ll. & privilegia demoliuntur, Plura hac de quæſtione *vide apud Keckerm. diſp. Philoſoph 33. q. 11.* Ubi inter alia hoc ſuadet, quod legato ſic manifeſte convicto & in ipſo facinore deprehenſo, princeps illius, à quo miſſus eſt, debeat conſuli, ne, ſi quid gravius eo inſcio ſtatuatur, majorum turbarum juſta naſcatur occaſio.

QUÆSTIO XI.

Utrum Legatis liceat accipere munera?

Anſam dubitandi parit Athenienſium *ἀκρεσβοδίκαιον*, quo capitis mulcta acceptio munerum Legatis erat interdicta. Inde etiam Legatus quidam, quamvis honorificam & probatiſſimam omnib. Athenienſibus pacem cum Rege Perſarum confeciſſet, tamen quia in Legatione munera accepiſſe viſus fuerat, parum abfuit, quin & ipſe ex ea lege capitali ſupplicio afficeretur, referente *Xenoph. lib. 7.* rerum Græcar. Ad eundem modum Veneti capitali pœna ſuis legatis munera accipere interdixerunt, *Gentil. lib. 3. de legat. c. 3.* Sic & Corinthii eandem legem contra Legatorum munerum acceptionem tulerunt. Et idem de Romanis ſcribit Saluſtius. *Zonar. ex Val. Max. de abſtinent. & continent. c. 3.* Dux Moſcovitarũ auferre legatis ad ſe redeuntibus munera omnia ſolet. *Iovius in Icon. Rationem hujus rei refert. Alber. Gentil. lib. 3. de legat. c. 13.* quod munera, qui ſemel acceperit, & largitionibus ſit corruptus, non tam conſtans manere judex commodorum publicorum poſſit, unde adeò ſæpè bos in lingua, ac Demoſthenis exemplo plus accipiunt, ut taceant, quam alii, ut loquantur. Verùm nos hoc per omnia & ſimpliciter probare non poſſumus. Nam ſi promiſcua munerum acceptatio prohibita, utique eorundem etiam erogatio, atque adeò ipſum etiam præcipuum ſocietatis humanæ vinculum liberalitas ſublata eſſe videretur. Quamobrem diſtinguendum eſſe putamus inter muneratorem & inter ipſa munera, quorum quædam dicuntur publica & ordinaria; Quædam extraordinaria, & privatim data, quæ vel ſingularis alicujus benevolentiæ & hoſpitalitatis cauſa, vel corruptelæ & animi nundinandi ergo offeruntur. In extraordinariis ergo Legatus erit moderatus, & omnia regula prudentiæ metietur, *vide Alb. Gent. d. l.*

FINIS DISPUTATIONIS XI.

COLLEGII POLITICI
DISPUTATIO XII.
De

LEGIBUS ET EXECUTIONE LEGUM

Resp. ERHARDO SPRENGERO, Lichâ-Wetteravo.

Προοίμιον.

CUm de inſtrumentis adminiſtrationis præcedenti diſputatione tractatum, ſuccedit jam in ordine, ut de ipſa norma ac forma adminiſtrationis, quę in ipſis legibus & earundem executione conſiſtit, dicamus.

THESIS I.

ET ut de neceſſitate legum primùm dicamus, certum eſt. *Leges eſſe* & animam ac ſpiritum civitatis, & una cum ipſius civitatis primordiis cœpiſſe, *§ 11. Inſt. de rer. diviſ.* Ut enim corpora noſtra ſine mente, ſic civitas ſine lege, ſuis partib. ut nervis ac ſanguine & membris uti non poteſt. *Cic. pro Cluent. Quintil. lib. 5. Inſt. Orat. c. 11.* Hinc civilium controverſiarum norma & regina omnium tàm divinarũ, quàm humanarum rerum rectè appellantur, *l. 2. ff. de ll.* Hæ enim ſunt, quæ judicis cohibent affectus, ut non ex arbitrio ſibi fingat æquitatem, ſed omnẽ controverſiarum nodum hoc veluti enſe recidat, *A. Fab. in Iuriſpr. Papin. ad tit. de inſt. & jur pr. 2. illat. 6.* Actum proinde eſt, cum illa civitate, ubi judex ex ſuo tantùm arbitrio ſtatuendi poteſtatẽ nactus, & ubi mores perduxerunt leges in poteſtatem ſuam, & ad parietem miſere clavis ferreis fixæ. *Plaut. in Trinum.* Hinc miſeri ac agreſtes illi cenſendi, qui ſine legibus vixerunt. *Saluſt. in Catil.*

2. Eſt ergò Lex, regula eorum, quæ ad ſalutarem adminiſtrationem regni pertinent: regula inquam, & faciendorum & omittendorum

ris & illud injuriæ eſt. Non ergò hoc, ſed illo, juris gentium ll & privilegia demoliuntur, Plura hac de quæſtione *vide apud Kechermanni diſſ. philoſoph 33. q. 11.* Ubi inter alia hoc ſuadet, quod legato ſic manifeſte convicto & in ipſo facinore deprehenſo, princeps illius, à quo miſſus eſt, debeat conſuli, ne, ſi quid gravius eo inſcio ſtatuatur, majorum turbarum juſta naſcatur occaſio.

QUÆSTIO XI.

Utrum Legatis liceat accipere munera?

Anſam dubitandi parit Athenienſium *ἀκερβοδίκαιον*, quo capitis mulcta acceptio munerum Legatis erat interdicta. Inde etiam Legatus quidam, quamvis honorificam & probatiſſimam omnib. Athenienſibus pacem cum Rege Perſarum confeciſſet, tamen quia in Legatione munera accepiſſe viſus fuerat, parum abfuit, quin & ipſe ex ea lege capitali ſupplicio afficeretur, referente *Xenoph. lib. 7.* rerum Græcar. Ad eundem modum Veneti capitali pœna ſuis legatis munera accipere interdixerunt, *Gentil. lib. 3. de legat. c. 3.* Sic & Corinthii eandem legem contra Legatorum munerum acceptionem tulerunt. Et idem de Romanis ſcribit Saluſtius. *Zonar. ex Val. Max. de abſtinent. & continent. c. 3.* Dux Moſcovitarũ auferre legatis ad ſe redeuntibus munera omnia ſolet. *Iovius in Icon. Rationem hujus rei refert. Alber. Gentil. lib. 3. de legat. c. 13.* quod munera, qui ſemel acceperit, & largitionibus ſit corruptus, non tam conſtans manere judex commodorum publicorum poſſit, unde adeò ſæpè bos in lingua, ac Demoſthenis exemplo plus accipiunt, ut taceant, quam alii, ut loquantur. Verùm nos hoc per omnia & ſimpliciter probare non poſſumus. Nam ſi promiſcua munerum acceptatio prohibita, utiq; eorundem etiam erogatio, atq; adeò ipſum etiam præcipuum ſocietatis humanæ vinculum liberalitas ſublata eſſe videretur. Quamobrem diſtinguendum eſſe putamus inter muneratorem & inter ipſa munera, quorum quædam dicuntur publica & ordinaria; Quædam extraordinaria, & privatim data, quæ vel ſingularis alicujus benevolentiæ & hoſpitalitatis cauſa, vel corruptelæ & animi nundinandi ergo offeruntur. In extraordinariis ergo Legatus erit moderatus, & omnia regula prudentiæ metietur, *vide Alb. Gent. d. l.*

FINIS DISPUTATIONIS XI.

COLLEGII POLITICI
DISPUTATIO XII.
De
LEGIBUS ET EXECUTIONE LEGUM.

Reſp. ERNESTO SPRENGERO, Licha-Wetteravo.

Προοίμιον.

CUm de inſtrumentis adminiſtrationis præcedenti diſputatione tractatum, ſuccedit jam in ordine, ut de ipſa norma ac forma adminiſtrationis, quę in ipſis legibus & earundem executione conſiſtit, dicamus.

THESIS I.

ET ut de neceſſitate legum primùm dicamus, certum eſt, *Leges eſſe* & animam ac ſpiritum civitatis, & una cum ipſius civitatis primordiis cœpiſſe, § 11. *Inſt. de rer. divi.* Ut enim corpora noſtra ſine mente, ſic civitas ſine lege, ſuis partibus ut nervis ac ſanguine & membris uti non poteſt, *Cic. pro Cluent. Quintil. lib. 5. Inſt. Orat. c. 11.* Hinc civilium controverſiarum norma & regina omnium tàm divinarũ, quàm humanarum rerum rectè appellantur, *l. 2. ff. de ll.* Hæ enim ſunt, quæ judicis cohibent affectus, ut non ex arbitrio ſibi fingat æquitatem, ſed omnẽ controverſiarum nodum hoc veluti enſe recidat, *A. Fab. in Iuriſp. Papin. ad tit. de inſt. & jur pr. 2. illat. 6.* Actum proinde eſt, cum illa civitate, ubi judex ex ſuo tantùm arbitrio ſtatuendi poteſtatẽ nactus, & ubi mores perduxerunt leges in poteſtatem ſuam, & ad parietem miſerè clavis ferreis fixæ. *Plaut. in Trinum.* Hinc miſeri ac agreſtes illi cenſendi, qui ſine legibus vixerunt. *Saluſt. in Catil.*

2. Eſt ergò Lex, regula eorum, quæ ad ſalutarem adminiſtrationem regni pertinent: regula inquam, & faciendorum & omittendorum

ris & illud injuriæ eſt. Non ergò hoc, ſed illo, juris gentium ll. & privilegia demoliuntur, Plura hac de quæſtione *vide apud Keckerm. diſp. Philoſoph 33.q.11.* Ubi inter alia hoc ſuadet, quod legato ſic manifeſte convicto & in ipſo facinore deprehenſo, princeps illius, à quo miſſus eſt, debeat conſuli, ne, ſi quid gravius eo inſcio ſtatuatur, majorum turbarum juſta naſcatur occaſio.

QUÆSTIO XI.

Vtrum Legatis liceat accipere munera?

Anſam dubitandi parit Athenienſium *ἀκροβοδίκαιον*, quo capitis mulcta acceptio munerum Legatis erat interdicta. Inde etiam Legatus quidam, quamvis honorificam & probatiſſimam omnib. Athenienſibus pacem cum Rege Perſarum confeciſſet, tamen quia in Legatione munera accepiſſe viſus fuerat, parum abfuit, quin & ipſe ex ea lege capitali ſupplicio afficeretur, referente *Xenoph. lib. 7.* rerum Græcar. Ad eundem modum Veneti capitali pœna ſuis legatis munera accipere interdixerunt, *Gentil. lib. 3. de legat. c. 3.* Sic & Corinthii eandem legem contra Legatorum munerum acceptionem tulerunt. Et idem de Romanis ſcribit Saluſtius. *Zonar. ex Val. Max. de abſtinent. & continent. c. 3.* Dux Moſcovitarũ auferre legatis ad ſe redeuntibus munera omnia ſolet. *Iovius in Icon.* Rationem hujus rei refert. *Alber. Gentil. lib. 3. de legat. c. 13.* quod munera, qui ſemel acceperit, & largitionibus ſit corruptus, non tam conſtans manere judex commodorum publicorum poſſit, unde adeò ſæpè bos in lingua, ac Demoſthenis exemplo plus accipiunt, ut taceant, quam alii, ut loquantur. Verùm nos hoc per omnia & ſimpliciter probare non poſſumus. Nam ſi promiſcua munerum acceptatio prohibita, utiq; eorundem etiam erogatio, atq; adeò ipſum etiam præcipuum ſocietatis humanæ vinculum liberalitas ſublata eſſe videretur. Quamobrem diſtinguendum eſſe putamus inter muneratorem & inter ipſa munera, quorum quædam dicuntur publica & ordinaria; Quædam extraordinaria, & privatim data, quæ vel ſingularis alicujus benevolentiæ & hoſpitalitatis cauſa, vel corruptelæ & animi nundinandi ergo offeruntur. In extraordinariis ergo Legatus erit moderatus, & omnia regula prudentiæ metietur, *vide Alb. Gent. d. l.*

FINIS DISPUTATIONIS XI.

COLLEGII POLITICI
DISPUTATIO XII.
De
LEGIBUS ET EXECUTIONE LEGUM
Reſp. ERNESTO SPRENGERO, Licha-Wetteravo.

Προοίμιον.

CUm de inſtrumentis adminiſtrationis præcedenti diſputatione tractatum, ſuccedit jam in ordine, ut de ipſa norma ac forma adminiſtrationis, quę in ipſis legibus & earundem executione conſiſtit, dicamus.

THESIS I.

ET ut de neceſſitate legum primùm dicamus, certum eſt, *legem eſſe* & animam ac ſpiritum civitatis, & una cum ipſius civitatis primordiis cœpiſſe. § 11. *Inſt. de rer. divi.* Ut enim corpora noſtra ſine mente, ſic civitas ſine lege, ſuis partibus ut nervis ac ſanguine & membris uti non poteſt, *Cic. pro Cluent. Quintil. lib. 5. Inſt. Orat. c. 11.* Hinc civilium controverſiarum norma & regina omnium tàm divinarũ, quàm humanarum rerum rectè appellantur, *l. 2. ff. de ll.* Hæ enim ſunt, quæ judicis cohibent affectus, ut non ex arbitrio ſibi fingat æquitatem, ſed omnẽ controverſiarum nodum hoc veluti enſe recìdat, *A. Fab. in Iuriſpr. Papinian. tit. de juſt. & jur pr. 2. illat. 6.* Actum proinde eſt, cum illa civitate, ubi judex ex ſuo tantùm arbitrio ſtatuendi poteſtatẽ nactus, & ubi mores perduxerunt leges in poteſtatem ſuam, & ad parietem miſerè clavis ferreis fixæ. *Plaut. in Trinum.* Hinc miſeri ac agreſtes illi cenſendi, qui ſine legibus vixerunt. *Saluſt. in Catil.*

2. Eſt ergò Lex, regula eorum, quæ ad ſalutarem adminiſtrationem regni pertinent: regula inquam, & faciendorum & omittendorum

 dorum

[illegible] pudeat Conſiliarium, ſi forſan prima conſideratione ſua [illegible] non tetigerit, melius conſilium ac votum aſſumere [illegible] tum ſi aliquid ſupervenerit quod cauſam ipſam mutat. Nec [illegible] tatis nota timenda, ſiquidem id ſapientiæ eſt [illegible] quę malè prolata, *[illegible],q. 4.* Nemo doctus [illegible] melius inconſtantiam dixerit, *Cic.[illegible]* Oportet ergo [illegible] qui in Reipub. navi ſedent, tanquam in talorum jactu [illegible] ciderit res ſuas aptare, qualitercunq; ratio duxerit.

QUÆSTIO VI.

Vtrum Conſiliarius in Conſiſtorium ire teneatur, ſi [illegible] aliquod tractatum iri, cui ſalva conſcientia aſſentiri non poſſit?

Invenies non rarò, qui dum ſalva conſcientia præcedentium ſententiam probare non poſſunt ſatis ſe facturos exiſtimant, ſi tacēdo, vel ſe abſentando, vel capite abnuendo muneri ſuo ſatisfaciant. Verùm id faciunt non ſine magno falſi vitio. Conſiliarius enim officium ſuum cum religione juramenti ideò ſuſcipit, ut ſincerè & fideliter, quod ſentit, non taceat; ſed clara voce denunciet & argumentis validisq; rationibus muniat. Præterea, quamvis tutius eſſe videatur, in Senatum non venire, quàm cum offenſione aliorum contrariam ſententiam propugnare. *Felin. in c. quod ſuper. de majorit. & obedient.* de officio tamen Conſiliarii eſt, ut in ſenatum veniat, & pro veritate pugnet. Quamobrem ſecus facientes non tantum officium & conſcientiam violant, verùm etiam Deo ipſi, cui ſe juramento obſtrinxerunt, criminis reos ſe conſtituunt. Nullo igitur modo, timoris & offenſionis prætextu ſeſe excuſare queunt; ſiquidem timor juramentum illud, quod de officio fideliter obeundo judici ęterno præſtiterunt, abrogare nequit. Proinde pro veritate conſiliariis pugnandum eſt, etiamſi cæteros à juſtitia & veritate divortium facturos, adeoque ſe omnes offenſuros, præſciant. *Plura vide apud Keckerm. [illegible] de conſil. q. 7.*

QUÆSTIO VII.

Vtrum Conſiliarius pœna afficiendus, ſi conſilium ſiniſtrum ſit ſortitum eventum?

Negativam quæſtionis amplectimur his rationibus moti. 1. Quia, qui conſilium dat principi, fidem tantùm præſtare tenetur, minimè

nimè verò ex eventu rei obligatur. 2. Quia ſæpiſſimè optimè cogitata peſſimè cadunt, & contra prava non rarò proſperè eveniunt. 3. Quod res ex fortuna magis & providentia divina, quàm ex conſiliis noſtris dependeant. Non ergò ex conſilii eventu de animo & fide conſiliarii judicandũ, neq; quenquam pejoris fidei habendum, quod alterum rerum optimè propoſitarum eam fefellerit, uti contra aliũ neq; melioris animi cenſendũ, quod feliciores habuerit ſucceſſus. Quãobrem cum exitus rei non ſit in manu & poteſtate conſiliarii, nihil poteſt eſſe iniquius, quàm fidelem conſiliarium, qui ex fide conſilium ſuggeſſit, pœna aliqua afficere.

QUÆSTIO VIII.

Utrum princeps omnibus conſultationibus intereſſe debeat?

Quamvis affirmativam quæſtionis plurimi tueantur, non tamen è re principis eſſe puto, ſi indifferenter omnibus conſultationibus interſit. Sunt enim cauſæ nonnunquam tales, quæ in conſpectu principis minus liberè ponderantur. Iſtis ergò ut ſe ſubducat & conſiliariis liberam poteſtatẽ conſulendi relinquat, longè conſultius eſſe arbitramur. Neq; improbandam eſſe arbitramur conſuetudinem Turcici Imperatoris, quod in proximo ſenatus habendi loco occultè quando vult, conſiſtat atq; per Cancellos ſive velo oppoſito omniũ ſententias audiat, ſic enim adeſſe ſemper principem, quamvis non adſit, ſuſpicari debent, & nihilominus libertas in ſententiis ferendis libera ipſis relinquitur.

QUÆSTIO IX.

Utrum Legatus fines ſui mandati excedere poſſit?

Sæpius de hac quæſtione inter Politicos diſceptatio inſtituitur. Nam audies nonnullos, qui ſtatuunt, quod Legati nonunquam extra præſcriptum agere poſſint, ſi videlicet rerum tractatio id exigat & moræ nimis ſint præcipitandæ. Verùm quæſtionis negativam nos amplectimur, & ratio eſt, quod ea, quæ mandati vi & verbis continentur, non ſuo, ſed magiſtratus nomine & voce proferre, nec quicquam detrahere, vel etiam addere teneantur, idq; per textum, *in l.5. in pr.ff.mand.& l.11. § 5.de inſt. action.* 2. Quod princeps præſcribendo certam legationis formam, omnem hujuſmodi licentiam legato ademerit. *Alber. Gentil. lib.3.de Legat. c.16.* 3. Quia Legatus eſt interpres principis, atqui, qui diverſa refert ab eo, quod interpretatur, interpre-

tis officium non tantùm excedit, verùm etiam Dominum ſuum videtur contemnere, vel ſe ſuamq́; prudentiam majoris facere, & licet non ex malitia vel ſuperbia à Domini mandato receſſerit; attamen in Domini contumeliam magis, quàm honorem vergere videtur, & præterea ſi res ei ex animi ſententia non ſuccedat, culpa impatientiæ & pœna indeprecabilis ſubeunda eſt, & quod ſi melius forte res ceciderit, vix tamen æquiore animo à principibus toleratur. Hac ergò in re commendantur Romanorum Legati Tarentum miſſi, qui licet de injuriis ſibi illatis conqueri potuiſſent, cum inhumaniter fuiſſent tractati, imò unus eorum urina conſpurcatus, tamen ad proponendum admiſſi iis verbis tantummodo legationem expedierunt, quib. eam ſibi demandatam noverant. Contra Athenienſes ſuos legatos, quod alia, quam illi decreverant, via profecti eſſent, morte mulctarunt. *Ælian. lib. 6.* Idcircò prudentius faciunt Legati, ut ſi præter mandatum aliquid de novo emergens è re principis eſſe videatur, illico certiorem reddant principem, & aliud exſpectent mandatum & conſenſum principis. Quod ſi verò moram non ferat negotium, diligentiſſimè laborent in capiendo conſilio, quod principi utile futurum, ejusq́; cauſas ſtatim ad principem deferant. Quod ſi verò alicui libera expediendi poteſtas fuerit permiſſa, aliud reſpondendum eſt, tunc enim in id legatus incumbere debet, ut conſilium, ex re nata ex tempore capiat, & eo potiſſimum reſpiciat, ut ex optato magiſtratus voto & mente omnia ſuccedant. Quod ſi verò non omninò liberam legationem habuerit, ſed inſtructioni addita hæc clauſula: Si quid amplius fieri oportet, pro locorum, temporum ac perſonarum varietate curabit Legatus: tunc ſimiliter eò ſua conſilia dirigat, ut omnia ſecundum votum & mentem principis ſuccedant. *Scipio Gentil. de Leg. Hippol. a Collib. Kirch. lib. 2. de leg. c. 6. Keckerm. diſp. Philoſoph. 33. q. 8.*

QUÆSTIO X.

Vtrum Legatum adverſus principem vel Rempub. delinquentem, jure gentium liceat capere & punire?

Cum nulla res ſit, quâ ſocietas humana arctius coaleſcere, aut viciniatis confœderatio firmius conſervari, aut amicitię & pacis jura & diutius ſerta tectaq́; eſſe poſſint, quàm ultrò citroq́; miſſa legatione, jure gentium introductum, ut nimirum Legati ubivis gentium ſancti ſemper & inviolabiles ſint habiti. Hinc non immeritò quæritur,

ritur, utrum hoc privilegium ſeſe etiam extendat ad illos, qui contra principem vel Rempub.peccant. Et ſunt, qui & eo caſu Legatos omni pœna eximunt,quos etiam ſequitur *Alberic.Gentil.lib.* 2. *c.* 18. ubi ſic hac de re diſſerit. Juſtiſſimè actum eſt, hiſce diebus in Anglia, cum Legato Hiſpanico credimus, qui in vitam Reginæ, Regniq; ſalute in conjuratus dimiſſus eſt. Dimittendum enim Legatum exiſtimamus, cum in eo interficiendo longè magis ſæviatur,quam neceſſe ſit.Et addit:Peccatur in jus gentium graviter, ſi in vi repellenda,ſupra quam oportet,enitimur.Cui ſuffragatur etiam *Kirchnerus d.t. lib.*2. *cap.*2.ubi diſerte fatetur:Legatum ſi adverſus principem peregrinum, aliquid commiſerit, quem neq; ſuum principem neq; dominum ullâ ſubjectione aut nexu obligatus agnoſcit,majeſtatem ejus lædere non intelligi, neq; illis legibus judicari, quæ non niſi ſubjectos, quibus ſcriptæ, tenent.

Verùm cum hæc impunitas & licentiam delinquendi aperiat, & patrocinium turpitudini pariat,in contrariam imus ſententiam,& cum Anonymo quodam, qui ſuperiorib. annis hac de quęſtione integrum edi curavit libellum, ſub hac limitatione Legatum capiendum & puniendum eſſe ſtatuimus: ſi videlicet delictum a Legato perpetratum jure gentium improbetur & puniatur: verbi gratia, ſi injuriæ accuſatur verbalis,& verum convitium,vel verba maligna in principem evomuerit,ſecus autem ſi liberius locutus ſit,quia linguæ libertatem ipſa juris ratio in Legato urget, cum tamen ob leviorem maledictionem ſecundum jus civile ſubditi puniantur.*t. t. C. ſi quis, Imp. maledix.* Item ſi Legatus accuſatus ob injuriam realem, quæ in actum ſit producta & in effectum data,nec ſolo affectu conſiſtat,quę tamen etiam in ſubditis punitur,*l.5.C. ad L. Iul.majeſt.* 3. Si Legatus eum, ad quem eſt miſſus, lædat, volente eo, à quo miſſus, omnìnò gravem pœnam ab utroque meretur, quia, qui ſcelere ſe obſtringit, legatorum privilegiis abſque dubio indignum ſe reddit. Nam reatus omnem honorem excludit & privilegia extinguit,*l.1.C.ubi ſent.* Sin verò eum, ad quem miſſus læſerit,conſcio eo, qui miſit, certum quoq; eſt,quod puniri debeat & poſſit, quia non Legatus eſt miſſus, ſed ſicarius emiſſus eſt.Et cum mittens fidem prius fregerit, neq; ei fides ſervanda, *l.cum proponas,ubi Dd.de pactis,c.dilectus de Simon.c.fruſtra, de R.I.in 6.* Aliud longè eſt, Legatum violare & punire,hoc ſiquidem ju-

ris & illud injuriæ eſt. Non ergò hoc, ſed illo, juris gentium ll. & privilegia demoliuntur, Plura hac de quæſtione *vide apud Keckerm. diſp. Philoſoph. 33. q. 11.* Ubi inter alia hoc ſuadet, quod legato ſic manifeſtè convicto & in ipſo facinore deprehenſo, princeps illius, à quo miſſus eſt, debeat conſuli, ne, ſi quid gravius eo inſcio ſtatuatur, majorum turbarum juſta naſcatur occaſio.

Quæstio XI.

Vtrum Legatis liceat accipere munera?

Anſam dubitandi parit Athenienſium ἀκεραβοδίκαιον, quo capitis mulcta acceptio munerum Legatis erat interdicta. Inde etiam Legatus quidam, quamvis honorificam & probatiſſimam omnib. Athenienſibus pacem cum Rege Perſarum confeciſſet, tamen quia in Legatione munera accepiſſe viſus fuerat, parum abfuit, quin & ipſe ex ea lege capitali ſupplicio afficeretur, referente *Xenoph. lib. 7.* rerum Græcar. Ad eundem modum Veneti capitali pœna ſuis legatis munera accipere interdixerunt, *Gentil. lib. 3. de legat. c. 3.* Sic & Corinthii eandem legem contra Legatorum munerum acceptionem tulerunt. Et idem de Romanis ſcribit Saluſtius. *Zonar. ex Val. Max. de abſtinent. & continent. c. 3.* Dux Moſcovitarũ auferre legatis ad ſe redeuntibus munera omnia ſolet. *Iovius in Icon. Rationem hujus rei refert. Alber. Gentil. lib. 3. de legat. c. 13.* quod munera, qui ſemel acceperit, & largitionibus ſit corruptus, non tam conſtans manere judex commodorum publicorum poſſit, unde adeò ſæpè bos in lingua, ac Demoſthenis exemplo plus accipiunt, ut taceant, quam alii, ut loquantur. Verùm nos hoc per omnia & ſimpliciter probare non poſſumus. Nam ſi promiſcua munerum acceptatio prohibita, utiq; eorundem etiam erogatio, atq; adeò ipſum etiam præcipuum ſocietatis humanæ vinculum liberalitas ſublata eſſe videretur. Quamobrem diſtinguendum eſſe putamus inter muneratorem & inter ipſa munera, quorum quædam dicuntur publica & ordinaria; Quædam extraordinaria, & privatim data, quæ vel ſingularis alicujus benevolentiæ & hoſpitalitatis cauſa, vel corruptelæ & animi nundinandi ergo offeruntur. In extraordinariis ergo Legatus erit moderatus, & omnia regula prudentiæ metietur, *vide Alb. Gent. d. l.*

Finis Disputationis XI.

COLLEGII POLITICI
DISPUTATIO XII.
De
LEGIBUS ET EXECUTIONE LEGUM
Resp. ERHARDO SPRENGERO, Lichâ-Wetteravo.

Προοίμιον.

CUm de inſtrumentis adminiſtrationis præcedenti diſputatione tractatum, ſuccedit jam in ordine, ut de ipſa norma ac forma adminiſtrationis, quę in ipſis legibus & earundem executione conſiſtit, dicamus.

THESIS I.

ET ut de neceſſitate legum primùm dicamus, certum eſt, *Leges* eſſe & animam ac ſpiritum civitatis, & una cum ipſius civitatis primordiis cœpiſſe, *§ 11. Inſt. de rer. diviſ.* Ut enim corpora noſtra ſine mente, ſic civitas ſine lege, ſuis partibus ut nervis ac ſanguine & membris uti non poteſt, *Cic. pro Cluent. Quintil. lib. 5. Inſt. Orat. c. 11.* Hinc civilium controverſiarum norma & regina omnium tàm divinarũ, quàm humanarum rerum rectè appellantur, *l. 2. ff. de ll.* Hæ enim ſunt, quæ judicis cohibent affectus, ut non ex arbitrio ſibi fingat æquitatem, ſed omnẽ controverſiarum nodum hoc veluti enſe recidat, *A. Fab. in Iuriſpr. Papin. ad tit. de juſt. & jur pr. 2. ill. tit. 6.* Actum proinde eſt, cum illa civitate, ubi judex ex ſuo tantùm arbitrio ſtatuendi poteſtatẽ nactus, & ubi mores perduxerunt leges in poteſtatem ſuam, & ad parietem miſere clavis ferreis fixæ. *Plaut. in Trinum.* Hinc miſeri ac agreſtes illi cenſendi, qui ſine legibus vixerunt. *Saluſt. in Catil.*

2. Eſt ergò Lex, regula eorum, quæ ad ſalutarem adminiſtrationem regni pertinent: regula inquam, & faciendorum & omittendorum

dorum. Ut enim Architectus ſine libella & linea nihil proficit, & ut nautæ curſum navis tenere non poſſunt, ſine ferro, quod affricuit Siderites: ita nec Imperantes ſine hac norma.

3. Definitur à *I C.Papin.l.1.ff.de ll.* Commune præceptum, virorum prudentium conſultum, delictorum, quæ ſponte vel ignorantiâ contrahuntur coërcitio, communis Reipub.ſponſio Demoſthenis & Chryſippi definitiones & deſcriptiones refert IC. *Marcian.in l. 2.ff. de ll.* quas ibidem vide.

4. Dividitur Lex in genere, in divinam & humanam.

5. Divina, quæ ab ipſo Deo lata, eſt in triplici differentia: Eſt vel moralis, vel ceremonialis vel forenſis.

6. Moralis eſt, quæ præcipit, qualis unuſquiſq; eſſe debeat in moribus internis & externis, ut tota vita conformis ſit cum voluntate Dei. Cujus legis ſumma cõprehenditur in Decalogo, *Exod.22.*

7. A qua lege morali, cum jus naturæ tantummodo nomine differat, ſequitur eandem & perpetuam eſſe & eidem omnes homines æquè etiamnum adſtrictos, *Althuſ.16. c. Polit.*

8. Ceremonialis dicitur illa, quæ ad certum tempus populo Iſraëlitico tantùm præſcripta fuit, & adventu Meſſiæ eſt abrogata, *Gal.3.24.Coloſſ.2.16.Epheſ.2.15.*

9. Forenſis ſeu judicialis eſt, quam de gubernatione Politica, videlicet de ordine, de officiis magiſtratuum, judiciorum, pœnarum; contractuum & dominiorum diſtinctione, &c. populo Judaico Deus præſcripſit, in hunc finem, ut juſtitia inter cives, & tranquillitas publica vigeant, & leges Dei à contemptu vindicentur, *Levit.24.16. Deut.13.5.*

10. Lex humana dividitur in communem & propriam.

11. Communis eſt vel hominum & brutorum animalium ſimul, vel hominum tantùm.

12. Illa, quæ communis eſt hominum & brutorum, *jus naturale* appellatur, ex eò, quod ex principiis naturalibus erumpit, ut eſt maris & fæminæ conjunctio, liberorum procreatio & educatio, *§ 1. Inſt.de I.N.G. & C.* ubi etiam definitur: Quod natura omnia animalia docuit.

13. Hæc ergò, quæ hominum tantum eſt, *Ius gentium* appellatur, ex eo, quod ſolis & omnibus gẽtibus conveniat, *l.1.ff.de Iuſt.& Iur.*

14. Eſtq;

[illegible] Pontificium & [illegible]

[illegible] JC. *antiquum* appellatur, [illegible] naturali ratione [illegible] obedire, quæ ſunt à nullo, [illegible] unde dicitur quod [illegible] cõſtitutũ, §. [illegible] Inſt. de I. N. G. & C.

16\. Secundarium eſt, quod ab externis & civilibus principiis non ſtatim cum genere humano ortum, ſed poſtmodum uſu exigente & humanis [illegible] requirentibus introductum. Unde etiam definitur: Quod uſu exigente & humanis neceſſitatibus à Gentibus conſtitutum, §. [illegible] *autem gentium, Inſt. de* I N. G. & C. Gentium autem jus appellatur, quia omnibus, ut plurimum gentibus eſt commune, ut eſt [illegible] diſtinctio, commerciorum, contractuum & [illegible] rum ratio, conſtitutiones civitatum. &c.

17\. Propria lex, quę alias Politica appellatur dicitur illa, quam quælibet civitas propriam ſibi conſtituit, quæ trahit ut plurimum originem ſuam ab externis principiis & ſe ad naturam loci temporis, perſonarum, & ad communem Reipub. utilitatem & commoditatem [illegible]. Hinc pro qualitate & natura loci varia eſt & mutabilis.

18\. Eſtq; imprimis vel de regno ineundo, & ſic appellatur lex regni ſeu fundamentalis: vel de Regno regendo, & ſic communi nomine legis continetur.

19\. Et dividitur hęc rurſum in univerſalem & municipalem.

20\. Porrò, quia cura legum Politicarum, conſiſtit tam in juſta earum ſanctione & præſcriptione, quam in earundem executione; ideoq; de hiſce duobus nobis imprimis hac diſp. erit diſpiciendum.

21\. In ſanctione legum cauſa efficiens, materia, forma, finis, effectus, adjuncta & contraria, perpendenda nobis veniunt.

22\. Cauſa efficiens ſunt LL latores, quales ſunt in Repub. ii, penes quos in Repub. eſt ſumma poteſtas, utpote eſt in Monarchia ipſe princeps, in Ariſtocratia optimates, in Democratia totus populus.

23\. Sed in Repub. Romanâ, illa abſoluta ll univerſales condendi poteſtas, in Imp. hodie certo modo circumſcripta eſt. Conſtitutum enim eſt, ut illas condat Imp. cum aſſenſu & conſilio ſtatuum

Imperii, unde etiam leges in Comitiis imperialibus latæ & conditæ vocantur receſſus Imperii ſeu Comitiorum, Reichs Abſchiede.

24. Ad eundem etiam modum, quia principes & reliqui ſtatus Imperii in ſuis provinciis & territoriis Imperatorem repræſentant, vigore ſuperioritatis, Krafft Landsfürſtlicher Obrigkeit/ ſpecialē & localem legem condere poſſunt, & ſic jura & conſtitutiones provinciales, Hoff vnnd Landtgerichtes Ordnung/ promulgant, contrarias abrogant, & novas ſubinde conſtituunt, quibus ſubditi etiam omninò ſubjiciuntur, & ſecundū quas ipſa Camera Imperialis adſtricta eſt pronunciare. *Ordinat. Cam. p. 1.* Von des Käyſerlichen Cammerrichters vnd Beyſitzer Eyd. *ibid.* nach redlichen / Erbaren vnd Landiſchen Ordnungen / Statuten / vnd Gewonheiten der Fürſtenthümer vnd Herrſchafften.

25. Duo imprimis in LLatoribus requirimus. Pietatem videlicet & auctoritatem ſive vitæ integritatem.

26. Pietatem ideo, quia nihil boni proficiſci poteſt ab eo, qui religionem ſusq; deq; habet. Vituperandus ergò ex hoc loco eſt Cabades Rex Perſarum, quod legem tulerit, ut omnes fœminæ eſſent communes, *Procop. de bell. Perſ. lib. 1. p. 121.*

27. Vitæ integritatem requirimus in LLatore, ut auctoritatem legibus ſuis addant, &, ne ſuis legibus latis damnentur, caveant. Hinc antiqui Legislatores, ut ſua legib. conſtaret auctoritas, profeſſi ſunt, leges à ſe latas, ſibi inſpiratas eſſe divinitùs. Hinc Minos fingebat, ſe ab ipſo Jove leges ſuas didiciſſe, quod per annos novē ad montem quendam commearet, ubi antrum Jovi ſacratum erat, à quo reverſus ſemper leges Cretenſibus attulit. *Nic. Damaſc. de mor. Gent.* Sic Lycurgus cōſilio Apollinis Lacedæmoniis leges compoſitas ſe ferre perſuaſit, *Val. Max. lib. 1. c. 3.* Sic Numa nocturnos conventus cum Dea Ægeria ſimulavit. *Liv. lib. 1. p. 22. Schonb. lib. 3. c. 2.*

28. Materia legum, partim divinis & humanis rebus, partim publicis & privatis, partim perſonis & rebus finitur.

29. *Divinas* dicimus leges, quæ ad religionis & divini cultus officium pertinent: *Humanas*, quæ ad commodum & utilitatem hominum: *Publicas*, quæ ad ſtatum totius Reipub. *Privatas*, quæ ad ſingulorum utilitatem & rationem referuntur: *Perſonis*, cum de ſtatu & dignitate & conjunctione perſonarum quæritur: *Rebus* cum de dominiorum diſtinctione & commerciis agitur.

31. [illegible] nobis [illegible] necesse [illegible] de [illegible] *l.4. & seqq. ff. de l. [illegible]* [illegible] etiam futuris [illegible] vero [illegible] *l. [illegible] 19. [illegible] de [illegible]*

32. [illegible] constitit in his. 1. Ut [illegible] *l.8. ff. de ll.* 2. Sint breves, quò [illegible] 3. jubeant nō disputent. 4. In scripturā [illegible] possint earundem habere notitiam. 5. [illegible] rationem [illegible] habeant. Est enim ratio anima legis. *l. [illegible] ff. de ll. [illegible] dist.* Nam sicuti anima dominatur corpori, ita etiam ratio legis dominatur verbis. Hinc lex ex ratione semper est æstimanda. Ubi ergò ratio non est, ibi neq; lex est, quia justitia est habitus animi & quidem bonus, qualis esse non potest, nisi quatenus ratione [illegible], *arg. c. consuetudo. dist. 1.* Nec tamen superstitiosè in legis rationem inquirendum est. *l.2 [illegible]. cum seqq. ff. eodem, & l. [illegible] ff. ad L. Aquil. & l. [illegible], 2. C. de crim. sacril.*

33. Finis generalis est salus Reipubl. Specialis verò finis legum est, ut per eas homines retineantur in officio. Nam improbitas hominum causam legum lationi dedit. Sicuti enim ante morbos necesse est cognitos esse, quàm remedia eorum; sic cupiditates prius natæ sunt, quàm leges, quæ iis modum fecerunt. *[illegible] Polit. 4. [illegible]*

34. Effectus legis describitur *in l.2. ff. de ll. & [illegible] ff. de jur. [illegible]* quod videlicet, vel ad obedientiam vel ad pœnam obliget. Vel ut imperet necessaria, vetet inutilia, permittat media, puniat id quod secus fit quam lex vult. *l. [illegible], 7. ff. de ll.* Sive id fiat contra expressam legis prohibitionem, sive in fraudem legis *l. contra, 29. cum seqq. ff. de ll.*

35. Ad adjuncta legum pertinet. 1. Ut leges quam fieri potest, sint bonæ, paucæ, & generales. Nam fieri non potest, ut omnes articuli sigillatim legibus, vel SCtis comprehendantur, *l.2. ff. de ll.* 2. Spectat huc interpretatio legum, ut ex his, quę primò cōstituta sunt, si sententia Latoris manifesta sit, id juris producatur ad similia, idq; vel optima interpretatione, vel suppletione, vel superioris principis constitutione. *l.1. & ideo, 11. & seqq. ff. de ll.* Quod si verò vox legis ambigua, ea potius significatio accipiatur quæ caret vitio. *l. 19. [illegible]* *67. de R. I.* benignior semper præferatur sententia *[illegible] l. semper, 55. & l. ea qua, 152. in fin. d. R. I.*

36. Pugnantia legum ſunt. 1. Interitus & occaſus earum, qui contingit, vel *deſuetudine*, cum non utendo finiuntur & antiquantur. Exemplum habemus in liberis dedititiis & latinis, § *fin. Inſtit. de libert.* Item in teſtamentis calatis comitiis in procinctu & per æs & liberam, §. 1. *Inſtit. de teſtament.* vel id contingit *conſtitutione* aliâ latâ, quâ aut abrogantur aut derogantur, aut ſubrogantur aut obrogantur. *Abrogantur*, quę penitus tolluntur, ut L. Fuſia Canina *l un. Inſt. de L. Fuſ. Can. toll. Derogantur*, quarum pars aufertur, ut Lex Aquilia, cujus ſecundum caput in uſu eſſe deſiit, § *liberum, Inſt. de L. Aquil. Subrogantur*, quibus aliquid adjicitur, ut in teſtamentis paulatim contigit, §. *ſed cum paulatim, Inſt. de teſtam. Obrogantur*, quæ in aliam ſpeciem & formam mutantur, ut uſucapio, *t.t. C. de uſuc. transform.* 2. Mutatio Veterum, & ſubrogatio novarum. *Schonb. 3. Polit. 9.* Et tantum de legum ſanctione.

37. Executio legis tàm neceſſaria eſt, quàm earum ſanctio. Nam Lex executione carens, eſt, quaſi campana, aut nola ſine piſtillo & veluti Magiſtratus mutus & mortuus, *Bodin. 3. de Repub.*

38. Ad executionem legum pertinet adminiſtratio juſtitię & cenſura.

39. Adminiſtratio juſtitiæ, idem eſt in Repub. ut anima in corpore, *Tholoſ. 10. de Repub.* 7. quâ remotâ, Regna ſunt magna latrocinia, *teſte Auguſt. Sapient. 1. Luc. 12. 31.*

40. Expeditur, exercitio juriſdictionis, quod vocamus actum publicum, quo Magiſtratus ſubditis juxta ll. & æquitatis normam jus dicit.

41. Id fit vel *Extrajudicialiter, vel judicialiter. Extrajudicialiter*, cùm ſine proceſſu judiciario ex æquo & bono Magiſtratus vel per ſe ipſum vel per commiſſarios jus dicit. *Iudicialiter*, cùm per ordinarium judicem ſecundum ordinem judiciorum, proceſſus & ſtylum curiæ jus reddit.

42. Conſtitutio judicii conſiſtit, partim in perſonarum idonearum ordinatione, per quas judicium eſt exercendum, partim in judicii differentiis.

43. In perſonarum idonearum ordinatione, reſpiciendum imprimis eſt, *ad qualitatem, ad officium, & ad numerum.*

44. Qualitas conſiſtit imprimis in peritia juris & legum, ut videlicet, periti, docti & pii conſtituantur judices. Item in ſeveritate

con-

commendant, quæ [illegible] in ſummo rigore [illegible] in integritate [illegible] vitæ, ſit judex à crimine, quod damnaturus eſt, [illegible] patimur verrucas noſtras, ab iis qui ulceribus [illegible], multo minus vitia à ſimilibus condemnari. [illegible] immunes ab omnibus pravis affectibus, que juſtitiæ [illegible]. Quamobrem judices ſedere ſolent *Nov.* [illegible] *l. ult. C. de poſt.* ubi tranquillitatis animi [illegible] tribunalis veſtibulo exuere & cum conſcientia procedere [illegible]ntur. *Unde Bald. l. 2. C. de ſent. ex per. recit.* duas [illegible], videlicet ſalem *ſcientiæ & conſcientiæ.*

[illegible] rum pertinet, cauſas dubias, controverſas in judicio [illegible], & decidere. Quo maximè ſpectat utramq; audi[illegible] qui ſint, *Nov. 8. c. 5. §. æquum.* Idq; exemplo Alex. M. quem in controverſiis audiendis ſolitum aurem obturare alterã, ut [illegible] integram reſervaret. Imprimis cavendum, ne præcipitantia [illegible] poſſit. Sententiam ergò judex non præcipitet. Nam ſententiam qui præcipitant, ſecundum Senecam in prov. ad pœnitendum properant. *[illegible] præcipitatio [illegible]* noverca juſtitiæ.

46. Unde patet, quod judex nequeat eſſe vel ſurdus vel mutus. De cæco nonnihil eſt controverſum, quem tamen non facile conſtituendum, nec frivole rejiciendum, ob juris civilitatem, ducimus *l. 6. ff. de iudic.*

47. Ad officium quoq; judicum pertinet, ut [illegible] cuſtodiam librorum & actorum judicialium, cum deliberationum [illegible] aſſervandorum, habeant.

48. Numerus judicum à ſummo Magiſtratu certus eſt conſtituendus; & quàm fieri poteſt pauciſſimi ſunt habendi.

49. Adjunguntur judicibus quoq; adſeſſores, qui ſuis votis judices adjuvant, item miniſtri varii, ut ſunt ſcribæ, apparitores, lictores, cuſtodes, carcerum & captivorum præfecti, &c.

50. Differentia judiciorum conſiſtit in eò, quod aliud ſit intermedium & ſubordinatum, à quo datur appellatio, aliud ſummum à quo ad aliud appellatio non datur.

51. In legitimo judiciorum exercitio rurſum occurrunt res, de quibus, item perſonæ, inter quas, forum, in quo, modus etiam quo judicium exercendum, & deniq; ejuſdem diviſio. 52. Per

52. Per res intelligimus cauſas controverſas, quæ licet minimæ ſint; attamen in judicium deferri poſſunt. *Timpl.4.Polit.q.5.*

53. Perſonę ſunt & Actor & Reus, quibus certi limites in jure præſcripti, uti apud JC latius videri poteſt.

54. Perſonis iis inſerviunt pragmatici, cauſidici, procuratores, advocati, de quibus probè notandum: Quod omni ſtudio cavendum ſit, ut numerus eorum non excreſcat, ne omnia litibus impleantur, & ne veluti hirundines privatorum bona exſugant, item ut quàm compendioſiſſimè omnia agant, ſine inanibus verborum ampullis. *Tholoſ.4.de Repub.8.Althuſ.c.24.*

55. Per forum, locus intelligitur, in quo exercetur judicium, qui erat apud Judæos ad portas, hodie verò, ubi iſte ſit locus, nihil eſt diſpoſitum, dummodo ſit certus, determinatus & publicus.

56. Per modum, proceſſum judiciarium intelligimus, de quo pragmatici ſunt conſulendi. Id tantùm hoc loco monemus, ut Magiſtratus conſtituat & urgeat planum, & quæ ſunt de lana caprina altercationes removeat, & quantum fieri poteſt, ipſam cauſam promoveat.

57. Dividitur porrò judicium in *civile*, quod judicat de cauſis civilibus, id eſt, talibus, quæ non habent delictum ſeu crimen, ut ſunt, hæreditates, contractus, &c. Vel *criminale*, quod judicat delicta. Ad utrumq; pertinent juriſdictionalia, merum & mixtum imperiũ.

58. Ad criminale judicium pertinent. 1. *Deprehenſio facinoroſorum.* 2. *Inquiſitio.* 3. *Executio.*

59. Ad deprehenſionem quod attinet, requiritur, ut magiſtratus curet maturè per certos ac fideles lictores eos & capi & cuſtodiri. Quò pertinet, ut magiſtratus probè munitos & diſtinctos habeat carceres, ut nempe alii aliis ſint honeſtiores, & illorum jus inviolabile ſervet, & à fractura, graviſſimâ pœnâ defendat, item ut ſponſiones pro cuſtodia, die Außbürgung non facilè admittat.

60. *Inquiſitio* eſt gemina: *mitior*, quæ fit ſine tortura, per argutas & acutas quæſtiones atq; articulos ad examinandum reum excogitatos. Vel *gravior*, quæ fit in vinculis & per torturas.

61. Executio conſiſtit in irrogatione pœnæ criminalium judiciorum.

62. Pœnæ autem ſunt vel *capitales* vel *non capitales.*

63. Capi-

63. Capitales ſunt cum vel *vita naturalis adimitur*, quod fit variis ſuppliciorum generibus, utpote, *Cruce, Lipſ.* 3. *furcâ*, cujus vicem ſtrangulatio ad patibulum hodie ſupplet. *Crematione, l.* 8. §. 2. *ff. de pœn. Decollatione, Deut.* 22. *Levit.* 23. *Act.* 7. *Submerſione. Diſſectione*, cum corpus diſcerpitur in 4. partes, vel inſtrumentis ferreis vel equis adhibitis, quod frequenter fit in Gallia. *Fractione* per rotam, *Excoriatione*, 2. *Macab.* 7. *Herod. lib.* 5. *Dejectione è rupe, Gell. lib.* 20. *c.* 1. *Diſſectione* omnium venarum corporis, &c. Vel *vita civilis auſertur*, utpote *Privatione libertatis & civitatis, vel alterutrius tantum*, quod contingit *damnatione* in metallum inquirendum vel eruendum, vel *ad beſtias*, vel ut ſint præda beſtiarum, *l. pœna,* 9. *ff. d. L. Pomp. de Parridic.* Vel *ut cũ beſtiis pugnent, l. is qui in judicio, ff. de accuſ.* Vel ad *Carcerem perpetuum*, quæ tamen jure civili in libero homine fuit planè incognita, *l.* 35. *ff. de pœn. & l.* 6. § 9. *& l.* 10. *C eodem.* Nam carcer cuſtodiæ, non pœnæ loco conſtitutus & inventus eſt, *l.* 6. §. 7. *ff. de in juſt. rupt.* quamvis contrarium de jure Can. introductũ, *c. quamvis,* 3. *de pœn. in* 6. Item contingit *deportatione* in exilium, *l.* 2. *de publ. iudic. Item in opus publicum perpetuum, l.* 17. §. 1. *ff. de pœn.*

64. Non capitales ſunt, amputatio alicujus membri. *arg. Nov.* 128. *c.* 20. & primo quidem tantum manus, *Nov.* 134. *c. ult. auth. ſed novo, C. de ſerv. fugit.* Item amputatio pedis, *l.* 3. *C. d. t.* Poſtea etiam linguæ, aurium: Et relegatio, *l.* 28. §. 1. *de pœn.* Conjectio in carceres ad tempus: fuſtigatio, *l.* 28. §. 2. *de pœn.* ſtigmatis inuſtio, quæ hodie ſublata eſt, *per l. ſi quis in metallum,* 17. *C. d. t. mulctatio*, quæ tum criminalis eſt, cum fiſco applicatur mulcta, *arg. l.* 5. *C. de modo mulct.* Quo etiam referuntur confiſcatio & excommunicatio, *Menoch. d. A. I. Q. Caſ.* 438. *n.* 35.

65. Executio fit per certas & deputatas perſonas, quas hodie carnifices vocant, quorum miniſterium tàm neceſſarium, quàm pœnarum executio, quamvis ipſi hodie omnibus exitioſi & infames & conſortio honeſtorum indigni videantur, *Cic. pro Rab.*

66. Inquiſſima proinde conſuetudo fuit, quam etiam in nonnullis Germaniæ locis frequentari audies, ut ſi carnifex ipſo actu deficiat, neq; unico ictu rem peragat, quod repentè promiſcua in illum multitudo irruat & lapidibus obruat. Cum igitur ex hac licentia enormia exiſtere ſoleant facta, ſapientiſſimè huic conſuetudini obviam ivit, *Car. V.* in der P. H. O. *art.* 97. in qua conſtitutum, ut cum fracto poſt ſententiam definitivam baculo à judice, lictor reum ad locũ

 ſuppli-

ſupplicii trahit, prætor palam ac publicè exclamari & denunciari, adeoq; Magiſtratus atq; poteſtatis nomine ſub capitali pœna juberi faciat, lictorem nulla ex parte impediri, & licet caſus in eventu fuerit, nullas illi manus violentas in iis.

67. Atq; hæc, hac vice pro inſtituti noſtri modulo de legum ſanctione & executione ſufficiant; De cenſura autem, ut & de ærario, quia nec tempus nec Chartæ exiguitas aliquid in præſentia addere permittit, ideoq; ad commodiorem locum & tempus, ubi plenius de iis loqui poſſumus, differimus.

Quæstio I.

Utrum melius, ſi Reſpub. ab optimo Rege, quàm ab optima lege adminiſtretur?

Hac de quæſtione acerrimè inter ſe digladiantur Politici, quorum alii tutius à bono principe, alii melius à bonis legibus Rempub. adminiſtrari putant. Qui tutius eſſe putant à bono principe Rempub. gubernari, ſententiam ſuam muniunt his fundamentis. 1. Quod nulla comparatio inter mutum & loquentem Magiſtratum, hoc eſt, inter legem & Regem, inſtitui poſſit, propterea, quod lex ſit mutus Magiſtratus, Rex verò loquens & anima civitatis, ut enim norma nihil poteſt ſine artifice, ita etiam lex nihil poteſt ſine Rege. 2. à defectu legis, quia lex univerſim ſolùm loquitur & ſæpius in rebus ſingulis & contingentib. deficit. Rex verò illum defectum ſupplet & rigorem legis prudentia ſua moderatur & mitigat. 3. à ſimili. Nam ut Medicus nō eſt ita juratus in ſingula artis præcepta, quin aliquando pro ſua agat prudentia; ita moderator civitatis non eſt ita adſtrictus legibus, quin ſæpè pro ſuo arbitrio civitatem melius regat. Nā ut ars medica, ita etiam lex Politica ſolùm univerſalia præcepta tradit. Ut enim Medici multos perderent, ſi ſolùm ſequerentur artem, ita Reges Rempub. labefactarent, ſi ſolùm ſequerentur legem. Experientia ergò Regis facit, ut defectiones legum ſuppleantur & errata corrigantur. 4. à natura & officio utriuſq;. Nam lex eſt ſolùm muta regula rationis, & princeps eſt lux & vita civitatis. 5. Quia civitas rectè adminiſtrari poteſt ſine lege, at ſine magiſtratu non. 6. Quia Reſpub. magis Regi, quàm Legi ſervit: ſceptrum enim magis, quàm ſcriptum timetur; Lex gladium non habet, quo percutiat, aſt Rex habet, quo putrida membra Reipub. & partes corruptas tollat. 7. Quia lex à principe ſuam habet auctoritatem, non princeps à lege.

Caſus

Caſus in Sphær. civitat. libr. 3. cap. 11. Bart. in l. præſenti, Cod. de his qui ad Eccleſ.

Verum optandum quidem eſſet, ut Magiſtratum nullis planè affectibus pravis obnoxium, prudentiſſimum ſemper atq; adeò abſoluto intellectu & voluptate, præditum, qui legib. nullis egeret, ſecundum quas judicaret, habere poſſemus. Cum autem in hac vita talis vix detur, contrariam amplectimur ſententiam, & ſtatuimus, melius & tutius adminiſtrari Rempub. ſi Magiſtratus ſecundum optimam legem ſententiam ferat, quàm ſi ex arbitrio. Siquidem per id tutius adminiſtratur Reſpub. quod affectibus caret, quàm quod affectibus agitatur perpetuis: Eſt enim Lex regula juſtitiæ, quæ juſtior ipſo Magiſtratu: addo, quod hac ratione varijs modis jus conturbaretur, ſic enim aliud alii juſtum videretur, nec haberemus certum & firmum jus, nec veritatem unã Præterea detrimentoſum eſſe, nullus ſanus negabit, ſi omnes ſubditi non eodem jure utantur. Quin & licet prudentiſſimi eſſent Magiſtratus, adhuc tamen legibus opus erit, ut videlicet vol[un]tas Magiſtratus à ſubditis cognoſcatur, alioquin extra culpam eſſent ſubditi, cum juſtam ignorantiam prætentere poſſent. Melius ergò & tutius eſt, ut magiſtratus non ex arbitrio ſibi fingat æquitatem, ſed ſit legum miniſter, & ex præſcripto legum ſententiam ferat.

QUÆSTIO II.

Vtrum Magiſtratus legem latam mutare & aliam ſubrogare debeat?

Mutationem omnem periculoſiſſimam eſſe, nemo eſt, qui ambigit, quin & legum mutationem periculoſam eſſe, exindè facilè patet, quod nempe ſubditi, per illam annihilationẽ, opinionem pravam concipiant de omnibus ll. in genere, quod videlicet, ſint regulæ veræ, namq; regulæ proprium eſt, ut ſit perpetua & conſtans, quò etiam pertinet, *l. in rebus, 2. ff. de conſt. Princip. & l. minimè, ff. de legibus, & l. proſpexit, ff. qui & à quibus,* Præterea etiam ipſius latoris vileſcit auctoritas, cogitant enim ſubditi, eum non eſſe eâ prudentia, ut poſſit rectè perſpicere temporum, perſonarum, & locorum futuras circumſtantias, dum nempe id, quod aliquando ſapientibus & prudentibus placuit, & Reipub. profuit, mutat vel abrogat. Cæterùm confuſionem introducit, talis mutatio vel abrogatio. Nam homines leges vilipendere incipiunt, cum vident eaſdem ſubinde mutari. Hinc ſuadet, *Cleon. apud Thucyd.* Melius cum civitate agi, quæ malis legibus con-

Digitized by Google

ſtanter utitur, quàm cum eâ, quæ bonis utitur, quia nempe non tantum proderit, qui corrigere perget, quantum nocebit aſſuefactio ſuperioribus non parendi. Et hinc apud *Locrenſes* collum in funem mittere cogebatur, qui novam voluit introducere legem, ut ſi non acceptaretur à populo, contracto laqueo, transgularetur. *Caſ.3.Polit.6.Dan. 3.Polit.4.Tholoſ.10.Pol.5.Bod. 4.de Repub.4.Vaſq.1.ill. controv.c. 8.nu.50. & c. 29.n.23.& ſeq.Schonborn.lib.3.Polit.c.9.*

Verùm cum variæ recurrant circumſtantiæ, perſonarum, locorum & temporũ, quæ ratione ſuæ diverſitatis, diverſitatem & mutationem legum omninò flagitant, ac interdum leges latæ iniquitatem ſecum ferant maximam, non omninò priori ſententiæ ſubſcribimus, præſertim cum leges inſervire debeant hominum uſibus & moribus, & ſeſe ad Reipub. tempora accommodare, cur non mutatis moribus etiam leges, mutari deberent? Quæ autem in contrariam ſententiam allata ſunt argumenta, nos non percellunt, ſiquidem id magis eſt, ut reſpiciamus ad id, quod neceſſitas Reipub. flagitat, quàm ad pravam opinionem ſubditorum; interim tamen & leniter & lentè abrogari & mutari poſſunt. Id quod graviſſimorum & ſaniorum Politicorum ſententiis probatum eſſe invenimus. *Caſ.lib.2.Sphær. civ. 6.Keckerm.1.Syſt.6.Lipſ.lib.4.c.9.Dan.3.Pol. 4.*

QUÆSTIO III.

Vtrum Leges judiciales Moſaicæ una cum Ceremonialibus abolitæ, an verò adhuc in N.T. *Chriſtianos ſtringant?*

Acerrima eſt quæſtio de Legibus judicialibus Moſaicis, utrum ſint abolitæ nec ne? Nam ſunt, qui eas in tòtum abolitas eſſe ajunt. *Dan.lib.5.Polit.c.2.circa fin.Schonborn.3.Polit.1.& plurimi alii.* Quorum argumenta & rationes imprimis hæ ſunt. 1. Quod hæ leges peculiariter populo duntaxat Judaico latæ, quo extincto, conſequens eſt, alios hiſce non teneri. 2. Quod Deus optimus maximus, primus ac ſummus Legislator, ad certum duntaxat tempus Politiam Moſaicam durare voluerit, ac ideò moralem quidem legem tabulis inſculpſit lapideis, forenſes, ut & Ceremoniales non item, non certè aliam ob cauſam, quàm qûod illa durabilis, hæ verò mutabiles futuræ. 3. Quod ſatis firmum de voluntate Dei in abroganda Repub. Judaicâ præbeat argumentum id ipſum, quod ille templum illorum celeberrimum ac prò miraculo mundi habitum ſiverit everti & funditus dirui,

rui, ita ut nec lapis ſuper lapidem relictus juxta prædictionem Chriſti, *Matth.* 24. v. 2 ac licet ſæpiſſimè conati ſunt illud, ut & Politiam de novo inſtaurare, conatus tamen iſti ſemper fuerunt irriti. Nam ſub *Iuliano Apoſtatâ*, in odium Chriſtianorum illis licentiam concedente templi inſtaurandi, cum fundamenta jacerent, magno terræ motu, dehiſcente terrâ, inter fulmina ac tonitura, totum opus disjectum eſt, & multa millia Judæorum ruinis oppreſſa ſunt, *Sozomen. lib.* 5. *hiſt. Eccl. c.* 21. Ita etiam ſub *Adriano* disjecti & proſtrati ſunt, in vita *Adrian. An. Chriſti.* 138. Exinde ergò colligunt, cum Repub. Judaica, etiam leges forenſes eſſe in totum ſublatas.

Contrà ſunt, qui aſſerunt, leges forenſes adhuc in ſolidum in omnibus ſuis partibus & circumſtantiis Chriſtianos obligare, & moventur imprimis his fudamentis. 1. à minori. Quod utamur in Repub. Romana legibus Ethnicorum. Ergò multò magis divinis. 2. a cauſa efficiente. Quod tanto dignior lex ſit, quanto dignior eſt Legislator. Cum ergò Deus ſit auctor harum legum, non poſſunt non eſſe optimæ, certæ, perpetuæ ac immotæ. Ergò etiam in Repub. Chriſtiana retinendæ.

Verùm ſententiam horum optimè refutat. *Althuſ. cap.* 17. *p.* 223. *& ſeqq.* Pluribus argumentis, quæ ibidem vide. Nos ergò ut mediam eligamus viam quæſtionem diſtinctione quadam determinandam eſſe putamus. Leges n. forenſes quædam præcipiunt de immutabilibus & omnium gentium communibus, qualia ſunt delicta moralia contra Decalogum admiſſa, ut homicidium, adulterium; ſeductio à verò Deo, blaſphemia, percuſſio parentum, &c. Quædam ſunt de rebus mutabilibus, & Judaicæ gentis ejuſq; Politiæ propriis, ut fuerunt emancipatio ſervorum, conjugium cum vidua fratris cognativè defuncti abſq; prole maſcula & quæ fuere plurima alia. In quantum ergò Lex cointidit cum Decalogo, in tantum conſtanter permanet. Quod verò abſolutè judiciale, id mutatur plurimis circumſtantiis, adeò ut pro tempore, loco, perſonis, factis, modo, cauſis, & adjumentis plurimum in adminiſtratione Imperii variet. Quod verò ceremoniale, id in univerſum periit. *Vide hac de quæſtione plura apud Althuſ. d. c.* 17. *& Hœn. diſp. Polit.* 1. *t.* 18.

QUÆSTIO IV.

Vtrum jus gentium rectè diſtinguatur inter primævum & ſecundum?

 Diſting-

Diſtinctionem hanc impugnant, *Coraſ.6. Miſcell.c.ult.& Baro ad 1. C.de ſumm.Trin.in præm.* idq; imprimis ex hoc fundamẽto, quod JCtus, *in l.1.§.4.ff.de I.& I.* unius tantùm juris gentium mentionem fecerit. Verùm contrarium demonſtratur exinde. 1. Quod unius rei diverſæ definitiones eſſe nõ poſſiut. Atqui in propoſito diverſæ definitiones reperiuntur, *ut in §.2. & §.5. Inſt.de I.N.G.& C.* 2. Ex diverſa appellatione. Quia primævum à JCto dicitur antiquum, *l.1.ff. de A. R.D.* 3. Ex principiis duorum illorum jurium, quæ diverſiſſima planè exempla, *in l.2.3. 4. 5. 6.ff. de I. & I.* demonſtrant. Primævum enim eſt à principiis divinis, vel à recta naturaliq; ratione, veluti Deum colere, parentibus & patriæ obedire, nã ea à nullo alio proficiſcuntur, quàm mente & ratione divina: Secundævum verò ab externis & civilibus principiis oritur, & arte potius, quàm natura conſiſtit. Gentium autem jus ideo à JC. appellatur, quia omnibus gentibus ut plurimùm commune eſt, ut ſunt dominiorum diſtinctio; Commerciorum & bellorum ratio, &c. *Corraſio* ergò, ut & *Baroni* ex vulgato reſpondendum eſt, quod videlicet jura juribus conjungenda, nec ſtultior ſit in jure noſtro argumentatio, quam talis: Lex illa mentionem ejus rei non injicit. Ergò non extat.

QUÆSTIO V.

Vtrum jus Naturale & jus Gentium eſſentialiter differant?

Non levis eſt controverſia hac de quæſtione, à Neotericis in utramq; partem diſputata. Et quidem, qui affirmativam quæſtionis tuentur, his præſertim rationibus ſeſe muniunt. 1. Ex *l.9.ff. de I.& I. & § 1.Inſt.de I.N.G.& C.* ex quibus textibus tale formant argumentum. Quo jure omnes gentes utuntur, illud eſt jus gentium, *d.l.9. & §.Inſt.* Atqui jure naturali omnes gentes utuntur. Ergò eſt jusgentium. 2. Quod illa, quæ definitionibus conveniunt, ſint idem: Atqui prius verum. Ergò, &c. 3. Quod in *d. l.9. & §.1. Inſtit.* tantum duorum fiat mentio. Ergò neceſſum eſt ut idem ſint. 4. Quod illa, quæ jurisgentium ſunt, expreſsè tribuantur juri naturali, ut dominiorũ diſtinctio *in l.1.ff. de A. R. D.* dicitur eſſe juris gentium, quæ tamen tribuitur juri naturali, *§.ſingulorũ, Inſtit. de A.R.D.* Sic obligationes quæ ſunt jurisgentium, *l.6.ff.de I.& I. & §.2.Inſtit.de I.N.G.& C.* quæ tamen & juris naturalis eſſe dicuntur, *l.1.ff.d. novat.& l.16.ff. de fideiuſſ.& l.10.ff.de obligat.& & Act.* 5. Quod jus gentium in plurimis juris textibus appelletur naturale, *utpote §.ſingulorum, Inſtitut.de S. D.&c.* Ve-

Verùm quod jus naturale & jus gentium differant, communis eſt Dd. ſententia & etiam veriſſima. 1. Certum enim eſt, quod hæc jura invicem apertiſſimè diſtinguantur, non tantùm ab Ulpiano, *l.1. ff.de I.& I.* Verùm etiã ab Imp. Juſtiniano, *Inſtit.de I.N.G.& C.* 2. Quia differunt definitionibus. Illud enim conſtat, quod aliter definiatur jus naturale & aliter jus gentium, uti idipſum patet ex tit. *in Inſtit. de I. N.G.& C.& l.1.ff.de I.& I.* Atqui quæ definitionibus differunt, illa etiam eſſentialiter differunt. 3. Quia differunt cauſa efficiente ac producente. Nam jus naturale, naturam tantùm pro cauſa efficiente & producente ſibi vendicat, §.*jus naturale,Inſt.d.t.* Atqui jus gentium interdum à natura & internis omninò recedit,& ad externa progreditur, uti præcedente quæſtione eſt demonſtratum, atq; ſic magis ratiocinatione & arte, quàm natura producitur. 4. Quia differunt objecto. Nam jus gentium eſt hominum tantùm. Atqui naturale jus etiam brutorum eſt, *l.1.§.fin.ff.d.I.& I.* 5. Quia differunt contrariis effectis. Quia ex naturali jure eſt libertas: Ex jure gentium verò eſt ſervitus, §.1.*Inſtit.de jur.perſ.*

Quod ergò attinet ad argumenta in contrarium oppoſita, R. ad 1. Quod videlicet jura juribus ſint conjungenda, & quod vitioſa ſit talis illatio: *d. l.* 8.§.1.*Inſtitut.* mentionem in ſpecie non facit juris naturalis. Ergò realiter non differt à jure gentium. Contrarium enim patet, *ex l. 1.ff.de I.& I.& ex princip.Inſtit.de I.N.G.& C.* Proinde negamus propoſitionem majorem, quando ſic argumentantur: Quo jure omnes gentes utuntur, id eſt juris gentium. Quia non eſt univerſalis & per omnia vera. Nam gentes non tantùm eo jure, quod immediatè à ratione & diſcurſu rationis, uſu ſic exigente, conſtitutũ & introductum, verùm etiam, quæ immediatè ab ipſa natura proveniunt, utuntur. Ad 2. R. Neg. Quia omninò definitionib. diſcrepant, uti id ipſum *ex d.l 1.& §.Inſtit.patet.* Ad 3. Jam ſatis eſt reſponſum. Quia talis illatio in jure eſt vitioſa, & ut plurimum fallit. Ad 4.& 5. R. Quod ſit fallacia à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter. Nam jus gentium in multis textibus juris propter quandam ſimilitudinem dicitur naturale: exinde tamen non ſequitur, quod ſit eſſentialiter idem. Sequeretur enim omnia illa, quæ ſunt juris gentium etiam propriè eſſe juris naturalis, & per conſeq. etiam brutis competere. Certum enim id eſt, quod obligationes, quod contractus, quod emancipatio-

cipationes, quod ſervitutes brutis non conveniant. Et licet concedamus, quod jus gentium ſub ſe comprehendat jus naturale. Inde tamen non ſequitur. Omne jus gentium idem eſſe cum jure naturali eſſentialiter & propriè. Si quidem à genere ad ſpeciem non licet univerſaliter, ſed particulariter tantum inferre.

Quæstio VI.

Vtrum judex ſecundum conſcientiam ſuam, an verò ſecundum acta & probata judicare teneatur?

Status controverſiæ hic eſt: Cauſa aliqua à litigantibus in judicium eſt deducta, in qua, ab Actore probationes ſunt productæ & publicatæ, verùm judici certo conſtat, probationes eſſe falſas & rem ſe aliter habere utrum tali caſu, ſalva conſcientiâ reum innocentem condemnare debeat ac poſſit. Et contrà. Cauſa aliqua in judicium eſt deducta, in qua reus negat factum, & Actor probatione ſufficiente deſtituitur, verùm Judex revera ſcit, Actorem bonam cauſam fovere & reum non eſſe innocentem: utrum Judex reum ut innocentem abſolvere debeat?

De hoc controverſiæ ſtatu non tantum inter antiquos gloſſatores, utpote Martinum & Johannem acriter diſputatum fuit, verùm etiamnum tàm inter practicos, quàm theoricos diſputatur.

Qui ſecundum acta & probata judicandum eſſe opinantur his ſeſe muniunt. 1. Quod tutius hæc ſit ratio finiendarum litium, ſi judex ſecundum acta & probata judicare jubeatur, quam ſi ei permittatur, ut ſecundum propriam conſcientiam judicet. 2. Quod jura noſtra non patiantur, ut unus idemq; ſimul & teſtis & judicis officio fungatur, pro ut eſt tex. *in c.1. cum ſeqq. cauſ.4.q.4.* 3. Quod in cauſa in judicium deducta, ratio probationum habenda. Certi enim juris regula eſt, quod deficiente probatione ſuccumbat is, cui probandi onus incubuit, *l.4.C.de edend.l. 2. C.de probat.l.9.C.de except.l.9.C.de oblig. & Act.* 4. *Propter l.6.§.veritas, ff.de offic.præſid.* ubi præſes provinciæ fidem eorum, quæ probabuntur ſequi jubetur. 5. *Ex jur. Can. producunt, c. paſtoralis, §. quia verò, de offic. delegat. c. cum dilectus, & c. contingit, de fid. inſtr. Item c. ſæpè, § ſententiam, lib.5. Clement. t.11.* ubi judex ſententiam ferre jubetur, pro ut ex petitione, probatione & actitatis conſtiterit, *c. cum judicet, 3.q.7. & in c.ultim. cauſ.15.q.5.* 6. ulterius opinionem ſuam confirmant auctoritatibus, *Dd. ut Covarr. lib. 1. variar. reſolut. c. 1. Pinell. ad l.2.*

C.de

C. de [illegible] *p.* [illegible] *Major* [illegible] *probat* [illegible] *Cujac.* [illegible] *obſer. 19. Al-*
ciat. [illegible] *C.* [illegible] *§* [illegible] *verſ.* [illegible]

Veru[illegible] ſententia Joannis gloſſatoris & aliorum Dd.
[illegible] ſententiam æquiorem eſſe, una cum [illegible]
[illegible] *de jur. & equit.* [illegible] *l. 6.* [illegible]
[illegible] *quæſt.* 27. [illegible] *c.* [illegible] *lib.* 25. & aliis
quam plurimis [illegible] defendemus his fundamentis moti. 1. Quia veri-
tatis tanta eſt vis, ut rebus omnibus fortior ſit & merito prævaleat,
Eccleſiaſt. [illegible] quam qui ſpernunt, Deum non tantum ſpernunt, [illegible]
[illegible] *diſt.* 8. Verùm ipſam humanitatem lædunt, ita ut
ſatius ſit impunitum relinqui facinus nocentis, quam innocentem
damnare. [illegible] *ff. de pæn.* 2. Quod Judex debeat eſſe vir bonus,
[illegible] *ff.* [illegible] Atqui nihil magis alienum eſt à viro bono, quam
contra conſcientiam, hoc eſt, certiſſimam ejus rei ſcientiam, quæ in ani-
mo ejus verſatur, judicare. Veritati enim ſic è diametro contradice-
ret & ſecundum mendacium, quod omninò verbo Dei repugnat, ju-
dicaret. 3. Inducta in unum effectum, non debent contrarium ejus
operari, *l. 25. ff. de ll. & l. 6. C. eodem, &* [illegible] *de fide inſtrum. &* [illegible] *in*
6. Atqui actorum obſervatio & probatio, non ad opprimendam ve-
ritatem, ſed ut judici de veritate conſtare poſſit, tantùm adinventa,
l. 3. ff. de teſtib. & l. 4. C. eodem, & l. judices, C. de judic. & l. 2. de edend. Ergò ad
opprimendam, & tegendam veritatem uſurpari non debent, id quod
certò fieret, ſi falſa acta judex arriperet & ſecundum ea pronunciaret.
4. Quod modus effectui deſtinatus, ſi contrarius effectus accedat, nõ
curari debeat, dummodo habeamus effectum, *l. cauſ. §.* [illegible]
nec acta curabuntur, quæ modus ſunt ad veritatem. 5. Quod cogni-
to fine, qui eſt veritas, ceſſent deſtinata ad finem, *arg. § ſed ſi* [illegible] *inſt.*
de ſuſpect. tut. & l. emancipatum. 7. in fin. ff. de ſenat. 6. Quod judici pro-
bandum ſit, & non adverſario, cui nunquam ſatisfieret. *l. 12. in fin. de*
prob. Atqui ſi judici certiſſimè conſtet rem aliter ſeſe habere, quam
per teſtes & inſtrumenta probatum, potius ſecundum veritatem
quam falſitatem ſententiam ferat: nam falſum ſic probatum falſum
manebit & nunquam verum erit. 7. *per l. 2. C.* [illegible] *publ.*
ubi judici injungitur, ut pro tenore veritatis non attenta ſupplican-
tis allegatione, cognoſcat, & ſecundum hoc de propoſita cauſa ſen-
tentiam ferat. Idem evincitur *ex l. illicitas, §. veritas, ff. de off. Præſid.* ubi ſi-

 mili-

militer JC. Ulpian. vult, ut judex veritatem imprimis attendat, non attento eo, quod falsò vel per errorem & actum & probatum fuit. Hinc etiam ſequi debet judex ea, quæ ex fide probantur, non quæ falſo vel errore. 8. Huc accedit, quod alias judices eſſent iniquitatis & injuriæ authores: nihil enim eſſet neq; excogitari poſſet perniciosius, quàm innocentis condemnatio & nocentis abſolutio, *l. abſentem, ff. de pœnis.* 9. Quia probationes dicuntur arbitrariæ & pendere ab arbitrio judicis, ut videlicet judex arbitretur & in dubio æſtimet, utrum ſit ſufficienter probatum nec ne, *l. 3. §. tu magis ſcire, ff. de teſtib.* Quod ſi ergò iudicis arbitrio permittatur, ut is, quod ſibi videtur veriſimilius, pronunciare poſſit. Ergò multò magis ſecundum certiſſimam ſuam ſcientiam judicabit. 10. Unde etiam JCtus Ulpian. non ſemel totum negotium ad propriam iudicis religionem & conſcientiam retulit, ut videlicet iudicet quod viſum fuerit, *l. 79. ff. de iudic. l. 3. l. 13. de teſtib. l. 1. §. 4. ad Turpill. l. 15. ad municipal.* 11. Quod ſi in dubio, ſi vel teſtium alii aliter depoſuerint, vel idem teſtis in ſuo teſtimonio variaverit, vel ſi aliud in inſtrumento contineatur & aliud teſtes depoſuerint, vel ſi contrà id quod quis confeſſus eſt, teſtes depoſuerint & aliis ſimilibus caſib. dubiis, judex ſecundum religionem & conſcientiam ſuam iudicare teneatur, uti paulò ante ex *l. 79. ff. de iudic. l. 3. l. 13. de teſtib. & l. 1. §. 4. ad Turpill. l. 15. ad municip.* Multò ergò magis in vero, hoc eſt, ſi certiſſimè ſciat iudex rem aliter ſe habere. 12. Quia ocularis inſpectio omnium optima eſt probatio & omnem probandi modum ſuperiat, *l. 32. ff. de minorib. & l. 8. §. 1. fin. reg.* 13. Quod in dubio ea opinio amplectenda, quæ animarum ſaluti eſt tutior, *l. ſunt perſonæ, ff. de relig.* Atqui hæc ſententia eſt tutior ſaluti animarum, qua innocenti ſuccurritur, & ne delicta maneant impunita, nocens damnatur. 14. Quia iudex, ſi quid à litigatoribus vel eorum advocatis in iure minus fuerit dictum, id ſupplere & proferre poteſt, quod ſciat legibus & jure publico convenire. *l. unic. C. ut quæ deſunt, advoc. par. jud. ſuppl.* Atqui id legibus, juriq; publico convenit, ut magis ſequatur veritatem, quàm mendacium. Ergò. 15. Quia plus valet, quod agitur, quàm quod ſimulatur, *l. 1. c. plus valet quod ag.* quàm quod ſimul, ſi igitur in contractibus veritas potius, quam ſcriptura attendi debeat, idem etiam de probatione, quæ fit per teſtes, judicandum, cum inſtrumenta & teſtes ad paria judicentur. Ad contraria argumen-

[illegible] quod [illegible] Reſp. *[illegible]* Negando. Nam quod [illegible] quia ſpreta veritate ſecundum mendacium & falſum [illegible] abſolvere & innocentem damnaret, pluribus eſt [illegible]. Non enim tantum veritatem negligit, verùm etiam [illegible] fautrix exiſtit, *argument. l. meminerint, C. unde vi.* Quod [illegible] ſic conſcientiam lædant & graviter in Deum peccent [illegible]. Ad 2. R. Quod judex id nõ faciat tanquã teſtis, ſed [illegible], uti antea ſatis ſuperq; probatum. Ad 3. R. Quod [illegible] probationes ſint falſæ, nihil probatum ſit. Nam probatio eſt veritatis tantùm non falſitatis aſſertio, *l. 3. § eiusdem, ff. de teſtibus.* Proinde regulam illam qua conſtituitur: Deficiente probatione, reum eſſe abſolvendum: veram dicimus, ſed non abſolutè & indeterminatè, ſed cum hac limitatione, niſi judex oculis, ſuis viderit, aut auribus ſuis perceperit, vel certò ſciat, rem aliter habere. [illegible] propter ſupra allegatas rationes, quibus exceptio illa ſolidiſſime probatur. Ad 4. R. Negando. Nam ex allegata, *l. 6. §.* veritas noſtra potius ſtabilitur ſententia, quia præſes provinciæ id ſequetur, quod convenit, eum ſequi, ex fide eorum, quæ probantur, quaſi diceret. Veritas cuius judex conſcius eſt, nullis teſtimoniis violatur, proinde convenit eundem ſequi ea, quæ ex fide litigantium probantur, ſecus ergo ſi dolo vel errore probationes produxerint. Ad 5. R. *ad [illegible] § quæ verò, de off. delegat.* Quod non loquatur de iudice cognitionem ordinariam habente, ſed tantummodo de requiſito [illegible] alterius judicis ſententiã exequatur: cum ideoq; executor non expendere tenetur ſententiæ iniquitatem, ſed tantùm id fideliter exequi, quod in mandatis habet, *l. penult. ff. de I. & l. Ad c. cum dilectus, & c. contingit. de fid. inſtrum.* R. hoc ideo fieri, quia inſtrumentum vires [illegible] habere non poteſt, niſi in iudicium ſit deductum, neq; ullam fidem facit niſi productum. *Ad c. ſæpe, §. ſententiã, lib. 5. Clement. tit. 11.* R. illud verum eſſe, niſi aliter conſtet Judici. *Ad c. ult. cauſ. 15 quæſt.* R. Quod judex legitimis modis uti poſſit, quibus confeſſionem extorqueat. [illegible] R. nihil aliud eo loco dici, quam ut judex affectus omnes ſeponat & cauſam, prout decet determinet, quod planè alienum à ſcopo eſt, & alias in hac quæſtione præſupponitur. Quod autem interpretes ex [illegible] Gen. referunt, longe aliam accipit interpretationẽ. Neq; enim eo exemplo Deus Opt. Max. monere homines voluit, ut actorum

 per-

perfidiam & mendacia potius, quàm rei veritatem ſectarentur, ſed ut nobis exemplum daret, ne præcipites, in diſcutiendis & judicandis negotiis, eſſemus, ne mala proximorum prius quisquam præſumat credere, quàm probare, & ita ne temerè indiligenterq; probata, indiſcuſſa quoquo modo judicemus. *c Deus omnipotens,* 2. *q.*1. Ideoq; à propoſito noſtro alienum eſt.

QUÆSTIO VII.

Vtrum in judicando magis æquitatem, quàm jus ſtrictum ſequi debeamus?

Acertimus etiam eſt cùm Politicorum, tùm juris interpretum conflictus, utrum potius æquitatem, quàm jus ſtrictum in judicando ſequi debeamus. Et qui pro jure ſtricto pugnant, his rationibus ſeſe muniunt. 1. Quod etiã legem, ut ut durã ſequi debeamus, *l. proſpex. ff. Qui & à quibus manum. & l. ſi expreſſim, ff. de appellat.* Hinc D. *Auguſt. c.* 3. *diſt.* 3. Poſtquam leges conſtitutæ ſunt, non de ipſis, ſed ſecundum ipſas judicari oportere. 2. Si ſecundum æquitatem conceſſum ſit iudicari, tunc quilibet ſibi fingeret ex ſuo cerebro æquitatem, & ſic nihil certum & nihil perpetuum eſſet in iure. 3. Quia ipſis legum verbis inſerviendum eſt, nec diſtinguendum, ubi lex non diſtinguit, *l.* 3. §. *hæc verba, ff. de Negot. geſt. l.* 8. *de pub. in rem action.* Idem quod à forma non recedendum, nihilq; exaudiendum vel ſupplendum, *l.* 24. *ff. ad municip. Nov.* 18. *c.* 5. *& l.* 4. *ff. de ſenat.* 4. *per l.* 1. *C. de ll.*

Verùm contraria ſententia, tutior & tam legibus, quàm æquitati magis conveniens, quæ probatur his rationibus. 1. *per tex. in l. placuit, C. de iudic. l.* 14. §. 13. *ff. de relig. & ſumpt. fun.* 2. Quia quod ex legum ſententia fit, tàm fit ex legibus, quàm quod ex verbis, *l.* 6. §. 1. *de V. S.* Verba enim ſunt inventa, ut mentem exprimant, & menti & ſententiæ loquentis inſerviant, *l. ſcire oportet,* §. *ſi aliud, ff. de excuſ. tut. l.* 3. *l.* 7. *ff. de ſupell. legat.* Nam leges ſcire non ſunt verba earundem tenere, ſed vim ac poteſtatem, *l. ſcire, ff. de ll.* 3. Quia æquitatis interpretatio non ex crebro noſtro vel ex arbitrio noſtro, ſed ex præſumptâ legis latoris mente arripienda eſt, *l.* 18. *de ll.* Unde dicitur: In omnibus quidem, maximè tamen in iure æquitas eſt ſpectanda, *l. in omnibus quidem, ff. de R. I.*

Neq; ſententiam noſtram expugnant oppoſita argumenta. Nam quantum attinet ad primum ℞. illud procedere, quatenus de ex-

[illegible] menti [illegible] Eventum casus, cum per interpretationem [illegible] tollit, contra expreſſam Legislatoris mentem [illegible] legem utut duram omninò ſequi debemus [illegible] non permittere judici, ut pro libitu & ſuo arbitrio [illegible] æquitate, ſed id potius judici permittimus ut caſum [illegible] Llatoris interpretetur, & ſic non contra leges [illegible] cõſtituet, quia lex eſt id, quod Llator voluit, [illegible] Voluntas autem hæc, ex fine illius legis colligitur. E.g. [illegible] ſancitum eſt, ne quis in Palatio ſanguinem effundat [illegible] ſi quis fecerit, morte mulctandum eſſe: Chirurgus autem [illegible] vena aliquem ęgrotum in Palatio juvit, hinc quęritur [illegible] pœna afficiendus Chirurgus? Hic certè non ex verbis legis, ſed potius ex præſumpta voluntate, quæ ex fine deſumitur, ſententia eſt ferenda: alias eſſet ſumma injuria, cum medica manus potius præmio, quàm pœna ſit afficienda. Ad 3. R. Hoc tum demum eſſe verum, ſi ratio & mens legis deficiant, *l. cum muler. ff. ſolut. matrim.* Ad 4. R. Non ea lege facultatem interpretandi & ſupplendi jura tolli, ſed tantùm differentiam conſtitui, inter interpretationis judicis & Imperatoris efficaciam, cùm hujus tanta ſit [illegible] ut pro lege omninò habeatur, illius verò, ut jus tantùm inter partes facere poſſit, *l. penult. ff. de I. & I.*

QUÆSTIO VIII.

Utrum judex condonare maleficia & reis criminum capitalium ignoſcere poſſit?

Quod iſtiuſmodi judices, de quibus jam agimus, [illegible] facere non poſſint, minus dubium eſt. De ſummis ergò judicibus hanc quęſtionem intellectam volumus. Et quamvis jus indulgendi & abolendi pœnas capitales ſit ſymbolum & character regiæ & ſupremæ præeminentiæ, *l. relegati, 4. in fin. l. moris, 9. §. iſte vero, l. ad beſtias, 31. de pœn.* & hodie ad omnes, qui merum imperium habent, pertineat: attamen id non ſimpliciter, ſed cum diſtinctione affirmamus. Diſtinguendum E. eſt inter crimina, quæ ll. divinis expreſſè & legibus humanis ultimo ſupplicio vindicantur. Illa E. Principes & ſtatus Imperii ob pceptũ Dei graviſſimũ remittere nõ poſſunt. *Deut. 13. 8. & [illegible] 21. & ſeq. & 9. 19. Exod. 21. 12. Num. 35. 31. Heb. 10. 28. Rom. 13. 4. [illegible]* & in aliis infinitis locis. Niſi quis velit cum Saule regno privari.

1.*Sam*.15.*v*.22 vel cum Achabo aſperam Prophetæ ſententiam audire velit: quoniam virum morte dignum dimiſiſti, erit anima tua, pro anima ejus & populus tuus, pro populo ejus, 1.*Reg*.20.*in fin*. Huc facit *c. eſt injuſta*, 23.*q*.4.*c.loci proinde*, 35.*q*.9.*Nov*.17.*c*.5. Unde & Ludovicus Pius, cum alicui ſcelus quoddam condonaſſet, & mox incidiſſet in verſum *Pſal*.106, *Beati, qui faciunt juſtitiam*: hominem revocavit & gratiam factam rurſum irritam fecit. E.g. Lege divina conſtitutum eſt, ut quicunq; humanum ſanguinem fuderit, ejus ſanguis rurſum, fundatur, *Geneſ*.6.*v*.6.*Exod*.21.*v*.12.*Levit*.24. *v*. 17.*Deut*.19.*verſ*.11.12.*&* 13. ubi omnis veniæ indulgendæ facultas præciditur. Et quamvis ſint, qui dicant, de jure civili principem homicidæ gratiam delicti facere poſſe, ſi videlicet inſignis ſit artifex, *arg.l. ad beſtias*, 31. *ff. de pœn*. ubi potius reſervandi ſunt tales ad ludum venatorium, *per l. aut damnũ*, §. *quicunq;*, *ff. de pœn*. Idem videtur probari poſſe per *l*.3. §.5.*ff. ad L.Corn.de Sicar. Vide Cuiac*.13.*obſ*.10. Aſyla quod attinet: in V.T. non voluntariis, ſed fortuitis patrocinabantur homicidiis, *Deut*.19. *in pr*. imò doloſi homicidæ ab ipſo altari extrahi & occidi poterant, *Exod*.21.*v*.14. Neq; jure civili conceſſa Eccleſiis tributa proſunt ſceleribus. *Nov*. 17.*c*. 7. *Nov*. 37. *&* *Nov*.117.*c.ult*. Hinc Numam Pompilium improbamus, qui ſpecie religionis populo imponens; ſi caſu virgo Veſtalis ei, qui ad ſuppliciũ raperetur, occurriſſet, liberum eum dimitti juſſit. *Plutarch. in Numam*. Qui mos malè etiamnũ Romę uſurpatur, niſi quod Veſtalium beneficium ad cardinales jam translatum ſit, *Bodin. de Repub. lib*. 1.*n*.166. Sic pernitioſum fuit beneficium illud, quod Eccleſiæ Rothomagenſi ſub tit. Divi Romani conceſſum, quo graviſſima etiam quęcunq; immania crimina, quæ nec divinis, nec humanis legibus, nec ullis ullorum principum conceſſionibus veniam impetrare poterant, ſub ſpecie Divi Romani abolentur, id quod meritò à Regibus Galliæ ſublatum eſt. *Bod.d.l.& Petrus Heig.q*.24.*p*.1. Sic non valet conſuetudo, ut pecuniaria pœna homicidis infligatur, propter authoritatem legis divinę. Rectè etiam *Chaſſan. à Gothofred.in not.ad l.ad beſtias, lit.e*. laudatur, quod improbarit conſuetudinem, quâ damnatus virgini ejus nuptias petenti conceditur. De Aſylis vide *Polyd.Virg.lib*.3.*c*. 12.*de invent.rer*. In illis verò criminibus, quæ legibus humanis ultimo vindicantur ſupplicio, ut eſt crimen læſę majeſtatis & alia plurima, princeps clementiam ſuam exercere, & ex miſericordia pœnam condonare poteſt, ſed

non

[illegible] Reſpub. neceſſitate & cauſa, nempe ob merita pe[illegible] [illegible] & operas, quibus Reſpub. carere non poſſit, 1. *Reg.* [illegible] *Polit. Chriſtian. tit. de iud. criminalib.* [illegible] *Zepp. de L. Moſaicis lib. 5.* [illegible] *Pehit.* 16, *Trent.* [illegible] 5 [illegible]

QUÆSTIO IX.

[illegible] pœna capitalis, in aliam pœnam [illegible] a ſtatibus Imperii poſſit?

[illegible] de jure Juſtinianeo Negativè omninò reſpon-[illegible] *8. §. vita adimitur, ff. de pœn.* ubi dicitur: Si ali-[illegible] gladio in eum animadvertatur, omninò in eum [illegible] eſſe, non autem ſecuri vel telo, vel fuſtib, vel laqueo. Sic Magiſtratus mitiorem, quàm par erat pœnam irro-[illegible] *l. ſervos, §. fin. C. ad L. Iul. de vi publ.* Quin imò Magiſtratui crimen ad ſe delatum minori coërcitioni mandare non licet, niſi ipſe idem pati velit, quod aliis diſſimulando conceſſerat, *l. fin. C. ſanct. baptiſ. iterat.* De jure Sax. idẽ obtinuit, *ſpeculum Sax. lib.* [illegible] *60. angl. germ. verb.* [illegible]. Verùm quia eandem poteſtatem ſta-[illegible] Imperii, ob merum & mixtum imperium, quod ipſis ab Imp. [illegible] butum, in ſuis territoriis, quam Imp. obtinet in Imperio, animadver-ſionem capitalem graviorem in mitiorẽ capitalem mutare poſſunt. *Ruland. à Valle conſ. 4. n. 2. lib. 3.*

QUÆSTIO X.

Utrum iudex munera accipere poſſit?

Cum munera [illegible] oculos juſtorum, *Deut.* 15. præſumptio-nem de corruptione introducant, & prævaricatio ſint veritatis. Ne-gative ſimpliciter quidam reſpondent. Verùm nos hic repetimus il-las diſtinctiones nuper in quæſtione de Legatis, utrum Legati mu-nera accipere poſſint, poſitas, quâ accurate diſtinguendum inter da-torem & munera.

QUÆSTIO XI.

Utrum ſi reus iniuſte ad mortem condemnatus, Dei tribunal appellet & iniquum iudicem ad vallem Ioſaphat citet, ſit ſuper-ſtitioſum exiſtimandum?

Fit nonnunquam, ut judex vel ex errore, vel falſo teſtimonio perſuaſus, vel pecuniâ corruptus, vel deniq; odio, ſeu amore alterius incita-

incitatus, ad mortem innocentem condemnet, ubi, cum miſero homini nemo inter mortales ſupereſt, quem ſuæ innocentiæ teſtem aut injuriæ vindicem appellet, juſtiſſimum & omnium rerum gnarum judicem Deum ipſum rectè appellat. Et quod id ſæpius factum exempla in hiſtoriis occurrunt plurima. De Ferdinando Caſtaliæ Regæ refert *Fulgoſius lib.* 1. *& Ritius lib.* 3. *de Reg. Hiſpan.* qui citatus à duobus equitibus, quos ex falſa delatione & invidia damnaverat, ad conſtitutum diem innopinatò expiravit. Exempla plura vide apud *Zwing.* 4 *fol g. vol.* 5 *l.* 135 Cauſam hujus citationis ad vallem Joſaphat, variam referunt Hiſtorici. Nos putamus originem deſumpſiſſe à liberatione Joſephati, à perſecutione *Syrorum.* 2. *Chron.* 18. Ubi in hac valle poſt reditum Deo gratias egit, pro miraculoſo auxilio, inde hæc vallis appellata eſt, das Lobenthal. Deinde Chriſtus hoſtes ſuos armatos ex hac valle, montem olearum adſcendentes, virtute oris proſtravit, ac diſcipulos ſuos ex manibus militum eripuit. Vacare ergò in juſtum judicem ad vallem Joſaphat, nihil eſt aliud, quàm ut ſimilem Syris & Judæis deſtructionem & vindictam Deus, ut juſtus Judex, in juſto judici, reportet, & ad ſalutem & ſecuritatem innocentis adſit. Et hoc intuitu ſi fiat citatio, nullo modo ſuperſtitioſa dici poteſt.

QUÆSTIO XII.

Utrum executores iuſtitiæ, quos vulgò carnifices appellamus, ſint infames?

Cic. in orat. pro Rabirio inquit: funeſtari concionē, lictoris vel carnificis interventu. *Et Tholoſan. referent. Keck. diſcurſ. Philoſoph.* 32. *q.* 6. *inquit.* Sunt exoſi vel natura ipſa humana hujuſmodi homines, qui exequuntur mortis etiam meritæ ſupplicium. *Et Bodin lib.* 3. *de Repub. c.* 8. *confirmat.* Carnificis munus ubivis ferè gentium ſordidiſſimum judicari. Verùm utrum id fiat ex eorum officio & miniſterio, quod juſtitiæ deferunt, olim fuit dubitatum, & etiamnum quæritur. Nos contrarium *à Tholoſan. Bodin.* & aliis, ex jure ſtatuimus, idq; propter hanc rationem: Quod honeſtum ſit, judicem ſententiam in ſceleratos ferre, item quod honeſtum ſit ſceleratos puniri, & contra inhoneſtum virum morte dignum dimittere, adeò, ut ſæpè Deus ideò integram Rempub. puniverit, & Reges & Principes regnis ſuis privârit. Quin imò ſententia noſtra ulterius demonſtrari poteſt exemplis populi

Dei,

Dei, ubì nobiliſſimos quoſq;,ſi teſtes capitalium ſcelerum fuiſſent, eoſdem carnifices habere,nō fuit inhoneſtum, ſed neceſſarium.*Bod. d. l.* Accedit mos Angliæ, in qua idem *Bod. d. l.* extremum pietatis officium eſſe ſcribit, ſi proximiores populi,imò ipſi parentes carnifices agant,& facinoroſis de trabe humili pendentibus, gulam frangant. Quod verò malè audiant iſti executores, alias cauſas reddit *Zepp.lib.5.d.ll.Moſaic.c.7.* 1. Eſt Papiſtica irregularitas, quæ ſecundum ipſos ex quovis contrahitur homicidio, adeò, ut tàm juſtè nemo alterum occidere queat, quin aliquid labis & noxæ inde contrahat, quo minus ad ſacrum miniſterium poſſit promoveri. 2. Quod iſti carnifices & lictores ab initio facinoroſi & ſcelerati fuerint,quemad. adhuc hodie pleriq; illorum turpiter & ſceleratè vivunt. 3. Quod ad ſordidiſſima quæq; officia hodie à magiſtratib. adhibeantur, quibus etiam eò audaciæ & proterviæ progrediuntur,ut omnem ſimul modeſtiam &honeſtatem cum pietate exuant.Verùm cum hæ rationes nō ipſum miniſterium & officium,quod juſtitiæ attribuunt,tangant,ſed potius ex accidente & aliunde adveniant,ſequitur,officiū & miniſterium, quod juſtitiæ deferunt & attribuunt, non ipſos,ſed ipſos potius officium commaculare.*Vide Keck.in diſcurſ.Philoſ.37.quæſt.6.*

QUÆSTIO XIII.

Vtrum ſalvus conductus alicui conceſſus ad locum judicii,etiam ad loca intermedia extendi debeat?

Cum ad ſententiam definitivam, niſi accuſatus auditus ſit,perveniri nequeat, & audiri in criminibus aliter non poſſit,niſi præſens ſit,*l.pen.§.1.de pub.judic.* Comparere verò in loco tuto haut cogatur, *c.accedens,4.§.mandamus.* Ut litè non conteſtata, aut ſalvum conductum concedere ipſi accuſato fas erit,aut judiciorum tela impeditur. Cum ergò Magiſtratus ſalvum conductum accuſato concedere debeat,non immeritò quæritur,utrū ſalvus conductus alicui conceſſus etiam ad loca intermedia extendi debeat. In qua quæſtione pro negantium ſententia hæc militant argumenta. 1. Quod ſalvus conductus fiat per modum diſpenſationis,nam interim, dum conceditur,videtur delicto aliquo modo patrocinari. Atqui diſpenſationes, ut imprimis odioſæ, ſunt reſtringendæ & nullo modo ampliandæ, *c.1.de fil.Presbyt.in c.6.odia, de R. I. in 6.* E ad loca ſpecialiter non expreſſa, non videtur eſſe conceſſus. 2. Quod loca intermedia inter-

dum vel ſint ſuperioris vel etiam æqualis. Si ſuperioris, ut ſi nobilis ſecuritatem ad pagum certum, ubi ſolet judicium exercere, concedat, reus verò neceſſe habeat per principis alicujus ditionem ire, certè, quia inferior in ſuperiorẽ nullã habet poteſtatem, *c. cum inferior. de maiorit. & obed.* Salvum conductum in alieno territorio concedere nõ poteſt, *l. extra territorium, ff. de juriſd.* Sic ſi locus intermedius ad ęqualem ſpectet, ſalvus conductus ad illa extendi non poteſt, quia æqualis in æqualem nullum habet imperium, *l. 4. & 5. ff. de recept. arbitr.* atq; ſic limitata cauſa limitatum ſemper producit effectum.

Contra, quod ſalvus conductus etiam ad loca intermedia extendi debeat, evincunt hæ rationes. 1. Quod promiſſio ſecuritatis ſit bonæ fidei, & verba ſalvi conductus, ſint verba fidei datę, ſapiantq; naturam pacti. Nihil autem magis convenit magiſtratui, quàm ut id, quod promiſſum eſt, præſtetur, *l. 1 ff. de pact.* Atqui ſecuritas generaliter ſinę ullius loci expreſſione aut exemptione, ut plurimum dari ſolet. Ergò etiam generaliter eſt exaudienda. 2. Notum etiam eſt, quod reſponſio petitioni debeat eſſe conformis, *l. ſi ſine, §. interrogatus, ff. de interr. in jur. faciend.* Atqui reus generaliter petivit, ſalvum conductum per omnia loca. Ergò, &c. 3. Quod conceſſo conſequente etiam neceſſariò antecedens conceſſum eſſe, reputandum ſit, *l. 2. ff. de juriſd.* Atqui ſi conceſſa ſit ſecuritas ad locum judicii, utiq; etiam ad loca intermedia, per quæ neceſſario eundum eſt, data dici omninò debet. 4. Quod in ſecuritatibus & pactis bonæ fidei, non tàm ad formam verborum, quàm ad bonam fidem & mentem non fucatam tàm promittentis, quàm recipientis ſit reſpiciendum, qui videntur idem ſentire, quod homines prudentes & ſapientes & viri boni ſentiunt, quis autem vir prudens unquam committeret ſe tali ſecuritati? nullus certè, niſi vitæ & ſalutis ſuæ prodigus. 5. Quod Judex, ut vir bonus, *l. contin. §. ita, ff. de V. O.* neminem ſub fide & authoritate ſua decipere debeat. *l. 1. C. de his, qui veniam ætat. impet. l. barbarius. ff. de offic. præt.*

Pro quæſtionis determinatione diſtinguendum puto: Vel judex citans & ſecuritatem præſtans, intermediorum locorum Dominus eſt, & ſic haut dubiè ad ea ſecuritas extendenda: vel non eſt Dominus, & ſic tutius eſt, ne in fraudem præſtitæ ſecuritatis, quod tamen à viri boni officio & fide eſt alieniſſimum, propter defectum juriſdictionis

nis,reum detineri procurare poſſit, ſi conductum ejus quoq; per cujus territorium, ad locum tribunalis ipſi veniendum eſt, petierit. Ad argumenta in contrarium allata quod attinet, facilè hac diſtinctione corruunt. Et quidem argumentum primum ex prima ratione partis affirmativæ perit. Secundum verò ex data diſtinctione interpretationem ſuam accipit.

QUÆSTIO XIV.

Vtrum ſalvus conductus ad eundum, redeundi quoq; facultatem contineat?

In partem negativam plurima faciunt exempla. Sic enim Leo Pontifex X. Joannem Paulum Bajonū, Ducem ſtrenuum ad ſe vocavit & caput ei amputari juſſit. *Fr. Guicciard. lib. 13. Hiſt. Italic.* eiq; fidem ſalvi conductus violatam conquerenti reſpondit; ſecurum iter veniendi, non verò revertendi ſe conceſſiſſe. Sic Stephanus Rex Polonię fide data ad ſe Potkovan, militum Ducem inuſitatę fortitudinis evocavit, & caput ei amputari juſſit; cui de ſalvo conductu conquerenti ſic reſpondit. Si nimirum bonam cauſam foveret.

Verùm, quod ſalvus conductus ad eundum, redeundi quoq; facultatem contineat, evincitur his fundamentis. 1. Quod ſecuritatis promiſſio ſit pactum bonæ fidei. Atqui pactum non eſt unius, ſed duorum, concedentis & accipientis in idem placitum, *l. 1. ff. de pactis*. Ergò non tàm concedentis, verùm, quia in favorem rei conceſſa ſit ſecuritas, potius recipientis mens eſt introſpicienda, uti monet *Bald. conſ. 414. vol. 5. Menoch. Caſ. 336. n. 15. de arbitr. jud. quaſt.* Atqui recipientem ſecuritatem de reditu cogitaſſe indubitatum eſt. Ergò, cum à pacto altera parte invita recedere fas non ſit, *l. ſicut. C. de O. & A.* concedens facultatem liberam Reo relinquere tenetur. 2. Quia data ſecuritas ſive ſalvus conductus nullum haberet effectum, nam ad judicium abſq; ſecuritate reus pervenire potuiſſet. 3. Quod turpe ſit omninò fidem fallere & pacta violare, ne abjectiſſimo homini decorum. Hinc miles quidam Sigiſmundo Imp. cum Imperator diceret: At immoderata petitio tua fuit, reſpondit miles, poteras negare cum peterem, nunc ſanè ſine turpitudine, quod promiſſum eſt, reſcindere non poteris. Tum Sigiſmundus: ſi ex duobus alterum me facere oportet, facilius rerum, quàm famæ jacturam ſubibo. *Vide Bod. lib. 5. de Repub. c. 6. Menoch. caſ. 336. n. 11. de A. I. Q. Ruland. lib. 7. c. 8. nu. 25. de commiſſ.*

Quæstio XV.

Vtrum inferior aliquis ſtatus Imperii, ſalvum conductum concedere poſſit?

Ad ſolum Imperatorem id ſpectare credunt plurimi, & moventur his rationibus. 1. *Per tex. in l. relegati in fin. ff. de pœn.* 2. Quod is, qui ſalvum conductum habentem offendit, crimen læſæ Majeſtatis incurrere dicatur, *l. 1. ib. vel adverſus ejus ſententiam, ff. ad L. Iul. Majeſt.*

Verùm horum opinio experientia humana, ſatis ſuperq; refellitur. Videmus enim non tantùm Imp. verùm etiam principes & ſtatus inferiores, ut ſunt Comites & Barones, civitates & nobiles merum imperium habentes, ſalvum conductum concedere. Neq; hoc ratione caret. Nam cum ſententiam, in criminalibus, ferre poſſint, & ad eam, niſi accuſatus auditus perveniri nequeat, audiri verò niſi præſens ſit, non poſſit, comparere verò in loco non tuto haut cogatur, ſalvum conductum ipſi concedere tenentur. Neq; eſt quod l. relegati in contrarium allegetur, quia de remiſſione & indulgentia criminis loquitur, quàm ſolus Imp. *ex ll.* & jure noſtro conferre poteſt, quamvis hac etiam in re mores ſuam in poteſtatem redegerint leges. Quod verò attinet *ad l. 1. ff. ad L. Iul. Majeſt.* locum habet, eo caſu, ſi ſecuritas à Cæſarea Majeſtate conceſſa. Quod ſi verò, à minore ſtatu Imp. conceſſa ſecuritas violata fuerit, mitiori pœna delinquens pro arbitrio judicis plecti debet.

Finis Disputationis XII.

Digitized by Google

COLLEGII POLITICI
DISPUTATIO XIII.
De
ADMINISTRATIONE RELIGIOSA JURE EPISCOPALI ET PATRONATUS.

Reſp. HEINRICO WITVOGELIO, Oldenburgenſi.

Προοίμιον.

INſtrumentis gubernationis ſeu adminiſtrationis Reipub. hactenus conſideratis; operæ pretium erit in ſubſequentibus, adminiſtrationis Reipub. partes in placidam mittere collationem: Et quia ex duplici magiſtratus guberno tempore, duę conſtituuntur adminiſtrationis Reipub. partes; quarũ prima eſt togata & altera militaris ſeu bellica gubernatio, ideoq; hac & ſequenti diſputatione de utraq; agemus. Cum verò cura togata, quæ pacis tempore à magiſtratu exercetur, ſit duplex interna vel externa ſeu religioſa & publica, idcircò breviter & ſuccinctæ hac diſput. de utraq; videmus.

THESIS I.

INternam curam quod attinet, dividitur ea in veræ religionis & rei literariæ ſeu Scholaſticæ gubernationem.

2. Veræ religionis cura, de qua in Repub. inſtituenda, conſervanda & propaganda Magiſtratus quàm maximè ſolicitus eſſe debet. *l.* 1. *C. de vet. jur. enucl. l. un, C. ut nem. lic. ſign. ſalvat l. Manichæos. C. de hæret.* Conſiſtit in duobus. 1. In liberi & publici exercitii religioſi permiſſione. 2. In rerum Eccleſiaſticarum adminiſtratione.

3. Quantum ad liberum & publicum religionis exercitium

 attinet,

Digitized by Google

attinet,ad tria ſummè neceſſaria Magiſtratus reſpicere debet. 1. Ad doctrinam puram & incorruptam. 2. diſciplinam Eccleſiaſticam, & 3.ad legitimam Doctorum idoneorum vocationem.

4. Ad introductionem & inſtitutionem religionis ſeptem cum primis neceſſariò obſervanda ſutn.1 Eſt veritas, quæ ex ſolius verbi divini fonte haurienda; minimè verò ex hominum corruptorum judiciis,definienda.

5. Et quia veritas non multiplex,ſed duntaxat una ſit unius rei veritas, ſequitur ſecundò, quod non diverſæ ac plures, ſed una tantum à Magiſtratu inſtitui debeat religio. Unus enim & verus & ſacræ paginæ conformis eſt Deum colendi modus, ac proinde una tantùm vera & orthodoxa religio.

6. Cum ergò Papiſtarum religio,ut plurimum ex hominum corruptorũ traditionibus & judiciis conſtituta & ad ditandã Eccleſiam, minimè verò ad æternam ſalutem conſtituta ſit, ſanctè fecerunt principes ac ſtatus Imperii proteſtantes,quod veram & orthodoxam religionem, qua etiamnum per Dei gratiam fruimur & in perpetuum fruemur,pragmatica ſanctione de pace religionis ſolemni ſtylo concordi ſtatuum ſuffragio Paſſovii.*Ann.*1553.promulgari,& deinde *Ann.* 1555. in Comitiis Auguſtanis ſub graviſſima pœna confirmari ſumma diligentia curarint.

7. Porrò inſtituendæ ac introducendæ veræ religionis Forma pro tertiò eſt introſpicienda,quæ requirit. 1. Magiſtratum doctum & in ſacris benè informatum. 2. Piorum virorum auxilium. 3. Libertatem publicam. 4. Conventus & Synodos.

8. Nam cum Magiſtratus non tantùm corporum curator, ſed & mentiũ Paſtor ſit,& nõ ſolùm ſecundæ,verùm etiam primæ tabulæ cuſtos ſit & à Deo ipſo juſſus ſit,religionẽ legitimè conſtitutã tueri, collapſam mutare& inſtaurare in idololatras,blaſphemos,falſos doctores & ſeductores populi animadvertere, uti expreſsè docent exempla piorum principum in V.T.1.*Paral.*23.24.25.26.*&* 2.*Paral.* 17.4. 8.9.Itẽ idipſum præcipiunt & mandant expreſſa ſacræ ſcripturæ dicta; 1.*Tim.*2.*v.*2.*Pſ.*2.*v.*10. *&* 82.6.*Eſ* 41.23. requiritur in Magiſtratu ut benè in ſacris ſit informatus& verã religionẽ ex verbo Dei intelligat.

9. Cùm autem impoſſibile ſit, ut Princeps vel Magiſtratus omnia,quæ ad ſtatum Eccleſiaſticum pertinent, conſiderare & per-

pen-

pendere ſufficienter poſſit, imprimis cum & aliis gravibus curis ſit diſtrictus, ideoq; ſumme neceſſarium eſt, ut Magiſtratus habeat viros excellenter religioſos, pios & doctos, quibus tanquam adjutoribus & conſiliariis cum in reformatione, tum in gubernatione Eccleſiaſtica, utatur.

10. Requiritur inſuper veræ religionis libertas, ſeu ejus colendæ facultas libera & ſpontanea, abſq; omni metu, minis, &c. fides enim ſuaderi vult non cogi, nulliusq; Magiſtratus eſt ſibi in conſcientias imperium vindicare.

11. Quæ libertas religionis expreſsè in pacificatione noſtra, ſtatib. eſt indulta, *in* §. vnd damit ſolcher/ꝛc. Ubi cavetur, quod nemo contra ſuam conſcientiam, ſcientiam, & voluntatem religionis cauſa cogi vel offendi debeat, ſed ab omni inquietudine prorſus ſit immunis, ſive violẽta ſit illa, vi, minis, mandatis, aut quovis modo facta, ſive injurioſis verbis aut factis injurioſis intentata; *d.* §. *verſ.* So ſollen die Stände des Reichs/*&* §. dargegen ſollen/*&* §. nach dem aber in vieſen/*&* §. es ſoll auch kein Stand/ꝛc. *&* §. vnd damit ſolcher friede: *ibi.* von dieſer Augſpurgiſchen confeſſion. Quin imò non tantùm in ſuis propriis territoriis, ditionib. & regionib. hanc libertatẽ habent ſtatus Imperii, verùm etiam in alienis territoriis, ſive ibi permanendi, ſive ad tempus tantum commorandi animo degant, iis conceſſa eſt, §. dargegen ſollen die Stände. *verſ.* ſampt vnnd mit jhren Capitalen/ꝛc.

12. Et eſt ea libertas religionis conceſſa ſtatibus Imperii, ut ſunt Principes, Prælati, Comites, Barones, civitates Imperiales, quibus adde Equites ſive Nobiles immediatè Imperio ſubjectos. De provincialibus verò vide edictum *Ferdinand.* paulò antè pacificationem editum, *de quo apud Spring tr. de pac. relig. c.* 10. Idem etiam ſtatuitur de civibus in civitatibus imperialibus, *qua de re fuſius egimus in diſp.* 5. *Pol. quæſt.* 10.

13. Et quia nonnunquam fit, ut vel fidei, veritati vel moribus populi Chriſtiani aliqua obrepat corruptela, jam olim viſum eſt huic rei ſaluberrimum remedium, ut Concilia & Synodi convocentur ac celebrentur, ubi in commune collatis conſiliis vulnerum illorum ſanandorum ratio inveſtigetur & tàm hæreſes pravaq; dogmata à fide Chriſtiana, quam vitia à moribus profligentur, & arceantur. Quamobrem dictum eſt antea ad formam religionis etiam pertinere Synodus & conventus.

Digitized by Google

14. Synodorum & Conciliorum ordinationem & convocationem penes ſolum Imperatorem extitiſſe, extra controverſiæ aleã poſitum eſt. Non enim ſemel Juſtinian. Imp. & nominat 4. Concilia & in iis conſtituta confirmat, ac per omnia ſequitur, & alios Chriſtianos ſequi jubet, ut *Novell. 115. c. 3. §. 14. ſi quis de prædictis, & Nov. 131. c. 1. Item l. 7. cum velimus, §. 4. per omnia, & l. 18. inter claras, §. 3. ſuſcipimus, C. de SS. Trinit. & fide Catholica.* Et ſunt: 1. Concilium Nicenum. 2. Conſtantinopolitanum. 3. Epheſinum. 4. Chalcedonenſe. Poſtmodum verò & alia tria Oecumenica Concilia ſunt ſecuta, utpote, Conſtantinopolitanum ſecundùm & Conſtantinopolitanum tertium: & Nicenum ſecundum: ita ut in univerſum, 7. ſint in Eccleſia Græcorum habita Concilia Oecumenica.

15. Et primum quidem Concilium Niceę habitum eſt, Conſtantini Magni Imperatoris tempore, in quo concilio erant patres 318. qui convenerunt adverſus Arrium, qui blaſphemias effundebat contra filium Dei, eumq; creaturam nominabat, & non ejuſdem cum Deo & Patre ſubſtantię. Hunc igitur tanquam hoſtem veritatis, una cum complicib. ejuſdem ſententiæ ſancta illa Synodus anathemate percuſſum ejecit & orthodoxam fidem corroboravit: Dominũ noſtrum Jeſum Chriſtum ejuſdem eſſe cum patre ſubſtantiæ & creatorem omnium rerum, non creaturam, &c. Ut verba iſtius Symboli ſonant.

16. Secundum habitum eſt Conſtantinopoli Theodosio Magno Imperat. Cui 150. Patres interfuerunt, qui convenerunt contra impium Macedonium, qui blaſphemabat ſpiritum S. dicebat enim Spiritum S. eſſe creaturam & non Deum, ſed alterius ac diverſæ à Patre & filio ſubſtantiæ, atq; à divinitate remotum & alienum. Hunc igitur, ut inimicum pietatis cum Sabellio Afro & Apollinario Laodicenſi, una cum ipſorum complicibus anathemate defixere & condemnavere & Spiritum Sanctum declararunt, ipſum conſubſtantialẽ patri & filio, ejuſdemq; Deitatis & poteſtatis. Quẽadmodum etiam ſancto fidei ſymbolo continetur.

17. Tertium Epheſi habitum eſt, collectum Imperante Theodoſio Minore, & habitum à 200. patribus, qui convenerunt adverſus Neſtorium, qui Chriſtum dirimebat ac diſſecabat. Nudum enim hominem ipſum eſſe dicebat & non Deum incarnatum: duos filios

filios de uno Chriſto Dei prædicans & duas ſubſtantias: & alium quidem eſſe gnatum ex patre ſermonem, alium verò ex Maria natum hominem, ſecundum ſchesin, unitum verbo & æquivocè cum ipſo dici filium, ob eam ergò rem hæc ſancta Synodus in hujuſmodi blaſphemia perſeverantem depoſuit Neſtorium, tanquam Judaica pravitate infectum, & Dei cultorem & propriè & verè Deiparam ſanctam virginem pronunciavit, & ſine ſemine ex ipſa incarnatum Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum filium Dei & Deum verum prædicavit.

18. Quarta Synodus ſimiliter habita eſt in urbe Epheſina eodem Theodoſio Minore cogente, quæ Synodus, cum deprehenſa fuit confirmare perverſi Dioſcori & vani Eutychis dogmata, tanquam prædatoria à Sancta Catholica & Apoſtolica Eccleſia rejecta eſt.

19. Quartum ergò Concilium Oecumenicum Chalcedone habitum eſt, Imperatore Marciano, quo tempore convenerunt Patres adverſus ejuſdem Dioſcori & Eutychis perverſa dogmata, quæ in eodem etiam Concilio ſunt damnata.

20. Quintum eſt Conſtantinopoli habitum Imperante Juſtiniano. In quo Concilio Synodus Chalcedonenſis eſt probata & omnia ejus orthodoxa & ſalutaria dogmata ſunt corroborata: Damnavit & reiecit ſimiliter Originem delirum, omniaq; ejus impia ſcripta; Itemq; Evagrium & Didymum, qui Origenis fermento infecti fuerunt.

21. Sextum itidem Conſtantinopoli eſt habitum, Imperante Conſtantino. Coactum autem fuit ab Imp. adverſas eos, qui renovarunt hæreſin, in ſancta Catholica Eccleſia, utpote adverſus Theodorum, Honorium, Sergium, Pyrrhum, Paulum, Petrum, Macarium, Stephanum, qui auſi fuerunt dicere, Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum etiam poſt incarnationem unam duntaxat habere voluntatem atq; actionem. Quamobrem hæc ſancta Oecumenica Synodus ſupra dictos hæreticos tanquam Deo bellum inferentes anathemate percuſſit.

22. Septimum Niceæ habitum fuit, Conſtantino Imperat. & matre ejus Irene, in qua Synodo conſtitutum & decretum eſt, ut imaginum præfigurationes pariter cum crucis ſigno Eccleſia haberet

Digitized by Google

ret & ſuo modo veneretur. *Plura hac de re vide apud Rittersbuſium in Novell. part. 1. cap. 2.*

23. Atq; ſic nullum eſt dubium, quin Impp. fuerint caput Conciliorum; eaq; coëgerint & patres convocarunt. Hodie verò eò deventum, ut in tanta animorum & religionis diſcordantia, Concilium & Synodus Oecumenica, inpoſterum vix ſperari poſſit. *Et tantum de doctrina.*

24. Ad diſciplinam Eccleſiaſticam referri poſſunt. 1. *De religionis veritate cognitio*, à qua cognitione Pontificii expreſsè prohibiti ſunt, §. damit auch obberührte / *ibi.* ſo ſollde Geyſtliche Juriſdictiō. 2. *De cauſis ſpiritualibus, utpote juramentis & ſimilibus cognitio*, à qua non tam expreſſo textu, quàm inveterata conſuetudine & aliquot ſupremi conſiſtorii præjudiciis, pontificii ſunt prohibiti. 3. *Eſt excommunicatio*, quæ eſt excluſio à communione tàm ſacrorum, quàm profanorum, cum infamia tali, quali in terra nulla major, quam etiam num ineptè ſibi attribuunt pontificii. 4. *Cenſura Epiſcopi*, ſine qua patronus ſuæ religionis miniſtrum præſentare nequit. 5. *Obſervatio Il. latarum*, de ritibus Ceremoniis, tempore quo ſacra habenda. 6. *Inquiſitio in doctrinam* vitam, mores docentium & diſcentium. Quamobrem hodie ſpeciales conventus & Synodos Prinicipes in ſuis Ducatibus & Principatibus, ut & Comites in ſuis territoriis per ſingulariter ad id deputatos Superintendentes ſeu Inſpectores, inſtituere ſolent. 7. *Hæreticorum coercitio.*

25. Cum hodie Papiſtæ vigore conſtitutionis pacis publicæ diſciplinam Eccleſiaſticam, utpote cognitionem de religionis veritate cenſuram & inquiſitionem in doctrinam, in ſubditos Auguſtanæ Confeſſioni addictos nulllo modo habeant, concludendum eſt, ſi Confeſſionis Auguſtanæ Aſſeclis jus patronatus competat, poteſtatem illi eſſe præſentandi ſuæ religionis miniſtrum, quem collator, licet Pontificius ſit omninò inſtituere cogitur. Nam extra ſuum territorium, religionem ſuam introducere non poteſt.

26. Sequitur Doctorum idoneorum vocatio, quæ quoq; cuivis ſtatui conceſſæ, adeò, ut tot adſciſcere poſſit, quot ad fidem ſuam propagandam viſi fuerint. Ita tamen, ut citra adverſæ religionis offenſionem ſuo fungantur officio. Nam ſi adverſæ religioni adhærentes verborum lenociniis ad defectionem inescare & clanculariis

lariis inſuſurrationibus ad ſe pellicere velint, ſupplicati contra eos omninò] poteſt, *arg.* §. es ſoll auch kein Standt/ ibi in verbò abpracticiores. *Vide Gylm.tit.de pac.relig.p.199.*

27. Huc pertinet ut parum etiam de jure Epiſcopali & patronatus dicamus. De officio n. & qualitate Epiſcopi. *D.Paulus.1. Tim. 3.à pr.uſq; ad v.8.& Tit.1.v.5.6.7.8.* Cujus præcepta ſatis copiosè perſequuntur, & enucleant Canones noſtri *à diſtinct. 25. uſq; ad diſt. 48. & c. cum in cunctis.de elect.& t.t.de vit.& honeſt.Cleric.& c.qui in aliquo, diſt.51.* Cumulatim etiam hac de re egit *Margaritha Decreti ſive tabula Martiniana lit.E.verb. Epiſcopus rubr. de offic.Epiſ.* De ætate Epiſcopali, *auth. presbit. in fin.C.de Epiſc.& Cleric.& d.c.cum in cunctis, extr. de elect. in Epiſcopum videlicet neminem eligi debere, niſi qui 36.vel ſaltem 30.at.an. exceſſerit.* Poſtulari autem poteſt modo attigit 27.*at.an.c.3. & c.ult. extr.de poſtulat. prælat. & c. unic.de poſt.extrav.comm.* De Electione extant, *tit.extr.& in 6.itē in extrav. Ioann.X XII.& com.* De quibus vide *D.Leopold.Hackelman.diſp.jur. can.3.& Matth.Stephan.de juriſdictione lib.3.p.1 c.9.10.11.12.13.* Item de origine juris Epiſcopalis, & differentia Epiſcoporum, & quomodo legitimè & Canonicè eligatur, *Vide IC.Laurent.Obm.tract.de jure Epiſcopali.*

28. Jus ergò Epiſcopale conſiſtit potiſſimum in his 4. 1. *In ordine.* 2. *In lege Diœceſana.* 3. *In Iuriſdictione.* 4. *In ſtatu ſeu dignitate.*

29. Ratione ordinis Epiſcopo competit. 1. poteſtas publicè docendi & prædicandi verbum Dei, *c.inter cætera, & ibi gl. in verb. prædicationis, extr.de off.ordin. Auguſt. Confeſſ. & Apolog. art. abuſ. ult. de poteſt. Eccl.* 2. adminiſtrandi ſacramenta, *c.ſicut non alii, &c. & c.2. ib.ea, quæ de conſec.diſt.* 1. Adminiſtrandi, inquam, non mutilandi vel mutandi, *uti factum eſt, in Concil.Conſtantienſi An.1415.& Baſil. 1437. quibus uſus calicis in S.Cœna, Laicis contra expreſſam inſtitutionem Domini eſt ereptus.* 3. Peccatores in Eccleſia ligandi & abſolvendi, quæ poteſtas clavium dicitur, *c.pervenit, 16.q.1.c.verbum Dei, 57.de pœnit.diſt. 1.c. quia quorundam, §. clavis, Extravag.de V.S.* 4. competit ipſis poteſtas; ad ſanctæ prædicationis officium, & ad connexa miniſteria, ſive libera ſua voluntate, ſive ad patronorum legitimam præſentationem adſumendi, *c. inter cætera, extr.de off.ordin.* 5. Et quia perſonæ omninò idoneæ & dignæ ad miniſterium Eccleſiaſticum promoveri debeant, adcreſcit exinde Epiſcopo jus Scrutinii vel examinis, ſive in vitam & doctrinam, *c. quando cum duob.cc.ſeqq. diſt. 24. & t.t.extr.de tempor.ordin & qualitat. ordin.*

& t.t.

Digitized by Google

& t.t.extr.de at.& qualit.ordin.c.un.extr.de ſcrutin.in ordin.fac.junctis tit.17.& ſeq.uſq; ad tit.21.incluſivè eod lib.decret. Eſt enim hoc generale, ut ad eum pertineat examinatio, ad quem ſpectat manus impoſitio *Lancell.lib.1. jur.Can.t.9.§ is autem.* 6. Et ſi probati fuerint, eoſdem in clerum & ad ſacrum Eccleſiæ miniſtrum ordinandi, *c.prælectis.§. ad Epiſcopum, diſt.25.c.quamvis, diſt.68.& c.in nomine Domini, diſt.23.* 7. Item miniſtris & clericis ad ſuſtentationem officiorum neceſſariam, beneficia, titulos, præbendas, canonias, &c. conferendi, *quod autem, & c. illud.prætereundum..c.cum laici, ext.de jure patron.* Eoſdem in talia officia & beneficia introducendi & inveſtiendi. *Obm.d.l.*

30. Ad L. Diœceſanani pertinent. 1. Adminiſtratio, diſpoſitio & gubernatio rerum & bonorum Eccleſiæ, tum mobiliũ tùm ſe movẽtium tùm immobiliũ, *c.ſic quidam, c.decretum, c.quæcunq;, c.noverint, c.de his, 10.q.1.c. epiſcopus, c.præcipimus, 12.q.1.c.præſulũ, 6.q.3.* 2. Et quæ cõtra præſcripta canonũ alienata ſunt, vindicatio, *c.Auguſt.c.ſi qua, 12.q.2.l.ſancim. 21.C.de S.S.Eccles.* 3. Oœconomorum & proviſorum conſtitutio, *l.jubemus, 14.in pr. C.de S.S.Eccleſ.l. omnes qui ubicunq;, 33.§.hoc nihilominus, C.de Epiſ.& Cleric.* 4. Rationum ab iiſdem repetitio, *d.l.jubemus, & l. omnes, &c.* Nam patroni aliive, quia jura Epiſcopalia non habent, ſicuti de gubernatione & diſpoſitione bonorum Eccleſiæ, ita quoq; de ratiociniis eorum nihil ſibi arrogare poſſunt, ſind nicht befugt/ Kirchenrechnung zu fordern oder ſich dabey einzudringen. 5. Similiter religioſarum domuũ & quo ad adminiſtrationem & quo ad diſciplinam inſpectio & proviſio. Idem etiam judicium de reliquis religioſis domibus eſto, *t.t.extr.& in Clement. de religioſis domibus, ut Epiſcopis ſint ſubjecta.* 6. Viſitatio. *c.Cleros, Epiſcopus, diſt.41.c.qui Epiſcopatum, 8.q.1.c. non conquerente, ib.viſitationem, extr.de offic.ordin.* 7. Synodorum convocatio, *c.2.§. porrò, diſt.3.c.ſicut extr.de accuſat.c.annis diſt.18.&c.*

31. Porrò poteſt Epiſcopus vi juriſdictionis ſuæ, quam in tota diœceſi & in qualibet ejus parte fundatam habet, clericorum omnium tam civiles, & criminales, quàm ſpirituales potiſſimum cauſas audire, per ſententiam definire, pœnas decernere, emendas imponere clericos ob crimen, exceſſum vel defectum cognitum, ab officio & dignitate ſuſpendere, imò prorſus removere & deponere, eoſdem reſtituere; inſuper etiam cenſuram Eccleſiaſticam in omnes Diœceſanos Clericos & Laicos per excommunicationem majorum

&

ſeu minorem itemq; per interdictum generale & ſpeciale, ex juſtiſſima ratione exercere, iterumq; ab excommunicatione reconciliatos abſolvere, & deniq; etiam in cauſis ſcholarium ſive ſtudioſorum ex contractu civili & delicto judicare *uti hæc omnia latè probantur in tract. de jure Epiſc. à Laurent. Ohm. IC.*

32. Quæ omnia hodie à ſtatibus Auguſt. Confeſſ. expediuntur per Conſiſtoriales & Officiales, qui ad id ſpecialiter ordinati & deputati. Hinc vulgò die Conſiſtorial oder Officiall gerichte. Itẽ Geiſtliche oder Kirchen gerichte.

33. Ad ſtatum & dignitatem Epiſcopalem quod attinet: Habent Epiſcopi privilegia Illuſtritatis, quæ dignitas omnibus aliis, ut ſpectabilitati, Clariſſimatui, &c. *de jure civ. veteri antecellit*, cõpetit ipſis prærogativa gradus. Nam ſemper ſtatus Clericalis pręponiturLaicali.

34. Verùm cum adminiſtrationem juris Epiſcopalis ſtatus ſeculares Romani Imperii, qui Auguſtanę Confeſſioni addicti ſunt, ex conſtitutione pacis religionis vel Tranſactione cadamica, *Anno* 1534. cœpta, Paſſavii *Anno* 1552. repetita, Auguſtæ Vindelicorum *Ann.* 1555. confirmata, & Ratisbonæ *Anno* 1557. continuata, & denuo Auguſtæ 1559. *&* 1566. ſanctè innovata & ſtabilita (prout initia & progreſſum iſtius Pacificationis non inſcitè recapitulat *Knichen. in Encyclopæd. c. 13. pr.*) optima ratione ſibi vindicent & optimo jure defendant; exercitium hujuſmodi jurium nòn ipſi immediatè, ſed partim ea, quæ præcipuè ſunt ordinis per Superintendentes & alios Theologiæ Doctores, partim cætera, quæ ſunt L. Diœceſanæ & juriſdictionis per conſiſtoriales & officiales expediunt. Ut omnia ea cum mica ſalis & κατ' ἀναλογίαν accipienda & judicanda ſint.

35. Et quia plurimi pio adfectu ducti rem ſuam Deo conſecrarunt ſeq; proprietate penitus abdicarunt, legibus & canonibus æquum eſt viſum, talem aliquid juris retinere, quod pietatis & ſingularis munificentiæ poſt funera monumentum eſſet perpetuum, *c. 16. q. 7. & Nov. 67. 123.* Unde jus patronatus introductum eſt, de quo *tit. ext. de iure patronatus.*

36. Eſt autem jus patronatus *definitore Lancell. in Inſtit. h. t.* Poteſtas pręſentandi ad beneficium Eccleſiaſticum vacans.

37. Hinc ergò jus patronatus diverſum eſt à jure Epiſcopali. Nam uti dictum patronus nihil amplius retinet, quàm facultatem

juſto tempore Clericum præſentandi ad miniſterium vacans; Epiſcopi munus eſt, cætera, quæ ad ordinem Eccleſiaſticum referuntur peragere.

38. Juſto tempore, uti dictum, Patronus præſentare Clericum tenetur, id quod pro diverſitate patronorum diverſum etiam eſt. Si enim jus patronatus fuerit penes Eccleſiam, tunc intra 6. menſes præſentare Eccleſia tenetur. Si verò apud Laicum quendam, tunc intra 4. menſes. Quod ſi verò & penes Eccleſiam & penes Laicum eſſet, tunc propter cauſæ continentiam, ſimiliter intra 6. menſes per ea, quæ Panormit. *c. fin. de iure patronatus. Mind. de Contin. cauſ. t. 19. lib. 3. n.*

39. Atq; ſic, jus Patronatus non tantùm penes unum, ſed penes plures eſſe poteſt, dummodò hi in præſentando omnes, vel major pars conveniant, *c. 3. extr. de iur. patron.* Poſſunt etiam patroni inter ſe paciſci, ut alternis vicibus ſinguli præſentent, *c. 2. de iur. Patron. in 6.*

40. Verùm, cum jus præſentandi Clerici, multis modis differat à jure reformandæ & introducendæ religionis, ita ut introductio & reformatio religionis ex Conſtit. pacis pub. nemini niſi, ſtatib. Rom. Imp. conceſſa; ſequitur patronum non ſemper poſſe ſuæ fidei Clericũ Parochianis obtrudere, ſed debet hac in parte Patronus reſpicere ad religionem Parochianorum, quæ ſi convenit cum religione ſuorum ſuperiorum, penes quos eſt jus Epiſcopale, tunc patronus cuiuſcunq; etiam ſit religionis, poſſeſſionem ſuæ religionis amittit & accommodare ſe ſe debet ad fidẽ Parochianorum, alias Parochiani recuſandi jus habent. Præjudicia Cameræ habemus in cauſa der Truchſeſſen contra Epiſcop. Herbipol. ubi pago Unſleben in territorio Epiſcopi ſito, pro jure patronatus præfecerunt die Truchſeſſen/ Auguſtanæ Confeſſionis miniſtrum. Epiſcopus huic mandat, ut abeat: & in alia cauſa contra eundem Epiſcopum expreſſè votatum: Si Auguſt. religionis patronus ſit in poſſeſſione præſentandi in ditione Catholica, quod tunc niſi Catholicum præſentet, poſſeſſionem religionis amittat: quia die Landtsfürſtliche Obrigkeit per totũ territoriũ, ut majus trahit ad ſe minus, ita etiam poſſeſſionem religionis. Concluſum igitur fuit in hunc modum: vnd das Procurator erinnert werde/ daß er narrire/ weme das Dorff mit hohen Obrigkeiten zuſtehe.

Eundem

Eundem in modum [illegible] eſt in cauſa Enſtad contra Branden-[illegible] *[illegible] ſupplic. p. 258.*

41. Idq; adeò verum eſt vigore pacis religioſæ, ut Patronus, [illegible] ſtatus Imp. & jus Epiſcop. habeat, ſuis ſubditis Pa-[illegible], diverſæ religionis Clericum, obtrudere non poſſit. *Vide [illegible] tract. de pac. relig.*

42. Atq; ſic huc uſq; expeditum fecimus, nulli Imperio Ro-[illegible] mediate ſubjecto, exercendæ religionis libertatem compe-[illegible] verum, cum hoc non ſimpliciter & indeterminatè intelligi poſ-ſit, de aliis modis acquirendi exercitii a conſtitutione religionis ſe-[illegible] videbimus, quibus & mediatè Imp. ſubjecti gaudent.

43. Sunt enim præter conſtit. Religion. alii duo modi ac-quirendi exercitii religionis generales, utpote: Renunciatio, & legi-timi temporis præſcriptio.

44. Renunciatione dico, non quidem ſimplici & nuda, ſed ſecundum modum in *L.29. C. de pactis*, expreſſum. Regula enim juris an-tiqui eſt, licentiam habere, his, quæ pro ſe introducta ſunt, renuncia-re, *l. ſi quis in conſcribendo, C. de pactis.*

45. Præſcriptione dico quadriennali, *auth. quas actiones, C. de S. S. Eccleſiis*, idq; non tantùm procedit contra ſeculares, verùm etiam contra Eccleſiaſticos ſtatus, quibus via immutandi religionem tam ſubditorum quam ſui reſpectu omninò præcluſa. Præjudicia *vide apud Gylm.* evidentiſſimè verò in deciſione cauſæ M. contra Wirtz-bürg *lib. 2. p. 724. num. 4.* hoc modo: daß ſupplicant, die freye vbung der Augſpurgiſchen Confeſſions Religion / vber die 40. Jahr in ruhigen Poſſes gehabt.

46. Et hactenus de exercitio religioſo, ſequitur jam, ut de literaria ſeu ſcholaſtica paucis dicamus. Eſt enim hæc & religionis & virtutis nutrix, linguarum & artium officina, item eſt arteria in Eccleſiam, orthodoxam religionem, in Rempub. pacem & concor-diam diffundens.

47. Conſiſtit autem cura ſcholaſtica. 1. In fundatione 2. In conſervatione.

48. Ad fundationem requiruntur. 1. Reditus certi & ne-ceſſarii. 2. Locus idoneus, certus, ſalubris, & à tumultu remotus. [illegible] *de Repub. 6.* 3. Conceſſio, privilegiorum & immunitatum,

tàm à parte diſcentium, quàm docentium. 4. Legem certarum rogatio. 5. Ordinatio Typographiæ & Bibliothecæ, de quibus omnibus latè diſſerit. *Han. diſp. 5. Polit. quem vide.*

49. Conſervatio conſiſtit in conſtitutione Scholarcharum, & in procuratione legitimæ Scholarcharum adminiſtrationis, *Han. d. l. ubi plura invenies.*

50. Fundari autem poſſunt & debent tàm in pagis, quàm oppidis & civitatibus, de quibus latè *Keckerm. 1. Syſt. 9. Zepp. 1. Pol. 9.*

51. Diſtinguuntur autèm frequenter in particulares ſeu triviales: Et in univerſales.

52. Scholas particulares ſeu triviales quilibet Magiſtratus in ſua provincia ordinare & poteſt & debet.

53. Scholæ verò univerſales ſeu Academiæ ſolius Imperatoris auctoritate & poteſtate eriguntur, confirmantur, & privilegiis & immunitatibus exornantur. Solius inquam Imp. auctoritate eriguntur. Rejicimus enim illorum opinionem, qui putant, pro Academiis non habendas eas, quæ Pontificis auctoritate munitæ non ſunt. Qua in re non tantùm florentiſſimis quibuſdam Academiis, verùm etiam ipſi Imperatori maxima infertur injuria.

54. Competit inſuper Academiis jus inſigniendi aliquem titulo Doctoris, Licentiati, Magiſtri, Bacculaurei, in ſingulis facultatibus.

55. Quando & ubì certi illi gradus promotionum introducti, teſtatur, *Duar. lib. 5. benef. Eccl. c. 13. n. 2. & Middendorp. de Academ. lib. 1. c. 7.* in jure primo Doctoratum, à Lotario per Irnerium Cancellarium, promovendi illius ſtudii ergò conſtitutum, & ſub Clemente X V. in Concilio Viennenſi *Ann.* 1311. approbatū, & poſtea idem privilegium promovendi ad Pariſienſes translatum, ubi Petrus Lombardus primus Theologiæ Doctor creatus eſt, & Piſis eandem dignitatem Medicis cōceſſam fuiſſe teſtatur Dreſſerus millen. *6. p.* 208. *& ſeq.* Hodie ferè omnes Academiæ eo jure privilegiari ſolent, paucis exceptis.

56. Illud imprimis celebre & notatu dignum in Germania noſtra, quod plurimas florentiſſimas & celeberrimas, Academias optimè fundatas & privilegiatas habeamus, quarum etiam hodie 28. numerantur. Et ſunt, Heidelbergenſis, quæ fundata à Ruperto Ruffo, *Elect. Palat.* 1346. *& confirm.* 1387. Viennenſis à Rudolph. & Albert-

bert. III. *Auſtriæ* Archiducibus FF. germanis, *Ann.* 1361. Colonienſis ad Rhenum opera ſenatus *Ann.* 1388. Erphordiana à Dagoberto Frãcorum Rege jam olim condita, & a Bonifacio IX. Pont. privilegiis ornata *Ann.* 1392. Herbipolenſis à Joanne Epiſcopo *An.* 1403. *Lipſienſis à Friderico Elect. Sax. An.* 1409. Roſtochienſis à Joanne & Alberto germanis Ducib. Megapolenſibus & pariter à ſenatu iſtius urbis *An.* 1415. Gryphiſwaldana ab Uratiſlao IX. Duce Pom. *An.* 1456. Baſilienſis à ſenatu illius loci fundata *An.* 1459. Fribergenſis in Briſgoa ab Alberto IV. Arch. *Auſtr. An.* 1460. Ingolſtadiana à Ludovico & Georgio patre & filio Duc. Bavar. *Ann.* 1472. Tubingenſis ab Eberhardo Wirtembergico *An.* 1477. Moguntina à Diethero Iſenburgico. *Arch. Epiſ. Mog. An.* 1482. Wittenbergenſis à Friderico III. *Elect. Sax. An.* 1502. Francofordiana ad Oderã à Joachimo I. *Elect. Brandenb. An.* 1506. Marpurgenſis à Philippo Landgravio, 1526. Jenenſis. à Joanne Friderico I. *Elect. Sax.* 1548. Regiomontana Boruſſorum ab Alberto I. *March. Brandeb.* primo Duce Boruſſiæ *An.* 1544. Argentinenſis à ſenatu Argent. *An.* 1567. Julia Helmſtadiana, à Julio Duce Lunæb. *An.* 1576. Altorffiana in Norico, ab inclyto ſenatu Reipub. Norimb. *An.* 1575. Leidana Batavorum *An.* 1575. Gieſſena ab Illuſtriſſ. & Celſiſſ. principe ac Domino, Dn. Ludovico Haſſiæ Langr. Domino noſtro Clementiſſ. cujus Celſitud. firmam valetudinem, regimen florentiſſimũ, & felicitatem perennem à Deo Ter Opt. Max. ardentib. votis animitus precamur, *Ann.* 1607. fundata. Dillingiana in Suevia, fundata ab Othone Truchſeſſio Utalpurgio Epiſcop. Auguſt. & Cardinali. Duacenſis in Belgio fundata à Philippo II. Rege Hiſp. Paderbornenſis à Theod. Epiſ. *An.* 1616. fundata. Quo anno & Gymnaſium Jeſuiticum Pragenſe in Academiam proclamatum. Item Molzana à Leopold. Epiſ. Argentin. fundata.

57. Et tantum de cura Hominis interna hac vice dixiſſe ſufficiat; ſequitur jam cura hominis externa, quæ expeditur 1. Cenſu, quo exploratur civium ortus, generatio, educatio, conditio ac differentia. 2. coercitione tam Eccleſiaſtica, quam Politica. Item ſequitur, ut de pace publica dicamus. Verùm, quia temporis exiguitas non patitur de illis omnibus hac vice ſpeciatim tractare, ideoq; ad commodiora tempora hæc nobis reſervabimus. Et jam præceptũ hujus diſput. finimus.

QUÆSTIO I.

Vtrum Magiſtratus à religione vera alienus, nihilominus legitimus ſit & maneat Magiſtratus?

Pontificii pro firmo ponunt Canone: Omnes hæreticos eſſe tyrannos, *Bellarm. 5. de ſum. Pontif. c. 6.* Unde Dinardus Jeſuita impudentiſſimè ſcribere non erubuit hæc verba. Num Neronē Franciæ, Vulpem Bearniæ, Leonem Portugaliæ, Lupam Angliæ, Gryphum Sueciæ, Porcum Saxoniæ, Reges appellabimus vel principes? *in tract. An. 1595. edito ſub hoc tit. Quæſtio parricidii intentati Henrico IV. p. 16.* Quo falſo principio ſceleſtiſſimum illud decretum, de principibus hæreticis ſolio deturbandis, clamvè ac palam ferro vel veneno à quolibet privato è medio tollendis, eſt factum. Hinc Franciſcus de Verrona Jeſuita in ſua apologia, affirmat, omnes Evangelicos principes à quovis etiam occidi poſſe & debere, accomodans, *Pſalm. 57. dictū:* O Deus, deſtrue domos eorum in ore ipſorum, &c. Sic Marian. Jeſuita Toletan. *lib. 1. de Rege, c. 6. inquit:* præclarè ageretur de rebus humanis, ſi multi homines forti pectore invenirentur, pro libertate patriæ, vitæ contemtores & ſalutis. Et eodem *c. inquit:* Quid intereſt ferrò ac veneno perimere? Sed veneno minori fit periculo & majori ſpe impunitatis. Toti mundo notum eſt, quod non ita pridem Oſwaldus Theſmond, Johann. Gerhardus Garnetus provincialis cum ſuis complicibus, contra Sereniſſ. Magnæ Britan. Regem Jacobum, ejus nomine Quartum, ejuſq; ſtatum in Anglia tentarint, ut patet ex oratione Regiæ Majeſtatis habita 15. Jan. *Anno 1606.* in actis publicis Garneti. Ad eundem modum Campianus Jeſuita in concertatiône Eccleſiæ Cathol. Treviris excuſſa *fol. 22.* apertum bellum Evangelicis principibus indicit, quando ſic inquit: Velim ſciatis, quod ad noſtram ſocietatem attinet, omnes, qui per totum orbem longè lateq; diffuſi ſumus, quorum continua ſucceſſio & magnus numerus, ſanctum fœdus iniiſſe, nec quamdiu vel unus noſtrum ſupererit ſtudium, & conſilia noſtra de ſalutè veſtra, hoc eſt, religionis & regni veſtri everſione, intermiſſuros. Hinc Comeletus pro concione, ad cœlum uſq; evexit parricidam Henrici III.

Verùm, quod Magiſtratus à vera religione alienus, nihilominus, legitimus ſit & maneat Magiſtratus, inde probatur, quod Evangelium & religio Chriſtiana non conſtituant Magiſtratū, & quod Chri-

ſtus

[illegible] Politicæ non aboleverit, quamvis ad pietatem directæ non fuerint. Item quod princeps hæreticus nihilominus retineat fundamenta principatus, uti argumentum firmiſſimum dat ipſe Salvator, *Matth.* 22. dum Cæſari, quæ Cæſaris ſunt dari, hoc eſt, eum agnoſci pro principe, licet religioni addictus non ſit, mandat. Cui adde ſimilia dicta ad *Rom.* 13. 1. *Pet.* 2. Sequeretur etiam ex impio Jeſuitarum dogmate, in Monarchia Aſſyriorum, Perſarum, Græcorum & Romanorum nullos fuiſſe Magiſtratus. Quamobrem ridet Deus conatum Jeſuitarū, & malum quod principibus Evangelicis cogitant, & in caput eorum detorquet, neq; permittet, ut ſanctum ſuum ordinem Politicum ejuſq; cultos evertant. Agite igitur ò cordati principes Chriſtiani, & cavete rebellium aſſaſſinorum inſidias, ac ſceleratæ conjurationi Jeſuitarum obviam ite. Rebelles enim ſunt Jeſuitæ ac divinæ humanæq; majeſtatis criminis Rei, qui contra Rempub. ejuſq; præcipua membra & ſecuritatem conjurarunt, *l.* 1. §. 1. *ad L. Iul. Maieſt. & l. quisquis, C. eod.* Radicitus ergò extirpetur, more Templariorum, Viperina illa progenies, à ſtirpe excidatur, ut Orbi Chriſtiano, Deo & principibus ſuus conſervetur honor.

QUÆSTIO II.

Vtrum hæretici pœnâ mortis afficiendi?

Affirmativam quæſt. tenent, qui ubera Antichriſti [illegible] Pontificii ſanguiſugę, & quidem his fundamentis. 1. Qu[illegible] teſtamento Pſeudoprophetę ſine miſericordia jubent[illegible] 13. 17 & 18. *Exod.* 22. *v.* 20. 2. Ab exemplis virorum illuſtr[illegible] ritu S. laudatorum, utpote Moyſis, *Exod.* 32 *v.* 27. Aſſæ 2. *par.* [illegible] Jehu, 2. *Reg.* 10. *v.* 1. Joſiæ, 2. *Reg* 23. *v.* 20. Eliæ 1. *Reg.* 18. *v.* 4. Jojadæ, [illegible] *v.* 15. Mathathiæ, 1. *Macab.* 3. *v.* 24. 3. *Ex Nov. teſt. Matt.* 18. *v.* 17. Si Eccleſiam non audierit, ſit tibi velut Ethnicus & publicanus, hoc eſt, poterit ſeculari Magiſtratui ad mortem tradi. 4. à Comparatis, quia Chriſtus & Apoſtoli hæreticos iis rebus comparant, quæ ſine controverſia igni & ferrò repelluntur. Sic. *Matth.* 7 *v* [illegible] Item Lupis *Ioh.* 10. *v.* 8. furibus & latronibus 2. *Tim* 2 *v.* 17. 5. Ab exemplis N. T. ceu Chriſti eiicientis nummularios è templo *Ioh.* 2. Item Petri occidendis Ananiam & Sapphiram *Act.* 5. Pauli excæcantis Elymam Magum, *Act.* 13. 6. Quia hæretici excommunicari poſſunt, E[illegible] occidi. Et ratio conſeq. eſt quod excommunicatio major ſit pœna, quàm mors temporalis. 7. *per l.* 11. *C. de hær. & Manichæ.* Con-

Contrà hæreticos ut hæreticos ultimo mortis naturalis ſupplicio non eſſe afficiendos, defendemus his fundamentis. 1. Quia de Eccleſia N. T. prædictum eſt à Prophetis, quod ſine cæde & ſanguine propagatura ſit doctrinam Evangelii, *Eſai.11. v.6.9.* 2. Quia nullum habemus in N. T. de hæreticis occidendis mandatum, quod adeò verum eſt, *ut ipſe Th. Aquin. 2. ſecund. q. 11. manifeſtam diviſionis vel accentus potius fallaciam commiſerit ex Tit. 3. v. 10.* hæreticum hominum de vita ſc. rolle, cum Græcum παραιτῶν non intellexerit. 3. Propter expreſſa Chriſti teſtimonia, *Matt.13.v.30. Sinite pariter creſcere Zizania & triticum uſq; ad meſſem, & v.29. Ne dum colligatis Zizania, eradicetis ſimul cum illis triticum, quam evulſionem ad Angelos in extremum uſq; diem meſſis nempe v.30. remittendam ſtatuit.* Ex quo loco ſic argumentamur contra Papiſtas. Ubi hæretici cum orthodoxis relinqui jubentur, ibi hæreticorum prohibetur occiſio: Atqui hìc relinqui jubentur. Ergò, &c. Certum enim eſt Chriſtum hic loqui de ſervis Patrisfamilias in genere, *v.27.28.* in quorum numero non tantùm ſunt Apoſtoli, verùm etiam Magiſtratus. Quod verò per Zizania intelligantur hæretici, probatur ex natura oppoſitorum. Nam, quæ eſt ratio ſeminis, ea etiam in oppoſitione Zizaniorum: Atqui per ſemen tantùm intelligitur verbum Dei. Ergò per Zizania in oppoſitione hæreſes cum ſuis auctoribus intelligi oportet. Præterea ex dict. *Matt.13.* ſic argumentamur: Quod hominibus interdictum & Angelis præceptum, id à nullo hominum eſt attentandum. Atqui extirpationis Zizaniorum officium tale eſt, ut conſtat ex collat. §. 29. 30. 41. *&c.* Præterea conſtat *ex Luc. 9.v.54.* quod Chriſtus Samaritanos infideles igne de Cœlo deſcendente, ad votum diſcipulorū, exuri renuerit, argumento ex diſcrimine utriuſq; teſtamenti ducto, graviq; addita correctione: Neſcitis, inquit, cujus Spiritus filii ſitis. Unde ſic argumentamur. Si Chriſtus ideò noluit Samaritanos igne Cœlitus revocato perdi à ſuis diſcipulis, *quia diſcipuli eſſent ſui filii*, quia non veniſſet ad perdendum, ſed ad ſervandum, ſequitur nec à reliquo populo Chriſti in N. T. hæreticos eſſe interficiendos. Huc etiam pertinent & aliæ prohibitiones Chriſti de hæreticis non occidendis, ut 2. *Cor.10.v.4.8. Tit.3. v.10. & Epiſt.Ioh.2.v.6.* Unde ſic argumentamur: Quos jubemur cavere, vitare, non ſalutare, eos oportet vivere, non enim propriè dixeris, ſed abſurdè, cavere, vitare non ſalutare eum, qui in vivis non eſt

&

[illegible] oppoſitione ſublatis. At qui hæreticos jubemur [illegible] [illegible]. 4. Quia hæc ſanguiſugarum doctrina pugnat [illegible] Apoſtolica & veteris Eccleſiæ. De praxi Apoſtolica [illegible] dictis: De praxi Eccleſiæ, extant exempl. [illegible] damnati; Item Novatianorum, Valentinianorum, Marcionitarum, Paulianorum, quos Imp. Conſtant. Magnus [illegible] *[illegible] de vit. Conſt.* Item eſt exemplum Apollinaris & & Neſtorii, quos Imp. in exilium pepulit, ut eſt apud *Niceph. l. 8. hiſt. [illegible]* De Theodoſio Imp. hoc eſt, notatu dignum, quod neminem [illegible] religionem perſecutus ſit, niſi unum Eunomium. Pertinent [illegible] de hæreticis non occidendis ſtatuta Conſtantini Magni, [illegible] *[illegible] Conſt. [illegible] c. 5.* Item teſtantur D. Patres, utpote *[illegible] Cyprian. l. 1. Epiſt. 3. ad Max. Chryſoſt. homil. 47. [illegible] Hieron. in [illegible] Oſee. Hilar. ad Cõſtant. Imp. Ambroſ. in 2. Cor. 1. [illegible] [illegible] 6.* Quin imo id ipſum teſtantur acta Conciliorum. Nam nullum legitur ſynodale decretum, hæreticum ſynodo convictum & & damnatum tradidiſſe Magiſtratui ad occidendum. Primum hoc attentavit Synodus Conſtantienſis *An. 1415.* [illegible] tunc temporis Papini egerint, toti mundo notiſſimum eſt. 5. Propter expreſſos text. juris Can. *[illegible] 23. q. 4. & c. 23. [illegible]* 6. Quia jure civili, ſumma hæreticorum pœna eſt exilium ſeu deportatio cum publicat. bon. *l. 4. & 8. C. de hæret. [illegible] Manich. [illegible] 2 C. de ſumma Trinit. [illegible] 1 [illegible] [illegible] de hæretic.*

Contraria igitur argumenta quod attinet, ad 1. Legem illam Veteris T. de Pſeudoprophetis ſine miſericordia occidendis non fuiſſe ἠτικὴν ſed πολιτικὴν, non moralem ſed forenſem, quæ cum cæteris forenſibus & tota Politia Moſaica hodie ceſſant, uti præcedenti diſp. pluribus eſt demonſtratum. Sed regerunt, nullam rationem adferri poſſe, cur Dei majeſtas & Eccleſiæ auctoritas minoris apud nos ponderis eſſe debeat, quam olim apud Judæos fuerit; imò multò magis ad eam ſtrictè defendendam tenebimur. Verum quod in V. T. licitum fuerit occidere hæreticos, ratio triplex dari poteſt. 1. deſumitur à tempore, quia nuper admodum hunc populum ſibi in peculium elegerat Dominus, & variis, imò immenſis & plane miraculoſis & extraordinariis beneficiis affecerat. 2. à loco, quia

 fuit

fuit exiguo ſpatio, intra unius populi terminum circumſcriptus & ſic facilius executio locum habere potuit, quamvis nec inter illos ſemper executionem obtinuiſſe ſciamus. Cum n. tribus tota ſæpè defeciſſet, nunquam legimus ſanguinem religionis cauſa profuſum fuiſſe. 3. Perſonæ, ipſius Meſſiæ ſcilicet, ne populo in factiones diſtracto & gentilibus mixto, dubia redderetur Meſſiæ præſentia, quem ex illo populo & ex illa regione juxta promiſſionem Dei expectabant. In N. T. ſecus eſſe dicimus, quia nullum mandatum exſtat, quin imò uti dictum, prohibitiones de non tollendis hæreticis in N.T. extant plurimæ. Ad argumentum ſecundo loco adductum ex vulgari Regula: ℞. Qualis enim eſt Regula, talia quoq; exempla ad regulam illam congruentia. Atqui regula, ad cujus præſcriptum hæc à piis Regibus V. T. geſta ſunt, erat Moſaica & temporaria. E. & talia ſunt exempla. Et per conſeq. ad imitationem trahi nõ debent, ſequeretur enim non tantùm ipſos hæreſiarchas, verùm etiam omnes ſeductos exſcindendos eſſe, quin imò nõ tantũ illis, qui Magiſtratu, verùm etiam, qui miniſterio Eccleſiaſtico funguntur, jus & poteſtas gladii erit in hæreticos, & quæ ſunt alia abſurda plurima. Ad 3. ℞. Committi in eo fallaciam plurium quæſtionum; agitur enim in *d. c.* 18. *v.* 17. apud Matth. nõ de hęret. ſed de fratre in te peccante. Et proinde publicanos, Chriſtus & Johannes non tradiderunt carnifici, ſed eos recipiebant, *Luc.* 13. *v.* 12. Ad 4. ℞. Quod hæretici non ideo cõparentur Lupis, quod debeant ſimiliter tractari & occidi, ſed quia habeant ſimilem indolem. Eſt ergò maxima diſparitas in ſupra dictis ſimilitudinibus. Ad 5. ℞. Quod exempla illa tàm ratione perſonarum & factorum, quàm inſtrumentorũ & cauſarum ſint diverſa. Perſonis differunt. Nã adverſarii, hic de Magiſtratu quęrunt, exempla verò allata loquuntur de Chriſto & Apoſt. factis differunt: aliud enim eſt occiſio & aliud eiectio & facta illa partim erant extraordinaria, partim miraculoſa. *Inſtrumentis*: Apoſtoli enim verbis egerunt contra Ananiam & Elymam: Sic Chriſtus flagello & verbo ſimul contra nummularios egit; Adverſarii verò igne & ferro. *Cauſis*: Non enim propter hæreſin hæc contigerunt; ſed ob Ananiæ fraudẽ & hypocriſin. Elymas verò erat magus; & Numularii exercebant in templo mercimonia; flagellati ergò ſunt, ut reſipiſcerent, non verò ut morte interirent. Ad 6. ℞. Negando. Neq; ſunt pœnæ ſpirituales

[illegible] *L. 7.* 8. Quod pœna mortis non ad [illegible] ad Manichæos [illegible] [illegible] [illegible], sic extensa, *l. 11. C. de hæret. & Manich.*

QUÆSTIO III.

[illegible] ad Magistratum Politicum pertineat inspectio Ecclesiæ & [illegible] Concilia convocandi & illis præsidendi?

[illegible] Laicis Principibus omnem potestatem legis Ec[illegible] condendæ, etiam in commodum cedentis ademerunt, [illegible] *quis principum, 15. q. 7.* [illegible] *de constit. c. sacrosanct. 51. c. massana, 37.* [illegible]. Hinc Pontifex Romanus, Episcopatum universalem [illegible] super omnes totius mundi [illegible] Ecclesias [illegible] arrogantem sibi attribuit *c. unam sanctam, Extrav.* [illegible] & super hoc falſo fundamento, ſe caput Eccleſiæ, & ſupra [illegible], imò ſcripturæ auctoritatem à ſe ipſo dependere. [illegible]

Verùm, quam falſum, impium & blaſphemum hoc ſit inde [illegible] quod principes Laici ſint utriuſq; tabulæ cuſtodes & præ[illegible] *Deut. 17.* [illegible] Sic Moyſes omnem ſacrorum rationem à Deo acceptam populo tradidit, *Exod. 27.* Aaronem ſevere [illegible] vit ob vitulum aureum, Sic David cultum Dei reſtituit, [illegible] Ezechias æneum ſerpentem perfregit. 2 *Reg.* 18. 4. Neq; hoc immu[illegible]tatum Chriſti adventu, uti patet, *ex l. 3. C. de Trinit. & Nov.* [illegible] ubi Imp. inquit: ſe non minorem Eccleſiæ curam habere, quam propriæ vitæ. Conſt. n. Impp. Concilia Oecumenica coegiſſe & nō tantum Romanũ Epiſcopũ, ſed plures patres Conciliis præfeciſſe, qui non ſuo ſed Imperatoris nomine omnia ſtatuerunt & decreverunt. Quam poteſtatem Impp. Rom. poſtmodum etiam retinuerunt & ll. tulerunt Eccleſiæ. *Novel.* 7. 46. 53. 67. 120. utpote de locis ſacris & eorũ privilegiis, *t. t. C. de SS. Eccleſ. & t. t. C. de his, qui ad Eccleſ. confug. Nov. 9.* item de perſonis Eccleſiaſticis earumq; creatione, numero, officio, immunitate, [illegible] *de Epiſ. & Cleric. & t. ſeqq. Nov.* [illegible] Ceremoniis *t. t. C.* [illegible] *Nov.* 58. 59. 131. *c.* 8. & 137. *c.* 6. item de diebus feſtis [illegible] de doctrina ipſa, tam fidei *t. t. C. de ſum. Trinit. & t. C. de hæret. & Manich.* [illegible] *de Apoſt. & t. C. de judæis, & t. C. de pag. Nov.* 146. *c.* 2. quam morum, [illegible] [illegible] 6. & 110, Eſt enim religio in Repub. Chriſtiana commu-

nis cauſa, cujus præcipua cura ad Impp. & reliquos principes Chriſtianos pertinet. Neq; hoc in caſu Papa poteſt eſſe judex, ſi maximè juriſdictionem haberet, cum ſit pars altera litigantium, *arg. l. qui juriſdictioni, de juriſd.* Nec par in parem habet imperium, *l. eſt receptum. eodem tit. & l. 4. de recept. arbitr.* Sic Conſtantinus nō tantùm coëgit Concilium, verùm etiam eidem præfuit, *c. ad fidē, diſt. 96. c. Adrian. 63. c. futurum, v. idem verò, 12. q. 1.* Sic Theodoſius, Arcadius, Martianus, Carolus & Otto Magni, Henricus 3. & plurimi alii, *de quibus vide Euſeb, de vita conſt. lib. 3. c. 6. Niceph. lib. 8. c. 4.*

QUÆSTIO IV.

Annon aliquando in Repub. plures unâ verâ religione, tolerandæ?

Talis eſt quæſtio, pro cujus Negativa, non tàm ex Logicorum regulis, quàm ex carnificum officina argumentis petitis proximè præcedentis ſeculi decurſu pugnatum eſt. Talis eſt, inquam, quæſtio, quæ florentiſſimam Galliam, fertiliſſimam Angliam; bellicoſam Hiſpaniam, & cultiſſimam Belgii provinciam acriter hactenus concuſſit, abſumpſit n. hæc quæſtio in Gallia intra duorum & viginti annorum ſpatium, initio ſc. ſumpto, ab *An.* 1562. uſq; ad *Ann.* 84. quadraginta centum millia, variis pœnis & bellorum turbinibus, atq; adeò hujus quæſtionis deciſio in ſanguine hominum quæſita, ut pulchra illa roſa Franciæ tunc temporis in ſanguinem verſa videbatur. Abſumpſit innumeram hominum multitudinem in Hiſpania, in Belgio, in Anglia. Et quamvis Germania noſtra pacatior eſt viſa, non tamen defuit quibuſdam turbatoribus voluntas, licet huc uſq; Dei beneficio defuerit facultas. *Sleid. lib. 3. & 17.* Nec deſunt hoc noſtro tempore, qui diverſæ religionis hominib. optant unam cervicem. *Coſter. in præfat. Enchirid. controv. de moribus hæret. fol.* 17. Diverſas igitur religiones in una eademq; Repub. tolerandas non eſſe, ſic probant 1. Quia munus Politici primarium eſt omnes diſtractionum ac diſcordiarum civilium vias præcludere & omnem anſam præcidere. Atqui nihil magis ſubditorū mentes diſtrahit, & diſcordias introducit, ac facit religionū diverſitas. Nā experientia teſtatur, quod ibi ſint perpetuæ rixæ & contentiones aſſiduæ, ſeditionesq; creberrimæ. Notiora hæc ſunt, quàm ut documentis ex Hiſtoricis comprobare neceſſe habeamus. Nota enim ſunt exempla Pſeudoprophetæ Ægyptii, *de quo Act. 12. Ioſeph. l. 2 bell. Iud. c. 12.* Moſes Cretenſis, *de quo Strabo & alii,* Johannis Leidenſis

[illegible] Deos novos, neq; alienos ſive advenas. 2. Quod unus [illegible] Deus, ac una formula rectè colendi Deum, quam Deus nobis propoſuit, & extra quam impoſſibile eſt Deo placere. Proſtitutores enim unius & certæ religionis Deus atrociter puniri voluit, *Deut.* 13. 12. & *ſeqq.* ejuſq; rei cauſa vindicem Magiſtratum conſtituit & protectorem ac defenſorem. *Vide Franciſcum Burghard. de autonomia*, in qua expellẽdos arbitratur eos, qui diverſæ ſunt religionis, idq; ex locis ſcripturæ, *Deut.* 17. 18. & 10. & 11. *Ephe.* 4. [illegible] 6. [illegible] 4. & [illegible] [illegible] 38. & [illegible] 118. & 68. 1 *Reg.* c. 12. & 14. & 18. 2 *Chron.* c. 19. & [illegible] [illegible] 1. *Cor.* 12. Pugnat enim hæc religionis libertas cum vera & unica fide, quam dubiam ac incertam reddit, & ſic [illegible] introducit ſoles & conſeq. plures ac diverſas Eccleſias. 3. Quia hac libertate religionis ad extremum Numinis contemptum, blaſphemias, &c. feneſtra aperitur. 4. Quod pari paſſu ambulent, omnis religio & nulla religio: rudis enim plebecula, acres illas de ſummis religionis capitibus contentiones & diverſum ſacrorum cultum animadvertens, ſola hominum opinione [illegible] conſtare cenſet, ac proinde ad Epicuri caſtra pleno contendit curſu. 5. Quod fieri non poſſit, ut quis Deum tota anima & toto corde diligat, qui diverſas religiones ſimul patitur ac fovet: quod certiſſimum ſit, in neutram credere, qui diverſas leges admittit. *Tholoſ. lib.* [illegible] *de Repub. cap* 2. [illegible] 15. Ut igitur religionum diverſitas tollatur, [illegible] & Africæ populi, ut & ipſi Hiſpaniarum Reges, de religionibus [illegible] rere ſtricte prohibuerunt. *Bodin. lib.* 4. *de Repub. c.* 7. 6. Quia tranſgreſſores humanarum legum puniuntur. Ergò multò magis violatores divinarum ll. Quantum enim religio, quæ ex ipſo Cælo devenit præſtat promulgatis humanis placitis, tantùm quoq; illarum tranſgreſſores puniendi atrociùs, nihil enim in humanis rebus religione eſt præſtantius: eam igitur ſumma vi defendi oportet. Et [illegible] læſæ Majeſtatis humanæ gladio punitur; Cur non & [illegible] læſæ Majeſtatis divinæ? Et cum Magiſtratus tollat, qui furtis & [illegible] Rempub. commaculant; cur non & illos, qui novis dogmatibus Rempub. admodum nocent. Utrinſque enim tabulæ cuſtos eſt [illegible] Coſterus in Enchirid. *controv. c.* 2. *f.* 101 Hinc ſtatutum, [illegible]

 cum

cum à quo libet etiam privato impunè occidi poſſe. W*ilhelm.Roſſ. de vind. Reipub. Chriſt. adverſus Reges Imp. & hæret.p.156.Gregor. de Valent. t.3. diſp.5.q 8.p.3.Iacob Gretſer.in apol. pro Ign. Loiol. c.6 .Bellar. de ſummi Pontif.lib. 5.c.7.*Item in crimine hæreſeos accuſatorem numero teſtium aſſcribi,*c.in omni, extr. de teſtib.* Item, ut inquiſitores hæreticę pravitatis ex præſumptione etiam poſſint procedere, & teneantur punire eum, qui ex dictis vel factis convincitur eſſe hæreticus, quamvis revera non ſit,*Vt ex Dominico Bannis profeſſ.Academ Salmanticæ in Hiſpan.in 2.ſecundæ Thom.q.11.art.2.refert Göarius in Anticol.*Hinc viſum eſt Papinis, hęreticis fidem ſalvi conductus nō eſſe ſervandā, quamvis juramento eſſet confirmata. 6. Huc faciunt rationes de hæreticis tollendis, quæſtione ſecunda allatis. 7. aliis quibuſdam ſcripturæ dictis, utpote *ad Tit.3.v.10.* Hæreticum poſt unam &alteram rationē, devita.Item exultationes Dei in gutture ſanctorum & gladii ancipites in manibus eorum,*Pſ.149.verſ.6.*Item, ſi quis in me non manſerit,mittetur foras ſicut palmes & areſcet,& colligent eum,& in ignem mittent.*Ioh.15.*

Verùm,nos cū iſtiuſmodi ſanguiſugis,qui tantùm haſtas viberandas, gladios accuendos,tela intentanda eſſe crepant,facere nō poſſumus, ſed truculentiæ & crudelitatis meritò accuſamus,qui ſtatim ad rotam, ad ignem, gladium, diverſæ religionis homines trahendos opinantur,ex quorum cerebro tyrannica iſta emblemata fluxerunt: Regem hæreticum à quovis privato poſſe impunè occidi: Item hæreticis non eſſe ſervandam fidem: & quæ ſunt alia impia & crudelia dogmata.Quamobrem contrarium ſtatuimus nos & defendemus his fundamentis. 1. Quia religio nō imperari,ſed ſuaderi debet. Nam cū fides ſit in anima, quæ ſpiritus eſt, non tantùm difficile eſt Magiſtratui populum ad fidem cogere, verùm impoſſibile,quia ſola divinitas interiora cordis cognoſcit,ſcrutatur & judicat.Magiſtratus quippe Politicus corporibus,moribus & linguis quidem imperare poteſt; verùm mentium Rex ſolus Deus eſt.Hinc Auguſt.in Joann. liberum quidem eſt credere, imò quoddam divinum in ſpiritu, externa igitur vi nec cogi poteſt nec debet. Unde etiam rectè à Maximil.II.dictum. Nullam eſſe intolerabiliorē tyrannidem,quam conſcientiis velle dominari. Rectiſſimè etiam Stephanus Batori Rex Poloniæ dixit: Tria ſibi reſervaſſe Deum: Ex nihilo aliquid facere: ſcire futura; dominari conſcientiis. Quamobrem non ferro ſed ver-

[illegible] eſt, cujus vires deſcribit Apoſtolus ad [illegible] Vivus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior [illegible] & pertingens uſq; ad diviſionem animæ ac [illegible] arma bujus militiæ minime debent eſſe carnalia, 2. Cor. [illegible] requiruntur, lorica juſtitiæ, ſcutum fidei, ga[illegible] ſalutis, [illegible] ſpiritus. *Paul. ad Eph.* 6. v. 11. 15. 16. 17. Hinc Tertull. [illegible] religionis cogere religionem, quæ ſponte ſuſcipi debet, non vi, [illegible] res neceſſitatis, ſed voluntatis. *Item Ambroſ.* [illegible] *ad Conſtant. Imp.* Unde etiam liberum religionis exercitium [illegible] Conſtans. Imperat. quamvis Arrianus. Theo[illegible] *l.* [illegible] Item Antoninus Aurelius Imp. licet Ethicus, [illegible] Gratian. [illegible] *lib.* 5. c. 4. Hinc etiam Imp. Car. V. [illegible] memoriæ, nunquam ſatis celebrari & laudari poteſt, [illegible] per Regem Ferdinandum fratrem ſuum pragmaticam ſanctionem de pace religionis ſolemni ſtylo & concordi ſtatuum ſuffragio promulgari & [illegible] curavit. Et cum voluntarium populum expetat Deus, *Pſal.* 110. v. 3. experientia teſtatur, coactionem in religionis negotio ſemper male ceſſiſſe; nam cum religio cogi non poſſit, ut antea dictum, nihil aliud faciunt coactores, quàm ut [illegible] faciant hypocritas, ut aliud dicant, & aliud teneant alta mente repoſtum. Id ipſum de Vandalis in Africa, de Gothis in Italia, de Arrianis in Græcia, Mehometanis in Turcia, annales uberrimè teſtantur. 2. Quia ipſe Deus, qui Rex Regum & Dominus Dominantium eſt in ſua Repub. mundana omnibus ſeculis diverſas religiones [illegible] exerceri paſſus eſt, unde Apoſtolus in hæc verba ſcribit [illegible] hæreſes, fortè, ut veritas & falſitas mutua inter ſe collatione [illegible] hominibus innoteſcat. 3. Addimus proinde & hoc, quod nullus ſit populus, qui religionem ſuam non judicet veram, Item, quod cõtroverſia illa, quæ vera & pura religio adhuc indeciſa, & quia ſolius Deus opus eſt, quamdiu hæc mũdi machina durat, indeciſa manebit. 4. Quod diverſæ religiones nõ per ſe afferãt mutationes & [illegible]tiones in Rep. niſi tum, quando Magiſtratus ſuã religionẽ [illegible] cio & diſcrimine rejectis per vim reliquis [illegible] Id quod experientia tota die cõfirmat. Nam quamprimũ liberum religionis exercitium in Gallia permiſſum, nec ulterius propria in viſcera [illegible] ſævire volunt, maxima ex parte pacata & tranquilla fuerunt [illegible]

Quod

Quod ipſum in Germania noſtra ubertimè reperimus. Nam quàm primum Proteſtantes Imperii ſtatus, liberum religionis exercitium obtinuerunt, halcionia ſua obtinuit Germania, quæ ut porrò obtineat, Deum ſupplices rogamus. Hujus enim ſalutaris ſanctionis beneficio videmus, conjuges in religione quidem diſſentire, parentes & liberos diverſa ſacra ſequi, fratres & ſorores in una eademq; domo in plurimis cæleſtis doctrinæ capitibus diſcrepantes fovere ſententias, in Politicis tamen & domeſticis rebus concordes vivere. Latiſſimum eſt & firmiſſimum Turcarum Imperium, quod tamen varias ſectas tolerat! Hieroſolymis enim videre licet, Romanos, Græcos, Armenios, Surianos, Neſtorianos, Jacobitas, Gregorianos, Marconitas, & alios *Camer. part. 1. cap. 58. p. 261.* Sic Judæis Rom. Imp. & Pontifices cœtus ac ſynagogas, quas olim Tiberius, Claudius ac Domitianus vetuerant, habere ad ſuos cultus, permiſerunt. Eſt proinde noſtra ſententia, poſſe Magiſtratum, ſalva conſcientia religionis minus puræ exercitium, tàm publicum, quàm privatum, ſubditis permittere & imitari hac in parte exemplum periti navarchi, qui cum videt ob vim tempeſtatis adverſæ præſentis, ſe curſum directum in mari tenere non poſſe, obliquo & indirecto utitur, vel planè tempeſtati cedit, ne navis in extremum periculum deducatur. Ad contraria ergò argumenta quod attinet hac vice generaliter reſpondemus, quod nullum ſit dubium, quin non ſolùm precibus animorum in Cœleſti doctrina concordia ſit efflagitanda, ſed cuilibet etiam pro officii ratione ſummis viribus eò annitendum, ut una, eaq; vera religio ubiq; locorum & civitatum obtineat dominiũ; felix enim illa civitas dicitur & beata Reſpub. nec ullum unquam firmius ſperandum eſt concordiæ & unitatis vinculum; verùm cum iſtud quidem ſperare fortaſſis vix ac ne vix quidem liceat, melius eſt & ſalutarius, ſi diverſitas illa tolli nequit, niſi graviſſimo & inſanabili Reipub. vulnere, ut Magiſtratus diverſitatem religionis, tanquam medium ſervandi totum, toleret. Proinde non approbamus varias religiones, corruptelas vel ſectas, tantum enim abeſt, ut in pacatam Rempub. eaſdem recipiendas eſſe, ſtatuamus, niſi civitas ita perturbata, ut ſine totali internecione, aut ſine ſanguinis effuſione res componi nequeat, tunc enim quieſcendum dicimus & tempori aliquid condonandum, ferendam igitur illam religionem eſſe dicimus,

dicimus, quam ſine Reipub. interitu auferre non poſſis. *Bod. l. 6. de Repub. c. 7.*

QUÆSTIO V.

Vtrum Pacificationis religioſæ articuli Imperatori à Proteſtantibus vi extorti?

Quanta ſuperiori ſeculo, inter eos, qui Romani Pontificis caſtra ſequuntur, & inter eos, qui Auguſtanæ Confeſſioni addicti ſunt, in graviſſimis fidei articulis, exorta ſit diſſenſio, toti mundo eſt notiſſimum, adeò, ut conjunctiſſimum mutuæ caritatis & benevolentiæ in Imperio Rom. vinculum non ſolùm diſtraxerit, funeſtiſſimasq; belli & turbarum faces, teſte *Sleid. de ſtat. religion.* accenderit, verùm etiam longè miſerabiliorem invectura fuiſſet calamitatem, ſi maturo & ſapienti cõſilio huic malo per religionis Palladiũ obviam nõ fuiſſet itum. Miſerabatur enim Deus Ter Opt. Max. ſuorum fidelium, idcircò ſacratiſſimæ memoriæ Carolum V. commovit, ut ſingulari & paterna affectione erga communem patriam juſtis ordinum precibus, ad ſe delatis, religionis pacem, in qua Germaniæ ſalutem conſiſtere optimè animadvertit, conſtituerit, ſanxerit, decreverit. Cum v. à quibuſdam hoc Imperatoris decretum & factũ calumnioſè ſatis in dubium vocetur, utrum legitimè factum nec ne? paucis hic de ipſo decreto agemus. *Franciſ. Burckhard. in ſua autonomia* von der Freyſtellung mehrerley Religion vnnd glauben / *&c. 13. p. 3. & cum illo Windeccus in deliberat. de hæret. extirp. ad 4. object.* hanc conſtitutionem, vi ferroq; Cæſari extortam eſſe dicunt, Tarquinii illud ad Lucretiam *apud Livium lib. 1. dec. 1.* falſiſſimè accommodantes immanè dicterium: ferrũ in manu eſt. Inde ſic argumentantur: Juris explorati eſt, quod ſine cõſenſu, eoq; libero nullus contractus iniri poſſit, *l. 1. §. pen. de pactis.* Unde *Arſtotel. in Rethor. ad Alexand. libr. 1.* quibus neceſſitas adhibetur, ii non minus falſa, quàm vera dicere ſolent, nam vel dolorem tolerantes verum occultant, vel facilè mentiuntur, ut citius à cruciatu liberentur. Neq; ſufficit, ut conſenſus ex voluntario quopiam actu deſcendens accedat; ſed talis debet eſſe, qui ab omni coactione doli & metus (nam & qui dolo agit vim vel metum infert, *l. item ſi, §. pen. Quod metus cauſ.*) ſit liberrimus, propterea, quod conſenſui nihil tam contrarium, quàm vis ac metus, *l. nihil de R. I.* Atqui Imperatoris decretum, non ex voluntario & liberrimo conſenſu, ſed ex coacta

voluntate eſt ortum. Ergò: Cum Prætor tanquam æquitatis cuſtos *l. quod ſi Epheſi, 4. ff. de eo; quod certo loco*, ſequitur, hoc decretum non eſſe ratum habendum, ſed reſcindendum, *l. 1. 2. de reſtit. in integr.*

Contra, quod decretũ illud, ſuper pace religioſa, ex paterno & ſingulari affectu erga communẽ Patriam, ſit ſancitum & promulgatum, probamus ex ipſa conſtitutione pacis religioſæ ſub *Anno* 1532. §. haben wir als Römiſcher Chriſtlicher Käyſer / von ſonderlicher lieb vnd begierd wegen / ſo wir zu Teutſcher Nation / vnd derſelben Stand / friedt vnnd gute Einigkeit tragen / vns mit denſelben vnnd ſie hinwieder mit vns verglichen. *Item ſub Ann.* 1541. §. vnnd dieweil. *ib.* vnnd demnach dann vnſer begierde / ꝛc. *cum ſeq. Et Ann.* 15.44. §. als wir aber in der Handlung / ꝛc. *Et Ann.* 1548. *in declarat. interim. in pr. Et Ann* 1555. § in ſolcher vorgezogner. §. ſetzen demnach / vnd damit ſolcher friede / *ib.* vnnd ſoll ſolche ſtreitige Religion nicht anders / ꝛc. *Item* §. damit / *ib.* Sondern derſelben / *Et* §. vnd dem nach / *ib.* So haben wir dieſen Friedenſtand von geliebtes friedens wegen / das hochſchedliche Mißtrauwen im Reich auffzuheben / ꝛc. *Item* § Solches wollen wir bey vnſern Käyſerlichen vnd Königlichen Würden / ꝛc. Idem probatur ex aliis confirmationibus *Anno* 1557. 1559. *&* 1566. Et in omnibus ferè comitiis. Prætera idipſum ex definitione pacis religionis pateſcit. Definitur enim pax religioſa, quod ſit edictum, de certæ religionis in Romano Imperio liberè colendæ facultate, concordi ſtatuum ſuffragio, ſub graviſſima pœna promulgatum. Eſt ergò pax religioſa edictum, ſive conſtiutio principis; qua princeps motu animi libero, citra perſonæ privatæ vel ſpecialis cauſæ determinationem publicè quid edicit, *ſecundum Theoph. in §. ſed & quod, Inſt. de I. N. G. & C. juncto §. ex conſtit. pacis.* ſetzen demnach / ordnen wöllen vnd gebieten / *&* §. *ſeq.* ſo wollen die Käyſerliche Mayeſtat / ꝛc. quæ verba legis & Llatoris ſunt gemina, *l. 7. d. ll.*

Argumentum proinde in contrarium quod attinet, limitamus primò majorem propoſit. Prætor enim hic non intelligit quam libet vim teſte *Vlpian. l. 3. Quod metus cauſa.* Sed majoris rei impetum, qui omninò repelli non poſſit, *l. 2. 3. d. t.* & metum non vani hominis, ſed qui in hominẽ conſtantiſſimum cadere poſſit, *l. metũ, 6.* Unde in Minore propoſ. demiror Burkhardum, quod, iſtiuſmodi metum in invictiſſimũ Carol. V. cadere, auſus fuerit affirmare, qui ſanè rerum à Carol. V. geſtarum non fuit inſcius, ſed optimè inſuper ſcivit, Ele-

ctorum

Digitized by Google

ctorem Saxoniæ tunc temporis detineri captivum, & Magnanimũ illum heroem, Philippum Haſſiæ Landgravium cuſtodiæ mancipatum & præter Bremenſes & Magdeburgenſes potentiſſimas Imperii civitates ad unũ omnes defeciſſe. Hi ergò erunt, qui vi ferroq; extorſerunt religionis libertatem? Præterea toti mundò notum eſt, Carolum V. ſacratiſſimæ memoriæ non ſolùm ſuis incolis, ſed etiam exteris Regibus & Principibus potentiſſimis, immò ipſi Solimanno maximum terrorem incutiiſſe & tamen, qui infinitas & incredibiles confecerat expeditiones, novem in Germaniam, ſex in Hiſpaniam, ſeptem in Italiam, decem in Belgium, quatuor pace & bello in Galliam, bina in Africam itinera peregerat, contra propriam conſcientiam, à tam exigua hominum copia, omni ſubſidii ſpe prorſus orbata, coactum fuiſſe Imp. affirmare non erubeſcis? At ſi daremus Burkhardo, Carolum V. atroci vi compulſum fuiſſe, ut principibus Imp. morem gereret, quod tamen citra veritatis præjudicium non concedemus. Ecquid reportaret? Si enim vim indiſtinctè ad obligationem enervandam efficacem eſſe arbitratur, valdè errat. Nam Ulpian. *in l.3.ff. Quod metus cauſa*, hoc modo reſpondet: Vim accipimus eam, quæ contra bonos mores fit, non eam, quam Magiſtratus rectè intulit ſc. jure licito. Quæ Ulpiani reſponſio ex eo dependet principio, quod in omni facinore ſpectanda ſit delinquentis voluntas, *l.1.verſ. fraus.C.ad L.Corn.de Sicar.l.1.§.3.& l.14.ff.eodem*, *Weſemb.conſ.19.nu.* 2. Cujuſmodi ſunt exempla, *l.4. C. ad L. Iul. adult. l.38.§.8.ff. eodem & l.5.C. de injur.* Cum ergò in principibus Romani Imp. defecerit voluntas delinquendi, ex eo quod qui ſuo jure agit, nemini injuriã faciat. E. etiam iſtiuſmodi metum contra bonos mores Imp. non intulerunt. Aſſumptum inde probatur: Quod lex divina præceperit unicuiq; ſcrutari ſcripturas ad reddendam ſuæ villicationis rationem: Atqui principes ductu S.S. ſcripturam ſcrutati ſunt, ideoq; liberũ religionis exercitium, toties iteratis ſuis proteſtationibus & ſupplicibus libellis repetiverunt Ergò id tantummodo fecerunt, quod lex divina, eos facere juſſit. Cum ergò obſervantia divini cultus major eſſe debeat, quàm humanæ Majeſtatis auctoritas, non iniquè fecerunt, quod liberum religionis exercitium vi ac ferro urſerint.

Quæstio VI.

Vtrum ea obligatio, quæ ex edicto pacis religioſæ oritur, ipſum Imp. ſtringat.

Non deſunt qui hoc negant, & ulterius moventur hâc præſertim ratione. Quod hic contractus ab ipſo Imperatore non ſit celebratus, ſed à Rege Ferdinando: & regula juris ſit, quod alterius conventio alteri non proſit, adeò ut ne Procurator quidem actionem poſſit acquirere Domino, *l.1.C.per quas perſon.& l.7.C.ſi quis, al. vel ſibi*, multò minus alium obligare, *l.ſtipulatio, 38.de V.O.* Contra quod hoc edictum non tantùm omnes Imperii ordines, verùm ipſum etiam Imp. ſtringat, pluribus probatur ex ipſa ordinatione & confirm. pacis publicæ, utpote *d.* §. vnnd damit ſolcher friede/*ib.* So ſollen die Käyſerliche Mayeſtat/ wir auch Churfürſten vnnd Stände/ rc. Et quia conventione, quis legem ſibi præſcribere poteſt, à quâ poſtmodum recedere non licet, cum æquitati nihil magis conſentaneum, quam fidem datam ſervare, *l.1.de pact.& l.1.de conſt.pac.& l.1.§.4. de poſ.* Et vox principis inſtar oraculi eſſe debeat, unum habens calamum & unam linguam & immobilis eſſe, ſicut lapis angularis & polus in cœlo, præſertim cum nihil ſit, quod clariori lumine in principe præfulgeat, quàm recta fides, *l.inter claras, C.de ſumm. Trinit.* Et quia id gentium moribus introductum, ut Reges & principes cum ſuis ſubditis pacta ultrò citroq; faciant. Sic Rex Hiſpaniarum ſuis Hiſpanis juramento ſeſe obſtringit: Sic Rex Galliarum præſtito juramento inauguratur. *Bod. lib.1. de Repub. c.8.p.88.* Sic Rex Hungariæ, Angliæ, Daniæ, Poloniæ, &c. ſubditis ſuis ſe devinciunt: præterea id jure divino approbatum, utpote quia Deus ipſe iſthoc jure egit. *Gen.15.v.18. Heb.8.v.8.* Sic habemus exemplũ Davidis cũ ſuis ſubditis, *2.Sam.2.v.21. & c.5.v.3.* Item inter Regem Joas & ſubditos, *2.Reg.11.v.4. Paral.23.v.3. 1.Sam.11.v.1.* Nullum poteſt eſſe dubium, quin principes ex tali conventione cum ſubditis factâ efficaciſſimè teneantur. Et quod attinet noſtram quæſtionẽ, de ea minus dubitari poterat, cum Conſtitutio illa, bey Käyſer vnnd Königlichen Ehren vnnd Würden/ nec non graviſſima pœna ſit confirmata & circumvallata. R. A. zu Augſpurg *de Ann.1555.* §. Solches wöllen wir bey vnſern Käyſerlichen vnnd Königlichen Würden/ für vns vnd vnſere nachkommen/ſtät/vnverbrüchlich vnnd auffrichtig halten vnd volziehen/vnd darüber jetzt oder künf-

Digitized by Google

tiglich / wider auß volkommenheit / oder vnder einigen andern ſchein nichts vornehmen / oder handeln laſſen/noch jemand anders von jhrer Liebde vnd Käyſerlichen Mayeſt. vnnd vnſerend wegen zu thun geſtatten.

Quod verò argumentum in contrarium objectum attinet, nullius eſt ponderis, nam quamvis ab ipſo Imperatore hic contractus non ſit celebratus, interim tamen per fratrem ſuum Ferdinandum Regem Romani Imp. hanc pacem fieri curavit, quam poſtmodum ipſe ratificavit & multoties confirmavit. Neq; eſt, quod quis putet, illam regulam, quâ dicitur quod alterius conventio alteri non proſit: aliquid ponderis ad hunc caſum afferre. Non enim ſimpliciter & indeterminatè eſt intelligenda: fallit proinde, ſi ſtipulatio & promiſſio ſub pœna fuerit facta, vel ſi ſtipulantis ſimul interſit, §. 18. *Inſt. de inutilib ſtip.* Atqui hic contractus non tantum ſub miſſione pœnæ fuit initus, §. damit ſolcher friede/ *in fin.* vnnd Pön des Landfriedens/ *cum §. ſeq. in fin.* Verùm etiam Regis Ferdinandi non minus interfuit, quàm ipſius Carol. V. cùm regiæ majeſtatis, tùm Archiducatus Auſtriaci reſpectu. §. Solches alles/ *ib.* So ſollen vnnd wollen jhr Liebde vnnd Käyſerliche Mayeſt. Ergò meritò Imp. per fratrem quæſita eſt obligatio.

Quæstio VII.

Vtrum conſtitutio de pace religioſa per Concilium Tridentinum ſublata?

Conſtitutionem de pace religioſa ſit, uſq; ad placidam reconciliationem in Oecumenico Concilio, decretam eſſe, & ea reconciliatione non ſubſecuta; ſemper in vigore ſuo firmiter conſtitutionem remanere evidentiſſimè, conſtat ex §. vnnd nach dem eine vergleichung/ *ib.* ſolchen frieden in allen obgeſchriebenẽ Articuln biß zur Chriſtlicher/ freundlicher vnnd endlicher vergleichung / *& ib.* Wo dann ſolche vergleichung/ durch die wege deß generalis Concilii, National verſamlung / Colloquien oder Reichshandlungen nicht erfolgen würde / ſoll als dann nichts deſto weniger dieſer Friedenſtand / ꝛc. beſtehen bleiben. Et quamvis huic Conciliationi ab *Ann.* 1555. deſtinata eſſent Comitia. § So haben ſich der Churf. Räthe/ꝛc. *&* § *ſeq.* vñ wiewol etliche vnſer/ꝛc. ob graviſſimam tamen negotiorum molem ejus tractatio non eſt ſubſecuta, ſed in colloquiũ Wormatienſe prorogata, Reich. Ab. zu

Wormbs *de Ann.* 1557. §. vnd Churf. verornte Räthe / qui quidem labor ibidem cæptus ſed abſq; ullo effectu. Quæ igitur cauſa fuit, cur pax religionis denuo ſolemniter confirmaretur. R. A. zu Augſpurg *de An.* 1559. §. dieweil aber daſſelbige : *ib.* vnnd das nichts deſto weniger der Paſſawiſche vertrag/ꝛc. für vnnd für kräfftig vnnd beſtändig bleiben/ꝛc.

Verùm cum Pontificii nobis objiciant Concilium Tridentinum breviter demonſtrabimus, pacificationem religionis per illud minimè ſublatum. Et quidem 1. Conſtat ex ipſa conſtitutione pacis religioſæ, ad Pontificē minimè pertinere, ut ipſe de conſtituta imperii pace judicaret, vel etiam tolleret, ſed ad Cæſarem & ordines Imperii iſtiuſmodi auctoritatem pertinere, quamobrem formula pacis religioſæ à Cæſare duntaxat, & ordinibus Imperii conſtituta & confirmata. 2. Quod Papa, cum reus ſit factus idololatriæ & tyrannidis adverſus Eccleſiam Chriſti, nihilominus in propria cauſa ſe judicem fecerit minimè competentem. 3. Quod contra omne fas & æquum ſupra Concilium eſſe voluerit, neq; Concilii cenſuræ ſeſe ſubjicere. Id quod contra conſuetudinem & morem ſuperiorum temporum. Siſtebantur enim & ſubjiciebantur Concilio, & itidem damnati ſunt in Conciliis non minus ſummi Pontifices, quàm & alii Epiſcopi, utpote Conſtantinopolitani, Neſtorius & Sergius, quorum ille vivus in Concilio Niceno, hic poſt mortem ſuam in Conſtantinopolitano univerſali ſexto convictus & condemnatus hæreſeos. Et de Romanis Pontificibus ſimiliter idipſum conſtat. Nam Honorius Papa eſt damnatus hæreſeos Eutychianæ. Sic in Concilio Conſtantienſi damnatus eſt hæreſeos & ſummæ impietatis, Joh. 23. In Concilio Baſilienſi, damnatus eſt hæreſeos Eugenius. Juſtus Spring. *d. tract. p.* 132. 4. Quod nullum legitimum in eo adminiſtraverint proceſſum. Erat enim decretum, ut Concilium in Germania celebraretur. Itē ut quilibet tuto eidem intereſſe poſſet. Et quamvis Theologi Würtenbergici, inter quos etiam Brentius fuit, ſe ſtiterint, nunquam tamen, ut audiri potuiſſent, admiſſi ſunt. Ex quibus omnibus evidentiſſimè patet, Concilium Tridentinum minimè legitimum fuiſſe & idcircò pacificationem religionis ſartam tectamq; ſemper habendam.

QUÆ-

QUÆSTIO VIII.

Vtrum illi reformatæ religionis adſertores, quos vulgò Calviniſtas appellamus in publica religionis pace ſint comprehenſi?

Quæſt. hujus negativam defendimus his fundamentis. 1. Toti mundo notum eſt, quod contemplatione duarum illarum religionum, utpote Auguſtanæ & Pontificiæ, religionis pacificatio ſit decreta conſtituta & confirmata. Atqui Calviniſtæ, (Mentzerus in defenſione Collat. Auguſt. Confeſſ.) omnes articulos Auguſtanæ Cõfeſſionis oppugnant, uti ipſum etiã teſtatur Proteſtantium reſponſum in Comitiis Auguſtanis, *An.* 1566. Cæſareæ Majeſtati oblatum, cujus verba vide apud Juſtum Springerum JC. Sax. *in tr. de pac. relig. c. 6. ib.* habe man jhr M. begehren dahin verſtanden / daß ſich der Augſpurgiſchen Confeſſion verwandte Stände erklären ſollen / ob ſie den Churf. Pfaltzgraffen / für einen Stand der Augſpurgiſchen Confeſſion verwandt hielten vnd erkenneten: als thun ſich obgemelte Stände lauter vnd außdrucklich erklären / daß in dem Artickul des H. Nachtmals ſie nicht erkeñen können / daß es jhr Churf. G. mit der Augſpurgiſchen Confeſſion hielten / ꝛc. 2. Quod in illa ipſa conſtitutione, aliæ religiones extra illas duas, expreſsè reprobentur & rejiciantur, uti patet ex §§. doch ſollen alle andere / ſo obgemelten beyden Religionen / ꝛc. item in §. *præcedent.* 3. Quod tempore conſtitutionis religionis latæ, nulli Calviniſtæ in Repub. Rom. fuerint. 4. In confeſſo etiam eſt, quod cõtra Calvinianam reformationem, mandata inhibitoria ſint decreta à D. Max. II. & Rudolph. II. in cauſa der Stände einer Ehrſamen Landtſchafft der P. A. contra principem tutorio nomine conventum. Interim tamen concedimus, quod ex ſingulari & paterna affectione erga communem patriam & ſtatus Imperii, à Cæſarea Majeſtate tolerentur, & quod à ſtatibus Auguſtanæ Confeſſionis, non quod Auguſtanam Confeſſionem confiteantur, confirment aut approbent; verùm ut ſocios pacis Politicæ recipiantur, ut nolint illos propter religionem in aliquod periculum induci, quemadmodum idipſum ex ſupra allegato Proteſtantium reſponſo pateſcit. *ib.* vnnd wie wol die Stände der Augſpurgiſchen Confeſſion verwandt / ſich gewiſſens vnd gehorſams halber / auch der Warheit zum beyſtand / gegen der K. M. dermaſſen erkläret / ſo were doch jhr Gemüth / Will / vnnd Mey-

Meynung nit / der Churf. Pfaltzgraffen/oder andere in einige Gefahr/ viel weniger auß dem Religion frieden zuſtellen.

QUÆSTIO IX.

Vtrum tempus quadrimeſtre patronis ad præſentandum datum illis currat ignorantibus à tempore vocationis, an verò à tempore notitiæ?

Habet ab utraq; parte & hæc quæſtio ſuas aſſeclas. Et quòd tempus Patronis currat à tempore vocationis, probat *Diez. de Mena. in ſuis pract. quæſt. lib. 1. q. 3. idq; per c. eam te decet, 22. de jure Patronat. ubi plures etiã Dd. hanc in ſententiam allegat.*

Verùm, contraria ſententia verior eſt, & utriq; juri confirmior. Nam de jure Civili quod attinet, dubium eſt nullum, quin præſcriptio tantùm ob moram & negligentiam, non verò ob ignorantiam currat, *l. ſemper, 15. §. annus junctis, §. §. ſeqq. Quod vi aut clam; & l. 6. in fin. de calum. l. genero, 8. de his, qui not. infam. Schurff. cent. 1. conſ. 61. n. 6.* Quo pertinet vulgata illa regula, quod ignorantia propria regulariter nemini in damno eſſe debeat, *Hypol. in l. qui ignorans, ff. ad L. Corn. de falſis, nu. 9.* Hinc annua præſcriptio in actione injuriarum verbalium, à tempore ſcientiæ currit, *Gail. lib. 2. obſ. 105. nu. 1.* Sic in jure retractus, *Bocer. part. 1. diſp. 22. th. 59.* Sic *in jure Can.* clarum & perſpicuum habemus textum *in c. quia diverſitatem, in fin. ubi gl. & Dd. & c. licet, de ſuppl. neglig. & c. ne pro def. de elect. in Clement.* Nec probanda eſt ignorantia, ſed præſumitur donec probetur ſcientia. *Rol. à Vall. conſ. 68. n. 10. lib. 3. Menoch. conſ. 91. n. 51. lib. 1.*

Quod ergò *c. eam te extr. de jur.* Patronatus attinet, R. id eſſe intelligendum ſecundum declarationem c. diverſitatis. Nam cum in c. *eam te*, nulla fiat mentio ignorantiæ, ſed tantùm de vocatione conceptum, interpretatio ejus deſumenda ex alio, ut expreſsè diſtinguitur.

FINIS DISPUTATIONIS XIII.

Digitized by Google

COLLEGII POLITICI
Disputatio XIV.
De
JURE BELLI.

Reſp. Christophoro Sangero, Viennenſi Auſtriaco.

Προοίμιον.

PRima Magiſtratus gubernatione, nempe togatâ, peracta ſequitur nunc altera; militaris, de qua, cum hac tempeſtate omnes propemodum univerſæ Europæ anguli bellum crepare & minitari videntur, inſtituto noſtro haut alienum duximus, ſi præſentem calamitatem nobis ad animum revocaremus, & breviter quid de jure bellico ſtatuendum, hiſce noſtris exercitationibus Politicis inſereremus, & placidæ veſtræ diſquiſitioni ſubjiceremus. Id dum facimus, nulli unquam vel aliquid præſcribere, vel modum & formam dare, eſt animus.

Thesis I.

BEllum variè deducitur: Quidam exiſtimant *Bellum* nominari à *Belo*, qui gladium ferreum primus inveniſſe dicitur: Quidam bellum dictum volunt per antiphraſin, *quaſi minimè bellum*, quod videlicet bellum nihil aliud, quàm lerna, ſentina vel cumulus omnium malorum: Quidam ex eo appellatum putant, quod *bellum, id eſt, bonum* ſiquidem ad pacem habendam comparatum eſt: Quidam contra, à *bellua* derivant, quod belluarum ſit, ſe mutuo laniatu conficere. Rectius tamen videntur illi facere, qui bellum derivant à græco nomine βέλος, quod telum ſignificat, bellum enim telis geritur. *Bocer. tract. de bell. cap. 3. Conan. lib. 9. Comment. jur. civil. c. 5. n. 1.*

2. Definitur bellum: Contrariorum duorum publicorum exercituum, juſta ac prudenter à Magiſtratu, pacis retinendæ vel conſequendæ cauſa, indicta, contentio. *vide Obrecht. in diſp. de bell. Althuſ. c. 29. Bocer. lib. 1. de jur. bell c. 1. qui aliter definiunt.*

3. Per exercitum hoc loco excludimus duellum. Eſt enim *duellum* pugna duarum partium, citra belli formam dimicantium. Idq; ſi duo tantũ manus conſerant, dicitur in ſpecie *Monomachia, ſeu ſingulare certamen.* Non ergò tantum duellum eſt, ſi duo duntaxat pugnent; verùm etiam ſi plures ſint ab utraq; parte, qui pugnam committunt. *Cagnol. in l. favorabiliores, num. 16. ff. de R. I. Vaſq lib. 1. controv. illuſtr. c. 11. n. 34.* Dictum ergo duellum eſt, non quaſi duorum hominum & ſolius cum ſolo, ſed duarum partium bellum. *Plura vide apud Boc. lib. 11. de duell. cap. 2.*

4. In hoc ergò differunt bellum & duellum, quod bellum ſit pugna duorum publicorum exercituum, juſta de cauſa legitimè indicta: Duellum verò duorum vel plurium tantum hominum etiam privatorum & non legitimè indicta concertatio.

5. Exercitus in jure noſtro infinitum militum numerum complectitur. Idq; non tantum colligitur ex ipſa militis notatione, qua miles dicitur, quaſi milleſimus quiſq;, *l. 1. § ult. ff. de teſt. milit.* verùm etiam id ſatis luculenter apparet, *ex l. 2. § 1. ff. de his qui notant. infam. Vbi ICtus Vlpian: exercitum inquit, non unam cohortem, neq; unam alam dicimus, ſed numeros multos militum. Vbi Dd. & gl. addit: in exercitu eſſe legiones ſex, legionem autem habere ſeptem millia, & centum pedites, & ſeptingentos triginta equites.* Verùm ſi hodiernam conſuetudinem intueamur, non tantam multitudinem ad exercitum conſtituendum requirimus.

6. Porrò publica exercituum contentio bellum ſit oportet: Nam bellum non eſt rixa ſive pugna vel inimicitia hominum privatorum, *Alciat. ad l. 234. de V. S.* utpote nec latronum & piratarum, *l. 118. & l. 24. ff. de captiv. & poſtlim.* uti neq; ſeditio ſive rebellio, quæ eſt ſubditorum in Magiſtratum, belli nomen meretur, vel quæ eſt Magiſtratus in ſubditos propter contemtum juriſdictionis executio, bellum dicitur, *l. qui reſtituere, 68. de R. V. Covar. in c. peccatum, p. 2. relect. § 9. n. 4. & § 1. n. 3. Gail. 2. de P. P. c. 17. n. 29.* Aliud enim eſt civilis diſſenſio: & aliud bellum, *l. ſi quis ingenuum, § ult. de capt. & poſtlim reverſ.* Sic bellum vocari non poteſt, quod ſuperiori ſeculo à Muncero motum, ſed rebellio.

bellio fuit. Hinc ad diſſenſiones civiles compeſcendas utitur Imperator mandatis avocatoriis, quibus qui non paret, in pœnam banni aliasq; juris communis pœnas, ut ſeditioſus declaratur, *Gail. paſſim de P.P. & Sixtin. lib. 2. c. 1. nu.* 21. & ut ſeditioſum deprimat, adhibet Imp. vicinos principes & vicinorum circulorum ſeu provinciarum præſides in auxilium. *Conſtit. Carol. de P.P. tit.* von Mandaten des Cammergerichts wider die Friedbrecher/ *& Ordinat. Cam. p. 2. tit.* 9. § vnnd ob ſich/ rc. *cum § ſeq.*

7. Præterea duo contrarii exercitus bellum conſtituunt. Nā unius partis exercitus bellum non eſt. Eſt quidem militia, ſed non bellum. Utriuſq; igitur hoſtis exercitus, præſertim cum invicem telis confligunt bellum conſtituunt.

8. Cauſæ belli conſiderari poſſunt quatuor: *Efficiens, materia, forma, finis.*

9. *Efficiens* belli cauſa dupliciter conſideratur, ut *Principalis & impulſiva.*

10. *Efficiens belli principalis* eſt regulariter ſummus Magiſtratus, utpote eſt in Imp. noſtro Imperator. Olim quidem ante L. Regiam, Pop. Rom. jus indicendi belli habuit, *l. hoſtes*, 24. *ff. de capt. & poſtlim. revers. & l. hoſtes*, 118. *de V.S.* Sed quia poſtmodum lege Regia Pop. Rom. omne ſuum Imperium & poteſtatem Imperatori conceſſit, §. *ſed & quod principi, Inſt. de I.N.G. & C. & l.* 1. *ff. de conſtit. Princip.* Cœpit jus belli indicendi ſoli Imperatori competere, quod adeò cohærere dicitur Majeſtati, ut nullo modo ab ea divelli queat, *c. jus militare, diſt.* 1. *l. un. C. ut arm. uſ. inſc. princip. Bocer. lib.* 1. *de bel. c.* 4. *Paurm. de juriſd. c.* 3. *n.* 21. *Matthias Steph. c.* 1. *Arniſ. de jur. Majeſt. lib.* 2. *c.* 5. *nu.* 10. Hinc lex Julia Majeſtatis eum tenet, qui injuſſu principis bellum gerit, *l.* 3. *ad L. Iul. Majeſt. Gail.* 1. *de P. P. c.* 4. *n.* 9. *Obrecht. diſp. de bell. th.* 173. quamvis cum utilitate fuerit ſuſceptum, *arg. l. deſertorem, § qui in bello, de re milit. Matth. Steph. de juriſd. lib.* 2. *p.* 1. *m.* 2. *n.* 53. Quamvis hodie idipſum aliquomodo limitatū reperimus. Nam hodie Imp. per ll. Imperii, nō ſolus, ſed ordines etiam de bello inferendo ſtatuunt. *Heig. lib.* 1. *q* 12. *n.* 29.

11. Privati ergò & principes inferiores, cum jus ſuum apud ſuperiorem perſequi poſſunt, ad judicium Martis regulariter decurrere non debent, *l. extat. quod metus cauſa, & l.* 14. *C. de Iuda. Bocer. lib.* 2. *c.* 7. *Heig. p.* 1. *q.* 12. *n.* 31. *Anton. Quet. conſ.* 6. *nu.* 6. *Dan. Polit. lib.* 7. *c.* 3. Ad arma &

 rixam

rixam Prætor procedere non patitur, quos ſua poteſt componere juriſdict. *Vide Born. de fund. Reipub. ſtat. c.25.* Unde etiam ll. Romanæ pro latrocinio & non bello reputant, quod non ab ipſo Populo Rom. indictum, *l.118. de V.S. & l.24. de captiv. & poſtlim. reverſ.* Hinc ſalutaris illa conſtitutio pacis publicę orta, quæ ſic habet: das niemand hinführo/ was Würdē Standts oder Weſens der ſey/ vmb keinerley vrſach willen/ wie die Namen haben möchten/ den andern befehden/ bekriegen/ berauben/ fahen/ vberziehen/ belegern/ ꝛc. *Ordin. pr. 2. tit. 15. Vide paſſim receſſus Imperii & imprimis confirmationem de An. 1555. latam.* Niſi obſervarint formam in Conſtitutionibus Imperii hinc inde expreſſam.

12. Dictum eſt, regulariter ſtatus Imperii Rom. ad judicium Martis decurrere propria auctoritate non poſſe. Sunt enim aliqui caſus, in quibus, inconſulto Imperatore bellum ſuccipere principes & ſtatus Imperii, adverſus ſuos hoſtes poſſunt, utpote. 1. Si periculum eſt ſubitum & dilationem nullam admittit, *l. ſi alius, § beliſſimè, ff. Quod vi aut clam.* 2. Si Imperatoris copia haberi non poteſt, & res ulteriorem moram abſq; incommodo non patitur. Ubi enim judicum copia haberi non poteſt, licitum eſt nobis jus dicere, *l. ait prætor: § ſi debitorem. Quæ in fraudem credit.* 3. Si imperator ſui muneris immemor, moratoria & deluſoria procraſtinatione aliquem lactaret. Nam & tunc non expectato Imperatoris juſſu arma ſunt ſumenda. 4. Si Magiſtratus ſuperior manifeſtam exerceret tyrannidem, tunc quia ſua ſuorumq; defenſio eſt licita, etiam ipſimet Magiſtratui reſiſtere licitum eſt, *l. prohibitum, 5. C. de jur. fiſci.*

13. Et quod diximus de ſtatibus Imp. idem etiam affirmandū de nobilitate libera, die freye Ritterſchafft in Schwaben/ Francken/ vnnd Reynlanden. Item de Collegiis, quæ in Imperio conventione publica, ſecundum *Aur. Bull.* præſcriptum, tit. von zuſammen verbündniß/ vel temporis immemorialis pręſcriptione coaluerunt, qualis eſt ſocietas fœderis Suevici, Smalcaldici, &c. *de quibus Warem. de Erenb. de fœd. c.2. n.39. & ſeqq.*

14. Cauſa impulſiva, ex qua licitè bellum geritur, diſtingui poteſt in generalem, quæ eſt inevitabilis neceſſitas: & ſpecialem, quales ſunt. 1. Sui ſuorumq; defenſio, *c. injuſtum: & C.1. Dominus. 23. q.2. l.3. § eum igitur, ff. de vi & vi armat. l.3. de juſt. & jur. Gail. 1. de P.P. c.4. n.40. Bocer. lib.1. c.6.* Nam qui injuriæ non reſiſtit, cum poſſit, æquè eſt in

vitio,

Digitized by Google

vitio, quàm qui facit, *c.7.c,23.q.3.& c.12.cauſ.23.q.8.* Defenſionis ergò cauſa rectè ſuſcipitur bellum non modò juſtum & omni jure licitũ, verùm etiam omninò neceſſarium. Huc pertinet defenſio noſtrorum bonorum, item patriæ libertatis, pacis & tranquillitatis, item veræ religionis, &c. *Schonborn. l.6.Polit.c.3.Bocer.lib.1.ff. de bell.c.5.* 2. Eſt ſociorum ab aliis expreſſorum liberatio. Socios enim ut juvemus, ipſa fides & religio pactorum jubet, quin imò jus naturæ idipſum ſuadet, quæ cognationem quandam inter homines conſtituit, *l. 3.ff. de I.& I.adde l. culpa, 50.l. nullum crimen, 109.de R. I. l.2. § item Varus, 5.verſ. quanquam de aq. pluv.arcend. l.6.in fin.ff.de re milit.c.non inferenda, 27.q. 9. & c.dilecto. 6. de ſentent. excom. in 6.* 3. Eſt vi rerum ablatarum, nec juris via recuperatarum repetitio, *Lipſ. lib. 5. Polit. cap.* 4. Dixi, nec juris via recuparatarum. Nam ſi aliunde, quàm bello medicina ſuper eſt, bello renunciandum. *Heig.q.12.p 1.n.41.* Invaſio enim nulla licita, niſi ſpes in ſolis armis relicta *Liv. lib. 9.* 4. Eſt fœderum & pactorum ab altera parte violatio. *Boc.d.tr.lib.1.c.5 Althuſ.d.l.& Dan.6.Polit.*

15. Quod ſi verò nocendi cupiditas & rebellandi feritas, & ſi quæ alia ſunt, bellum extorſerint, tantùm abeſt, ut dicatur legitimũ, quin imò, omni jure potius deteſtandum, *c.quid culpatur; 23.q.1.* Non etiam immeritò notam reprehenſionis incurrunt illi, quos avaritiæ & ambitionis fervor ad bellum vocat, quo nomine Alexandrum taxarunt Scythæ dicentes: Si Dii habitum corporis tui aviditati animi parem eſſe voluiſſent, orbis te non caperet, altera manu orientem, & altera occidentem attingeres. *Patric. de Inſtit. Reipub.lib. 9. t. 1.* Sic ſolam infidelitatem juſtam inferendi belli cauſam non eſſe defendemus, aliud verò eſt, ſi ab illis laceſſiti fuerimus, vel non quiete & pacatè vixerint, *c.diſpar, 23.q.8.& l. Chriſtianis, 6.ib.Iudæis & Paganis, C. de paganis.* Sic juſta belli gerendi cauſa non eſt violatio legis naturæ, ut quod infideles comedant carnes humanas & promiſcuo utantur concubitu. Uti contra aliorũ ſententia oſtendit & probat *Covar.in c. peccatum, de R.I.in 6.Vaſq.lib.1.illuſtr.q.24.Obrecht.p.1. de bell. th. 237. & ſeqq.*

16. Cum ideoq; cura belli ſit ardua, moleſta, copioſa, uti ipſa ratio dictitat & res clamitat, juſtiſſimè facit Imp. noſter, quod non per ſe, ſed adhibito Procerum conſilio & ſapientium auctoritate, bellum definiat, & indicet. Idem fecit Ezechias, cum intelligeret Imperium Regis Aſſyriorum in populum Iſraël verti, cum proceri-

bus ſuis, viriſq; fortiſſimis prius conſilium inivit & feliciter ei bellum ceſſit, 2.*Par.c.23.* At Joſias, etſi pius alioquin princeps, verùm, quia temere, & non neceſſariũ ſuſcepiſſet bellum, à Deo mulctatus fuit, 2.*Paral.c.35*. Malè quoq; ceſſit Roboam, qui relicto ſenum conſilio, coætaneorum temeritati acquievit, 2.*Reg.17*.

17. Materia belli conſiſtit in inſtrumentis & mediis neceſſariis, quorum præcipuum eſt pecunia, per quam omnia, quæ ad bellum gerendum ſunt neceſſaria, comparari poſſunt. Fruſtra bellum cogitat, quem nervus rerum gerendarum deficit. Sapientis proinde eſt principis, in tempore de præparatoriis eſſe ſolicitum exemplo Philippi Macedonis, qui debellaturus Perſas, totum biennium in apparatu fuit occupatiſſimus. *Dn.de La Nove diſc.22.p.530.*

18. Huic eſt proxima proviſio commeatus ſeu annonæ & rei ſtumentariæ. *Vnde Veget.3.de re milit.3.ait.* Hoc unum & maximum ſit conſilium, ut tibi ſufficiat victus, hoſtes frangat inedia: reliquis enim caſibus omnibus in tempore poteſt ſubveniri, at pabulatio & annona in neceſſitate remedium non habet, niſi ante conditum.

19. Tertiò ſuccedunt arma. Nam quia nemo ſine armis vel repellit hoſtem, vel reſiſtit invadenti, adeò ſunt neceſſaria, ut quemadmodum apis amiſſo aculeo, aper dente, taurus cornu torpet; ita miles ſine armis. Unde prudentiſſimè & providentiſſimè agunt principes, ſi tempore pacis armamentarium inſtru ctiſſimum ſibi comparent.

20. Quartò pertinet huc cura Ducis & militum. Nam ſi bellum gerendum, videndum omninò eſt, quem exercitui tuo præficere velis. In quo ante omnia requiritur, ut pietati ſtudeat, nihilq; niſi Dei Opt. Max. nũmine prius exorato, attentet & firmiſſimè credat, quod à Deo ſit victoria, ſapientia & claritas. Certum enim eſt, inquit *Florus lib.2.c.6.* de Scipione loquens, ad profligandam provinciam maximè profeciſſe ſingularem Ducis ſanctitatem. Quam ob cauſam ſummis laudibus ſunt evehendi Chriſtiani principes, quod ſacerdotes & viros doctos & pios ſecum in bellum abducant. *Deinde* Dux belli, rei militaris ſcientia inſtructiſſimus, quam habebit, ſi aliquot vicibus ſe in bellis exercuerit, & adverſam & dubiam fortunam ſubierit, item ſi varias gentium naturas peregrinando cognoverint, veluti Hiſpanos, ad ſubitas irruptiones & hoſtem fugientem pronos

Italos

Italos ad occupandos muros paratos, Gallos & Belgas ad inſidias & ſtratagemata aptos, Germanos ad ſuſtinendos aperto Marte hoſtiũ impetus. *Tertiò*, ſit hiſtoriarũ & veterum & recentiorum peritiſſimus. Crebram enim hiſtoricorum evolutionem multum ad bella feliciter gerenda conferre, notius eſt, quàm ut demonſtrari debeat. Alphonſus enim Rex gloriari ſolebat, ſe arma & armorum jura ex Hiſtoricorum libris didiciſſe, quo nomine etiam extollitur Galliæ Rex Franciſcus, quod omnes majorum hiſtorias ad unguẽ ſciverit. *Quartò* Sit probatæ fidei & talis, cui quis ſe ſuumq; exercitum tutò committere poſſit.

21. Milites quod attinet, refert accuratiſſimam habeamus ſcientiam, qui conſcribendi, quomodo perluſtrandi, item quomodo recipiendi, in certos ordines diſtribuendi, collocandi & gubernandi.

22. Conſcribi autem non omnes indifferenter poſſunt. Prohibentur enim quidã, utpote Clerici. Nemo enim inquit Apoſtolus militans Deo, poteſt ſe implicare negotiis ſecularibus. *Tim. 3. & Tit. 1.* & taliter militans amittit gradum & fit irregularis *c. clerici & ſtatim 23. q. 8.* Item ad numerum prohibitorum referuntur infames & ſervilis abjectiq; ingẽii homines, *l. 4. § adulteri, de re milit. l. 2. § miles. De his, qui not. infam. l. ab omni C. de re milit.* Item qui ad beſtias damnati vel in inſulam deportati ſunt, *l. qui cum, § ad beſtias, de re milit.* Item Colonos ad arma ab aratro transferri non debere expeditum eſt. *l. Colonos, C. de agric. & cenſit. l. fin. C. de mancip.* niſi qui abſq; jactura agriculturæ militare poſſunt. *Boc d. l.*

23. Porrò muliebria qui tractant, à Caſtris longe diſpellimus. Adſuetus enim voluptatem degenerat à robore ac virtute militum. Potius fabros, ferrarios, carpentarios & aprorum venatores commendamus. Itẽ commendantur populi potiſſimum ſeptentrionales & imprimis noſtri Germani. Sint ætate vegeta & alacri. Fridericus Imp. § *conſtitutionum, de qualit. & ætat. pugn. in uſib. feud.* de duello agens conſtituit, ne ſexaginta annis major & viginti quinq; minor teneatur per ſeipſum pugnare. Et Moyſes tenebatur omnes Iſraëlitas vigeſimum ætatis excedentes militiæ adſcribere. *Num. 1.*

24. Hoc probè annotandum, ne externis potiùs, quàm propriis militemus copiis. Auxiliares enim ex diverſis locis, nec diſcipli-

Digitized by Google

na inter ſe nec affectione conſentiunt, *Franc.Patric.lib.9.de Repub.theſ.3.* Si tamen iis neceſſitate ſuadente utendum, proſpiciendum omninò prius eſt, utrùm ſint probatæ fidei & tales, quibus ſe ſuosq; tutò cõmittere Magiſtratus poſſit. Qua in re cautè agendum, ſi cum quibuſdam fœdus pangat, ut habeat fidos & tutos, ne ſentiat id, quod olim Imp. Valens. Is enim cum Gothos in Thraciam ſecedere permiſiſſet atq; omnes ferè ſtipendiarios milites ſibi feciſſet, ut rebelles & finitimos vinceret, tandem illi Imperium occidentale invaſerunt & orientale deprædarunt.

25. Luſtrantur & probantur milites ab his, qui probandi jus habent, *l.1. C.qui mil.poſſ.* Hodie actum quem vocant militum probatorium, die Muſterung/ expediunt Comiſſarii militares, quos omnia pro ſapientia & dignitate oportet præcognoſcere atq; idoneos in militiam adſciſcere, ineptos rejicere, *Schonb.d.l.c.13.Boc.1.c.9.*

26. Milites probatoria facta jusjurandum præſtare tenentur, *l.milites, 13.§ miſſionum, ib.ſacramento, ff.de re milit.& l.ex militari, in pr.ib. ſi non ſacramenti fides, ff.de teſt. milit.* Jurant itaq;, ſe omnia ſtrenuè, quæ præceperit Imperator, facturos, & nunquam deſerturos militiam pro Rom.Repub. *Polyb.lib.6.Cinc.lib.5.de re milit.Liv.lib.22.*

27. Olim probati & jurati milites cingebantur. *l. Titius 25.& l.quod dicitur, 38.§.1.& l.pen.ff.de teſt.milit.* Et nõ tantum Equites, ut quidam volunt, verùm & pedites idq; propter generalitatem textus *in d. ll.quibus adde, l.2.§ ignominia, ff.de his, qui not. infam.* Nam antequam cingerentur, militare teſtamentum facere non potuerunt. *d. l. Titius & l. quod dicitur.* Erat autem cingulum militare zona, qua enſis, qui dabatur, accingi ſolebat, *gl.in d.l.milites omnes, ff.ex quibus cauſ.major.* Atq; cingulum illud cum enſe ſive gladio erat inſigne militaris ordinis, adeò ut detracto illo, milites exauctorati dicebantur, *d.l. 2. § ignominiæ, verſ.ſed etſi, ff.de his, qui not. infam.*

28. Hodie pro cinctis & inſignitis habentur, quando certo armorum genere inſtructi ſunt, licet cingulum ipſis nullum imponatur. Ex veteri cingendorum militum more, originem ſuam traxiſſe teſtatur, *Bocer.d.l.* quod hodie Principes & Nobiles ſuis miniſtris & aliis, perfectæ ætatis hominibus jus geſtandi gladii concedant. Daß ſie dieſelbe warhafftig machen. Nam quod iſtiuſmodi hominibus maxilla percutiatur, ex veteri more cingendi originem ſumpſit,

mili-

militis enim maxilla percutiebatur, in ſignum ſuſtinendi futuri mali, *ut tradit Bald. in L.1.§ miles autem.ff.de teſt.milit.*

29. Quamprimum miles cinctus vel hodie certo ſuo armorum genere eſt inſtructus, in certum ordinem refertur. Unde rurſum varia militum officia reſultant. Quorundam enim militum officium vel totum concernit exercitum, vel ad partem tantùm exercitus ſpectat.

30. Officiarii reſpectu totius exercitus ſunt: 1. Dux belli, der Feldherr oder Feldoberſte. 2. Illius Vicarius ſeu legatus, der General oberſte Leutenandt. 3. Supremus rei armamentariæ præfectus, der oberſte Zeug oder Artoleymeiſter. 4. Supremus excubiarum præfectus, der oberſte Wachtmeiſter. 5. Supremus metator atq;. menſor, der oberſte Quartirmeiſter. 6. Supremus quæſtor, der oberſte Pfennigsmeiſter. 7. Supremus annonæ præfectus, der oberſte Proviandmeiſter. 8. Supremus rerum capitalium præfectus, der oberſte Feldprofoß: quibus adduntur, Capellanus, Medicus, Secretarius, ſcriba, fecialis, cuſtodes, lictores.

31. Officiarii reſpectu alicujus cohortis vel regiminis ſunt rurſum generales vel ſpeciales.

32. Generales reſpectu regiminis equitum ſunt: Magiſter Equitum der Feldmarſchalck / & illius vicarius ſein Leutenand.

33. Speciali officio in hoc equitum regimine funguntur. 1. Præfecti equitum, Befelchshaber vber die Reuterey. 2. Equeſtris metator & menſor, der Reyſigen Quartirmeiſter. 3. Præfectus excubiarum Wachtmeiſter. 4. Prætor, der Reuterprofos / ꝛc. quibus junguntur: Capellanus, Medicus, Scriba, Tubicines.

34. Generales regiminis peditum ſunt; Magiſter peditum Befelchshaber vber das Fußvolck. Et vicarius illius, ſein Leutenand.

35. Speciales in regimine peditum ſunt. 1. Tribuni peditum, die Zunfftmeiſter. 2. Decuriones die Rottmeiſter. 3. Judex generalis peditum der Regimend Schultheyß. 4. Præfectus vigilum, der Wachtmeiſter. 5. Pedeſtris annonæ inſtructor, Proviandmeiſter. 6. Metator pedeſtris Quartirmeiſter. 7. Executor rerum capitalium, Profoß. 8. Lixarum atq; calonum ductor vber den verlornen hauffen / Huren Webel: quibus adde Capellanum, Medicum Viatorem, Cuſtodes carceris, lictores.

36. Ad armamentarium pertinent. 1. Queſtor armamentarius Zahlmeiſter. 2. Aggeribus ſtruendis præpoſitus der Schantzmeiſter. 3. Quæſtor rei armamentariæ der Artolorey Profoß. 4. Cuſtos rei armamentariæ der Zeugwärter. 5. Aurigarum præpoſitus der Geſchirmeiſter. 6. Vehiculorum præfectus der Wagenmeiſter. 7. Pontium Magiſter, der Bruckenmeiſter. 8. Foſſorum & cunicula-riorum præpoſitus, der Schantzbauwern Hauptman. 9. der Büchſenmeiſter. 10. Pulveris cuſtos, &c.

37. Cauſa conſervans militum eſt partim liberalis ſolutio ſtipendiorum, quæ apud veteres certa erant: Hodie verò non fixum habent milites ſtipendium, ſed pro perſonarum qualitate, nunc augetur nunc minuitur: partim eſt ſeverum legum militarium executio, ſecundum normam juſtitiæ, quæ bonis præmia, malis pœnam decernit.

38. Præmia militum quod attinet, ſunt varia: Et ſpectant vel ſolùm eorum honorem & decus, ut laudatio, Nobilitas, Coróna, ſtatuæ, &c. vel ad utilitatem, ut ſunt prædæ, torques, phaleræ, amicitiæ, haſtæ, &c. Vel in jure conſiſtunt, & ſic concernunt vel actus inter vivos, vel eorum ultimas voluntates.

39. Quæ ad privilegia inter vivos referuntur, ſunt hæc præcipua. 1. Si quid damni milites patiuntur, dum abſunt, reſtitutionem habent, *l. 2. & t. t. C. de reſtit. milit. & l. ſi quondam, 15. C. ad L. Iul. de adult.* 2. Res militares feriatis etiam diebus in judicio peragi poſſunt, *l. divus Traianus, l. cuſtodias, de pub. judic.* 3. Non coguntur inviti teſtimonium dare, *l. inviti de teſtib.* quod verum, ſi evocati teſtimonium ferre debent, non verò, ſi ad eos mittatur, tunc enim recuſare non poſſunt. 4. Milites ob omiſſas profeſſiones, in pœnam commiſſi non incidunt, ſi poſtea portorium ſolvant, *l. 3. C. de vectigl.* 6. Milites, quę focariis vel concubinis ſuis donarunt, revocare poſſunt, *l. ſi ancillam, 2. C. de donat. inter vir. & uxor.* 7. Hereditatem adituris ſolennitates & ſubtilitates circa inventarii confectionem remiſſæ ſunt, *l. ult. C. de jur. d.* 8. Eos excuſat juris ignorantia, *l. 1. ff. de jur. & fact. ignorant.* 9. Non amplius, quàm facere poſſunt ſolvere coguntur, *l. miles, in pr. & ibid. Dd. comm. l item miles, de re iudic.* 10. Arma militum pignoris cauſa adimi & alienari nequeunt, *l. deſertorem, § miles, & l. qui commeatus, 14. § 1. de re milit.* 11. Milites filiifamil. in caſtrenſi peculio ſui juris ha-

habentur, *l. ult. in fin. C. ad SCtm Macedon.* 11. Milites eorumq; liber tormentis non ſubjiciuntur, *l. milites, C. de quæſt. & l. honor, c. de pæn. & l. nullus, Ad L. Iul. majeſt.* 12. Sunt immunes à muneribus, *l. 3. § 1. ff. de mun. & l. 10. § angariorum, ff. de vacat. mun. l. 2. C. de re milit.* 13. Conventi tam in civilibus, quàm criminalib. non alibi, quam coram ſuis ducibus conveniuntur, *l. fin. C. de re milit.*

40. Privilegia circa ultimas voluntas ſunt hæc. 1. Milites liberam teſtandi factionem habent, hoc eſt, quomodo velint, teſtari poſſunt, *l. in fraudem, 15. § 1. & l. Divus Trajanus, & l. eum filius familias, & l. ejus militis, cum l. ſeq. & l. Lucius. in pr. de re milit. & l. 13. 14. 15. C. & t. t. Inſt. eodem.* 2. Militari jure & ſurdus & mutus teſtament. facere poteſt, *l. 4. C. de milit. 3. teſt.* Si quid in vagina & clypeo literis ſanguine ſuo rutilantibus annotaverit, aut in pulvere gladio ſuo inſcripſerit, ſub iſto tempore, quo in prælio vitæ ſortem dereliquit, hujuſmodi voluntatem ſtabilem eſſe oportet, *l. milites, 15. C. h. t.* 4. Et licet ad tempus hæredem ſcripſerit, vel alium poſt tempus vel ex conditione heredem fecerit, attamen ejus elogium eſt ſervandum, *l. 15. § miles, & l. 19. § ult. h. t. & l. certi iuris, C. eod.*

41. Pœnarum ſeveritas in bello ſemper major fuit, quam in pace. Sic Tiberius ob Pavonem, atteſtante Sueton. in Tib. & Car. Burg. Dux ob gallinæ, aviculæ ſubtractionem, furca necari milites juſſit, ne videlicet eos, quos defendere deberent, ipſi ſpoliarent.

42. Pœna delinquentium militum varia eſt. Quædam cum paganis communes, utpote, quæ oriuntur ex ſtupro, adulterio furto, &c. Quædam ſunt propriæ militum, quæ ex militari delicto, quod quidam ut miles & aliter, quàm diſciplina militaris exigit, admiſit imponi ſolent. Et ſunt vel leviores, ut mulctæ pecuniariæ vel alioquin modicæ corporis caſtigationes; vel graviores, tam capitales quàm infamia & exautoratio.

43. Judicium militare quadruplex ſolet conſtitui. 1. Ordinarium. 2. In haſta criminali, das Spießgericht. 3. Judicium ſtatarium das Standtgericht. 4. Camerale ein Cammergericht.

44. Ad judicium ordinarium, requiritur Schultetus, qui præſtito juramento, duodecim ut plurimum ſeligit adſeſſores, item judicii ſcribam & viatorem. Gerichtſchreiber vnnd Webel / die ſtatuto judicium punctim ad horam octavam ſub dio peragitur: & conce-

ditur tàm actori quàm reo, ut quendam ex his duodecim, ſi velit, nominet, qui cauſæ ſuæ patrocinetur, & ne cuiquam defenſio, quæ naturalis eſt, adimatur, nec inauditus morte condemnetur, ter idem repetitur judicium.

45. In haſtato criminali: Si quis contra unum vel alterum militarem articulum peccat, die juridico ſtatuto univerſus convocatur exercitus. Vnd wirdt der Verbrecher dargeſtelt / vnd endlich auff vorhergehendes Vrtheyl vnd Recht durch die Spieſſe gejagt / da vnter deſſen alle Fenrich / ſo gegenwertig / jre Fahnenſpitzen in die Erden ſtecken / biß das Vrtheil ergangen.

46. Judicium ſtatarium das Standtrecht in cauſis notoriis locum habet. Et ſicut duo priora tribus diebus, ita hoc uno tantùm inſtituitur & peragitur. In dieſem wirdt keinem Vbelthäter auffſchub geben / als wie in den andern geſtatet / ſondern wo der Artickulsbrieff gebrochen / wirdt er ohn alle Gnadt an einen Baum gehenckt / vnnd die vrſach ſeines Todts auff ein Zetel geſchrieben vnnd auff die Bruſt gegen das Hertz gehefftet.

47. Quod ſi cauſa capitalis non ſit, judicium Camerale locum habet. *Obrecht. de milit.* & Andreas Reuter in ſeiner Krigsordnung.

48. Ad belli formam referimus. 1. Magiſtratus bellum ſuſcepturus ardentibus precibus Deum invocet, ut ipſi felicem ſucceſſum & eventum proſperum largiri velit. 2. Inſtituat maturam deliberationem cum viris prudentibus & rei militaris peritis, de mediis ad bellum neceſſariis, de viribus & copia hoſtium, de auxiliis, quæ hinc & inde haberi poſſunt, de caſibus & eventibus dubiis, ut, quantum fieri poteſt, omnem fortunam adverſam declinare & evitare poſſit. 3. fiat belli denunciatio, quæ clarigatio ſeu indictio dicitur & adeò neceſſaria, ut ſine ea, nec inſidiis, nec aperto Marti locus ſit, *Boter. lib. 1. c. 6.*

49. Ritus indicendi belli apud antiquos varii fuerunt: Carthaginenſes Romanos petituri bello, haſtam Romam mittebant. *Cæl. lib. 21. antiq. lect. c. 16.* Quam etiam Romanos priſcis Latinis indicturos miſiſſe, teſtatur *Liv. lib. 1. Halyc. lib. 2.* Hodie plerumq; duobus modis clarigatio fieri ſolet: vel per fecialem, qui eſt miniſter publicus & præco, quem mittit magiſtratus ad bellum hoſti denunciandum, qui jure legatorum fruitur & violari nequit, dicitur etiam pater

ter patratus & Germanis ein Herolдt/ vel per literas clarigationis, quæ per puerum mitti ſolent, & dicuntur germ. Feind oder Abſagebrieff.

50. Exigit autem jus feciale duo, utpote: Denunciationem & diffidationem. Denunciatio. Ut per fecialem adhuc ſemel denunciet, ut præſtet, quod debet. Diffidatio. Si denunciatione facta, præſtare nolit adverſarius, bellum ipſi indicatur.

51. Atq; ut bellum ſic legitimè indictum optimè exequatur, reſpiciendum eſt, & ad caſtrorum metationem & ad perfectam exercitus gubernationem, *de quibus vide Robert. Flud. lib. 3. de exercit. ordin. in Camp. Daniel. Speckelium in Architect. Barthol. Pitiſcus problemat. architectonicorum, &c.*

52. Finis belli eſt victoria, eamq; ſubſequitur pax aurea. Victoria Deo eſt adſcribenda, non verò ſuperbius & incautius mentes humanæ efferendæ. Eâ ergò cautè & leniter ac moderatè utendum & cogitandum, rerum humanarum circulum eſſe quendam, qui non ſinat eoſdem ſemper eos felices, fortunamq; vitream & mutabilem.

53. Inter effectus belli, numerantur vaſtationes, incendia, rapinæ, captivitas, &c.

54. Dividitur Bellum à cauſis impellentibus in defenſivum & offenſivum. Reliquas belli ſpecies, quia nec generi conſentaneæ ſunt, neq; inter ſe diſſentaneæ, hic rejicimus.

Et tantum de præceptis.

QUÆSTIO I.

Utrum duellum judiciale ſit licitum?

Rectiſſimè olim duellum in judiciale & extra judiciale dividebatur. Et quidem judiciale duellum illud erat, quod auctoritate judicis, vel in cauſis maximè controverſis vel deficientibus plenis probationibus, litigatores ad indagandã veritatem ineũnt, ut qui cedet vel ſuccumbat, ejus cauſa inferior ſit. Cujuſmodi duellum ſub Othone primo propè Trevirim nepos cum patruo, de legitimarum hæreditatum jure habuit, uti notat *Cujac. in c. un. tit. de ſucceſſ. feud. in uſib. feud. Hottoman. lib. quæſt. illuſtr. q. 3. Tiraquell. de jur. primog. q.* 40. Verùm quãvis hoc uſu receptum fuit in aliquibus locis: Hodie tamen omni jure rectiſſimè eſt prohibitum. Jure divino. 1. Quia per tale duellum

tentatur Deus, quæritur enim in hoc, ut Deus ea pugna manifeſtum reddat per victoriam, utra pars juſtam foveat cauſam. *c.monomachia, 2.q.4. & c.ult.ext.de purgat.* 2. Quia eſt inventum Diaboli, *c.conſuluiſti, 2.q.5.* 3. Sæpè damnatur ſic innocens, *c.quæritur, 22, q.2. & c.ſignificationibus extr.de purgat.* 4. Quia homicidium eſt prohibitum jure divino, Ergò & medium tale, quo homicidium perpetratur. 5. Quia à charitatè proxima omninò alienum, tendit enim duellans ad hoc ut necet. De jure Can. eſt etiam res veriſſima, uti idipſum ſatis apparet ex ſupra allegatis capitulis. Præterea & jure gentium prohibitum eſſe non eſt difficile oſtendere. Repugnat enim naturali æquitati, ſuper qua jusgentium eſt fundatum. Siquidem æquitas id unicè vult, ut puniantur facinoroſi & abſolvantur innocentes, quod tamen non ſemper fit in duello, ſed cōtra evenit, ut vincat is, qui malā fovet cauſam. Præterea jure civili omninò ſunt prohibita iſtiusmodi duella. *l. un.C.de gladiat.&l.unc.C.ut.arm.uſ.inſc.princip.ſit interd.Nov.85.* In criminalibus jus civile probationes requirit luce meridiana clariores, *l.ult.C. de probat.* Deinde Actore non probante reus abſolvitur, *l.qui accuſatore, 4, C.de edend.Plura vide aqud Boc.lib.2.de duello.c.2.*

QUÆSTIO II.

Vtrum duella, quæ directò ob bonum publicum committuntur ſint conceſſa?

Extra judiciale duellum eſt, quod citra judicis auctoritatem ipſi partes capeſſunt. Eſtque rurſum. 2. Aut enim ob bonum publicum, patriæ & Eccleſiæ ſalutem; aut citra boni publici finem ſuſcipitur. De illo hoc loco quæritur, ſi videlicet Princeps, Comes, Baro, Nobilis, pro tutela ſui principatus, Comitatus, Baronatus, Dominii, &c. Cum alio principe Comite, Barone, &c. à quo bello petitur, ſuſcipit, ita, ut duelli pugna ipſi ſoli certantes, exercitu ſemoto contentionem & controverſiam finiant. Cujuſmodi duellum fuit inter Davidèm & Goliathē, *1.Reg.c.17.* Itē inter Carol. Andagavenſem & Petrū Tarraconenſem, qui cum de Inſula Siciliæ diu bellum geſſiſſent, tandem armis concurrere pacti ſunt, & jurejurando ſanxerunt, uter victus eſſet, Inſula decederet, nec amplius ea de re controverſiam faceret. Simile exemplum eſt & illud duorum fratrum Hungariæ, quæ inferior Pannonia eſt. *Bocer.l.2.de duell.c.3.* Et quamvis iſtiuſmodi duellum de jure conceſſum ſit, ut probat. *Vaſq.lib.1.controv.illuſtr.cap.49.per tot.c.fortitudo, ib.domi, &c & c.ab Imperatoribus, 23.q.3. Cagnold.l.favorabiliores,*

n. 148. n. 17. de R. I. & Alciat. lib. de ſingulari certamine, c. 3. Interim tamen non ſemper conducit. Nam cùm plerumq; in tali certamine vincat exercitatior & robuſtior, & ſalus Reipub. in periculum maximum inducatur, nemini vitio verti poteſt, quod provocanti nō compareat. Et idcircò magis eſt laudandus Carol. V. quod Franciſco Galliarum Regi non comparuit, Schleid. lib. 6. p. 12.

QUÆSTIO III.

Vtrum duellum, quo aliquis torneamentis, haſtiludiis & pugilatibus ſe exercet & ad militias ſe præparat, ſit licitum?

Iſtiuſmodi duellum, quo quis ſe ad corporis & animi ſui vires torneamentis, haſtiludiis vel pugilatibus ad militias vel ad ſui ipſius futuram defenſionem, exercendo ſe ſuſcipit, quia ob conſequens bonum publicum ſuſcipitur, non tantum eſt conceſſum, *l. qua actiones, § ſi quis, in colluctatione, ff. ad L. Aquil. & l. milites, ib. ut armorū, C. de re milit.* Verùm etiam præmio dignum, *l. ſpem, Quæ res pign. obl. & l. commodiſ. ff. de re judic. & l. ſi duas, § athletæ, ff. de excuſ. tut. & l. un. C. de athletis*, idq; adeò verum, ut ſi quis aliū ſic interfecerit, aut vulnerarit, non puniatur, niſi id ex odio, dolo vel culpa fecerit, *l. quia actione, § ſi quis in colluctatione. ff. ad L. Aquil.* Cum verò ex odio, dolo vel culpa id factum eſſe non præſumatur, contrarium probari debet, *Bocer. d. l. c. 4. & 5.*

QUÆSTIO IV.

Vtrum defendendi honoris ergò, ipſum injuriantem ad duellum quiſpiam provocare poſſit, & contumelioſis verbis provocatus comparere teneatur?

Pro quæſtionis affirmativa pugnant, *Baldus ad tit. de pace tenenda, in pr. n. 16. in uſib. feud. Iul. Clar. lib quinto ſententiarum, § homicidium, num. 26. Franciſ. Curt. Iun. n. 4, 5. & 6. cōſilii ſui, quod eſt, 102. ſub tom. 2. cōſilior. criminal. opera Ioan. Baptiſtæ collect. Cephal. conſ. 57. n. 4. 5. 6.* Et moventur hoc fundamento: Quod crudelis ſit & dicatur, qui famam ſuam negligit, *c. nolo, 12. q. 1.* Et non minor ſit infamiæ timor, quàm mortis, *l. iſti quidem, 8. § penult. ff. quod metus cauſa*: Atqui fama & vita paribus paſſibus ambulant, *l. juſta cauſa, 9. ubi gl. ff de manumiſſ. vindicta.* Ergò ſicuti vitam armis defendere licet contra vim, ita & armis licet defendere honorem contra illatam injuriam.

Verùm contraria ſententia eſt verior. Nā idcirco judiciorum juriſq; publici tutela in medio eſt conſtituta, ne quiſquam ſibi ipſi

permit-

permittere valeat ultionem,*l.nullus*:14.*C. de Iudæis.* Et quod Magiſtratus ſua componere poteſt juriſdictione,eos ad arma & rixam procedere pati non debet,*l.ſi cujus rei,13.§ æquiſſimum,ff. de uſufr. & quemadmodum quis ut fr.*Si quis ergò injuriam ab aliquo accepit, ſive in rebus ſive in perſona, is ignorare non debet, latas eſſe leges huic rei conſulentes & conſtitutos eſſe Magiſtratus, quorum auxilio injuria illata vindicanda. Nunquam enim,vel raro quieta & tranquilla eſſet Reſpub.ſi quoties quis injuria oneratur, integrum illi fuerit, provocare injuriantem ad arma & cum eo in arenam deſcendere. Cum autem eo ſpectent leges, & jura noſtra hoc velint, ut Reſpub.hominumq; vita ſit quieta atq; tranquilla,nullo modo pmittitur ei,qui verbali injuria affectus eſt,ut injuriantem ad arma provocet.Proinde pro quęſtionis deciſione & conciliatione utriuſq; partis diſtinguendum eſt, quod pro diverſo reſpectu iſtiuſmodi duella ſint licita & illicita. Licita ſunt, ſi copia judicis non eſt, vel non ſuppetit facultas habendi injuriantem in judicio,veluti ſi vocatus non veniat in judicium &judex eum cogere non poſſit,tunc enim affectus injuria, ipſum juriantem porovocare poteſt.*Azo gl.in l.nullus*, 14.*in verb.ultionem*, *C. de Iudæis, l.generali*,54. *C.de decurion.l.ait prætor*,*§ ſi debitorem*, *ff. Quæ in fraudem credit, & l.ſi quis curialis*,12.*& ib.gl.in verb.judicantium,C.de Epiſ.& Cleric.Covar.in c. peccatum,de R.I.in 6.Item Alciat.in lib.de ſingulari certam*,*c.*3. ubi enim deficit jus,ibi ſupplet enſis & propria ultio.Et neceſſitas facit,quod aliâs licitum non eſt.*Bocer.lib.2.de duello c.*7. Illicitum proinde hoc duellum eſt eo caſu, quo judicis copia haberi,& calumniatores per legitimos tramites puniri poſſunt. Ad argumentum idcirco pro contraria ſententia oppoſitum. ℞. Quod famam ſuam non negligat,qui convitiatorum iniquitates & calumnias per Magiſtratũ expellit.Et quãvis nõ minor ſit infamiæ timor, quàm mortis; interim tamen inferendum non eſt,ſicuti pro tuenda vita noſtra poſſumus inſultantem vulnerare aut neci dare,*l.ut vim,ff.de I. & I. & l.ſcientiam,* 45. *§ ſi quis cum aliter, ff. ad L.Aquil.* Ita quoq; pro tuendo honore,licitum eſt injuriantem jugulare.Nam ſicuti illata nobis vi,repercutere jura non ſinunt, ſiquidem tantùm ad avertendam percuſſionem,non verò ad vindictam privatam conceſſa eſt defenſio; ita multò minus concedunt jura acceptam injuriam verbalem armis vindicare, quippè cum ea jam ita nobis impoſita ſit, ut armis deponi haut queat, ſed opus ſit vindicta

publi-

publica. Quod ergò dicitur, vitam & famam paribus paſſibus ambulare, ad hoc impertinenter allegatur. Nam vita ab adverſario noſtro ſemel ſublata, reparari amplius non poteſt, fama verò poteſt. Neq; eſt, quod quiſpiam putet famam vel exiſtimationem noſtram lædi ex ignominioſa petulantis alicujus conviciatoris provocatione, ſiquidem id veriſſimum, quod infamia non aliunde, quàm ex propria turpitudine & delicto oriatur, *t.t.ff.de his, qui notant. infam.* Cùm igitur id tantum facere poſſimus, quod lex & Magiſtratus à nobis poſtulant: ſequitur, tali caſu, quo judex haberi poſſit, neq; injuriantem provocare, neq; provocanti comparere poſſe.

QUÆSTIO V.

Vtrum Chriſtianis bellum gerere liceat?

Negant Anabaptiſtæ & cum iis *Tertullianus tr. de idololat. & Lactant. 5. Inſtit. divin. 22. & 29.* quorum argumenta præcipua hæc ſunt. 1. Quod Chriſtianorum mores potius ad lenitatem, quàm ad truculentiam debeant eſſe compoſiti. 2. Quod bellum varias peccandi illecebras ſuppeditet, dum omnia rapinis, cœdibus, ſtupris commiſceantur, & laxatis pudoris & reverentiæ vinculis & ſanctitas morum & caſtitas profligentur, & quæ ſunt alia plurima, de quibus fuſius. *Timpl. in Polit. lib. 4. c. 10. q. 2. & Iun. quæſt. Polit. part. 2. q. 67. p. 139.*

Verùm nihil illa officiunt, quæ pro quæſt. negativa hinc inde adducuntur, ſi videlicet Magiſtratus juſtam belli cauſam habeat, & aliter Reipub. conſulere non poſſit, tunc ſi ipſius Dei mandatis obtemperaverit, & ſanctorum virorum veſtigiis inſtiterit, Moyſen, Joſuam, Gedeonem, Davidem, Joſiam, &c. imitatus fuerit, nullum poteſt eſſe dubium, quin Chriſtianus Magiſtratus ſalvâ conſcientiâ bella gerere poſſit. *Gocl. in qq. Eth. 55. p. 338.*

QUÆSTIO VI.

Vtrum ex populo planè infideli Princeps Chriſtianus milites conſcribere poſſit?

Hac de quæſtione olim acriter inter Carolum V. & Franciſcum I. Galliæ Regem fuit diſputatum, cùm enim hic auxiliaribus Turcarum uteretur copiis, quæſitum fuit, num ſine peccato poſſit. Et quamvis ſint, utpote Frider. Schenck à Tautenberck. *item Iacob. Typotius orat. 2. Turcica*, qui idipſum in totum negant. Nos tamen exemplo Abrahami. *Gen. 14.* Macabęorũ, *1. Machabæ. 8. 2. Reg. 5.* contrariũ

 affir-

affirmamus, præſertim ſi de horum fide & conſtantia in promiſſis & factis conſtet. Quod enim quis ob tutelam corporis ſui facit, idipſum jure feciſſe videtur, *l. ſcientiam, 45. § qui cum aliter, ff. ad L. Aquil. & l. ut vim, ff. de I. & I.* Et ignoſcendum ei eſt, qui qualitercunq; ſanguinem ſuum redemtum cupit, *l. 1. de bon. eor. qui ante ſentent.*

QUÆSTIO VIII.

Utrum Dux belli prælio intereſſe debeat?

Cum omninò impoſſibile ſit, ut victoria ſperari poſſit, niſi omnia rectè curentur & adminiſtrentur: Et experientia teſtetur, ſine Ducis præſentia nunquam rectè curari ſingula: Is enim maſcula voce militem debet animare, incitare, cohibere, & circumſpicere, ne aciei ordo perturbetur, ne à tergo & fronte ſimul oppugnetur atq; adeò, ne cingatur & circumveniatur ab hoſte, & quæ alia plurima: affirmativam quæſtionis neceſſariò amplectendam eſſe dicimus. Et hanc opinionem noſtram omnium fermè populorum ſuffragiis & moribus ſtabiliri eſt veriſſimum. Inde etiam haut inconcinne, *Guevara in Hor. p. lib. 1. c. 3. inquit.* Nihil eſſe Reipub. damnoſius, nihil homini turpius, quàm ſi exercitus illius fidei credatur, qui in imperando primas, in bello ſibi vindicat, ubi verò ad manus ventum eſt, poſt principia ſibi cavet loco. Interim tamen, quamvis nihil ſit, quod exercitui plus conſilii & virium addere poſſit, quam præſentia ducis, non id extendendum puto ad Ducem belli ſummum ſeu principem Reipub. ſed ad Principem ſubordinatum & exercitui præpoſitum. Illum enim non niſi neceſſitate (à ſubditorum moribus & ingeniis, aliavè ratione orta) ſumma poſtulante prælio intereſſe, ſed potius aliquo intervallo à prælio ſeparato manere debere, conſultum eſſe dicimus. Ut & ſubordinatus & exercitui præpoſitus, ſummè cavere debet, ne in pericula ſeſe temerè conjiciat. *Kecker. c. 31. lib. 1. ſyſt.*

QUÆSTIO IX.

Utrum ſtratagematibus in bello uti liceat?

Stratagemata à pleriſq; tanquam bonæ fidei è diametro contraria rejiciuntur, quorum argumenta paſſim invenies. *Schonborn. lib. 6. Polit. cap. 27. Timpl. in Polit. lib. 4. c. 10. q. 24.* Sed noſtro judicio non rectè. Nam ſtratagemata abſq; perfidia excogitata, licita eſſe & permiſſa ſatis apparet ex eo, quod Deus ipſe iis uti mandavit Joſuæ, *Ioſ. 8. verſ. 2. Item Davidi. 2. Sam. 5. 23.* Et naturalis ratio ſuadet, ut iis, non tanquam

malo,

malo, ſed tanquam medio, utamur. Nam aſtu & calliditate hoſtes ſuperare longe eſſe tutius, quis non animadvertit & intelligit, ſiquidem id longe melius, quam multorum hominum ſanguinem profundere, civitates & regiones vaſtare, incendiis abſumere, & quæ ſunt alia ejus generis plurima mala, quæ bellum apertum ſequuntur. Nec ad juſtitiam intereſt, cum juſtum bellum ſuſceperis, utrum aperta pugna, an inſidiis viceris. *c.Dominus, 23.q. 2. Quo etiam facit, l. 26. ff. de captiv. & l.ut vim, ff.de I. & I.*

QUÆSTIO X.

Vtrum etiamnum milites noſtri temporis militum privilegiis gaudeant?

Affirmativam quæſtionis tuemur his fundamentis. 1. Quod permiſſa intelligantur durare, donec revocentur expreſsè, *l. itē eorum, § quod ſi actos, ff. Quod cujusq;, univerſ. & l.ſancimus, C.de teſtament.* atqui hiſce privilegiis nulla contraria conſtitutione eſt derogatum. Ergò, &c. 2. Quia eædem prorſus ſunt rationes in militibus noſtris, quam in antiquis fuerunt, ob quas talia privilegia dare Impp. commoti ſunt, nempe periculum vitæ & imperitia literarum, § 1.*Inſt. de milit. teſt.* Atqui & noſtri milites pro Repub. dimicant, graviſſima pericula ſuſtinent; idem etiam publici belli manſit finis, populſatio ſc. hoſtium & recuperatio rerum ab hoſte ablatarum. Quin imò noſtri milites, nō tantùm pro patria vindicanda, proq; laribus & ſepulchris avitis, uti olim Romani, verùm etiam pro ſanctiſſima religione ſanguinem & animum profundunt. Interim cum iſtiuſmodi privilegia illis tantum militib. conceſſa, qui actu militant & in ordinem ſunt relati, ad equites D.Michaëlis & alios ejus generis non pertinent, uti neq; ad vagantes ſunt extendenda.

QUÆSTIO XI.

Vtrum verba minantia diffidationem importent?

Verba minantia vel privatum duntaxat concernunt, ut ſi quis alicui minetur vel pugnam vel gladium: vel totam concernunt communitatem, ut ſi quis alicui minetur ignē vel incendium. Priore caſu, ſi verba non dubia, ſed perſpicua & clara, niſi quis poſt minas emiſſas ædibus ſuis excedat & ad loca ſuſpecta ſe conferat, iisq; ſe conjungat, à quibus & ope & auxilio juvari poteſt, tanquā diffidator & pacis publicæ violator capite mulctari nō poteſt. 𝔓. 𝔥. 𝔒, *art.* 128.

Interim tamen judex ipſi cautionẽ de non offendendo rectè imponit, nec ante eum è carcere, quam cautionem fidejuſſoriam præſtitit, dimittit. Altero verò caſu, ſi minæ totam communitatem concernãt, ut diffidator & pacis publicæ violator rectè punitur. Quod ſi verò verba minitantia eſſent dubia, utpote: Jch will mich an dir rechnen/ ich will daß eyffern oder ich will daß gedencken/ judicis arbitrio relinquendum eſſe cenſemus, ut pro perſonarum, verborum & circumſtantiarum qualitate judicet.

QUÆSTIO XII.

Vtrum diffidator, qui alicui vel literis vel verbis abſagt/ in pœnam fractæ pacis incidat?

Quamvis conſtitutio fractæ pacis vim armatam & manifeſtam violentiam requirat, quæ in diffidatione non eſt, interim tamen, quia diffidator & necem intentat & molitur & ſic præſentiſſimum terrorem incutit, non ſecus de ipſo, ac de perturbatore pacis publicæ ſtatuendum eſſe cenſemus. *arg. l. quod eſt, § qui armata, 5. ff. de vi & vi arm. & l. 1. C. ad L. Corn. de Sic. Mind. 1. de proceſſ. extrah. c. 25. n. 3. & ſeq. Arum. diſc. ad A. Bull. ad c. 17. Iur. Sax. pœnâ fuſtigationis punitur Cõſt. Elect. 14. p. 4. & 16. part. 4.*

FINIS DISPUTATIONIS XIV.

COLLEGII POLITICI
DISPUTATIO XV.
De

SUBDITIS, EORUNDEMq; ORDINIBUS, NEC NON VIRTUTIBUS, ET ONERIBUS, tàm Perſonalibus, quàm Realibus.

Reſp. JOHANNE REINHARDO Siegfried / Babenhuſano Hanovio.

Προοίμιον.

DUas eſſe Reipub. partes, ex præcedentibus conſtat, utpote: Magiſtratum & ſubditos. Cùm verò de prima Reipub. parte, nempè de Magiſtratu ſatis fusè & copiosè hactenus actum; temporis & ordinis ratio poſtulat, ut de ſubditis quædam adijciamus.

THESIS I.

SUbditus rectè & propriè ille dicitur, qui in alicujus territorio domicilium conſtituit. Nā domicilii ea eſt vis ac poteſtas, ut ſubditū foro ac legib. iſtius loci obliget, & privilegiorum & immunitatum participem faciat. Hinc ſubditus propriè non eſt, qui bona in aliquo loco poſſidet, ſive ſint feudalia, ſive allodialia. Unde etiam Vaſallus ſola feudi recognitione ſeu ratione juramenti fidelitatis, ordinariæ jurisdictioni Domini inveſtientis non ſubjicitur. Habet enim Vaſallus ordinarium judicem, Dominum videlicet ſui territorii, & non feudi, niſi in cauſis feudum tangentibus, & niſi id ex ſpontanea ſubjectione vel etiam præſcriptione fiat. Differunt proinde juramentum ſubjectionis & fidelitatis: quod illud fortius ſtringat & obliget, quàm hoc. Nam non tantùm rerum, verùm etiam perſonę ſubjectio-

nem reſpicit. (Formulam iſtius juramenti *vide in c. Qualiter Vaſallus & Tibi Domino. diſt. 63.* Geherſam vnnd getrew wie einem auffrichtigen Underthanen gebühret/ꝛc.) hoc verò occaſione & contemplatione rerum in feudum conceſſarum tantum præſtatur: Et jurat Vaſallus inter cætera, getrew vnnd gegenwertig oder dienſthafftig zuſeyn/wie einem auffrichtigem Lehenman gebüret vnd gezimet. *c. 1. § fin. per quos fiat inveſt.*

2. Diſtinguuntur etiam ſubditi ab officiariis, qui ratione officii Domino ſuo (in cujus familia eſſe dicuntur, ſive cum Domino habitant ſive non) juramentum officii præſtare tenentur.

3. Sunt autem ſubditi, alii eminentioris & alii inferioris cõditionis.

4. Ad claſſem eminentiorem referimus tres ordines. 1. Ordinem Nobilium, 2. Ordinem Literatorum. 3. Ordinem militũ.

5. Nobilium ordo eſt duplex: Generalis & Specialis. Generalis rurſum diſtinctos habet gradus & quidem pro diverſitate Rerumpub. diverſos. In Repub. Rom. primum gradum conſtituit collegium ſeptemvirorum: ſecundum obtinent Archiepiſcopi. Tertium Epiſcopi: 4. Principes. 5. Prælati. 6. Comites & Barones. 7. Civitates Imperiales, de quibus antea ſatis copioſè in diſp. IX. Collegii noſtri Polit. ex variis auctoribus ibidem adſcriptis, eſt tractatum.

6. Ordo nobilium Specialis, continet nobiles in ſpecie ſic dictos. 1. Et ſunt rurſum duplices: vel ſunt Imperii liberi: vel ſunt provinciales, de quibus diſp. 10. actum.

7. Porrò ad eminentiorem claſſem retulimus literatos, qui rurſum in ſuos diſtinctos gradus ſecundum prærogativam facultatum diſtribuuntur. Primum gradum occupant Theologię Doctores, ſecundum JCti ſeu legum humanarum antiſtites. Tertium Medici. Quartum Philoſophi.

8. Poſt literatos milites ſequuntur, qui victum ſuum ex miniſteriis bellicis quærunt.

9. Inferioris conditionis ſubditi rurſum in certos diſtinguuntur ordines. Primum ordinem meritò ſibi vendicant illi, qui annuis ſuis reditibus privatim vivunt, & qui ex mercimoniis victitant.

10. Secundum ordinem occupant artifices, qui cum rurſum qui-

quidam ſint liberaliores ; & quidam ſordidiores , diſtinguimus artifices in ſuperiores & inferiores.

11. Ad ſuperiores referimus. 1. Typographos. 2. Pharmacopæos. 3. Pictores. 4. Aurifabros. 5. Architectos , Statuarios, Marmorarios, ſculptores, & omnis generis Fuſores , Scandularios, qui ædes ſcandulis tegunt. 6. Athletas. 7. Chirurgos, &c.

12. Ad inferiores referimus illos, qui vilioribus & craſſioribus opificiis ſunt præditi, & vel ſunt ad victum , vel ad amictum , vel ad omnis generis utenſilia comparanda occupati, ut ſunt : Piſtores, Lanii, Venatores, Piſcatores, Coqui, item Sartores , plumarii, textores, panifices, Pelliones, ſutores, &c. Item fabri, arcularii, &c.

13. Ad tertium ordinem referimus, agricolas, Paſtores.

14. Ad quartum ordinem pertinent illi, qui ex eo vivunt, quod alios vel vehant, ut ſunt, aurigæ & nautæ, vel quid portent, vel manibus laborent, ut ſunt mercenarii, operari, bajuli, &c.

15. Ad infimum ſubditorum ordinem referuntur, Hiſtriones, Ludiones, Tibicines, apparitores, lictores, carnifices, &c. Plura de his apud *Tholoſ. lib. 4. de Repub. c. 9. Althuſ. c. 11. Pol. Hæn. diſp. 2. Polit. Schonb. lib. 3. c. 34. ſeqq.* & paſſim apud Politicos invenies.

16. Porrò annotandum hic venit, ſubditos non tantum diſtingui ratione ordinis , uti jam dictum, verùm etiam ratione obligationis. Nam conſtat , quod alii liberiores ſint aliis, & alii contra majori ſervituti adſtricti , utpote plerumq; ſunt ruſtici, qui quodammodo ſervis, uti id ſatis ex diſp. noſtr. 3. Polit. apparet , comparantur.

17. Diſtingui etiam ſolent ſubditi in tribus , hoc eſt , in Collegia, corpora & ſodalitates, ſed quia de his in præcedentibus actum, non eſt operæ pretium hic eadem repetere , progredimur ergò ad ſubditorum virtutes & officia.

18. Virtutes ſubditorum quod attinet, ſunt in triplici differentia. Referuntur enim eorundem virtutes, vel ad Deum, vel ad magiſtratum , vel ad ſemetipſos.

19. Ad Deum , quæ refertur eſt pietas. Hæc enim eſt, quæ ſubditos ad veram religionem incitat & ad vitam Deo gratam hortatur & admonet.

20. Ad Magiſtratum quæ referuntur, tres ſunt : Amor , Honor & obedientia. Amor , quo ſubditi Magiſtratum ſuum tenentur

complecti, debet eſſe verus & conſtans & q.filialis. Ejus enim adfectus compulſu, preces pro ſalute Magiſtratus fundunt ſubditi, ejuſq; vitam & fortunam defendunt & ab omni proditione, conventiculis, conſpirationibus, verbis injurioſis ſeu convitiis abhorrent. Peccant proinde graviter, qui calumniis Magiſtratum inſectantur & qui omnia illius facta rimantur & ad deteriora flectunt. Et pœnas ſuæ curioſitatis & vaniloquentiæ non effugient.

21 Honor conſiſtit in recognitione ſuperioritatis, ut ſubditi Magiſtratum ſuum venerentur, illumq; debito honoris cultu proſequantur, juxta illud: Time Deũ & honora Regem, *1. Pet. 2. v. 17.*

22. Obedientia conſiſtit in executione mandatorum. Et incumbit Subditis, Politicis in rebus, omnimoda: in rebus ſpiritualibus, in quantum non eſt contra Dei mandatum. Oportet enim Deo magis obedire, quàm hominibus, *1. Pet. 2. Kecker. 1. Polit. ult. p. 526. & ſeqq.*

23. Quæ ad ſemetipſos referuntur, vel ſpectant univerſos & ſic totam patriam concernunt, vel ſpectant ſingulos. Ad Patriam referuntur amor & cura procurandi cuncta, quæ ad commoditatem & utilitatem patriæ promovendam & incommoditates avertendas, pertinent. Erga ſingulos: ſi ſint ſuperiores, vel dignitatis vel patrimonii, vel ætatis, vel doctrinæ ratione, tunc honorem & reverentiam illis præſtet: Si verò pares: tunc humanum, comem ac affabilem ſe exhibebit. Si inferiores: auxilium & conſilium ſuum accommodabit. Summa ita inſtituat vitam ſubditus, ut cum omnibus ſuis vicinis in tranquillitate & concordia vivat, *plura vide apud Hœn. diſp. 2. Polit.*

24. Officia ſubditorum conſiſtunt potiſſimum in duobus. 1. In accurata ll. latarum receptione & obſervatione. 2. In munerum à Magiſtratu impoſitorum ſuſceptione & geſtione.

25. Munera ſubditorum ſunt. 2. Perſonalia & realia. Mixta enim quod attinet, de quibus in *l. munerum, ff. de mun.* abolita ſunt.

26. Perſonalia ſunt, quæ præſtantur vel miniſterio corporis vel induſtriâ & labore humano. Quæ delata neceſſariò ſunt obeunda, niſi aliquis immunis & à perſonalibus muneribus exemptus ſit. Cauſas immunitatis recenſet plurimas, *Althuſ. c. 12. polit. & Hœn. diſp. 2. & 18.*

27. Realia ſunt, quæ erogatione pecuniæ vel earum rerum, quæ pecuniæ vim & valorem tenent, præſtantur.

28. Sunt rurſum duplicia: Ordinaria & extraordinaria. Ordinaria ſunt duplicia: Tributum & vectigalia. Ad extraordinaria collectas referimus.

29. Tributum quod attinet, non tantùm origine eſt vetuſtiſſimum (ſiquidem cum imperiis ſimul emerſiſſe dicitur) verùm etiam eſt neceſſarium adminiſtrationis Reip. munimentum. Nam ideò impenditur, ut & teſſeram quandam ſubjectionis & ornamenta pacis belliq; ſubſidia Magiſtratus habeat, & ſubditi utroq; tempore quietè & tranquillè & in tuto ſub Magiſtratu vivere poſſint. Hinc ipſe Chriſtus tributum illud ſacrum ſolvit pro ſe & Petro. Hinc omnes, nulla privilegiorum ratione habita, tributum ſolvunt, *l.1.C.de indict.& l.1. C.de immunit.nem.conced.*

30. Definitur tributum, Reale onus rebus impoſitum, quod quiſpiam ratione patrimonii ſuo Magiſtratui, in cujus territorio patrimonium poſſidet, præſtare tenetur. Germanicè appellatur: Beth/ Schoß/ Schatzung.

31. Olim quidem, tempore Tarquinii ſuperbi perſonale etiam tributum erat, & non occaſione rerum, ſed perſonarum occaſione exigebatur, dicebaturq; capitatio: verum abrogata eſt in Imp. Rom. à Conſtant. Imp. *l.un.C.de Capit.civ.cenſ.exim.* Turcis autem etiamnum familiaris eſſe dicitur, *Schon.lib.4.c.19.in fin.*

32. Tenetur autem unuſquiſq; ſecundum patrimonii ſui vires. Hinc auctis & diminutis poſſeſſionibus, & augetur & diminuitur tributum.

33. Et quia tributum, uti dictum reale onus eſt, à poſſeſſoribus ſemper exigitur. Hinc præteriti temporis tributa, novi poſſeſſores ſolvere coguntur, *l.36.ff.de jur.fiſc.& l.5.§ fin.ff.de cenſib.*

34. Collationis tributorum partes tres rectè conſtituuntur, Utpotè 1. Eſt profeſſio ſeu indicatio patrimonii noſtri. 2. adæratio ſeu æſtimatio pro rata bonorum. 3. deſcriptio in librum cenſualem, qui vel æſtimum vel cataſtrum vulgò Salbuch appellatur.

35. Vectigal propriè dicitur id, quod pro avectione & invectione mercium debetur. *Sixtin. de Regal. c. 8.n.1. Wes. in par.de public.& vectigal.n.2.*

36. Poteſtas & auctoritas inſtituendi vectigalia vel telonia, publica eſt & ad ſolum Imperatorem ſpectat, *l.10.ff.de public.& vectigal.*

Digitized by Google

l.2.& 3.C. vectigal.nov.inſtit. non poſſ. Quamvis hodie Imp. abſq; Electorum conſenſu nova vectigalia erigere vix poſſit.

37. Nullus proinde Imperii Rom. ſtatus propria auctoritate, vel nova vectigalia erigere, vel vetera augere poteſt. *Sixtin. d. l. Roſenthal. de feud.c.5.concluſ.44.n.3. Warem.ab Erenberg.de ſubſid.Reg.& oner. ſub.c.5.n.29,* R. A. *Ratisbon.ſub Maximil.II.de an.1576.* § weiters ſeyn wir/ *ib.* den Zoll ſteigern/gehört zu Käyſerlichen beſonderen Hochheiten vnd Reſervaten/ꝛc. Unde ii, qui propria auctoritate vectigalia nova inſtituunt, L.Julia de ambitu & vi publica coercentur, *l.un.* § *qualia, ff.ad L. Iul.de ambit.& l.ult.ff.ad L.Iul.de vi pub.* Quocirca etiam mandata pœnalia, etiam ſine clauſula, adverſus eos, etiamſi Electores ſint, obtineri poſſe, atq; ea ratione ab executione rectè inchoari teſtantur Deciſiones & præjudicia Cameræ, *Gylman.in ſymph.ſupplic.t.2.p.3.t.7.ſupplic. 4.Sixtin.de Reg.l.2.c.6.*

38. Quod ſi ergò utilitas Reipub. & neceſſitas aliqua ſingularis hoc requirat, ut vel nova inſtituantur vel vetera augeantur cõceſſio Imperatoria eſt efflagitanda, *l.1.& 3.C.vectigal.nov. inſt.non poſſ.*

39. Cauſa verò conſtituendi vectigalia ſit planè rationabilis, ubi vel ad utilitatem publicam, quod aliter planum & ſecurum iter præſtari nequeat, vel ad ſublevandam tenuitatem patriæ eſt reſpiciendum, quin, ut quantitas juſta & æqua conſtituatur omninò eſt attendendum.

40. Omnes verò res huic oneri ſubjiciuntur, & obnoxiæ ſunt, *l.6.omnium, & l.7.ex præſtatione, C.de vectigal.* Niſi quæ exepreſsè excipiuntur, utpote ſunt. 1. Quæ in proprium alicujus uſum vehuntur, *l.5. C. d.t. l.4.de public. & vectigal. & l. 203.de V.S.* conſuetudine tamen, quæ in vectigalium exactione ſpectanda eſt, *l. 4.* § *ult.ff. de public.* inductum eſſe videmus, ut ſolvantur hodie tam pro perſona, quàm pro rebus, licet non venalibus. Deinde excipiuntur etiam res exercitui paratas., *l. 9.* § *C. de publican.* Item quæ exercendi ruris cauſa vehuntur, *l.5.C.de vectig.*

41. Omnes proinde perſonæ, quæ privatam degunt vitam & negotiationis ſeu transferẽdarum mercium curam habent, ad vectigalis ſolutionem tenentur, *d l.omnium, & l.ex præſtatione, C.de vectigal.* Excipiuntur tamen 1. Fiſcus, *l.locatio.*§ *fin.de public.* 2. Navicularii, qui annonæ urbis ſerviunt, *l.5.ſemper, ff.de jur.immunit.Sixtin.n.67.& ſeqq.* 3. Lega-

Legati, *l.8.C. de vectigal.* 4. perſonæ Eccleſiaſticæ in rebus propriis, in quibus nulla exercetur negotiatio, *c. quanquam, de cenſibus, in 6. Clement. fin. eodem, Sixtin. d. l. n. 71.* 5. Studioſi in rebus propriis, quas ſtudiorum gratia habent, *auth. habita, C. ne fil. pro patre, & ibi Dd. commun.*

42. Qui vectigal præſtare tenentur, nec præſtant, eorum res, quas vehunt, cadunt in commiſſum. Unde etiam commiſſæ res dicuntur, *l. 14. commiſſa; & l. 16. interdum, § quoties, de public.*

43. Fraudatio autem vectigalium merces in commiſſum cadere facit, quæ plerumque contingit, cum mercatores & aurigæ cum mercibus ſuis, quas vehunt, à regia ſolitaque via deflectendo, & alia tranſeundo loca, telonia declinant, ne paſſagium tranſeant, *l. 4. §. 5 de offic. præconſ. l. cum propon. us, 3. ubi Bl Caſtr. & Salic. C. de naut. fœn. l. qui fiſcales, C. de navicular. Franc. Lucan. in tr. de fiſc. & ejus privileg. Coler. p. 1. cap. 3. n. 79. quem omninò vide.* Niſi fortè tranſiens per viam inuſitatam, hoc faceret ex juſta aliqua & legitima cauſa, puta, ſi communis ſtrata ab aquis eſſet inundata, *l. 2. § 8. ff. ſi quis caut.* vel à latronibus occupata. Alias enim vectores nunquam debent egredi viam rectam abſq; bulleta, *Col. d. l. n. 83.* Item contingit fraudatio. Si quis ſcienter paſſagium tranſiret, & telonia non ſolveret, da einer wiſſentlich den Zoll vberführe. *Conſult. Sax. tom. 2. par. 4. q 65. fol. 170.* Quod ſi vero per imprudentiam & errorem paſſagium tranſiſſet, omnimoda quidem excuſatio non patet, pœna tamen mitior eſt, duplicatio ſc. vectigalis, *Conſult. Sax. tom. 1. p. 4. q. 42.* Item in commiſſum merces cadunt, ob non factam profeſſionem vel fraudulenter factam, wann einer nicht anzeiget was er führe / oder die Wahren betrüglich verleugnet. Nec imputari debet Publicano, quod tranſgredientem non inſtruxerit, ſed illud cuſtodiendum, ne publicanus decipiat profiteri volentes, *l. ult. § 6. ff. de public.*

44. Committuntur autem merces ex cauſa fraudati vectigalis ipſo jure, ita ut ſtatim deſinant ejus eſſe, qui crimen contraxit, dominiumq; rei vectigali adquiritur, ita tamen, ut ob contradictionem partis ſententia requiratur declaratoria, per quàm poſſeſſori auffertur poſſeſſio. *Coler. d. p. 1. c. 3. n. 79. Gail 2. obſ 51. num. 5.* idq; per rationem, quod poſſeſſio in acquirendo, plus habeat facti, quam juris, *l. 19. deniq; ff. ex quibus cauſ. major. l. poſſideri § 6. & l. 23. ff. de acquir poſſ.* Jure Sax. quadruplem ſubeunt pœnam, qui vectigal non ſolvunt Landtrecht / *lib. 2. art. 27. Coler. d. p. 1. c. 3. n. 74.*

45. Illud

Digitized by Google

45. Illud etiam apud omnes ferè indubitatum eſt, quod non ſolventes vectigalia, ab iis, qui citra controverſiam jus exigendi habent, pignorari vel arreſtari, atq; ſic perſona cum rebus detineri poſſit. *Coler. d.p.1.c.3.n.74. Becht.tr.de ſecurit.th.64.*

46. In commiſſi pœnam quoq; incurrit, ſi quis illicitas merces vel vendiderit vel vexerit *Mindan.lib.2.de mand.jud.c.43.n.11*

46. Sunt tamen aliqui caſus, in quibus res ob non ſolutum vectigal in commiſſum non cadit, utpote ſi publicanus remiſerit ſolutionem vectigalis, *l.16.§ 12. ff.de publ.* Item ſi quis ob neceſſitatem & adverſæ tempeſtatis onus, merces expoſuiſſet, *d.l.16.§ 8.* Item ſi vectigal illicite inſtitutum.

47. Sic & certis quibuſdam perſonis ſuccurritur, utpote *pupillis.* modo intra diem trigeſimum vectigal ſolvant, *l.7.§ 1. de public.* Subvenitur etiam *minoribus* per reſtitutionem in integrum, ſi res ipſorum in commiſſum inciderint, nec dolus ipſorum intervenerit, *d.l.16.§ 9. & l.9.§ 5. ff.de minorib.* Item *militibus* etiam ſubvenitur *l.3.C.de vectigal.*

47. Et tantum de ordinariis oneribus, ſequitur extraordinarium, quod ordinariis reditibus non ſufficientibus ad expedienda Reipub. negotia & neceſſitate ingruente indicitur. Quò referri diximus collectas, quæ ſubditis pro rebus imponuntur, de quibus paucis etiam hoc loco agemus.

48. Sunt autem *collectæ* duplicis generis: Utpotè *Imperiales & & Provinciales*, vulgò Reichs vnd Landtſtewer.

49. Imperiales collectæ ſunt generales & ad omnes Imperio Romano ſubjectos ſpectant. Eas autem Imperator hodie non ſolus, ſed cum aſſenſu & applauſu procerũ Imperii indicit. Unde clauſula in Imperii receſſibus frequens: Darüber wir vns mit jhnen/vnd ſie hinwiderumb mit vns vergliechen/ ꝛc.

50. Exiguntur autem hæ collectæ Imperiales non tantùm ab omnibus Imp.Rom.ſtatibus & immediatè imperio ſubjectis, verùm etiam ab omnibus provincialibus nulla habita vel ſexus, vel dignitatis, vel privilegii ratione, adeò ut nec privilegiatus, nec inveſtitus ſub clauſula: Frey/geruͤhiglich/ohn Stewr: à contributionibus ob Turcicam expeditionem indictis immunis ſit, *R.A.de An.1495.* zu Wormbs von Königlicher Satzung/ *in pr. An.1500.paſſim, An.1542* § vnd nemlich

ſollen/

ſollen/2c. & § Es ſollen auch die Churf. *Ann.* 1544. § vnd nemlich ſollen/ alle/2c. *Anno* 1576. vnd nach dieſem/ *Anno* 1582. vnd demnach ſollen die Vnderthanen/ *Anno* 1594. § demnach ſollen/ *Anno* 1598. § dieweil dann & *ſeq. Anno* 603. § nach dem. Ubi diſertè notandum, derogari omnibus conventionibus & exemptionibus in contrarium facientibus, *Modeſt. Piſt. conſ. 4. in pr. n. 6. & ſeq. vol. 1. Schonborn. lib 4. c. 24.*

51. A provincialibus verò plurimi regulariter exempti ſunt. Utpote: 1. Forenſis. Nam cum impoſitio collectæ juriſdictionem & juriſdictio ſubjectionem neceſſariò præſupponat, conſequens eſt, collectis non niſi ſubditos gravari poſſe, *l. 6. Reſcripto, § fin. ubi Bart. & l. munerum, § patrimoniorum, ff. de mun. Burſ. 1. conſ 16. 31. ubi innumeros congeſſit.* Quibus adde *Natt. Cravet. Rol. Rimin. &c.* 2. Clerici, *argum. l. placet, C. de Epiſc. & Cleric.* 3. Graduati, *l. Medicos. ubi Bart. & Dd. C. de profeſſ. & Medicis, quamvis non actu legant. Mynſ. Reſp. 1. n. 37. ubi plures convehit.* 4. Habentes 12. liberos, *l. ſi quis Decur. 24. C. de Decur.* 5. pauperes, *l. cura, § inopes, ff. de munerib. & l. fin. C. qui mun. lib. x. A. de an.* 1582. § vnd nach dem/ *in fin. & paſſim.* Unde Germanis tritum da nichts iſt / hat der Kayſer ſein Recht verlohren. Plura de exemptis vide *apud Modeſtin. Piſtor. conſ. 4. in princip. nu. 5. & ſeq. vol.* 1. Wintzler. *de collect. & contribut. Glockens de contribut. Et alios plures.*

52. Cauſæ collectandi ſunt duplices: Generales & Speciales. Generales ſunt: Ipſa neceſſitas & Publica Reipub. utilitas. Speciales quod attinet variæ ſunt, ubi magis reſpiciendum ad id, quid conſuetudine introductum, *arg. l. 4. § fin. de pub.*

53. Ad tria autem in collectis maximè eſt reſpiciendum. 1. Ut impoſitio collectarum ſit rara. 2. Ut quantitas ſit mediocris. 3. Ut exactio fiat cum modeſtia.

54. Prius quod attinet, meminiſſe Magiſtratus debet, raram collectarum indictionem, tutiſſimum eſſe ſubditos in officio retinédi remedium. Nam nonnunquam, non dicam invidiam & execrationes, ſed totalem defectionem crebras extorſiones ſubſecutam eſſe, apertè conſtat. Nulla enim alia cauſa fuit defectionis tribuum Iſraelis à Rege Robeam, quam crebra onerum impoſitio & populi oppreſſio, 1. *Reg.* 12. & 2. *Paralip.* 10. Multa exempla, utpote, de Matthia Corvino, quem Ungari deſtituerunt, de Ludowico XI. Galliarum Rege, adverſus quem Galli ob graviſſimas & crebras actiones bellũ

moverunt, de Belgis, quos exactio decimarum omnium rerum à Duce Albano facta ab Hiſpanis ſeparavit. De Helvetiis, &c. lubens hic prætereo. *Vide Chytr. in Chron. Saxon. lib. 21. & Arniſ. lib. 2. de Repub. c. 3. ſect. 6. n. 51.*

55. Ad alterum mēbrum quod attinet, meminiſſe debet Magiſtratus illius reſponſi, quod Tiberius Nero Præſidibus Provinciarum nova tributa ſuadentibus reſcripſit: Boni Paſtoris eſſe tondere pecus, non deglubere: *Cuſpian. in vita ejus*, & illius dicti, quód *Prov.* 30. *v. ult.* extat: Qui vehementer emungit, elicit ſanguinem. Nam tyrannorum eſt, ſcribit *Tacit.* 4. *hiſt.* novos ſubinde ſinus & varia prædandi vocabula exquirere. Et ſimiliter *Ariſt. lib. 5. polit. c.* 11. immanem tributorum exactionem veram eſſe tyrannidis notam, ſcriptum reliquit. Et hinc inter cauſas conſervandæ tyrannidis ponit, ut cives ad inopiam redigantur. Quod accidiſſe ſcribit Siracuſis, quos Dionyſius tyrannus quinquennii tributo fortunis & facultatibus omnibus ſpoliavit & exhauſit.

56. Ad exactionem, jubet *Schonborn. lib. 4. polit. c. 23. & c. 22.* Cenſitores duos evitare ſcopulos: Violentiam & impoſturam. Conſtituantur ergo cenſitores, non qui Gryphis, corvis vel felibus ſunt rapaciores, ſed homines probi & fide digniſſimi, qui in exactione Theſei illud æquitatis filum rectè obſervare didicerunt. Animadvertere etiam Magiſtratus debet ſedulo, ne per bonam gratiam divites ſubleventur & contra pauperiores per malam gratiam premantur. Fiat juſta & uniformis ſecundum alicujus Patrimonii vires diſtributio: Et quod exactum eſt ad provinciæ theſauros referant cenſitores, aut ſi quid retinuerunt & in ſuos uſus converterunt, id vel juxta civilis juris præſcriptum duplicatum reſtituant, *l. miſſi, 7. § quod ſi ad nos, C. de exact. & tribut.* vel arbitrariam pœnam pro rerum & perſonarum qualitate ſuſtineant. *Schonborn. 4. polit, 22.* Et quia cenſitores eam pecuniam ſemper debent habere & ſervare paratam, lucrari cū ea omninò prohibentur. Quod ſi verò lucrentur, totum lucrum cedit Reipub. *l. un. C. de aur. publ. perſecut.* Et tantum hac vice de ſubditorum oneribus ratione inſtituti noſtri dixiſſe ſufficiat.

QUÆSTIO I.

Vtrum ſubditi Magiſtratui contra legem Dei præcipienti obedire, an verò armata manu reſiſtere poſſint?

Quæ-

Quæſtione ultima diſp. noſtræ polit. 6. planum fecimus, præſtabilius eſſe, in rebus Politicis & privatam noſtram utilitatem concernentibus, Magiſtratui obedire, quàm recuſando talia, anſam & occaſionem rebellandi præbere, hinc ergò hoc loco, ubi de ſubditis in ſpecie agimus, non immeritò quæritur, utrum eo caſu, quo Magiſtratus ſubditos ſuos ad hæreſes, & impietatem compellere velit & Eccleſiam Dei deformare cupiat, ſit obediendum, an verò reſiſtendum? Ad quam quæſtionem, cum ſit bimembris, diſtinctè ad utrumque membrũ reſpondendũ eſſe duximus. Et quod attinet prius membrum, quamvis non deſint, qui impuriſſimas Cleonis Alexandri adulatoris voces aſſumant, Deum q. ex communi dividundo, Regib. & Principibus, ut & aliis Magiſtratibus terram agendã ferendamq; pro libitu tradidiſſe, & ſe ſuperioritate & Majeſtate ſua in populum ſuum exuiſſe: Cœlum duntaxat ſibi retinuiſſe: atq; ſic M[illegible]ſtratus cum Jove diviſum habere imperium: Craſiſſimè tamen c[illegible]nt; & ob id quod Magiſtratui ſint cauſa ad præcipitium & ruinam graviſſimè puniendi. Nam quod iſtiuſmodi aſſentatorum aulicorum opinio ſit pernitioſiſſima & blaſphema exinde patet, quod Deus ex nihilo creärit cœlum & terram, & proinde cœli & terræ Dominus & proprietarius exiſtimandus, & qui eandem inhabitant ejuſdem Domini coloni & emphyteutæ exiſtimandi. Deinde Magiſtratus non per ſe, ſed ſingulari Dei beneficio & propter Dei populum gubernandum, ſunt conſtituti. Quamobrem etiam Dei intuitu & conſtitutionis contemplatione à ſubditis honorandi ſunt. Cum enim Imperator quando Regem aliquẽ creat, ſalvo ſemper imperio & ſuperioriate id faciat: Quantò verius Deus in omnes Reges & principes tanquam in miniſtros ſuos & Vaſallos, eam ſibi auctoritatem retinet, à quibus & rationem eum repoſciturum, & pœnas de iis, qui ſuo officio malè functi ſunt, ſumpturum multoties in S ſcirptura legimus. Huc pertinent expreſſa ſcripturæ teſtimonia, utpote, *Oſea 5. v. 10. Iram meam aquæ inſtar in eos effundam. Ephraim vero continetur in judicio, quia impia mandata ſecutus eſt. Et. Pſal. 24. Domini eſt terra & plenitudo ejus & 1. Reg. 8. Cœlum Domini eſt ſolium & terra ſubſellium. Per me inquit Dei ſapientia regunt Reges & Principes judicant terram. At ni ſaxint, ſolvo ego baltheum Regum & cingo renes eorum cingulo. Prov. 8. Hinc ſoliũ Regum ſolium Dei dicitur. 1. Chron. 9. v. 8. Vt reminiſcantur Magiſtratus, ſe eſſe adminiſtratores hæreditatis Dei: Et quod non daturus*

turus ſit Deus nomen ſuum alteri, nec translaturus gloriam ſuam in alium. Cùm igitur Deus ſua potentia ſe nunquã exuerit & ſceptrum in manu teneat, quo frementes Reges compeſcat & contumaces conterat, nullo modo patientur pii Magiſtratus ab iſtiuſmodi adulatoribus aulicis in ruinam & præcipitium abduci. Et cum ſola unius Dei voluntas perpetuo juſta ſit, cæterorum verò Magiſtratuum ſubinde injuſta eſſe poſſit & ſecundum Apoſtolorum reſponſum, Deo magis obediendum ſit, quàm hominibus: quis ambigeret, Deo Ter. Opt. Max. abſq; ulla exceptione, Magiſtratui v. cum aliqua exceptione, niſi contra Dei mandata præceperit, parendum eſſe. Ad ſecundum quæſtionis membrum quod attinet, quamvis, uti dictum eſt, mandatis illis impiis obedientiam nullam præſtare divina jubeamur voce; longè tamen diverſa ſunt, Magiſtratui impia præcipienti obedientiam non præſtare, & vim ſuo Magiſtratui intentare, illiq; armata manu reſiſtere. Illud enim fas eſt, hoc verò nefas eſt facere. Eſt enim regula hæc perpetua, ordinationi Dei ne reſiſtas. Licuit Aſinæ Bilhami (quæ populi typus) Domino ſuo dicere: Quid feci. Offenderis ſi tuo meoq; Domino de via diſcedo & morem potius gero, quàm tibi *Num.* 22.28. Non autem violenter aliquid contra Bilhamum tentare. Rectius igitur tali caſu ſubditi à ſuo Magiſtratu humilimè petent, ut ipſorum conſcientis parcere velit, & promittent ſanctè, ſe alioquin ei ad omnia civilia obſequia & officia fore promptiſſimos & ad preces & lachrimas confugient. Adſcendat deprecatio & deſcendet commiſeratio. Hæc enim ſunt fidelium arma, quibus mundi furores expugnant. Quod ſi verò in callum laborent & à propoſito Magiſtratus non deflectat, è ditione ejus potius diſcedet & ſedes juxta Salvatoris noſtri conſilium mutabit, *Matth.* 10. quàm ut ei violenta manu reſiſtat. Vel etiam ſi crudelibus ſuppliciis inſtiterit Magiſtratus, ordines & Imperii ſtatus ſubditi adire & eorum auxilium implorare poterunt. *Vide Autorem de jure princip. th. 36. & ſeqq. Dan. 5. Polit. 7. Keckerm. 1. Polit. ult. Steph. Iun. Brut. tract. vindic. contra tyrannos q. 1. 2.*

QUÆSTIO II.

Vtrum propter bona in alio territorio ſita juramentum ſubjectionis aut fidelitatis præſtandum?

Tres eſſe juramenti ſpecies antea in præceptis dictum eſt ſc. 1. juramentum ſubjectionis & obedientiæ, aliàs homagium dicitur, q. hominis

hominis ligium, vulgò die Erb vnd Landthuldigung/ 2. juramentum fidelitatis, die Lehnpflicht/ & 3. familiaritatis ſeu domeſticitatis dienſtpflicht/ *vide Conſ. Marp. 35. n. 28. vol. 3.* de juramento ſubjectionis hoc loco quæritur, utrum ille, qui bona immobilia in alio territorio habet, juramentum fidelitatis præſtare teneatur? In qua quæſtione, ut breviter noſtram aperiamus ſententiam, pro quæſtionis deciſione diſtinguimus inter bona allodialia & feudalia. Bona allodialia, quod attinet, certum eſt, quod ſola poſſeſſio bonorum ſubditum non faciat. *Vid. Conſ. Marp. 19 n. 151.* Unde conſequens, juramentum ſubjectionis ab eo, qui bona in territorio alicujus Domini poſſidet, ipſe verò domicilium in iſto territorio non habet, exigi non poſſe. Quod ſi verò quis bona feudalia in alio territorio poſſideret, ad juramentum fidelitatis, cogi poteſt. Verùm ſubditus inde non efficitur; nam in juramento fidelitatis à Vaſallo præſtito ſubjectionis verbum gehoſam zu ſeyn omittitur. Quamobrem Vaſallus ratione bonorum feudalium ſubditus non efficitur. Non enim fidelitatis juramentum perſonam principaliter ſtringit, ſed libera manet. Hinc videmus plurimos in Romano Imperio, qui ratione perſonæ omninò liberi ſunt & nemini præterquam Cæſari ſubjecti, quamvis ratione rerum aliis principib. & ſtatibus Imp. Rom. devincti ſint. Hinc fit, ut ſubjectionis juramentum præſtetur à ſubdito perſonaliter: fidelitatis verò à Vaſallo per procuratorem præſtari poteſt. *Vide Gail. de arreſt. Imp. cap. 7. n. 11.*

QUÆSTIO III.

Vtrum Vaſallus ſit ex ſubditorum numero?

Præcedenti quæſtione id negamus: cùm verò anſam dubitandi nobis præbeat. 1. Quod utrorumque literæ, tàm ſubditorũ, quàm Vaſallorum pari ſtylo inſcribantur hoc modo: Dilecto & fideli noſtro, vnſern lieben Getrewen/ 2. Quod Vaſallus æquè forum ſortiatur ut ſubditus. Verùm communis eſt omnium Doctorum conſtans ſententia, Vaſallum qua Vaſallus, ſubditum non eſſe, in qua ſententia & nos perſiſtimus, neq; contrariis movemur argumentis. Nam quod prius attinet ℞. illud ideo fieri, quod uterq; juramentum fidelitatis præſtiterit, licet diverſo reſpectu id factum. Deinde ad alterum argumentum quod attinet. ℞. illud procedere à diſparibus. Nam quamvis Vaſallus forum ſortiatur ſubditorum, inde non ſequitur, Vaſal-

Digitized by Google

lum plenarie & omnimodo ſubditum eſſe. Sunt & enim diſparia forum ſortiri, & ſubditum eſſe. Nam forum ſortitur nó tantum ſubditus, verùm etiá alius aliis modis, utpote ratione delicti & contractus ſortiri forum quis dicitur. Præterea verbum ſubjectionis non uno modo intelligitur, ſed ſemper ſecundum Dominium intelligendum: interdum enim Dominium pro præeminentia ac dignitate, interdum pro directo, interdum pro utili, interdum pro Domino protectionis, &c. accipitur. Inde etiam ſequitur, tot modis ſubjectionem intelligi.

QUÆSTIO IV.

Vtrum Collectarum ſolutio ſit vera ſubjectionis teſſera?

Variis modis ſubjectionis qualitas probatur: utpote: 1. Pactis & ſtipulationibus, *l. ſervitutes, 2. ff. de ſervit.* Quod enim valeat pactum, ut quis alteri ſerviat, & ei obedientiam præſtet, conſtat ex *l. hominis, ff. de uſu & uſufr. legat. Specul. tit. de feud. homag. & fidelitatib.* Quicunque igitur Caſtra, Dominia & poſſeſſiones ſub alio ſtatu Imperii ſita, cum onere ſubjectionis emit, ſtare omninò debet conventioni, *l. 1. ff. de pact. & l. in traditionibus, ff. eodem.* Præſertim ubi generalis conſuetudo, ut bona non aliter acquiri & comparari poſſint, quàm cum onere ſubjectionis. 2. Præſtatione juramenti obedientiæ ſeu homagii die Erb vnnd Landtshüldigung. 3. Sæpius quiete repetitis actibus juriſdictionalibus & ſubjectionis, veluti ſi quis ad provincialia comitia indicta vocatus comparuit, mandatis domini territorii paruit & indictiones & collectas ſolvit, &c. *Gail. de arreſtis Imp. cap. 7. per tot.* Aliis autem ſubjectionis teſſeris prætermiſſis, tantum hic quæritur de ſolutione collectarum, utrum, ſit vera ſubjectionis teſſera. Ad quam quæſtionem, ut diſtinctè reſpondeamus, repetimus diſtinctionem collectarum, quâ diviſimus Collectas in provinciales & imperiales, eaſq; rurſum, quæ imponuntur vel omnibus tam magiſtratibus, quàm ſubditis, hoc eſt, omnibus omninò imperii ſubditis ac civibus, nemine excepto, uti factũ eſt mit dem gemeinen Pfennig tempore *Max. I. R. Imp. de An.* 1495. *& An.* 1550. vel ſtatibus Imperii tantũ & quia hi hujuſmodi collectam de propriis reditib. ſuſtinere nõ poſſunt R. A. *de Ann.* 1512. § Nach dem Churf. *& de Anno* 66. § dieweil / rc. *& de An.* 76. *&* 82. Permiſſum eſt ſtatibus ſub expreſſa forma ſubditos ſubcollectandi R. A. *An.* 66. 76. 82. 603. daß ſie höher vnd weiter nicht / dann

dann ſo fern jeder Obrigkeit gebürende Anlage ſich erſtrecken thut / mit Steuwren belegen ſollen / ꝛc. Quantum jam ad Provinciales attinet, nullum eſt dubium, quin collectarum ſolutio veriſſima ſubjectionis teſſera ſit & dicatur. Et quamvis de utroq; genere Imperialium collectarum inferri poſſit. 1. Quod ſtatus Imperii non ſuo, ſed Cæſaris nomine, ac ne quidem unum obulum amplius uti dictum eſt, poſtulare à ſubditis poſſint. 2. Quod non tantum illi, qui juriſdictioni principum & ſtatuum imperii ſubſunt, verùm etiam exempti à juriſdictione Dominorum territorii, qui tamen revera ſubditi non ſunt, ſubcollectari poſſint. Ex receſſibus tamen Imperii contrarium patet, qua de re vide R. A. *de An.* 1548. § vnd als erſtlich / *ib.* daß etlicher Landesfürſten vnd Herrn Stände / jhren Landesfürſten / beſchehene Publication bemeltes Reichsabſchiedes / vñ darauff beſchehene Gebot nicht geachtet / noch jhren gemeynen Pfennig einforderen / vnnd vielweniger in jhren Landesfürſten vnd Fürſtenthumb / gemeyne Koſten vberantwortten vnnd einlieffern wöllen / ꝛc. Et paulò pòſt den Ständen / ſo ſolche Städte haben / an jhrer hoher Ober vnnd Gerechtigkeit / ꝛc. *Item* R. A. *de Anno* 1594. § demnach ſollen die Vnderthanen. Et paulò pòſt: deßgleichen die Stände / ꝛc. Hinc pro quæſtionis determinatione diſtinguendum putamus, inter ſubditum plenarium & ex aliqua parte. Nã quamvis civitates quædam provinciales, item Nobiles, Barones, & Comites quidam in alterius principis territorio domicilium habentes ſubditi plenariè non ſint, cum plerumq; juriſdictione Domini territorii exempti ſunt; interim tamen, cum in territorio principis alicujus habitent, juramentum adſecutationis die Erb vnd Landhuldigung, detractare non poſſunt, ſed coguntur Dominum territorii pro ſuo Domino agnoſcere & illi, als einen Landsfürſten vñ Erbherrn / obedire & hinc eſt, quod tàm ſubditis quã Lãdſaſiis ſcribãt: vnſern lieben getrewen: aliis verò: vnſer lieben beſondern. *Gail. d. l. Conſ. Marp. 35. n. 25. & ſeqq. Bruning, de variis univerſit. ſpecieb. th. 36.*

QUÆSTIO V.

Vtrum forenſes pro rebus ſeu bonis in terris collectantium ſitis collectari poſſit?

Ad onera ordinaria, ut eſt tributum, non tantum ſubditos, & incolas vel municipes, verùm etiam extraneos & forenſes cogi poſſe, antea in præceptis dictum eſt. De extraordinariis autem hoc loco quæ-

quæritur, utrum forenſes, qui quãtum ad jurisdictionem attinet pro extraneis habentur, ratione bonorum in terris collectantium ſitorum, à collectis provincialibus ſint immunes? In qua quæſtione quãvis inferri poſſit, Dominum territorii in loco fundatam habere ſuam juriſdictionem, & proinde collectari prædia poſſe: de jure tamen communi Negativam regulariter tenendam eſſe dicimus. Rationes noſtræ aſſertionis hæ ſunt. 1. Quia, ſi ad naturam collectarum reſpiciamus, certũ eſt, eaſdem formaliter conſiderando magis eſſe perſonalia onera, quàm realia; ſiquidem in locum antiquarum indictionũ ſucceſſiſſe videntur, *l.1.C.de indict.* perſonis principaliter imponuntur, unde etiam obligatio in perſonam dirigitur, & vinculum ſolvendi perſonam reſpicit. *Vide Klockens tr.de contrib.th.5.* Proinde cum ratione juriſdictionis collectæ imponantur; *l. 6.§ fin. de munerib. & hon.* & collectantes juriſdictionem in forenſem non habeant, *l.libertas, § ſola ad municip. & ib.Bart. & l.cum neq; & ib. Bart. C.de incol. & l.neminem, C.de S.S.Eccleſ.* ſequitur forenſem ratione bonorum in juriſdictione collectantis ſitorum de jure communi regulariter collectari non poſſe. Deinde huc facit, quod collectæ ſint onera extraordinaria. Atqui extraordinariis ſoli ſubditi onerantur. *Vide Gail.2.obſ.52 nu.13.* Præterea huc etiam pertinet, quod alienatio immobilium in forenſes ſtatutis paſſim prohiberi ſoleat, ut hac ratione bona apud ſubditos ſub juriſdictione ſtatuentium, remaneant. *Klock.d.l.th.27.* Interim tamen non diffitemur aliquando collectarum ſolutionem forenſes vix declinare poſſe, & maximè ſi conſuetudo vel ſtatutum vel privilegium vel commodum & defenſio publica id ipſum requirat, de quibus modis vide *Gail.2.obſ.52.à num.17 uſq; ad fin.* Quibus caſibus, ſi forenſes collectas detrectent, fructus rei detineri poſſunt, cum in ipſos non habeat princeps juriſdictionem. *Gail d.l.n.22.* Et quamvis conſuetudo regulariter non ſtringat forenſes, id tamen locum non habet, ſi talis conſuetudo circa res ſubjectas vigeat.

QUÆSTIO VI.

Vtrum ſubditi collectas à Magiſtratu impoſitas, pro rebus extra territorium & juriſdictionem Magiſtratus ſitis, exſolvere teneantur?

Rationes dubitandi hæ ſunt, 1. Quod ſubditi bona, ubicunq; etiam ſita, pro uno tantùm patrimonio habeantur, *l. juriſperitos, § 1.de adminiſt.tutor.* Cùm autem de toto patrimonio collecta ſolvi debeat,

neceſ-

neceſſum eſt, ut patrimoniũ in alio loco poſſeſſum cum matrimonio domicilii conjungatur. Conſequentia inde patet, quod una & eadem res non debeat diverſo jure cenſeri, *l. eum qui ædes, de uſurp.* item quod acceſſorium ſequi debeat ipſam rem principalem, *c. acceſſorium de R.I. in 6.* 2. Quia collectæ ſunt onera perſonalia, quæ perſonas ipſas afficiunt, *Bart. in l. reſcripto, § ſecundum de mun. & honor.* Verùm hiſce minimè obſtantibus ad propoſitam quæſtionem Negativè reſpondendũ eſſe dicimus. Nam extra territorium juriſdictionem ſuam exercendi jus nemini eſt conceſſum, *l. fin de iurisd. om. jud. & c. fin. ext. de conſtſit.* Proinde cum juriſdictio radix ſit impoſitionis collectarum & ea in alio territorio deficiat, ſequitur exactionem collectarum deficere. Nam limitata cauſa ſemper producit limitatum effectum, *l. ſi arrogatur, ff. de adopt. & l. arg. C. de tranſact.* Et quamvis unius & ejuſdem hominis unum tantùm & idem patrimonium ſit, diverſo tamen jure omninò æſtimari poteſt, maximè ſi diverſa ratio contrariũ ſuadeat, ꝛc locorum diverſitate patrimonia ſint diviſa. Proinde neque obſtat, quod collectæ ſint onera magis perſonalia. Nam nihilominus reſpectu rerum indicuntur & hominib. imponuntur. Quamobrem in collectis provincialibus omninò negativæ ſtandum opinioni. *Plura vide apud Erneſt. Cothman. Reſponſ. jur. vol. 1. reſp. 11. per tot.* De Imperialibus verò collectis, contrarium eſt verius. *Qua de re vide Gail. lib. 2. obſ. 53. per tot.*

QUÆSTIO VII.

Vtrum pro ſolo tranſitu per vias publicas, territoriorum Domini pedagium rectè exigant?

Quæſtio hæc pro & contra diſputari poteſt. Rationes pro affirmativa hæ ſunt. 1. Quod principes hodie in ſuis territoriis ſint Domini viarum publicarum & poſſint, *arg. l. 8. § 5. in fin. ff. ſi ſervit. vind. & l. 21. C. mandat.* extraneis ſubditis prohibere, ne aliter quam ipſi velint ſua loca ingrediantur, *l. divus, 16. ff. de S.P.R. l. 3. §. 1. ff. de A. R. D.* 2. per text. *in l. ſi quis pro uxore, 21. ff. de Donat inter vir. & uxor.* 3. Quia hoc jus Dominis territoriorum per lõgiſſimum tempus eſt quæſitum. 4. Quia à neceſſitate ſolvendorum pedagiorum vulgò das Weggelt/ eximuntur clerici ſeu Eccleſiaſtici, *c. quanquam, 4. de cenſ. in 6. & Clement. ult. eod. ubi ex verbis: non negociandi cauſa patet, pedagia non dici pro vectigalibus, quæ penduntur de mercibus, ſed dicuntur ea, quæ dantur à tranſeuntibus in locis conſtitutis à principe.* Cæteri ergò non exempti, remanent ſub illa neceſ-

ſitate, *arg.tradit.ab Everh.in loc.ab except.ad regul.& l.univerſi,5.ib.ea verò,quæ extra prædictas cauſas,C.de vectigal.* Rationes pro Negat.hæ ſunt. 1. Quia ſolutio pedagiorum pro ſolo tranſitu, pugnant cum liberrimo juregentium omnibus conceſſo viarum publicarum uſu, *l.ſi locus*, 14. *§ fin. ff.Quemadm.ſervit.amit. l.fluminum*, 24. *in pr.ff.de dam.inf.l.2.§ viam,pub.21. in fin.ff.Ne quid in loco pub.* 2. Quod vectigalium ſolutio ſit onus non mercatorum ſed mercium, *l. ult. § 7.ff. de publ. & l. 5. C. de vectigal.* 3. Quod actus commeandi per vias publicas ſit facultatis publicæ & præſcriptionem excludat, *l. 2.ff. ne quid in loco publ. & l. viam publicam.2. ff.de via publ.* 4. Per tex. *in l.11,C.de ſervit.& aqua* ubi per alienum agrum, qui ſervitutem non debet,ire vel agere non licet,uti autem via publica nemo rectè prohibetur. 5. Quod Domini territorii, quibus jus exigendorum vectigalium de mercibus, ab Imperatorea Majeſtate comunicatum eſt,conceſſionis hujus legem excedere & ultra exigere non debeant.*per text. in l. 1.in fin. ff. de locis pub. ſiu & paſſim t.t.ff.de publ. & l.5.C.de vectig.& eſt text.in ſpec.Suev. lib.1.c.12.§ 3.* his verbis: wir verbieten allen denen/die in unſerm Reich ſind/daß ſie keinen Zoll nemen ohn unſer Urlaub/unnd wer es darüber thut/der hat unſer Huldt nicht/ R.A.*de Ann.*1576.§ weiters ſind/ꝛc. Præjudicia, quod ſic quidem Domini territorii in pœnam condemnati ſint vide apud *Gylm. Symp. tom. 1.p.2.t.6.ſuppl.2.p.36.& 37.& tom.3.in verb.vectigal.p.350.* 6. Quod pedagia pro ſolo tranſitu omninò prohibita,*c. quanquam,4. de cenſ.in 6.& c.paſſim,t.t.ff.& l.de pub. & vectig.* 7. Huc facit text. *in jure Sax. lib.2. art. 27.ib.* Ein jeglich Mañ ſoll auch Zollfrey ſeyn/er fahre/reite/oder gehe/ ꝛc. Deniq; huc facit,quod in dubio pro libertate,*l. antep.ff. de manumiſſ. & l.38.pr.ff.de re jud. & l.* 20.*de R.I.* & pro liberatione potius pronunciandum

Verùm quid in hac controverſia ſtatuendum, cui parti adhærendùm & quomodo ad argumenta alterius opinionis reſpondendum,in ipſo diſputationis actu,quærenti aperiemus.

Quæstio VIII.

An ſubditis abſq; licentia Domini domicilium transferre & alibi civitatem acquirere liceat?

Anſam dubitandi præbet, quod in *Aur. Bull. à Carol. IV. tit.16.de Pfalburgeriis.* Contrarium expreſsè deciſum, ne quis jugum originariæ ſubjectionis abiicere & auſu temerario in aliam civitatem migrare poſſit.

Digitized by Google

poſſit. Unde ſic argumentantur: Quod ſi cives vel ſubditi alicujus, quamdiu in ejus territorio remanent, in alterius civitatis cives ſe recipi procurare non poſſint, quanto minus ſubditis civibus vel civitatibus licebit planè alterius juriſdictioni ſeſe ſubjicere. 2. Quod regulariter ſubditi protectioni alterius, quàm ordinarii ſe neq; ſubmittere neq; alii ſtatus eos in protectionem recipere poſſint. *Aur.B. cap.*15.*&* 16.R.A.*de An.*1229.§ wir auch Churfürſten/ꝛc. haben vns einmütiglich verglichen/ das keiner des andern Vnterthanen/ des Glaubens/ oder ander Vrſach halben in ſonderem Schutz vnd Schirm wieder die Obrigkeit nemen ſoll. Idem repetitum eſt. *in R.I.de Anno* 1548. *in & princ. de An.*1555. § es ſoll auch kein Standt/ *& facit huc l.*2.*C. ut nemo ad ſuum, Patroc.ſuſcip.ruſt.*

Verùm de jure communi contrarium omninò eſt veriſſimum, per text. *in l.*5.§ *fin.ib.ſi malit.& l.in bello.*12.*in pr.ff.de capt.& l.*31.*Ad municip. R.I.de Anno* § wo aber vnſere/ꝛc. Hinc *Cic.pro Corn.Balb.inquit*: Hæc ſunt fundamenta firmiſſima noſtrę libertatis, ſui quemq; juris & retinendi & dimittendi dominum eſſe, *Vide Frider.Prückm. in* § *ſoluta poteſtas,c.*4. *memb.* 2. *effect.*6.*nu.*131.*Bodin libr.*1.*c.*6.*n.*58.*P. Anton. de Petra,de poteſt.princip. c.*13.*n.*13.*Henr.Bruning.in diſp.de Iur.univerſ.corol.*39. *&* 39.*Gail.*2.*obſ* 36.*n.*7. Huc facit conſuetudo in Germania recepta, *Gail.d.l.* Sic & in Hiſpania liberum eſt, cuiq; aliò migrare, & alienæ civitati adſcribi, dummodo id fiat teſtatò apud Principem, *Bod.d.l.* Non tamen inficiamur, Principes vel civitates huic derogare & ſtatuto, ne ſubditi emigrent, prohibere poſſe, quemadmodum id prohibitum videmus in Dania, Scotia, Anglia, &c. Ad argumenta in contrarium oppoſita quod attinet, diſtinguendum primò putamus inter liberos homines, & inter ruſtiſticos & glebæ adſcriptos. De liberis hominibus vera eſt noſtra ſententia per rationes ſupra allatas, modo Domino id, quod pro jure emigrationis ſolvi ſolet vulgò die Abefährt oder Nachtſtewer/ *R. I. de An.*1555. wo aber§vnſere/ꝛc. præſtent. Aſt ſervi ſive ruſtici & glebæ adſcripti, revocari poſſunt, *per l.*1.*& l.*2.*C.de ſerv.fugit ubi Cyn.B. & Bl.* Proinde quod *tit.*15.*&* 16.*Aur.Bul.* attinet, non vetat tranſlationem domicilii, ſed tantùm pravam illam conſuetudinem, qua quis manſit in loco ſui domicilii & in fraudem ſui ſuperioris, ut defenſione aliorum gauderet, ſe in aliam civitatem adſcribi procuravit, taxat. Proinde non valet argumentatio à Pfalburgeriis ad illos, qui revera domici-

mici-

Digitized by Google

micilium in aliam civitatem reipſa transferunt. Ad eundem modum reiicitur etiam argumentum ſecundo loco adductum. Nam tantùm loquitur de illo caſu, ubi prætextu parentelæ & quidem in fraudem ſui Domini ſubditus patrocinium quærit. *Arum. in Aur. B. ad cap. 16. Buxtorf. ad Aur. B. c. 16.*

SOLI DEO GLORIA.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google